

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige

kallas härmed till sammanträde **måndagen den 26 september 2022 kl. 13:15 i kommunfullmäktigesalen i Rådhuset.**

På sammanträdet kommer tillgänglighetspriset att delas ut av Tillgänglighetsrådet.

Kommunfullmäktiges ärendelista med tillhörande handlingar finns tillgängligt för allmänheten i kommunreceptionen i kommunens servicecenter i Sambiblioteket, Universitetsbacken 3A. Handlingarna finns även på kommunens webbplats, www.harnosand.se

Glöm inte!

Eftersom det är det sista fullmäktigemötet så ska samtliga Ipads ominstalleras och uppdateras av IT. Därför måste vi samla in ALLA efter fullmäktigemötet. Joakim är på plats och tar emot dem innan ni går hem.

Föredragningslista

1. Informationsärenden
2. Allmänhetens frågestund i kommunfullmäktige 2022
3. Information från revisionen 2022
4. Revidering av reglementet om ekonomistyrning
5. Antagande handlingar - Översiktsplan 2040
6. Begäran om utökad investeringsbudget 2022
7. Antagande - Gång- och cykelprogram för Härnösands kommun
8. Reglemente Överförmyndarnämnden
9. Samarbetsavtal gemensam Överförmyndarnämnd
10. Avsägelser 2022
11. Valärenden 2022
12. Tillkommande motioner, interpellationer och frågor
13. Ärenden för kännedom till kommunfullmäktige 2022
14. Korta frågor - korta svar 2022

Göran Norlander
ordförande

Från: noreply@harnosand.se
Skickat: den 10 augusti 2022 07:43
Till: centraldiariet@harnosand.se
Ämne: Allmänhetens frågor

Namn
Andreas Menzel

Adress

Din fråga
Ny Fotbollshall
Hej!

Fråga till Knapp-Brita Tyr Angående ny Fotbollshall Tå 2022-0810 Ser i Tidningen Ångermanland 2022-08-10 Att det åter planeras för en ny idrottshall, 1: Först för några år sedan ny Curlinghall

2: Nu efterfrågas en ny fotbollshall

och frågorna som oavkortat infinner sig är följande Hur tänker man finansiera dessa hallbyggen d.vs först själva bygget och därefter kommer de löpande kostnaderna!!!...
och hur tänker man klara de befintliga Idrottshallarnas drift och underhåll?

Och hur rimmar detta förslag med förslaget att chockhöja månadskorten på kollektivtrafiken?

Riktas sig din fråga till någon eller några specifika politiker? Skriv i sådana fall namnen här
Samhällsnämndens Ordförande Knapp-Brita Tyr

Samtycke
2022-08-10 07.43

Jag godkänner att de uppgifter jag skrivit i formuläret hanteras av Härnösands kommun enligt dataskyddsförordningen (GDPR).

Från: noreply@harnosand.se
Skickat: den 5 augusti 2022 15:54
Till: centraldiariet@harnosand.se
Ämne: Allmänhetens frågor

Namn
Andreas Menzel

Adress

Din fråga

Fråga till Eva Klara Wiklund M om Subventionerad Kollektivtrafik I en artikel i Tidningen Ångermanland 2022-08-05 anser Eva Klara Viklund Matt man skall sluta slösa skattepengar på subventionerad Kollektivtrafik till Vuxna, och nu undrar jag följande är Eva-Klara Wiklund medveten om att det även bland äldre och eller funktionshindrade finns de som har låg eller ingen inkomst alls att tala om, men vi har samma rätt och behov att använda kollektivtrafiken som barn och ungdom, Är vi verkligen så lite värda? Dessutom betalar vi skatt till bland annat just Kollektivtrafik, Vi är många som uppskattar den subventionerade = redan betalda Kollektivtrafiken via våra skattsedlar och hoppas att även kunna nyttja kollektivtrafiken till ett humant pris även i framtiden.

Härnösand 2022-08-05

Med vänlig hälsning

Andreas Menzel

Riktas sig din fråga till någon eller några specifika politiker? Skriv i sådana fall namnen här Eva Klara Wiklund Moderaterna

Samtycke

2022-08-05 15.53

Jag godkänner att de uppgifter jag skrivit i formuläret hanteras av Härnösands kommun enligt dataskyddsförordningen (GDPR).

Från: noreply@harnosand.se
Skickat: den 3 juli 2022 08:18
Till: centraldiariet@harnosand.se
Ämne: Allmänhetens frågor

Namn
Andreas Menzel

Adress

Din fråga

Hej!

Ser i en artikel i TÅ 2022-07-03 att det diskuteras en höjning av Busskorten i Härnösand från dagens 50 kr i månaden till 200 kr, detta kommer att innebära att många inte har råd att nyttja allmänna kommunikationsmedel, och då är det frågan om Centern och Moderaterna vilka är förslagsställare är medvetna om vad detta kommer att få för konsekvenser för många?

Varför vill man i ett slag höja månadspriset till det fyrdubbla?

Allmänna Kommunikationsmedel är en rätt vi har att kunna nyttja oavsett vår inkomst, och kollektivtrafiken betalar vi ju redan via våra skattsedlar, och dessutom gynnar kollektivtrafiken miljön och borde vara rimlig att använda för alla, alltså även för låginkomsttagare.

Riktas din fråga till någon eller några specifika politiker? Skriv i sådana fall namnen här Christina Lindberg

Samtycke

2022-07-03 08:18

Jag godkänner att de uppgifter jag skrivit i formuläret hanteras av Härnösands kommun enligt dataskyddsförordningen (GDPR).

Granskning av långsiktig finansiell planering

Syfte och revisionsfrågor

Det övergripande syftet med granskningen har varit att granska Härnösand kommuns långsiktiga finansiella planering och med utgångspunkt i detta bedöma hur kommunens förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi ser ut.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- **Har kommunstyrelsen antagit strategidokument eller andra styrdokument som reglerar långsiktig finansiell planering?**
 - o Om strategi-/styrdokument finns - täcker dessa upp väsentliga områden?
- **Har kommunstyrelsen fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning avseende finansiella mål?**
 - o Om ja, är riktlinjerna ändamålsenliga?
- **Vilka långtidsprognoser finns över kommunens ekonomi och är dessa förankrade och nyttjas på ett ändamålsenligt sätt hos de förtroendevalda?**
- **Finns en tillräcklig omvärldsbevakning för att upptäcka yttre faktorer som påverkar den långsiktiga ekonomiska planeringen?**
- **Tar budgetprocessen hänsyn till;**
 - o volymförändringar?
 - o investeringsbehov?

Styrande dokument

Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun

Årsplan 2022

Finanspolicy, Härnösands kommun samt de kommunala helägda bolagen

Tillväxtstrategi, Mitt Härnösand 2040

Bedömning

Årsplan 2022 har relativt liten direkt påverkan på den långsiktiga planeringen.

Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun lever inte upp till kommunallagens intentioner fullt ut – behöver sträcka sig över en längre period

Det saknas ett sammanhållet strategidokument som reglerar långsiktig finansiell planering

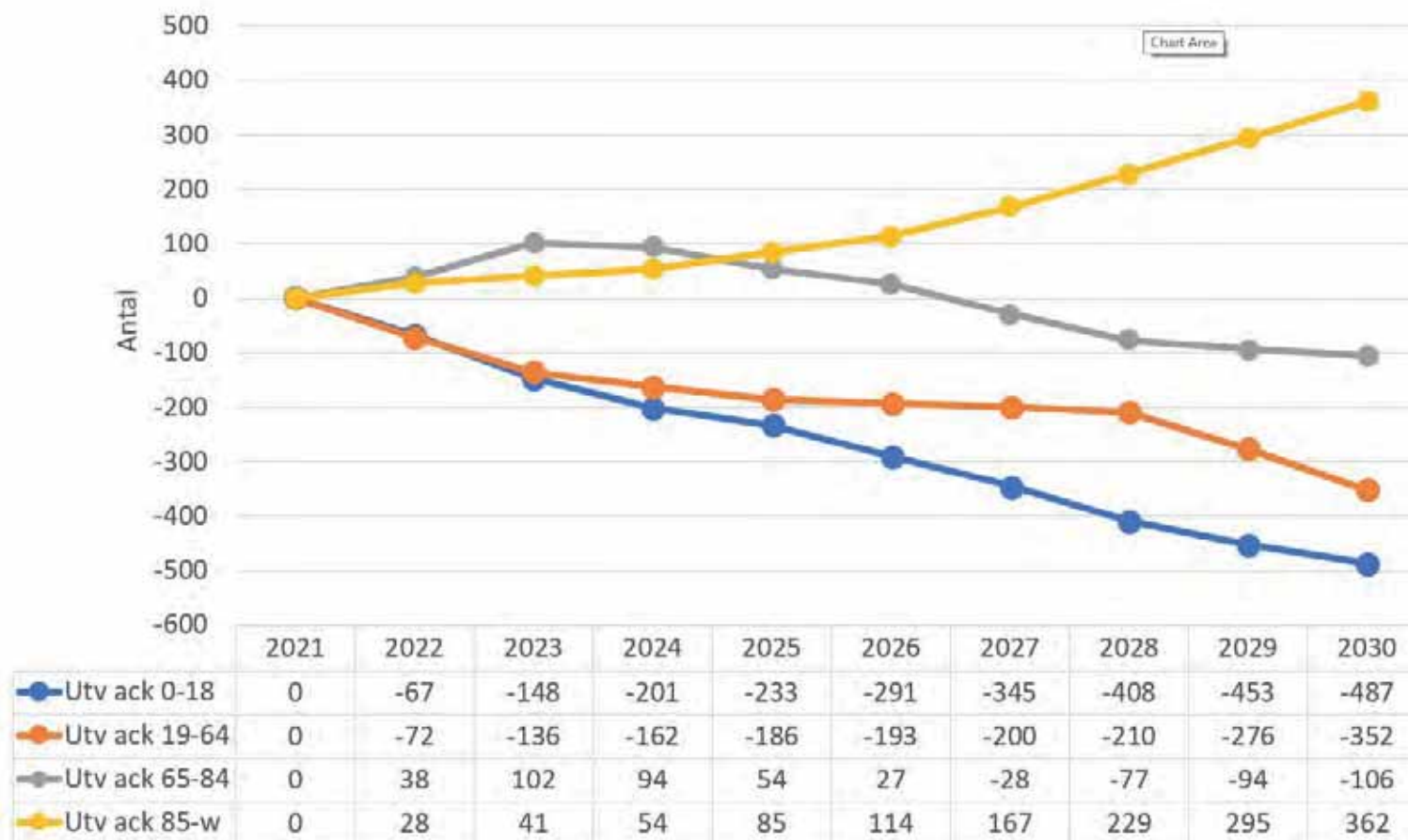
Omvärldsanalys

Bedömning

Kommunen genomför adekvata omvärldsspaningar, kopplat till långsiktig finansiell planering, på en övergripande nivå dock saknas lämpliga kostnadsanalyser i omvärldsspaningen.

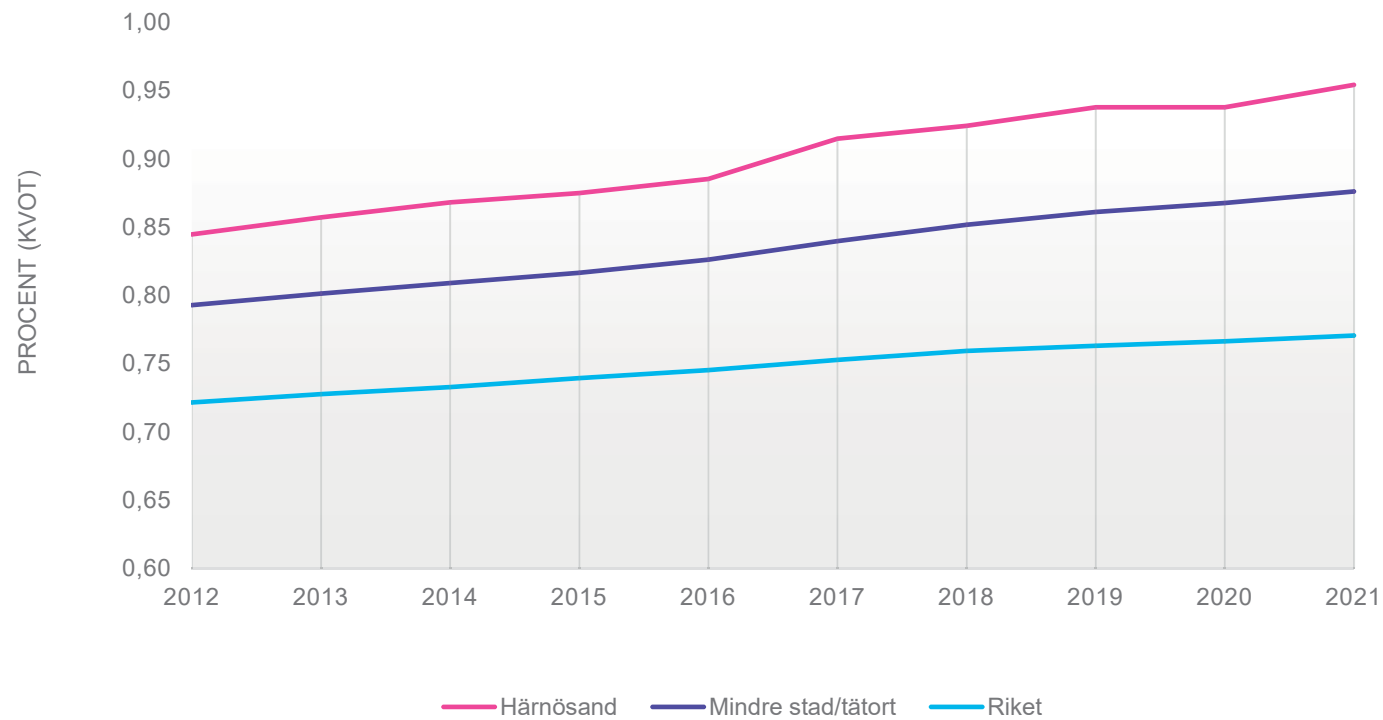
Det saknas däremot omvärldsbevakning kopplad till respektive facknämnd.

Befolkningsprognos

Försörjningskvot

Demografisk försörjningskvot

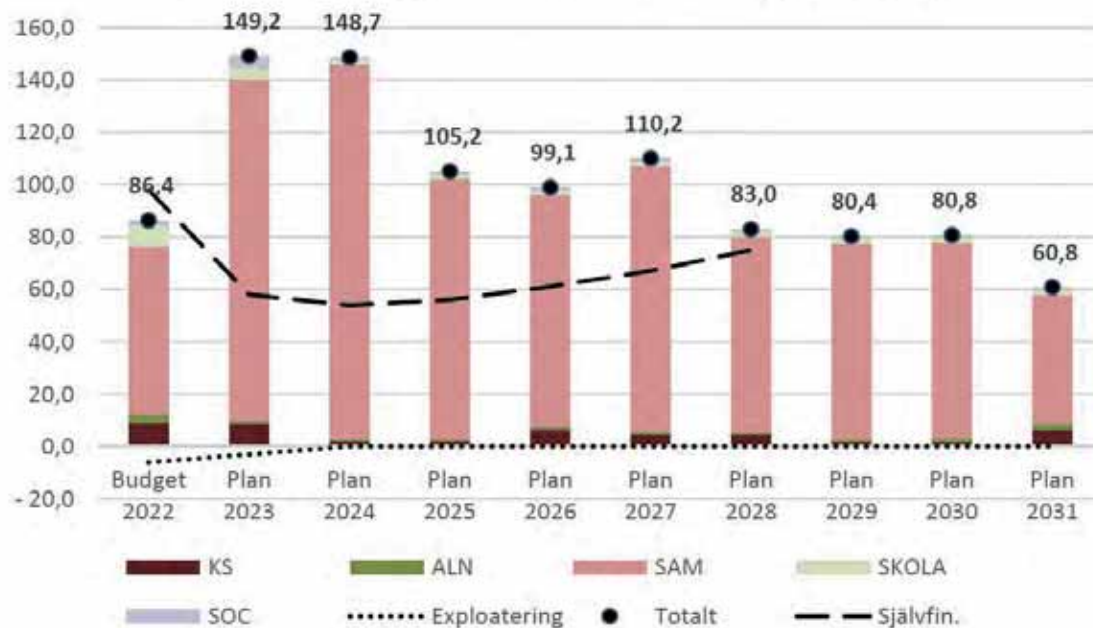

Andra prognoser

Pensioner – bör vara längre än fem år
Skatt enligt SKR

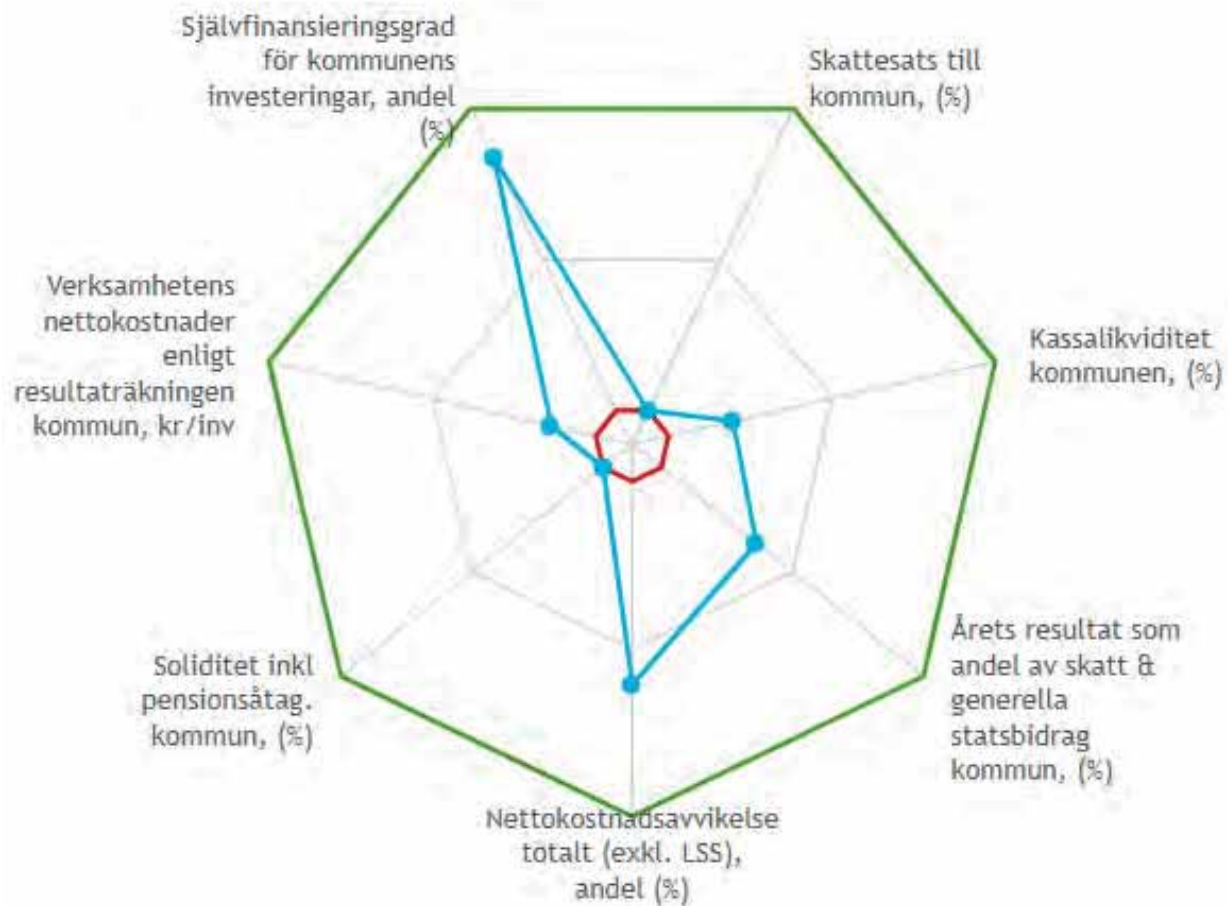
Investeringar

Investeringar o exploatering (mnkr)

Objekt	tkr	År enligt plan
Utsprångskajen	144	2022 – 2024
Nybron	111	2023 – 2028
Skeppsbron	83	2026 - 2030
Nybrogatan	47	2022 – 2025

Jämförelse med andra kommuner

Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunen *till viss del* bedriver ett ändamålsenligt arbete vad gäller långsiktig finansiell planering.

- Ingen lokalförsörjningsplan
- investeringsplanen omfattar inte de kommunala bolagen.

Härnösands kommun kan förväntas ha besvärliga år framför sig då försörjningsbördan är hög/fortsätter att öka och att de genomsnittliga skatteintäkterna inte beräknas öka i samma takt som tidigare.

Rekommendationer

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning i enlighet med kommunallagen och dess förarbeten (avsnitt 3.5),
- se över möjligheterna att ta fram en strategisk plan kopplat till långsiktig finansiell planering som sträcker sig över tid (avsnitt 3.2),
- ta fram en investeringsplan där de kommunala bolagen är inkluderade (avsnitt 3.4),
- ta fram en lokalförsörjningsplan (avsnitt 3.4),
- utveckla omvärldsbevakningen till att även omfatta respektive facknämnds omvärldsbevakning (avsnitt 3.3.1),
- inkludera kostnadsanalyser i omvärldsanalyserna (avsnitt 3.3.1),
- ta fram en längre kommunens demografi- och befolkningsprognos (avsnitt 3.3.2),
- ta fram en långtidsprognos gällande pensioner (avsnitt 3.3.3).

Härnösands kommuns revisorer

Till
Kommunstyrelsen

För kännedom:
Kommunfullmäktige

2022-09-08

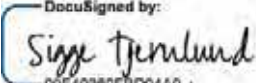
Revisionsrapport ”Granskning av långsiktig finansiell planering”

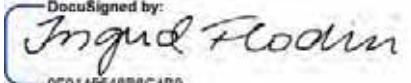
KPMG har på uppdrag av kommunens revisorer genomfört en översiktlig granskning av kommunens långsiktiga finansiella planering. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Revisionen önskar att kommunstyrelsen lämnar synpunkter på de slutsatser som finns redovisade i rapporten senast den 4 november 2022. Av svaret bör det framgå vilka eventuella åtgärder som ska vidtas och när de beräknas vara genomförda.

Svaret skickas till Lena Medin, KPMG (mailadress lena.medin@kpmg.se) för vidarebefordran till revisorerna.

För Härnösands kommuns revisorer

DocuSigned by:

Sigge Tjernlund
Ordförande

DocuSigned by:

Ingrid Flodin
Vice ordförande

DocuSigned by:

Bo-Anders Öberg
2:a vice ordförande

Granskning av långsiktig finansiell planering

Härnösands kommun

KPMG AB

2022-09-08

Antal sidor 30

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	6
3.1	Organisation	6
3.2	Styrande dokument - Långsiktig finansiell planering	7
3.3	Prognoser och övriga planeringsförutsättningar	11
3.4	Budgetprocessen	16
3.5	God ekonomisk hushållning	19
4	Förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi	22
5	Slutsats och rekommendationer	28

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

1 Sammanfattning

KPMG har av Härnösand kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunens långsiktiga finansiella planering. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Det övergripande syftet med granskningen är att granska Härnösand kommuns långsiktiga finansiella planering och med utgångspunkt i detta bedöma hur kommunens förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi ser ut.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunen *till viss del* bedriver ett ändamålsenligt arbete vad gäller långsiktig finansiell planering. Dock saknas det idag en lokalförsörjningsplan samt att den befintliga investeringsplanen bör utökas till att innefatta de kommunala bolagen.

Vidare bedömer vi att Härnösands kommun kan förväntas ha besvärliga år framför sig då försörjningsbördan är hög/fortsätter att öka och att de genomsnittliga skatteintäkterna inte beräknas öka i samma takt som tidigare.

Vi ser positivt på att det finns en investeringsplan som sträcker sig 10 år framåt i tiden däremot ingår inte en viktig parameter i planen, de kommunala bolagen. Att det finns en långsiktig investeringsplan borgar för att kunna parera finansieringen av investeringarna över tid dock. Vår bedömning är att även de kommunala bolagen ska ingå i investeringsplaneringen utifrån att primärkommunen och de kommunala bolagen ses som "en enhet" när exempelvis när lån ska tas.

Det saknas en adekvat lokalförsörjningsplan. En lokalförsörjningsplan ger förutsättningar för att med god framförhållning kunna planera och strukturera kommunens behov av verksamhetslokaler/fastigheter, vilka är viktiga parametrar i den långsiktiga finansiella planeringen. Vidare saknas det omvärldsbevakning kopplat till respektive facknämnd, kostnadsanalyser för omvärldsbevakningen samt en långsiktig pensionsprognos.

Kommunen har via *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vår bedömning är dock att de finansiella riktlinjerna med bäring mot god ekonomisk hushållning som idag finns inte är ändamålsenliga. Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen 2017:725 kap.11 besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Förarbetena stipulerar att det är angeläget att riktlinjerna för god ekonomisk hushållning slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, det vill säga längre än det budgetperspektiv på ett år eller den plan för tre år som behandlas i 11 kap. 4 §. Utifrån detta resonemang är vår bedömning att "riktlinjerna" för god ekonomisk hushållning inte är ändamålsenliga då de finansiella målen som beslutas inom ramen för *Årsplan 2022* (ett till tre år) inte kan anses vara ett långsiktigt perspektiv.

Slutligen konstaterar vi att det saknas ett sammanhållet strategidokument som reglerar långsiktig finansiell planering och sträcker sig över tid.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning i enlighet med kommunallagen och dess förarbeten (avsnitt 3.5),
- se över möjligheterna att ta fram en strategisk plan kopplat till långsiktig finansiell planering som sträcker sig över tid (avsnitt 3.2),
- ta fram en investeringsplan där de kommunala bolagen är inkluderade (avsnitt 3.4),
- ta fram en lokalförsörjningsplan (avsnitt 3.4),
- utveckla omvärldsbevakningen till att även omfatta respektive facknämnds omvärldsbevakning (avsnitt 3.3.1),
- inkludera kostnadsanalyser i omvärldsanalyserna (avsnitt 3.3.1),
- ta fram en längre kommunens demografi- och befolkningsprognos (avsnitt 3.3.2),
- ta fram en långtidsprognos gällande pensioner (avsnitt 3.3.3).

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

2 Bakgrund

Vi har av Härnösands kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens långsiktiga finansiella planering. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2022.

Kommunerna står inför stora demografiska utmaningar de kommande åren. Befolkningstillväxten i riket förväntas fortsatt öka i en förhållandevis hög takt. Befolkningen förväntas dock inte vara jämnt fördelad för olika befolkningsgrupper. Det är främst bland äldre, men också bland yngre, som utvecklingen är som högst. Detta medför att demografin kommer ställa höga krav på kommunernas finanser framöver. I juni 2019 presenterade finansdepartementet en analys som visade att med oförändrat välfärdsåtagande skulle gapet mellan intäkter och kostnader öka till 90 miljarder kronor år 2026. Denna utveckling kommer ställa stora krav på kommunerna att tillhandahålla kostnadseffektiva verksamheter framöver.

Antalet invånare i Härnösands kommun har under de senaste åren minskat något. Andelen äldre är i Härnösands kommun högre än i riket som helhet. Tillväxtstrategin har dock som mål att befolkningen ska uppgå till 30 000 medborgare år 2040.

Enligt SKR har såväl coronapandemin som de åtgärder som aviserats och beslutats i syfte att mildra de ekonomiska effekterna av pandemin haft stor påverkan på samhällsekonomin i Sverige och internationellt. Detta har betydelse för skatteunderlaget och bidrar till att prognosen är behäftad med större osäkerhet än normalt.

Inom kommunen diskuteras många stora investeringsprojekt såsom nya kajer, broar och vägar.

Med beaktande av denna utveckling anser revisorerna att det är viktigt att granska hur Härnösand kommuns förutsättningar för en långsiktigt hållbar ekonomi ser ut.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Det övergripande syftet med granskningen har varit att granska Härnösand kommuns långsiktiga finansiella planering och med utgångspunkt i detta bedöma hur kommunens förutsättningar för en långsiktigt hållbar ekonomi ser ut.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Har kommunstyrelsen antagit strategidokument eller andra styrdokument som reglerar långsiktig finansiell planering?
 - Om strategi-/styrdokument finns - täcker dessa upp väsentliga områden?
- Har kommunstyrelsen fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning avseende finansiella mål?
 - Om ja, är riktlinjerna ändamålsenliga?
- Vilka långtidsprognoser finns över kommunens ekonomi och är dessa förankrade och nyttjas på ett ändamålsenligt sätt hos de förtroendevalda?
- Finns en tillräcklig omvärldsbevakning för att upptäcka yttre faktorer som påverkar den långsiktiga ekonomiska planeringen?
- Tar budgetprocessen hänsyn till;
 - volymförändringar?
 - investeringsbehov?

Granskningen avser kommunstyrelsen.

Granskningen berör i första hand kommunstyrelsen som övergripande ansvarig för kommunens ekonomi. Vidare fokuseras på de finansiella målen kopplat till god ekonomisk hushållning.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller:

- Kommunallagen 6 kap § 6
- Tillämpbara interna regelverk och policys

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer/avstämningar med berörda tjänstepersoner.

Rapporten är faktakontrollerad av ekonomichefen.

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3 Resultat av granskningen

För att kunna avgöra hur Härnösand kommuns förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi ser ut finns ett antal faktorer att ta hänsyn till. Först och främst spelar den samhällsekonomiska utvecklingen roll då den i hög grad påverkar kommunens intäkter som till största delen består av skatteintäkter och statsbidrag. Därutöver spelar kommunens befolkningsutveckling stor roll. Den enklaste kommunen att driva är en kommun som har en stabil befolkningsutveckling och där ålderskullarna är lika stora mellan åren, men verkligheten är ofta en annan. Hur åldersstrukturen ser ut och hur den förväntas förändras påverkar efterfrågan på kommunens tjänster och ser olika ut för olika åldersgrupper vilket måste tas i beaktande.

Rapporten inleder med att redogöra för kommunens organisation och styrande dokument som Härnösand har att arbeta efter gällande långsiktig finansiell planering.

3.1 Organisation

Kommunstyrelsen

Enligt *Gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun*¹ är kommunstyrelsen kommunens ledande politiska förvaltningsorgan med helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.

Styrelsen samordnar, genom att leda och styra, den kommunala verksamheten. Styrelsen leder och fastställer övergripande förutsättningar för planering och uppföljning av hela den kommunala verksamheten inklusive de kommunala bolagen.

Vidare ansvarar kommunstyrelsen enligt det gemensamma reglementet för kommunens ekonomiska och finansiella utveckling samt kommunens medelsförvaltning.

¹ KF, 2021-09-08

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Kommunstyrelseförvaltningen

Kommunstyrelseförvaltningens huvuduppgifter är att vara kommunstyrelsens verkställande organ för ledning och utveckling av den kommunala verksamheten samt att vara konsultativt stöd och projektleda inom olika specialområden samt samordnad service inom framför allt ekonomi- och personaladministration.

Förvaltningen ska leda och samordna kommunens verksamheter samt, på uppdrag av kommundirektören, ansvara bland annat för kommunens övergripande och långsiktiga strategiska utveckling.

Ekonomiavdelningen arbetar med kommunens ekonomiska hushållning. Framst genom finansiell planering på kort och lång sikt, verksamhetsplan och uppföljning.

3.2 Styrande dokument - Långsiktig finansiell planering

3.2.1 Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun²

Kommunfullmäktige anger i reglementet hur den ekonomiska styrningen i Härnösands kommun ska hanteras. Den centrala ekonomistyrningen utövas av kommunstyrelsen och de finansiella målen uttrycker enligt reglementet att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning.

² KF, 2020-02-24 Dnr KS2020-0002024

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Kommunfullmäktige har enligt *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* det samlade ansvaret och styr kommunens nämnder genom att fastställa gemensamma kommunala mål samt reglementen och budget för var och en av nämnderna. Kommunfullmäktige ska delges uppföljning av budget, mål och direktiv.

Kommunstyrelsen är enligt reglementet den ledande politiska nämnden och ansvarar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning inklusive de kommunala bolagen.

Kommunstyrelsen ska begära in de verksamhets- och ekonomiuppföljningar som den finner nödvändig för att ha kontroll över utvecklingen. Om beslutade mål för verksamhet och ekonomi inte uppnås ska kommunstyrelsen tillskriva kommunfullmäktige och föreslå åtgärder för att komma till rätta med obalansen.

Kommunstyrelsen ska i sitt lednings- och utvecklingsarbete tillse att principer för ledning och styrning tillämpas och utvecklas inom alla verksamhetsområden.

Budgetprocess

Kommunallagen 11 kap §§ 5 – 11 reglerar budgetprocessen och budgetens innehåll i stort. Utöver detta gäller för Härnösands kommun följande:

- Kommunstyrelsen fastställer planeringsförutsättningar med förslag på budgetramar och anvisningar om målarbetet till nämnderna. Det sker i mars året innan aktuellt budgetår.
- Kommunstyrelsen inbjuder representanter för samtliga partier i kommunfullmäktige till en budgetkonferens där planeringsförutsättningarna presenteras.
- Kommunfullmäktige ska senast i juni fastställa mål och budget (Årsplan) för kommunen för nästkommande år.
- Drift- och investeringsbudgeten ska innehålla en plan över minst tre år, varav budgetåret ska vara första året.

Budgeterad resultatnivå

Budgeten ska innehålla en beräknad resultatnivå motsvarande minst 1–2 procent av skatteintäkter och statsbidrag (skattemedel). Endast i undantagsfall får den beräknade resultatnivån underskrida 1 procent av skatteintäkter och statsbidrag.

Resultatutjämningsreserv

Härnösands kommun inrättade 2019 en resultatutjämningsreserv, vilket innebär möjlighet att avsätta en del av ett överskott i goda tider och sedan använda medlen för att täcka underskott som uppstår på grund av en svag utveckling av skatteunderlaget. Genom en sådan reserv kan det balansmässiga resultatet justeras/utjämnas mellan olika år. Avsättning och användandet av medel ur resultatutjämningsreserv regleras enligt *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* av kommunallagen.

Mål- och resultatstyrning

Härnösands kommun tillämpar balanserad styrning i den meningen att kommunfullmäktige antar övergripande och långsiktiga mål som spänner över alla grundläggande områden och stakar ut en gemensam färdriktning.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Vidare fastställs årligen kortsiktiga mål i form av resultatuppdrag med tillhörande styrtal för respektive nämnd. Målen följs upp och analyseras kontinuerligt och återrapporteras till kommunfullmäktige i delårsrapport och årsredovisning.

3.2.2 Årsplan 2022³

Genom *Årsplan 2022* slås kommunens budget och plan fast för de kommande tre åren. Den modell för mål- och resultatstyrning som Härnösands kommun tillämpar innehåller enligt årsplanen en kedja från vision och mål till konkreta resultatuppdrag med tillhörande styrtal/målnivåer.

Av *Årsplan 2022* framgår, på en övergripande nivå, budget och plan bestående bland annat av prognos för skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning, investeringsbudget, budgetramar för nämnderna och styrelsen, resultaträkning etc.

Kommunens övergripande mål fastställs av kommunfullmäktige. De följs upp med sikte på 2023. I målprogrammet finns åtta övergripande mål fördelade på två perspektiv (Härnösands- respektive Organisationsperspektivet).

Planen fastställer även finansiella mål och verksamhetsmål med bäring mot god ekonomisk hushållning samt resultatuppdrag (kortsiktiga) från kommunfullmäktige.

God ekonomisk hushållning

I *Årsplan 2022*, utifrån de övergripande målen fastställer kommunfullmäktige, årligen kortsiktiga mål i form av resultatuppdrag med tillhörande styrtal för varje nämnd. Resultatuppdragen anger nämndernas viktigaste prioriteringar för det kommande året.

Kommunens kortsiktiga finansiella mål för god ekonomisk hushållning definieras enligt årsplanen av resultatuppdragen under mål 8 "Välskött och stabil ekonomi" där även kommunens långsiktiga finansiella ambitioner beskrivs i definitionen av målet. Mål 8 fastslår att;

"I Härnösands kommun används resurser effektivt, ändamålsenligt och med långsiktighet. Uppsatta budgetmål uppnås och kommunens ekonomiska ställning är god. Långsiktiga och rätt genomförda investeringar och upphandlingar ger utveckling på kort och lång sikt. God analys och uppföljning samt respekt för miljömässig och social hållbarhet är en självklarhet".

Följande resultatuppdrag har av kommunfullmäktige delats ut till kommunstyrelsen;

- Resultatöverskott i procent av skatter, statsbidrag och utjämning. Målnivån för år 2022 är fastställd till 2 procent.
- Självfinansieringsgraden för kommunens investeringar. Målnivån för år 2022 har fastställts till 83 procent.

³ KF, 2021-06-14 § 67

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3.2.3 Finanspolicy, Härnösands kommun samt de kommunala helägda bolagen⁴

Finanspolicyn anger ramar och riktlinjer för hur finansverksamheten inom kommunkoncernen (kommunen och de helägda bolagen) ska bedrivas, gällande organisation, ansvarsfördelning, finansiell riskhantering, finansiering, borgen samt uppföljning och rapportering.

Finansverksamhetens mål är att;

- Inom finanspolicyns ramar och riktlinjer minimera kommunens räntekostnader och risker
- Säkerställa att finansverksamheten bedrivs med en god intern kontroll
- Säkerställa kommunkoncernens betalningsförmåga på lång och kort sikt.

3.2.4 Tillväxtstrategi, Mitt Härnösand 2040⁵

Tillväxtstrategin är ett långsiktigt övergripande styrdokument som bland annat anger Härnösands kommuns tillgångar för tillväxt och hur kommunen strategiskt ska arbeta för att nå målbilden. Den strategiska målbilden beskrivs som - tillsammans i en kreativ och företagsam livsmiljö med 30 000 medborgare och 11 500 arbetstillfällen.

Strategin beskriver bland annat målbild, processen fram till idag och framåt, delstrategier och omvärldstrender.

3.2.5 Kommentarer och bedömning - Styrande dokument

Dokumentet *Årsplan 2022* som beskrivs ovan innehåller till viss del inslag som är direkt kopplade till en långsiktig planering. Dock har detta styrande dokument genom sin karaktär relativt liten direkt påverkan på den långsiktiga planeringen.

Vad gäller riktlinjer för god ekonomisk hushållning ansåg företrädare för verksamheten att dessa stipuleras genom *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun*. Vår bedömning är dock att dessa riktlinjer inte lever upp till kommunallagens intentioner fullt ut, se avsnitt 3.5.

Då det saknas ett sammanhållet strategidokument som reglerar långsiktig finansiell planering rekommenderar vi att se över möjligheterna att ta fram en sådant som sträcker sig över tid.

⁴ KF, 2018-12-17 Dnr KS2018-000511

⁵ KF, senast reviderad 2021-05-20 Dnr KS2021000174

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3.3 Prognoser och övriga planeringsförutsättningar

Utöver de fastställda styrande dokument som presenteras ovan används ett antal prognoser och analyser som ligger till grund för den långsiktiga finansiella planeringen. Dessa beskrivs övergripande nedan.

3.3.1 Omvärldsanalys

*Omvärdsspaning, Härnösands kommun 2022–2030*⁶

Av dokumentet *Omvärdsspaning, Härnösands kommun 2022–2030* framgår befolkningsprognosen de närmsta åren. Befolkningen som är 80 år och äldre ökar och prognostiseras öka fram till år 2034. Antalet personer med behov av plats i särskilt boende kommer därmed också att öka. Den förändrade demografin innebär att allt färre invånare i yrkesarbetande åldrar behöver försörja allt fler som inte arbetar. Samtidigt förväntas behovet av sjukvård, äldreomsorg och anpassade boenden öka. Den demografiska försörjningskvoten ökar i Härnösand och har gjort så i många år. Den är högre än genomsnittet i riket och snittet för kommuner i Västernorrland. Dokumentet beskriver även hur kommunen avser att möta de demografiska förändringarna. Bland annat framgår att teknikutvecklingen och digitaliseringen skapar ständigt nya lösningar inom samhällets olika områden, inte minst vad gäller välfärdsteknik. Dessa möjligheter kan bidra till att överbrygga de utmaningar som en åldrande befolkning innebär.

Vidare beskrivs i *Omvärdsspaning, Härnösands kommun 2022–2030* utmaningar och möjligheter inom bland annat områdena; kompetensförsörjning, digitalisering, hållbarhet, framtidens välfärd samt näringsliv och besöksnäring.

*Planeringsförutsättningar 2022*⁷

Av planeringsförutsättningarna framgår, på en övergripande nivå, omvärldsbevakning och trendspaning och dess effekter. Sveriges kommuner och regioner (SKR) har lyft fram 13 trender som bedöms vara aktuella fram till 2030. Av dess trender har kommunledningen prioriterat sex trender som bedöms komma att påverka verksamheterna särskilt. Dessa är; Ökad hållbarhetsfokus, Digitalisering, Kompetens, Demografiska förändringar, Värderingsförändringar samt Globalisering. Respektive förvaltnings ledningsgrupp har bedömt och analyserat hur trenderna kan komma att påverka deras verksamhet framåt. Analysen och påverkan på verksamheterna är ett underlag i förslag till planeringsförutsättningarna för 2022 och ger förslag på budgetramar för förvaltningarna.

⁶ KS, 2021-02-02 § 27

⁷ KS, 2022-03-01 § 39

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3.3.1.1 Kommentarer och bedömning - Omvärldsanalys

En aktuell omvärldsanalys är en förutsättning för att ta höjd för eventuella inre och yttre påverkande faktorer. Dock går det av naturliga skäl inte att ta höjd för alla eventualiteter, vilket vi sett i närtid genom Covid-19 pandemin och dess effekter.

Av dokumentet, *Omvärldsspaning, Härnösands kommun 2022–2030* och *Planeringsförutsättningar 2022* framgår områden som kan kopplas mot långsiktig finansiell planering. Båda dokumenten är fastställda av kommunstyrelsen. Vår bedömning är att kommunen genomför adekvata omvärldsspaningar, kopplat till långsiktig finansiell planering, på en övergripande nivå dock saknas lämpliga kostnadsanalyser i omvärldsspaningen.

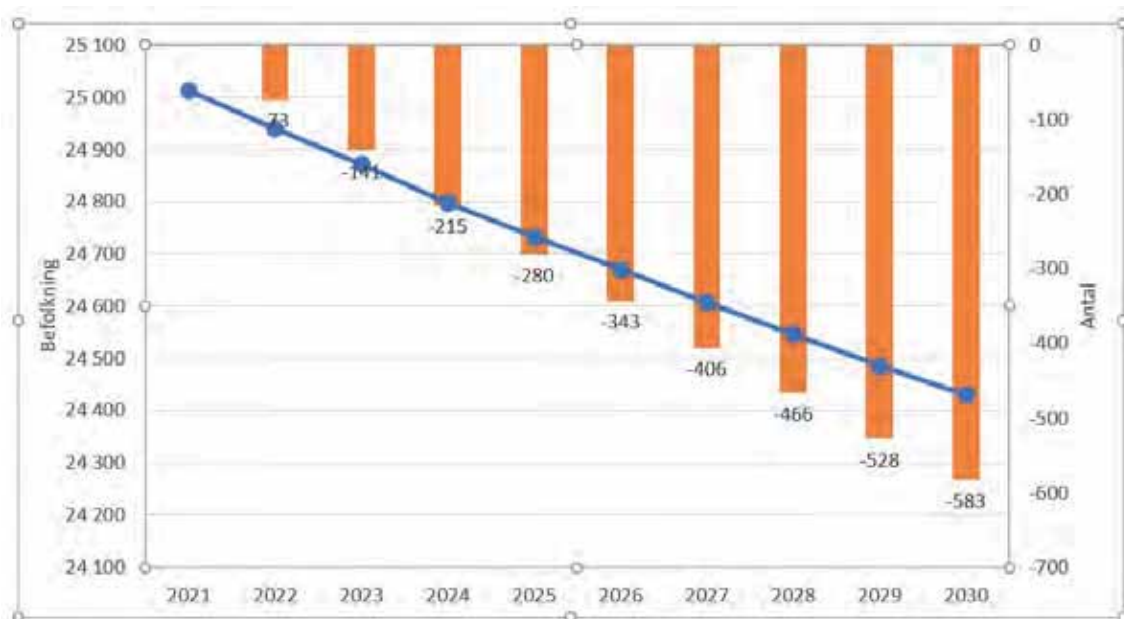
Det saknas däremot omvärldsbevakning kopplad till respektive facknämnd. Omvärldsbevakning/analys på nämnds nivå bör innehålla utmaningar och möjligheter för respektive nämnd, kostnadsanalyser exempelvis kopplat till befolkningsutveckling etc. Vi rekommenderar därför framgent att även nämnderna presenterar adekvata omvärldsanalyser för den styrande församlingen.

3.3.2 Befolknings- och demografiprognos

Befolknings- och demografiprognosen har genom *Omvärldsspaning, Härnösands kommun 2022–2030* beslutats av kommunstyrelsen.

Mellan år 2021 och 2030 beräknas befolkningen enligt kommunens egna beräkningar minska med 583 personer, från 25 013 till 24 430 personer.

Av nedan tabell framgår prognos av befolkningsutveckling för Härnösands kommun år fram till år 2030.

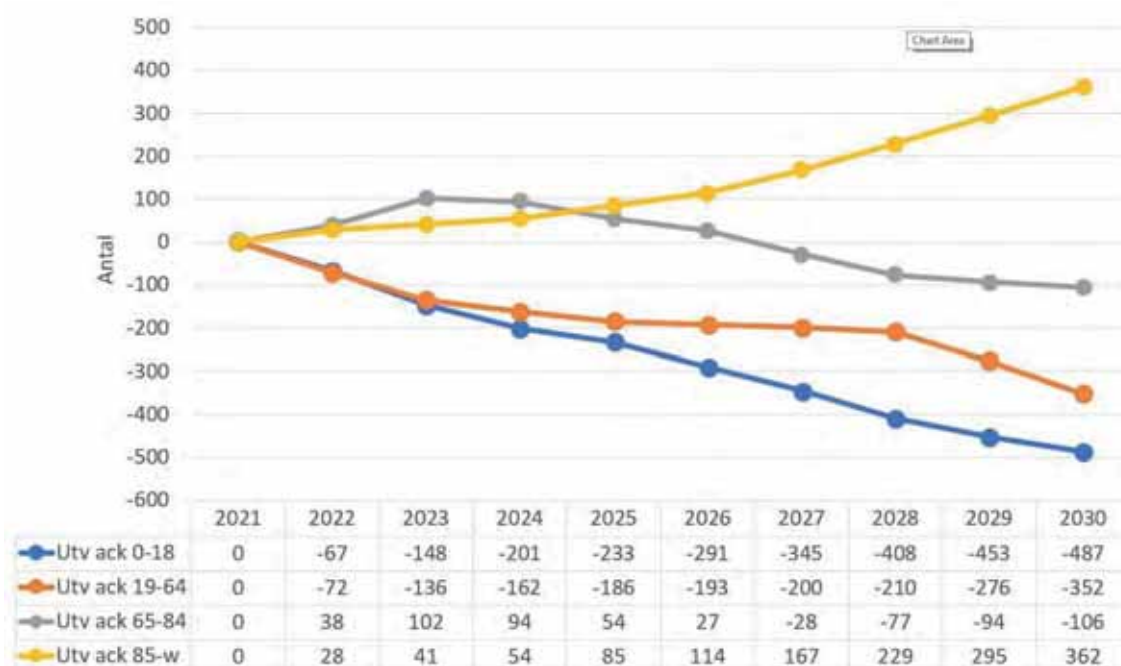
Källa: Uppgifter lämnade av Härnösands kommun, SCB prognos 2022

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

aEnligt *Omvärldsspaning, Härnösands kommun 2022–2030*, kommer antalet personer i åldern 80+ att öka, vilket tabellen nedan visar. Tabellen beskriver den ackumulerade befolkningsutvecklingen i de olika åldersklasserna.

Källa: Uppgifter lämnade av Härnösands kommun, SCB prognos 2022

3.3.2.1 Kommentarer och bedömning – Befolknings- och demografiprognos

Befolknings- och demografiutveckling är en av de viktigaste parametrarna för att bedöma förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi. Generellt sett blir prognoser mer och mer osäkra ju längre prognoserna sträcker sig. Befolkningsprognoser är dock mindre osäkra, åtminstone såtillvida att vi alla blir äldre – i Sverige, Europa, och världen. Medellivslängden ökar och de senaste 40 åren har medianåldern stigit i princip alla länder.⁸

Förutsättningarna och grundläggande antaganden förändras ständigt och måste därför införlivas i befolkningsprognosen för att den ska få så hög träffsäkerhet som möjligt. En befolknings-/demografiprognos som sträcker sig över tid är också av vikt. Detta bland annat för att kunna möta framtida utmaningar exempelvis vad gäller lokaler. Lokaler bör planeras långsiktigt utifrån om det finns behov av ökning/minskning av vård- och omsorgsboendeplatser, utökning/minskning av skolor/förskolor etc. se även avsnitt 3.4.

⁸ <https://www.regeringen.se/contentassets/d10e4672d6b74ae0a7335d1d18cf21b8/forsorjningskvoten-i-olika-delar-av-sverige---scenarier-till-ar-2050>

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Utifrån försörjningskvotperspektivet, se avsnitt 4.1.3, är det även viktigt att ha en uppdaterad och väl genomarbetad befolkningsprognos för att kunna prognostisera framtidens försörjningskvot. Vår bedömning är att Härnösands kommun har en adekvat demografi- och befolkningsprognos. Dock är rekommenderar vi kommunen att ta fram en befolkningsprognos som sträcker sig längre en dagens ca. åtta år.

3.3.3 Pensionsprognos

Kommunen använder sig av Skandia Pension för pensionsadministration och beräkning av pensionskostnader. Pensionsprognos beställs ett par gånger per år och omfattar de närmsta fem åren. Pensionsprognosen bygger på ett antal antaganden så som inflation, statslåneränta, löneökning, prisbasbelopp och inkomstbasbelopp.

Härnösands kommun tryggar sedan 2009 en del av pensionsförpliktelsen i Mellersta Norrlands Pensionsstiftelse (MNP). Kommunen har, utöver pensionsstiftelsen, inga finansiella placeringar avseende pensionsmedel. Pensionsmedlen i pensionsstiftelsen avser att trygga pensionsförpliktelser för personer födda till och med 1942. MNP är enligt kommunen en viktig komponent för att kommunen ska ha täckning för den totala pensionsförpliktelsen på lång sikt.

Kommunens totala pensionsåtaganden uppgår enligt årsredovisning år 2020 till 768,3 mnkr. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 uppgick till 618,0 mnkr (80 procent) och redovisas i enlighet med gällande lagstiftning som ansvarsförbindelse i en not till balansräkningen. Förpliktelser intjänade från och med 1998 uppgick till 150,3 mnkr (20 procent) och redovisas som en avsättning i balansräkningen.⁹

Pensionsprognosen behandlas inte explicit av de förtroendevalda dock ingår delar av prognosen bland annat i *Årsplanen* vilken fastställs av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

3.3.3.1 Kommentarer och bedömning – Pensionsprognos

I den långsiktiga finansiella planeringen måste hänsyn tas till pensionsutbetalningarna. Kommunen får genom Skandia Pension prognoser gällande pensioner som sträcker sig fem år framåt i tiden. Då pensioner är av betydande slag för den finansiella planeringen anser vi att pensionsprognoser behöver sträcka sig betydligt längre än fem år. Vår bedömning är därmed att en långtidsprognos gällande pensionskostnader som sträcker sig över tid skulle vara ett viktigt komplement till nuvarande femårsprognos.

Att ha en uppdaterad långtidsprognos gällande pensioner/pensionsutbetalningar menar vi borgar för en god planering och framförhållning varför vi rekommenderar att ta fram en långtidsprognos gällande pensionskostnaderna ur ett längre tidsperspektiv än till dagens 2026.

Vi ser dock positivt på att kommunen tryggar en del av sin pensionsförpliktelse i Mellersta Norrlands Pensionsstiftelse (MNP) för att möta den ekonomiska belastningen för pensionsutbetalningar.

⁹ KF, 2021-04-26 § 37

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3.3.4 Skatteunderlagsprognos

Härnösands kommun lutar sig mot Sveriges kommuner och regioners (SKR) modell "Skatter och bidrag" för prognostisering av skatteintäkter. SKR presenterar skatteprognoser ca sju gånger per år. Prognoserna används för kommunens budget- och prognosarbete. Med hjälp av modellen prognostiseras kommunens intäkter efter olika antaganden om; skattesats, antal invånare och åldersstruktur i den egna kommunen, skatteunderlagsutvecklingen i den egna kommunen, skatteunderlag i riket samt anslaget för kommunalekonomisk utjämning. I takt med att SKR uppdaterar modellen "Skatter och bidrag" genomförs uppdateringar av skatteprognosen. Kommunerna kan själva ändra parametrar så som exempelvis antal invånare och dess åldersstruktur.

Av nedan tabell framgår Härnösands prognostiserade skatteintäkter 2022–2029¹⁰ samt den beräknade förändring av skatteintäkterna. Skatteunderlaget för kommunen ökar enligt beräkningsmodellen med i genomsnitt 2,4 procent fram till år 2029.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Summa skatteintäkter och statsbidrag mnkr	1 847	1 895	1 945	1 988	2 030	2 078	2 128	2 184
Förändring, %		2,6	2,6	2,2	2,1	2,4	2,4	2,6

Källa: Uppgifter lämnade av Härnösands kommun, Skattesnurran 17 februari 2022

Skatteprognosen behandlas inte explicit av de förtroendevalda däremot ingår delar av prognosen bland annat i *Årsplanen* vilken fastställs av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen får även i samband med budgetarbetet ta del av skatteprognoser.

3.3.4.1 Kommentarer och bedömning – Skatteunderlagsprognos

Vi konstaterar att skatteunderlagets utveckling fram till år 2028, enligt prognosen, uppgår till i genomsnitt 2,4 procent, förutsatt bland annat oförändrad skattesats och prognostiserad demografi- och befolkningsminskning.

Skatteunderlagsutvecklingen för de senaste fem åren (2016 – 2020¹¹) uppgick i genomsnitt till 4,0 procent att jämföras med kommande års (fram till år 2029) prognostiserat skatteunderlag vilken beräknas uppgå till 2,4 procent. Med detta i åtanke är vår bedömning är att de närmsta åren kan förväntas bli något tuffare då skatteintäkterna inte ökar i samma takt som tidigare.

¹⁰ Av kommunen levererade uppgifter maj 2022

¹¹ Årsredovisning 2020 samt 2019

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

3.4 Budgetprocessen

I syfte att öka delaktigheten för samtliga politiska konstellationer ställdes arbetsprocessen om inför budgetarbetet 2022. Detta gällande såväl arbetet med budget som mål och resultatuppdrag. De tidigare budgetförslagen som lagts fram som grund för arbetet med årsplanen togs bort och ersattes av en process med information- och dialogmöten.

Kommunstyrelsen beslutade inför år 2022 års budgetarbete tillsätta en budgetberedning där alla partier som är representerade i kommunfullmäktige deltar. Budgetberedningen sammanträder ett antal tillfällen under perioden mars till maj. Under dessa sammankomster tar beredningen del av verksamheternas presentationer av "de egna" områdena, nämndernas förslag på resultatuppdrag för kommande år samt förslag på eventuella förändringar i nämndernas ansvarsområden.

Den information och de förslag som lämnas till budgetberedningen under arbetet med årsplan ligger tillsammans med de politiska ambitionerna och prioriteringarna, till grund för kommande års årsplan.

Genomförande av budgetprocessarbetet 2022

Nedan beskrivs kortfattat budgetprocessen så som vi uppfattat den.

Arbetet med 2022 års budget inleddes i november 2020. Grunden för budgeten är enligt uppgift *Reglementet för ekonomistyrning* som beskriver hur de ekonomiska processerna i kommunen ska se ut.

För att svara upp mot nuvarande och framtida behov inleddes arbetet enligt *Årsplan 2022* med en övergripande omvärldsanalys av trender globalt, nationellt, regionalt och lokalt och ett arbete för att bedöma vilka effekter händelser i omvärlden får för respektive verksamhet i kommunen. I början av februari 2021 fattade kommunstyrelsen beslut om att anta *Omvärldsanalys för Härnösands kommun 2021–2030*. Omvärldsanalysen ligger till grund för prioriteringar och dialoger i budgetprocessen i kommunen.

Planeringsförutsättningar lämnas till politiken för beslut. Kommunstyrelsen fastställde i början av mars 2021 förutsättningar för budgetarbetet med preliminära budgetramar för respektive nämnd. Förslaget gällande planförutsättningar föregicks enligt verksamhetsföreträdare av en gemensam process i kommunens ledningsgrupp som tillsammans lade fram förslaget. Kommunledningsgruppen består av kommunchef, förvaltningschefer samt avdelningschefer på kommunstyrelseförvaltning.

Politiken, budgetberedningen, påbörjade ekonomi och målarbete i mars månad direkt efter beslut om planeringsförutsättningarna.

I början av maj 2021 skedde ett avslutande möte där kompletterande frågor som dykt upp under budgetarbetets gång behandlades. Nämndsordföranden presenterar vid detta tillfälle deras syn på sina ansvarsområden och förslag på resultatuppdrag.

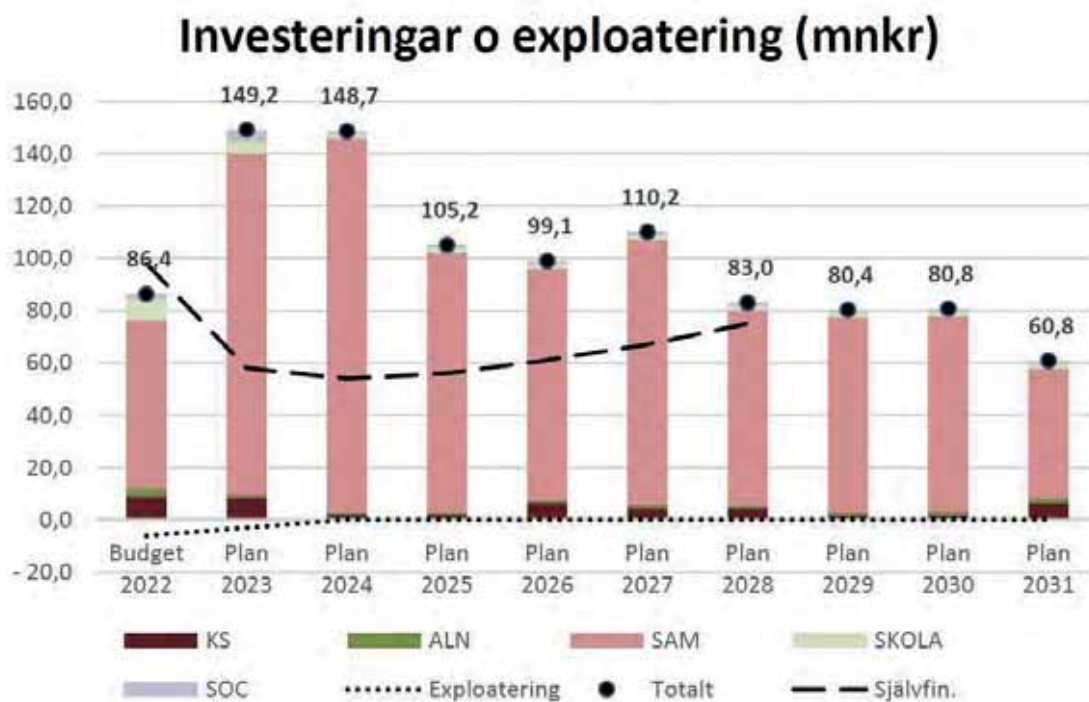
Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Kommunstyrelsen beslutade i slutet av maj 2021 kommande årsplan och kommunfullmäktige tog beslut om årsplan i mitten av juni.

Investeringar

Av nedan tabell framgår primärkommunens investerings- och exploateringsplaner vilka sträcker sig 10 år framåt i tiden, till år 2031.

Tabellen ovan beskriver även hur stor del av investeringarna som beräknas ska självfinansieras.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Bland de större planerade investeringarna, så kallade strategiska, som anges i det tjänstemannaunderlag som finns till budgeten 2022, kan nämnas:

Objekt	tkr	År enligt plan
Utsprångskajen	144	2022 - 2024
Nybron	111	2023 – 2028
Skeppsbron	83	2026 - 2030
Nybrogatan	47	2022 – 2025

Beloppen och tidpunkterna är utifrån den uppskattning som gjordes vid tidpunkten för 2022 års budget. Dessa har reviderats inför budgeten för år 2023. Från och med budgetåret 2023 kommer även kommunfullmäktige formellt att fastställa investeringsplanen. Inför att investeringarna ska genomföras ska kommunfullmäktige enligt uppgift att fatta ett särskilt beslut, då utifrån en mer genomarbetad kalkyl.

De kommunala bolagen ingår inte i primärkommunens budgetprocess. Däremot pågår det enligt uppgift ett arbete att ta fram en 10-årig investeringsplan där de kommunala bolagen kommer ingå.

Lokalförsörjning

Av *Gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun* framgår att det är kommunstyrelsen som har det övergripande ansvaret för kommunens lokalförsörjning. Respektive styrelse/nämnd ansvarar för planering av nämndens behov av lokaler, men behovet ska behandlas i den av kommunstyrelsen utsedda lokalgruppen.

Det saknas idag en lokalförsörjningsplan i kommunen. Däremot pågår det enligt verksamhetsföreträdare ett arbete med att ta fram en femårsplan över lokalbehov.

Volymförändringar

Budgetprocessen utgår från senast kända utfall dvs. inte året innan budgetåret. Budgeten korrigeras, enligt verksamhetsföreträdare, för befolknings-/demografiska förändringar inom skolans och socialtjänstens verksamhetsområden samt att hänsyn tas till övriga verksamhetsförändringar och eventuella nya lagförslag.

3.4.1 Kommentarer och bedömning – Budgetprocessen

Vi konstaterar att framarbetande av kommande års budget och plan följer en tydlig tidplan och struktur. Genom att i budgetprocessen använda utfall istället för föregående års budget samt befolkning- och demografisk anser vi att förändring fångas volymförändringar upp på ett adekvat sätt.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

En långsiktig investeringsplan är viktigt strategiskt dokument för den långsiktiga finansiella planeringen. Vi ser positivt på att det finns en investeringsplan som sträcker sig 10 år framåt i tiden. Vi konstaterar att däremot ingår inte de kommunala bolagen i den finansiella planeringen. Att det finns en långsiktig investeringsplan borgar för att kunna parera finansieringen av investeringarna över tid dock saknas en viktig parameter i investeringsplaneringen, de kommunala bolagen. Vi rekommenderar därför kommunstyrelsen att säkerställa att en investeringsplan över tid, där även de kommunala bolagens investeringsbehov ingår, tas fram.

Härnösands kommun saknar idag en lokalförsörjningsplan. En lokalförsörjningsplan är även det ett viktigt strategiskt dokument för långsiktig finansiell planering. Att i kommunen ha en adekvat lokalförsörjningsplan på plats ger förutsättningar för att med god framförhållning kunna planera och strukturera kommunens behov av verksamhetslokaler/fastigheter. En strategisk lokalförsörjningsplan redovisar kommunens samlade lokalbehov för många år framåt i tiden utifrån demografi och befolkning exempelvis hur många särskilda boendeplatser, skolor, förskolor etc. som behövs. En lokalförsörjningsplan visar även var det finns behov av att bygga nya lokaler, vilka lokaler som är i behov av renoveringar, ombyggnationer och avyttring etc. Enligt uppgift håller kommunen på att ta fram en lokalförsörjningsplan som sträcker sig över fem år. Vi anser att ett perspektiv på fem år är en för snäv tidshorisont. Med anledning av ovanstående resonemang rekommenderar vi kommunstyrelsen att säkerställa att en lokalförsörjningsplan tas fram och att planen med fördel kan sträcka sig längre än planerade fem år framåt i tiden.

3.5 God ekonomisk hushållning

Inom ramen för det kommunala självstyret, lagstiftningen och utifrån de egna förutsättningarna behöver varje kommun definiera vad som är god ekonomisk hushållning och sätta finansiella mål och verksamhetsmål med betydelse för "den goda ekonomiska hushållningen".

Enligt kommunallagen 2017:725 kap. 11 ska fullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Riktlinjerna bör enligt förarbetena innehålla en uttolkning av vad god ekonomisk hushållning betyder för kommunen och hur den mer konkret kan uppnås. Förarbetena stipulerar även att det är angeläget att riktlinjerna för god ekonomisk hushållning (11 kap. 1 §) slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, det vill säga längre än det budgetperspektiv på ett år eller den plan för tre år som behandlas i 11 kap. 4 §.¹²

Om kommunen väljer att använda sig av en resultatutjämningsreserv (RUR) ska riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även innehålla riktlinjer för hantering av RUR.

¹² SKR, RUR och God ekonomisk hushållning, <https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/rur-och-god-ekonomisk-hushallning.html>

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

I praxis ser beskrivningarna på god ekonomisk hushållning ut på många olika sätt. De finansiella målen innehåller ofta ambitionsnivåer för några av följande storheter¹³:

- Resultatnivå
- Nivå för eget kapital eller soliditet
- Självfinansieringsgrad för nya investeringar
- Nivå för skattesats
- Krav på nämnder och företag

Dessa beskrivningar bör i riktlinjerna ha ett långsiktigt perspektiv för att sedan i årsbudget konkretiseras i ett kortsiktigt perspektiv.

Syftet med kommunal verksamhet är inte att få ekonomisk avkastning på skattebetalarnas pengar, utan att bedriva den verksamhet man politiskt har beslutat att genomföra. Finansiella mål behövs för att betona att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning.

Det pågår en utredning om god kommunal hushållning.¹⁴

3.5.1 Riktlinjer för god ekonomisk hushållning

Vid intervju framkom att *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* ska ses som kommunens riktlinjer för god ekonomisk hushållning (se även avsnitt 3.2.1 ovan).

Av reglementet framgår att budgeten ska innehålla en beräknad resultatnivå motsvarande minst 1–2 procent av skatteintäkter och statsbidrag (skattemedel). Endast i undantagsfall får den beräknade resultatnivån underskrida 1 procent av skatteintäkter och statsbidrag. Vidare framgår att kommunen år 2019 inrättade en resultatutjämningsreserv (RUR).

Reglementet slår fast att kortsiktiga mål i form av resultatuppdrag med tillhörande styrtal för respektive nämnd ska fastställas årligen.

Årsplan 2022

Årsplan 2022 slår fast finansiella- och verksamhetsmål med bäring mot god ekonomisk hushållning samt resultatuppdrag.

Utifrån de övergripande målen fastställer kommunfullmäktige, enligt *Årsplan 2022*, kortsiktiga mål i form av resultatuppdrag med tillhörande styrtal för respektive nämnd. Resultatuppdragen anger nämndernas viktigaste prioriteringar för det kommande året.

Kommunens kortsiktiga finansiella mål för god ekonomisk hushållning definieras enligt *Årsplan 2022* av resultatuppdragen under mål 8 "Välskött och stabil ekonomi". Kommunens långsiktiga finansiella ambitioner beskrivs enligt planen i definitionen av målet.

¹³ RUR i praktiken, balanskravsutredning <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7164-699-6.pdf>

¹⁴ SOU 2021:75

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Mål 8 fastslår; *"I Härnösands kommun används resurser effektivt, ändamålsenligt och med långsiktighet. Uppsatta budgetmål uppnås och kommunens ekonomiska ställning är god. Långsiktiga och rätt genomförda investeringar och upphandlingar ger utveckling på kort och lång sikt. God analys och uppföljning samt respekt för miljömässig och social hållbarhet är en självklarhet"*.

Följande resultatuppdrag har av kommunfullmäktige slagit fast;

- Resultatöverskott i procent av skatter, statsbidrag och utjämning. Målnivån för år 2022 är fastställd till 2 procent.
- Självfinansieringsgraden för kommunens investeringar. Målnivån för år 2022 har fastställts till 83 procent.

3.5.2 Kommentarer och bedömning – God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning handlar om att styra ekonomi och verksamhet både i ett kortare och i ett längre tidsperspektiv. Om kostnaderna i ett längre perspektiv överstiger intäkterna innebär det att kommande generationer får betala för denna överkonsumtion. Normalt sett ska ekonomin visa på ett positivt resultat på en nivå som gör att förmögenheten inte urholkas av inflation eller av för låg självfinansieringsgrad av investeringar. Det är av största vikt att de finansiella målen kopplat till god ekonomisk hushållning uppnås, detta för att kunna säkra en långsiktig finansiell ekonomi och säkerställa att den egna generationen står för de kostnader de ger upphov till.

Härnösands kommun anser sig via *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* ha fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vår bedömning att dock att de finansiella riktlinjerna med bäring mot god ekonomisk hushållning som idag finns inte är ändamålsenliga. Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen 2017:725 kap 11 besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Förarbetena stipulerar att det är angeläget att riktlinjerna för god ekonomisk hushållning slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, det vill säga längre än det budgetperspektiv på ett år eller den plan för tre år som behandlas i 11 kap. 4 §. Utifrån detta resonemang är vår bedömning att "riktlinjerna" för god ekonomisk hushållning inte fullt ut är ändamålsenliga då de finansiella målen som beslutas inom ramen för *Årsplan 2022* inte kan anses vara ett långsiktigt perspektiv. För att efterleva kommunallagen och dess förarbeten rekommenderar vi kommunstyrelsen att ta fram riktlinjer för god ekonomisk hushållning dvs. som slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, med andra ord längre än de ett till tre år som *Årsplan 2022* sträcker sig.

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

4 Förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi

Förutom att det är viktigt att det interna arbetet med långsiktig finansiell planering sker på rätt sätt och i tillräcklig omfattning bör jämförelse med andra kommuner tas i beaktan samt att kommunen påverkas av yttre faktorer som både kan underlätta och försvåra arbetet. Nedan lyfts ett antal förutsättningar som kan påverka en långsiktigt hållbar ekonomi för Härnösands kommun.

Diagrammen nedan beskriver hur Härnösand ligger till i respektive nyckeltal i förhållande till Sveriges kommuner respektive kommungruppen. Nyckeltalen tar inte hänsyn till politiska ambitioner¹⁵.

4.1.1 Härnösand kommun i jämförelse med andra kommuner

Spindeldiagram

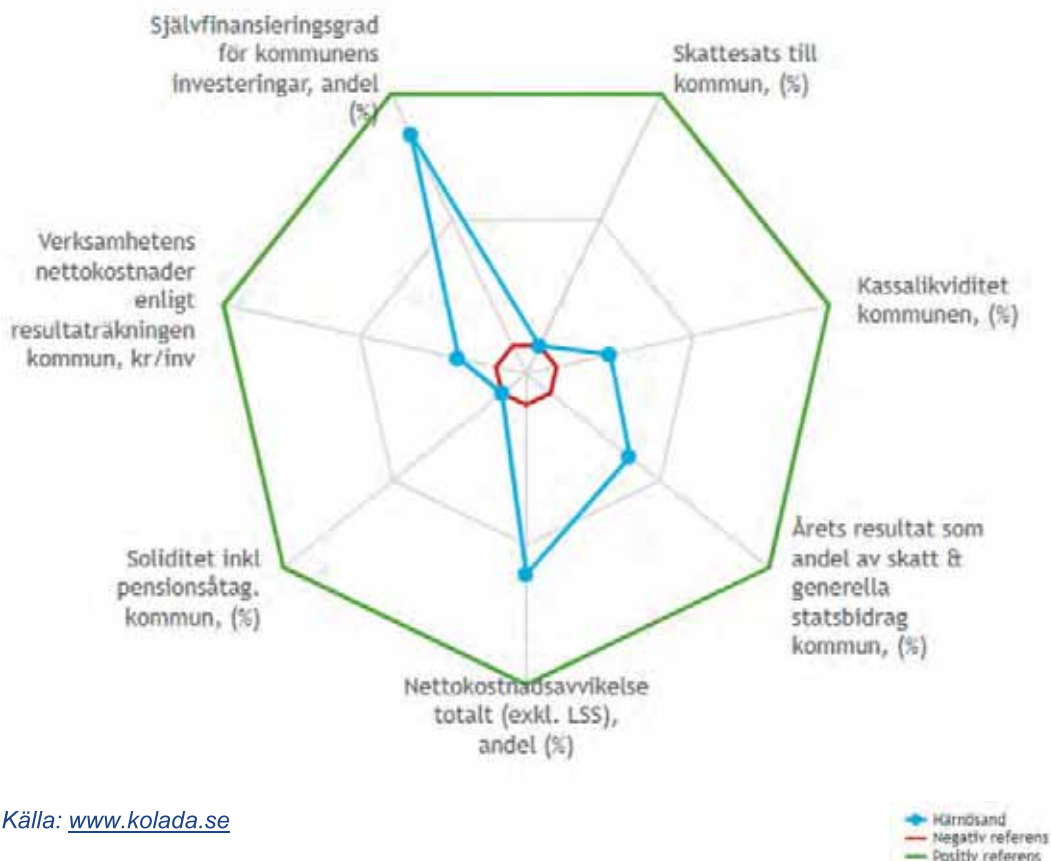
Kommunens ekonomiska läge kan beskrivas med hjälp av nedanstående spindeldiagram som avser 2020. Den gröna linjen representerar genomsnittet för de tio procent av kommunerna som ligger bäst till (positiv referens) för respektive nyckeltal i jämfört med Sveriges samtliga kommuner medan den röda linjen representerar de tio procent av kommunerna som ligger "sämst" till (negativ referens). Härnösand kommun representeras av den blå linjen.

¹⁵ Exempelvis om det beslutats om att satsa mer på barm, äldre, fritid etc. Andra exempel på ambitionsnivå (kopplat till soliditet) är; om kommunen har en egen internbank eller om kommunen har bolag i egen regi/sålt av bolagen.

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Av ovanstående diagram framgår att:

- *Självfinansieringsgrad för kommunens investeringar* är nära den positiva referensen vid jämförelse med Sveriges samtliga kommuner.
- när det gäller nyckeltalen *Nettokostnadsavvikelse totalt (exklusive LSS)* samt *Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag kommun*, närmar sig Härnösand mitten dvs. mitt mellan den positiva referensen och den negativa referensen vid jämförelser med Sveriges samtliga kommuner.
- vad gäller *Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen* samt *Kassalikviditet* ligger Härnösand kommun nära/mycket nära den negativa referensen vid jämförelse med Sveriges kommuner.
- Härnösand kommuns *Soliditet inkl. pensionsåtagande* och *Skattesats till kommun* ligger på den negativa referensen vid jämförelse med Sveriges samtliga kommuner. Detta betyder att Härnösand är bland de kommuner som ligger "sämst" till i dessa nyckeltal.

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

4.1.2 Härnösand kommun i jämförelse med kommungruppen

Kommunerna i kommungrupperna är indelade med utgångspunkt i bland annat befolkningsstorlek. Härnösand ingår i kommungruppen ”Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner”.

Utifrån denna jämförelse, tabell ”Sammanställning finansiella nyckeltal” nedan, framgår att nyckeltalen *Skattesats till kommun, Soliditet inkl. pensionsåtaganden., verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen* samt i högre grad även *Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag* alla markeras med rött. Detta innebär att kommunen ligger bland de sämre kommunerna vid jämförelse med den kommungrupp Härnösand ingår i.

Sammanställning finansiella nyckeltal¹⁶

Nyckeltal	Område	2016	2017	2018	2019	2020
Kassalikviditet kommunen, (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	116,1	121,3	114,9	125,0	139,4
Kassalikviditet kommunen, (%)	Härnösand	71,4	64,5	74,4	63,4	81,8
Nettokostnadsavvikelse totalt (exkl. LSS), andel (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	1,8	2,1	1,7	0,2	0,9
Nettokostnadsavvikelse totalt (exkl. LSS), andel (%)	Härnösand	1,4	5,7	2,3	-2,9	-0,2
Självfinansieringsgrad för kommunens investeringar, andel (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	88,5	81,0	54,9	68,1	89,8
Självfinansieringsgrad för kommunens investeringar, andel (%)	Härnösand	27,4	57,9	59,9	84,1	178,7
Skattesats till kommun, (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	22,07	22,08	22,05	22,01	22,06
Skattesats till kommun, (%)	Härnösand	23,34	23,34	23,34	23,34	23,34
Soliditet inkl pensionsåtag. kommun, (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	20,3	22,4	22,0	22,7	24,4
Soliditet inkl pensionsåtag. kommun, (%)	Härnösand	-22,7	-21,3	-16,5	-29,9	-20,8
Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen kommun, kr/inv	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	-52 918	-54 930	-56 299	-58 960	-59 310
Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen kommun, kr/inv	Härnösand	-59 887	-63 761	-65 876	-66 262	-66 754
Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag kommun, (%)	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	3,3	3,2	2,6	2,6	4,8
Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag kommun, (%)	Härnösand	-1,5	-0,5	-0,3	0,2	3,5

Källa: www.kolada.se

¹⁶ I tabellen används färgerna rött, gult och grönt för att visa hur resultatet ligger till jämfört med kommungruppen. För varje nyckeltal rangordnas alla kommuner efter sina resultat, och de bästa resultaten får grön färg (25 procent), de sämsta får röd färg (25 procent) och de i mitten får gul färg (50 procent).

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

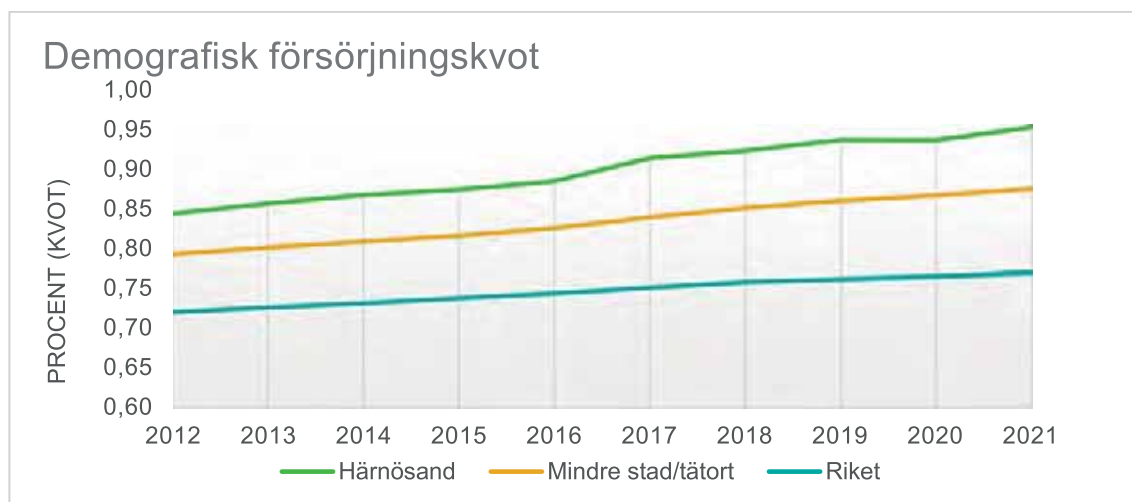
2022-09-08

4.1.3 Yttre faktorer som påverkar långsiktig hållbar ekonomi

Försörjningskvot¹⁷

Ett intressant begrepp vid framför allt långsiktiga finansiella prognoser är den så kallade försörjningskvoten eller försörjningsbörda som uttrycker hur många personer varje person i de mest förvärsaktiva åldrarna (20–64 år) förväntas försörja. Ju högre tal (kvot) en kommun visar desto tyngre är försörjningsbördan för de som befinner sig i åldersgruppen 20–64 år. En försörjningskvot på exempelvis 1,58 (0,58 procent) innebär att 100 personer i förvärsaktiv ålder förväntas försörja sig själva och 58 andra. För i stort sett samtliga av Sveriges kommuner ökar försörjningskvoten fram till 2040, framförallt beroende på att andelen som är 65 år eller äldre ökar.

Av nedanstående diagram framgår Härnösands försörjningskvot åren 2012–2021 i jämförelse med gruppen mindre stad/tätort och riket:

Källa: www.kolada.se

Enligt diagrammet ovan har Härnösand en större försörjningsbörda jämfört med både kommungruppen och riket som genomsnitt. År 2020 uppgick Härnösands kvot till 0,94 procent, att jämföra med kommungruppens 0,87 procent och rikets 0,77 procent. Härnösand har över hela tidsperioden haft en högre kvot än både riket och kommungruppen med flera procentenheter.

¹⁷ Försörjningskvot, beräknas som summan av antal personer 0–19 år och antal personer 65 år och äldre dividerat med antal personer 20–64 år som därefter multiplicerat med 100.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Kostnads- och intäktsutveckling

Andra parametrar att följa i långsiktig finansiell planering är den prognostiserade kostnads- och intäktsutvecklingen.

Prisindex för kommunal verksamhet	2021	2022	2023	2024	2025
Arbetskraftskostnader*	2,3	1,6	3,4	2,1	3,4
Övrig förbrukning	2,8	2,5	1,7	2,1	2,4
Prisförändring, %	2,4	1,9	2,9	2,1	3,1

*inklusive förändringar i arbetsgivaravgifter och kvalitetsjusteringar

Källa: SKR:s cirkulär 21:35

I tabell ovan presenteras prisindex för kommunal verksamhet (PKV) hämtat från SKR¹⁸. Tabellen redovisar SKR:s senaste bedömning av prisförändringar under perioden 2021–2025. Syftet med uppgifterna är att göra det möjligt för kommuner att räkna om från löpande till fasta priser exempelvis i budgetarbetet, med samma förutsättningar som används i SKR:s kalkyl. Prisförändringen på arbetskraft innevarande år är SKR:s prognos för timlöneökningarna för anställda i kommunerna inklusive kända förändringar av lagstadgade och avtalsenliga avgifter. Bedömningen för kommande år baserar sig på timlöneutvecklingen för hela arbetsmarknaden enligt SKR:s prognos, och beslutade förändringar av arbetsgivaravgifterna.

Samhällsekonomisk utveckling och skatteunderlagsprognos

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
BNP*	-3,2	4,9	3,6	1,6	1,4	1,8
Sysselsättning, timmar*	-3,8	1,3	3,3	2,3	0,7	0,2
Relativ arbetslöshet, %	8,6	8,8	7,8	7,5	7,5	7,5
Inflation, KPIF	0,5	2,4	2,8	1,2	1,7	2,0
Inflation, KPI	0,5	2,2	2,7	1,4	2,1	2,4
SKR, skatteunderlag aktuell		5,0	4,2	3,9	3,3	3,3
SKR, skatteunderlag föregående		4,6	3,5	3,7	3,4	3,7

*Kalenderkorrigerat. Källa: SKR cirkulär 21:35

Den höga tillväxten för BNP och arbetade timmar 2021 och 2022 manifesteras i ett skatteunderlag som enligt SKR också ökar starkt. I det medelfristiga scenariot (för 2024 och 2025) är det utbudet i ekonomin som sätter gränserna för tillväxten, inte minst arbetskraftens storlek. Arbetsmarknaden kommer att mest troligt normaliseras, vilket betyder att den stora ökningen av sysselsättningen inte kommer att öka lika kraftigt framöver, vilket i sin tur kommer att påverka skatteunderlaget.

¹⁸ SKR, Cirkulär 21:35

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

4.1.4 Kommentarer och bedömning – Förutsättningar för en långsiktigt hållbar ekonomi

Vi konstaterar att Härnösand kommun vad gäller *Skattesats till kommun, Soliditet inkl. pensionsåtagande, Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen* samt i högre grad även *Årets resultat som andel av skatt & generella statsbidrag* ligger bland de "sämre" kommunerna vid jämförelse med Sveriges kommuner (Spindeldiagrammet ovan) och vid jämförelse med kommungruppen (Sammanställning finansiella nyckeltal ovan). Det bör noteras att soliditeten sannolikt kommer att påverkas negativt när hyresavtalen för fastigheterna redovisas i enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation RKR R5 gällande finansiell leasing¹⁹.

Vidare konstaterar vi att Härnösand har haft en högre försörjningsbörda än den kommungrupp kommunen tillhör och riket över en längre period. Under år 2020 har Härnösand ökat försörjningsbördan mer än kommungruppen och riket, vilket även skedde 2016. En hög/stigande försörjningskvot får på sikt negativa effekter på kommunens ekonomi eftersom allt färre individer ska skapa framtidens skattebas.

Tendensen tyder på att Härnösands kommun kan få mer besvärliga år framför sig. Bland annat eftersom *Verksamhetens nettokostnader enligt resultaträkningen* fortsätter öka för kommunen varje år samt en *Soliditet* som långt understiger resterande kommuner inom kommungruppen och riket, vilket kan leda till svårigheter vid betalning av skulder i det långsiktiga perspektivet.

¹⁹ Se våra rapporter om granskning av bokslut och årsredovisning

Härnösands kommun
Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

5 Slutsats och rekommendationer

Det övergripande syftet med granskningen har varit att granska Härnösand kommuns långsiktiga finansiella planering och med utgångspunkt i detta bedöma hur kommunens förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi ser ut.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunen *till viss del* bedriver ett ändamålsenligt arbete vad gäller långsiktig finansiell planering. Bland annat saknas det idag en lokalförsörjningsplan samt att den befintliga investeringsplanen bör utökas till att innefatta de kommunala bolagen.

Vidare bedömer vi att Härnösands kommun kan förväntas ha besvärliga år framför sig då försörjningsbördan är hög/fortsätter att öka och att de genomsnittliga skatteintäkterna inte beräknas öka i samma takt som tidigare.

Vi ser positivt på att det finns en investeringsplan som sträcker sig 10 år framåt i tiden, men däremot ingår inte en viktig parameter i planen, de kommunala bolagen. Att det finns en långsiktig investeringsplan borgar för att kunna parera finansieringen av investeringarna över tid. Vår bedömning är att även de kommunala bolagen ska ingå i investeringsplaneringen utifrån att primärkommunen och de kommunala bolagen ses som "en enhet" när exempelvis när lån ska tas.

Det saknas en adekvat lokalförsörjningsplan. En lokalförsörjningsplan ger förutsättningar för att med god framförhållning kunna planera och strukturera kommunens behov av verksamhetslokaler/fastigheter, vilka är viktiga parametrar i den långsiktiga finansiella planeringen. Vidare saknas det omvärldsbevakning kopplat till respektive facknämnd.

Kommunen har via *Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun* fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vår bedömning är dock att de finansiella riktlinjerna med bäring mot god ekonomisk hushållning som idag finns inte är ändamålsenliga. Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen 2017:725 kap.11 besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Förarbetena stipulerar att det är angeläget att riktlinjerna för god ekonomisk hushållning slår fast principer och avser det strategiska, mer långsiktiga perspektivet, det vill säga längre än det budgetperspektiv på ett år eller den plan för tre år som behandlas i 11 kap. 4 §. Utifrån detta resonemang är vår bedömning att "riktlinjerna" för god ekonomisk hushållning inte är ändamålsenliga då de finansiella målen som beslutas inom ramen för *Årsplan 2022* (ett till tre år) inte kan anses vara ett långsiktigt perspektiv.

Slutligen konstaterar vi att det saknas ett sammanhållet strategidokument som reglerar långsiktig finansiell planering och sträcker sig över tid.

Härnösands kommun

Granskning av långsiktig finansiell planering

2022-09-08

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning i enlighet med kommunallagen och dess förarbeten (avsnitt 3.5),
- se över möjligheterna att ta fram en strategisk plan kopplat till långsiktig finansiell planering som sträcker sig över tid (avsnitt 3.2),
- ta fram en investeringsplan där de kommunala bolagen är inkluderade (avsnitt 3.4),
- ta fram en lokalförsörjningsplan (avsnitt 3.4),
- utveckla omvärldsbevakningen till att även omfatta respektive facknämnds omvärldsbevakning (avsnitt 3.3.1),
- inkludera kostnadsanalyser i omvärldsanalyserna (avsnitt 3.3.1),
- ta fram en längre kommunens demografi- och befolkningsprognos (avsnitt 3.3.2),
- ta fram en långtidsprognos gällande pensioner (avsnitt 3.3.3).

Datum som ovan

KPMG AB

Camilla Strömbäck

Certifierad kommunal yrkesrevisor

DocuSigned by:
Lena Medin
OCB36F820D1041B

Lena Medin

Certifierad kommunal revisor tillika kundansvarig

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

Granskning av långsiktig finansiell planering

Syfte och revisionsfrågor

Det övergripande syftet med granskningen har varit att granska Härnösand kommuns långsiktiga finansiella planering och med utgångspunkt i detta bedöma hur kommunens förutsättningar för en långsiktig hållbar ekonomi ser ut.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- **Har kommunstyrelsen antagit strategidokument eller andra styrdokument som reglerar långsiktig finansiell planering?**
 - o Om strategi-/styrdokument finns - täcker dessa upp väsentliga områden?
- **Har kommunstyrelsen fastställt riktlinjer för god ekonomisk hushållning avseende finansiella mål?**
 - o Om ja, är riktlinjerna ändamålsenliga?
- **Vilka långtidsprognoser finns över kommunens ekonomi och är dessa förankrade och nyttjas på ett ändamålsenligt sätt hos de förtroendevalda?**
- **Finns en tillräcklig omvärldsbevakning för att upptäcka yttre faktorer som påverkar den långsiktiga ekonomiska planeringen?**
- **Tar budgetprocessen hänsyn till;**
 - o volymförändringar?
 - o investeringsbehov?

Styrande dokument

Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun

Årsplan 2022

Finanspolicy, Härnösands kommun samt de kommunala helägda bolagen

Tillväxtstrategi, Mitt Härnösand 2040

Bedömning

Årsplan 2022 har relativt liten direkt påverkan på den långsiktiga planeringen.

Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun lever inte upp till kommunallagens intentioner fullt ut – behöver sträcka sig över en längre period

Det saknas ett sammanhållet strategidokument som reglerar långsiktig finansiell planering

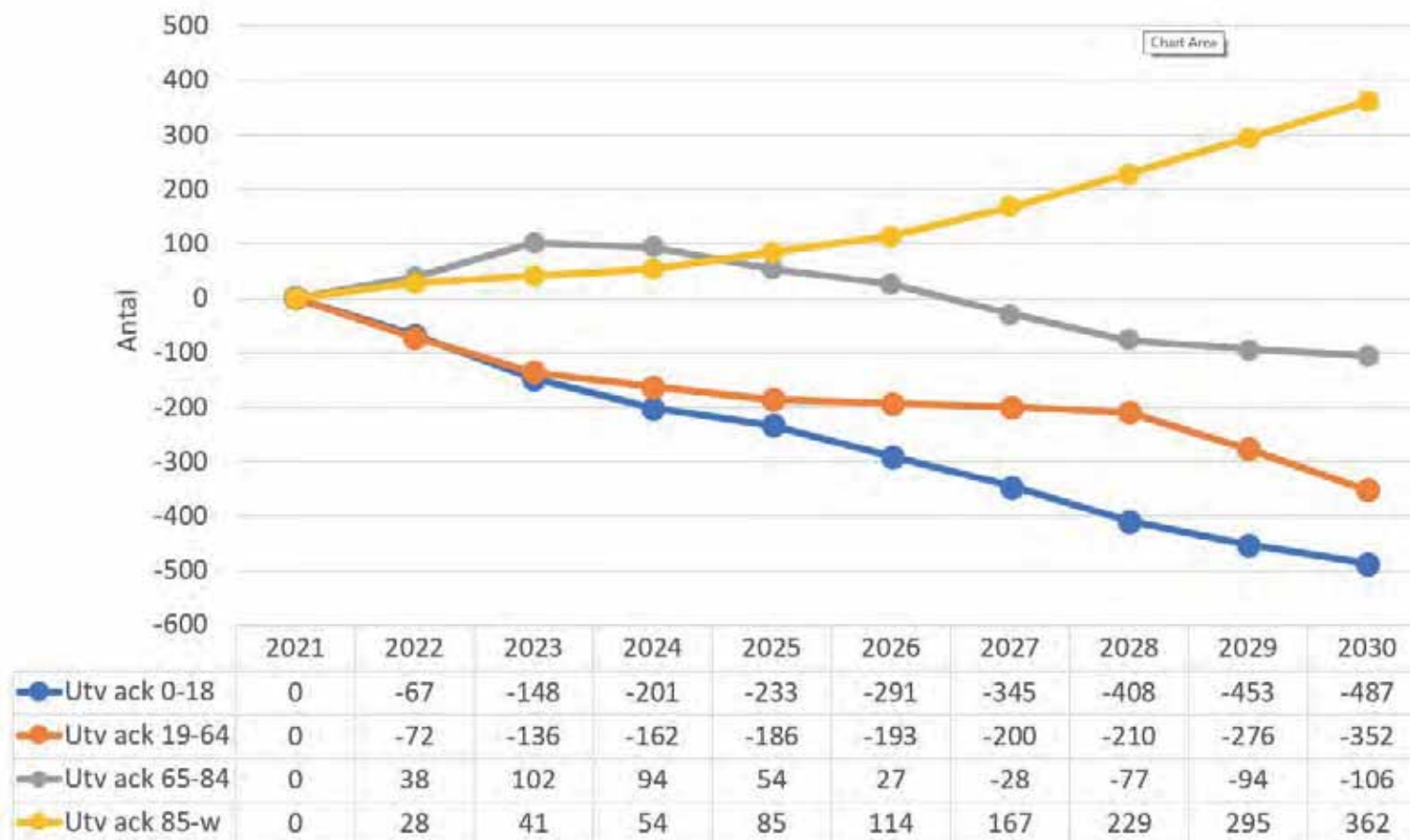
Omvärldsanalys

Bedömning

Kommunen genomför adekvata omvärldsspaningar, kopplat till långsiktig finansiell planering, på en övergripande nivå dock saknas lämpliga kostnadsanalyser i omvärldsspaningen.

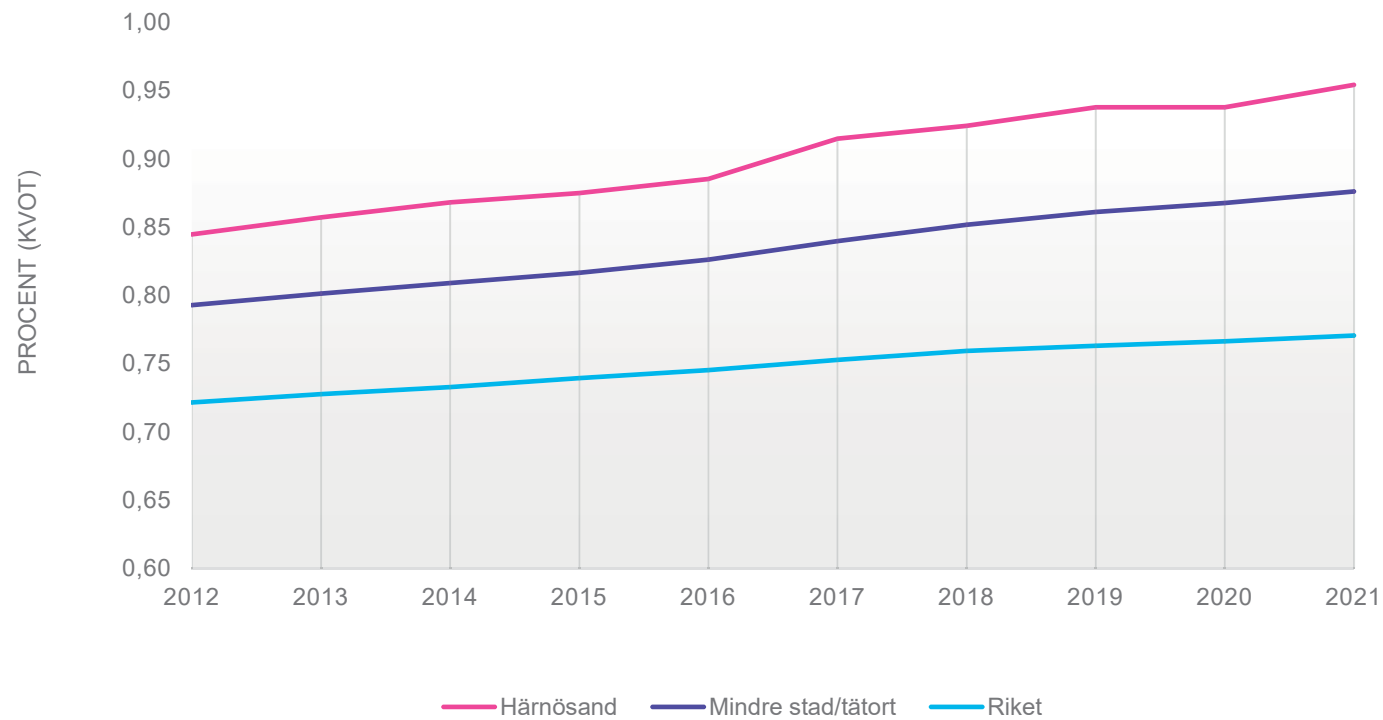
Det saknas däremot omvärldsbevakning kopplad till respektive facknämnd.

Befolkningsprognos

Försörjningskvot

Demografisk försörjningskvot

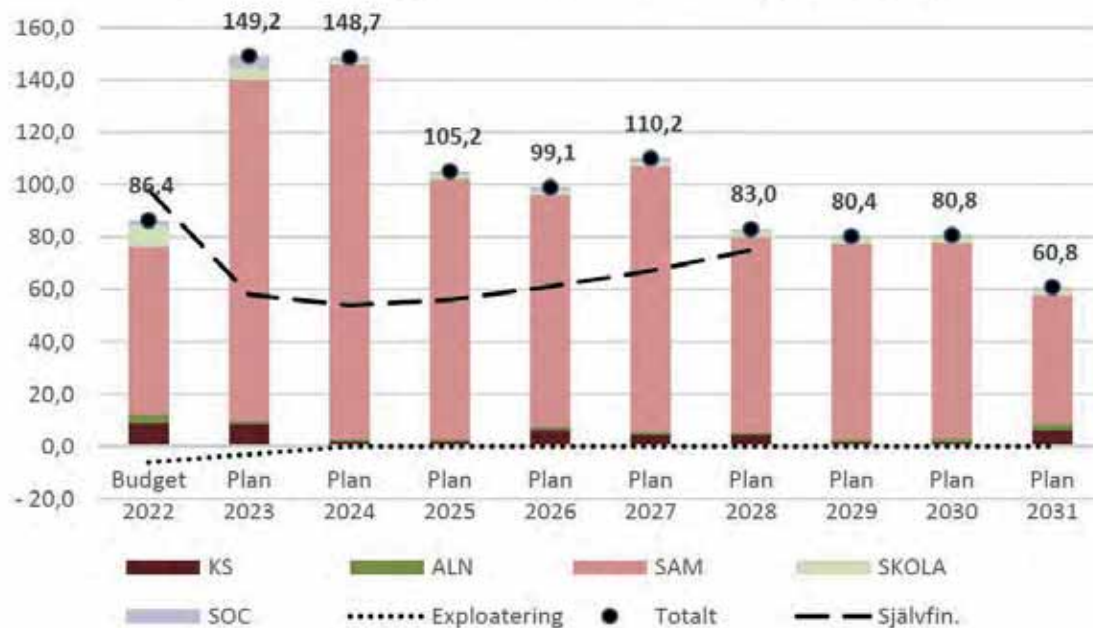

Andra prognoser

Pensioner – bör vara längre än fem år
Skatt enligt SKR

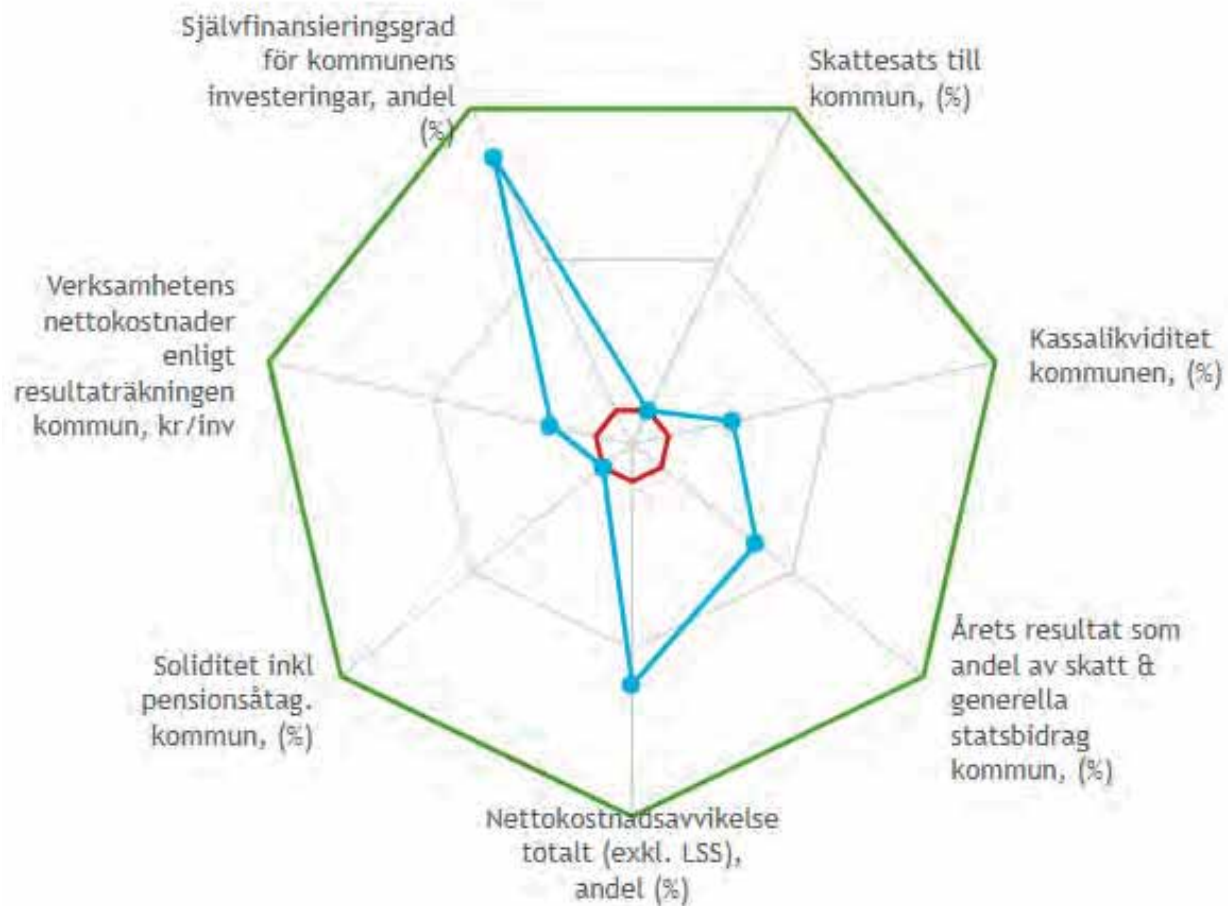
Investeringar

Investeringar o exploatering (mnkr)

Objekt	tkr	År enligt plan
Utsprångskajen	144	2022 – 2024
Nybron	111	2023 – 2028
Skeppsbron	83	2026 - 2030
Nybrogatan	47	2022 – 2025

Jämförelse med andra kommuner

Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunen *till viss del* bedriver ett ändamålsenligt arbete vad gäller långsiktig finansiell planering.

- Ingen lokalförsörjningsplan
- investeringsplanen omfattar inte de kommunala bolagen.

Härnösands kommun kan förväntas ha besvärliga år framför sig då försörjningsbördan är hög/fortsätter att öka och att de genomsnittliga skatteintäkterna inte beräknas öka i samma takt som tidigare.

Rekommendationer

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning i enlighet med kommunallagen och dess förarbeten (avsnitt 3.5),
- se över möjligheterna att ta fram en strategisk plan kopplat till långsiktig finansiell planering som sträcker sig över tid (avsnitt 3.2),
- ta fram en investeringsplan där de kommunala bolagen är inkluderade (avsnitt 3.4),
- ta fram en lokalförsörjningsplan (avsnitt 3.4),
- utveckla omvärldsbevakningen till att även omfatta respektive facknämnds omvärldsbevakning (avsnitt 3.3.1),
- inkludera kostnadsanalyser i omvärldsanalyserna (avsnitt 3.3.1),
- ta fram en längre kommunens demografi- och befolkningsprognos (avsnitt 3.3.2),
- ta fram en långtidsprognos gällande pensioner (avsnitt 3.3.3).

Kommunstyrelsen

§ 128

Dnr 2022-000330 1.1.2.0

Revidering av reglementet om ekonomistyrning

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta reviderat Reglemente för ekonomistyrning.

Bakgrund

I Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun framgår under rubriken 3.1 och 3.3 att "Kommunfullmäktige ska senast i juni fastställa mål och budget (Årsplan) för kommunen för nästkommande år." Vidare framgår under rubriken 3.3 att "Nämnderna ska senast i november för kommande budgetår för kännedom delge kommunfullmäktige en verksamhetsplan."

Vid valår förändras förutsättningarna för vid vilken/vilka tidpunkter Kommunfullmäktige ska fastställa mål och budget (Årsplan) samt när nämndernas verksamhetsplan ska delges kommunfullmäktige.

Årsplanen fastställs vid två tillfällen i valåret, dels i juni samt i november för nästkommande år.

Nämndernas verksamhetsplaner fastställs av respektive nämnd senast i november för nästkommande år samt fastställs och delges kommunfullmäktige i januari, året som verksamhetsplanen avser.

Under rubriken 6.2 har ett avsnitt förtydligats gällande nämndernas redovisning av fyramånadersrapport samt delårsbokslut som föreslås delges kommunfullmäktige för kännedom. Nämndernas verksamhetsberättelse ska delges till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

Socialt perspektiv

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Kommunstyrelsen

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-08-22

Reviderat Reglemente för ekonomistyrning vers. 3

Kommunstyrelseförvaltningen
Petra Werner, 0611-34 85 30
petra.werner@harnosand.se

Kommunfullmäktige

Revidering av reglementet om ekonomistyrning

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att anta reviderat Reglemente för ekonomistyrning.

Beskrivning av ärendet

I Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun framgår under rubriken 3.1 och 3.3 att ”Kommunfullmäktige ska senast i juni fastställa mål och budget (Årsplan) för kommunen för nästkommande år.” Vidare framgår under rubriken 3.3 att ”Nämnderna ska senast i november för kommande budgetår för kännedom delge kommunfullmäktige en verksamhetsplan.”.

Vid valår förändras förutsättningarna för vid vilken/vilka tidpunkter Kommunfullmäktige ska fastställa mål och budget (Årsplan) samt när nämndernas verksamhetsplan ska delges kommunfullmäktige.

Årsplanen fastställs vid två tillfällen i valåret, dels i juni samt i november för nästkommande år.

Nämndernas verksamhetsplaner fastställs av respektive nämnd senast i november för nästkommande år samt fastställs och delges kommunfullmäktige i januari, året som verksamhetsplanen avser.

Under rubriken 6.2 har ett avsnitt förtydligats gällande nämndernas redovisning av fyramånadersrapport samt delårsbokslut som föreslås delges kommunfullmäktige för kännedom. Nämndernas verksamhetsberättelse ska delges till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

Socialt perspektiv

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Förslaget behandlar interna processer i organisationen och påverkar inte perspektivet.

Petra Werner
Chef kanslienheten

Bilagor

Reviderat Reglemente för ekonomistyrning

Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun

Dokumentnamn	Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun		Dokumenttyp Reglemente	
Fastställd/upprättad av	Kommunfullmäktige		Datum 2020-02-24	Diarienummer KS2020-0002024
Dokumentansvarig/processägare	Ekonomiavdelningen	Version	Senast reviderad 2020-02-24	Giltig t o m 2023-12-31
Dokumentinformation				
Dokumentet gäller för	Härnösands kommun			
Annan information				

Innehåll

1	Syfte	3
2	Övergripande principer	3
2.1	Kommunfullmäktiges ansvar	3
2.2	Kommunstyrelsens ansvar	3
2.3	Nämndernas ansvar	4
3	Mål och budget	4
3.1	Budgetprocess.....	4
3.2	Budgerad resultatnivå.....	4
3.3	Nämndernas verksamhetsplan	5
3.4	Anslagsbindningsnivå	5
3.4.1	Driftsbudget.....	5
3.4.2	Investeringsbudget.....	5
3.5	Resultatutjämningsreserv	5
3.6	Mål- och resultatstyrning	5
4	Redovisning	6
4.1	Syfte med redovisningen	6
4.2	Extern redovisning	6
4.3	Intern redovisning	6
4.4	Redovisningsmodell	6
5	Intern kontroll	6
6	Uppföljning	7
6.1	Uppföljning kommunen	7
6.2	Uppföljning-nämnd.....	7
6.3	Uppföljning kommunala bolag	7

1 Syfte

Kommunfullmäktige anger i detta reglemente vad som gäller för den ekonomiska styrningen i Härnösands kommun. Den centrala ekonomistyrningen utövas av kommunstyrelsen.

För ekonomistyrningen tillämpas följande styrmedel:

- Budget och mål
- Ägardirektiv
- Redovisning
- Intern kontroll
- Uppföljning

Ekonomiprocessen ska utvecklas på alla nivåer i organisationen för att möjliggöra en effektiv användning av kommunens resurser och skapa största möjliga nytta för medborgarna. En aktiv dialog kring både ekonomi och verksamhet är en förutsättning för att ekonomistyrningen ska lyckas.

De finansiella målen uttrycker att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning.

2 Övergripande principer

2.1 Kommunfullmäktiges ansvar

Kommunfullmäktige har det samlade ansvaret och styr kommunens nämnder genom att fastställa gemensamma kommunala mål samt reglementen och budget för var och en av nämnderna.

De kommunala bolagen styrs genom ägardirektiv.

Kommunfullmäktige kan under löpande budgetår omdisponera medel mellan nämnder.

Kommunfullmäktige ska delges uppföljning av budget, mål och direktiv.

2.2 Kommunstyrelsens ansvar

Kommunstyrelsen är den ledande politiska nämnden och ansvarar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning inklusive de kommunala bolagen.

Kommunstyrelsen ska begära in de verksamhets- och ekonomiuppföljningar som den finner nödvändig för att ha kontroll över utvecklingen. Om beslutade mål för verksamhet och ekonomi inte uppnås ska kommunstyrelsen tillskriva kommunfullmäktige och föreslå åtgärder för att komma tillrätta med obalansen.

Kommunstyrelsen ska i sitt lednings- och utvecklingsarbete tillse att principer för ledning och styrning tillämpas och utvecklas inom alla verksamhetsområden.

2.3 Nämndernas ansvar

Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med av kommunfullmäktige fastställda mål och riktlinjer samt att gällande lagstiftning och regler i övrigt följs. Nämnden ansvarar för att verksamhet bedrivs inom den av kommunfullmäktige fastställda budgetramen.

Nämnden är skyldig att löpande under budgetåret utan anmodan vidta åtgärder vid befarat underskott.

Uppvisar en prognos underskott ska nämnden via sin förvaltning erhålla en handlingsplan inom tre veckor. Handlingsplanen ska tydliggöra åtgärdernas effekt i tid och pengar.

Om nämnden bedömer att den av kommunfullmäktige beslutade budgetramen är otillräcklig för att uppnå de uppsatta målen, ska nämnden i första hand vidta åtgärder för att omdisponera tillgängliga resurser inom budgetram. I andra hand ska nämnden hos kommunfullmäktige aktualisera behovet av att ändra mål och inriktning för verksamheten. Varje utökning av budget ska vara finansierad.

Nämnden ska rapportera till kommunstyrelsen enligt fastställd plan eller när kommunstyrelsen finner anledning att inhämta ytterligare information om verksamhet och ekonomisk ställning.

3 Mål och budget

3.1 Budgetprocess

Kommunallagen 11 kap §§5-11 reglerar budgetprocessen och budgetens innehåll i stort. Utöver detta gäller för Härnösands kommun följande:

- Kommunstyrelsen fastställer planeringsförutsättningar med förslag på budgetramar och anvisningar om målarbetet till nämnderna. Det sker i mars året innan aktuellt budgetår.
- Kommunstyrelsen inbjuder representanter för samtliga partier i kommunfullmäktige till en budgetkonferens där planeringsförutsättningarna presenteras.
- Kommunfullmäktige ska senast i juni fastställa mål och budget (Årsplan) för kommunen för nästkommande år samt under valår även fastställa Årsplan i november för nästkommande år.
- Drift- och investeringsbudgeten ska innehålla en plan över minst tre år, varav budgetåret ska vara första året.

De förslag till Årsplan som föreläggs kommunfullmäktige ska vara berett av kommunstyrelsen.

Kommunfullmäktige kan om så är påkallat besluta om revidering av gällande budget.

3.2 Budgeterad resultatnivå

Budgeten ska innehålla en beräknad resultatnivå motsvarande minst 1-2 procent av skatteintäkter och statsbidrag (skattemedel). Endast i

undantagsfall får den beräknade resultatnivån underskrida 1 procent av skatteintäkter och statsbidrag.

3.3 Nämndernas verksamhetsplan

Nämnderna ska senast i november för kommande budgetår för kännedom delge kommunfullmäktige en verksamhetsplan. Vid valår ska nämnderna delge kommunfullmäktige verksamhetsplanen i januari det år verksamhetsplanen avser.

3.4 Anslagsbindningsnivå

3.4.1 Driftsbudget

Kommunfullmäktige tilldelar respektive nämnd skattemedel för att bedriva verksamhet. Skattemedlen ska vara kopplade till mål. Skattemedlen fördelas sedan av respektive nämnd per verksamhetsområde. Anslagsbindningsnivån är per nämnd, vilket innebär att nämnden fritt kan flytta skattemedel mellan verksamheter under innevarande budgetår. Anser nämnden att förändringen är av betydande omfattning kan nämnden låta kommunfullmäktige fastställa förändringen särskilt. Överföring av skattemedel mellan verksamheter som påverkar de av kommunfullmäktige uppsatta målen ska alltid fastställas av kommunfullmäktige.

3.4.2 Investeringsbudget

Anslagsbindningsnivån för investeringar ska vara per verksamhetsområde. Detta innebär att en nämnd inte kan flytta investeringsmedel mellan olika verksamhetsområden utan ett särskilt beslut av kommunstyrelsen.

Kostnader för avskrivningar som uppstår hos en nämnd eller hos kommunstyrelsen med anledning av investeringar ska täckas av tilldelade skattemedel för aktuell nämnd/kommunstyrelsen.

3.5 Resultatutjämningsreserv

Härnösands kommun inrättade 2019 en så kallad resultatutjämningsreserv, vilket innebär möjlighet att avsätta en del av ett överskott i goda tider och sedan använda medlen för att täcka underskott som uppstår på grund av en svag utveckling av skatteunderlaget. Genom en sådan reserv kan det balansmässiga resultatet justeras/utjämnas mellan olika år. Avsättning och användandet av medel ur resultatutjämningsreserv regleras enligt kommunallagen.

3.6 Mål- och resultatstyrning

Härnösands kommun tillämpar balanserad styrning i den meningen att kommunfullmäktige antar övergripande och långsiktiga mål som spänner över alla grundläggande områden och stakar ut en gemensam färdriktning.

Vidare fastställs årligen kortsiktiga mål i form av resultatuppdrag med tillhörande styrtal för respektive nämnd. Målen följs upp och analyseras kontinuerligt och återspeglaras till kommunfullmäktige i delårsrapport och årsredovisning.

4 Redovisning

4.1 Syfte med redovisningen

Redovisningen av kommunens verksamhet och ekonomiska ställning ska:

- ge en rättvisande bild av kommunkoncernens ekonomi
- spegla kommunens resultat och ställning för att på så sätt ge underlag för välgrundade beslut
- tillgodose externa och interna intressenters behov av information om kommunen och dess olika verksamheters resultat och ställning

4.2 Extern redovisning

Den externa redovisningen i Härnösands kommun utgår från:

- gällande lagstiftning
- god redovisningssed
- vedertagna redovisningsprinciper

Kommunstyrelsen ansvarar för redovisningen i kommunen. Detta inkluderar det gemensamma redovisningssystemet, att redovisningen samordnas, uppfyller intressenters krav och förväntningar på en konsekvent och rättvisande redovisning. Kommunstyrelsen ska utfärda regler och förtydligande gällande regler inom den externa redovisningen i kommunen.

4.3 Intern redovisning

Den interna redovisningens roll är att avspegla den organisation som kommunen och respektive nämnd utgör. Uppgifterna ska tillsammans med andra data från verksamheten utgöra underlag för beslutsfattare på olika nivåer i organisationen att fatta väl avvägda beslut. Det är av stor vikt att uppbyggnaden av den interna redovisningen görs så att behovet av ekonomisk information på olika nivåer i kommunens organisation tillgodoses. Ansvar för den interna redovisningen åvilar respektive nämnd i samspel med kommunstyrelsen.

4.4 Redovisningsmodell

Kommunstyrelsen ansvarar för att den övergripande redovisningen samordnas och uppfyller intressenters krav på en konsekvent och rättvisande redovisning. Kommunen ska ha ett gemensamt redovisningssystem i vilket samtliga nämnder ska ingå. För att underlätta den sammanställda redovisningen kan även kommunala bolag ingå i samma redovisningssystem, men med annan redovisningsmodell.

5 Intern kontroll

Intern kontroll är ett verktyg för att säkerställa att kommunen når sina mål och för att hantera de risker som kan förhindra att kommunen uppnår målen. En viktig del är att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och att lagar och regler följs. Intern kontrollarbetet är processtyrt, vilket innebär att se till helheten istället för enskilda moment. Intern kontroll omfattar både

ekonomiska- och verksamhetsmässiga risker. Kommunfullmäktige ska besluta om ett reglemente för intern kontroll.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning kommunen

Kommunstyrelsen ansvarar för att sammanställa fyramånadersrapport, delårsrapport samt årsredovisning för kommunen.

Fyramånadersrapport och delårsrapport ska tillställas kommunfullmäktige senast vid juni- respektive oktobersammanträdet.

Kommunstyrelsen ska överlämna årsredovisning till kommunfullmäktige och revisorerna senast 15 april året efter det år som redovisningen avser. Årsredovisningen ska innehålla en beskrivning och analys av kommunens ställning samt måluppfyllelse för det gångna året inklusive ett koncernbokslut.

6.2 Uppföljning-nämnd

Respektive nämnd ska via sin förvaltning upprätta en fyramånadersrapport för perioden januari-april och en delårsrapport för perioden januari-augusti samt redovisa verksamhetsplanens utfall i en verksamhetsberättelse för helåret.

Fyramånadersrapporten ska redovisa ackumulerat ekonomiskt resultat samt prognosticerat ekonomiskt resultat för helåret.

Delårsrapporten ska redovisa ett ackumulerat ekonomiskt resultat samt prognosticerat ekonomiskt resultat för helåret. Delårsrapporten ska även innehålla uppföljning av nämndens resultatuppdrag samt eventuella övriga mål.

Varje nämnd ska lämna in sin verksamhetsberättelse till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige senast februari månad efter verksamhetsårets utgång för kännedom. Redovisningen ska följa upprättade tidplan för verksamhetsberättelsen. I redovisningen ska tydligt framgå om den framtagna verksamhetsplanen har genomförts och på vilket sätt den har hjälpt till att förverkliga kommunfullmäktiges övergripande mål.

Nämndernas Fyramånadersrapport och delårsbokslut ska delges kommunfullmäktige för kännedom.

6.3 Uppföljning kommunala bolag

Fyramånadersrapport, delårsrapport samt årsredovisning för kommunens helägda bolag ska överlämnas till kommunfullmäktige för kännedom.

Kommunstyrelsen

§ 131

Dnr 2022-000256 3.1.2.1

Antagande handlingar - Översiktsplan 2040

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta Översiktsplan 2040 med tillhörande bilagor och underlag.

Yttranden

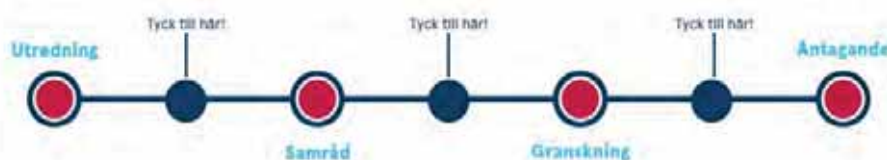
I ärendet yttrar sig Andreas Sjölander (S) och Olle Löfgren (L).

Bakgrund

Härnösands kommun har sedan 2019 utarbetat ett förslag på översiktsplan. Arbetet har utgått ifrån gällande översiktsplan 2011–2025, dialoger med myndigheter, näringsliv och invånare samt kommunens styrande dokument, program och riktlinjer. Arbetet med att ta fram en översiktsplan är omfattande då det är en demokratisk process där alla kommunens invånare ska ges möjlighet att påverka förslaget.

Framtagande av Översiktsplan 2040

Projektet inleddes januari 2019 med en förvaltningsövergripande workshop för att gemensamt ta fram riktningen för framtidens Härnösand. Resultatet blev en planeringsstrategi som tillsammans med kommunens tillväxtstrategi har varit det övergripande ramverket för det fortsatta arbetet med att ta fram planen.

Figur 1: Planprocessen för Översiktsplan.

Dialoger med invånare, föreningar och företag har genomförts i flera steg. Tidiga dialoger genomfördes och tog avstamp i de sju kommundelarnas behov och förutsättningar inför framtiden. En riktad gymnasiedialog genomfördes som ett komplement för att engagera unga vuxna i den

Kommunstyrelsen

strategiska samhällsplaneringen. Utöver detta fanns det möjlighet för allmänheten att lämna synpunkter på olika mässor och offentliga arrangemang, men även digitalt i en karttjänst. Dialogerna tillsammans med befintligt underlag och utredningar resulterade i ett första utkast på översiktsplan, en samrådshandling.

Samrådet av översiktsplanen genomfördes mellan 15 januari – 16 april år 2021. Inkomna synpunkter under samrådet, besvarades och sammanfattades i en samrådsredogörelse. Förslaget reviderades och godkändes för granskning av kommunstyrelsen den 30 november 2021, och fanns för granskning till den 1 mars 2022. Synpunkter inkomna under granskningen besvarades i ett utlåtande och nya revideringar av handlingen genomfördes. Planförslaget ansågs inte ha ändrats väsentligt efter granskningen, vilket således inte krävde en ny granskningsperiod. Därefter begärdes ett tilläggsyttrande av Länsstyrelsen, då förtydliganden i handlingen i större utsträckning kunde förväntas tillmötesgå Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandet. Granskningsyttrande och tilläggsyttrande kommer att bilagas översiktsplanen.

Parallellt med översiktsplanarbetet har Härnösands kommun ingått ett regionalt samarbete med Sundsvallsregionen för att ta fram en gemensam utvecklingsinriktning för översiktsplaneringen. Arbetet har samspelat med kommunens eget arbete och resultatet har blivit en del av översiktsplanen.

Härnösands översiktsplan 2011–2025 tillsammans med de två tematiska tilläggen: Vindkraft i Härnösand 2013 och Landsbygdsutveckling i strandnära läge 2015 kommer att ersättas av den nya kommunövergripande översiktsplanen 2040.

Digital version av översiktsplanen

Framtagandet av översiktsplanen har varit ett stort steg mot en allt mer digitaliserad planeringsprocess för Härnösands kommun. Presentationen av handlingen i ett digitalt verktyg har gjort det möjligt att förena karta med text på ett tillgängligt sätt i en kartberättelse, www.harnosand.se/op2040.

Socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv

Alla tre perspektiven har beaktats och varit en del av avvägningen mellan olika intressen vid framtagandet av översiktsplanen. Alla tre perspektiven kommer att fortsatt behöva beaktas vid efterföljande planering på en mer detaljerad nivå.

.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-06-21

Kommunstyrelsen

Bilaga 2 - ÖP2040 - Antagande - Plandokument

Bilaga 3 - ÖP2040 - Antagande - Plankartor

Bilaga 4 - ÖP2040 - Antagande - LIS bilaga

Bilaga 5 - ÖP2040 - Antagande - Handlingsplan

Bilaga 6 - ÖP2040 - Hållbarhetsbedömning

Bilaga 7 - ÖP2040 - Utlåtande

Bilaga 9 - Länsstyrelsens granskningsyttrande

Kommunfullmäktige

Antagande Översiktsplan 2040

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta:

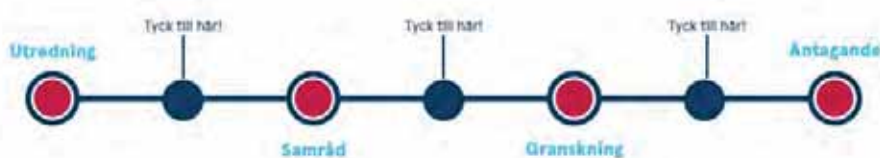
att anta Översiktsplan 2040 med tillhörande bilagor och underlag.

Beskrivning av ärendet

Härnösands kommun har sedan 2019 utarbetat ett förslag på översiktsplan. Arbetet har utgått ifrån gällande översiktsplan 2011–2025, dialoger med myndigheter, näringsliv och invånare samt kommunens styrande dokument, program och riktlinjer. Arbetet med att ta fram en översiktsplan är omfattande då det är en demokratisk process där alla kommunens invånare ska ges möjlighet att påverka förslaget.

Framtagande av Översiktsplan 2040

Projektet inleddes januari 2019 med en förvaltningsövergripande workshop för att gemensamt ta fram riktningen för framtidens Härnösand. Resultatet blev en planeringsstrategi som tillsammans med kommunens tillväxtstrategi har varit det övergripande ramverket för det fortsatta arbetet med att ta fram planen.

Figur 1: Planprocessen för Översiktsplan.

Dialoger med invånare, föreningar och företag har genomförts i flera steg. Tidiga dialoger genomfördes och tog avstamp i de sju kommundelarnas behov och förutsättningar inför framtiden. En riktad gymnasiedialog genomfördes som ett komplement för att engagera unga vuxna i den strategiska samhällsplaneringen. Utöver detta fanns det möjlighet för allmänheten att lämna synpunkter på olika mässor och offentliga arrangemang, men även digitalt i en karttjänst. Dialogerna tillsammans med befintligt underlag och utredningar resulterade i ett första utkast på översiktsplan, en samrådshandling.

Samrådet av översiktsplanen genomfördes mellan 15 januari – 16 april år 2021. Inkomna synpunkter under samrådet, besvarades och sammanfattades i en samrådsredogörelse. Förslaget reviderades och godkändes för granskning av kommunstyrelsen den 30 november 2021, och fanns för granskning till den 1 mars 2022. Synpunkter inkomna under granskningen besvarades i ett utlåtande och nya

Datum
2022-06-21

Dnr KS2022-000256

revideringar av handlingen genomfördes. Planförslaget ansågs inte ha ändrats väsentligt efter granskningen, vilket således inte krävde en ny granskningsperiod. Därefter begärdes ett tilläggsyttrande av Länsstyrelsen, då förtydliganden i handlingen i större utsträckning kunde förväntas tillmötesgå Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrandet. Granskningsyttrande och tilläggsyttrande kommer att bilagas översiktsplanen.

Parallellt med översiktsplanarbetet har Härnösands kommun ingått ett regionalt samarbete med Sundsvallsregionen för att ta fram en gemensam utvecklingsinriktning för översiktsplaneringen. Arbetet har samspelat med kommunens eget arbete och resultatet har blivit en del av översiktsplanen.

Härnösands översiktsplan 2011–2025 tillsammans med de två tematiska tilläggen: Vindkraft i Härnösand 2013 och Landsbygdsutveckling i strandnära läge 2015 kommer att ersättas av den nya kommunövergripande översiktsplanen 2040.

Digital version av översiktsplanen

Framtagandet av översiktsplanen har varit ett stort steg mot en allt mer digitaliserad planeringsprocess för Härnösands kommun. Presentationen av handlingen i ett digitalt verktyg har gjort det möjligt att förena karta med text på ett tillgängligt sätt i en kartberättelse, www.harnosand.se/op2040.

Socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv

Alla tre perspektiven har beaktats och varit en del av avvägningen mellan olika intressen vid framtagandet av översiktsplanen. Alla tre perspektiven kommer att fortsatt behöva beaktas vid efterföljande planering på en mer detaljerad nivå.

Beslutsunderlag

- Antagen Översiktsplan 2011–2025
- Nuvarande tematiska tillägg för Landsbygdsutveckling i strandnäraläge utgår och blir underlag till översiktsplan 2040.
- Nuvarande tematiska tillägg för Vindkraft utgår och blir underlag till översiktsplan 2040.
- Invånardialoger genomförda under projektet

Uno Jonsson
TillväxtchefMaja Nordmark
Översiktsplanerare

Datum
2022-06-21

Dnr KS2022-000256

Bilagor

Bilaga 1 – Digital kartberättelse (www.harnosand.se/op2040)

Bilaga 2 - ÖP2040 – Antagande - Plandokument

Bilaga 3 - ÖP2040 – Antagande - Plankartor

Bilaga 4 - ÖP2040 – Antagande - LIS Bilaga

Bilaga 5 - ÖP2040 – Antagande - Handlingsplan

Bilaga 6 - ÖP2040 – Antagande - Hållbarhetsbedömning

Bilaga 7 - ÖP2040 - Antagande – Utlåtande

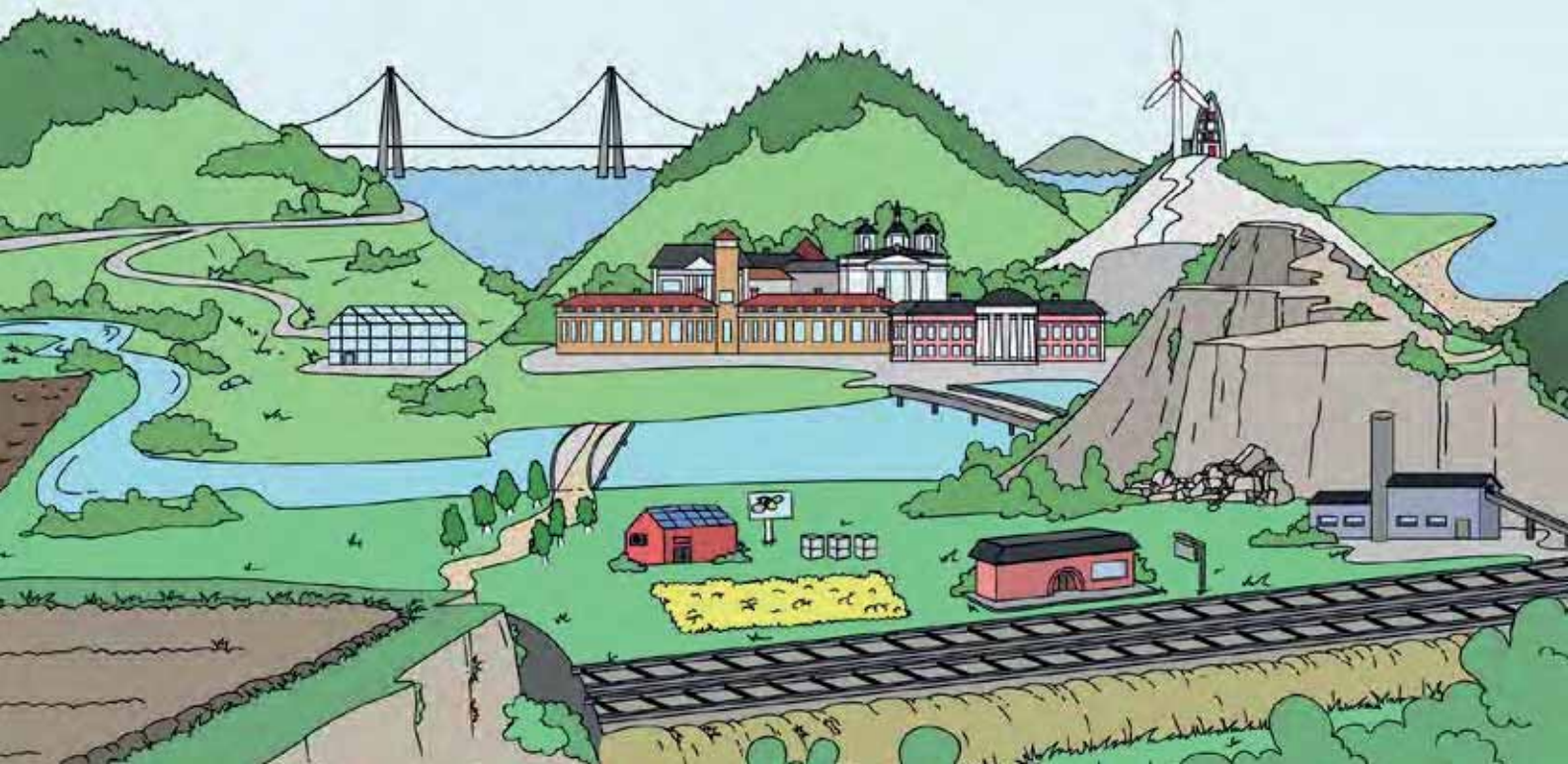
Bilaga 8 - Sundsvallsregionens utvecklingsinriktning
(<https://karta.sundsvall.se/utvecklingsinriktning/>)

Bilaga 9 - Länsstyrelsens granskningsyttrande och tilläggsyttrande

Mitt Härnösand 2040

ÖVERSIKTPLAN - ANTAGANDE

Förord

Att ta fram en översiktsplan handlar om att bestämma hur den fysiska miljön ska utvecklas för att skapa ett samhälle som vi vill leva och verka i, som vi med glädje välkomnar besökare till och som vi med stolthet kan lämna över till kommande generationer. Att förutspå framtiden tjugo år framöver är svårt, men genom att tillsammans i olika sorts dialoger enas om vilka frågor som är viktiga för vårt framtida samhälle har vi kommit en bra bit i arbetet med att rita upp visionen om framtidens Härnösand.

Arbetet och dialogerna har även fört oss närmare varandra och visat att Härnösands kommun består av en mångfald av platser, berättelser och människor som tillsammans skapar helheten. Detta är något vi ska ta vara på inför framtiden. Vi behöver också vara flexibla och lyhörda för framtida utmaningar och vända dem till möjligheter när vi planerar vårt samhälle.

Härnösand som plats erbjuder så mycket värdefullt och är en fantastisk resurs att bygga vårt gemensamma samhälle kring. Samtidigt som vi värnar det vi har ska vi utveckla och skapa möjligheter för helt nya saker som ger ett gott liv. Med innovations- och utvecklingskraft ska vi välkomna nya invånare och branscher.

Nu fortsätter vi arbetet mot 2040 genom att stärka våra kvaliteter, fira framgångarna och framförallt möjliggöra en utveckling mot 30 000 Härnösandsbor om tjugo år! Denna översiktsplan (ÖP) anger riktningen för detta arbete.

Andreas Sjölander, Kommunstyrelsens ordf.

Christina Lindberg, Kommunstyrelsens 2:e vice ordf.

Lars Liljedahl, Kommundirektör

Innehåll

VAD ÄR EN ÖVERSIKTSPLAN?	6	VERKSAMHETER OCH INDUSTRI	34
PROCESSEN FÖR FRAMTAGANDE.....	7	Handel och kommersiell service	35
ÖVERSIKTSPLANENS OLIKA DELAR.....	8	Industri och storskaliga verksamheter	36
ORDLISTA	9	Materialutvinning.....	36
Del 1 - Utgångspunkt, strategi och riktning		BESÖKSNÄRING OCH TURISM	37
UTGÅNGSPUNKTER.....	11	AREELLA NÄRINGAR	38
HÅLLBAR UTVECKLING.....	13	Jordbruk.....	38
STRATEGIER	15	Fiskenäring	38
Härnösands tillväxtstrategi 2040	15	Skogsbruk	39
Planeringsstrategi översiktsplan 2040	16	Rennäring	39
REGIONALA SAMBAND.....	17	NATUR	40
REGIONAL UTVECKLING SINRIKTNING - SUNDSVALLSREGIONEN	20	Våtmarker	40
LOKAL UTVECKLING SINRIKTNING - HÄRNÖSAND.....	22	Biologisk mångfald	41
Del 2 - Kommunövergripande riktlinjer		Ekosystemtjänster	41
BOSTADSFÖRSÖRJNING	25	Ljusföroreningar	42
BEBYGGELSEUTVECKLING	26	Skyddad natur (andra värden).....	42
LIS - LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGE	29	VATTEN	44
IDROTT OCH MOTION	31	Kust och hav.....	45
GRÖNOMRÅDE OCH PARK.....	33	FRILUFTSLIV	46
		KULTUR.....	47
		KULTURMILJÖER.....	49
		TRANSPORTINFRASTRUKTUR	52
		Gång och cykel	53
		Motortrafik	53
		Kollektivtrafik	54
		Järnväg och tågtrafik.....	55
		Sjöfart	55
		Fritidsbåt och kusttrafik.....	56
		Flygplatser	56

TEKNISK ANLÄGGNING	57
Avfall och materialåtervinning	57
Bredband.....	58
Dricksvattenförsörjning.....	58
Avloppsrening	59
Dagvatten	60
El- och värmeförsörjning.....	61
Vindkraft.....	61
Solkraft.....	62
Fjärrvärme.....	62
MILJÖ OCH RISKER - HÄNSYN	63
Klimatförändringar	63
Naturolyckor	65
Förhöjda temperaturer	66
Skyfall och höga flöden.....	66
Ras, skred & erosion	67
Förorenade områden	68
Farligt gods.....	68
Miljöfarliga verksamheter	69
Skyddsrum.....	69
MILJÖKVALITETSNORMER	70
Vatten.....	70
Luft	72
Buller.....	73

Del 3 – Mitt Härnösand 2040

MITT HÄRNÖSAND 2040	75
HÄRNÖSANDS TÄTORT	78
SÄBRÅ	85
ÖARNA	88

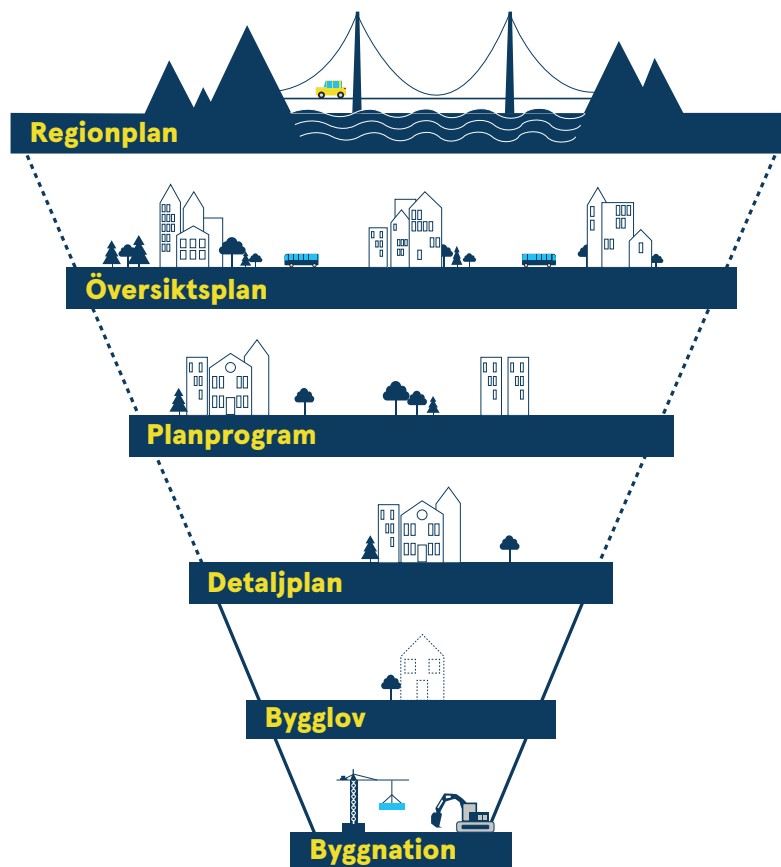
HÄGGDÅNGER	91
STIGSJÖ	94
HÖGSJÖ	97
VIKSJÖ	100

Del 4 – Riksintressen

VAD ÄR ETT RIKSINTRESSE?	106
Rennäring	106
Vindbruk	107
Yrkesfiske	107
Friluftsliv	107
Naturvård	107
Natura-2000	108
Kulturmiljövård	108
Kommunikationer	109
Totalförsvaret.....	110
Övriga riksintressen	110
RIKSINTRESSEN OCH ÖVERSIKTSPLAN 2040	111
STÄLLNINGSTAGANDEN	116
Mark- och vattenanvändning	116

Vad är en översiktsplan?

I översiktsplanen beskriver vi på vilket sätt som Härnösands kommun bör utvecklas för att forma ett framtida samhälle där människor mår bra och fler väljer för att bo, leva och verka. Översiktsplanen ska ta hänsyn till nationella mål och riktlinjer, men även statliga intressen som finns i kommunen, så kallade riksintressen. Men framförallt utgår översiktsplanen från regionala mål och strategier för att säkerställa att den lokala utvecklingen samspelar bidrar till utvecklingen av Västernorrland. Nedan presenteras en figur som förklarar hur Härnösands översiktsplan förhåller sig till andra steg inom samhällsplaneringsprocessen.

Den översiktliga planeringen styrs av Plan- och bygglagen och med stöd från Miljöbalken. Enligt Plan- och bygglagen (PBL) ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens geografi. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ger invånare, näringsliv och myndigheter vägledning i hur kommunen kommer att ställa sig till viktiga frågor inför framtiden. Översiktsplanen är även det främsta underlaget i arbetet med till exempel detaljplaner och bygglov.

ENLIGT PBL SKA EN ÖVERSIKTSPLAN BLAND ANNAT:

- ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön

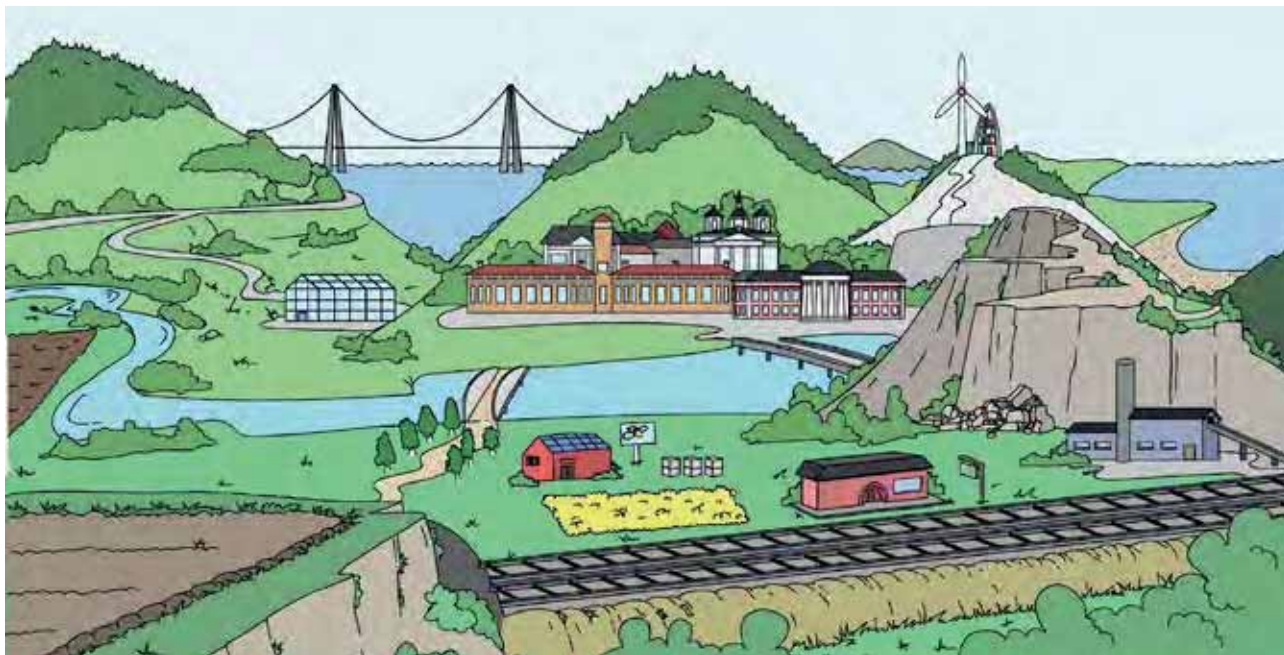
- ge vägledning i hur mark- och vattenområden ska användas
- ge vägledning i hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras

NUVARANDE ÖVERSIKTSPLAN MED TILLÄGG

Härnösands översiktsplan 2011–2025 tillsammans med de två tematiska tilläggen: Vindkraft i Härnösand 2013 och Landsbygdsutveckling i strandnära läge 2015 kommer att ersättas av den nya kommunövergripande översiktsplanen 2040. Dokumenten kommer att finnas kvar som underlag till Översiktsplan 2040, tillsammans med andra relaterande planer och program.

Processen för framtagande

Processen för att ta fram en översiktsplan är lång och innehåller flera tillfällen där myndigheter, föreningar och invånare kan delta för att påverka förslaget på översiktsplan. Projektet för översiktsplan 2040 förväntas pågå mellan åren 2019 - 2022. Nedan presenteras en modell över planprocessen och en beskrivning om vad de olika skedena innebär

UTREDNING

Under utredningsskedet genomfördes flera dialoger med myndigheter, föreningar och invånare för att samla kunskap om hur framtidens Härnösand ska planeras. Många av dessa dialoger finns samlade som underlag till översiktsplanen.

SAMRÅD

Under samrådsskedet presenterades ett förslag på översiktsplan, där alla som ville kunde lämna synpunkter på förslaget. Efter samrådet sammanställdes och besvarades synpunkterna i en samsrådsredogörelse, samt att ändringar på förslaget genomfördes.

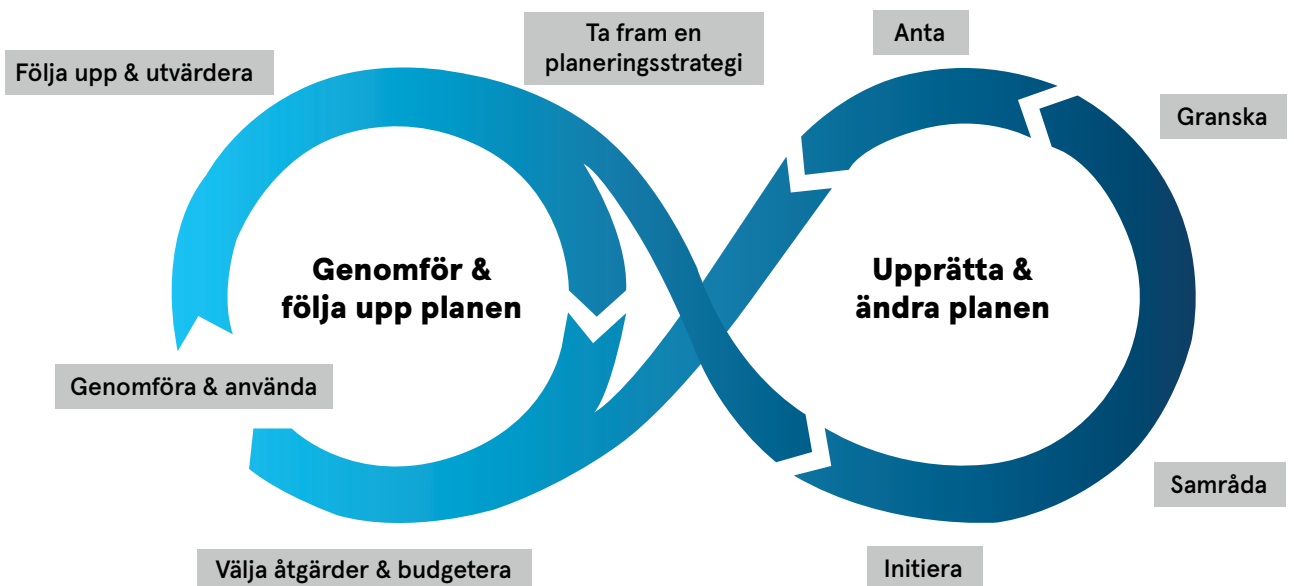
GRANSKNING

Under granskningen ställs det ändrade översiktsplane-förslaget ut en sista gång innan det antas i kommunfull-

mäktige. Om det kommer in synpunkter som har en stor inverkan på förslaget, kommer de att inarbetas i handlingarna och förslaget ställs ut igen.

ANTAGANDE

Efter beslut har fattats om antagande i kommunfullmäktige, läggs översiktsplanen ut till allmänheten och arbetet med att förverkliga översiktsplanens intentioner inleds. Första steget är att välja åtgärder ur handlingsplanen och budgetera dessa för att senare genomföra åtgärderna. I god tid före nästa valperiod ska översiktsplanen följas upp för att se om den behöver revideras, fördjupas eller nya åtgärder tas fram. Detta fastslås i en ny planeringsstrategi som tas fram efter avslutad valperiod.

Källa: Boverket

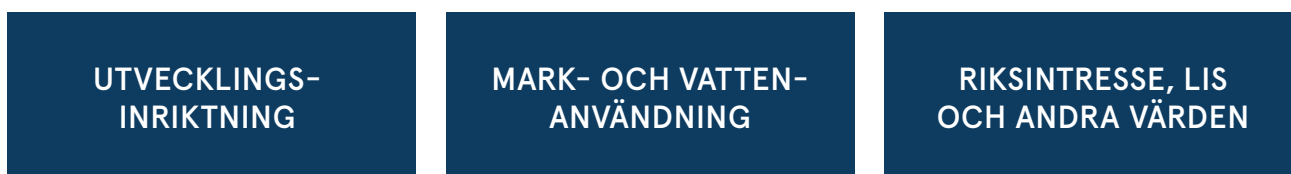
LÄS MER:

- Riktlinjer för framtagande av översiktsplaner enligt Boverkets ÖP-modell på Boverkets hemsida.

Översiktsplanens olika delar

Översiktsplan 2040 är framtagen i linje med Boverkets översiktsplanemodell 2.1, men har frångått modellen genom att dela på riksintressen, LIS och andra värden. Detta då LIS av kommunen uppfattas som en del av den kommunala utvecklingen. Riksintressen är statliga intressen som kommunens utveckling ska förhålla sig till och andra värden är sådant av kommunen särskilt värdefullt att bevara eller beakta.

ÖP-modell 2.1

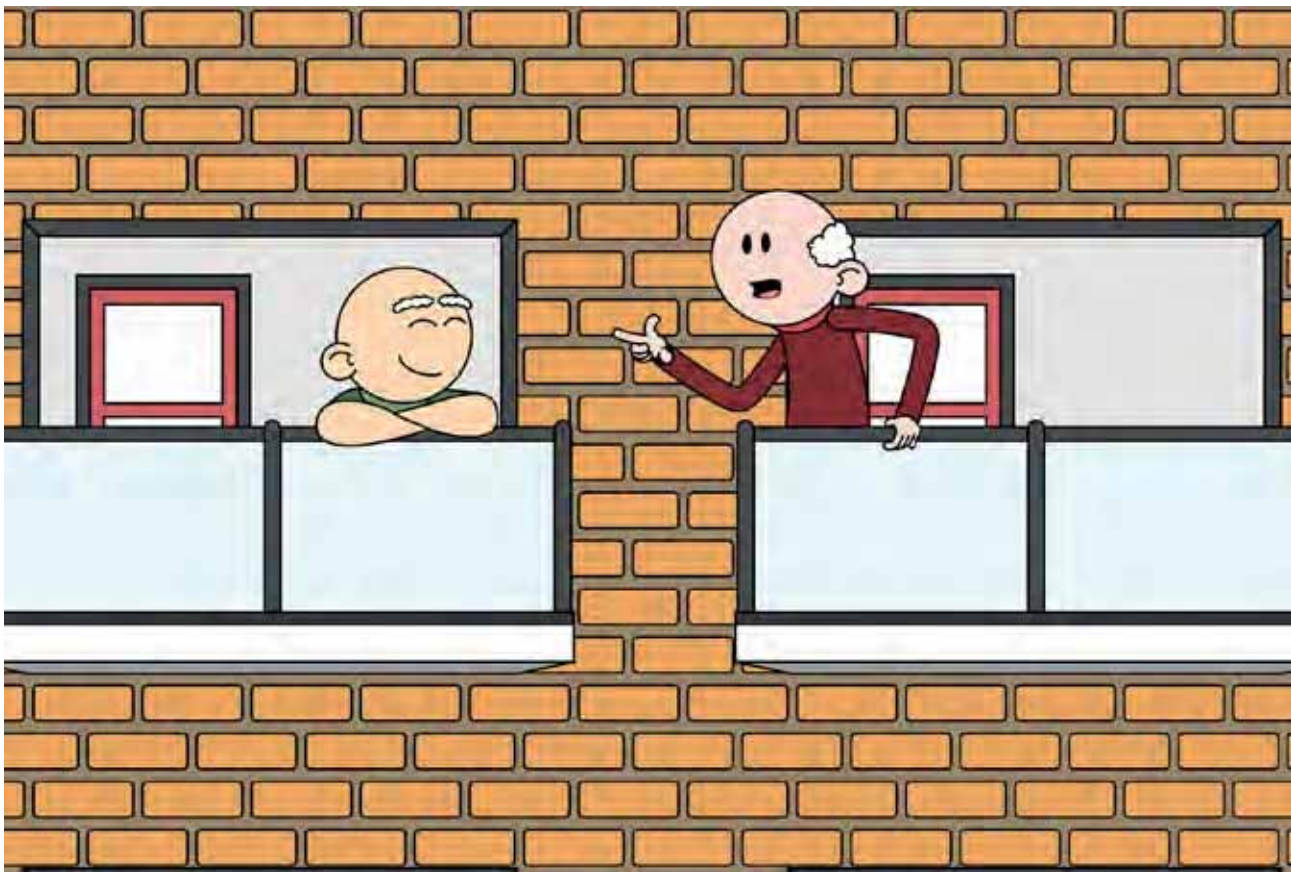

Källa: Boverket

Översiktsplanen består av flera olika dokument, dessa är: Planhandling, Plankartor, Miljökonsekvensbeskrivning (hållbarhetsbedömning) och handlingsplan. Planhandlingen, som består av plandokument och kartor, är det dokument som ni nu tar del av.

Planhandlingen är indelad i:

- Utgångspunkt, strategi och riktning
- Övergripande riktlinjer
- Mitt Härnösand 2040
- Riksintressen

Ordlista

HEMAB Härnösands Energi och Miljö AB ett kommunalt bolag som har ansvar för bland annat vatten- och avloppsfrågor, uppvärmningsfrågor, energiproduktion och avfallshantering.

PBL Förkortning för plan- och bygglagen.

MB Förkortning för miljöbalken.

VA Förkortning för vatten och avlopp, hanteras oftast som en del av teknisk försörjning.

GC Förkortning för gång- och cykel.

BIOLOGISK MÅNGFALD Variationsrikedom bland levande organismer av alla ursprung och i alla miljöer, såväl på land som i vatten, och de ekologiska sambanden som finns mellan organismerna.

BYGGLOV Tillstånd att bygga eller ändra byggnad. Bygglov krävs enligt plan- och bygglagen vid yttre utformning och pla-

tering på tomt, ändrad användning, vissa anläggningar, skyltar med mera. Inom detaljplan medges bygglov om åtgärden stämmer med detaljplanen.

DAGVATTEN Regn-, spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor, eller på genomsläpplig mark via diken eller ledningar till sjöar och vattendrag, eller till reningsverk.

FÖRTÄTNING Nybyggnation inom eller i nära anslutning till tätort som bidrar till högre befolknings- och/eller bebyggelse-täthet i hela eller del av staden.

GRÖNA STRÅK Korridorer med grönska som gynnar spridning mellan två isolerade livsmiljöer för arter och som samtidigt kan användas av människor för rekreation.

GRÖNSTRUKTUR All yta som inte är hårdgjord, exempelvis- parker och andra grönområden.

KULTURMILJÖ Den del av miljön som i större eller mindre utsträckning påverkats och formats av människan. Det kan exempelvis röra sig om bebyggelse, lämningar eller hela landskap.

MARKANVÄNDNING Den funktion ett geografiskt område har, utifrån hur marken används. Markanvändningen kan exempelvis vara grönområde eller bostadsområde.

LIS Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, vilket kommunen kan peka ut för att underlätta strandskyddsdispenser i områden på landsbygden som kan utvecklas särskilt.

KLIMATANPASSNING Att anpassa ett område eller en bebyggd miljö för att kunna hantera och motverka risker som ett förändrat klimat kan komma att innebära.

EXPLOATERING När ett område bebyggs med nya bostäder, verksamheter med mera.

Utgångspunkt, strategi och riktning

Del 1 Översiktsplan

Utgångspunkter

Utgångspunkter för översiktsplaneringen är kommunala mål- och styrdokument, som de mål, planer och program på regional och nationell nivå som har betydelse för en hållbar utveckling. Ett urval av dessa presenteras nedan.

RELATERANDE PLANER OCH PROGRAM PÅ LOKAL NIVÅ:

- Översiktsplan 1992
- Översiktsplan 2011–2025
- Planeringsunderlag Vindkraft (tidigare tematiskt tillägg)
- Planeringsunderlag Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (tidigare tematiskt tillägg)
- Trafikprogram 2015–2050
- Avfallsplan 2018–2020
- Grönplan 1998
- Gestaltungsprogram 2019
- Bredbandspolicy 2014–2020
- Bostadsförsörjningsprogram 2017–2022
- Klimatplan 2017–2020
- Tillväxtstrategi 2021
- Kulturprogram 2021
- Klimatanpassningsplan (under framtagande)
- Naturvårdsprogram (revideras)
- VA-program (under framtagande)
- Friluftspan (under framtagande)
- Gång- och cykelprogram (under framtagande)

RELATERANDE PLANER OCH PROGRAM PÅ REGIONAL NIVÅ:

- Regional utvecklingsstrategi 2030 och tillhörande handlingar, exempelvis:
 - *Trafikförsörjningsprogram*
 - *Regional transportplan*
 - *Energi- och klimatstrategi*
 - *Besöksnäringstrategi Höga kusten*
 - *Smart specialiseringsstrategi*
 - *Kulturarvsprogram*
 - *Regional vattenförsörjningsplan*
 - *Handlingsplan för gröinfrastruktur (Länsstyrelsen Västernorrland)*
 - *Utvecklingsinriktning för Sundsvallsregionen (Sundsvallsregionen)*

NATIONELLT, EU OCH INTERNATIONELLT:

Översiktsplanen kommer inte att översiktligt redogöra för hur kommunen hanterat nationella och internationella måldokument. Det innebär inte att de aktuella målen, planerna och programmen inte hanteras utan att det sker som en integrerad del av planprocessen.

OLIKA PERSPEKTIV

För att skapa goda förutsättningar för ett framtida Härnösand där olika människor vill bo, leva och verka, behöver översiktsplaneringen beakta flera olika perspektiv. Men det kräver även att resterande delar av planeringsprocessen så som framtagande av detaljplaner, planprogram och bygglov hanteras på liknande sätt. Det kan även komma att behöva tillkomma nya perspektiv under dessa arbeten då det beror på exempelvis den geografiska platsens förutsättningar eller befintliga och framtida användare av platsen. Nedan finns några särskilt viktiga perspektiv listade som ska beaktas vid samhällsplaneringsprojekt i Härnösands kommun.

FOLKHÄLSOPERSPEKTIV – Innebär att vi i den fysiska planeringen ska skapa miljöer att trivas, utvecklas och må bra i. Detta kan innebära att skapa platser för vila och eftertanke men även som uppmuntrar till rörelse och motion. Trygghet och trivsel inkluderas som en del av folkhälsoperspektivet i översiktsplanen, vilket innefattar att människors behov av en trygg och säker boendemiljö ska ligga till grund för den fysiska planeringen i både centrum och kommundelarna. Trygghet som mycket annat innebär olika saker för olika individer vilket kräver en förståelse och samordning med resterande perspektiv.

TILLGÄNGLIGHET OCH TRYGGHETSPERSPEKTIV

– Allmänna platser ska vara tillgängliga för alla på lika villkor. Funktionsnedsättningar ska inte vara ett hinder för att delta i samhällslivet. Tillgänglighetsperspektivet ska finnas med vid allt utvecklingsarbete, så att både inne- och utemiljöer blir anpassade för alla. Allmänna platser ska även utformas på ett sådant sätt att de i stor utsträckning uppfattas som trygga. Det ska både innefatta fysisk trygghet och individens upplevda trygghet när den tolkar en platsens utformning. Någon som är olika för olika målgrupper och under olika tider på dygnet. Dessa perspektiv överlappar andra under detta avsnitt, dvs att det finns tydliga skillnader mellan barn och vuxna samt mellan könsidentitet och ålder.

JÄMSTÄLLT OCH INTERSEKTIONELLT PERSPEKTIV

– För samhällsplaneringen innebär det att jämställdhetsperspektivet finns med i alla steg av planeringsprocessen

och gärna i ett tidigt skede, eftersom detta skapar större möjligheter att påverka resultatet. När vi talar om jämställdhet är det viktigt att ha i åtanke att varken gruppen kvinnor eller gruppen män är enhetlig. Alla män, och alla kvinnor, har till exempel inte samma livserfarenheter eller levnadsvillkor. Därför är det i ett jämställdhetsarbete viktigt att se att olika maktordningar kan samspela. Faktorer som kön spelar stor roll när det gäller levnadsvillkoren för äldre, barn, utrikes födda, personer med funktionsnedsättningar etcetera. Hur olika maktordningar samspelar synliggörs med hjälp av ett så kallat intersektionellt perspektiv.

BARNPERSPEKTIV – Att skapa en plats som är bra för barn är att inkludera barnens behov och intressen i ett tidigt skede av planeringen, det kan vara att samplanera tillsammans med barn eller lyfta in frågor som berör dem i planeringen. Som stöd för arbetet att inkludera barnen i planeringen finns barnkonventionens 3 och 12 artikel som säger att "Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa".

BESÖKSPERSPEKTIV – Att skapa en plats som är bra för besökare innebär att skapa trivsel, tydlighet och tillgänglighet i den bebyggda miljön. Exempelvis en plats där det är enkelt att förflytta sig mellan kommunens olika besöksmål, något som även gynnar kommunens invånare.

Hållbar utveckling

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. All utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och genomföras med gemensam kraft för att bekämpa klimatförändringarna. Med kunskap ska vi utvecklas och skapa ett hållbart samhälle och en hållbar framtid. Då är vi också med och bidrar till att de nationella och globala målen nås.

Vårt klimatlöfte är att leva som vi lär och visa vägen till den framtida vardagen i Härnösand, med mål om ett klimat där människan är i balans med miljön senast år 2045. För att hålla det löftet behöver Härnösands kommun

minska utsläppen med 85 procent inom det geografiska området jämfört med år 1990. I Härnösands kommuns klimatplan finns prioriterade insatsområden och inriktningar för åtgärder för att uppnå kommunens klimatlöfte.

GLOBALA MÅLEN - AGENDA 2030

FN har antagit 17 globala mål och en agenda för att nå ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Världens länder ska fram till år 2030 gå mot en hållbar, rättvis och jämlik framtid utan fattigdom och hunger. Samtliga mål är odelbara och vägledande för en hållbar samhällsplanering för Härnösands kommun. Vid framtagande av översiktsplanen har några av de globala målen utpekats som extra viktiga.

Förutom de globala målen så har två av de nationella miljömålen inkluderats särskilt i arbetet med översiktsplanen.

Generationsmålet och målet god bebyggd miljö.

God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska vara en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska placeras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas”

(Riksdagens definition av miljömålet, källa: Sveriges miljömål).

Härnösand ska eftersträva en god vardagsmiljö för invånare och besökare genom närhet till olika typer av service, bra bostadskvalitet och möjligheter till en god fritid och en tilltalande utemiljö där grönstrukturen står i fokus.

Generationsmålet

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”

(Riksdagens definition av miljömålet, källa: Sveriges miljömål).

Utvecklingen av Härnösand ska ha framtida generationer i åtanke och skapa ett samhälle som vi med stolthet kan lämna över till våra barn och barnbarn

Strategier

HÄRNÖSANDS TILLVÄXTSTRATEGI 2040

Härnösands tillväxtstrategi är ett av kommunens styrande dokument vilket är framtaget i ett brett samarbete mellan Härnösands kommun, näringslivet och myndigheter. Tillväxtstrategin har varit en viktig utgångspunkt vid översiktsplanens framtagande och ska genomsyra allt utvecklingsarbete.

Övergripande målbild:

MITT HÄRNÖSAND 2040 *Tillsammans i en kreativ och företagsam livsmiljö*

Vi är 30 000 medborgare. *(Jämförelse år 2020, 25 114 medborgare.)*

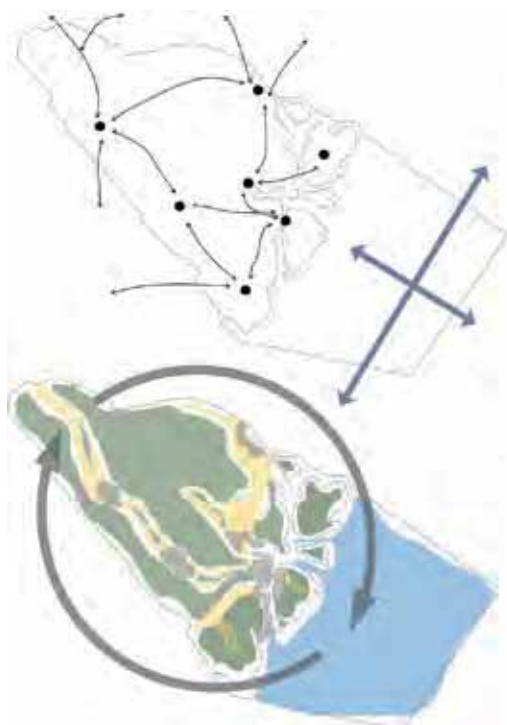
Vi har 11 500 arbetstillfällen. *(Jämförelse år 2019, 10 580 arbetstillfällen.)*

Sex delstrategier för att nå målbilden

1. GEMENSAM KRAFT
2. UTBILDNING SOM GRUNDAR
3. FÖRETAGSAMHET
4. DEN PERSONLIGA LIVSMILJÖN
5. HÅLLBARHET GENOMSYRAR ALLT
6. INFRASTRUKTUR – BASEN FÖR UTVECKLING

PLANERINGSSTRATEGI ÖVERSIKTSPLAN 2040

Härnösands strategi för översiktsplaneringen är framtagen i ett tidigt skede av arbetet och i ett brett samarbete inom kommunkoncernen. Strategin ska förverkliga tillväxtstrategins delmål och målbild ur ett samhällsplaneringsperspektiv.

NÄRA OCH VÄLKOMNANDE

Den fysiska planeringen ska verka för att bygga vidare på Härnösands närhet. Närhet mellan invånare och besökare. Närhet mellan kommundelarna. Närhet mellan kommunen, länet och resten av Sverige. Det här gör vi genom att utveckla befintliga kommundelar med välkomnande entréer och mötesplatser, men även stråken och infrastrukturen som knyter dem samman.

KRETSLOPPSFRÄMJANDE OCH FÖRNYBART

Den fysiska planeringen ska verka för att skapa en plats där människan är i balans med miljön. Samtidigt som vi möjliggör för nya invånare och företag ska naturens värden värnas för att skapa en balanserad helhet. Vi återbrukar före vi producerar nytt och testar nya ändamål för befintliga platser, byggnader och verksamheter.

FÖRETAGSAMT OCH FRAMÅTSTRÄVANDE

Den fysiska planeringen ska möjliggöra för nya företag, föreningar och verksamheter på strategiska platser. Planeringen ska vara framåtsträvande och göra det enkelt att vara en del av att utveckla Härnösand. Men även vara modig och lämna över planeringen och möjligheten att testa nya idéer och initiativ i den fysiska miljön.

MULTIFUNKTIONELLT OCH MULTIKULTURELLT

Den fysiska planeringen ska eftersträva att anta fler perspektiv, bemöta framtida problem genom gemensamma lösningar. Platser och områden ska ges flera funktioner och skapa en blandning som attraherar fler målgrupper.

Regionala samband

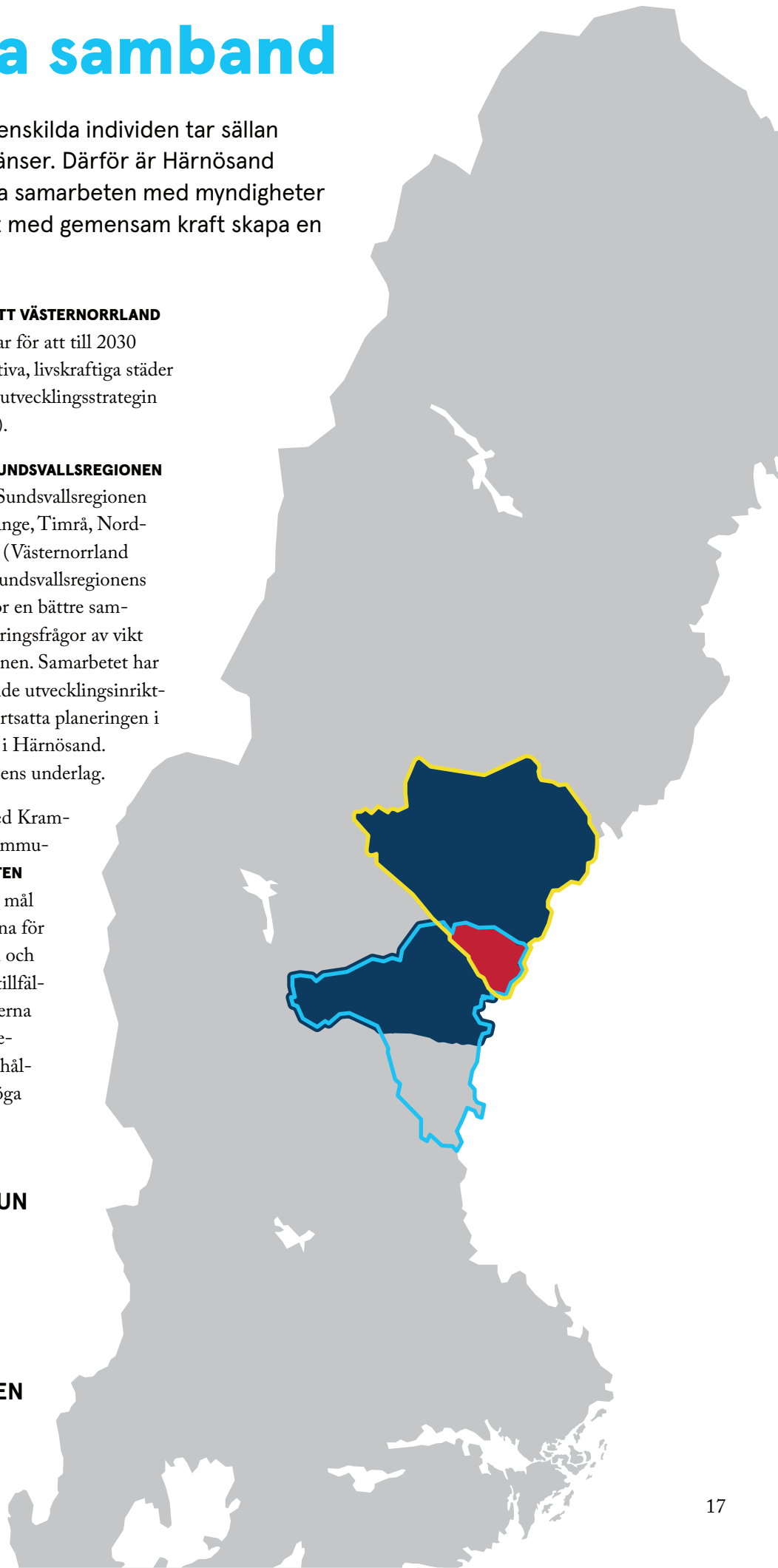
Den fysiska miljön och den enskilda individen tar sällan hänsyn till administrativa gränser. Därför är Härnösand delaktig i flera betydelsefulla samarbeten med myndigheter och grannkommuner för att med gemensam kraft skapa en hållbar framtid.

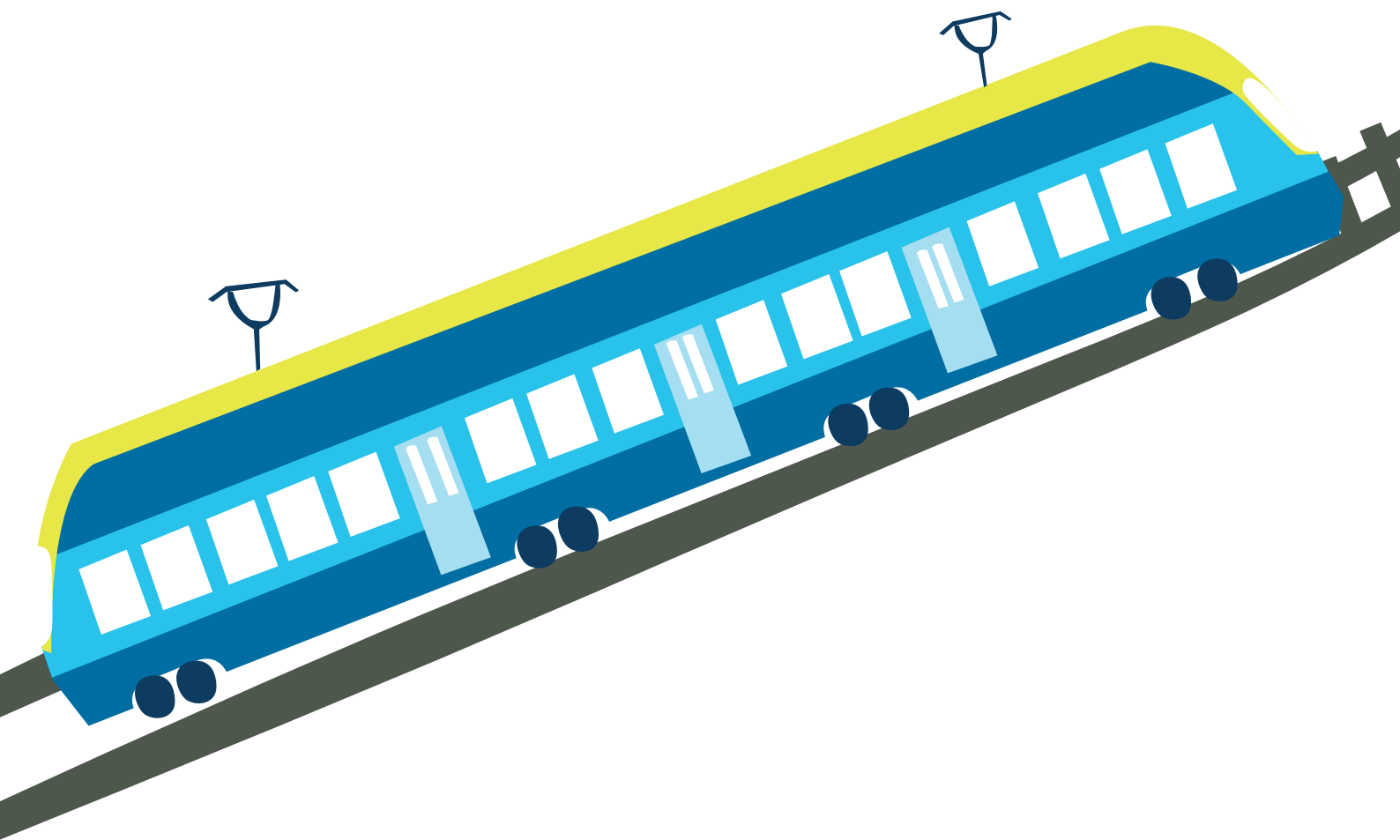
Härnösands kommun är en del av **ETT VÄSTERNORRLAND** som genom sin naturkraft samarbetar för att till 2030 skapa en växande region med attraktiva, livskraftiga städer och landsbygder (Läs den regionala utvecklingsstrategin på Region Västernorrlands hemsida).

Härnösands kommun är en del av **SUNDSVALLSREGIONEN** med Sundsvall som regional kärna. Sundsvallsregionen består av 6 kommuner (Sundsvall, Ånge, Timrå, Nordanstig, Hudiksvall) och två olika län (Västernorrland och Gävleborg). I samverkan med Sundsvallsregionens kommuner skapas förutsättningar för en bättre samhällsplanering genom att lyfta planeringsfrågor av vikt för alla kommuner i Sundsvallsregionen. Samarbetet har resulterat i en gemensam övergripande utvecklingsinriktning som ligger till grund för den fortsatta planeringen i Sundsvallsregionen men även lokalt i Härnösand. Läs mer om detta i till översiktsplanens underlag.

Härnösands kommun samverkar med Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsviks kommuner i destinationsbolaget **HÖGA KUSTEN DESTINATIONSUTVECKLING**. Bolagets mål är att skapa de bästa förutsättningarna för boende och besökare i Höga Kusten och att till år 2025 skapa 800 nya arbetstillfällen inom besöksnäringen. Kommunerna samarbetar även kring samhällsplaneringsfrågor för att skapa en sammanhållen och hållbar destination inom Höga Kusten.

- **HÄRNÖSANDS KOMMUN**
- **HÖGA KUSTEN**
- **VÄSTERNORRLAND**
- **SUNDSVALLSREGIONEN**

Mellankommunala frågor av intresse för kommunerna inom Sundsvallsregionen hanteras i den gemensamma utvecklingsinriktningen, som kan läsas i sin helhet som ett underlag till Härnösands Översiktsplan 2040. Utöver denna inriktning är det av vikt att gemensamt verka för exempelvis framtida etableringar av stora verksamheter/industrier då detta direkt påverkar och kompletterar kringliggande kommuners arbetsmarknad, bostadsförsörjning men även behovet av exempelvis regional kollektivtrafik och elförsörjning. Dagens reserelationer med kollektivtrafik ska upprätthållas eller utvecklas med fler turer mellan viktiga målpunkter i regionen. Detta för att möjliggöra för vardagsresande och arbetspendling mellan våra arbetsmarknadsområden samt minimera behovet av bil för invånare och besökare.

Mellankommunala frågor av intresse för kommunerna inom Höga Kusten utreds i ett gemensamt projekt som inte kommer att vara avslutat vid översiktsplanens antagande. Viktiga frågor att belysa i detta samarbete är framförallt en hållbar utveckling av besöksnäringen, vilket innefattar att gemensamt utveckla och värna befintliga och nya platser med ett helhetsperspektiv i

åtanke. Kommunerna bör tillsammans möjliggöra för utvecklingen av framtida boendemiljöer samt beakta att många fritidshusområden kan komma att fortsätta omvandlas till året runt bostäder vilket kommer att ställa högre krav på kringliggande och anslutande infrastruktur. I Höga Kusten är den regionala kollektivtrafiken särskilt viktig för att minimera belastningen på parkeringar och naturmiljöer för besökare, men även som en möjliggörare för arbetspendling och vardagsresande.

Av särskilt värde att beakta i samverkan med kringliggande kommuner är gemensamma avrinningsområden där utveckling i en kommun kan innebära direkta effekter i de andra kommunerna. Härnösand delar huvudavrinningsområden med bland annat Kramfors och Timrå. En annan fråga är den framtida dricksvattenförsörjningen som bör hanteras i ett regionalt samarbete tillsammans med kringliggande kommuner, då det i Härnösands kommun finns få större grundgrundvattenresurser.

Övriga frågor som är viktiga att samverka kring är: Havsplanering, Energiförsörjning samt storskaliga etableringar som innebär många arbetstillfällen.

Regional utvecklingsinriktning – Sundsvallsregionen

GEMENSAMMA STÄLLNINGSTAGANDEN

Ställningstaganden för viktiga stråk, noder och områden

Vi har gemensamma ställningstaganden för utveckling av exempelvis större infrastrukturstråk och platser som är viktiga för regional tillväxt.

Se kartan digitalt i vår karttjänst: karta.sundsvall.se/utvecklingsinriktning/

Sundsvall är den regionala kärnan som ger drivkraft till hela regionen med sitt utbud av arbetsplatser, handel och kultur mm. Kommunerna utvecklas i samverkan med Mittuniversitetet och näringsliv.

Kommunernas centralorter har unika karaktärer som tillsammans bidrar till Sundsvallsregionens styrka. Infrastrukturen som knyter samman orterna med varandra och omvärlden ska fortsätta att utvecklas.

Vi lyfter regionens större besöksmål och använder deras dragningskraft genom att utveckla markanvändning och infrastruktur för besöksnäringen i dessa områden.

Vi gör det möjligt för längre vandringar genom utveckling av S:t Oloavsleden, Kustleden och en förlängning av Höga Kusten-leden. Kring dessa leder ska markanvändning som gynnar besöksnäringen prioriteras.

Vi främjar besöksmål för kustturism som möjliggör hela resan med fritidsbåt längs kusten. Där anpassas markanvändningen för att utveckla infrastruktur och bebyggelse som gynnar besöksnäring.

Sundsvall-Timrå Airport är både viktig för regionens utveckling och för att möjliggöra samhällsviktig verksamhet. Flygplatsen länkar samman regionen med omvärlden.

Inom Sundsvallsregionen ska vi kunna ta emot alla djupgående fartyg och ha effektiva hamnar för alla typer av gods och persontransporter. Respektive hamn ska därför fortsätta utvecklas utifrån sina tekniska förutsättningar.

Vi samverkar för förbättrad framkomlighet på våra viktigaste transportleder för både gods och människor. Omkring dessa transportstråk anpassas markanvändningen för att gynna verksamhetsetableringar och hållbart resande.

Vi ser järnvägen som ett sammanhängande system. Vi samverkar för att Ostkustbanan byggas ut med hög kapacitet och för att Ostkustbanan och Mittbanan ges en hög standard för långväga snabbtåg, regionaltrafik, godstrafik och på längre sikt även lokaltrafik.

Vid tåghållplatser främjas förtätning med bostäder, arbetsplatser och service. Pendlarparkeringar och cykelinfrastruktur ska vidareutvecklas.

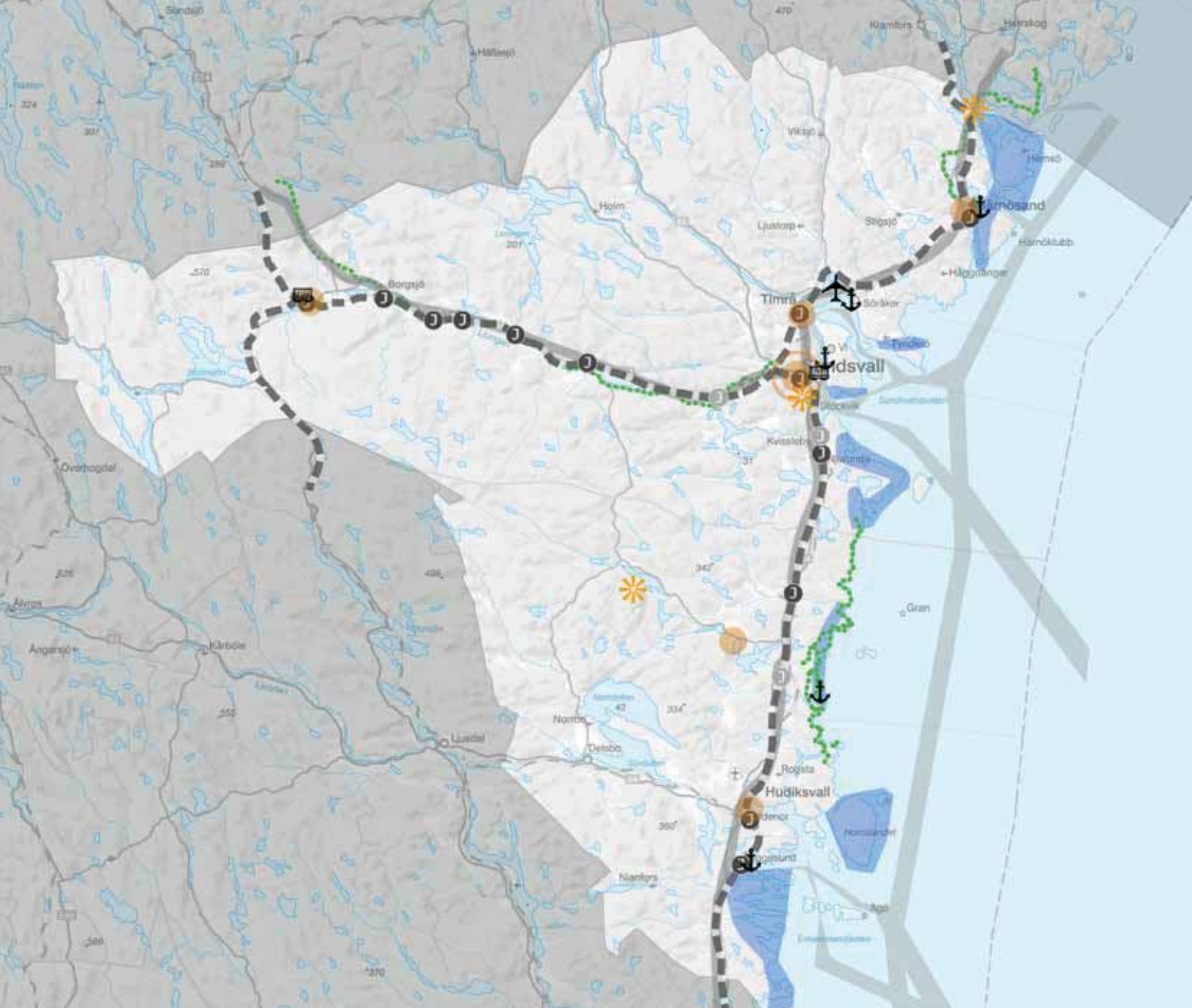
På längre sikt kompletteras järnvägsstråken med fler mindre tåghållplatser för lokal och/eller regional trafik. Kring potentiella hållplatslägen främjas redan nu förtätning med bostäder, arbetsplatser och service.

Sundsvallsregionens farleder ska fortsätta hålla god funktion anpassat till riksintressen och statlig havsplanering.

Logistiknoderna i Sundsvall och Ånge kopplar mot alla fyra väderstreck. Vi samverkar för utveckling av transportstråkens anslutningar till de större omlastningspunkterna för gods, så att dessa bidrar till ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv.

Nedan finns gemensamma ställningstaganden som gäller oavsett plats, och som därför inte markerats i kartan:

HÅLLBAR PLANERING

Vi ser till att den fysiska planeringen medverkar till en hållbar klimatsäkrad utveckling genom att utgå från globala och nationella hållbarhetsmål vid framtagande av kommunala översiktsplaner.

BESÖKARE BLIR INVÅNARE

Vi möjliggör och lockar allt fler besökare och invånare till vår region genom att lyfta våra värden och skapa attraktiva miljöer för boende, verksamheter och fritid.

ENASTÅENDE NATUR- OCH KULTURLANDSKAP

Vi lyfter fram vårt enastående natur- och kulturlandskap som värdefullt och en viktig resurs för framtida utveckling. Helhetssyn och långsiktighet ska vara en utgångspunkt för planering av mark- och vattenanvändning i våra kommuner.

VÄRLDENS BÄSTA DRICKSVATTEN

Vi är rädda om den unika tillgången på naturligt rent vatten i våra älvar. Med utgångspunkt i regionala och lokala vattenförsörjningsplaner låter vi skyddet av vårt dricksvatten väga tyngre än andra markanvändningsintressen.

SAMVERKAN GER ENERGI

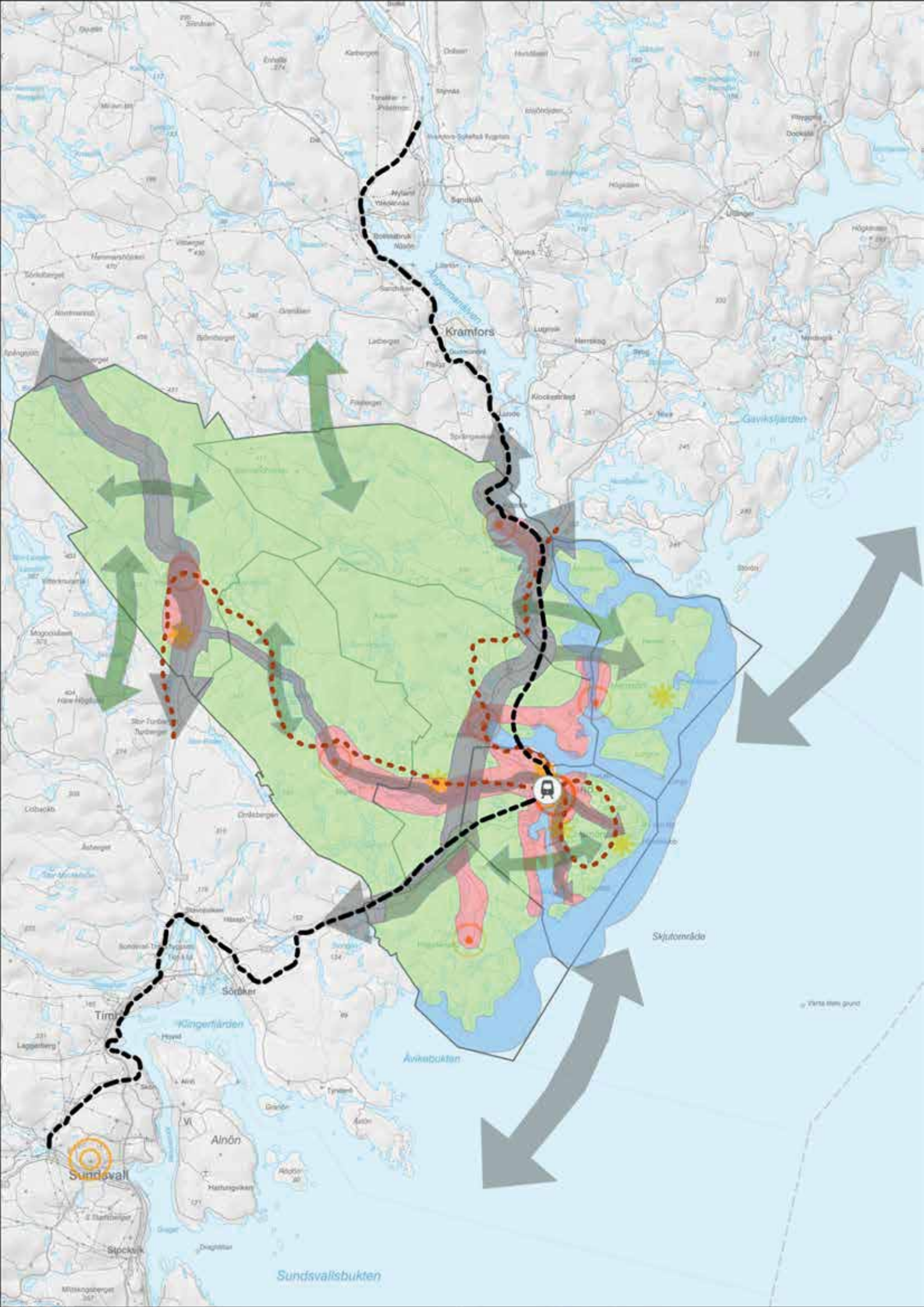
Vid etablering av vindkraft som påverkar fler än en kommun, direkt eller indirekt, samverkar kommunerna för en helhetslösning i avvägningar mellan olika intressen.

STARKA OCH EFFEKTIVA TILLSAMMANS

Vi låter den fysiska planeringen vara drivkraften för samverkan och skapar en gränslös region med effektiv, hållbar och klimatsäkrad tillväxt.

Lokal utvecklingsinriktning – Härnösand

Tecken-förklaring	Kategori boverket	Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
	Kommunikation (punkt)	Förbindelse för kollektivtrafik	Resecentrum	Härnösand Central ska vara den primära transportnoden i Härnösands kommun och ska utvecklas ur ett regionalt perspektiv med särskilt fokus på besökare.
	Kommunikation (yta)	Annan utvecklingsinriktning	Transportstråk	Transportstråk på land och vatten för oss närmare varandra lokalt, regionalt, nationellt och globalt och möjliggör för personliga livsmiljöer och företagsamhet i hela kommunen.
	Kommunikation (linje)	Annan utvecklingsinriktning	Järnväg	Järnvägen är en särskilt viktig transportinfrastruktur för framtidens hållbara resande och förflyttning av gods. Förbättrade restider genom utvecklad ostkustbana skapar en större arbetsmarknadsregion och stärker Härnösand som boende- och besöksort.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Viktig funktion för natur och friluftsliv	Vattenområdet	Allt fler väljer att färdas till Härnösand och Höga Kusten via vattnet. Befintliga landstigningsplatser har utvecklats med faciliteter, service eller besöksmål som ökar attraktionskraften.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Sammanhängande område för natur och friluftsliv	Gröna strukturer	Sammanhängande grönstrukturer är en förutsättning för den personliga livsmiljön, företagsamhet och ett rikt växt och djurliv.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Viktigt samband för natur och friluftsliv	Gröna korridorer	Gröna korridorer ska knyta grönstrukturerna närmare varandra och koppla dem samman. För en ökad biologisk mångfald och högre upplevelsevärden för friluftslivet.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Annan utvecklingsinriktning	Vandringsled	Längre leder ska utvecklas i kommunen för att koppla samman kommundelarna och ansluta kringliggande kommuner ur ett friluftslivs- och besöksnäringssperspektiv.
	Bebyggelse (punkt)	Regional kärna	Sundsvall	Till den regionala kärnan Sundsvall har effektiva och hållbara kommunikationer prioriterats men även nya boendemiljöer i anslutning till kommunens transportnoder. Detta har stärkt Härnösand som boendeort och förstorat den lokala arbetsmarknaden.
	Bebyggelse (punkt)	Centralort	Centrala Härnösand	Centrala Härnösand ska utvecklas som en sammanhållen enhet med gångavstånd mellan viktiga målpunkter. Mångfunktionell bebyggelse ska eftersträvas med exempelvis bostäder, verksamheter och kontor för att befolka kvarteren under fler timmar på dygnet. Offentliga platser ska värdas högt och liv mellan husen ska eftersträvas.
	Bebyggelse (punkt)	Kommundelscentrum	Brunne, Viksjö, Hälledal, Häggdånger och Öarna. Härnösands tätort hänvisas som centralort i utvecklingsinriktningen.	Kommundelscentrumen ska fungera som en lokal marknad och transportnod där utveckling av ny bebyggelse, service och verksamheter ska förläggas i första hand för att uppnå täthet.
	Bebyggelse (punkt)	Större besöksmål	Dala, Hemsön, Västanå, Västernorrlandsmuseum, Kanaludden, Vårdkasen, Smitingen.	Många små och unika besöksanledningar har skapat en helhet som gör destination Härnösand till ett självklart stopp för besökare till Västernorrland och Höga Kusten. Dessa ska uppmärksammas som en del av helheten vid all planering. Stora besöksmål ska särskilt utvecklas för besökare och fler säsonger.
	Bebyggelse (yta)	Utbyggnadsriktning	Stråk som ska utvecklas med bostäder, verksamheter och annan bebyggelse.	Fler personliga livsmiljöer ska utvecklas och förstärka befintliga bostadsområden och bebyggelsestråk.
	Bebyggelse (linje)	Annan utvecklingsinriktning	Kommundelsuppdelningen	Kommundelarnas individuella värden ska beaktas vid utveckling för att göra dem än mer attraktiva för nya invånare, besökare och näringslivet.

Kommunövergripande riktlinjer

Del 2 Översiktsplan

I det här avsnittet presenteras kommunövergripande riktlinjer för framtida utveckling. Riktlinjerna är inte juridiskt bindande, men är mycket viktiga och ska beaktas för att möjliggöra en hållbar utveckling till 2040.

Bostadsförsörjning

Härnösands kommun har ansvar för att tillgodose den framtida bostadsförsörjningen samt att skapa förutsättningar för alla våra invånare att leva i bra bostäder. I linje med befintligt bostadsförsörjningsprogram (2017–2022) ska Härnösand verka för 3000 nya bostäder fram till år 2035, vilket översiktsplaneringen har omvandlat till ett befolkningsmål på 30 000 invånare till år 2040. För att nå målet behöver flera olika kompletterande åtgärder genomföras i Härnösands kommun, som innefattar att bygga nytt, återbruka och omvandla befintligt samt utveckla bostäder för specifika målgrupper som möjliggör för en flyttkedjor inom bostadsmarknaden.

Ett ständigt föränderligt samhälle kräver en flexibel och långsiktig hållbar bostadsplanering. Samhällsförändringar som exempelvis en utbyggnad till dubbelspår på Ostkustbanan påverkar in- och utflyttningen till kommunen genom att den skulle underlätta arbetspendling till kringliggande arbetsmarknadsområden. I översiktsplaneringen tar kommunen hänsyn till dessa förändringar genom att uppmuntra till bebyggelse- och verksamhetsutveckling via en förändrad mark- och vattenanvändning. Riktlinjerna visar på hur förändringarna ska genomföras och vad som är viktigt att beakta vid utvecklingen.

Invånardialogerna visar även på att allt fler vill ha ett nära liv. Det ska vara nära till vatten, hav och friluftsområden, men också till andra invånare, kollektivtrafik och service. Det här är en styrka för Härnösands kommun som ska värna och förstärka genom att undvika att bygga barriärer mellan stadsdelar och områden, samt komplettera och förtäta där det redan finns bebyggelse utan att för den delen bygga bort andra värden. Alla dessa aspekter har beaktats vid utpekandet av nya boendemiljöer men då översiktsplanen inte ska vara på en detaljerad nivå är det av vikt att dessa aspekter beaktas vid efterföljande planering som detaljplanläggning och bygglov.

BOSTÄDER OCH OMSORG FÖR ÄLDRE

Härnösands kommun har liksom riket som helhet en åldrande befolkning. I kommundelarna utanför tätorten blir detta särskilt tydligt. Det kräver eftertanke och extra insatser ur ett bostadsförsörjningsperspektiv. De invånardialoger som genomförts som en del av arbetet med översiktsplanen, visar på att många har en vilja av att kunna bo kvar i sin kommun oavsett ålder. Samtidigt finns det ett intresse för hemvändare och barnfamiljer att flytta hit. Detta ska beaktas som en möjlighet att främja inflyttning, genom att skapa nya former av boenden som

exempelvis generationsboende, bo-gemenskaper och mindre bostäder som öppnar upp och skapar rörelse på bostadsmarknaden. Äldreomsorg ska planeras balanserat över kommunen. I tätorten ska det finnas en spridning av boenden för äldre på både ön och fastlandet. I övriga kommundelar ska boenden för äldre prioriteras i kommunals centrumet. Särskild prioritet på kommunals centrum där det inte finns något typ av boende för äldre, i första hand i Viksjö och Häggdånger.

SKOLOR

I planeringen ska även framtida generationers behov beaktas vilket innefattar barns uppväxt- och läromiljöer. Boverkets allmänna råd om fria för lek och utevistelse ska vara rådgivande vid planering och utveckling av och kring skolor och förskolor för att tillgodose en bra utomhusmiljö för barn. Kring skolor och förskolor är det särskilt viktigt att barnkonventionen beaktas och att barn inkluderas i tidiga skeden av planeringen. Bostadsförsörjningen ska fokusera särskilt på boendemiljöer för barnfamiljer vid planeringen av kommundelarna Härnösands tätort, Häggdånger, Stigsjö, Älandsbro och Högsjö för att stärka elevunderlaget och möjligheten att hålla en hög kvalitet på skola och förskola.

SOCIAL HÅLLBARHET

Vid planering av nya boendemiljöer är det viktigt att eftersträva jämlik hälsa, genom socialt hållbara boendemiljöer som inte förstärker eller skapar segregation eller otrygghet i vår kommun. Den bebyggda miljön ska vara i balans med grönstrukturen för att tillgodose människans behov av vila, umgänge och aktivitet samtidigt som den har flera positiva funktioner för vår biologiska mångfald och vid ett förändrat klimat.

RIKTLINJER

- Vilken typ av bostäder som planeras ska alltid utgå från befolkningsprognoser, platsens förutsättningar samt i dialog med invånarna.
- Bostadsförsörjningen ska verka för ett varierat utbud, möta förändrade boendemönster och uppmuntra bebyggelse utanför tätorten.
- Trygghet och tillgänglighet ska prioriteras i befintliga och nya boendemiljöer.
- Barnens perspektiv ska prioriteras i bostadsförsörjningen för att skapa goda uppväxtmiljöer för barn.

ATT GÖRA

- Ta fram en ortsanalys över framtida utveckling av Härnösands kommundelar utanför tätorten, tillsammans med landsbygdsråd, invånare och föreningar.
- Utvärdera och marknadsföra obebyggda detaljplaner.
- Ta fram en strategi för framtida utveckling av boende, äldrevård och omsorg i kommundelarna.

LÄS MER

- Härnösands kommuns bostadsförsörjningsprogram (2017–2022)
- Rädda barnens hemsida, sök på barnkonventionen.

Bebyggelseutveckling

I översiktsplanen presenteras en övergripande och generell indelning av områden för befintlig bebyggelse och där ny bebyggelse kan komma att utvecklas. Men även riktlinjer som behöver beaktas för att utvecklingen ska vara hållbar och gå i linje med kommunens uppsatta mål.

Ny bebyggelse ska komplettera den omgivande bebyggelsen på ett tilltalande sätt, både genom innehåll, gestaltning och arkitektur. Bebyggelsestrukturen ska vara så mångfunktionell och flexibel som platsen tillåter och karaktärsbyggnader får uttrycka vår tids samhällsbygge. I tätorten och kommundelscentrumen är bebyggelsen tät och mångfunktionell då den ofta innefattar bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet. På dessa platser kan det finnas begränsad eller liten möjlighet till storskalig bebyggelseutveckling i brist på exploaterbar mark. Därför ska bebyggelseutvecklingen inom Härnösands tätort och övriga kommundelscentrum i första hand innefatta förtätning och komplettering av befintlig bebyggelsestruktur. Dessa förändringar kommer inte att pekas ut enskilt i översiktsplanen utan som en del av mångfunktionell bebyggelse eller sammanhängande bostadsbebyggelse. Vid förtätning ska detta i första hand genomföras på hårdgjorda eller redan exploaterade områden. Grönområden

ska så långt som det är möjligt skyddas mot ianspråktagande. Om grönområden måste bebyggas utifrån allmänna intressen och behov ska dessa ytor ersättas med jämnvärdig yta/kvalitet i närheten.

Bebyggelseutveckling utanför tätort och kommundelscentrumen innefattar utveckling och omvandling av fritids- och husområden, enskilda bostadshus eller villagator på de platser där det finns markområden, dessa presenteras som sammanhängande bebyggelse. Lägenhets- och radhusområden kan förekomma men ska i första hand förläggas i anslutning till kommundelscentrumen.

Inom de utpekade områdena för bebyggelse behöver kommande prövningar ta hänsyn till exempelvis strandskydd, natur- och kulturvärden och riksintressen. Men även utgå från den enskilda platsens förutsättningar och behov.

SÄRSKILT VIKTIGT ATT BEAKTA VID BEBYGGELSEUTVECKLING

TILLGÄNGLIGA VATTENOMRÅDEN MED GOD STATUS

- Många av Härnösands framtida bostadsområden återfinns intill vatten. Vattenkontakt är ett stort värde för Härnösands kommun, både för ett attraktivt boende, för friluftslivet och för besöksnäringens utveckling. Det är därför av stor vikt att värdena i vattenområden och tillgång till stränder säkerställs och inte byggs bort eller helt privatiseras. Men även att värna vattenmiljöerna genom att beakta avrinningsområden och vattenförekomsternas status vid utvecklingen av bebyggelse. Utvecklingen ska bidra till att förbättra statusen och uppnå miljö kvalitetsnormerna för den specifika vattenmiljön (läs mer under avsnittet Miljö och risker - Miljö kvalitetsnormer).

ETT NÄRA LIV - I Härnösand kan de flesta ha ett nära liv. Att samla olika funktioner inom nära avstånd och dessutom i anknytning till gång- och cykelstråk eller kollektivtrafik, gör det enkelt för människor att nå målpunkter som de dagligen besöker. Exempelvis bör offentlig service samlas lokaliseras med kommersiell service, i första hand i centrala Härnösand eller i något av kommundelscentrumen i andra hand vid enskilda transportnoder.

LIVET MELLAN HUSEN - I Härnösand ska invånare och besökare uppmuntras till att vistas i det offentliga rummet och vara delaktiga i utformningen av det. Det kan exempelvis vara att uppmuntra till rörelse via fots eller cykel, möjliggöra för tillfällig användning av en plats för exempelvis kultur. Men även genom samarbeten med fastighetsägare och företag för att skapa spännande besöksmiljöer och mötesplatser. Trygghet och tillgänglighet är särskilt viktigt att beakta på offentliga platser.

HÅLLBART BYGGANDE - Vid renovering, ombyggnation av befintlig bebyggelse eller vid ny exploatering ska en högre energieffektivitet och en god inomhusmiljö eftersträvas. I dialog med exploitörer, genom markavtal och ägardirektiv till allmännyttan ska långsiktigt hållbara val premieras. Med långsiktigt hållbara val inkluderas gestaltning och arkitektur av byggnader till utomhusmiljö och grönområden till användandet av hållbara materialval. Exempelvis kan trä som byggnadsmaterial användas i en större utsträckning. Men framförallt att uppmuntra till återbruk och restaurering av befintliga byggnader som ett komplement till nyproduktion.

KLIMATANPASSNING AV BEBYGGELSE - Förändrade klimatförhållanden innebär i Härnösands kommun främst

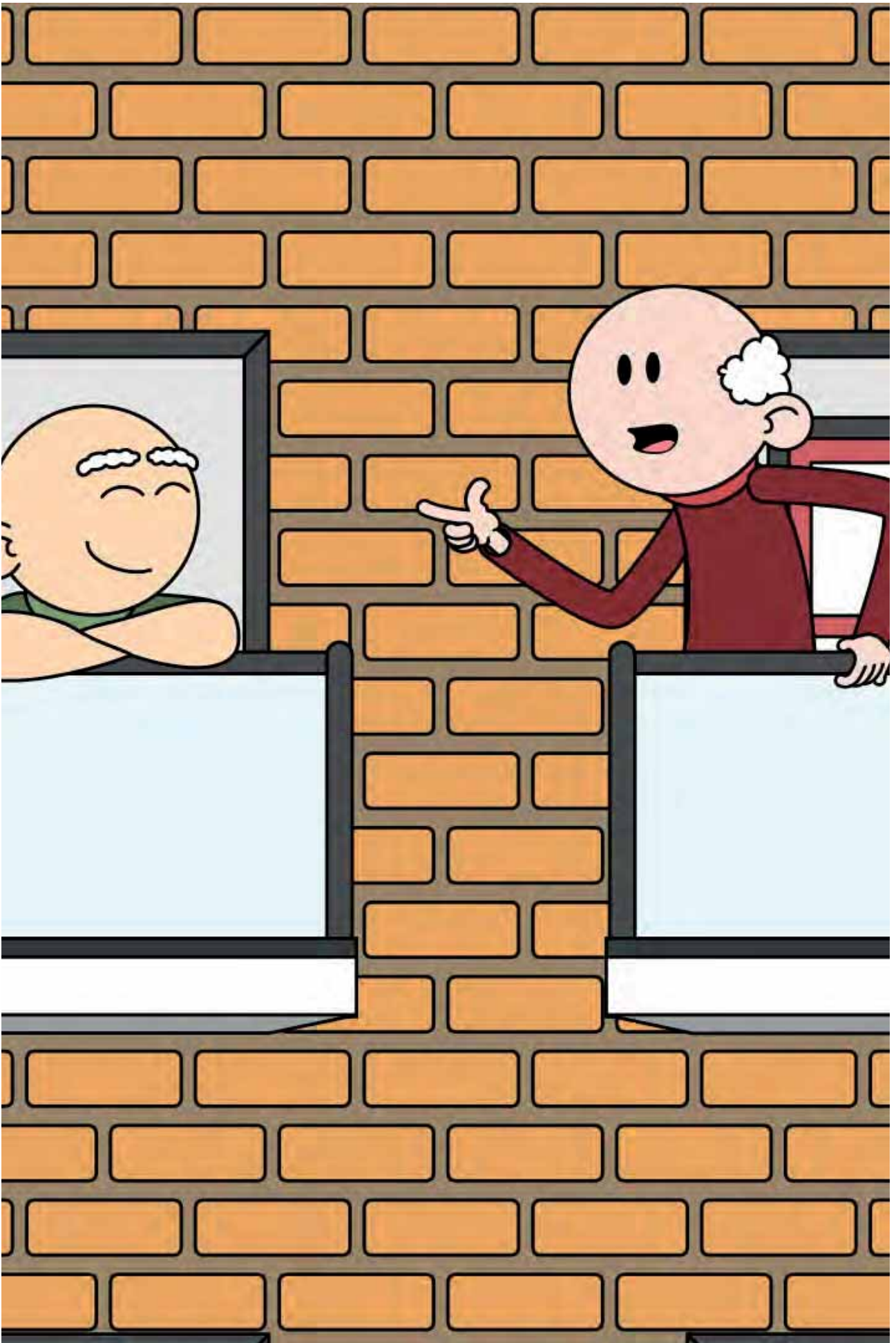
konsekvenser som ökade nederbördsmängder, värmeböljor och stigande temperaturer. Vid kraftigare regn i framtiden blir det ännu viktigare att bereda möjligheten att hantera nederbörden på ett genomtänkt sätt. Vid ny bebyggelse ska andelen hårdgjorda ytor begränsas till förmån för mer genomsläppliga material. Gröna värden ska utvecklas och grönstruktur ersättas vid nybyggnation som tar dessa i anspråk.

Möjligheten att hantera översvämningar får inte byggas bort vilket kan bli en risk att beakta vid förtätning av framförallt centrumområden. Det kommer att behövas ytor som är planerade för att ta hand om vatten, gärna mångfunktionella ytor som kan användas till andra ändamål när de inte är översvämmade. Höjdsättning av ny bebyggelse intill vattenområden ska rekommenderas för att undvika skador på bebyggelsen i framtiden.

Bebyggelse för offentlig service som vård, skola och omsorg ska kunna hantera både varmare och kallare klimat, likväl som att utomhusmiljön ska kunna erbjuda skugga. Områden med kända risker så som ras, skred erosion eller föroreningar ska inte byggas utan att risken har åtgärdats. Exempel på pågående åtgärder i riskområden går det att läsa mer om i kommunens klimatanpassningsplan. Läs mer om klimatanpassning under avsnittet miljö och risker - hänsyn.

RIKTLINJER

- Vid framtida detaljplanering ska frimärkesplaner (små områden för enskilda fastighetsägare) undvikas, för att kunna utveckla områden ur ett helhetsperspektiv.
- Planeringen av allmänna platser ska möjliggöra för levande miljöer, som upplevs som trygga, tillgängliga och tilltalande för invånare och besökare.
- Fler gemensamhetsytor och mötesplatser ska utvecklas i rekreationsstråk, bytespunkter eller där det finns ett behov.
- Hållbart byggande ska främjas genom information, incitament och markavtal med berörda aktörer.
- Återbruk av befintliga byggnader ska eftersträvas som ett komplement till nya etableringar.
- Förtätning eller nybyggnationer ska inte öka den sammanlagda belastningen på befintligt dagvattensystem eller skapa negativa följd effekter för kringliggande bebyggelse.
- Vid ny bebyggelse i nära anslutning till sjöar och hav ska framtida vattennivåer beaktas.

LIS – Landsbygdsutveckling i strandnära läge

Områden för landsbygdsutveckling i strandnäralägen presenteras i sin helhet i bilaga – LIS till översiktsplanen.

Gällande områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen har Länsstyrelsen Västernorrland en avvikande mening. Läs mer om Länsstyrelsens synpunkter i Bilagorna "Granskningsyttrande och Tilläggsyttrande". Synpunkterna ska beaktas vid kommande översyn av kommunens LIS-områden.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge innebär att kommunen kan peka ut områden i översiktsplanen som är lämpliga för bebyggelseutveckling som kan gynna våra kommundelar (Miljöbalken 7 kap. § 18d-e). Syftet med att peka ut LIS-områden är att styra exploateringen till de platser där ny bebyggelse, verksamheter eller anläggningar anses lämpliga och kan möjliggöra för utvecklingen av kommundelarna utanför tätorten. Där LIS-områden utpekade ska det bli enklare att bygga om och bygga till men även utveckla helt nya bostäder, fritidshus eller verksamheter. Områdena ska vara i anslutning till befintlig bebyggelse, trafikinfrastruktur och helst vara i nära något kommundelscentrum då det möjliggör för serviceunderlag.

Kommunens områden för Landsbygdsutveckling i strandnäralägen pekades ut 2015 i ett tematiskt tillägg. I översiktsplan 2040 har flertalet områden tagits bort och andra områden förlängts ihop för tydlighet för efterkommande planering. Detta då exempelvis detaljplaner utarbetats för vissa områden, de ansågs olämpliga eller att det fanns en vilja att styra utvecklingen till andra platser. Det tematiska tillägget kommer fortsatt att vara ett underlag till översiktsplanen. Nya LIS-områden kommer att behöva utarbetas under perioden till nästa översyn av översiktsplanen.

KRITERIER FÖR LIS-OMRÅDEN

Kommunen har ställt upp kriterier för att identifiera lämpliga LIS-områden. Kommunens målsättning är att främja en utveckling på landsbygden utan att äventyra allmänna intressen.

Ur ett hållbarhetsperspektiv är det viktigt att en ny bostadsbebyggelse förstärker befintliga stråk och strukturer. Nya bostäder ska bland annat ge förutsättning för att upprätthålla och utveckla kollektivtrafiken på landsbygden samt att stärka knutpunkter för service och möten. Att förbättra underlaget för kommunens kommundelscentrum är en av målsättningarna med planen för landsbygdsutveckling.

KRITERIER LÄMPLIGA OMRÅDEN:

- Nya bostäder nära befintlig bostadsbebyggelse.
- Nya bostäder där det finns infrastruktur och kollektivtrafik.
- Där det är möjligt att utveckla befintliga verksamheter och anläggningar för besöksnäring.

KRITERIER OLÄMPLIGA OMRÅDEN:

- Nya bostäder är inte lämpliga inom områden med stor betydelse för friluftslivet.
- Skyddade områden (Natura 2000, naturreservat, biotopskyddsområden).
- Större orörda eller opåverkade strandområden.
- Där det finns risk att skada höga naturvärden

GENERELLT

De utpekade områdena för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är enbart en inriktning och ramverk för platser som kan vara lämpliga att utreda/pröva för utveckling i enlighet med Miljöbalken. Att vara utpekad som LIS-område innefattar inte att områdena ska exploateras eller bebyggas. Det innebär enbart att det inom dessa områden kan vara möjligt att gå vidare med de utredningar/inventeringar som krävs som underlag för bedömningar

av utveckling eller byggnation enligt Miljöbalken. Vid framtagandet av LIS-områdena genomfördes platsbesök och naturvärdesinventeringar. Det kan komma att krävas kompletterande utredningar i efterföljande skeden såsom detaljplanering och bygglov beroende på platsens förutsättningar.

Särskilt viktigt att beakta vid utveckling av LIS-områdena är bland annat: Framtida havsvattennivåer och dess konsekvenser, potentiellt förorenade områden samt andra risker som ras-, skred eller erosion som kan komma ur markens geologiska förutsättningar och ett förändrat klimat. Underlag för att efterföljande planering och laggivning gällande dessa risker återfinns under avsnittet miljö och risker. LIS-områdena efter kusten blir ett mellankommunalt intresse då det berör avrinningsområde hav.

RIKTLINJER UTANFÖR UTPEKADE LIS-OMRÅDEN

Att enbart medge strandnära bebyggelse inom de utpekade områdena i ÖP kan hämma en önskvärd landsbygdsutveckling. I undantagsfall finns det därför möjlighet att använda landsbygdsutveckling som ett särskilt skäl för dispens eller upphävande av strandskyddet även utanför de områden som anges i kommunens ÖP. För bedömning i dessa fall kommer det att krävas kompletterande underlag som visar att platsen kan jämföras med ett i planen utpekat LIS-område. Innan beslut om dispens i dessa fall bör kommunen även samråda med länsstyrelsen.

För att kunna använda LIS-skälet utanför utpekade områden ska åtgärden uppfylla de urvalskriterier som redovisas i föregående avsnitt. LIS-skälet ska inte användas i eller i nära anslutning till kommunens tätorter. Alla åtgärder ska självfallet också uppfylla de krav som ställs i

miljöbalken. Det innebär bland annat att strandskyddets syften inte får åsidosättas samt att det ska finnas en fri passage för allmänheten mellan strand och anläggning/byggnad.

RIKTLINJER

- Förändrad markanvändning (lov, förvaltning, planering) ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna enligt vattendirektivet uppfylls.
- Vid påtaglig utveckling och förtätning av bebyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomsternas kemiska och ekologiska status beaktas för att inte påverka vattenförekomsterna negativt.
- Brukbar jordbruksmark ska inte tas i anspråk för exploatering om det inte är av väsentligt samhällsintresse och att annan mark inte finns att tillgå.
- Bebyggelseutveckling i jordbrukslandskapet ska placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.
- Allmänheten ska fortfarande ha god tillgång till strandområden och djur och växter på land och i vatten ska ha goda livsvillkor.
- Vid utveckling av eller i närheten av grunda havsvikar såsom exempelvis Dalomsviken och Nordanövikens ska detaljerade naturvärdesinventeringar genomföras.

ATT GÖRA

- Översyn och utredning av nya LIS-områden som samspelar med områdena för bebyggelseutvecklingen i översiktsplanen.

LÄS MER

- Underlaget "Landsbygdsutveckling i strandnära läge", 2015. (tidigare tematiskt tillägg)

Idrott och motion

I det här avsnittet hanteras idrott- och motionsområden som är en del av den bebyggda miljön. I Härnösand ska det kännas roligt, motiverande och tryggt att delta i idrottsaktiviteter eller motionera på egen hand. Något som kräver ett utbud av olika aktiviteter på olika platser i kommunen. Något som minskar klyftor i folkhälsan och ökar kvaliteten på våra boendemiljöer.

Områden för idrott- och motion kan exempelvis vara: träningsanläggningar, idrotts- och simhallar, spontanidrottsplatser, utomhusgym, skateramper, klättrväggar, badplatser och i vissa fall skolgårdar. Aktiviteterna ska komplettera boendemiljöerna och uppmuntra fler målgrupper till rörelse. Dessa platser ska prioriteras högt vid planering av kollektivtrafik och gång- och cykelstråk. Både för att uppmuntra hållbart resande och motion, men även för att öka tillgängligheten till dessa platser. Tillgängliga och stimulerande platser för idrott som bemöter lokala behov underlättar även möjligheterna att bedriva föreningsverksamheter. I vissa områden kan det vara värdefullt att planera lek, och idrottsplatser tillsammans med skola och förskola då gemensamma satsningar kan ge större mervärden för både boendeområdet runt om och verksamheten.

I Härnösand ska befintliga platser för idrott och motion upprätthållas och vidareutvecklas för att tilltala fler målgrupper. Det kan innefatta kan knyta an fler befintliga aktiviteter till ett område för att skapa samordningsfördelar och trygghetsskapande åtgärder som uppstår när fler använder platserna på fler timmar av dygnet. Spontanidrottsplatser och utomhusgym ska förläggas intill befintliga stråk eller bostadsområden för att göra dem tillgängliga men även för att skapa liv och rörelse på fler platser i den fysiska miljön. Där många människor motionerar eller rör sig ska det skapas fler möjligheter till spontanträning. Hela kommunen behöver vidareutvecklas i dessa avseenden men framförallt kommundelarna utanför tätorten, där ambitionen bör vara att utveckla någon form av aktivitetsområde i varje kommunedel, förslagsvis placerat i kommundelscentrumet.

Kommunens simhallar och badplatser spelar en viktig roll för folkhälsan, simkunnigheten och som mötesplatser. Dessa ska värnas särskilt och inte byggas bort eller privatiseras utan snarare kompletteras med fler användningsområden, exempelvis för friluftslivet eller för bad under hela året. Det är även av vikt att det finns tillgängliga

badplatser både i tätorten och i kommundelarna utanför, särskilt för målgrupper med exempelvis funktionsnedsättning. Idrotts- och motionsområden pekas ut i plankartorna som besöksanläggningar som en del av den multifunktionella eller sammanhållande bebyggelsen.

RIKTLINJER

- Vid utveckling av idrottsplatser ska fokus vara: rörelse, motion, jämlikhet och tillgänglighet.
- Sametableringar tillsammans med näringslivet uppmuntras vid planering av stora arenor och idrottshallar.
- Spontanidrottsplatser ska eftersträvas i hela kommunen.
- Planerade områden för idrott och motion ska ligga i anslutning till gång-, cykel- eller kollektivtrafikstråk.
- Motions- och idrottsplatser ska utvecklas i samråd med dess användare och föreningslivet.
- Samplanering tillsammans med kommunens skolor uppmuntras när det gäller lekparker, spontan- och idrottsanläggningar.
- Den fysiska planeringen värna om och förbättra tillgängligheten till välbesökta vattenområden och badplatser.

ATT GÖRA

- Utreda områden i kommundelarna utanför tätorten som är möjliga att utveckla för motion och rörelse.
- Utveckla och bredda aktivitetsutbudet på befintliga idrottsområden i Härnösands tätort.

Grönområde och park

- Park - Pågående
- Grönområde - Pågående
- Grönområde - Ändrad användning

Grönområde och park

Parker och grönområden är särskilt viktiga för att våra bebyggda områden ska kunna fungera som goda livsmiljöer. Grönområden fyller många funktioner, till exempel ekosystemtjänster så som träd för skugga och god luftkvalitet, grönstruktur för dagvattenhantering, säkra biologisk mångfald. Utöver dessa livsviktiga ekosystemtjänster bidrar grönstruktur till platsers karaktär, skapar rumslighet till den bebyggda miljön och säkerställer kulturhistoriska värden.

Tillgång till grönstruktur har även visat sig utjämna skillnaden i hälsa mellan socioekonomiskt svaga och starka grupper. I den fortsatta planeringen och utvecklingen av gröna stråk i Härnösand bör hänsyn även tas till att närheten och tillgängligheten till ett grönområde har en stor betydelse för användningen och därmed de positiva hälsoeffekterna. Forskning visar att ett grönområde behöver ligga inom 300 meter från bostaden, arbetsplatsen eller skolan för att besökas ofta.

Förutom närheten har också tillgängligheten till områdena betydelse, det vill säga att det finns säkra och trygga vägar dit. Även kvaliteten på utemiljön, det vill säga upplevelsevärden och användningsmöjligheter har stor betydelse. Gröna bostadsgårdar, parker och grönområden är därför en viktig faktor för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa. Ur ett beredskapsperspektiv är dessa platser särskilt viktiga, genom att vara gröna mötesplatser och naturupplevelser i närheten av bostadsområden. Det är viktigt att identifiera den gröna strukturen så att den, precis som annan infrastruktur, kan ligga som underlag vid kommunens samhällsplanering.

I enlighet med kommunens grönplan ska befintliga grönytor av vikt för sitt omland bevaras och nya grönytor med värden för människa och miljö tillskapas. Särskilt viktigt är det att beakta gröna värden vid förtätning och utveckling av ny bebyggelse i Härnösands tätort och kommunaldelscentrum. Utöver detta ska de gröna sambanden förstärkas och knyta samman befintliga och nya grönområden med gröna korridorer. Dessa gröna korridorer är viktiga för att pollinerande djur och insekter ska kunna förflytta sig mellan grönområden. Metoder som växtbeklädda väggar och tak ska uppmuntras för att föra in och knyta ihop grönytor i tätbebyggda områden. Stadsnära ängsmarker och odlingsområden som exempelvis kolonilotter ska uppmuntras för att möjliggöra för en utökad variation av arter för biologisk mångfald.

RIKTLINJE

- Grönstrukturen ska prioriteras lika högt som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer.
- Kommunaldelscentrumen ska kompletteras med fler grönområden och parker av hög kvalitet och mångfunktionalitet.
- Vid planering av och kring grönområden ska de gröna sambanden mellan dessa uppmärksammas och förstärkas.
- Vardagsnära grönområden ska utvecklas till tillgängliga, trygga och attraktiva platser för kommunens invånare och besökare.
- Stadsnära ängsmarker och odlingsområden ska bevaras och utvecklas.

ATT GÖRA

- Uppdatera kommunens grönplan och inkludera grönytefaktorer och ekosystemtjänster.
- Inventera och analysera behov av grönområden, parker och allmänna ytor i tätorten och kommunaldelscentrumen.

LÄS MER

- Härnösands kommuns Gestaltningsprogram (2019)
- Härnösands kommuns grönstrukturplan (1998)
- Boverkets hemsida – Sök på grönytefaktorer
- Länsstyrelsen Västernorrlands handlingsplan för grön infrastruktur.

Verksamheter och industri

Näringslivets företag och föreningar ska ges rätt förutsättningar och verktyg för att utvecklas i Härnösands kommun. Goda förutsättningar för etablering och expansion genererar lust och engagemang för vidareutveckling. Det är detta engagemang som framför allt skapar fler arbetstillfällen, innovationer och nya företag.

Företagsamheten stärks genom att arbeta med gemensam kraft och tillsammans planera samlokalisera av verksamheter som kan dra nytta av varandra på olika sätt. En god regional samverkan ska eftersträvas för att skapa en attraktiv och stark region som lockar nya etableringar och kan tillgodose framtida kompetensförsörjning.

Pendlingsmöjligheterna måste fortsätta att utvecklas inom och utanför regionen för att skapa en större arbetsmarknad. Här är det viktigt att samhällsplaneringen möter upp och skapar en samhällsstruktur som tillgodoser näringslivets framtida behov. God samhällsplanering bidrar helt enkelt till att göra våra kommundelar

RIKTLINJER

- Inom alla sektorer och näringar ska samarbete och synergi-effekter uppmuntras och eftersträvas för ett hållbart näringsliv.
- Tillgänglig mark och färdiga detaljplaner ska finnas för att tillgodose framtida behov från näringslivet.
- Infrastrukturplaneringen ska möta framtida behov från näringslivet i Härnösand.
- Nya Ostkustbanans och Ådalsbanans utveckling ska vara en prioriterad utvecklingsfråga för framtida näringsliv för en utökad arbetsmarknad.

HANDEL OCH KOMMERSIELL SERVICE

Handeln är viktig för invånare och besökare till vår kommun. Den ger arbetstillfällen och ett bra utbud av varor och tjänster som stärker kommunens attraktivitet och bidrar till den personliga livsmiljön.

Handelsområden eller enskilda butiker är viktiga målpunkter. Det innebär att de påverkar rörelsemönster och trafikflöden i vår kommun. Det är därför viktigt att ha ett helhetstänk och en fungerande samplanering av verksamhets- och handelsområden och övrig samhällsplanering. Funktionsblandning innebär i Härnösand att inkludera hantverk, kreativa yrken och icke störande industrier till vår bebyggda miljö. Handeln i centrala Härnösand bör fortsatt vara småskalig och fokusera på upplevelser, restauranger och möten. Handelsområdena Ankaret och Saltvik ska komplettera stadens handel och vara av storköpskaraktär, här kan butiker som kräver större markarealer eller som i större utsträckning besöks med bil förläggas.

RIKTLINJER

- Handeln ska på ett naturligt sätt integreras med besöksnäringen genom att service och utbud bör passa både besökare och invånare.
- Vid befintliga och nya handelsplatser är tillgängligheten för gång-, cykel- och kollektivtrafik mycket angelägen.
- Ytkrävande handel ska lokaliseras på Saltviks och Ankarets industri- och verksamhetsområden.
- Ankaret och Saltviks handelskaraktärer ska förstärkas och komplettera centrumhandeln.
- Dagligvaruhandeln ska ses som en lokal marknad i stads- och kommundelarna och eftersträvas i alla kommundelscentrum.

INDUSTRI OCH STORSKALIGA VERKSAMHETER

Det behövs särskilda områden för företag som på grund av exempelvis ett stort ytbehov, påverkan på omgivningen och olycksrisker måste ligga avskilt från övrig bebyggelse. I Härnösands kommun är andelen exploaterbar mark för verksamheter och industri särskilt begränsad. Inför framtiden ska det finnas en mark- och planberedskap som gör Härnösand redo för den här typen av utveckling.

I Härnösands tätort är Saltviks industri- och verksamhetsområde det prioriterade området för storskaliga etableringar. I resterande kommundelar hänvisas utveckling av industri- och verksamheter till Älandsbro kommun-delscentrum, Älands återvinnings-anläggning, Utansjö bruk och Gustavsviks varv. Ur ett långsiktigt perspektiv är Kittjärn/Antjärn utredningsområden för ytkrävande verksamheter och industri. Korridoren för den framtida järnvägen begränsar möjligheterna att fastslå ett exakt område i översiktsplan 2040.

Framtidens livsmedelsindustri

Livsmedelsbranschen står inför en betydande förändring. Härnösand ser möjligheter i att långsiktigt utvecklas till Norra Sveriges centrum för foodtech och har skapat strategiska sammanhang som stärker utvecklingsområdet.

Det finns bra möjligheter för etablering av till exempel landbaserade vattenbruk och odling av grödor i växthus utifrån nya tekniker. Utvecklingen kommer i likhet med annan storskalig verksamhet kräva stora markarealer, kraftfull energiförsörjning, bra logistiklösningar och avfallshantering. Därför hänvisas dessa till kommunens industri och verksamhetsområden.

RIKTLINJER

- Utveckling av verksamheter och industri ska i första hand hänvisas till befintliga områden för att inte ta nya markområden i anspråk.
- Icke-störande industrier och verksamheter i närheten av bostäder kan finnas kvar eftersom de bidrar till en blandning av funktioner i området.
- Vid företags- och verksamhetsområden ska tillgängligheten för gång-, cykel- och kollektivtrafik prioriteras.

MATERIALUTVINNING

I Härnösands kommun finns sju materialtäkter med miljötillstånd. Sex av dem är av berg/morän, en är av naturgrus. Målsättningen ur miljömålssynpunkt är att öka uttaget av berg och minska exploateringen av naturgrus. En annan målsättning är att se tillståndsgivning av materialtäkter ur ett regionalt perspektiv, vilket kräver dialog med kringliggande kommuner.

Besöksnäring och turism

Besöksnäringen är en starkt växande bransch och Höga Kusten som destination är attraktiv för besökare både från andra delar av världen som det egna länet. Härnösands kommun har många attraktiva besöksmål och en fördelaktig kombination av stad och stadsnära natur. Dessutom finns möjlighet att ta sig till vår destination med både direktflyg, båt, bil, tåg och buss.

Att ha med besöksnäringsspektivet vid samhällsplaneringsprojekt, skapar vi en sammanhållen, tillgänglig och tydlig destination som i sin tur också skapar mervärden för invånarna i Härnösand. Det är även av vikt både för besökare och invånare att utveckla med varsamhet för de lokala värdena som exempelvis kultur- och naturmiljöer. Landsbygdsutvecklingen och besöksnäringen är många gånger beroende av varandra vilket innebär att båda perspektiven bör beaktas vid utvecklingen av den ena eller den andra.

För att besöksnäringen ska kunna växa och Höga Kusten fortsatt ska kunna vara en hållbar destination med konkurrenskraft både nationellt och internationellt är det kommunövergripande samarbetet en förutsättning. De fyra kommunerna Härnösand, Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsvik äger gemensamt destinationsbolaget Höga Kusten destinationsutveckling, som är en viktig del i att driva den strategiska utvecklingen av besöksnäringen i kommunerna. Det är även av stor vikt att offentliga och privata aktörer samarbetar nära för att nå gemensamma

mål. Här är det näringslivsägda bolaget Höga Kusten Turism en viktig samarbetspart.

RIKTLINJER

- All efterföljande planering bör ha ett besöksnäringsspektiv.
- Besöksnäringen ska utvecklas i samverkan med övriga kommuner i Destination Höga Kusten och kommunerna i Destination Sundsvall.
- Strategisk planering och kommunikation ska sprida flödet av besökare och därmed undvika alltför hög belastning på enbart vissa specifika målpunkter och naturområden.
- Värna kulturhistoriska bebyggelsemiljöer, grönområden och kulturlandskap av betydelse för besöksnäringen.
- Möjligheterna till cykling, vandring och skidåkning ska utvecklas inkluderas i utvecklingen av besöksnäringen.

ATT GÖRA

- Ta fram en handlingsplan för besöksnäringen som tar avstamp i Höga Kusten strategi mot 2030.

Areella näringar

Areella näringar är ett samlingsbegrepp för näringar som använder biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten. Hit räknas exempelvis jordbruk, fiske-, skogs- och rennäring. De areella eller gröna näringarna är viktiga basnäringar i Sverige och Västernorrland.

De står för en betydande del av markanvändningen utanför Härnösands tätort och har en unik roll som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. Något som ger förutsättningar för att bedriva annan näringsverksamhet som till exempel verksamhet kopplat till upplevelser och rekreation.

De areella näringarna har alltid varit viktiga för vår självförsörjning, men desto fler människor som behöver

ta del av maten som produceras desto mer behöver sättet vi producerar den på utvecklas. Det traditionella sättet att producera mat behöver kompletteras med en industriell livsmedelsproduktion som kan sluta kretsloppen. I Härnösand ska framtidens livsmedelsindustri ha sitt centrum på Saltviks industriområde.

JORDBRUK

Jordbruket spelar en viktig roll i att hålla våra landskap öppna, skapar förutsättning för en ökad självförsörjning och biologisk mångfald, exempelvis är betande djur en förutsättning för artrika betesmarker med en mångfald av växter och insekter. Jordbruks- och odlingslandskapet är beroende av en levande landsbygd och ett fortsatt bruk av jorden, men påverkas också av de metoder som används.

För landsbygdsutvecklingen är det av största vikt att uppmuntra det småskaliga jordbruket och lokalproducerat i den mån det går framför importerat. Mathantverk och besöksnäring går hand i hand och det är av vikt att möjliggöra för lokala jordbrukare att inkludera besöksperspektivet som en del av sin verksamhet för att stimulera landsbygdsutveckling. Jordbruk och areella näringar som innebär att kulturlandskapet hålls öppet har företräde i dessa områden. Bebyggelseutveckling som kan generera ett större befolkningsunderlag till dessa platser ska uppmuntras. Men bebyggelsen ska placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.

FISKERINÄRING

Härnösand bär på kulturarv och har kulturmiljöer som visar på en tid då fisket var centralt i vår kommun. Fisket som näring har minskat kraftigt sedan dess och mer övergått till ett fritidsintresse och en besöksanledning. Fiskerinäringen delas ofta upp i yrkes- och fritidsfiske,

där yrkesfisket till viss del är skyddat som ett riksintresse (läs mer under riksintressen). Precis som jordbruket behöver fiskerinäringen omvandlas för att möta framtida behov av självförsörjning.

SKOGSBRUK

Det kuperade skogslandskapet med i huvudsak slutna produktionsskog, är det mest dominerande karaktärsområdet i Härnösands kommun. Skogen är en förutsättning för friluftsliv, motion och levnadsmiljö för växter- och djur men även en grundförutsättning för utvecklingen av det lokala och regionala näringslivet.

Inom den fysiska planeringen handlar det i första hand om att hitta synergieffekter med andra näringar och utveckla en infrastruktur som möter framtida behov från näringen. Men även att bedriva skogsbruket på ett långsiktigt hållbart sätt för framtida generationer. Skogar som är populära för friluftsliv och rekreation bör ett försiktigt skogsbruk användas och alternativa metoder som exempelvis hyggesfritt skogsbruk rekommenderas. Något som är av värde även för besöksnäringen och naturturismen.

Härnösands kommun har ett skogsinnehav på ungefär 1300 hektar skogsmark, varav produktiv skogsmark är ungefär 1000 hektar. Den kommunala skogen återfinns framförallt i Härnösands tätort och eller i anslutning till bostadsområden. Områdena innehar ett högt socialt värde och innehar både stigar, skidspår, elljusspår och annat för det rörliga friluftslivet. För att bevara dessa värden krävs det att skogen förvaltas med långsiktigt hållbart och försiktigt skogsbruk. De senaste tio åren har skogsförvaltningen innefattat en omställning där det eftersträvas att ha kvar träd i marken under hela omloppstiden. Det kommunala skogsbeståndet är även certifierat enligt skogssällskapets miljö- och hållbarhetsmärkning FSC.

RENNÄRING

Härnösands kommun utgör renskötselområde för samebyarna Jijnjevaerie, Ohredahke, Voernese och Raedtievaerie. Information om den samiska kulturen och renskötseln som bedrivs i kommunen är ett viktigt kunskapsunderlag inför framtida planering och exploatering. För att rennärningen ska kunna bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt behöver flyttleder, rastbeten, kärnområden och svåra passager fungera i praktiken vilket i sin tur ställer krav på att de beaktas i samhällsplaneringen.

Renen levererar ekosystemtjänster genom att de betar och underhåller växtlighet, alltifrån örter och gräs till lavar. För att kunna bevara fjällområdets värden för renskötseln och bibehålla områdets karaktär av betespräglad, storslaget landskap med vidsträckta sammanhängande områden behöver renen kunna följa sin årscykel och vandra mellan betesmarkerna från fjäll till kust. En exploatering vid kusten eller i skogslandet kan på så vis påverka rennärningen negativt och i sin tur begränsa möjligheterna till att uppnå miljömålet storskalig fjällmiljö.

RIKTLINJER

- Brukbar jordbruksmark ska inte tas i anspråk för exploatering om det inte är av väsentligt samhällsintresse och att annan mark inte finns att tillgå.
- Bebyggelseutveckling i jordbrukslandskapet ska placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.
- Skogs- och jordbruk ska ske med största hänsyn till yt- och grundvatten, i synnerhet i närhet till dricksvattentäkter.
- Den kommunala skogsmarken ska skötas med långsiktigt hållbart och försiktigt skogsbruk.
- Skogsbruk ska ske med varsamhet i områden där det är särskild risk för ras-, skred-, och erosion.
- Skogsområden i anslutning till skola, vård och omsorg

bör försiktigt skogsbruk utföras för att värna dess sociala värden.

ATT GÖRA

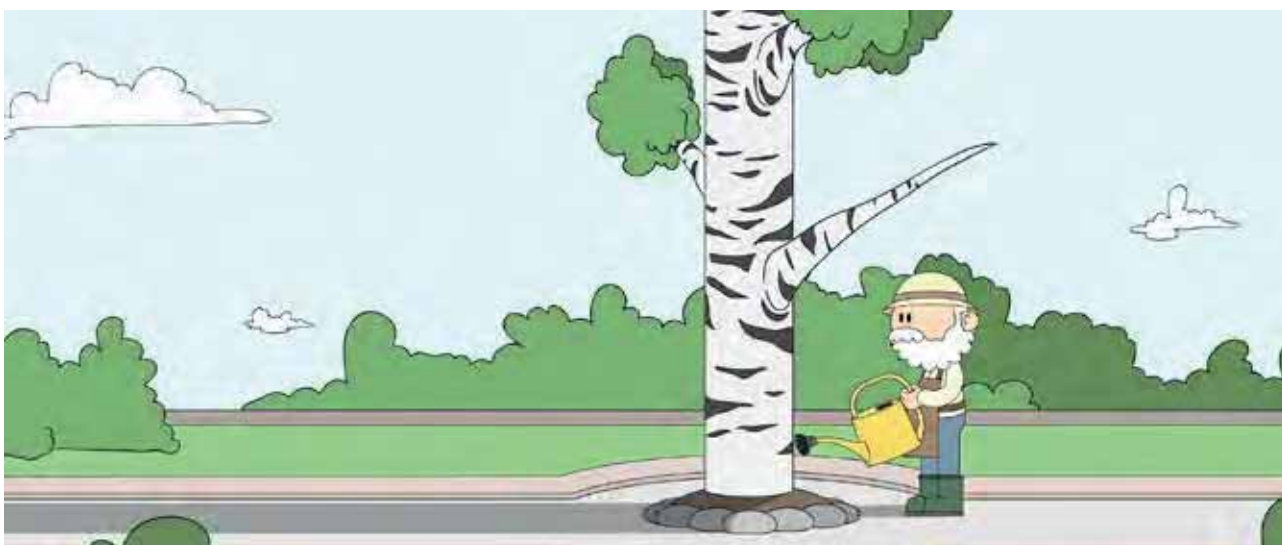
- Ta fram skogsbrukspolicy för det kommunala skogsinnehavet.

LÄS MER

- Gröninfrastrukturplan i Västernorrland, Länsstyrelsen Västernorrland.
- Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden, Länsstyrelsen Västernorrland 1993.
- Läs mer om rennärningen på Sametingets hemsida.

Natur

De viktigaste beståndsdelarna i Härnösands kommuns natur kan sammanfattas med orden: Kusten – dalgångarna – skogen. Kusten är innehar stora skiftningar från vildmark och sommarstugeområden. I kulturlandskapets dalgångar har människor bott och arbetat i årtusenden. Mellan uppodlade marker syns granskogen. I kommunens västra delar finns rena vildmarksområden med björn och lodjur. Norra delen av kuststräckan i Härnösands kommun liknar i stort Höga kusten, men de topografiska skillnaderna minskar och de klippigare kustavsnitten avlöses här och där med flackare partier, med sand- och finsedimentstränder. Naturen med skogs och jordbruks samt vattenlandskapet är resurser som ska värnas vid kommande utveckling, men det kräver gemensam kraft.

I enlighet med den europeiska landskapskonventionen är landskapet en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar och såväl dagens som kommande generationer ska ges möjlighet att delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.

Den vardagsnära naturen så som exempelvis grönområden och tätortsnära skogar är särskilt värdefulla då de är lättillgängliga och blir många invånares första möte med

naturen. I Härnösand är större områden med tätortsnära skog utpekade som friluftsområden vilket innebär att de ska värnas särskilt och fortsätta utvecklas inför framtiden. Det kan vara med faciliteter som skyltning, bänkar och vindskydd. Skogsbruk ska utföras varsamt och hållbart, där storskalig bostadsbebyggelse eller annan exploatering inte ska tillkomma om den inte kan samspela, tillgängliggör eller har en funktion för friluftslivet.

VÅTMARKER

Våtmarker är särskilt värdefulla då de har många viktiga funktioner och tillhandahåller många ekosystemtjänster som behövs för en hållbar samhällsutveckling. Våtmarkerna är en viktig livsmiljö för växter och djur. Men även naturens egen vattenrenare, som tar bort miljögifter och lagrar kol samt bromsar vattenflöden vilket är särskilt viktigt vid ett förändrat klimat. Andelen våtmarker har minskat avsevärt det senaste seklet, framförallt i södra Sverige men det är ändå av värde att belysa våtmarkernas värden lokalt vid framtida utveckling. Härnösand bör sträva efter att skydda särskilt värdefulla våtmarker inför framtiden.

RIKTLINJER

- Härnösands ska verka för att skydda och återskapa våtmarker.
- Våtmarkerna ska beaktas för att minimera påverkan av ett förändrat klimat för att b.l.a. hantera större nederbördsmängder.
- Våtmarkernas värde ska ses ur ett avrinningsperspektiv då åtgärder eller inverkan på våtmarker i ett område kan ha effekter för områden längre ner i avrinningsområdet.

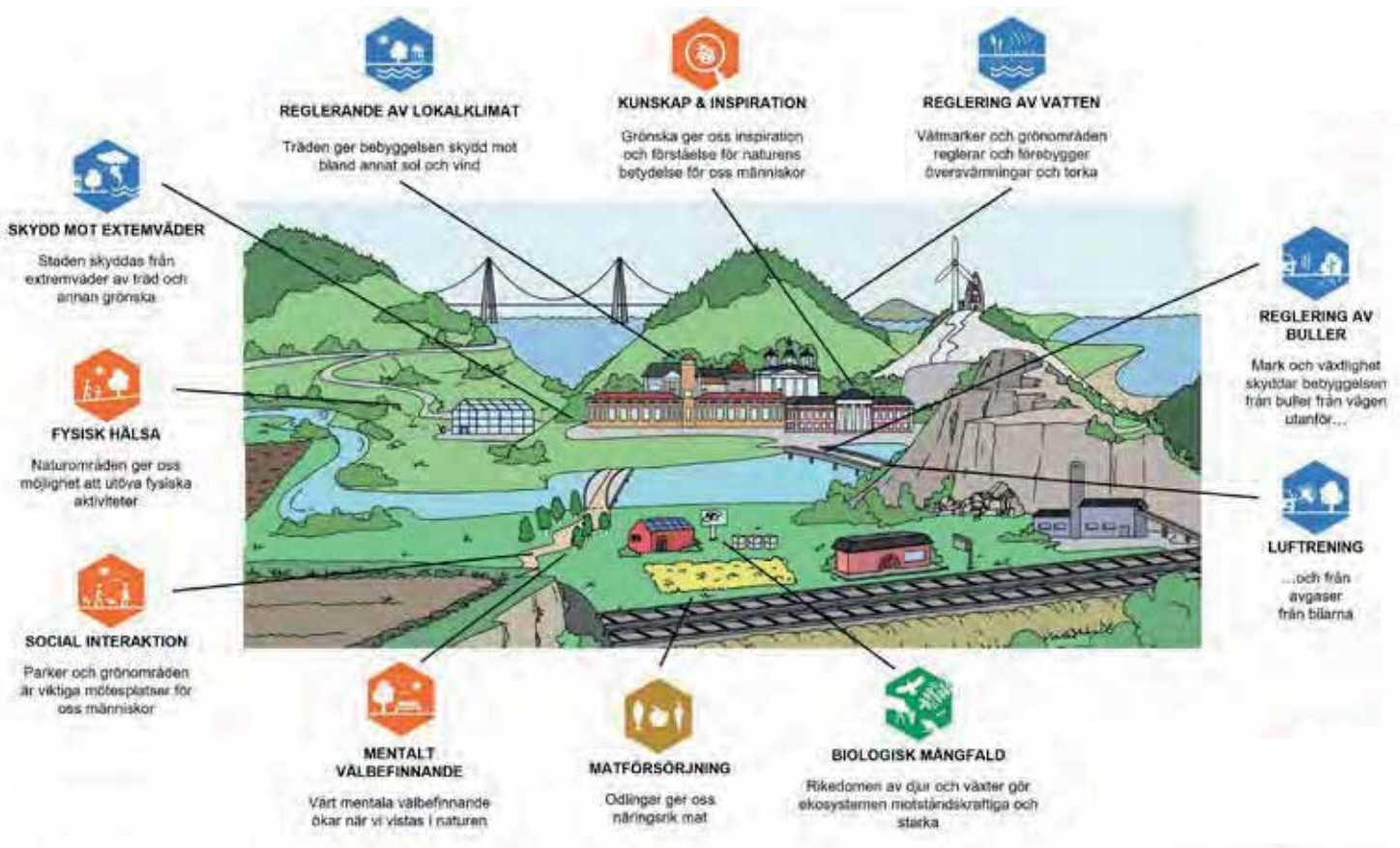
BIOLOGISK MÅNGFALD

Biologisk mångfald utgör grunden för alla ekosystem och innefattar den variation som finns mellan och inom arter. Att verka för den biologiska mångfalden i samhällsplaneringen handlar om att bevara, återskapa och förvilda vissa miljöer så att de fungerar som livsmiljöer för mångfald av olika arter. Kommunen arbetar på olika sätt för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Men perspektivet behöver fortsatt beaktas i alla delar från planering till exploatering för att inte bygga bort värdefulla livsmiljöer. Men även att tillskapa nya miljöer som tilltalar en mångfald av arter på redan på redan befintliga

platser. I naturvården ska kommunen verka för att ta fram nya skyddade naturområden på platser som har höga värden av biologisk mångfald.

RIKTLINJER

- Biologisk mångfald ska beaktas och eftersträvas i alla delar av samhällsplaneringen.
- Verka aktivt för att tillskapa nya miljöer för att möjliggöra för en biologisk mångfald, framförallt i kommunens tätort och kommundelscentrum.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är visat på sambandet mellan naturen och samhällsekonomin. Det gör oss medvetna om att de flesta varor och tjänster som vi får från naturen är gratis, men att vi behöver värna om dem för deras och vår överlevnad. En planering som räknar med de värden som vi idag ser som gratis skapar ett samhälle som är långsiktigt hållbart. För Härnösand handlar det om att uppmärksamma dessa värden, kan vara i en övergripande

inventering till revidering av grönplanen eller vid mer specifika områden som hanteras vid detaljplanering och lovgivning.

RIKTLINJER

- Ekosystemtjänster ska beaktas i all samhällsplanering, särskilt vid uppdatering av kommunens grönplan.

LJUSFÖRORENINGAR

Ljusföroreningar är det ljus som sprids nattetid från exempelvis belysning i väg- och gatumiljö, industriområden, bostadsområden och idrottsarenor. Dessa ljusföroreningar kan ha en negativ inverkan på många nattlevande arter. För att minimera andelen ljusföroreningar kan belysning släckas under vissa tider på dygnet alternativt kan modern belysning som startar vid rörelse användas för att inte skapa otrygga allmänna platser. I Härnösand är det framförallt Saltviks industriområde och idrottsanläggningar

som är kraftigt upplysta. Dessa områden tillsammans med nya etableringar behöver beaktas för att minska andelen ljusföroreningar i framtiden.

RIKTLINJER

- Härnösands kommun ska verka för att minska andelen ljusföroreningar på befintliga men även framtida utveckling av anläggningar som är kraftigt upplysta.

SKYDDAD NATUR (ANDRA VÄRDEN)

Kartmaterialet till skyddad natur visas under "andra värden" i kommunens digitala karttjänst. Läs även om kommunens riksintressanta naturvärden under riksintressen.

Långsiktigt skyddade naturmiljöer är viktiga för att bevara Härnösands och Sveriges natur- och kulturarv och för att tillvarata grundläggande värden som rent vatten och ren luft samt oförstörd natur. Fridlysta arter är en del av den skyddade naturen i enlighet med artskyddsförordningen men kommer inte att lyftas i översiktsplanen på grund av detaljeringsgrad. Att upprätta skyddade områden är en del av ett internationellt åtagande för att bevara naturmiljöer med särskilt stort värde för djur, växter och människor vilket i sin tur är det som kommunerna kan göra för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen. Inom begreppet skyddad natur ingår nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, biotopskyddsområden och Natura 2000. Riksintresse för naturvård går att läsa mer om under riksintressen. Skyddad natur återfinns i plankartorna under andra värden eller underlag.

NATURRESERVAT

Kommunen eller Länsstyrelsen kan fatta beslut om att bilda naturreservat. Är marken privatägd ersätts markägaren efter ekonomiska förhandlingar. Platser för reservatsbildning har höga naturvärden som behöver värnas, för att skydda biologisk mångfald och eller för att tillgodose behovet av rekreations- och friluftsområden. Härnösands kommun har för tillfället 14 stycken naturreservat, samt ett blivande, Mjällådalen som Länsstyrelsen upprättar. Läs mer om respektive naturreservat hos Länsstyrelsen Västernorrland (sök på naturreservat) eller i kommunens naturvårdsprogram. Kommunens naturreservat kan ses i plankartorna under "andra värden – skyddad natur".

NATURA 2000

Länsstyrelsen i Västernorrland är förvaltare för alla Natura 2000-områden i kommunen och ansvariga för bland annat bevarandeåtgärder inom respektive område. Viktiga aktörer är också Skogsstyrelsen, Härnösands kommun, markägare och jordbrukare. Det krävs tillstånd enligt 7 kap.

28 a § miljöbalken om man vill bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område.

DJUR- OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN

Djur- och växtskyddsområde bildas med stöd av miljöbalken 7 kap 12 §. Samtliga i länet är fågelskyddsområden. Kommunens djur- och växtskyddsområden kan ses i plankartorna under ”andra värden”.

BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN

Förutom de kartlagda skogliga biotopskyddsområdena finns generellt skyddade biotoper. De generellt skyddade biotoperna är inte inventerade och utpekade geografiskt, så det finns inte något kartsikt över dem. Inför detaljplanering eller bygglov behöver man därför göra en inventering för att undersöka om det finns några generella biotopskyddsområden på platsen.

De biotoper som är generellt skyddade finns listade i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt kap 7 miljöbalken och de är följande sju: alléer, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Dessa biotoper har ett lagligt skydd eftersom de utgör viktiga livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningskorridorer för växt- och djurarter, men har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning. Inom ett biotopskyddsområde får det inte förekomma verksamheter eller åtgärder som kan skada biotopen.

NATURMINNEN

Naturminnen är särpräglade naturföremål som träd, flyttblock eller liknande som är punktobjekt eller har en yta mindre än ett hektar. Kommunens naturminnen kan ses i plankartorna under ”andra värden”.

RIKTLINJER

- Härnösand ska verka för att öka andelen skyddad natur för att säkerställa den som en resurs inför framtiden.
- Strandskyddet ska värnas på platser av värde för allmänheten, djur och växtlivet.
- En ökad biodiversitet i Härnösands naturområden ska eftersträvas.

NATURVÅRDSOBJEKT

Naturvårdsobjekt är områden med kända höga naturvärden av olika slag. De är indelade i tre värdeklasser - 1, 2, 3, där 1 innebär högsta naturvärde. Kommunens naturvårdsobjekt kan ses i plankartorna under ”andra värden”.

NATURVÅRDSAVTAL

Utöver de tidigare nämnda skyddsformerna kan värdefulla områden omfattas av naturvårdsavtal, dvs civilrättsliga avtal mellan staten och markägare. Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de höga naturvärden som redan finns på platsen.

STRANDSKYDD

Strandskyddet är ett allmänt skydd som gäller i hela landet och är därför inte presenterat i plankartorna. Det gäller vid alla kuster, sjöar och vattendrag, oavsett storlek. Inom strandskyddsområde är det förbjudet att bland annat uppföra nya byggnader. Det skyddade området är i de flesta fall 100 meter från strandkanten, både in på land och ut i vattnet. Dessa områden kommer inte att redovisas i plankartorna i översiktsplanen. I särskilda fall går det att ansöka om dispens från strandskyddet exempelvis på grunderna att området redan är i anspråkstaget.

Länsstyrelsen kan ändra gränsen för strandskyddet, både genom att utöka eller minska det. I Härnösand är delar av Härnökusten skyddad med ett utvidgat strandskydd på 200 meter för att bevara platsernas värden. Kommunens områden för utvidgat strandskydd kan ses i plankartorna under ”andra värden”.

Strandskyddsreglerna i miljöbalken ger Härnösands kommun möjlighet att peka ut landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS-områden) för att gynna utvecklingen på landsbygden genom ännu ett skäl till strandskyddsdispens (läs mer om detta under bebyggelseutveckling).

LÄS MER

- Härnösands kommuns naturvårdsprogram.
- Gröninfrastrukturplan i Västernorrland, Länsstyrelsen Västernorrland.
- Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden, Länsstyrelsen Västernorrland 1993.
- Naturvårdsverkets skrifter om multifunktionella våtmarker.
- Landskapskonventionen.
- Artskyddsförordningen.

Vatten

Vattenmiljöer i översiktsplanen innefattar havsområdet, men även sjöar och vattendrag. Vattenmiljöerna är viktiga ur flera perspektiv. De har ett kulturhistorisk värde, viktiga för dricksvattenförsörjningen, som livsmiljöer för växter och djur, för friluftslivet och ger mervärden för boendemiljöer.

Det är av största vikt att värna om vattenmiljöerna och inkludera dem i alla delar av samhällsplaneringen. Detta innefattar exempelvis att inte överexploatera våra vattenområden, utan styra utvecklingen till delar av området kring en vattenmiljö. Att skydda särskilt känsliga vikar eller grunda vågskyddade mjukbottnar. Men även att ta hänsyn till det som ett förändrat klimat kan innebära, exempelvis översvämningar och torka. Men även låta vattendragen bli fria vandringsvägar för fisk, samt att låta växter och bottenfauna få sprida sig naturligt efter vattendragen.

Vattenmiljöer har haft en stor betydelse för människor under alla tider och vattnet har nyttjats på många olika sätt. Resultatet av detta är en koncentration av lämningar och kulturmiljöer vid och under vatten, som exempelvis broar, kvarnmiljöer, såglämningar och tvättstugor. Områden där dessa lämningar kan finnas ska värnas och lyftas fram som en del av utvecklingen. Kulturmiljöer under vattenytan är i första hand lämningar och vrak från fartyg som berättar om Härnösands historia som sjöfartsstad.

KUST OCH HAV

Härnösands kust är tolv mil lång och här ska många intressen samspara, särskilt i mötet mellan land och vatten. Sjöfarten och båtlivet är en del av kommunens identitet och en viktig utvecklingsfråga. Allt mer trafik i vårt kustband inverkar på natur- och kulturmiljöer. Det är därför av vikt att styra utvecklingen till specifika platser i kustbandet för att minimera belastningen och lämna vissa delar orörda.

Kusten och havet i Härnösand har båda höga natur- och kulturvärden som bör uppmärksammas, detta är bland annat lämningar och fyndplatser på havsbotten från skepp. Men även de höga naturvärden som utpekats vid Vänta Litets Grund som även är ett Natura 2000-område och Helcom MPA-område, vilket innebär att Sverige har ett internationellt ansvar att trygga de marina värdena i området. Värdena ska beaktas och kunna samspara med andra intressen som finns i havsmiljön, exempelvis försvarsmaktens övningsområde. Något som redovisas i den nationella havsplanen.

Det finns en stor vilja att bo i närheten av vatten, havet är särskilt attraktivt som boendemiljö i Härnösand och är påtagligt mer exploaterat än vattendrag och sjöar i inlandet. Utvecklingen av nya boendemiljöer i närheten av kusten bör hänvisas till prioriterade utvecklingsstråk och i anslutning till redan bebyggda områden. Vid utveckling av dessa platser ska ytor lämnas närmast vattnet samt i korridorer för att säkra tillgången för allmänheten, djur- och växtliv till vattenområdet. Det ska även uppmärksammas att antalet bryggor kan antas öka i kustbandet vid bebyggelseutveckling som i sin tur kan störa djur- och växtliv i vattenmiljön.

Vid utveckling för fritidsbåttrafiken är det av vikt att fortsatt skapa bra servicepunkter, för tankning, iläggning och avfalls- och latrinhantering. Men även att styra trafiken bort från känsliga vikar och till specifika platser i kustbandet för att minimera belastningen på vattenmiljön. Föroreningar som finns i havsmiljön ska uppmärksammas och hanteras vid utveckling för att minimera att dessa sprids.

RIKTLINJER

- Verka för att skydda särskilt känsliga vikar och vågskyddade mjukbottnar som en del av naturvärden.
- Vid planering av havsmiljön ska den nationella havsplanen beaktas.
- Vid planering och påtaglig utveckling av havsmiljön ska miljö kvalitetsnormer och statusklassning för vattenförekomsten beaktas (Läs mer på VISS).

- Vid påtaglig utveckling i kustområdet ska allmänna ytor och gröna korridorer lämnas närmast vattnet för att säkra tillgången till vattenområdet för allmänheten samt för djur- och växtliv.

LÄS MER

- VISS hemsida.
- Hav- och Vattenmyndighetens hemsida, sök på Nationella havsplanen.

Friluftsliv

Friluftsliv är en av de vanligaste formerna av fysisk aktivitet i Härnösand och en viktig besöksanledning. Friluftsliv har en stor betydelse för den psykiska och fysiska hälsan liksom för förståelsen för den kringliggande miljön samt djur- och naturlivet.

Naturvårdsverket menar på att ”grundläggande för friluftsliv är att det finns natur”, men för många olika människor kan det vara enklare eller svårare att ta sig ut i naturen. Därför är det av största vikt att vardagsnära natur- och friluftsområden bevaras och tillgängliggörs för att uppmuntra fler målgrupper att vistas ute i naturen.

Friluftsliv- och naturområden ska vara en naturlig lek- och utbildningsmiljö för barn och unga och skapa förutsättningar för kunskap kring naturvård och miljö.

Många av kommunens natur- och friluftsområden får nya funktioner olika säsonger. Sommartid är våra vattenmiljöer välbesökta badplatser, kanotleder och fiskeområden. På vintern förvandlas de till välbesökta skridskoisor, skid- och skoterleder, många platser efter Härnökusten är även populära för vågsurfing. Dessa förändringar ska inkluderas i vår planering av friluftslivet för att skapa platser och målpunkter som är användbara av många under hela året. Härnösands friluftsliv- och naturområden har olika identitet och karaktär, vilket ska beaktas vid utveckling och bevarande av dessa områden.

Organiserat friluftsliv återfinns i kommunens friluftsområden och naturreservat som innehåller och eller kan utvecklas med fler skyltade vandringsleder med bänkar och grillplatser för ett tillgängligt friluftsliv. Utöver dessa platser finns natur- och vattenmiljöer som är värdefulla för friluftslivet men som inte behöver utvecklas i samma omfattning utan där naturen får vara. Om det finns enskilda platser i dessa områden som ska utvecklas behöver detta genomföras tillsammans med markägarna.

År 2012 fastställdes tio mål för friluftspolitikens genomförande. Härnösand ska beakta målen vid kommunens friluftsplenering. Västernorrlands och destination Höga Kustens besöksanledningar är till stor del våra vackra och värdefulla natur- och kulturmiljöer. Det är därför viktigt att ha ett regionalt perspektiv när det gäller att utveckla och bevara viktiga områden för friluftslivet.

RIKTLINJER

- I Härnösand ska vi ha ett regionalt besöksnäringsspektiv när utveckling för friluftslivet planeras.
- Friluftsliv- och naturområdenas identitet och karaktär ska styrka dess utveckling och dess omfattning.
- Utvecklingen av kommunens och friluftsområden ska ske i samråd med dess användare.
- Organiserade friluftslivsområden ska i första hand utvecklas i anslutning till gång-, cykel- och kollektivtrafikstråk för att vara tillgängliga för fler.
- Inkludera friluftslivsmålen vid planering av och för friluftslivet i Härnösands kommun.

ATT GÖRA

- Uppföljning på friluftslivsmålen i den kommunala friluftspleneringen.

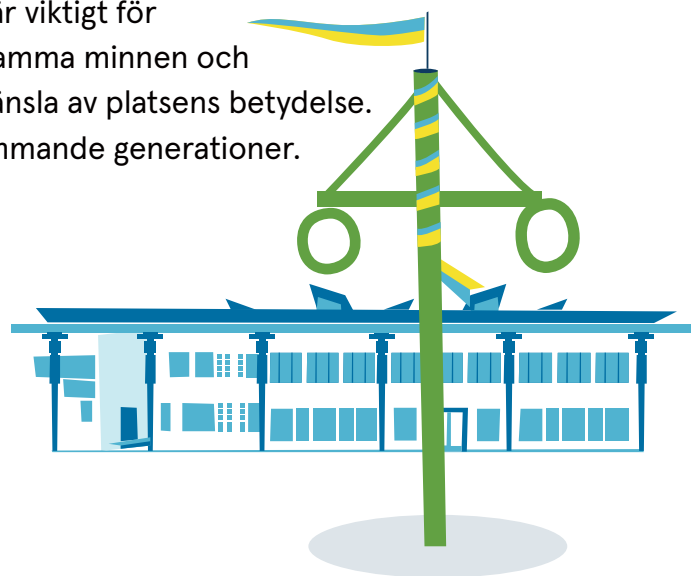
LÄS MER

- Sök på Sveriges friluftslivsmål på naturvårdsverket.
- Sök på Natur och friluftsliv, på Härnösands kommuns hemsida.
- Länsstyrelsen Västernorrlands hemsida, sök på naturreservat.

Kultur

Kultur i dess vidaste mening handlar om vad som är viktigt för människor och samhällen. Om relationer, gemensamma minnen och upplevelser, men även identitet, historia och en känsla av platsens betydelse. Allt det som anses värdefullt att föra vidare till kommande generationer.

Men kultur är även vårt sätt att ansluta det förflutna med nuet och nuet med framtiden genom att värna och inkludera kulturarv och kulturmiljöer i utvecklingen (Läs mer om kulturens roll i samhället i Härnösands kulturprogram). I Härnösand är kulturella och kreativa näringar en tillväxt- och utvecklingsfaktor, det är därför av vikt att tillgodose behov som funktionella arenor och mötesplatser, men även att låta dessa näringar inkluderas som ett perspektiv av näringslivet i Härnösand.

KONSTNÄRLIG GESTALTNING I DEN OFFENTLIGA MILJÖN

I Härnösand ska besökare och invånare kunna få betydelsefulla konstupplevelser i sin vardag. Det är därför av vikt att kulturen inkluderas i utformningen av den offentliga miljön, framför allt i Härnösands tätort, kommundelscentrum och vid viktiga mötespunkter. Med offentlig konst

kan vi skapa rumslighet, trivsel, vila och monumentalitet men även utmana, ge perspektiv, provocera och väcka känslor hos betraktaren. I enlighet med Härnösands kulturprogram ska vi avsätta medel för konstnärlig gestaltning vid utvecklingen av den fysiska miljön.

BIBLIOTEK

Kommunens bibliotek är viktiga kulturarenor och mötesplatser för kunskap, studier och samhällsinformation. Här ska alla individer känna sig inkluderade och ha möjlighet till livslångt lärande. Det är därför viktigt att bevara de befintliga biblioteken, men också att utveckla dem så att de blir mer flexibla och anpassade efter framtida behov. Att biblioteken i kommundelarna kan erbjuda exter-

na arbetsplatser är till exempel en förutsättning för att minimera behovet av resande till tätorten. Särskilt viktig är satsningen på att öka invånarnas digitala delaktighet genom kurser och handledning. Behovet av hjälp och stöd ökar i takt med den tekniska och digitala utvecklingen, vilket kräver att det fortsatt måste vara ett prioriterat verksamhetsområde för biblioteken.

RIKTLINJER

- Kulturen ska ses som en värdeskapare och identitetsstärkare i all samhällsplanering.
- Den fysiska planeringen och lovgivande ska uppmuntra till kultur i den offentliga miljön, särskilt där mötesplatser stärks eller skapas.
- Kulturella inslag och konstnärlig förnyelse ska uppmuntras, exempelvis i form av temporära utställningar och tillfällig arkitektur i den fysiska miljön.
- Vid omvandlings/utvecklingsprojekt av den fysiska miljön ska minst en procent av den totala budgeten

avsättas för konstnärlig utsmyckning/gestaltning.

- Representation ska vara en prioriterad fråga vid valet av offentlig konst och gestaltning.
- Biblioteken ska vara tillgängliga och multifunktionella för att tillgodose framtidens behov.
- Biblioteken i våra kommundelar ska vid planering ses som viktiga mötes-, studie- och arbetsplatser för invånare utanför tätorten.

LÄS MER

- Härnösands kulturprogram (2021)

Kulturmiljöer

Kartmaterialet till skyddsvärda kulturmiljöer visas under "andra värden" i kommunens digitala karttjänst. Läs även om kommunens riksintressanta kulturmiljöer under riksintressen.

En kulturmiljö kan vara såväl enskilda byggnader som helhetsmiljöer. Det är inte enbart påkostad arkitektur såsom slott och herrgårdar som innehar kulturvärden, utan även enkel och vardaglig bebyggelse som ett uthus, industrimiljö, en liten gränd eller ett lägenhetshus kan vara intresse för kulturmiljö. Det handlar om vad man kan utläsa ur en miljö, till exempel i form av levnadsvillkor och resurser i förfluten tid, byggnadstekniker, materialval, stil och form.

Forskning visar att våra historiska miljöer är viktiga för människor på en rad olika områden. De representerar en platsidentitet, skapar tillhörighet och sammanhang där människor får möjlighet att läsa platsen historia och förståelse för den tid vi lever i idag. Många kulturmiljöer är grunden för besöksnäringen och skapar attraktiva boendemiljöer. Hänsyn ska tas till kulturmiljö i alla avseenden och särskilt där det anses vara ett allmänt intresse. Vid

KULTURMILJÖVÄRDEN (ANDRA VÄRDEN)

Härnösands kommun är rik på kulturmiljöer som är viktiga för kommunens självkänsla och identitet. Här finns spår och lämningar efter människors aktiviteter under tusentals år. Boplatser, jordbruksbygder, fiskelägen och handels- och mötesplatser vittnar om den betydelse platsen haft för olika människor och näringar. Den havsnära miljön har haft en avgörande betydelse för Härnösand som centrum för en månghundraårig trävaruindustri, sjöfartsnäring och militära etableringar. Den tidiga utnämningen som stad skapade förutsättningen för Härnösand som administrativt och kulturellt centrum som innefattade bland annat utbildning, biskopssäte och regional administration.

Bebyggelsemiljöer som speglar olika näringsvillkor under olika tidsperioder har vuxit fram, exempelvis fiskelägen, lämningar och fördämningar från sågbruksepoken och industriella miljöer. Under medeltiden anlades sockencentrum med kyrka och tillhörande byggnader, Sockenindelningarna är idag våra kommundelar och sockencentrum är i vissa fall våra kommundelscentrum. Många av jordbruksbyarna bär på en kulturhistoria från järnålderns åkerbrukande och boskapsskötande, vilket gör landskapsbilden till en viktig del av historien.

renovering, planering och utveckling av markanvändningen ska den ske med varsamhet mot kulturmiljön. Flera lagstiftningar skyddar och reglerar ingrepp i kulturmiljön. Läs mer om Härnösands kulturmiljöer av riksintresse under avsnittet Riksintressen – Kulturmiljövård.

Förändrade klimatförhållanden med mer nederbörd och ökad luftfuktighet kan komma att kräva ett större behov av förvaltning och underhåll av värdefull bebyggelse och kulturmiljöer i framtiden. Något som kommer att komma behöva beaktas i samråd med fastighetsägare.

Miljöbalken skyddar bland annat riksintressanta miljöer och landskapsbilder där natur- och kulturvärden är av allmänt intresse. Fornlämningar, kyrkor och byggnadsminnen skyddas enligt Kulturmiljölagen. Plan- och bygglagen skyddar all bebyggelse genom krav på varsamhet vid ombyggnad och restaurering.

I plankartorna redovisas ett urval av lokalt värdefulla kulturmiljöer både i tätorten och i resterande kommundelar. Underlaget till dessa är äldre inventeringar och översiktsplaner, vilka kommer uppdateras vid arbetet med framtagande av lokalt kulturmiljöprogram. Dessa kan åter ses i plankartorna under "andra värden – kulturmiljövärden".

Fornlämningar

Inom kommunen finns fornlämningar i både kust och inland, som spänner över många tusen år. Från inlandsisens försvinnande fram till modern tid har människor avsatt spår i form av boplatslämningar, gravar, fångstanläggningar med mera. Gravarna finns till största delen nära kusten medan boplatserna finns i hela kommunen, speciellt vid sjöar och vattendrag på lätt-dränerade marker. I skogsmiljöer finns spår efter utmarksbruk så som fåboddrift, kolning, tjärbränning, flottning och mycket mer. Vissa områden är mycket täta på fornlämningar och kräver större varsamhet. Som exempel är dalgången vid Ramsås tätort där boplatslämningar från sten- och bronsålder och samma gäller i Häggdånger. Gravfält från bronsålder finns med större täthet i Häggdånger och vid Vagnön som också är

riksintresse för kulturmiljövården. Gravhögar från järnåldern finns ofta i grupp eller i gravfält. Större höggravfält finns i Tullportsparken vid E4 och i Vangsta på Härnön.

Runt varje fornlämning finns också ett fornlämningsområde som har samma skydd som fornlämningen och är till för att skydda fornlämningen och för att man ska kunna uppleva fornlämningen i sin rätta miljö. Fornlämningsområdenas storlek är mycket sällan fastställda utan bestäms av Länsstyrelsen.

Värdefull bebyggelse

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar kan skyddas som byggnadsminnen. Vilka byggnader som blir byggnadsminnen beslutas av Länsstyrelsen Västernorrland eller riksantikvarieämbetet. I Härnösands kommun är följande byggnader enskilda byggnadsminnen: Domkapitelhuset, före detta Landsarkivet, Gamla Landstatshuset, Rådhuset, St Petrilogen, Nybergsska huset, och Gamla Lasarettet. Statliga byggnadsminnen är Länsresidenset och Hemsö fästning.

RIKTLINJER

- Härnösand ska beakta det regionala kulturarvsprogrammet i arbetet med att värna och utveckla kulturmiljöer.
- Alla utvecklingsprojekt bör föregås av en kulturmiljöutredning för att synliggöra värden som kan bli en del av utvecklingen.
- Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av byggnader och bebyggelsemiljöer ska användas som värdeskapande vid nya etableringar.
- Historiska skeden i vår kommun ska gå att urskilja genom att varje byggnad ska få representera sin tid.
- Kulturmiljöer ska ses som resurs i samhällsutvecklingen och prioriteras som viktiga besöksmål i all planering som berör besöksnäringen.
- Kulturmiljöer i nära anslutning till förskolor och skolor ska bevaras och utvecklas till att bli en del av utbildningsmiljön.
- Lämningar eller områden där lämningar funnits ska skyddas mot skada och förvanskning. Området ska även ses som en resurs i utveckling som ett besöksmål och lärandemiljö.

ATT GÖRA

- Uppdatera äldre Kulturmiljöinventeringar och komplettera med nya inventeringar.
- Ta fram Kulturmiljöprogram med mål och strategi för kommunens kulturmiljöarbete.
- Uppdatera detaljplaner för att ge fullvärdigt skydd för kulturmiljöintressanta områden.

LÄS MER

Många av dessa underlag finner ni på Härnösands kommuns hemsida, sök på kulturmiljö.

- Kulturmiljöunderlag 2009, rapport 2009:6, Läns museet Västernorrland.
- Kulturhistoriska miljöer, Härnösands landsbygds rapport nr 5 1983, Härnösands kommun.
- Härnösands kommuns hemsida, sök på översiktsplan, 1992. Avsnittet om Stadskaraktärer kap 2.
- Härnösands kommuns hemsida, sök på Gestaltungsprogram, 2019.
- Program för bevarande av odlingslandskapets natur och kulturmiljövården, Länsstyrelsen Västernorrland 1993.

Transportinfrastruktur

Transportinfrastrukturen ska vara nätet som transportsystemet vilar på. Den knyter Härnösands olika bostadsområden, stadsdelar och kommundelar samman och gör det enkelt att förflytta sig mellan dem oavsett transportslag. Det bör beaktas att trafikinfrastrukturen kan skapa barriärer i den bebyggda miljön, exempelvis när en stor väg delar av ett bostadsområde eller en kommundel. Dessa barriärer kräver trygga övergångar, vilket inom tätorten kan innebära bevakade övergångsställen med ljussignaler. Utanför tätorten kan det vara passager under vägområdet eller andra lösningar som sänkta hastigheter inom bebyggt område. Perspektivet med säkra övergångar ska beaktas i trafikplaneringen och ska verkas för tillsammans med Trafikverket.

I HÄRNÖSAND PRIORITERAS TRANSPORTSLAGEN I FÖLJANDE ORDNING:

1. Cykeltrafik
2. Gångtrafik
3. Kollektivtrafik
4. Godstrafik
5. Biltrafik

Transportinfrastrukturen är även en förutsättning för ett välmående lokalt och regionalt näringsliv genom att den skapar förutsättningar för att byta och förflytta arbetskraft, besökare, varor och tjänster. Trygghet och tydlighet är nyckelfaktorer för hur människor upplever transportsystemet och olika grupper har olika behov. Det är viktigt att transportsystemet utformas så att alla människor, oavsett funktionsvariationer, får likvärdiga möjligheter att nå sina målpunkter. Vidare behöver barn kunna röra sig fritt och ha tillgång till platser där de kan vistas och leka utan vuxnas sällskap. Det förutsätter en anpassad kollektivtrafik och sammanhängande gång- och cykelstråk.

Resande inom och till Härnösand ska utgå från Härnösand central, som kommunens resecentrum. Platsen ska utvecklas med perspektivet att det är besökares första möte med kommunen. Härifrån ska det vara enkelt att byta till andra trafikslag, exempelvis kan fler lånesystem utvecklas för att minimera behovet av egen bil eller cykel som besökare eller vardagspendlare.

RIKTLINJER

- Utveckling av trafiksystemet ska utgå från Härnösand central som kommunens resecentrum.
- Utveckling av trafiksystemet ska bidra till en hållbar regionförstoring genom välfungerande gods- och persontransporter.
- Lokala bytespunkter ska samspela med regionala för att underlätta funktionella byten mellan olika trafikslag i ett nationellt transportsystem.
- Trafiksystemet ska uppmuntra ett hållbart resande till lokalt viktiga målpunkter, exempelvis nya bostadsområden och personalintensiva arbetsplatser.
- Trafikinfrastrukturen bör utformas på ett sådant sätt att det inte skapar barriärer i den bebyggda miljön.

HÄRNÖSAND
▶ CENTRAL

GÅNG OCH CYKEL

Gång- eller promenad är ett naturligt val för kortare sträckor inom Härnösands tätort och kommundelscentrum. Gator och torg ska utformas utifrån fotgängarens perspektiv och vara tydliga, trygga och tillgängliga. Tätbebyggda stråk med upplevelser, handel, parker eller målpunkter minskar avstånden och ökar trivseln. Detta är särskilt viktigt att beakta i Härnösands tätort och i kommundelscentrumen för att uppmuntra fler att röra sig till fots.

Det ska bli enklare, roligare och säkrare att cykla i Härnösands kommun, något som kräver ett sammanhållet och orienterbart cykelnät. Att fler väljer att gå eller cykla är hållbart ur flera perspektiv exempelvis för folkhälsa, klimat och markanspråk. Men framför allt skapar gång- och cykeltrafikanter en rörelse i det offentliga rummet, som gör att kommunen upplevs som levande.

För cyklister är det viktigt med framkomlighet och flyt. Möjligheten att cykla i olika hastigheter på olika delar eller hela sträckor är viktig. Gång- och cykelbanor som har många hinder eller är otydliga leder ofta till att cyklister använder sig av körfält för fordonstrafik, då de har bättre framkomlighet, vilket kan ha en negativ inverkan på övriga trafikflöden. I vissa fall leder bristerna i cykelstråken till att cyklister använder gångstråk, något som kan upplevas som otryggt för gångtrafikanter.

I Härnösands tätort ska ett komplett gång- och cykelhuvudnät utvecklas. Nätet ska vara orienterbart, tryggt och tillgängligt. Utanför huvudnätet ska behovet styra om det behövs anslutningsstråk. Den exakta placeringen av huvudnätet och anslutningsstråken kommer att utarbetas i kommunens gång- och cykelprogram.

MOTORTRAFIK

För en levande och tillgänglig kommun kommer bilen även i framtiden ha en viktig funktion, men i samspel med och som komplement till övriga trafikslag. Vägnätet för motorfordon ska ha god framkomlighet och säkerhet, vilket kräver utveckling av vissa stråk i framförallt centrala Härnösand. Stor belastning på vägnätet upplevs framförallt kring broarna in på Härnön, här ska åtgärder de kommande åren skapa mer flyt och tydlighet för motortrafikanter. För att minska belastningen av fordon på Härnön under vissa tider bör strategisk planering av yteffektiva parkeringslösningar och samleveranser av godstransporter utredas utanför broarna.

Utvecklingen gällande alternativa och hållbarare drivmedel, tekniska lösningar och automation går fort

Längre cykelstråk ska på sikt utvecklas från Härnösand Central och sträcka sig ut mot Smitingen, Solumshamn, Brunne och Häggdänger. I Viksjö kommundelscentrum kan ett cykelstråk utvecklas från badplatsen till Västanå. Ett utvecklingsprojekt för besöksnäringen är att omvandla banvallen till gång- och cykelväg till Ålandsbro och vandringsled upp till Mörtsal, i detta innefattar det att gång- och cykeltrafikanter ska få passera över Höga Kusten-bron. Något som behöver utvecklas tillsammans med Trafikverket och Kramfors kommun. Översiktsplanen kommer inte att peka ut en prioriteringslista för utvecklingen av gång- och cykelstråk då den kringliggande utvecklingen i många fall direkt påverkar behovet av gång- och cykelstråk.

RIKTLINJER

- Gång- och cykeltrafik ska prioriteras och uppmuntras i Härnösands tätort och kommundelscentrum.
- Tydligheten i gaturummet ska förbättras genom exempelvis skyltar eller markeringar för prioriterade gång- och cykelstråk.
- Gång- och cykelvägar i anslutning till statliga eller regionala vägar ska utvecklas tillsammans med Trafikverket och regionen.

ATT GÖRA

- Utveckla gång och cykelstråk på banvallen mellan Härnösands central och Ålandsbro kommundelscentrum.

LÄS MER

- Gång- och cykelprogram för Härnösands tätort (beräknas gå för antagande sommar 2022).

framåt och det är svårt att förutspå i vilken utsträckning det kommer att påverka utformningen av det framtida vägnätet. Men en mer elektrifierad transportsektor kräver rätt infrastruktur även för tyngre transporter. Vid rastplatser kommer exempelvis elinfrastrukturen komma att behöva utvecklas, vilket ska beaktas vid utvecklad rastplats i Mörtsal.

Parkering för bilar och andra fordon är en del av trafiksystemet i Härnösand och har betydelse för såväl boendemiljöer som för arbetsplatser och handel. Samtidigt är parkeringar ytkrävande och måste ställas i relation till annan markanvändning, särskilt i attraktiva lägen i centrala Härnösand och i kommundelscentrumen. En tätare bebyggelse kräver också en smartare hantering av

parkeringsytor, t.ex. parkeringshus eller integrerat med andra byggnader. Bilpooler och andra åtgärder kan också vara effektiva lösningar för att minimera behovet av bil. I centrala Härnösand är målet att få fler människor i rörelse till fots då det skapar trivsel för både boende och besökare, samt har flera positiva effekter på folkhälsa och miljö. Pendlarparkeringar ska fortsätta utvecklas i hållplatsnäralägen, i första hand i anslutning till färjeläget på Hemsön, Mörtsal och Brunne.

I Härnösands kommun är E4, väg 90 och väg 331 primära transportvägar för gods och farligt gods. Intill statligt vägnät ska Trafikverkets säkerhetsavstånd gälla och beaktas vid planering och exploatering. E4 passerar genom både Härnösands och Ålandsbro tätorter. I dagsläget saknas en alternativ lämplig väg för transport av farligt gods. Med anledning av det vill kommunen att Trafikverket arbetar vidare med en möjlig förbifart, samt för att förbättra befintlig E4.

För utveckling av objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt väglagen en tillståndspliktig zon på minst 12 meter från en väg. På vissa vägar gäller utökad tillståndsplikt. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten.

KOLLEKTIVTRAFIK

För att göra kollektivtrafiken attraktiv och konkurrenskraftig är det viktigt att tänka på flera olika faktorer. Det handlar förutom kostnaden även om restid i förhållande till bilen, turtäthet och tidtabeller, avstånd till hållplatser, komfort och tillgänglighet för personer med funktionsvariationer. Det är också viktigt att hållplatser och bytespunkter planeras med hela resan och resenären i fokus. Avgångar och busstider behöver anpassas efter målgrupper i behov av att använda kollektivtrafiken, exempelvis har barn och unga.

Den regionala kollektivtrafiken innefattar buss och tågtrafik. Den gör det möjligt för stora grupper att resa på ett kostnads- och utrymmeseffektivt sätt med låg miljöpåverkan och relativ hög trafiksäkerhet. En attraktiv, pålitlig och tillgänglig kollektivtrafik är även ett viktigt verktyg för utveckling, både för Härnösand och för regionen. Andelen resande med bil längs Västernorrlands kust är högt och det finns stor potential för en överflyttning till

RIKTLINJER

- Markreservat för förflyttning av E4 utanför tätorten ska beaktas i samhällsplaneringen.
- Vägnätet ska vara effektivt och leda bilister till målpunkter utan att belasta offentliga platser av vikt för andra användare och trafikslag.
- Biltrafiken ska komplettera kollektivtrafiken och andra trafikslag.
- Vägnätet ska planeras med rätt hastighet för att öka trafiksäkerhet och trygghet i balans med den aktuella miljön.
- Gestaltning av gaturummet ska användas som trafikåtgärd för att styra olika hastigheter och gångfartsområden användas vid behov.
- Antalet parkeringar ska utgå från platsens förutsättningar, avstånd till kollektivtrafik och invånarnas behov.
- Skapa yteffektiva parkeringslösningar som till viss del kan reducera parkeringsplatserna i centrala Härnösand till förmån för verksamheter och besöksmål.
- Pendlarparkeringar för både cykel och bil ska utvecklas i anslutning till busstrafikens bytespunkter.
- Trafikverkets skyddsavstånd ska beaktas vid planering och exploatering i närhet av statligt vägnät.
- Tillståndspliktig zon ska beaktas vid planering eller bygglov intill väg.

ATT GÖRA

- Uppdatera och ta fram en parkeringsplan för Härnösands kommun.
- Utredda rastplats för godstransporter med alternativa hållbarare drivmedel vid Mörtsal (framförallt laddinfrastruktur och biogas till tunga transporter).

kollektivtrafik. Den viktigaste utvecklingsfrågan för framtidens regionala resande till och från Härnösand är en utvecklad Ostkustbana och Ådalsbanan. Befintliga regionala busslinjer exempelvis linje 50 och 90 är viktiga att de upprätthålls och utvecklas för att möjliggöra för framtida vardags-, arbetspendling och för besöksnäringen. För Härnösands del är det även viktigt att den lokala kollektivtrafiken kan möta och följa den regionala utvecklingen vad gäller tidtabell och hållplatslägen.

En nära och blandad stad ger förutsättningar att minska behovet av att resa med bil. Det frigör ytor för andra mer yteffektiva trafikslag. Inom tätorten ska kollektivtrafiken framför allt trafikera viktiga målpunkter, till exempel större arbetsplatser, skolor, service, vård och platser för fritidsaktiviteter.

Verka för en mer energieffektiv fordonspark och främja användning av lokalproducerade och kretsloppsfrämjande drivmedel med låg klimatpåverkan

RIKTLINJER

- Kollektivtrafiken ska planeras utifrån ett "hela resan-perspektiv", med strategiskt lämpliga bytespunkter som ska samordnas med andra trafikslag.

JÄRNVÄG OCH TÅGTRAFIK

Järnvägen och tågtrafiken är en prioriterad utvecklingsfråga för framtidens Härnösand. Ostkustbanan och Ådalsbanans utveckling är en förutsättning för en attraktiv och hållbar framtid, både lokalt och regionalt. En utbyggnad till dubbelspår och andra förbättringar på Ostkustbanan mellan Gävle och Härnösand skulle halvera restiderna och fyrdubbla kapaciteten. Det gynnar både person- och godstrafiken. Ett dubbelspår knyter ihop norra och södra Sverige och gör så att den nybyggda Botniabanan fullt ut integreras i det nationella järnvägsnätet. Ur ett internationellt perspektiv ingår Ostkustbanan i två prioriterade transportkorridorer, Botniska korridoren och ScanMed-korridoren, vars målsättning är att knyta samman Sveriges järnvägsnät med det europeiska stomnätet. Härnösand central är kommunens resecentrum och en viktig transportnod för tågtrafiken. Om nya stationslägen ska utvecklas inom Härnösands kommun förespråkas Antjärn i första hand i södergående

- Kollektivtrafiken och bebyggelseplaneringen ska stödja varandra genom att förtäta bebyggelsen längs befintliga kollektivtrafikstråk.
- Härnösand ska verka för en effektiv och behovsanpassad kollektivtrafik till kommundelarna.

riktning och Mörtosal i norrgående riktning i andra hand. Detta då kommunen har ambitioner att vidareutveckla området kring Antjärn med nya verksamheter på sikt. Vid utveckling av nya stationslägen i Mörtosal eller Antjärn behöver dessa samrådas med trafikverket, regionen och kollektivtrafikmyndigheten.

RIKTLINJER

- Skapa förutsättningar och aktivt arbeta tillsammans med kommunerna längst med Norrlandskusten och näringslivet utbyggnad av dubbelspår mellan Gävle och Härnösands (Västerasby).
- Arbeta tillsammans regionalt för vändslinga i Västerasby för att möjliggöra för tågtrafik mellan Umeå och Östersund.
- Vid utveckling av nya stationslägen i Mörtosal eller Antjärn behöver dessa samrådas med trafikverket, regionen och kollektivtrafikmyndigheten.

SJÖFART

Sjöfarten är en viktig del av framtidens transportinfrastruktur, då allt mer gods och persontransporter flyttar från väg till järnväg och sjöfart. Här har Härnösands kommun en konkurrensfördel, då djuphamnen ligger i den Mittnordiska korridoren med kort, bred, djup och säker insegling av varor och gods. Med detta som utgångspunkt kan andelen fartyg i Härnösand och regionen fortsätta öka i framtiden för att bemöta en utökad efterfrågan på godstransporter. Framtidens sjöfart innefattar att gå mot hållbara drivmedel, mer automatiserade och digitala fartyg som förenklar och effektiviserar transporter och logistik.

Utsprångskajen på Härnön ska omvandlas för att ta emot kryssningsfartyg och mindre person- och kusttrafik till Härnösand och Höga Kusten och därmed bidra till utvecklingen av besöksnäringen. Det korta avståndet till Härnösands centrum och andra viktiga målpunkter gör Utsprångskajen till en lämplig plats att utveckla för en växande sjöfart med persontrafik. Utsprångskajen kommer vid utvecklingen att bli en målpunkt på Skeppsbron och ska hanteras därefter, där promenad-, rekreationsstråk och grönsstruktur ska prioriteras och inkluderas för att skapa en tilltalande plats för invånare och besökare.

Gustavsviks varv erbjuder förutom en rik kulturmiljö, den andra största torrdockan i Sverige. Det övergripande målet

är att stärka och utveckla det maritima området i Norrland med Västernorrland och Härnösand som en stark nationell nod med havsbaserad testverksamhet som en av drivkrafterna. Här kommer varvet och kustmiljön att spela en grundläggande roll för utvecklingen. Området är även riksintresse för kulturmiljövård, vilket kan lyftas fram som en del av utvecklingen för att forma ett besöksmål med kulturhistoria.

RIKTLINJER

- Utsprångskajen ska renoveras för att ta emot persontrafik, utbildningsbåtar och möta behovet från andra maritima verksamheter.
- Härnösand ska bidra till att följa regeringens riktlinjer om att verka för att flytta gods från väg till järnväg och sjöfart.
- Djuphamnen ska ges förutsättningar att fortsatt utveckla sin verksamhet för att möta framtidens behov.

TA HÄNSYN

- Vid utökad båttrafik i Härnösands kustband kan miljögifter i förorenade sediment spridas ut i vattnet. En spridning av miljögifter från bottensedimenten till vattenmassan skulle kunna försämra både kemisk och ekologisk status för kommunens kustvattenförekomster

FRITIDSBÅT OCH KUSTTRAFIK

Härnösands en gång i tiden stora handelsflotta har numera ersatts av fritidsbåtar som är ett tilltalade inslag i stadsmiljön men även som ett utvecklingsområde för besöksnäringen då allt fler väljer att besöka Härnösand och Höga kusten via havet.

Vid utveckling för fritidsbåtstrafiken är det av vikt att fortsatt skapa bra servicepunkter, för tankning, iläggning och avfalls- och latrinhantering. Men även att förlägga landstigningsplatser där det finns besöksmål, vandringsleder eller andra upplevelser. Det är även av vikt att styra trafiken bort från känsliga vikar i kustbandet för att minimera belastningen på vattenmiljön. Föreningar som finns i havsmiljön ska uppmärksammas och hanteras vid utveckling för att minimera att dessa sprids.

RIKTLINJER

- Farleden genom Nattviken ska fortsatt hållas öppen för orenade sediment saneras.
- Vid utveckling av nya landstigningsplatser som exempelvis gästhamnar ska muddring i grunda, vågskyddade områden med vegetation och i lek- och uppväxtområden för fisk undvikas.

FLYGPLATSER

Flyget det trafikslag som idag erbjuder Härnösand och regionen möjlighet att resa långa sträckor med korta resor. Ett sammanhängande och hållbart transportsystem är viktigt för utvecklingen. Västernorrland bör verka för att ligga i framkant i arbetet mot ett fossilfritt flyg. Sundsvall-Timrå Airport är den flygplats som ligger närmast Härnösand, flygplatsen är prioriterad beredskapsflygplats vid kriser. Ur ett besöksnäringssperspektiv är Höga Kusten Airport av värde för tillgängligheten för långväga besökare till Höga Kusten.

RIKTLINJER

- Sundsvall-Timrå Airport ska finnas kvar i väntan på likvärdiga hållbara alternativ och prioriteras som en nationellt viktig beredskapsflygplats.
- Hållbart resande till och från regionens flygplatser ska eftersträvas.
- Verka tillsammans med regionen för fossilfria flyg.
- Regional samverkan ska ske kring flygplatserna Sundsvall/Timrå och Höga Kusten.

Teknisk anläggning

Härnösands tekniska försörjningssystem är viktiga förutsättningar för ett välfungerande Härnösand nu och i framtiden. Dessa system är särskilt känsliga för klimatförändringar, naturolyckor och yttre angrepp. Det är därför viktigt att vi planerar för ett förändrat klimat och kontinuerligt gör risk- och sårbarhetsanalyser.

RIKTLINJER

- Kommunen ska eftersträva robusta och hållbara lösningar vid vatten, avlopp och annan teknisk försörjning.

AVFALL OCH MATERIALÅTERVINNING

För att Härnösand ska närma sig målet om att vara ett samhälle i balans med miljön ska vi verka för att allt avfall ska ingå i ett kretslopp. Den fysiska planeringen ska möjliggöra för fler invånare, företag och verksamheter vilket i sin tur genererar mer avfall. Därför ska arbete med att förebygga avfall, främja återvinning och ett ansvarsfullt återbruk inkluderas i samhällsplaneringen vid exempelvis utvecklingen av nya bostads- och verksamhetsområden. Det innefattar även återbruk av byggmaterial och befintlig bebyggelse framför nybyggnationer.

Härnösand har genom HEMAB en återvinningscentral (Kretsloppsparken) och en återvinningsanläggning (Äland) som möjliggör för en hållbart omhändertagande av avfall för återanvändning, materialåtervinning eller energiåtervinning. Älands återvinningsanläggning innefattar en rötningsanläggning där lokal biogas och biogödsel produceras av matavfall. Denna är en viktig resurs för hela Västernorrlands län. Älands Återvinningsanläggning ska tillsammans med Kretsloppsparken ges utrymme för utveckla fler cirkulära och hållbara tjänster

RIKTLINJER

- Avfallshantering, materialåtervinning och återbruk ska inkluderas i samhällsplaneringen vid exempelvis utvecklingen av nya bostads- och verksamhetsområden.
- Återvinnings- och biogasläggningen ska tillsammans med kretsloppsparken ges rätt förutsättningar för en utökad verksamhet för fler.
- Återbruk av byggmaterial och befintlig bebyggelse ska premieras framför nyproduktion.
- Dagvattenhantering och avrinning från avfalls- och återvinningsanläggningar behöver beaktas för att inte påverka kommunens vattenförekomster negativt.

LÄS MER

- Avfallsplan 2018–2020 ska uppdateras.

BREDBAND

Infrastrukturen är basen för all utveckling och tillgången till bredband och mobiltäckning är en viktig utvecklings- och hållbarhetsfråga för Härnösands kommun. Den är en förutsättning för att fler ska kunna flytta hit, bo kvar, arbeta och utveckla företagsamheten och det kräver en utveckling i samtliga kommundelar.

Digitalisering och bredbandsutveckling kan ses som en form av trafik som gör kommunen mer sammanhållen och tillgänglig. Den motverkar polarisering genom att ge invånarna liknande förutsättningar för företagsamhet, inkludering och arbetstillfällen oavsett var man bor. Planeringen av bredband utgår från kommunens bredbandspolicy och handlingsplan. Den tekniska utvecklingen är expansiv. Det kräver en utveckling som i grunden är robust och framtidssäkrad, men som samtidigt låter ny teknik och flexibla, skalbara lösningar göra det möjligt

att uppfylla våra målsättningar i ett långsiktigt perspektiv. Områden som i Härnösands kommun är svåra att utveckla med nedgrävd fiber, ska annan teknik användas.

RIKTLINJER

- Ska fortsatt ingå i regionala samarbeten för digital utveckling.
- Ska arbeta för att tillgodose god mobiltäckning i våra kommundelar.
- Teknikutvecklingen ska styra bredbandsutvecklingen. I första hand bredbandsanslutningar via fiber, därefter prioriteras andra robusta teknislösningar.
- I delar av kommunen där traditionell fiberutbyggnad inte är möjlig ska andra accesslösningar och andra tekniker undersökas.

DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

En av våra viktigaste överlevnadsfrågor är tillgången till rent vatten. I Härnösands kommun är de naturliga förutsättningarna för kommunal vattenförsörjning begränsade, vilket gör det till en viktig fråga vid kommande utveckling. I takt med att exploateringen ökar och klimatet förändras så förändras även vår tillgång på vatten med god kvalitet. Därför ska vi arbeta för att skydda våra dricksvattenresurser, grund- och ytvatten. Men även de grundvattenförande geotoper som kan fungera som reservvattentäkt i framtiden, exempelvis vattentäkter i naturgrustäkter. Ytvattentäkter är särskilt känsliga för yttre påverkan vilket innebär att det på dessa platser gäller att verka och utveckla med försiktighet och hänsyn. Vid omfattande utveckling eller omvandling av exempelvis fritidshusområden ska behovet av kommunalt dricksvatten utredas.

Härnösand har både kommunala vattenverk med beslutade vattenskyddsområden, privata vattentäkter och enskilda brunnar. Kommunens vattenskyddsområden har specifika föreskrifter som är ett resultat av separata risk och sårbarhetsanalyser. Strategiska åtgärder för att skydda och förbättra möjligheterna till dricksvatten i framtiden kan bland annat vara att ta fram reservalternativ för dricksvattenförsörjningen vid exempelvis kris eller olycka. Men kan även vara att minimera trafik med farligt gods i närheten av dricksvattentäkter, skapa begränsningar i detaljplaner eller att göra strategiska markinköp. Områden där det kan uppstå problem med vattenförsörjningen hanteras i kommunala VA-planeringen.

Vid omfattande utveckling eller omvandling av exempelvis fritidshusområden ska behovet av både kommunalt dricksvatten och avlopp utredas. Ibland kan en kommunal VA-anslutning vara att föredra men många gånger kan enskilda lösningar fungera lika bra och vara mer ekonomiskt för både fastighetsägaren och VA-huvudmannen. Områden där det kan uppstå problem med vattenförsörjningen hanteras i kommunala VA-planeringen.

Kartmaterial över kommunens dricksvattentäkter finns som en del av de interna planeringsunderlagen och kommer att beaktas i all efterföljande planering. Av skyddsskäl kommer dessa inte att presenteras externt.

RIKTLINJER

- För mångfunktionell bebyggelse och industri/ verksamhetsområden bör kommunal anslutning eller större enskild lösning utredas beroende på platsens förutsättningar och verksamhet.
- Yt- och grundvattentäkter ska skyddas långsiktigt, oavsett om de är kommunala eller enskilda.
- För att skydda resursen dricksvattenförsörjning ska skogs- och jordbruk bedrivas med varsamhet inom vattenskyddsområden. Föreskrifter för vattenskyddsområden tydliggör behov av skydd och försiktighet.
- I kommunens vattenskyddsområden ska inga storskaliga exploateringar tillåtas som kan påverka dricksvattenförsörjningen negativt.
- Kommunen ska arbeta aktivt med beredskapsplanering.

(Exempelvis för kommande klimatförändringar och olyckor som kan påverka dricksvattenförsörjningen).

ATT GÖRA

- Genomföra en översyn av befintligt verksamhetsområde för VA.
- Ta fram vattenskyddsområden med bestämmelser som ger långsiktigt skydd för de kommunala vattentäkter som behöver den typen av skydd.

- Kommunen ska medverka till att ta fram en värdering av de kommunala vattentäkterna.

LÄS MER

- Kommunalt VA-Program (under framtagande)
- Skyddsföreskrifter för vattentäkter (Härnösands kommun)
- Livsmedelsverkets hemsida, sök på: Regler om dricksvatten

AVLOPPSRENING

För att vårt avloppsvatten inte ska orsaka miljö- och hälsoskydds-problem måste det renas innan det släpps ut i naturen. Avloppsvatten kan bidra till övergödning, syrefattiga bottnar samt sprida giftiga ämnen och sjukdomsframkallande mikroorganismer. Vatten- och avloppshuvudmannen HEMAB tar hand om avloppsvattnet från en stor del av Härnösands befolkning. I kommunen finns nio kommunala avloppsreningsverk, varav det största ligger vid Kattastrand och betjänar Härnösands tätort. De mindre kommunala avloppsverken finns främst i kommunalscentrumen. I övriga delar av kommunen finns både enskilda avlopp och småskaliga gemensamma lösningar. Kommunalt VA kan bestå av anslutning till befintligt kommunalt VA-nät eller genom byggnation och anslutning till en mindre lokal anläggning. Vid omfattande utveckling eller omvandling av exempelvis fritidshusområden ska behovet av kommunalt avlopp utredas. Utredningsarbetet kommer att genomföras i den kommunala VA-planeringen.

En ökad befolkning och en storskillig utveckling av översiktsplanens utvecklingsområden för ex. bostadsbebyggelse kan komma att kräva stora investeringar i VA system om dessa är utanför kommunens verksamhetsområden vilket behöver beaktas i samverkan med huvudmannen HEMAB.

Härnösands kommun har i arbetet med VA-programmet genomfört GIS-analyser utifrån en bedömningsmodell som har tagit översiktsplanens områden för bebyggelse i beaktning. Bedömningsmodellen utgår från kriterier för både hälsa och miljö. I kriterierna hälsa ingår bebyggelsens närhet till skyddsområde för dricksvattentäkt och badplatser, vattenkvalitet i enskilda vattenbrunnar och förtätad bebyggelse/små tomter. I kriterierna för miljö ingår recipientstatus och status på

enskilda avloppsanläggningar. Analysen har inte påvisat något direkt akut behov av utbyggnad och det finns inget behov för utbyggnad av allmänt VA enligt LAV (lagen om allmänna vattentjänster). Totalt finns det fyra kategorier som analysen kan resultera i, 1. Utredningsområden, 2. Bevakningsområden 3. Utbyggnadsområden enligt översiktsplan 4. Utbyggnadsområden.

Svartvik är det enda området som pekas ut i analysen, som ett bevakningsområde, det innebär att platsen har en fungerande VA-försörjning, men där ändrade förutsättningar som exempelvis fler bostäder, högre standard eller andra omständigheter kan innebära ett behov av en förändrad VA-struktur.

RIKTLINJER

- För mångfunktionell bebyggelse och industri/verksamhetsområden bör kommunal anslutning eller större enskild lösning utredas beroende på platsens förutsättningar och verksamhet.
- Vid omfattande utveckling eller omvandling av exempelvis fritidshusområden ska behovet av kommunalt avlopp utredas.
- I områden utan kommunal avloppsanslutning bör enskilda gemensamma lösningar eftersträvas då dessa är ekonomiskt och miljömässigt bättre.

LÄS MER

- Avloppsguidens hemsida.
- Havs- och vattenmyndighetens hemsida sök på: enskilda avlopp
- Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små vlopsanläggningar för hushållspillvatten.
- Naturvårdsverkets hemsida, sök på avlopp.Bedömning av normal respektive hög skydds nivå för enskilda avlopp (Härnösands kommun)

DAGVATTEN

Dagvatten, det vill säga ytavrinning i bebyggda miljöer, kan bidra till översvämningsproblem. När gamla ledningar i va-systemet är underdimensionerade behöver dagvattenhanteringen utvecklas. Kraftiga regn och skyfall förekommer redan i dagens klimat och dess intensitet och återkomsttid beräknas öka till följd av ett förändrat klimat. Där det finns mycket hårdgjorda ytor som inte kan suga upp vatten, exempelvis vägar, industrimark och handelsplatser, behöver en stor del av nederbörden tas om hand i dagvattensystemen. Kraftig nederbörd kan då leda till problem med översvämnings- och bräddningar av avloppsledningsnätet. Härnösands tätort är särskilt känslig för klimatteffekter som översvämning.

Samhällsplanering som inkluderar dagvattenperspektivet kan reducera potentiella översvämnings- och en negativ inverkan på befintlig och ny bebyggelse och infrastruktur. Dagvattenhanteringen behöver även beaktas för att minimera belastningen på kommunens vattenförekomster, då dagvatten kan rinna från exempelvis verksamheter ut i kust, sjö och vattendrag. Exempel på belastningar på människa miljö och vattenförekomster är att dagvatten kan bidra till spridning av mikroplaster samt att snömassor kan innehålla skadliga ämnen. Härnösand ska ta fram strategier för dagvattenhantering och ska arbeta för att rena dagvattnet i en större utsträckning för att motverka belastning på natur och miljö.

Dagvattenhantering ska vara en prioriterad fråga vid utvecklingen av översiktsplanens utvecklingsområden. Dagvatten ska hanteras för att inte öka avrinningen eller skapa negativa effekter som utsläpp och övergödning i kommunens vattenförekomster. Områden i översiktsplanen där dagvatten kommer att behöva vara en prioriterad fråga vid detaljplaneläggning är utveckling av industri och verksamhetsområde i Antjärn och bostadsbebyggelse efter Södra sundet.

RIKTLINJER

- Kommunen ska arbeta för att minska påverkan på natur och miljö från dagvatten, genom exempelvis dagvattenrening.
- Vid förändringar i dagvattensystemet ska hänsyn tas till klimatrisker som skyfall och översvämnings- och utifrån dagens och framtida klimatscenarier.
- Dagvattenhantering i öppna system kan tillföra estetiska aspekter som tillför värde till ny bebyggelse.

ATT GÖRA

- Ta fram strategier för dagvattenhantering i kommunens VA-program.

LÄS MER

- VA-Program (under framtagande)

EL- OCH VÄRMEFÖRSÖRJNING

Härnösands kommunkoncern, -verksamheter och -bolag är självförsörjande på lokalproducerad energi från sol, vind och biobränslen. Fram till 2040 ska allt fler kunna använda energi från förnybara energikällor, oavsett om man är boende i eller utanför tätorten. Vid en allt mer elektrifierad transportsektor, ska fler kunna ladda sina elfordon i hemmet och på strategiska platser i Härnösands kommun.

I den nära framtiden kommer antalet elbilar kommer att öka drastiskt vilket kommer att kräva ny laddinfrastruktur på alla kommunens besöksmål och större målpunkter som arbetsplatser och handel så som centrumkärnan. Detta kan komma att påverka elnätet, vilket ska förebyggas med kapacitetsförstärkningar och bästa tillgängliga teknik. Utöver antalet elbilar behöver Härnösand förbereda för mer elintensiv industri och lagringsmöjligheter av el som produceras men inte används på en gång. Men även mer utökad användning av solceller på enskilda fastigheter.

Svenska kraftnät alltid involveras vid etablering av verksamheter som förbrukar mer än 100 MW. Stora elin-

tensiva industri- eller infrastrukturetableringar behöver alltid föregås av noggrann planering och samverkan med områdets berörda elnätägare.

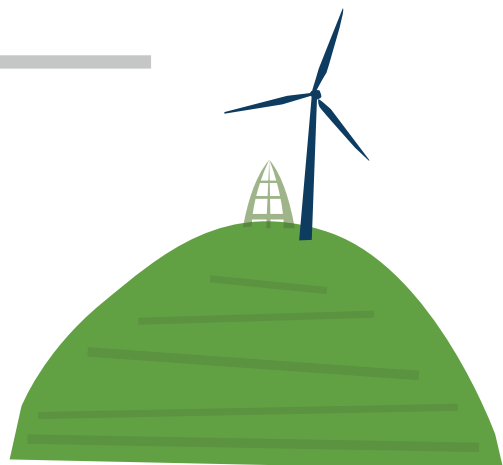
RIKTLINJER

- Elnätet skall anpassas och utvecklas utifrån bästa ekonomiska, tekniska och miljömässiga förutsättningar.
- För en god leveranssäkerhet ska driftsäker teknik som att lägga kabel i mark främst användas samt verka för alternativa matningsmöjligheter där det är möjligt.
- Nya etableringar av elintensiva verksamheter, ska i första hand placeras i närheten av befintligt elnät alternativt där det är ekonomiskt försvarbart att förlägga en anslutning.
- Vid en allt mer elektrifierad transportsektor ska fler kunna ladda sina elfordon i hemmet och på strategiska platser i Härnösands kommun.
- Svenska kraftnät alltid involveras vid etablering av verksamheter som förbrukar mer än 100 MW.
- Stora elintensiva industri- eller infrastrukturetableringar behöver alltid föregås av noggrann planering och samverkan med områdets berörda elnätägare.

VINDKRAFT

Vindkraft är en förnyelsebar, lokalproducerad och ren energikälla. Den begränsar påverkan på den lokala och globala miljön och kan ersätta fossila energislag som olja och kol. Vindbruk är numera en naturlig del i Sveriges energiförsörjning och spelar en viktig roll i omställningen av energisystemet.

Första vindkraftverket i Härnösand installerades redan 1985 som en del i stadens 400-årsjubileum. Kommunen antog ett tematiskt tillägg för vindkraft under år 2012, där

sex områden bedömdes som mest lämpliga för etablering av mindre eller större vindkraftsparker. På fyra av dessa områden finns det eller är på väg att etableras vindkraft. De övriga två områdena har tagits bort ur översiktsplan 2040 för att värna om våra natur-, kultur- och boendemiljöer. Befintliga vindkraftsområden ska kunna utvecklas genom att följa den tekniska utvecklingen för att bli mer effektiva. Dessa områden kan även förtätas med fler vindkraftverk, men det behöver bedömas i varje enskilt fall.

RIKTLINJER

- I dagsläget ska inga nya vindkraftsområden tillkomma i Härnösands kommun.
- Vid utveckling av mer vindkraft ska dessa förläggas i anslutning till redan anspråkstagna områden.
- Teknikutveckling av befintliga vindkraftsområden ska uppmuntras för att öka energieffektiviteten.

LÄS MER

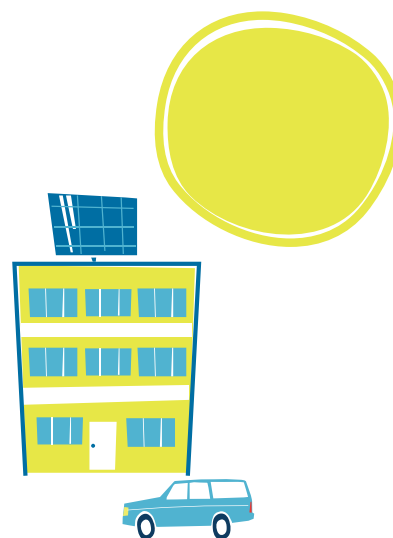
- Underlag – tidigare Tematiskt tillägg för Vindkraft, Härnösands kommun 2012.

SOLKRAFT

Härnösand ska vara flexibel och ständigt utveckla och ta del av nya tjänster för att skapa en hållbar fjärrvärme-, och elproduktion. En del i detta är att utreda nya möjliga energikällor som exempelvis solfångare, solceller och solfångarfält. På Högsletten finns idag en provanläggning av solfångare som efter utvärdering kan ges möjlighet att utvecklas och utökas, tillsammans med fler platser i kommunen. Solceller på och intill privata fastigheter ska uppmuntras, men behöver ta arkitektur och kulturmiljö i beaktning vid placering.

RIKTLINJER

- Markarealer för utveckling av solfångarfält ska fortsatt utredas som ett komplement till annan energiförsörjning.
- Solceller på privata fastigheter ska uppmuntras med bör ta ett arkitektoniskt och kulturmiljömässigt perspektiv i beaktning vid placering och val av solcell.

ATT GÖRA

- Fler markområden för utveckling av solfångarfält ska utredas i Härnösand efter testområdet har utvärderats.

FJÄRRVÄRME

Alla processer där externa och interna verksamheter kan bidra med värme till fjärrvärmenätet ska uppmuntras. Ett led i arbetet för en hållbar utveckling är att hitta samarbeten och synergieffekter som ökar energieffektiviteten och tar hand om restvärmen i Härnösand.

Kraftvärmeverket i Härnösand producerar värme och elektricitet och kan potentiellt bidra till en negativ koldioxidpåverkan. Högvärdig energi som elektricitet bör inte användas till uppvärmning när värme redan finns genom biobränsleldade kraftvärmeverk. Vid nybyggnationer inom kommunen där fjärrvärme finns och planeras finnas ska i första hand fjärrvärme användas.

Klimatförändringar med mer extremt väder bör beaktas. För att kunna klara av de tillfällen då elproduktionen är låg, men vintern är kall behöver kraftvärmen värnas och byggnader byggas energieffektivt.

RIKTLINJER

- Vid nybyggnationer inom kommunen där fjärrvärme finns och planeras finnas ska i första hand fjärrvärme användas.
- Nya etableringar som avger restvärme bör placeras i närheten av fjärrvärmenätet för att återvinna så mycket energi som möjligt.
- Samarbeten och synergieffekter genom strategiska placeringar av verksamheter ska eftersträvas.
- Alla nya och befintliga produktionsanläggningar ska på sikt enbart producera energi med hållbara energislag.

ATT GÖRA

- Bevaka och eventuellt utreda om kraftvärmeverket i Härnösand kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan

Miljö och risker – hänsyn

Kartmaterialet till avsnittet miljö och risker – hänsyn visas under "hänsyn" i kommunens digitala karttjänst många av dessa kartor är (WMS:tjänster) och uppdateras kontinuerligt och har därför inte några kommunala ställningstaganden, men ska beaktas ändå som underlag vid all efterföljande planering. Vid detaljplanering och lovgivning ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat risker som finns eller kan uppstå i den fysiska miljön. Ett förändrat klimat påverkar den naturliga och bebyggda miljön vilket i sin tur kan göra att risker som redan finns kan komma att bli påverkade negativt.

KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Samhällen påverkas redan idag av klimatförändringar, men konsekvenserna av ett förändrat klimat kommer att bli allt mer påtagligt i framtiden. Det är inte möjligt att i detalj förutse hur klimatet kommer att förändras på varken global eller lokal nivå. Men det finns klimatscenarier och kunskapsunderlag som är väl spridda och accepterade.

Förändrade klimathållanden i Härnösand innebär främst konsekvenser som följer av ökade nederbörds-mängder och stigande temperaturer. Vid ökad nederbörd ökar risken för översvämningar, spridning av föroreningar och det kan även påverka jordens stabilitet vilket ökar risken för ras och skred i känsliga områden. Med ökade temperaturer kan människors liv och hälsa påverkas genom plötsliga och kortvariga händelser som värmeböljor, särskilt för utsatta grupper. Problem kan även uppstå genom ett mer långsiktigt förlopp med en gradvis ökad

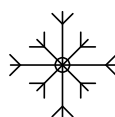
temperatur som påverkar risken för smittspridning via dricksvatten och badvatten.

Befintligt bebyggda områden och kulturmiljöer kan drabbas av skador till följd av översvämningar, ras, skred och erosion. Bebyggelse nära vatten kan drabbas av vattenskadorna vid höga flöden i vattendrag och hav. Vid extremt höga flöden kan byggnader skadas allvarligt och till och med spolas bort. Detta kan även orsaka ras och skred om bebyggelsen ligger på skredkänslig mark. Bebyggelse som ligger i lågpunkter kan drabbas av översvämningar vid kraftig nederbörd om vattenmängderna överskrider kapaciteten i systemen som krävs för att vattnet ska avledas. Byggnader och kulturmiljöer kan påverkas av varmare och blötare klimat genom ökad risk för fuktskador, tillväxt av mögel och kvalster samt ökad nedbrytning av byggnadsmaterial.

UTBLICK I KORTHET 2100 – FRAMTIDENS KLIMAT

Högsta dygnsmedeltemperatur ökar 2–3 °C

Färre dagar med snötäcke och tjäle.

Nederbörds mängderna förväntas öka och bli kraftigare.

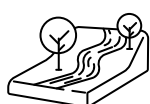
Vegetationsperioden ökar med en månad.

Något förhöjd havsnivå kan förväntas efter år 2080.*

Osäker trend för höga vindhastigheter.

Landhöjningen på 8 mm/år kompenserar förhöjda vattennivåer idag.

Osäker trend för frekvens av åska.

* De extrema vattenstånden bedöms öka något och uppgå till 144 cm över dagens medelvattennivå vid Spikarna/Draghällan för perioden 2071–2100.

Klimatanpassning

Klimatanpassningsåtgärder handlar om att anpassa både den bebyggda och naturliga miljön till ett förändrat klimat på ett sätt så att negativa konsekvenser begränsas och samtidigt ta tillvara positiva konsekvenser som kan uppstå. Det kan krävas flera typer av åtgärder för att lösa en specifik konsekvens av framtidens klimat, det kan handla om att styrningen och beredskap av verksamheter behöver förändras eller att en fysisk åtgärd behöver genomföras. Men också att mer kunskap behöver tillföras, det kan behövas flera olika typer av åtgärder för att hantera en konsekvens av en klimateffekt på ett tillfredställande sätt.

I samhällsplaneringen kan det exempelvis innefatta att se avrinningsområden i sin helhet, då risker längre ner kan åtgärdas högre upp i avrinningsområdet. Det kan även innefatta att fördröja vatten med kapacitet för framtida nederbördsmängder, skydda och återskapa befintliga våtmarker och arbeta strategiskt med grönstruktur som en del i regleringen av klimateffekter och vid bebyggelse behöver områden med ras och skred bevakas och vid behov förstärkningsåtgärder utredas och genomföras. Att arbeta med naturen och använda grönstruktur istället för hårdgjorda material kan exempelvis bromsa avrinningen i tätbebyggdaområden.

Klimatanpassning av befintlig bebyggelse

För redan bebyggda områden ska kommunen, fastighetsägare och privatpersoner gå in och genomföra åtgärder för

att minimera risker till följd av ett förändrat klimat. Det kräver i sin tur kunskap och kommunikation kring områden med förhöjda risker. Nedan presenteras tre övergripande platser i Härnösands kommun där det finns förhöjda risker till följd av ett förändrat klimat, dessa är framtagna i arbetet med kommunens klimatanpassningsplan.

Områdena ska fortsätta utredas i klimatanpassningsarbetet men även beaktas särskilt vid den efterföljande planering, såsom detaljplanering och bygglov. För mer ingående information om ett urval av klimatanpassningsåtgärder som bör genomföras på dessa platser, läs Härnösands kommuns klimatanpassningsplan eller sök på Härnösands kommuns hemsida på Klimatanpassning. Områdena presenteras i de digitala plankartorna under "hänsyn".

RIKTLINJER

- Områden för klimatanpassningsåtgärder ska beaktas vid den efterföljande planeringen för att synliggöra och motverka problem i framtiden.
- Befintligt bebyggda områden där det finns risker till följd av ett förändrat klimat ska Härnösands kommun fortsatt synliggöra, utreda och åtgärda riskerna tillsammans med berörda aktörer i området (ex. privatpersoner, myndigheter och föreningar).
- Vid utformning av offentliga miljöer ska ekosystemtjänster som kan mildra effekterna av klimatförändringar användas.

I kartan visas områden för klimatanpassning på föreslagen mark- och vattenanvändning.

NATUROLYCKOR

Efterföljande avsnitt presenteras risker som finns idag eller kan uppstå i den fysiska miljön men som kommer att påverkas särskilt av ett förändrat klimat. Naturolyckor är en risk som finns idag och tillhör en naturlig del av landskapet, men som kan påverkas negativt av exempelvis ett framtida klimat. Till naturolyckor räknas exempelvis översvämning, ras, skred, erosion, extrema skyfall, skogsbränder och snöoväder.

Brand

Brand i bebyggelse är vanligt förekommande och risker finns i särskilt tätbebyggda områden så som våra tätorter. Vid förtätning av bebyggelse behöver hänsyn tas till framkomligheten för blåljus, så att möjligheterna att komma fram med räddningsfordon inte byggs bort. Räddningstjänsten Höga Kusten – Ådalen är därför en viktig aktör att involvera vid samhällsplanering både på en övergri-

pande och detaljerad nivå. För kommande planering ska räddningstjänstens handlingsprogram beaktas. Av särskild vikt tillgången till brandskydd när nya bostads- och verksamhetsområden etableras. I första hand innefattar detta att ha ett utbyggt brandposter med kapacitet, men även särskilda brandskyddsåtgärder på platser med lång insatstid. Längre torrperioder och högre temperaturer ökar risken för skogsbränder.

RIKTLINJER

- Brandpostnätverk bör konstrueras på ett sådant sätt att kapaciteten är utformad efter framtidens krav.

LÄS MER

- Handlingsprogram för räddningstjänsten Höga Kusten – Ådalen.

FÖRHÖJDA TEMPERATURER

Fram till 2040 förväntas årsmedeltemperaturen i Härnösand att vara ca 2,5 grader högre än under referensperioden 1961-1990. Mot slutet av århundradet förväntas årsmedeltemperaturen ha ökat med ca 5 grader. Vintern påverkas mest, med upp emot 7 grader varmare än under referensperioden. Vegetationsperioden kommer troligen att förlängas med ca 20 dagar till år 2040 och med drygt en månad till år 2100.

RIKTLINJER

- Fastigheter för verksamheter med utsatta grupper, till exempel vård- och äldreboenden, förskolor och skolor, ska utformas och befintliga byggnader anpassas så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor.
- Områden för skugga under varmare perioder särskilt på och i anslutning till offentliga platser, skolgårdar, äldre- och omsorgsboenden ska beaktas, exempelvis genom att värna grönstruktur.

SKYFALL OCH HÖGA FLÖDEN

Härnösands kommun har genomfört en kartläggning av konsekvenser av kraftiga skyfall i Härnösand med syfte att ta fram en skyfallsplan för att begränsa de problem som kan uppstå i kommunen vid skyfall. Flera skyfall med olika intensitet har studerats som ligger i linje med de extrema skyfall som förväntas till år 2100 enligt SMHI:s klimatmodeller. Nedan presenteras skyfallskarteringen på en övergripande nivå.

Det finns särskild risk för höga vattennivåer och översvämningar under höst och vinter på grund av stora nederbördsmängder och att marken är vattenmättad, dessa kan leda till problem med erosion, ras, skred och slamströmmar. Under våren kan ett varmare klimat påskynda snösmältningen vilket tillsammans med ökade nederbördsmängder kan skapa höga flöden och översvämningar. Risker för översvämning vid skyfall är störst i lågpunkter, i gamla våtmarksområden och i instängda områden som

saknar naturlig avrinning samt intill vattendrag. Placering av snötippor och snöupplag ska beaktas ur ett avrinningsperspektiv, då dessa kan bidra till högre flöden under smältperioden.

Stigande havsnivåer

Härnösand och Höga Kusten påverkas inte av stigande havsnivåer på samma sätt som södra Sverige med anledning av pågående landhöjning som är ca 8 mm per år, men det är ändå ett viktigt perspektiv att beakta i den långsiktiga planeringen. Det kan uppstå problem med höga havsnivåer i dagens klimat vid vissa lufttrycks- och vindförhållanden. Detta behöver beaktas vid planering av bebyggelse som idag är nära vatten eller som planeras nära vatten. Därför behöver en allmän höjdsättning för bostadsbebyggelse i närheten av vattenområden tas fram.

RIKTLINJER

- Härnösands kommun ska beakta framtida vattennivåer och flöden vid utveckling av vatten, avlopp och dagvattenhantering.
- Dagvattenhantering ska beaktas vid utveckling ny bebyggelse och ombyggnation av befintlig bebyggelse för att hantera befintliga och framtida vattenflöden.
- Skyfallskarteringen ska beaktas vid kommande planering och lovgivning för att undvika risker med översvämningar och höga flöden.
- Vid planläggning och bygglov ska kommunen beakta och upprätthålla mark- och vattenreservat för att göra det möjligt att utveckla åtgärder för att minska risken för översvämning.

RAS, SKRED & EROSION

Enligt MSB innebär ras och skred snabba massrörelser i jordtäcket eller i berggrunden, som kan skada människor och orsaka stora skador dels på mark och byggnader inom det drabbade området, dels inom det markområde nedanför slänten där skred- och rasmassorna hamnar. Ett skred eller ras är i många fall en följd av en naturlig erosionsprocess och kan utlösas av riklig nederbörd eller av mänskliga ingrepp i naturen. Områden som består av silt-, lera-, eller leriga moränjordar är extra känsliga för ras-, skred- och erosion vilket innebär att geologin på platsen behöver särskilt beaktas i detaljplaneringen och lovgivningen i aktuella områden.

I takt med ett förädrat klimat kommer Härnösand att påverkas av allt intensivare skyfall, vilket kommer att ha en påskyndande och ökad risk för ras, skred och erosion. Som stöd i planeringen finns de utredningsunderlag som visar på områden som där ras, skred och erosion särskilt måste beaktas.

Vissa områden i Härnösands kommun är det större risk för ras och skred, dessa områden ska helst inte bebyggas. Om de bebyggs behöver hänsyn till riskerna tas, genom exempelvis stabiliserande åtgärder vilket kan komma att ha ekonomiska konsekvenser vid planerings- och byggskedan. Särskild hänsyn till ras och skred kommer att

- Mångfunktionella ytor ska eftersträvas så att identifierade översvämningssytor kan kombineras med andra funktioner under den tid ytan inte är översvämmad. Detta ska bevakas över tid så att möjligheten till planerade översvämningar inte byggs bort.
- Framtida havsvattennivåer ska beaktas vid planering och lovgivning efter Härnösands kust.

ATT GÖRA

- Utreda allmän höjdsättning för bostadsbebyggelse i närheten av vattenområden.
- Ta fram en handlingsplan för skyfall.

behöva tas vid planering och exploatering av utvecklingsområden för bostäder såsom Södra Härnön och Stenhammar (se kartan nedan).

Områden som redan är bebyggda kan komma att kompletteras med fler bostäder på sikt, vissa av dessa områden behöver hänsyn tas till ras, skred och erosion risken. Dessa områden kan utifrån befintligt underlag exempelvis vara efter Långsjön, Viksjö, Källsand och Näs (återfinns i kartan nedan). Förebyggande åtgärder bör genomföras i områden som redan är bebyggda, åtgärden måste väljas med hänsyn till förhållandena i det aktuella området, tillgängligt utrymme och ekonomi. Dessutom måste hänsyn tas till kultur-, miljö- och naturintressen som finns på platsen. Ansvar för kring skred och ras ligger på tre olika nivåer i samhället, den enskilda människan, kommunen och staten

RIKTLINJER

- Härnösands kommun ska beakta och hantera risker som ras, skred och erosionsområden vid utveckling av kommunen, särskilt i de utpekade riskområdena.
- Redan bebyggda områden med risk för ras, skred och erosion ska bevakas och förebyggande åtgärder tas fram tillsammans med räddningstjänsten.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Förorenade områden är platser som riskerar att skada eller skapa olägenhet för miljön eller människors hälsa. I Härnösand finns på grund av den industriella verksamhet som bedrivits historiskt cirka 300 potentiellt förorenade områden identifierade. Det kan vara föroreningar i mark, vatten, sediment eller byggnader. Av dessa har sju stycken klassificerats i riskklass 1, mycket stor risk, och 14 stycken i riskklass 2, stor risk. (enligt MIFO – Metodik för Inventering av Förorenade Områden). Övriga identifierade förorenade områden har ännu inte riskklassificerats. Förutom dessa kända platser kan fler potentiellt förorenade sediment finnas i anslutning till kända förorenade områden.

Detta behöver särskilt beaktas vid planläggning och bygglov, då utökade utredningar kan behöva genomföras. Kommunen ska ha som målsättning att åtgärda förorenade områden i riskklass 1 och 2 senast 2050 samt sanera förorenade sediment i exempelvis Nattviken för att upprätthålla farleden.

Deponier

Pågående eller nedlagda deponier kan påverka miljön genom olika former av utsläpp. Utsläppen kan vara av sådan art att de bidrar till övergödning, försurning, växthuseffekt eller hälsoeffekter. Exploatering av ny bebyggelse i närheten av nedlagda eller pågående deponier ska undvikas i största möjliga mån. I Härnösands tätort finns exempelvis Myran som är en nedlagd deponi. Den finns inom totalförsvaretsområde och ett populärt friluftsområde, ambitionen ska vara att sanera Myrans deponi.

RIKTLINJER

- Förorenade områden ska succesivt saneras, exempelvis kan nya byggnationer på dessa platser vara en möjlighet till sanering av området.
- Förorenade sediment behöver det beaktas vid utökad sjöfart så föroreningarna inte sprids ut i vattenmiljön.
- Kommunen ska ha som målsättning att åtgärda förorenade områden i riskklass 1 och 2 senast 2050.
- Kommunen skall i all sin planering och verksamhet undvika exploatering av mark med nedlagda avfall-supplag – deponier.

FARLIGT GODS

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras på rätt sätt under en transport. I Härnösands kommun är E4, väg 90 och väg 331 primära transportvägar för gods och farligt gods. Intill statligt vägnät ska Trafikverkets säkerhetsavstånd på 150 meter gälla och beaktas vid planering och exploatering för att minimera skador vid olycka. E4 passerar genom både Härnösand och Ålandsbro tätorter vilket kan skapa stora problem vid exempelvis olyckor. Härnösands kommun behöver därför fortsätta verka för en förbifart utanför tätorterna tillsammans med Trafikverket.

I dagsläget saknas en alternativ lämplig väg för transport av farligt gods. Med anledning av det vill kommunen att

Trafikverket arbetar vidare med en möjlig förbifart, samt för att förbättra befintlig sträckning av E4. Väg 331 passerar genom områden med höga naturvärden vilket behöver uppmärksammas som en framtida risk.

RIKTLINJER

- Vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör riskanalyser genomföras.
- Transporter av farligt gods bör minimeras i närheten av dricksvattentäcker.
- Alternativa vägar för farligt gods ska fortsätta utredas tillsammans med Trafikverket.

MILJÖFARLIGA VERKSAMHETER

Inom kommunen finns relativt få tillstånds- och anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter och anläggningar. Vid etablering av nya miljöfarliga verksamheter som kan orsaka störningar i form av buller, ljus eller utsläpp ska platser som ger minsta möjliga störningar för närboende och inverkan på miljön väljas. Den som bedriver miljöfarlig verksamhet måste ha en skäligen beredskap, som komplement till kommunens beredskap vid en eventuell räddningsinsats.

De särskilda riskobjekten i Härnösands kommun är miljöfarliga verksamheter som kräver tillstånd eller anmälan enligt 12 eller 13 kap. Miljöprövningsförordningen, bensinstationer samt de militära skjutfälten. EU har utarbetat och antagit Sevesodirektivet för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Sverige har infört direktivet genom Sevesolagstiftningen. I Härnösand finns idag tre verksamheter omfattas av Sevesolagstiftningen. Lagstiftningen har en högre och lägre kravnivå. De miljöfarliga verksamheter som har klassats enligt Sevesolagen. En anläggning i Härnösand omfattas av den högre kravnivån (Utvinning av bränslen) och de andra två anläggningarna av den lägre (Utvinning av material). Olyckor i eller i anslutning till verksamheterna kan orsaka allvarliga skador på människor och miljö. De ansvariga för verksamheterna är skyldiga att i skäligen omfattning hålla eller bekosta beredskap för att hindra eller begränsa sådana skador.

Bensinstationer är en annan riskkälla och det är viktigt att skyddsavstånd till bebyggelse och annan verksamhet beaktas. Räddningstjänsten har en rekommendation på ett observationsområde på 150 meter kring befintliga bensinstationer. Vid nybyggnation och förändring av verksamheter inom observationsområdet ska särskild hän-

syn tas till säkerheten. Försvarsmakten har två skjutfält på Härnön. Vid försvarsövningar stängs markområdena av och havsområdena bevakas. Områdena ska därmed inte innebära någon ökad risk ur det hänseendet.

Miljöfarliga verksamheter innebär stora risker och är särskilt utsatta för ett förändrat klimat såsom exempelvis torka, värmeböljor, större skyfall och översvämning. Något som i sin tur kan ha negativa följd effekter så som ras, skred och erosion vilket kan ha omfattande konsekvenser vid inverkan på dessa anläggningar. Den negativa påverkan kan till exempel ske genom ändringar på dagvattensbildning som stör miljöfarliga verksamheter som reningsverk, avfallsanläggningar eller andra anläggningar med stora, hårdgjorda ytor som kan vara förorenade.

RIKTLINJER

- Nya etableringar av miljöfarlig verksamhet ska göras där det är lämpligt utifrån verksamhetens påverkan på människors hälsa och kringliggande miljö.
- Bebyggelse ska inte uppföras i närheten av verksamheter som kan innebära fara eller risker för hälsa och miljö.
- Negativ påverkan från ett förändrat klimat ska beaktas och hanteras vid befintliga och framtida utveckling av miljöfarliga verksamheter.

LÄS MER

- Sevesolagstiftningen (1999:381)
- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalens hemsida.
- Försvarsmaktens hemsida.
- Härnösands kommuns hemsida, sök på risk och sårbarhetsanalys.

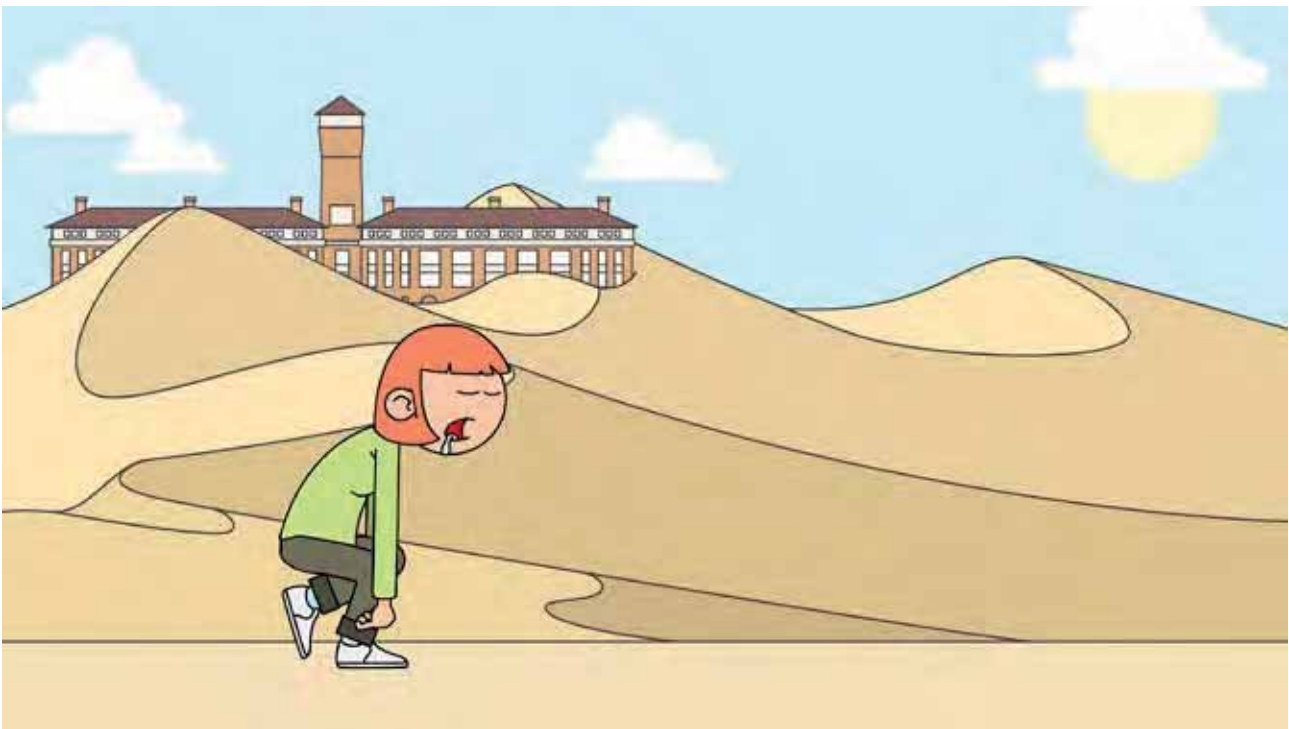
SKYDDSRUM

Skyddsrum ska ge skydd åt befolkningen i krig därför är det viktigt att dessa möjligheter inte byggs bort. Fastighetsägarna har ansvar för att det ställs i ordning och görs tillgängligt vid höjd beredskap. Myndigheten MSB kontrollerar att de skyddsrum som finns värddas och underhålls så att de fyller sin funktion.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer regleras i miljöbalken där syftet är att skydda människors hälsa och miljön samt att uppfylla krav som ställs genom EU. Idag finns miljökvalitetsnormer för buller, luft- och vattenkvalitet. Enligt plan- och bygglagen ska det framgå av översiktsplanen hur miljökvalitetsnormerna följs, det presenteras delvis som "ta hänsyn till" punkter under avsnittet "Mitt Härnsöand" och respektive kommunedel. Miljökvalitetsnormerna hanteras även i Översiktsplanens MKB som hittas som bilaga.

VATTEN

Miljökvalitetsnormerna för vatten anger en lägstanivå för den kvalitet olika vattenförekomster ska ha uppnått vid en viss tidpunkt. Svensk vattenförvaltning utgår ifrån EU:s ramdirektiv för vatten som har införlivats i svensk lagstiftning genom miljöbalken. Det är Vattenmyndigheterna som kartlägger vilken status som vattenförekomsterna har, beslutar om miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormer ska följas och vem som är ansvarig för att olika åtgärder genomförs. Åtgärdena handlar bland annat om att kommunerna ska genomföra förvaltningsövergripande vattenplanering, utöka tillsynen av miljöfarliga

verksamheter, förorenade områden och jordbruket och att översikts- och detaljplanering ska bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormer kan följas.

Utifrån statusklassningar 2017-2021 har hela Härnösands kommun en kemisk status som är "uppnår ej god", både gällande kust, sjöar och vattendrag. God ekologisk status uppnås i stora delar av kustområdet, förutom i Södra sundet och Ålandsfjärden har måttlig status. Stora delar av kommunens sjöar och vattendrag har måttlig status. Statusklassificeringar, miljökvalitetsnormer och övriga fakta om alla våra vatten finns tillgängliga i databasen Vatteninformationssystem Sverige, VISS.

Miljökvalitetsnormerna måste alltid beaktas och ingen kvalitetsfaktor får försämrans av att en verksamhet, åtgärd eller på grund av kommunens fysiska planering. Både status och Miljökvalitetsnormer ska alltid beaktas oavsett om det gäller kust, hav, vattendrag och sjöar. Det är av

stor vikt att hela avrinningsområden beaktas och även uttrinningen i kust och hav, då utveckling eller insatser på en plats kan ha en inverkan längre ned i ett avrinningsområde. SMHI's huvud och delavrinningsområden visas i bilden nedan.

Det finns ett stort intresse att fortsätta utveckla befintliga stråk i Hälösanda kommun med mer bebyggelse. Många av dessa områden finns i närhet av kommunens vattenförekomster varav en stor del av dessa har måttlig status vilket behöver beaktas och förbättras i den fortsatta planeringen. Områdena är framförallt vid kusten, Älandsfjärden och Södra sundet. Men kompletterande bebyggelseutveckling utpekats vid sjöar och vattendrag så som Nässjön, Långsjön och Gussjön. Dessa är även viktiga att ta särskild hänsyn till för framtida dricksvattenförsörjning.

Då störst risk för påverkan på MKN vatten, bedöms ligga i ny- eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen. Det här kommer ställa höga krav på hantering och åtgärder som kan motverka och förbättra påverkan på vattenförekomstens status. Vid detaljplaneplanläggning och lovgivning i kommunens utvecklingsområden ska

sådan hänsyn tas att ingen kvalitetsfaktor för vattenförekomsten försämrans. Det kan innebära hantering av vatten och avlopp på ett hållbart sätt, särskilda krav på dagvattenhantering, utsläppskrav vid etablering och drift av en verksamhet, minskade utsläpp som kan leda till övergödning och begränsa exploatering av vegetationsklädda kustmiljöer och djupa bottenar.

Särskilt viktigt är detta att beakta vid kommunens dricksvattenförekomster både yt- och grundvatten. Framtagen VA-policy ger stöd för kommunens syn på vattenanvändning. När VA-programmet är klart år 2022 kommer det att innebära god vägledning för kommunens agerande där vattenförekomster berörs. Hälösanda kommun behöver fortsatt arbeta med vattenfrågorna ur ett helhetsperspektiv för att kunna intensifiera arbetet med att nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

RIKTLINJER

- Förändrad markanvändning (lov, förvaltning, planering) ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna enligt vattendirektivet uppfylls.
- Vid påtaglig utveckling och förtätning av bebyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomsternas kemiska och ekologiska status beaktas för att inte påverka vattenförekomsterna negativt.
- Dricksvattenförsörjningen ska värnas vid all planering i nära anslutning till kommunens vattentäkter.
- Aktivt verka för att minimera utsläpp av övergödande och andra miljöskadliga ämnen samt undvika exploatering av vegetationsklädda kustmiljöer och djupa bottnar.

- Genom ett förvaltningsövergripande arbete för att förbättra statusen och uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten.
- Verka för att förbättra kvaliteten på vattnet som kommer från land till kusten.

LÄS MER:

- VA-program är under framtagande (2022)
- VISS hemsida, sök på miljö kvalitetsnormer.
- Vattenförvaltningsförordningen (2004:660).
- Vattenmyndighetens hemsida, sök på åtgärdsprogram.
- VA-översikt och VA-policy för Härnösands kommun
- HaVs föreskrifter (HVMFS 2012:18) samt Åtgärdsprogram för havsmiljön

LUFT

Luftkvaliteten i kommunen är överlag god. Luftmätningar i centrala Härnösand har gjorts sedan 1970-talet. Mätningarna görs utifrån en framtagen regional strategi där länets kommuner, Länsstyrelsen och Trafikverket samarbetar. Lokala mätningar genomförs vart femte år. De största utsläppskällorna i kommunen är fordonstrafiken, kraftvärmeverket och SCA BioNorr. Genom att regelbundet göra trafikmätningar på kommunens gator kan utsläppen beräknas och ligga som underlag vid handläggningen av markanvändning. Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft har aldrig överskridits vid mätningar i Härnösands kommun, men ska värnas och utredas i kommande planering. Översiktsplanen pekar ut utveckling och förtätning av kommundelscentrumen såsom exempelvis Härnösands tätort. Det här kan innebära att mängden biltrafik kan komma att öka, vilket bör beaktas i den fortsatta planeringen. Åtgärder kan vara att exempelvis minimera utsläppskällornas inverkan såsom begränsning av från industrier, att minska biltrafiken i problemområden i tätorten och utvecklad grönstruktur.

(Det behöver dock beaktas att framtidens biltrafik till stor del kan komma att drivas på el eller liknande drivmedel vilket kan minimera den typen av utsläpp över tid).

RIKTLINJER

- Kommunens goda luftkvalitet ska värnas vid all samhällsplanering.
- Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft ska iakttas vid all planering och myndighetsarbete.
- Trafikmätningar ska genomföras regelbundet och verka som planeringsunderlag
- Luftmätningar inom Härnösands kommun ska ske genom regional samverkan.

LÄS MER

- Luftkvalitetsförordningen (2010:477).
- Härnösands kommuns hemsida, sök på klimat- och energiplan.
- Härnösands kommuns hemsida, sök på trafikprogram.
- Naturvårdsverkets hemsida, sök på miljö kvalitetsnormer.

BULLER

Kommunen berörs inte av miljö kvalitetsnormer för buller. Men önskat ljud som upplevs som buller, samt vibrationer, kan påverka vår hälsa och livskvalitet. Miljöer som är påverkade av buller är i första hand längs större transportleder som E4, järnvägen och fordonsintensiva kommunala vägar samt runt de militära skjutfälten. Trafikverket genomför bullermätningar för sin infrastruktur, för att kontrollera bullernivåerna. Vid ny bebyggelse ska placering i anslutning till dessa undvikas. Att få uppleva en god ljudmiljö är viktigt, inte minst när vi behöver återhämtning och vid natur- och kulturupplevelser. Vid nybyggnation ska gällande riktvärden för buller beaktas.

RIKTLINJER

- Gällande riktvärden för buller och vibrationer från centrala myndigheter ska följas.
- Det förebyggande bullerarbetet är viktigt, att till exempel ta hänsyn till bullerproblem redan vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur.
- Bullerutredning ska göras när nya bostäder ska byggas inom 200–250 meter från störande verksamheter och om bostäder ska placeras i nära anslutning till statlig väg och järnväg.

LÄS MER

- Förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader.
- Boverket Rapport 2015:21 om Industri – och annat verksamhetsbuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder.
- Boverkets allmänna råd 2008:1 "Buller i planeringen".
- Boverket Rapport 2011:10, Trafikbuller och nybyggda bostäder.
- Trafikverkets hemsida, sök på trafikbuller och vibrationer.
- Folkhälsomyndighetens hemsida, sök på buller.
- Naturvårdsverkets hemsida, sök på riktvärden buller.

Mitt Härnösand

Del 3 Översiktsplan

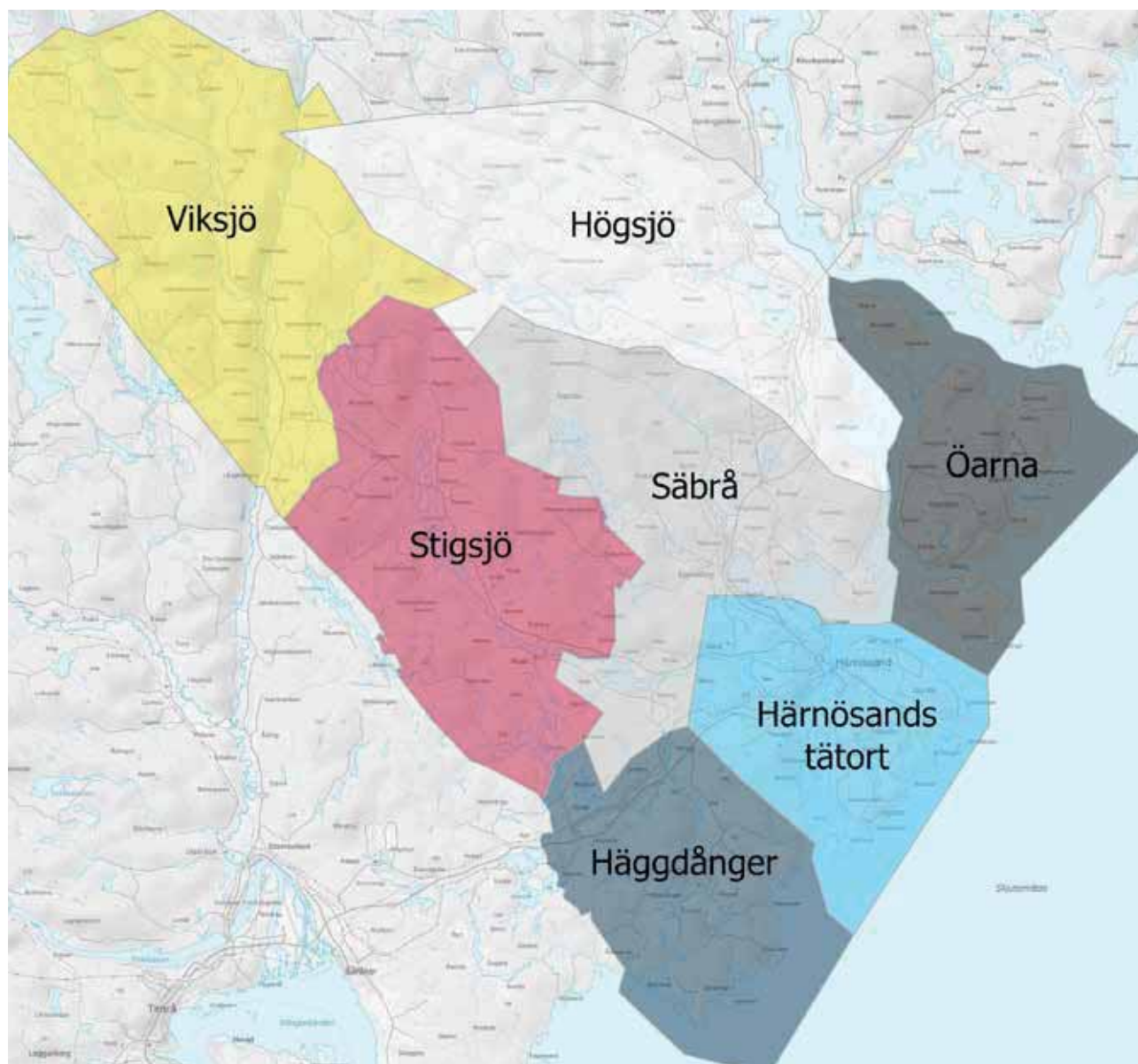
I det här avsnittet presenteras kommundelarnas framtida mark- och vattenanvändning samt vad som behöver beaktas vid utvecklingen. Där det inte finns någon utförligare beskrivning gäller de kommunövergripande riktlinjerna, som beskrivs i del 2.

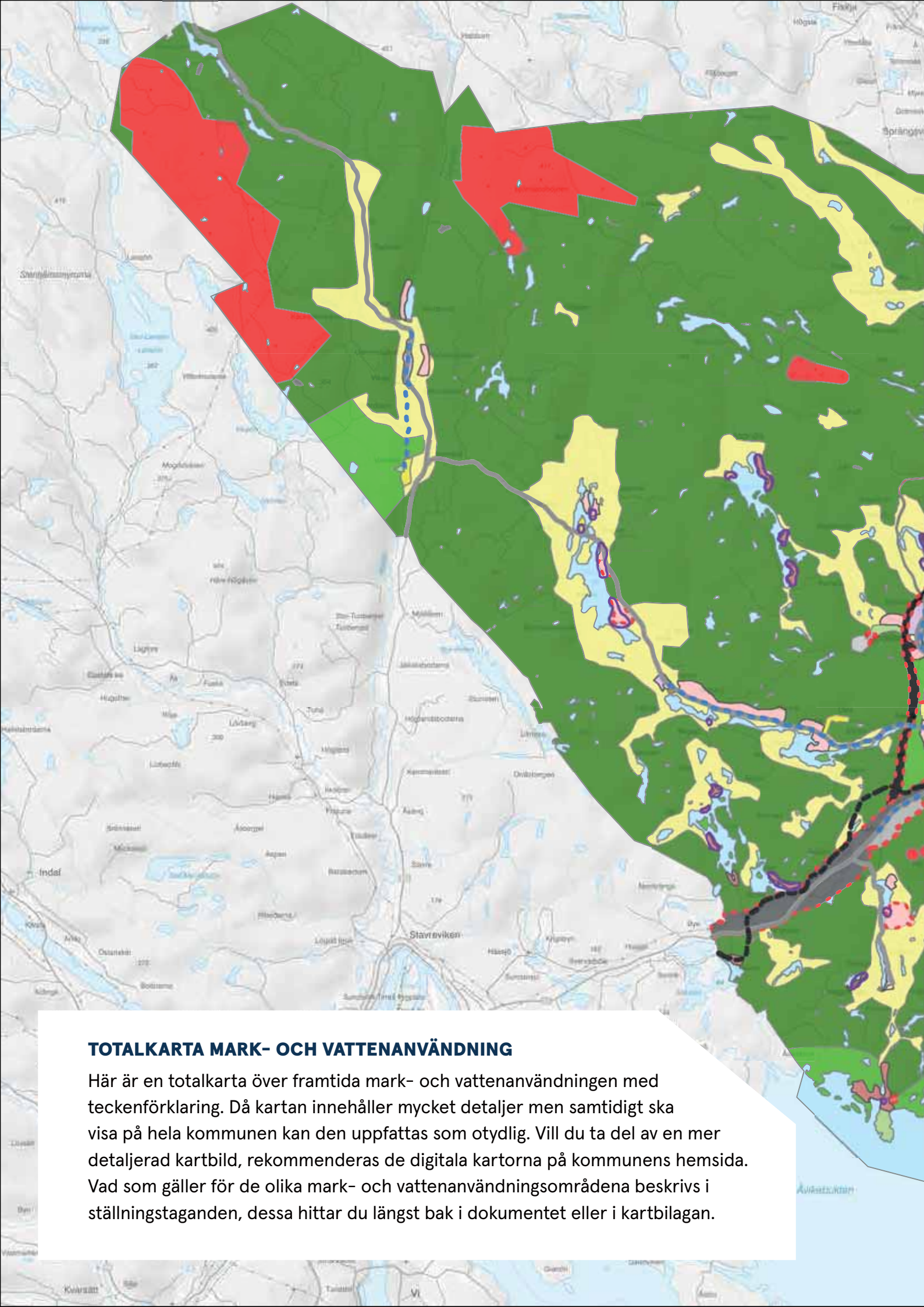
Den förändrade mark- och vattenanvändningen ska tillsammans med förtätning av befintlig bebyggelse möjliggöra för 30 000 invånare och 11 500 arbetstillfällen i enlighet med tillväxtstrategins mål till 2040.

Mitt Härnösand 2040

– Sju personliga livsmiljöer

Härnösands kommun är i översiktsplanen indelad i sju geografiska områden som benämns som kommundelar. Dessa är: Härnösands tätort, Häggdånger, Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Högsjö och Öarna (som innefattar Åbord, Lungön och Hemsön). Kommundelarna bildar tillsammans helheten Härnösands kommun, men har olika identiteter, förutsättningar och behov vilket ska genomsyra utvecklingen av dem. I detta kapitel återfinns beskrivningar av den framtida utvecklingen för respektive kommundel.

TOTALKARTA MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Här är en totalkarta över framtida mark- och vattenanvändningen med teckenförklaring. Då kartan innehåller mycket detaljer men samtidigt ska visa på hela kommunen kan den uppfattas som otydlig. Vill du ta del av en mer detaljerad kartbild, rekommenderas de digitala kartorna på kommunens hemsida. Vad som gäller för de olika mark- och vattenanvändningsområdena beskrivs i ställningstaganden, dessa hittar du längst bak i dokumentet eller i kartbilagan.

LIS

LIS

Transportinfrastruktur, linje

Väg

Gång- och cykelväg - Huvudstråk

Järnväg

Gång- och cykelväg - Anslutningsstråk

Verksamheter och industri

Företagsområde - Pågående

Företagsområde - Ändrad användning

Materialutvinning - Pågående

Ytkrävande anläggning/offentlig verksamhet - Pågående

Transportinfrastruktur

Väg - Ändrad användning

Järnväg - Ändrad användning

Resecentrum - Pågående

Hamn - Pågående

Farled - Pågående

Färjeläge - Pågående

Sammanhängande bostadsbebyggelse

Verksamheter - Ändrad användning

Verksamheter - Pågående

Besöksanläggning - Ändrad användning

Besöksanläggning - Pågående

Sammanhängande bostadsbebyggelse - Ändrad användning

Sammanhängande bostadsbebyggelse - Pågående

Småskalig bostadsbebyggelse - Ändrad användning

Småskalig bostadsbebyggelse - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta

Centrum - Pågående

Begravningsplats - Pågående

Handel - Pågående

Besöksanläggning - Pågående

Skola - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta - Ändrad användning

Verksamhet - Pågående

Teknisk anläggning

Energitillagring - Pågående

Avloppshantering - Pågående

Materialåtervinning - Pågående

Areell näring

Jordbruk - Pågående

Skogsbruk - Pågående

Vatten

Vatten - Pågående

Natur och friluftsliv

Camping - Ändrad användning

Vandringsled - Ändrad användning

Badplats - Pågående

Gästhamn - Pågående

Naturområde - Pågående

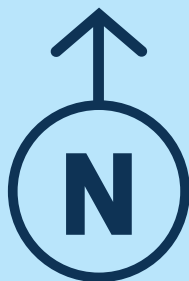
Friluftsområde - Pågående

Grönområde och park

Park - Pågående

Grönområde - Pågående

Grönområde - Ändrad användning

Härnösands tätort

I Härnösands tätort är cirka 18 000 invånare bosatta. De flesta har nära till vatten- och naturområden men bor samtidigt inom tre kilometer från Härnösand Central som är kommunens resecentrum. Tätorten består av flera olika stadsdelar och bostadsområden. Stadsdelarna är sammanlänkade med trafikinfrastruktur och ramas in av vardagsnära natur och friluftsområden.

Ny bebyggelse i Härnösands tätort ska komplettera den befintliga bebyggelsen på ett tilltalande sätt, både genom innehåll, gestaltning och arkitektur. Bebyggelsestrukturen ska vara så flerfunktionell och flexibel som platsen tillåter och karaktärsbyggnader får uttrycka vår tids samhällsbygge. Bebyggelseutveckling inom Härnösands tätort innebär i första hand omvandling av befintliga byggnader och förtätning av befintlig bebyggelsestruktur. Dessa förändringar kommer inte att pekas ut enskilt i översiktsplanen utan som en del av mångfunktionell bebyggelse eller sammanhängande bostadsbebyggelse.

Vid förtätning ska grönområden och parker bevaras eller vidareutvecklas med nya värden som gör dem tilltalande för boende och besökare. Grön infrastruktur ska vara en prioriterad fråga för tätorten för att skapa sammanhållande gröna stråk för motion, rekreation och biologisk

mångfald. Offentliga rum av hög kvalitet och mötesplatser ska eftersträvas i alla stadsdelar genom exempelvis odling, gemensamhetsytor, småskalig handel eller verksamheter. Länkar mellan stadsdelarna ska förstärkas, exempelvis genom sammanhängande och tydliga gång- och cykelstråk med skyltning men även genom gröninfrastruktur som knyter ihop natur och grönområdena med varandra. Centrala Härnösand är livsmiljön för den som vill bo i en stad. Centrumnära handel, företagande, kulturscener och nattliv ger tillsammans med blandad bebyggelse av höga arkitektoniska värden sin stadsmässighet. Dessa värden ska förstärkas vid kommande utveckling och bidra till att området uppfattas som en sammanhållen enhet. Här ska de offentliga platserna värderas högt och ett liv mellan husen prioriteras för att skapa miljöer som besökare och invånare vill vistas i och som uppfattas som levande under hela året.

Här uppmuntras gång- och cykeltrafik före transporter med bil eller buss. Detta ger ett rörelsemönster i centrum som skapar trygghet och uppmuntrar fler att vistas där. Det ger också möjlighet till spontana stopp som kan gynna det lokala näringslivet. En utveckling av den småskaliga handeln ska eftersträvas, liksom en mångfald i utbudet. Storskaliga handelsetableringar hänvisas till Ankaret eller Saltvik. Inriktningen är service, upplevelser, möten, handel och hantverk. Området från Sälsten till Kattastrand ska utvecklas till ett sammanhållet rekreativstråk för invånare och besökare. Området är idag välanvänt, men där parkeringar tar upp en stor del av ytan och tillgängligheten för trygga promenader är begränsad.

RIKTLINJER

- Ska utvecklas som en sammanhållen enhet med gångstråk mellan viktiga målpunkter.
- Gång- och cykeltrafik uppmuntras före transportmedlen buss eller bil.
- Mångfunktionell bebyggelse ska eftersträvas med exempelvis bostäder, verksamheter och kontor för att befolka kvarteren under fler timmar på dygnet.
- Offentliga platser ska värderas högt och utveckling som skapar liv mellan husen ska uppmuntras.

- Handel ska koncentreras kring torget för att uppnå kommersiell täthet.
- Kopplingen mellan Härnösands centrum, Kronholmen och Ankaret ska stärkas genom utvecklad gatumiljö, bostäder och handel.

ATT GÖRA

- Kontinuerliga utbildningsinsatser och dialoger med handel, fastighetsägare och näringsliv för att skapa och uppmuntra ett liv mellan husen.
- Uppdatera detaljplaner i centrum för att skapa planberedskap för den framtida utvecklingen.

TA HÄNSYN TILL

- Området omfattas av Riksintresse kulturmiljö, centrala Härnösand utveckling ska ske med varsamhet och hänsyn för kulturvärdena.
- Status för vattenförekomsterna kust Södra sundet och Älandsfjärden är måttliga vilket kommer att kräva strategiska åtgärder och hänsyn vid utveckling av tätorten för att MKN vatten ska kunna uppnås.
- Grönstrukturen ska värnas och nya gröna inslag som parker eller grönområden utvecklas i tätorten.
- Kommunen ska arbeta för att minska påverkan på natur och miljö från dagvatten, genom exempelvis dagvattenrening.

Bostäder

Bostadsutvecklingen i tätorten innefattar att ta vara på befintliga byggnader som kan omvandlas för nya behov, att förtäta, komplettera och skapa helt nya bostadsområden i attraktiva lägen. Stora områden i Härnösands tätort definieras som sammanhängande bostadsbebyggelse då det är bostadsområden där ett fåtal servicefunktioner kan förekomma.

Nedan presenteras områden för storskalig bostadsutveckling i Härnösands tätort som behöver beskrivas särskilt. Områdena innefattar större ytor, där markanvändningen kommer att förändras eller påtagligt påverkas av utvecklingen. Den exakta markanvändningen kommer att fastställas i efterföljande planeringsskede.

KRONHOLMEN

Kronholmen är ett område med stora möjligheter att utvecklas till en miljönpassad stadsdel i centrumnära läge. Kronholmen ska utvecklas i form av blandstad, där verksamheter, service och bostäder ska samspela för att

skapa en levande miljö som binder ihop handelsområdet Ankaret, Härnösand Central och centrala Härnösand. Storskaliga ytkrävande etableringar av handel ska undvikas för att minimera biltrafiken inom området och behålla den mänskliga skalan på bebyggelsen. För att komplettera nya bostadsområden ska befintliga parker värnas och tillskapas fler kvalitéer som gör dem till en del av helheten.

Nya Ostkustbanans utveckling och närheten till Härnösand Central gör att Kronholmen har stor potential att bli Härnösands framsida och en boendestadsdel för pendlare. Av största vikt är att Kronholmens karaktär och historiska arv får bli en del av den framtida bebyggelsen, att genomarbetade trafiklösningar minimerar biltrafiken inom stadsdelen och att mer grönska får ta plats i den bebyggda miljön. Kronholmen/Torsvik är en av entréerna till Härnön vilket gör platsen lämplig för yteffektiva parkeringslösningar som minimerar besökares behov av att köra in på ön, översiktsplanen föreslår området att utredas för ett parkeringshus med flera funktioner.

ATT GÖRA

- Omvandla och ta fram detaljplaner som hanterar framtida utveckling ur ett helhetsperspektiv.
- Utredda område för parkeringshus eller liknande yteffektiv parkeringslösning på Kronholmen/Torsvik.

TA HÄNSYN TILL

- Vid förtätning av bebyggelse måste grönstrukturen värnas, nya gröna värden skapas som kompensation och parkerna utvecklas med fler kvalitéer.
- Markföreningar finns i delar av området Kronholmen. Det kommer att kräva miljötekniska utredningar och saneringsåtgärder i efterföljande skeden.
- Området omfattas av Riksintresse kulturmiljö, centrala Härnösand utveckling ska ske med varsamhet och hänsyn för kulturvärdena.
- Området Kronholmen kan komma att påverkas av mer omfattande skyfall i framtiden, vilket innebär att klimatanpassningsåtgärder och hantering av dagvatten ska uppmärksammas vid förtätning av området. I första hand genom gröna åtgärder.

LÄS MER

- Visionsprogrammet "Det nära livet-Kronholmen Torsvik" (2009).
- Idéprogram "Stadens stränder" (2002).
- Härnösands kommuns gestaltungsprogram (2019).
- "Kronholmen en del av staden"- Idéprogram till fördjupad översiktsplan (1999).

SÖDRA HÄRNÖN

Södra Härnön består av en kuststräcka mellan tätorten och Solumhamn. Ur ett långsiktigt perspektiv förväntas södra Härnön ha utvecklats med mer bostadsbebyggelse och fler fritidshus omvandlats till året runt bostäder. Bryggaren strand, Nickebostrand och Kattastrand är områden för bostäder som har bebyggts eller planeras att byggas inom kommande år.

Översiktsplanen föreslår delområden på södra Härnön som ska utredas och detaljplanläggas under kommande år för att möjliggöra för fler boenden i tätorts- och havsnära miljö. Områdena har även tillgång till Vårdkasens friluftsområde vilket möjliggör för att anslutningsspår för motion och friluftsliv integreras med kommande bostäder. Kring och emellan ny bebyggelse måste grönstruktur bevaras för att skydda platsens upplevelsevärden. Där det är möjligt i förhållande till befintliga bostäder ska gröna korridorer leda ner till vattnet för att möjliggöra passager för allmänhet, djur- och växtliv.

Trafikinфраstrukturen till södra Härnön består av statlig

väg som upplevs som smal och otrygg för många trafikanter. Sträckan bör kompletteras med gång- och cykelstråk ur ett långsiktigt perspektiv alternativt en breddad vägren ur ett kortsiktigt perspektiv, då allt fler väljer att motionera efter vägen. Vid Södra Härnöns udde bör en landstigningsplats utvecklas för friluftsliv- och båtliv.

ATT GÖRA

- Ta fram planprogram alt. detaljplaner för olika etapper i det utpekade stråket, Nickebostrand etapp 2 ska prioriteras i första hand.
- Utredda landstigningsplats och friluftsområde kring Storholmen/Tjärskår på Härnöns södra udde.
- Fortsatt dialog med Trafikverket angående att utveckla gång- och cykelstråk för att bemöta den ökade trafiken efter vägen.
- Utredda anslutningsstråk för motion och friluftsliv till Vårdkasens friluftsområde från planerade bostadsområden.

TA HÄNSYN TILL

- Området ligger i nära anslutning till kustlinjen vilket kräver extra varsamhet för tillgängligheten till vattenområdet för människor, djur och växter.
- Delar av området är särskilt känsligt för ras och skred, vilket behöver beaktas vid planläggning och exploatering.
- Naturvårdsobjekt av "högt och mycket högt värde" finns i och i anslutning till området vilket behöver beaktas vid utveckling.
- Status för vattenförekomsterna kust Södra sundet är måttliga vilket kommer att kräva strategiska åtgärder och hänsyn vid utveckling av området för att MKN vatten ska kunna uppnås, exempelvis genom dagvattenrening.

VANGSTA

Området Vangsta kan kompletteras med mer bebyggelse och verksamheter i form av gårdar, hästhållning eller småskaligt jordbruk. Utvecklingen av området ska förstärka den befintliga landskapsbilden och kan ha positiva effekter för Härnösand Hästsport Arena och andra verksamheter i området. I anslutning till Vangsta finns skola, service och handel samt anslutningar av lokal kollektivtrafik. Vårdkasens friluftsområde ska ansluta området med stigar och leder som höjer platsens värden.

Trafikinфраstrukturen till området består av statlig väg som upplevs som smal och otrygg för många trafikanter samt är en del av sträckan ut mot Smitingens havsbad som är ett stort och växande besöksmål i Härnösand. Sträckan bör kompletteras med gång- och cykelstråk ur ett långsiktigt perspektiv alternativt en breddad vägren ur ett kortsiktigt perspektiv.

ATT GÖRA

- Utveckla gång- och cykelväg till Hästsportarenan och vidare till Smitingens camping i samverkan med Trafikverket.
- Skapa anslutningsstråk för friluftsliv, idrott och motion till Vårdkasens friluftsområde.

TA HÄNSYN TILL

- Kraftledning finns inom området vilket kommer behöva grävas ned vid storskalig utveckling.
- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.

YTTERFÄLLE/SVARTVIK

Ytterfälle och Svartvik är ett område i närheten av Härnösands tätort och Fällebergets friluftsområde där allt fler fritidsbostäder omvandlas till permanentbostäder. Området ska ges förutsättningar att kompletteras med mer bebyggelse i anslutning till den befintliga, dock behöver grönstruktur ner mot vattnet bevaras för tillgängligheten för människa, djur och växtliv. Vid omfattande bebyggelseutveckling i området ska kommunalt vatten och avlopp utredas, liknande den utveckling som genomförts på södra Härnön.

LIS- område finns i Pålvisken som kan möjliggöra till och ombyggnation samt enstaka ny bebyggelse då området redan är relativt exploaterat. Området kommer på lång sikt att påverkas av förhöjda havsnivåer, samt har låg eller viss eroderbarhet vilket kan behöva beaktas vid höjdsättning av främst ny bebyggelse.

ATT GÖRA

- Ta fram detaljplaner för områdena Ytterfälle och Svartvik för att möta kommande omvandling av bebyggelse och möjliggöra för fler bostäder i anslutning till den befintliga.

TA HÄNSYN TILL

- Vid storskalig utveckling och omvandling av bebyggelse ska kommunalt vatten och avlopp utredas, med anslutning till VA-ledning Södra Härnön.
- Naturvårdsobjekt av naturvärde "högt värde" behöver beaktas vid utveckling.
- Riskområden för ras, skred och erosion måste beaktas vid utveckling i området.
- Status för vattenförekomsterna kust Södra sundet är måttliga vilket kommer att kräva strategiska åtgärder och hänsyn vid utveckling av tätorten för att MKN vatten ska kunna uppnås, exempelvis genom dagvattenrening.

Verksamheter och industri

I Härnösands tätort finns många verksamheter av olika slag, allt från handel, storskalig industri, produktion och många företagsområden. Dessa verksamheter skapar en funktionsblandning på stadsdelnivå vilket genererar arbetstillfällen, mötesplatser, liv och rörelse till stadsdelarna. Verksamheter, företagsområden och enstaka handel som är förenliga med bostäder kommer att uppmuntras som en del av sammanhängande bostadsbebyggelse.

Storskaliga industri- och verksamhetsetableringar hänvisas till Saltvik som ska ges förutsättning att utvecklas västerut mot Säbrå och parallellt med planerad anslutning av framtida E4. Typ av verksamhet ska styra närheten till kringlig-

gande bebyggelse. Ytkrävande handel för storsköpstillsfällan som i större utsträckning kräver bil ska uppmuntras och utvecklas på Ankarets handelsområde eller Saltvik.

RIKTLINJER

- Utvecklingen av Saltviks industri och verksamhetsområde kommer ta grönstruktur i anspråk och skapa fler hårdgjorda ytor vilket kräver genomtänkt dagvattenhantering. Grönstruktur ska värnas inom området där det är möjligt.
- Saltvik kommer utvecklas till en stor arbetsplats vilket kommer att kräva kollektivtrafiklösningar och gång- och cykel vägar.

Friluftsliv, natur och motion

I Härnösands tätort spelar den vardagsnära skogen en särskilt viktig roll, då den kompletterar den bebyggda miljön och gör det enkelt för invånarna att få naturupplevelser i närheten av den egna bostaden. Något som är en grundförutsättning för en personlig livsmiljö i Härnösands kommun.

På fastlandet finns tre frilufts- och naturområden, Gådeåberget, Bondsjöhöjden och Murberget. Här finns

populära stigar, leder, grill- och utsiktsplatser som ramar in tätortens bebyggelse. Dessa områden ska utvecklas för att på vissa håll bli tillgängliga för fler målgrupper genom skyltning, spångar och faciliteter men på andra håll ska den rena naturupplevelsen värnas. Friluftsplaneringen ska eftersträva att knyta samman områdena tydligare genom att jobba med anslutningsstråk mellan dem. Bondsjöhöjden är även ett organiserat idrotts- och motionsområde

som kan kompletteras med fler aktiviteter och möjligheter till rörelse både för den enskilda individen och föreningar.

På Härnön återfinns Vårdkasen och Högslettens friluftsoch motionsområden. Vårdkasen är Härnösands största organiserade friluftsområde med en mängd olika aktiviteter för olika säsonger. Området ska ges rätt förutsättningar att fortsätta utvecklas till ett attraktivt friluftsområde i stadsnära läge som tilltalar fler målgrupper och besökare från andra kommuner både vad det gäller kvalitet och utbud. Områdets koppling mot Smitingens havsbad kan förtydligas.

Högsletten är ett prioriterat utvecklingsområde när det gäller stora och småskaliga etableringar kopplat till fritid, idrott och motion. Här kan nya etableringar av hallar eller anläggningar genomföras genom förtätning. I nära anslutning till Högslettens friluftsområde finns värdefull vardagsnära natur men även Härnös skjutfält och övningsområde som är av riksintresse. Det är av vikt att friluftslivet här kan samspela med försvaret genom tydlig information och respekt för pågående verksamhet.

Smitingens havsbad är ett naturreservat, av riksintresse för friluftslivet och Natura-2000 område som är populärt besöksmål för boende och besökare i Härnösand. Här ska Norrlands nästa friluftdestination utvecklas genom en naturcamping som samspelar med den kringliggande miljön. Trafikinfrastrukturen till området ska utvecklas i samverkan med Trafikverket för att möjliggöra för tryggt resande särskilt för gång- och cykeltrafikanter till besöksmålet. Kollektivtrafiken ska utvecklas för att minimera behovet av att ta bilen för boende inom tätorten.

Från Härnösand central ska ett gång-, cykel- och rekreativstråk utvecklas på den nedlagda banvallen. Stråket kommer att passera Älandsbro kommunalsentrum och Mörtsal i Högsjö kommunal för att senare ansluta Höga Kusten-leden. Utvecklingen ska genomföras i etapper

där Härnösand central och Älandsbro är första etappen. Sträckan ska möjliggöra cykelpendling men även ha höga upplevelsevärden för besökare och boende.

ATT GÖRA

- Ta fram utvecklingsstrategi/handlingsplan för de vardagsnära friluftsoch motionsområdena.

TA HÄNSYN TILL

- Utvecklingen av Smitingens campingområde ska samspela med naturmiljöerna och se dem som en resurs och ett värde att värna om för att bibehålla platsens attraktivitet.
- Smitingen är Natura-2000 område, riksintresse för friluftsliv, naturvårdsobjekt och naturreservat vilket innebär att området bör utvecklas med försiktighet och hänsyn till platsens värden.
- Vid utvecklingen av en camping på Smitingen ska kollektivtrafik och trafikinfrastrukturen utvecklas för att möjliggöra hållbart resande till besöksmålet.
- Parkering- och kollektivtrafiklösningar måste utredas vid Smitingen, Vårdkasen och Högslettens friluftsområden vid storskalig utveckling.

Kulturmiljö

Härnösands stad grundas 1585 som en av de första städerna i Norrland och historien har tydligt påverkat utvecklingen och utformningen av tätorten. Stadsplanen präglas av närheten till havet, ett strikt rutnätssystem samt Östanbäcken och Långgatans oregelbundna planstruktur. Den äldre stadskärnan har successivt kompletterats med nya bostadsområden utifrån påverkan av nya näringar. Den industriella utvecklingen under 1800-talet medförde nya industriområden och arbetarmiljöer. Stadens borgerskap byggde sommarvillor en bit utanför staden och hamnen utvecklades när försvar och handel växte. Under

1900-talet utvecklades utbildningsväsendet och fler bostadsområden byggdes i folkhemsandan. Med bostadsbristen under 1950- och 60-talen växte nya områden fram i miljonprogrammets anda i både mindre och större skala. Tätorten präglas än idag av olika tidslager där skilda planeringsideal satt prägel på stadens karaktär. Staden visar på en lång bebyggelseutveckling från 1700-talet fram till idag. De olika årsringarna är viktiga för att förstå stadsutvecklingen och viktiga att ta hänsyn till vid kommande planering.

RIKTLINJER

- För stöd vid gestaltning i Härnösands tätort ska kommunens gestaltungsprogram beaktas.
- Inga bygglovsbefriade åtgärder gäller i särskilt värdefulla kulturmiljöer och värdena ska skyddas från oaktad renovering, gestaltning eller tillbyggnader.
- Gatustruktur och bebyggelsekaraktärer ska värnas vid utveckling i Härnösands tätort.
- Härnösand ska fortsätta utveckla stadssiluetten och arbeta med topografin som ett viktigt verktyg vid höjdsättning.
- Stadens moderna kulturarv, vardagsarkitektur och industrihistoria ska beaktas vid planeringen.
- Härnösands torg ska fortsätta vara en central plats för handel och möten mellan människor och kulturer.

- Stadens 1700-talsbebyggelse och stadens betydelse som lärosäte ska lyftas fram vid utveckling av centrala delar.

ATT GÖRA

- Uppdatera tätortens kulturmiljöinventeringar.
- Genomföra utbildningsinsatser om tätortens kulturmiljöer till näringsliv, fastighetsägare och invånare ur ett utvecklingsperspektiv.

TA HÄNSYN TILL

- Delar av centrala Härnösand är skyddade som riksintresse för kulturmiljö vilket kräver extra hänsyn till platsens kulturvärden vid kommande utveckling.

Transportinfrastruktur

Inom tätorten är biltrafiken och godstransporterna mer frekventa än utanför tätorten samtidigt som det är fler människor, bebyggelse och naturområden att ta hänsyn till. Då andelen transporter av gods väntas öka i framtiden behöver trafikinfrastrukturen följa utvecklingen utan att belasta transportsystemet ytterligare, detta kan möjliggöras genom omlastning av varor och gemensamma transporter inom tätorten. Broar som ansluter trafiken till Härnön behöver kunna hantera dagens och framtidens behov av transporter. Nybron kommer att bytas ut i anslutning till översiktsplanens antagande. Planering av yteffektiva parkeringslösningar ska förläggas på fastlandet för att minimera andelen trafik som behöver passera in på ön via broarna. Dessa ska dock fortfarande finnas i närheten till viktiga målpunkter och inom promenadavstånd från handeln i centrum. Förslagsvis ska framtida parkeringshus förläggas på Kronholmen alternativt i anslutning till Kanalbron/Mellanholmen.

En förflyttning av E4 utanför tätorten ska beaktas i samhällsplaneringen. I översiktsplanen ges ett övergripande funktionellt förslag på framtida dragning. Ett mer detaljerat förslag utreds i samverkan med Trafikverket. En förflyttning kommer att ha en positiv inverkan på transporter, trafik- och boendemiljö i Härnösands tätort. Vid en förflyttning ska befintlig E4 inom tätorten smalnas av och göras mer stadsmässig till fördel för mer bebyggelse och grönområden.

I tätorten ska ett komplett gång- och cykel huvudnät utvecklas, där flyt, tydlighet och trygghet ska vara ledorden. Åtgärder som upphöjda passager, minimerat antal

trottoarkanter och skyltning är exempel på åtgärder som ska prioriteras för huvudnätet. Där det finns ett behov ska anslutningsstråk utvecklas för att knyta ihop stadsdelar och målpunkter till huvudnätet för att succesivt göra det enkelt att välja att förflytta sig till fots eller cykel. Den exakta placeringen av huvudnätet kommer att utarbetas i kommunens gång- och cykelplan.

Längre cykelstråk ska utvecklas från Härnösand Central och sträcka sig ut mot Smitingen, Solumshamn och Byåker (i förlängningen Brunne) för att möjliggöra för pendling, cykelturism och motion. Användningsfrekvens, behov och förutsättningar ska styra omfattningen av utvecklingen. I Härnösands tätort behöver delvis allmänna parkeringar i attraktiva lägen förflyttas till mer yteffektiva alternativ så som exempelvis utveckling av parkeringshus.

RIKTLINJER

- Fortsatt verka för en förflyttning av E4 utanför tätorten i samverkan med Trafikverket.
- Utveckla möjligheterna för fler vardagspendlare att välja andra transportslag än bil.
- Förtätning av tätorten och Härnön specifikt kan komma att resultera i utökad trafik som kan ha en negativ inverkan på luftkvalitén. MKN för luft ska alltid beaktas och åtgärder genomföras som kan reducera framtida problemområden.

TA HÄNSYN TILL

- Många av de längre gång och cykelstråken kommer att behöva utvecklas på eller i anslutning till statlig väg. Här ska utvecklingen ske i samråd med Trafikverket och Region Västernorrland.

Säbrå

Säbrå är en kommun del för den som vill ha en boendemiljö i en tätort med mycket landsbygdskaraktär. Säbrå har ungefär 2500 invånare och här finns kommunens största kommundelscentrum, Älandsbro. Kommundelen består i huvudsak av ett jordbruks- och skogslandskap med många vattenmiljöer av värde för djur- och växtliv men även populära boendemiljöer och områden för friluftsliv och rekreation.

I Älandsbro kommundelscentrum finns ett större verksamhetsområde i anslutning till Älandsfjärden samt Älands återvinningsanläggning som är en viktig plats för avfallshantering och biogasproduktion. Älandsbro kommundelscentrum ska utvecklas långsiktigt för att

knytas närmare Härnösands tätort. Utveckling av gång-, cykel och rekreationsstråk, bebyggelse och en utökad kollektivtrafik ska minska det upplevda avståndet mellan centrumen.

Bostäder

Storskalig utveckling av bostäder hänvisas i första hand till Älandsbro kommundelscentrum med omnejd. Bostadsbyggandet ska möjliggöra för fler typer av bostäder och upplåtelseformer som kan kompletteras med icke störande verksamheter, grönområden och gemensamhetsytor som exempelvis platser för odling eller en lekpark. Sammanhängande bebyggelse hänvisas till befintliga stråk i riktning mot Härnösands tätort, Sanna färjeläge och mot Ramsås. LIS-områden finns kring sjöarna Stor Vegsjön, Åmsjön och Brunnässjön för att möjliggöra om-, till- och nybyggnation i anslutning till befintlig bebyggelse.

Vagnön kan komma att kompletteras med mer bebyggelse av framförallt småskalig karaktär, exempelvis fritidshus eller enstaka bostäder. Alternativt ny bebyggelse som kan ge mervärden för besöksanläggningen golfbanan och gästhamns verksamheten på Lustholmen. LIS-områden finns på dessa platser för att underlätta utvecklingen.

Kring det planerade gång- och cykelstråket (läs mer under trafikinfrastruktur) mot Härnösands tätort ska nya bostäder ges möjlighet att utvecklas. Här finns även många fritidshus som kan komma att omvandlas till permanenta bostäder.

I anslutning till Byåker, en villagata i närheten av Säbrå kyrka ska ny bebyggelse uppmuntras. Från Byåker är det tre kilometer till Härnösand central men innehar flera av landsbygdens värden. Förslagsvis ska bebyggelse utvecklas som knyter Byåker närmare Bondsjöhöjden, här är det särskilt viktigt att bostadsutvecklingen kompletteras med en tryggare gång- och cykelväg, då många idag cykelpendlar och motionerar efter väg 718. Kring Nässjön

finns en viss bebyggelse som kan kompletteras med fler enskilda bostadshus, här ska dock landskapets värden värnas och allt för stor exploatering i anslutning till vattenområdet undvikas.

Kommundelen har mycket värdefull jordbruksmark som inte ska tas i anspråk för ny bebyggelseutveckling för att värna kulturmiljö, jordbrukslandskapets värden, biologisk mångfald och näringslivet.

Verksamheter och industri

Dagligvaruhandel, bensinstation och andra verksamheter finns i kommunalscentrumet Älandsbro. Det är en service av stort värde för sitt omland då det förutom kommersiell handel blir en plats för möten och gemenskap, vilket i sin tur skapar liv och rörelse. Att service finns lokalt är även hållbart ur transportsynpunkt, då det reducerar antalet resor till tätorten och jämnar ut klyftorna inom kommunen. Kommunalscentrumet har stor potential att utvecklas till ett mer komplett centrum med gemensamhetsytor, gröna miljöer och fler företag. Befintliga verksamheter i Älandsbro ska värnas och fler aktörer/verksamheter uppmuntras till utveckling för att stärka underlaget. Till detta behöver de allmänna ytorna

utvecklas för att göra det mer attraktivt att stanna till och upprätthålla sig i Älandsbro kommunalscentrum.

Industri- och verksamhetsområdet närmast Älandsfjärden ska ges möjlighet att utvecklas och till viss del ta nya markområden i anspråk. Kommunelens yta utanför centrumet består till stor del av areella näringar. Det finns flertalet stora jordbruk som ska ges förutsättningar att fortsätta bedriva sin verksamhet och nya typer uppmuntras.

I anslutning till Älands återvinningsanläggning kan fler verksamheter på sikt utvecklas. Området är redan i anspråkstaget för störande verksamhet och kommer att ha ett strategiskt läge i anslutning till framtida E4.

Friluftsliv, idrott och motion

I anslutning till Älandsbro kommunalscentrum finns ett mindre idrottsområde med fotbollsplan och motionsspår som är av vikt för boende och föreningslivet. Vid kommande utveckling av kommundelen kommer denna plats att få en allt viktigare roll i invånarnas vardag och ska därför upprätthållas och utvecklas tillsammans med dess användare. Det bör dock beaktas att framtida förflyttning av E4 kan komma att påverka detta område negativt. Längst med kuststräckan innan industri- och verksamhetsområdet ska ett mindre friluftsområde och rekreationsstråk utvecklas med enklare faciliteter så som grillplatser, bänkar och skyltning något som blir särskilt viktigt vid kommande bostadsutveckling.

Kommundelen har många upplevelsevärden för friluftsliv som kan lyftas fram tydligare i kommunens friluftsplanning och fritidsutveckling. Skyltade leder med enklare faciliteter så som grillplatser och vindskydd kan utvecklas tillsammans med markägare och invånare i kommundelen. I de västra delarna av Säbrå finns många kulturhistoriskt intressanta områden med fåbodar och lämningar

som kan skapa intressanta besöksmål om de knyts samman med exempelvis en vandringsled. Denna utveckling behöver ske i samverkan med markägare. Vagnön är även ett intressant område för friluftsliv och rekreation som även den bär på kulturvärden i form av fornlämningar och medeltida gravplatser.

Runt Nässjön finns en populärt motions- och rekreationsstråk med fina utsikter mot sjön och Gådeån. Stråket går efter befintlig väg vilket innebär att dessa värden behöver uppmärksammas särskilt om vägen byggs om, den begränsade trafiken och vägområdets utformning gör idag att trafik och motionärer kan samexistera. Slingan kan märkas upp och knytas ihop med exempelvis Gådeåleden och friluftsområdet på Gådeåberget.

Kommundelen har flertalet bergstoppar som är populära besöksmål för lokalinvärnarna, exempelvis Uvberget. Dessa kan i samverkan med markägare skyltas upp och göras mer tillgängliga. Till vissa kan vandringsleder knyts samman och anslutningsstråk till besöksmålen utvecklas.

Kulturmiljö

Fäbodvallar finns på flertalet platser i Säbrå kommun. Dessa kan tillgängliggöras och deras värden lyftas fram tillsammans med markägare till områdena, exempelvis som en del av utvecklingen av friluftslivet. Men även lämningar och gravplatser exempelvis kring Stor-Vegsjön och på Vagnön som är av riksintresse. Utveckling av exempelvis bostäder eller åtgärder för friluftslivet på dessa platser behöver ta värdena i beaktning och kan med fördel lyfta fram dem för att skapa mervärden för boende och besökare.

Kulturmiljöerna i Säbrå kommun är främst äldre bybildningar och värdefull bebyggelsestruktur. Furuholts är ett exempel på nybyggarbyar från 1700-talet, Åm och Brunnäs är exempel på bybildningar från 1800-talet som inte berördes av 1700- och 1800-talets skiften vilket

innebär att de fortfarande har en ålderdomlig bystruktur med tätt liggande och oregelbundet placerade gårdar omgivet av jordbrukslandskap. Byn Bötsle och gården Tuvan har flertalet byggnader från 1800-talet och med den ursprungliga utformning bevarad. Bebyggelsen ligger i höjdlägen och omringas av odlingslandskap av värde.

I Ålandsbro återfinns en äldre kvarn miljö med tillhörande byggnader med högt kulturhistoriskt värde. Norrstigen är den äldre kustvägen som passerar Säbrå kyrka och ansluter befintlig E4 söderut innan Ålandsbro kommunscentrum. Norrstigen var redan under medeltiden en genomfartsled utefter Norrlandskusten. Under 1600-talet gjordes stigen farbar för hjulfordon. Efter Norrstigen finns byn Stig som fick sitt namn efter vägen, byn är även den kulturhistoriskt värdefull.

Transportinfrastruktur

I kommundelen passerar E4 genom kommunscentrumet Ålandsbro vilket blir en barriär mellan kusten och boendemiljöerna. Ur ett långsiktigt perspektiv planeras E4 att förflyttas utanför kommunscentrumet och ledas förbi Härnösands tätort istället för genom den. Något som i sin tur kan komma att ha en inverkan på befintlig bebyggelse i kommundelen. Det tidiga förslaget visar på att ny E4 kan komma att utvecklas väster om bostadsområdet Byåker,

vilket kan komma att bli en barriär mellan Härnösands framtida tätortsutbredning och det som kan klassas som kommunens landsbygd. Prioriterad gång- och cykelutveckling i kommundelen innefattar omvandlingen av banvallen mellan Härnösand Central och Ålandsbro kommunscentrum, men även utvecklingen av gång- och cykel väg mellan Bondsjöhöjden och Byåker.

RIKTLINJER

- Ny bostadsbebyggelse av olika upplåtelseformer ska utvecklas i och kring Ålandsbro kommunscentrum.
- Fler grönområden och gemensamhetsytor ska utvecklas i Ålandsbro kommunscentrum.
- Ny bostadsbebyggelse uppmuntras i anslutning till befintlig sammanhängande bebyggelse.
- Verksamhets- och industriområdet vid Ålandsfjärden ska ges förutsättningar att utvecklas.
- Gång- och cykelstråk ska utvecklas från Härnösand central till Ålandsbro för pendling och rekreation.

ATT GÖRA

- Utreda möjligheterna till markförvärv för att skapa gemensamhetsytor och ny bebyggelse i Ålandsbro kommunscentrum.
- Ta fram utvecklingsstrategi för området kring Banvallen mot Ålandsbro.
- Samverka med Trafikverket kring förflyttning av E4.

TA HÄNSYN TILL

- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid

kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.

- Korridor för kommande förflyttning av E4 ska beaktas.
- Lämningar från sågverksepoken finns i området kring Ålandsfjärden. Det måste beaktas vid kommande utveckling.
- Vagnön är av riksintresse för kulturmiljövård. Här finns kuströse miljö med stråk av brons- och järnåldersrösen.
- Området vid källsand är särskilt känsligt för ras och skred vilket behöver beaktas vid utveckling av fler bostäder i området.
- Naturvårdsobjekt av högt värde finns i kommundelen.
- MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt Ålandsfjärden och Nässjön, exempelvis genom dagvattenrening.
- Omfattande omvandling eller utveckling av områden för bostäder kan komma att kräva utveckling av kommunalt vatten- och avlopp, det här behöver beaktas vid efterföljande planering.

LÄS MER:

- Kulturhistoriska miljöer – Härnösands landsbygd. Rapport nr 5, 1983.

Öarna

Öarna är en kommundel bestående av Hemsön, Lungön och Åbordsön som är belägna i Härnösands kustband. Begreppet Öarna har skapats för arbetet med översiktsplanen. På Öarna är närmare 150 invånare folkbokförda och hit tar man sig med färja (Hemsön) eller båt. Hemsön är störst till ytan och är den med flest permanent bosatta invånare. Lungön och Åbordsön består till största delen av fritidsbostäder som brukas under sommarhalvåret. Utifrån ortsdialoger genomförda i arbetet framkom att invånarna anser att det är något särskilt med att bo på en ö i havet. Här lever kulturhistorien i gamla fyrar och fiskelägen. Strandhuggen är många och det finns flera fina vyer över Höga Kustens landskap.

Bostäder

Öarna är stora och är förhållandevis oexploaterade. Bebyggelsestrukturen är koncentrerad till specifika områden vilka de flesta är i anslutning till havsmiljön. Öarnas boendemiljöer ska ges möjlighet att utvecklas. På Lungön och Åbord innefattar det framförallt en fritidshusutveckling alternativt bebyggelse för besöksnäringen då dessa öar inte har några anslutningar med transportinfrastruktur. Hemsön kan utvecklas med fler permanenta bostäder. Denna utveckling ska koncentreras kring befintlig bebyggelse och i anslutning till transportinfrastruktur. Detta innebär i första hand en

utveckling i anslutning till Sannasundet, Utanö, Hultom, Dalom och Nordanö för att komplettera befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse. LIS-områden finns på några av dessa platser för att möjliggöra för om-, till- och nybyggnationer.

Kommunen har ett markinnehav i Dalom som kan komma att utvecklas för exempelvis besöksnäringen i form av fritidsby eller annan småskalig verksamhet. Det finns höga naturvärden i Dalomsviken i anslutning till området som ska skyddas vid denna utveckling, exempelvis ska restriktivitet gälla kring bryggor i viken.

Verksamheter och industri

Kommundelen Öarna och framför allt Hemsön har många besöksanledningar och ska ges möjlighet att utvecklas därefter. Kommundelen har både höga kultur- och naturvärden som kan tillgängliggöras och lyftas fram som en del i att utveckla besöksnäringen och det lokala friluftslivet. Men det kräver ett helhetsgrepp kring planeringen och samverkan med markägare för att exempelvis utveckla faciliteter och infrastruktur som möter upp besökarens behov. Hemsön behöver särskilt en utveckling av digital infrastruktur som möjliggör för fler att bo och arbeta här i framtiden vilket i sin tur möjliggör

för fler företag i området. Boendeanläggningar så som vandrarhem och camping för besökare ska uppmuntras för att skapa mervärden för fler verksamheter att utvecklas. Vid positiv utveckling av besöksnäringen ska kusttrafik som trafikerar öarna utredas, men det kräver i sin tur utveckling av lämpliga landstigningsplatser.

Sanna färjeläge är en viktig mötesplats och det första mötet med Hemsön för besökare och boende. Här kan service anläggas som gör platsen mer inbjudande, denna utveckling behöver i detta fall ske i samverkan med Trafikverket.

Friluftsliv, idrott och motion

Öarna har alla goda förutsättningar för friluftsliv, rekreation och motion. Men naturen är förhållandevis otillgängligt för besökare. Till viss del för att det kräver båt eller färja för att ta sig ut till öarna, men även för att det idag inte finns särskilt många skyltade eller utpekade friluftsområden, vandringsstråk eller faciliteter. Detta är något som kan utvecklas tillsammans med markägare och boende på öarna. Hultomsberget, Hemsöhatt och liknande bergstoppar på Hemsön kan exempelvis knytas samman med vandringsled. Alla tre öarna kan utvecklas med fler tydliga landstigningsplatser och målpunkter för fritidsbåtar för att möjliggöra för vidareutveckling av besöksnäringen, men också för att styra trafiken från mer känsliga vikar i kustbandet. Hemsön har ett mindre motionsområde med elljusspår, utomhusscen och föreningslokal som upprätthålls av föreningslivet på ön, något som ska fortsatt uppmuntras och utvecklas vid en utökad bebyggelse. Gästhamnar för fritidsbåtstrafiken ska utvecklas i närheten av populära besöksmål på land exempelvis Prästhushamn och Sundhamn. I Prästhushamn finns ett LIS-område som ska möjliggöra utveckling för besöksnäringen och friluftslivet.

Kulturmiljö

I Prästhushamn på Hemsön återfinns kommunens bäst värdebevarade fiskelägestruktur med flera sjöbodnar och kokhus. Fiskeläge återfinns även i Sundhamn på Lungön, här finns även ett kapell och kyrkogård. På Lungön återfinns även en fyrplats där det första fyrtornet uppfördes 1861.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är exempelvis Sanna gård och Drav gård på Hemsön. Sanna gård har värdebevarad träarkitektur i ettpräglat odlingslandskap och Dravle gård är ett exempel på sommarhus i

snickarglädjestil som uppfördes i slutet av 1800-talet. Här finns även den för landet kulturhistoriskt intressanta arboretumanläggningen. Daloms bykärna har en för Ångermanland ovanlig placering centralt i en dalbotten, här finns även kommunens enda bevarade rundloge. På Hemsön återfinns Hemsöfästning som är en militärhistorisk plats. Fästningen anlades 1914 för att skydda mynningsviken till Ångermanälven. De batterier (Storråberget och Havstoudd) som är populära besöksmål än idag anlades under 1950- och 1960-talet.

Transportinfrastruktur

Från och inom öarna Lungön och Åbord finns ingen trafikinfrastruktur. Till öarna behöver därför förbättrade landstigningsplatser för kusttrafik och fritidsbåtar utvecklas tillsammans med markägarna om öarna ska kunna vidareutvecklas för besökare. Trafikinfrastrukturen till Hemsön innefattar en linfärja som Trafikverket tillhandahåller, färjan möjliggör för boende och besökare att kunna ta sig till ön men skapar ändå begränsningar för utveckling. Ur ett långsiktigt perspektiv skulle färjan kunna ersättas av en bro, vilket kommer göra Hemsön mer lättillgänglig vilket kan antas ha positiva effekter

både på bostadsmarknaden och det lokala näringslivet. Utveckling kommer i detta fall behöva ta hänsyn och anpassas efter den kusttrafik som passerar i Sannasundet.

I väntan på utredning av eventuell bro är det viktigt att färjeläget håller hög status för invånare och besökare. För att skapa förutsättningar för hållbart resande för de boende på Hemsön kan pendlarparkeringar för bil och cykel utvecklas i anslutning till färjeläget. En åtgärdsvalsstudie (ÅVS) finns framtagen för området där åtgärder finns utpekade för att öka tillgängligheten och säkerheten.

RIKTLINJER

- Pendlarparkeringar, service och annan utveckling av Sanna färjeläge ska utvecklas tillsammans med Trafikverket.
- Ny bostadsbebyggelse uppmuntras i anslutning till befintlig sammanhängande bebyggelse.
- Prästhushamn och Sundhamn kan utvecklas för besöksnäringen genom exempelvis gästhamn och faciliteter.
- Utveckling för besöksnäringen ska uppmuntras, särskilt boendemöjligheter som exempelvis camping eller ställplatser.
- Digital infrastruktur som exempelvis bredband/fiber eller likvärdiga lösningar behöver utvecklas till i första hand Hemsön.

ATT GÖRA

- Utveckla friluftslivet och besöksnäringen med exempelvis vandringsleder, skyltning och faciliteter tillsammans med markägare och invånare.

TA HÄNSYN TILL

- Många områden på öarna gäller utvidgat strandskydd på grund av platsernas naturvärden, detta ska beaktas.

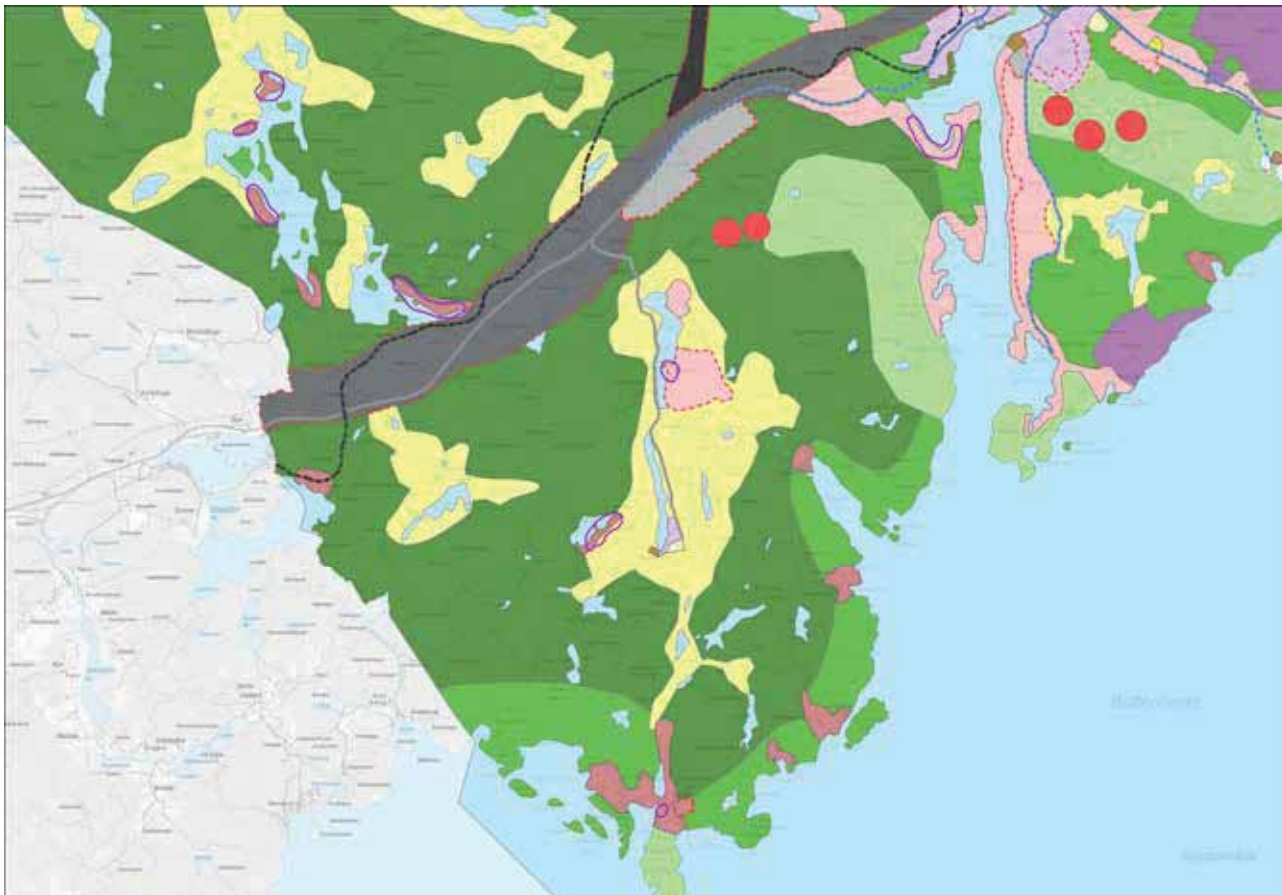
- Värdefulla kulturmiljöer ska beaktas vid utveckling i framförallt Dalom, Prästhushamn och Sundhamn.
- Höga naturvärden i Dalomsviken ska skyddas vid utveckling.
- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.
- Mellan Hemsön och Åbordön finns naturvårdsobjekt i vattenområdet med höga värden som ska värnas.
- MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt kusten, exempelvis genom dagvattenrening.
- Omfattande omvandling eller utveckling av områden för bostäder vid framförallt Sannasundet behöver vatten och avloppsfrågan beaktas särskilt vid efterföljande planering.
- Vid utveckling av landstigningsplatser eller gästhamnar måste naturvärden och den ekologiska statusen för vattenförekomsten beaktas särskilt.

LÄS MER

- Kulturhistoriska miljöer – Härnösands landsbygd. Rapport nr 5, 1983.

Häggdånger

Häggdångers kommunedel är en levande landsbygd med cirka 500 invånare, belägen mellan arbetsmarknadsområdena Sundsvall/Timrå och Härnösand. Kommundelen består till stor del av jordbruks- och skogslandskap och har sina boendemiljöer främst intill sjöarna eller i vikar utefter kusten.

Bostäder

I Häggdångers kommunedel finns en efterfrågan på bostäder för framförallt barnfamiljer, men ett begränsat utbud i dagsläget. Insatser för att skapa en rotation på bostadsmarknaden i Häggdånger, områden för ny bebyggelse och enstaka bostadsutveckling ska uppmuntras för att möta framtida behov av bostäder.

Den befintliga bebyggelsen är främst belägen kring Sjösjön och Kyrksjön i byar som Sjö och Dal men även i vikarna efter havet så som Barsviken, Svenskär och Hästviken. Utöver dessa finns bybildningar som exempelvis Antjärn, Tjärnsjö och By. På dessa platser kan den sammanhängande bebyggelsen kompletteras med fler bostäder och fritidshus i samverkan med markägare och invånare i kommundelen. Ett mindre LIS-område finns i Dal kring en udde som är relativt bebyggd, här möjliggörs för till och nybyggnationer, efterföljande LIS arbete bör utreda att utöka området. Ett annat finns kring Grötsjön

vilket möjliggör för utveckling av enstaka bostäder eller fritidshus.

Omfattande bebyggelseutveckling hänvisas till området kring Häggdångers kyrka och skola för att eftersträva en täthet av blandad bebyggelse som i ett långsiktigt perspektiv kan komma att skapa ett kommunelsentrum. Vid utveckling av verksamheter, handel, service eller allmänna platser för exempelvis idrott och motion ska dessa placeras i detta område.

I Barsviken finns ett kommunalägt markområde som kan möjliggöra för bostads- eller fritidshusbebyggelse alternativt bebyggelse som gynnar besöksnäringen och det lokala friluftslivet. Oavsett utveckling behöver de höga natur- och kulturvärdena i anslutning till platsen beaktas. För att den fortsatta utvecklingen av Barsviken behöver en detaljplan tas fram.

Verksamheter och industri

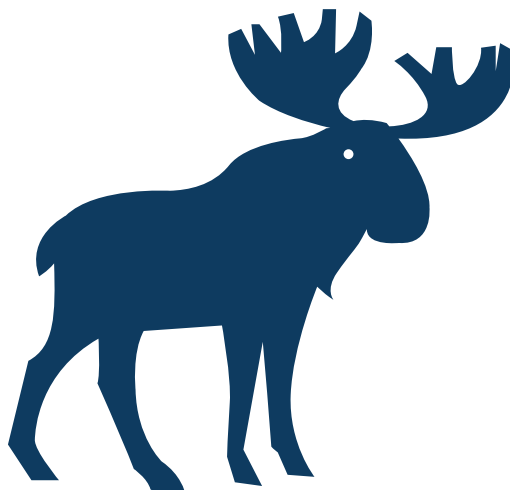
Det finns potential för ett nytt verksamhets- och industriområde i riktning mot Timrå och Sundsvall i anslutning till E4. Järnvägskorridoren för Nya Ostkustbanan täcker stora delar av området kring E4 i Häggdångers kommun del vilket begränsar möjligheten till att exakt peka ut utvecklingsområde i översiktsplanen i dagsläget. Vid avsmalnad järnvägskorridor ska i första hand området kring Kittjärn utredas för verksamhet och industriutveckling. Området innefattar ytan över och mellan motorbanan och bergtäckten, här finns goda möjligheter för elanslutning och närhet till E4 för transporter av gods- och människor. Området är

redan i anspråkstaget för störande verksamheter samt har ingen närliggande bostadsbebyggelse. Områdets topografi samt potentiella våtmarker behöver undersökas i nästkommande skede av planeringen.

Barsviken kan vidareutvecklas som ett besöksmål som i sin tur kan generera nya företag till platsen. En gästhamn och förbättrad transportinfrastruktur samt kommunikation kring platsens värden är sätt att lyfta platsen för besökare och nya invånare. LIS-område finns på platsen vilket kan möjliggöra för utveckling av verksamheter som kräver ny, till eller ombyggnation till området.

Friluftsliv, idrott och motion

Barsviken är en populär boende, kultur- och naturmiljö som kan tillgängliggöras för friluftsliv genom vandringsleder med skyltning och enklare faciliteter. Förslagsvis kan en vandringsled utvecklas efter kustlinjen och knyts ihop med befintliga stigar kring Skarpudden. Motionsspår finns idag i anslutning till skolan, en plats som vid utveckling kan kompletteras eller vara utgångspunkt för fler aktiviteter. Gästhamn/naturhamnsplatser kan utvecklas i Barsviken och Svenskär för att tillgängliggöra platsen för besökare från vattnet, vilket i sin tur kan skapa underlag för utveckling mot besöksnäring.

Kulturmiljö

I Barsviken finns sjöbodar, kokhus och gistvallar tillsammans med lämningar från tiden då Gävlefiskarna började segla upp till viken. Barsvikens fiskeläge i de södra delarna av Häggdånger är välbevarat och har ett kapell från 1727. I anslutning till fiskeläget finns Skarpuddens fyr.

I Bybildningen By ligger gårdarna tätt tillsammans på en höjdrygg med kringliggande odlingslandskap. Bybildningen tillsammans med miljön kring Byån och Byvikens fiskeläge ska ses som en helhetsmiljö av högt värde. Järnåldersgravar finns i byns närhet. Kulturhistoriskt värdefull gårdsbebyggelse återfinns på Dalunds gård som har många byggnader från 1850-talet.

I Glons fiskeläge finns en sjöbod och två kokhus bevarade.

Häggdångers kyrka har ett centralt läge i Häggdångersbygden i de södra delarna av Kyrksjön. Kring Kyrksjön finns de äldre bybildningarna: Torrom, Muggård och Skällom. Kyrkans väl synliga och centrala läge och med byarna i en krans runt det öppna odlingslandskapet innehar höga värden. Här finns även järnåldersgravar.

Rogsta by utgörs av spridda gårdar vid en öppen dalgång. Byns höjdläge vid skogskanten, det väl synliga läget från vägen till Häggdångers kyrka och det öppna odlingslandskapet har höga värden. I närhet till byn finns järnåldersgravar.

Transportinfrastruktur

Transportinfrastrukturen inom Häggdångers kommun del behöver utvecklas för att möta kommande bostadsbebyggelse och för besökare. Detta gäller framförallt vägen mot Antjärn och sista biten mot Barsviken. Ett gång- och cykelstråk kan vid omfattande utveckling utredas för att möjliggöra för vardags- och arbetspendling till Härnösands tätort. Denna utveckling

blir särskilt viktig vid en verksamhetsutveckling i Kittjärn. Vid utveckling av ett andra stationsläge för tågtrafiken inom Härnösands kommun förespråkas området där framtida E4 och järnväg kommer att mötas vilket utifrån befintligt material kan antas vara kring Antjärn i Häggdånger. På denna plats kan en ny transportnod utvecklas.

RIKTLINJER

- Ny bostadsbebyggelse uppmuntras i anslutning till befintlig sammanhängande bebyggelse.
- Omfattande bebyggelse och utveckling av service ska uppmuntras i området kring Häggånger skola.
- Ny industri- och verksamhetsmark ska tas fram vid avsmalnad korridor för ny järnväg.
- Barsviken ska ges förutsättningar att utvecklas för besöksnäringen och det lokala friluftslivet.

ATT GÖRA

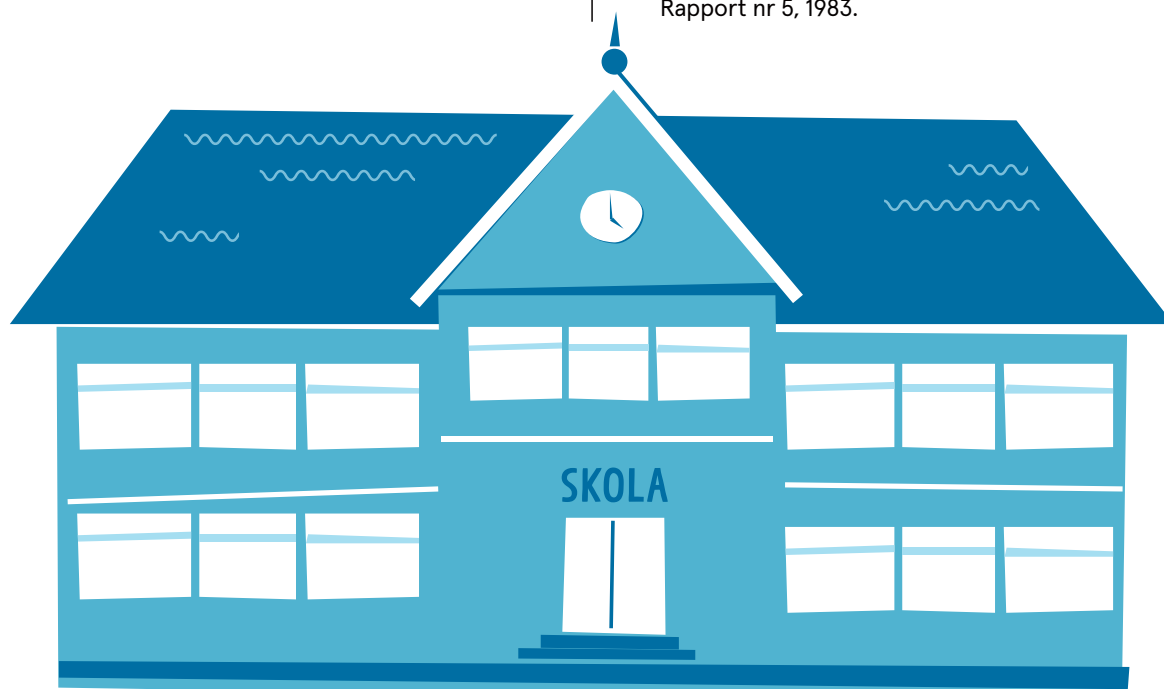
- Utreda Antjärn för ett framtida stationsläge i samverkan med Trafikverket.
- Utreda möjligheten för gång- och cykelstråk till Härnösands tätort alternativt iordningställa en led för cykling på kulturvägen förbi Värptjärn.
- Planlägga område för industri/verksamheter i Antjärn.
- Ta fram detaljplan för Barsviken vid fortsatt utveckling av området.
- Utreda behovet av detaljplan för framtida kommundelscentrum.

TA HÄNSYN TILL

- Utveckling kring Kyrksjön och Barsviken ska ta hänsyn till platsernas kulturmiljö- och naturvärden.
- Begränsa exploatering av obebyggda platser efter kustlinjen för att bevara kustens höga naturvärden.
- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.
- Naturvårdsobjekt finns kring Kyrksjön och Barsviken vilket behöver beaktas vid kommande utveckling.
- MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt kommundelens kust, sjöar och vattendrag exempelvis genom dagvattenrening.
- Våtmarker ska värnas vid utveckling av industri och verksamheter i området Antjärn, kompletterande utredningar av dessa behöver genomföras i efterföljande planering.
- Ekologisk status och naturvärden behöver beaktas särskilt vid utveckling av gästhamn eller bryggor efter kusten.

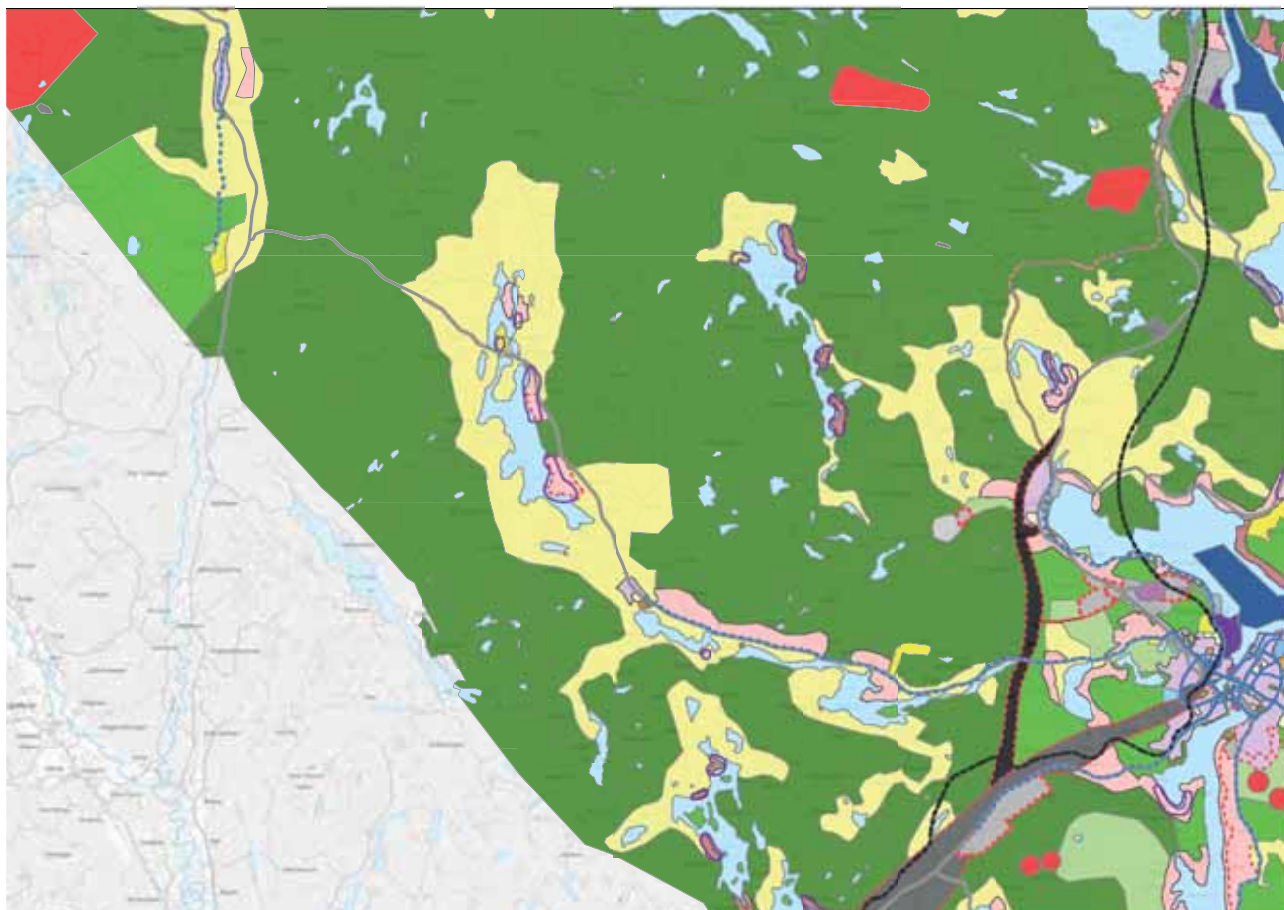
LÄS MER

- Kulturhistoriska miljöer – Härnösands landsbygd. Rapport nr 5, 1983.

Stigsjö

Stigsjö ligger i en dalgång som definieras av jordbruk och matkultur. Här bor ungefär 1000 invånare. Landskapet är böljande och gårdarna ligger placerade på höjd ut efter sjöarna. Kommunalscentrumet i Stigsjö är Brunne, en mötesplats med skola, äldreboende och service. Kring Brunne består byggelsestrukturen av villakvarter, mindre lägenhetslänga och radhus.

Bostäder

I Stigsjö kommunal ska bebyggelseutvecklingen stärka och komplettera den befintliga sammanhängande bebyggelsen. På många platser i kommunalen i anslutning till sjöar och vattendrag finns många fritidshus som kan antas omvandlas till mer permanenta bostäder på lång sikt. Bostadsutvecklingen ska samspela med landskapsbilden i jordbrukslandskapet för att bibehålla kommunalens identitet och värden. Kring Gussjön, Starred och Öjesjön finns LIS-områden utpekade som ska möjliggöra för ny-, till- och ombyggnationer av bebyggelse som kan möjliggöra att fler bosätter eller utvecklar verksamheter i dessa områden.

I kommunalscentrumet Brunne ska fler boendialternativ utvecklas som exempelvis lägenheter, radhus och plusboenden som skapar en rotation på bostadsmarknaden och möjliggör för fler målgrupper att flytta dit samt att fler äldre ska kunna bo kvar i sin kommunal. Det befintliga lägenhetshuset och radhusen behöver renoveras men kan bli en god start på utvecklingen av mindre boenden på landsbygden. Som ett komplement till bebyggelsen ska fler gemensamhetsytor kunna utvecklas som exempelvis en liten parkmiljö, områden för odling, eller utveckling för spontanidrotten.

Verksamheter och industri

Dagligvaruhandel finns i kommundelscentrumet Brunne, en viktig mötesplats som gör det möjligt för fler målgrupper att bosätta sig här. Men handeln är även viktig för att minska behovet av resande inom kommunen. Befintlig dagligvaruhandel värnas och nya etableringar av service och verksamheter i olika former ska ges förutsättning att utvecklas. I Dala återfinns ett av kommundelens besöksmål, i anslutning till området ska

kompletterande verksamheter ges möjlighet att utvecklas vilket stärker platsen för besökare. Boendemöjligheter ska uppmuntras i kommundelen som exempelvis camping, ställplatser eller vandrarhem, med fördel med närhet till något besöksmål eller naturupplevelser. Invid Gussjön finns en populär dansbana som blir besöksmål under sommartid, här bör fler verksamheter och boendemiljöer uppmuntras för besökare.

Friluftsliv, idrott och motion

Stigsjö har många förutsättningar för friluftsliv och naturupplevelser, de många badplatserna ger en lättillgänglig naturupplevelse under flera årstider. Men även naturreservat så som Brånsåns naturreservat. Gussjön, Brunnesjön och Långssjön är populära vattenmiljöer för friluftsliv och rekreation.

I Brunne kommundelscentrum kan funktioner för idrott och motion som exempelvis ett utegym, eller

spontanidrott utvecklas för att stärka mötesplatsen och komplettera bebyggelseutvecklingen. Janne Vängmanleden är en historisk vandringsled som på senare år inte underhållits på grund av många olika markägare. Leden kan ur ett långsiktigt perspektiv utvecklas för att möjliggöra för längre vandringar inom kommundelen.

Kulturmiljö

I Stigsjö kommundel finns flera äldre bybildningar i traditionella höjdlägen och ålderdomlig bystruktur. Dessa är ofta i anslutning till hävdad mark och öppet landskap i traditionellt höjdläge med sluttningar ned mot sjöarna. Byarnas exponerade läge från vägen är av värde. Exempel på dessa bybildningar är Sunne och Uland. I Starred återfinns två av många av kommunens torpställen som uppfördes efter 1800-talets mitt. Torpen är placerade i utkanten av själva byn Starred. I Ulträ återfinns en värdefull kvarnmiljö med mjölnarboställe och dammanläggning från 1920-talet.

Transportinfrastruktur

Väg 718 är en vältrafikerad väg för vardagspendlare, besökare men även till viss del tyngre trafik. Vägen är en transportled i Härnösands kommun och knyter tätorten mot riksväg 331. Tyngre trafik och framförallt transporter av farligt gods bör på undvikas efter denna vägsträckning, på grund av närheten till områden för

dricksvattenförsörjningen. Cykel- och gångstråk ska långsiktigt utvecklas från Härnösands tätort till Brunne kommundelscentrum. Utbyggnaden behöver ske i etapper i enlighet med genomförd åtgärdsvalsstudie (ÅVS) och i dialog med Trafikverket som är väghållare.

RIKTLINJER

- Utveckla gång- och cykelstråk inom och till Brunne kommundelscentrum från Härnösand central.
- Utveckla Brunne kommundelscentrum med fler mindre bostadsalternativ för att möta behovet från en äldre och yngre befolkning.
- Farligt gods ska i största möjliga mån undvikas efter Stigsjövägen för att skydda dricksvattenförsörjningen vid olyckor.

ATT GÖRA

- Utredda behovet av ny detaljplan för Brunne kommundelscentrum som möjliggör mer bebyggelse.

TA HÄNSYN TILL

- Framtidens dricksvattenförsörjning ska beaktas vid

omfattande utveckling av bebyggelse i nära anslutning till Brunne vattenskyddsområde.

- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.
- Särskilt känsliga områden för ras och skred ska beaktas vid utveckling av bostadsbebyggelse kring Skjollsta.
- Vattensystemet är av Riksintresse för naturvård vilket ska beaktas och inga åtgärder genomföras som kan skada dessa värden.
- MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt kommundelens sjöar och vattendrag, exempelvis genom dagvattenrening.

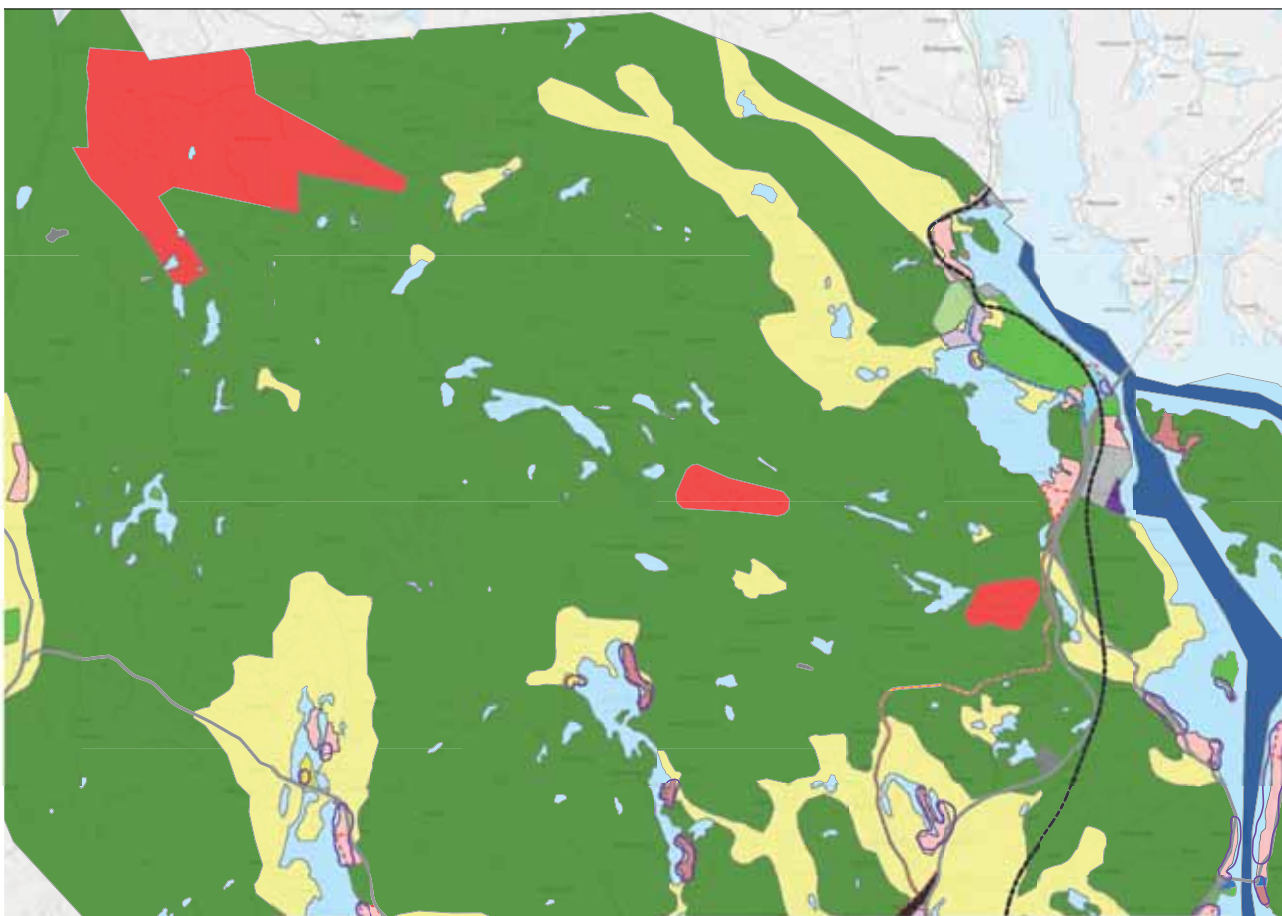
LÄS MER

- Kulturhistoriska miljöer – Härnösands landsbygd. Rapport nr 5, 1983.

Högsjö

Högsjö erbjuder en boendemiljö i närheten av Höga Kustens karaktäristiska naturmiljöer och kulturlandskapet i Ådalen. Här bor lite mer än 1400 personer och många har ett intresse av natur- och friluftsliv. Kommundelens västra delar definieras av jakt- och fiskeområden och de östra delarna av kusten och skärgårdslivet.

Bostäder

Hälledals kommunalscenter ska ges möjlighet att utvecklas och förtätas med bebyggelse och verksamheter. Områdets allmänna ytor kan utvecklas med gemensamhetsytor tillsammans med de boende, exempelvis genom odlingsmöjligheter eller spontanidrott.

Det finns färdiga detaljplaner för ny bebyggelse i Hälledals kommuncenter samt i Utansjö som kan lyftas fram som en del av den långsiktiga bostadsutvecklingen i kommundelen. Utansjö kan även utvecklas med fler gemensamhetsytor tillsammans med de boende. Utanför

kommunalscenter ska omfattande utveckling av bebyggelse ligga i anslutning till befintliga stråk i Utansjö och Ramvik.

Välångersviken kan kompletteras med mer bostadsbebyggelse, men den ska i detta fall inte förläggas på brukbar jordbruksmark. I dalgången mot Jude finns ett värdefullt jordbrukslandskap med gårdar och mindre byar. Området kan kompletteras med fler bostäder, men även här behöver hänsyn tas till brukbar jordbruksmark.

Verksamheter och industri

Kring brofästet i Mörtsal/Veda ska rastplats, service och verksamheter utvecklas för passerande trafikanter och besökare till Höga Kusten. I ett långsiktigt perspektiv bör området även kopplas ihop med Mörtsals gästhamn för att skapa en sammanhållen enhet och göra det möjligt att byta mellan olika transportslag och upplevelser. Kring området kan vandringsleder eller utsiktspunkter bli en del av besöksmålet. I ett långsiktigt perspektiv ska banvallen mellan Härnösand Central och Mörtsal omvandlas till en led för rekreation och friluftsliv och anslutas till Höga Kustenleden. Leden kommer att ha brofästet som sin sista passage innan Höga Kustenbron vilket kan beaktas i

form av exempelvis service och handel. I Hälledal finns en populär camping (Snibben) som ska ges förutsättningar att fortsatt bedriva sin verksamhet och utvecklas.

Utansjöbruk är ett industriområde som inte har en pågående produktion i dagsläget men som har alla förutsättningar för industriverksamhet i framtiden. Gustavsviks varv är med sin torrdocka ensam i sitt slag efter Norrlandskusten. Det är en styrka som ska tas till vara och verksamheten ska ges möjlighet att vidareutvecklas. Utvecklingen måste dock ta hänsyn till platsens kulturhistoriska värden samt kända och okända föreningar.

Friluftsliv, idrott och motion

Högsjö är en kommunedel med särskilt goda förutsättningar för friluftsliv, idrott och motion. Kommundelen är tillsammans med Viksjö den kommunedel med störst andel oexploaterad markyta, vilket ger goda förutsättningar för ostörda naturupplevelser. Här återfinns även många av kommunens naturreservat och annan skyddad natur. Det finns flertalet platser i kommundelen med fåbodvallar som kan vara av intresse att tillgängliggöra med utveckling av exempelvis vandringsleder eller längre skidspår tillsammans med markägare. Kommundelen har många vattenområden som är populära för fiske och friluftsliv under flera säsonger.

I Hälledal kommundelscentrum och i anslutning till skolan finns simhall och idrottshall. Mellan kommundelscentrumet och Ramvik finns Torsvalla idrottsområde, med fotbollsplan och flertalet motionsspår som blir populära skidspår på vintern. Dessa värden är viktiga att upprätthålla för framtida utveckling av kommundelen och dess föreningsliv.

Välön är en ö i kustbandet med högt värde för friluftslivet, ön förvaltas av föreningslivet och ska ges möjlighet att utvecklas med exempelvis faciliteter eller annat av värde för friluftslivet och besöksnäringen.

Kulturmiljö

Gustavsvik är ett exempel på ett komplementsamhälle som växte fram under 1800-talet omkring sågverken efter Norrlandskusten. Samhällets bebyggelsestruktur med självbyggda bostadshus utspridda på en bergslutning är av kulturhistoriskt värde. Av särskilt arkitekturhistoriskt värde är de två tjänstebostäderna från 1922 intill skeppsvarvet. Gustavsviks varv är riksintresse för kulturmiljö och bär på värden som kan lyftas fram inför framtida utveckling av kommundelen. Platsen kan bli ett besöksmål för besökare via vattnet eller land.

Bölen är en bybildning väster om Ramvik. Byns läge på en söderslutning vid en dalgång är karaktäristisk och har höga värden. I byn finns byggnader från sena 1800-talet, den gamla byvägen passerar fortfarande genom byn. De samlade gårdsklungorna är spridda med jämna mellanrum i ett öppet kulturlandskap av höga värden.

Ramviks- och Östbybygdens väl avläsbara förändring från odlingslandskap till sågverkssamhälle är av högt kulturhistoriskt värde.

Utansjö bruks herrgårdsanläggning uppfördes på 1750-talet och har sin likhet i mellansvenska bruksherrgårdar från samma tid, men är istället för sten uppförd i timmer med skickligt utformad träpanel av stenkaraktär. Veda var redan under medeltiden en viktig knutpunkt vid kustlandsvägen och överfarten till andra sidan Ångermanälven. Av äldre bebyggelse finns idag kvar den välbevarade 1700-taletsbebyggelsen på en höjd intill E4. Byggnaderna är av stort kulturhistoriskt och miljömässigt värde.

Högsjö gamla kyrka är kommunens medeltida kyrka. Kyrkan har ett väl synligt läge i ett öppet landskap vid Mörtsjöns norra strand.

Transportinfrastruktur

I Högsjö kommun del är viktig transportinfrastruktur, riksväg 90 och E4 men även mindre vägar som skapar tillgänglighet till kringliggande byar och naturområden. Vid storskalig utveckling av service och verksamheter

kring Veda och brofästet behöver ett gång- och cykelstråk utvecklas efter riksväg 90 som ansluter den befintliga gång och cykelvägen vid Snibbens camping. Denna utveckling behöver att ske i samverkan med Trafikverket.

RIKTLINJER

- Vid utveckling av det detaljplanlagda området i Veda ska samordning av exempelvis trafik och annan utveckling för besöksnäringen samspeja.
- Anslutningstråk för gång- och cykel behöver utredas från Snibbens camping mot utvecklingsområdet i Veda.

ATT GÖRA

- Marknadsföra byggbar mark och antagna detaljplaner i Utansjö och Hälledal.

TA HÄNSYN TILL

- Gustavsviks varv är ett riksintresse för kulturmiljö vilket ska beaktas vid utveckling av området.

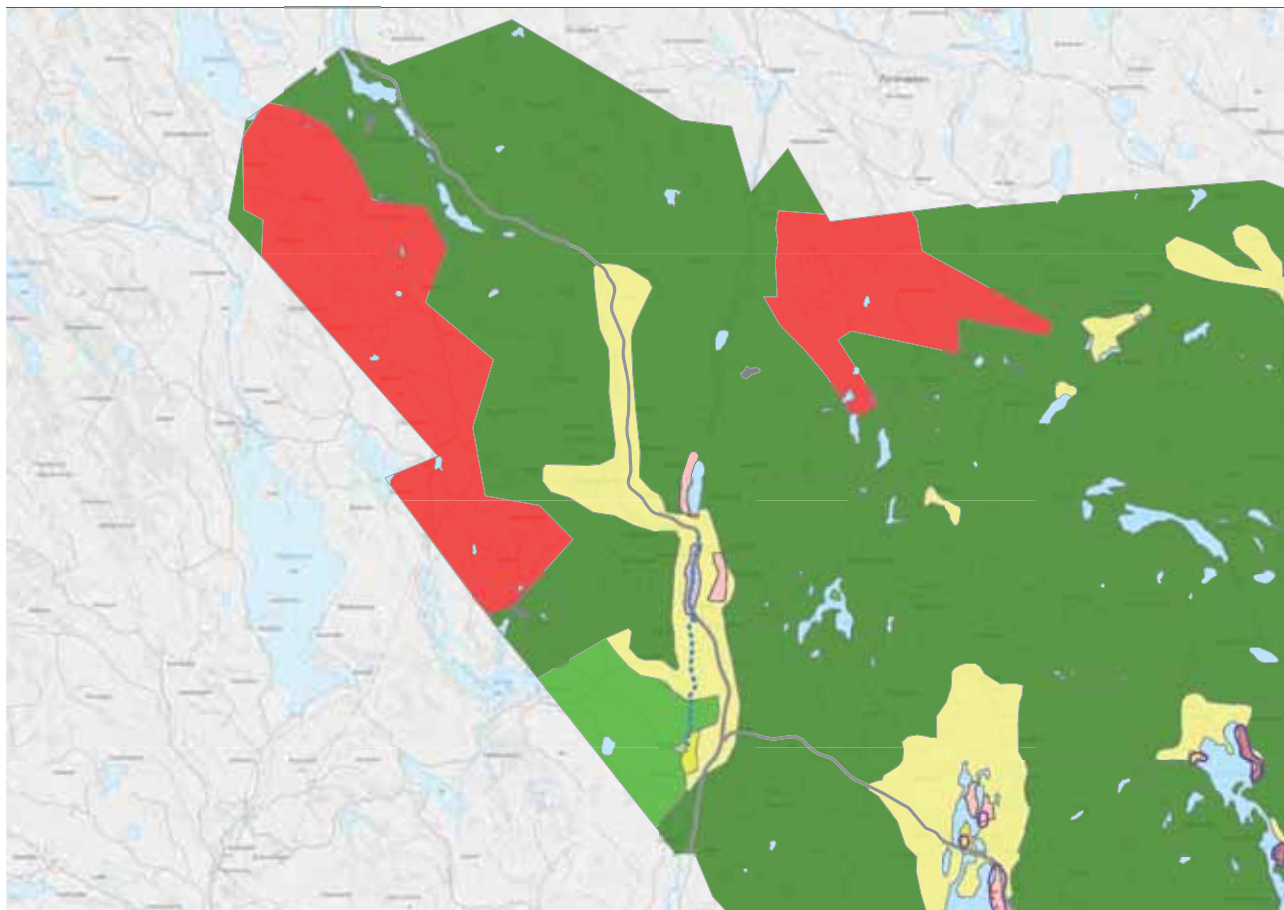
- I Ramvik finns områden med kulturmiljövärden vilka ska beaktas och värnas vid utveckling och renovering.
- Kända och okända förorenade sediment ska beaktas vid utveckling av Gustavsviksvarv.
- Jordbrukslandskapets värden ska värnas vid kommande utveckling, se riktlinjer för areella näringar.

LÄS MER

- Kulturhistoriska miljöer – Härnösands landsbygd. Rapport nr 5, 1983

Viksjo

I Viksjö finns ett lugn och närhet till orörd skog och sjöar. Invånarna i Viksjö lyfter den centrala placeringen med lika långt avstånd till huvudorterna Härnösand, Timrå och Kramfors. I Viksjö kommun del bor ungefär 330 invånare och i kommundelscentrumet finns ett gatustråk med service och villabebyggelse.

Bostäder

I Viksjö kommun delscentrum ska ny bostadsbebyggelse uppmuntras som ett komplement till den befintliga. Här är det särskilt viktigt att bygga för en äldre och yngre befolkning, då många förväntas vilja lämna sina hus, men inte vilja lämna sin kommun del under de kommande åren. Likväl som i andra kommun delscentrum ska Viksjö utvecklas med mångfunktionell bebyggelse, där både icke störande verksamheter, service och företag blandas med bostäder. Dagligvaruhandel finns i kommun delscentrumet

Viksjö. Denna typ av grundservice är viktig att den upprätthålls för att fler ska vilja bosätta sig i kommun delen. Det är även en viktig mötesplats och minskar behovet av resande till andra delar av kommunen. Därför ska befintlig dagligvaruhandel värnas och nya etableringar i olika former ges förutsättning att utvecklas. Befintliga detaljplaner gör det möjligt för ny bebyggelse och ska marknadsföras för att skapa nya boendemiljöer.

Verksamheter och industri

Västana är ett natur- och kulturhistoriskt viktigt besöksmål för boende i Härnösands kommun och kringliggande kommuner. Området ska ges möjligheten att utvecklas till en självklar målpunkt för besöksnäring och friluftsliv under hela året, vilket kan möjliggöra för kommande företagsutveckling mot besöksnäringen i

kommun delen. I övrigt är de areella näringarna en stor del av kommun delens näringsliv. Kommun delen kommer att ha möjlighet att utvecklas kraftigt de kommande åren som en del av de vindkraftspengar som går tillbaka till bygden.

Friluftsliv, idrott och motion

Viksjo kommun del har goda forutsattningar for friluftsliv da kommun delen ar relativt oexploaterad. Dock har den senaste tidens vindkraftsutbyggnad i kommun delen tagit stora ororda naturomraden i ansprak, vilket ar av vikt for energiforsorjningen. Men det ar dock sarskilt viktigt att resterade ororda naturomraden for friluftslivet varnas. Kommun delen har flera vardefulla store myromraden som under vinterhalvaret ar populara for friluftslivet och langdskidakning. Sjorna ar populara for fiske aret runt, dar Eksjon ar en sadan av mellankommunalt intresse

tillsammans med Timra. I Vastana naturreservat finns hoga natur- och kulturvarden, befintliga vandningsleder, turistinformation och service som mojliggor for ett tillgangligt friluftsliv. Viksjo badplats ar av varde for boende och besokare till kommun delen och ska varnas som en viktig del av boendemiljon. Mjalladalen ar ett landskap med hoga naturvarden och mojligheter till friluftsliv som kommer att bli ett naturreservat. Har ar det populart att fiska, vandra, paddla och pa andra satt ta del av naturen.

Kulturmiljo

Vastana jarnbruk och miljoerna kring dem ar av stort kulturhistoriskt intresse vilka ska varnas men aven vara en del av utvecklingen av besoksmalet Vastana och Viksjo kommun del. Blasmaskinhuset, bruksherrarden fran jarnbrukstiden och flottningsrannen i jarn forbi Vastanafallet ar av sarskilt kulturhistoriskt varde.

Byn Kackelbacksmo i Viksjo kommun del ar vardefull ur kulturmiljosynpunkt. Den oregelbundna bebyggelsestrukturen kring byvagen och husen som ar uppforda kring 1800-talet eller 1900-talets forsta halft ger platsen dess varden. Byarna Villola och Tappala visar pa ett finskt arv.

Transportinfrastruktur

Vag 331 ar ett viktigt regionalt transportstrak genom kommun delen dar fortsatt god framkomlighet ar av storsta vikt. Efter transportstraketror sig flertalet oskyddade cykel- och gangtrafikanter. Framtida gang- och cykelutveckling

bor fokuseras till Viksjo kommun delscentrum i forsta hand och till Vastana friluftsomrade i andra hand for att gor det mojligt for de boende att rora sig utan bil pa ett tryggt satt i kommun delen.

RIKTLINJER

- Destination Vastana och omradet kring platsen ska utvecklas tillsammans med foretag, invanare och foreningar.
- Utveckla Viksjo kommun delscentrum med fler mindre bostader.
- Gang- och cykelstraket bor forlangas inom kommun delscentrumet for att stracka sig mellan Viksjons badplats och Vastanafallet. Utvecklingen ska ske i samverkan med Trafikverket.

ATT GORA

- Utveckla destinationen Vastana tillsammans med foretag, invanare och foreningar.

TA HANSYN TILL

- Vastana ar naturreservat och en viktig kulturmiljo

vilket bor uppmarksammas sarskilt vid utvecklingen av omradet.

- Mjalladalen ar utpekad som riksintresse for Naturvard och utreds for reservatsbildning.
- Sarskilt kansliga omraden for ras och skred behovs beaktas vid fortsatt utveckling kring Nyhemmanet och Dalen samt Vastana.
- Viksjo vattenskyddsomrade ska beaktas for att varna dricksvattenforsorjningen.
- MKN vatten ska beaktas och statusen for vattenforekomsten forbatras vid utveckling runt kommun delens sjor och vattendrag.

LAS MER

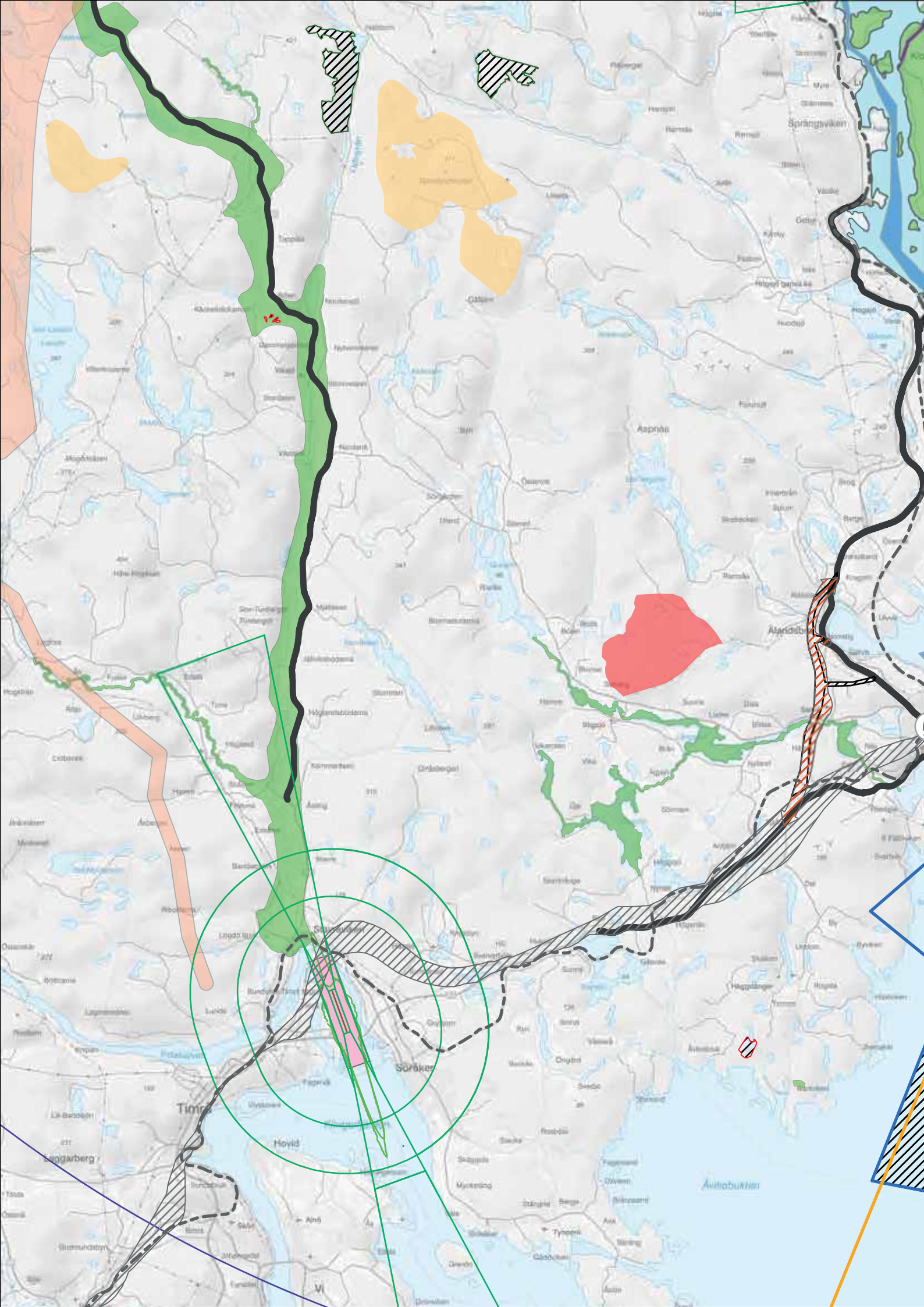
- Kulturhistoriska miljoer – Harnosands landsbygd. Rapport nr 5, 1983.

Riksintressen

Del 4 Översiktsplan

I det här avsnittet beskrivs riksintressanta miljöer, deras värde och hur Härnösand ska förhålla sig till dem vid kommande utveckling.

Totalkarta - Riksintressen

- Järnväg - Framtida eller planerad
- Järnväg -
- Järnväg - Befintlig
- Väg - Planerad eller framtida
- Flygplats - Rullbana, befintlig
- Flygplats - MSA-yltor
- Flygplats - Flyghinder influensområde
- Flygplats - Flygbuller
- Flygplats - befintliga och framtida
- Sjöfart - Farled, befintliga, planerade
- trafikslag - Kn ställningstagande
- trafikslag - Väg - Befintlig
- Sjöövningsområden
- Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Influensområden riksintressen
- Influensområden övrigt riksintresse
- Riksintresse/område av betydelse
- Fågeldirektivet, SPA
- Art- och habitatdirektivet
- Yrkesfiske - Hav
- Friluftsliv
- Rennäring - Kärnområde
- Anläggningar för energiproduktion - Vindbruk
- Kulturmiljövård
- Naturvård
- Rörligt friluftsliv
- Obruten kust

Vad är ett riksintresse?

Att ett område är av riksintresse markerar att det har värden som bedöms vara betydelsefulla ur nationell synpunkt. Riksintressestatusen utgör ett skydd genom att krav på ändrad mark- eller vattenanvändning inte påtagligt får skada områdets värden.

Vad som påverkar eller skadar ett område som är av riksintresse kan ibland vara svårt att fastställa i en översiktsplan, utan måste i många fall utredas i kommande planeringsskeden och utgå från det specifika fallet eller platsen. Här nedan beskrivs varje riksintresse kortfattat, kommunens syn på riksintressena samt hur de ska hantteras övergripande vid framtida utveckling.

Många riksintressen i Härnösands kommun har gällt under lång tid och kommunen har inte för avsikt att föreslå förändringar i markanvändningen eller andra åtgärder som påverkar dessa negativt. Det finns däremot ibland ett tolkningsutrymme som kräver samverkan och dialog i ett tidigt skede mellan myndighet, kommun och allmänheten.

Kommunen delar i allt väsentligt synen på riksintressena som beslutats av statliga myndigheter.

RIKTLINJER

- Inriktningen är att riksintressena ska respekteras och att inga åtgärder ska tillåtas som påverkar riksintressenas motiv negativt.
- Samverkan och dialog mellan myndigheter och kommunen ska vara en grundförutsättning för att bedriva utveckling i anslutning till riksintressanta miljöer.

LÄS MER

- Boverkets eller Länsstyrelsen Västernorrlands hemsida, sök på riksintressen.

RENNÄRING

Sametinget pekar ut riksintressanta områden för rennäringen. Fem stycken samebyar har vinterbetesmarker i Härnösands kommun. Riksintresseområdet för rennäring berör i huvudsak Viksjö kommundels västra delar, men stora ingrepp i kommunens kringliggande naturområden kan komma att påverka näringen.

De berörda samebyarna som har renbetesområden inom kommunen är sakägare, det gäller även utanför riksintresse-

resseområden för rennäringen, och ska därför involveras i planarbetet i ett så tidigt skede som möjligt. De har rätt till inflytande och ska ha möjlighet att påverka beslut där mark och vatten inom det samiska traditionella området berörs. Rennäringen har ett behov av att kunna förflytta sig inom sin årscykel mellan fjäll och kust, vilket innebär att även Härnösands kommun som är utan fjällområden behöver beakta rennäringens behov.

VINDBRUK

Att ett område anges som riksintresse för vindbruk innebär att det ur ett nationellt perspektiv är särskilt lämpligt för vindkraft och utpekats av Energimyndigheten. Det finns två områden av riksintresse för vindbruk i Härnösands kommun, delar av Hästkullen och Björnlandhöjden i Viksjö kommun. När översiktsplanen antas kommer vindkraft ha etablerats på områden av riksintresse för vindbruk.

sands kommun, delar av Hästkullen och Björnlandhöjden i Viksjö kommun. När översiktsplanen antas kommer vindkraft ha etablerats på områden av riksintresse för vindbruk.

YRKESFISKE

Fångstområden av riksintresse i Härnösands kommun är Ångermanälvens mynningsområde och utpekats av Havs- och vattenmyndigheten. I den nationella havsplanen är det få ställen i havsområdet som anger användningen yrkesfiske. Det fiske som bedrivs är begränsat, med passiva redskap och kustnära.

det få ställen i havsområdet som anger användningen yrkesfiske. Det fiske som bedrivs är begränsat, med passiva redskap och kustnära.

FRILUFTSLIV

Naturvårdsverket fastställer riksintressanta områden för det rörliga friluftslivet. I Härnösands kommun är området Smitingen-Härnöklubb, här finns intresseväckande natur- och kulturvärden samt en storslagen natur. Området är artrikt med sällsynta växter och djur.

och kulturvärden samt en storslagen natur. Området är artrikt med sällsynta växter och djur.

NATURVÅRD

Naturvårdsverket fastställer riksintressanta områden för naturvård och vilka åtgärder som ska genomföras eller undvikas i områdena. I Härnösands kommun finns fem områden för naturvård samt fem natura-2000 områden.

av naturområdet är används för friluftsliv och rekreation vilket ska kunna samspela med naturvärden av området.

MUGGÄRDSÄNGEN

I området Muggärdsängen på västra sidan av Kyrksjön i Häggdångers kommundel finns en mycket artrik ängsmark. Artrikedomen kan komma att påverkas negativt av skogsplantering, omfattande bebyggelseutveckling samt lednings- och vägdragningar. För att bevara ängsmarken och dess värden måste dessa åtgärder undvikas, samt marken fortsätta slås.

GÅDEÅNS VATTENSYSTEM

I Gådeåns vattensystem finns reproducerande flodpärlmussla och havsvandrande öring. Brånsån, som är en del av Gådeåns vattensystem, skyddas som naturreservat. Mer information om vad som är tillåtet i området finns på Länsstyrelsen Västernorrlands hemsida (sök på Naturreservat, Brånsån).

BARSVIKEN

I Barsviken i Häggdångers kommundel finns höga urbergsraukar och andra erosionsformer som är mer eller mindre unika för Norrlandskusten.

På grund av sin placering i naturen görs bedömningen att raukarna inte är hotade av någon form av exploatering. Däremot kan de utvecklas till ett besöksmål för friluftslivet i ett framtidsperspektiv. I detta fall ska hänsyn tas till de höga naturvärdena.

Gådeåns värden bevaras genom att vattensystemet ska anta ett så naturligt miljötillstånd som möjligt. Åtgärder i området kan vara att reducera onaturliga vandringshinder för fisk och att vägövergångar byggs så att de inte begränsar djurlivet i området. Inga dikningar ska göras, inga torvtäkter inom tillrinningsområdet ges tillstånd och inga främmande arter inplanteras. I stor utsträckning ska träd och vegetation bevaras som en skyddszon längs stranden. Det tätortsnära friluftslivet är populärt i området genom vandringsleden Gådeåleden, Friluftslivet ska kunna samspela med naturvärden i området.

HÄRNÖKUSTEN

Längs Härnö-kusten finns erosions- och abrasionsformer med få motsvarigheter utmed Norrlandskusten. Delar

LJUSTORPSÅN – MJÄLLÅN

Området är präglad av ett av landets mest skyddsvärda nip- och ravinlandskap och är ett reproduktionsområde för havsöring och harr. Området ligger delvis i Timrå kommun.

NATURA-2000

Inom kommunen finns fem områden som klassas som Natura-2000 områden. Värdefull natur i EU samlas i nätverket Natura-2000 och klassas som riksintresse. Natura-2000 har tillkommit med stöd av EU:s habitat- och fågeldirektiv och syftar till att skydda naturtyper, djur och växter samt att förhindra att arternas livsmiljöer förstörs för framtida generationer.

SMITINGEN - HÄRNÖKLUBB

Ett skogs- och bergsområde med vegetationsklädda havsklippor mot öppet hav. Syftet är att bevara och återställa naturtypen. Området är även skyddat som naturreservat.

VÄGSJÖKNÖSEN

Ett kalkrikt naturskogsområde av typen västlig taiga. Det främsta syftet är att bevara och gynna naturtypen västlig taiga. Området är även skyddat som naturreservat.

KULTURMILJÖVÅRD

Riksantikvarieämbetet utpekar kulturmiljöer som är av riksintresse, ibland på förslag från kommunerna, där man anser att det finns värden som är extra viktiga att bevara.

Riksintressen för kulturmiljö skyddas mot påtaglig skada enligt Miljöbalken. Denna lag skyddar också bland annat landskapsbilden där natur- och kulturvärden är av allmänt intresse. Fornlämningar, kyrkor och byggnadsminnen skyddas enligt Kulturmiljölagen. Plan- och bygglagen skyddar all bebyggelse genom krav på varsamhet vid ombyggnad och restaurering.

I Härnösands kommun finns tre områden av riksintresse för kulturmiljövården. Här finns en militär miljö (Gustavsvik), en stadsmiljö (Härnösand) och en fornlämningsmiljö (Vägnön). Läs mer på Länsstyrelsen Västernorrlands hemsida.

GUSTAVSVIK

Motivering: En samlad varvmiljö med en militärhistorisk bakgrund belägen vid Ångermanälvens utlopp. Örlogsdepå som anlades 1916–1922 och sedan dess har använts som varv för civil verksamhet. Miljön berättar om en tid då det ansågs finnas en risk för att en fientlig flotta

LATMANSMON

Har raviner med en värdefull population av sötgräs. Det främsta syftet är att bevara och återställa sötgräspopulationen i området.

VÄNTA LITETS GRUND

Grundet har klassats som en av mest värdefulla utsjöbankarna i Bottniska viken (Havsplanen, Bottniska viken, förslag 2019). Den är länets enda utsjöbank och skiljer sig från övriga utsjögrund i Bottniska viken genom sin rika förekomst av blåmusslor. Grundet har även ett stort värde som lekplats för strömming. Området är även Helcom MPA-område vilket innefattar att Sverige har ett internationellt ansvar att trygga de marina värdena i området.

HABBORN

Ett område med skogslandskaps fåglar och andra arter som är beroende av gammal skog, området ligger till stor del i Kramfors kommun.

skulle kunna stänga av hela Bottniska viken och använda denna som invasionsområde mot Sverige.

Uttryck för riksintresset: Torrdockan med den ursprungliga lyftkranen fortfarande belägen precis intill. Pumphuset och det höga transformatorhuset från 1916–1922 är centralt belägna och har höga arkitektoniska ambitioner. Byggnaderna manifesterar den moderna tekniska utvecklingen som elektrifieringen innebar. Radhuslängan för tjänstemän är en av landets första och ligger vid infarten till varvsområdet. Delar av järnvägsspåren visar hur varvet tidigare var sammankopplat med stambanan.

HÄRNÖSAND

Motivering: Stifts- och residentstad med mångsidiga förvaltningsfunktioner. Framträdande nyklassicistiska karaktärsbyggnader och en bebyggelse som visar den äldsta strandbundna planstrukturen och gradvis utveckling mot allt större regelbundenhet. Som ”Norrlands Aten” och Lubbe Nordströms ”Öbacka” förknippas Härnösand med en speciell roll i Norrlands historiska utveckling och kulturliv.

Uttryck för riksintresset: Domkyrkan från 1856, den märkliga gymnasiebyggnaden ritad av Tempelman och residenset båda från sent 1700-tal, samt andra stifts-, residens-, skol- och regementsstadens karaktärsbyggnader. Området Östanbäcken med bevarad oregelbunden planstruktur från 1500-talet och träbebyggelse från tidigt 1800-tal. Den inte helt regelbundna rutnätsplanen i stadskärnan, utvidgningarna på Kronholmen och arbetarförstaden Rotudden som tillsammans representerar stadsbyggnadsutvecklingen under 1700-talets slut och 1800-talet. Hamnmiljöer.

VÄGNÖN

Motivering: Fornlämningssmiljö, typiskt exempel på norrländsk kuströsemiljö med stråk av bronsåldersrösen, delvis samlade i gravfält och där landhöjningsprocessen illustreras.

Uttryck för riksintresset: Anläggningar av varierande former, där många är stora och innehåller kistor av stenhällar. Merparten ligger på en nivå av 25–30 meter över havet, det finns även enstaka lägre liggande rösen och stensättningar (5–15 meter över havet) som dateras till järnålder.

KOMMUNIKATIONER

VÄG

Riksintresse för väg i Härnösands kommun är befintlig och framtida E4, väg 331 och väg 90. Trafikverket har tagit fram ett förslag på revidering av riksintresseanspråk för kommunikationer utifrån den översyn av kriterier som har gjorts. Förslaget innebär bl a att väg 90 och 331 fortsättningsvis inte kommer utgöra riksintressen. Förbifart E4 kommer inte att markeras på karta utan den ingår i riksintresset för befintlig E4. Översiktsplanen kommer att uppdateras efter detta när beslut är fattat.

JÄRNVÄG

Järnvägen (Ådalsbanan) är av riksintresse i Härnösands kommun. Järnvägskorridor för ombyggnation mellan Härnösand – Sundsvall behöver smalnas av för att möjliggöra för den fortsatta översiktsplaneringen. Härnösands kommun har tagit fram ett tidigt förslag på järnvägskorridor som möjliggör för en viss del av den framtida planeringen denna återfinns i mark- och vattenanvändningskartorna.

Härnösands central ingår som en del i ett enligt Trafikverket funktions anpassat nät, för Härnösand ska resecentrum fortsätta utvecklas som kommunens primära transportnod.

SJÖFART

Inom kommunen finns vattenområden utpekade som riksintresse för sjöfart. Det gäller farled 661A, 661B och 663 samt sjöfartsstråk längs kusten.

LUFTFART

Härnösands kommun berörs av influensområdet för hinderytor för Sundsvall-Timrå, Kramfors-Sollefteå och Örnsköldsviks flygplatser (MSA-ytor). Av dessa är Sundsvall-Timrå och Höga Kusten airport av riksintresse. Utveckling av höga byggnader/föremål inom MSA-ytan ska samrådats med respektive flygplats, för att inte skapa ett hinder för flygtrafiken. Byggnadsobjekt oavsett typ som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc. som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan skall remitteras till Luftfartsverket. Befinner sig objektet till havs eller i insjö skall även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

TOTALFÖRSVARET

Försvarsmakten utpekar områden av riksintresse för totalförsvaret. Mark- och vattenområden som är av riksintresse för att de behövs för totalförsvarets anläggningar, ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Finns olikartade ändamål ska försvarsintresset ges företräde.

Inom Härnösands kommun är Härnös och Skärsvikens skjutfält samt sjöövningsområden till havs av riksintresse för totalförsvaret. Utöver den mark som staten själv äger finns så kallade påverkansområden med avseende på buller och säkerhet, påverkansområden övrigt och påverkansområden med särskilt behov av hinderfrihet.

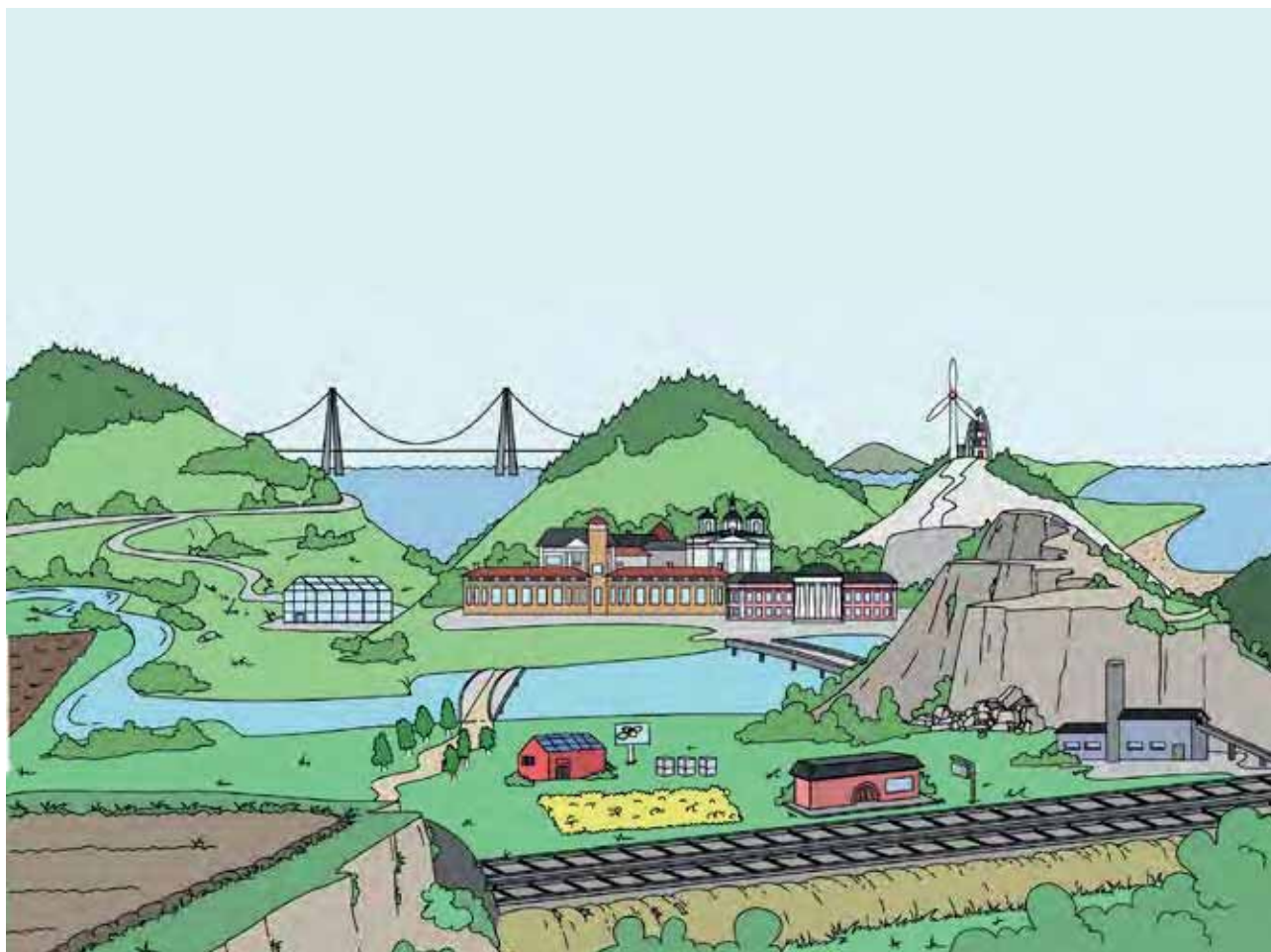
Inom det området ska alla lov- och planärenden skickas till Försvarsmakten för samråd.

Vid försvarsövningar stängs markområdena av och havsområdena bevakas. Områdena ska därmed inte innebära någon ökad risk för allmänheten ur det hänseendet. För att säkerställa att höga objekt, t.ex. vindkraftverk eller byggnader, inte hamnar i konflikt med Försvarsmaktens tekniska system måste en förfrågan ställas till myndigheten. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför, och högre än 45 m inom, sammanhållen bebyggelse. Läs mer om riksintresse för försvarsmakten på deras hemsida, sök på riksintressekatalog och Västernorrland.

ÖVRIGA RIKSINTRESSEN

Övriga riksintressen som är värdefulla för Härnösands kommun att beakta är obruten kust och rörligt friluftsliv som båda finns i Kramfors kommun. Dessa täcker bland annat området på andra sidan HögaKustenbron och kan

indirekt påverkas vid exempelvis storskalig exploatering i b.l.a. kommundelarna Högsjö och öarna vilket gör storskalig exploatering på dessa platser ska undvikas eller samrådaskommun.

Riksintressen och Översiktsplan 2040

I tabellen redovisas samtliga riksintressen med notering om eventuella konflikter mellan riksintressen och Översiktsplan 2040 och vilka hänsyn som i så fall måste tas. Samtliga riksintressen finns med i plankartorna under riksintresse.

RENNÄRING

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
	Följande samebyar kan nyttja mark i kommunen för vinterbete: Voernese (Frostviken Norra), Jijnjevaerie, Readtievaerie och Ohredahke samebyar samt Vilhelmina södra.		Vid framtagande av detaljplaner ska berörda samebyar samrådas för att inte göra ingrepp som negativt påverkar intresset.

VINDBRUK

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Hästkullen		Kommunens områden av riksintresse för energiförsörjningen är utbyggda vid översiktsplanens antagande.	Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Björnlandhöjden		Kommunens områden av riksintresse för energiförsörjningen är utbyggda vid översiktsplanens antagande.	Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.

YRKESFISKE

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Högbonden Storön Ångermanälven	Fångstområde lax och sik		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.

FRILUFTSLIV

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Smitingen-Härnöklubb	Hav och kust, ospecificerad skog, hållmark. Kulturupplevelser, surfing, bad.	Camping på Smitingen, platsens värden ska beaktas.	Värdena behöver beaktas och värnas vid utvecklingen av en camping.

NATURVÅRD

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Härnökusten	Längs Härnökusten finns erosions- och abrasionsformer med få motsvarigheter utmed Norrlandskusten.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset. Men fler besökare kan resultera i en större belastning på naturen vilket behöver beaktas.
Ljustorpsån-Mjällån	Området är präglad av ett av landets mest skyddsvärda nip- och ravinlandskap och är ett reproduktionsområde för havsöring och harr. Området ligger delvis i Timrå kommun.	Utveckling av Viksjö kommun-delscentrum och Västanå.	Vid utveckling av områdena ska värdena beaktas och värnas.
Gådeåns vattensystem	I Gådeåns vattensystem finns reproducerande flodpärlmussla och havsvandrande öring. Brånsån, som är en del av Gådeåns vattensystem, skyddas som naturreservat.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Barsviken	I Barsviken i Häggdångers kommun del finns höga urbergsrauvar och andra erosionsformer som är mer eller mindre unika för Norrlandskusten.	Enstaka kompletterande bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse.	Enstaka bebyggelseutveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset. Ingen utveckling ska tillåtas som skadar värdena.
Muggårdsängen	I området Muggårdsängen på västra sidan av Kyrksjön i Häggdångers kommun del finns en mycket artrik ängsmark.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.

NATURA-2000

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Smitingen – Härnöklubb	Ett skogs- och bergsområde med vegetationsklädda havsklippor mot öppet hav. Syftet är att bevara och återställa naturtypen. Området är även skyddat som naturreservat.	Camping på Smitingen, platsens värden ska beaktas.	Värdena behöver beaktas och värnas vid utvecklingen av en camping.
Vägsjöknösen	Ett kalkrikt naturskogsområde av typen västlig taiga. Det främsta syftet är att bevara och gynna naturtypen västlig taiga. Området är även skyddat som naturreservat.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.

Latsmansmon	Har raviner med en värdefull population av sötgräs. Det främsta syftet är att bevara och återställa sötgräspopulationen i området.	Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Vänta litets grund	Den är länets enda utsjöbank och skiljer sig från övriga utsjögrund i Bottniska viken genom sin rika förekomst av blåmusslor. Grundet har även ett stort värde som lekplats för strömming.	Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Habborn	Ett område med skogslandskaps fåglar och andra arter som är beroende av gammal skog, området ligger till stor del i Kramfors kommun.	Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.

KULTURMILJÖVÅRD

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Härnösand Y21	Stifts- och residentstad med mångsidiga förvaltningsfunktioner. Framträdande nyklassicistiska karaktärsbyggnader och en bebyggelse som visar den äldsta strandbundna planstrukturen och gradvis utveckling mot allt större regelbundenhet. Som "Norrlands Aten" och Lubbe Nordströms "Öbacka" förknippas Härnösand med en speciell roll i Norrlands historiska utveckling och kulturliv.	Förtätning och utveckling av tätorten	Utveckling i Härnösands tätort ska ske med varsamhet för kulturmiljövårderna. Stöd vid utvecklingen ska vara gestaltningsprogram och eller byggnadsantikvarisk kompetens.
Vägnön Y22	Fornlämningsmiljö, typiskt exempel på norrländsk kustrossemiljö med stråk av bronsåldersrösen, delvis samlade i gravfält och där landhöjningsprocessen illustreras.	Bostadsbebyggelse Utveckling för friluftslivet	Utveckling och omvandling av fritidshus och ny bebyggelse ska beakta kulturmiljövårderna på platsen. För friluftslivet kan fornlämningsmiljöerna lyftas fram som besöksmål och som lärandemiljöer.
Gustavsvik Y23	En samlad varvsmiljö med en militärhistorisk bakgrund belägen vid Ångermanälvens utlopp. Örlogsdepå som anlades 1916–1922 och sedan dess har använts som varv för civil verksamhet. Miljön berättar om en tid då det ansågs finnas en risk för att en fientlig flotta skulle kunna stänga av hela Bottniska viken och använda denna som invasionsområde mot Sverige.	Verksamhetsutveckling	Vid fortsatt utveckling av verksamheterna kring Gustavsviks varv ska kulturmiljövårderna värnas. Radhuslängans placering och bebyggelsekaraktär ska uppmärksammas som värdefull och skyddas i detaljplan.

KOMMUNIKATIONER

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Järnväg befintlig	Ådalsbanan sträcker sig mellan Sundsvall och Långsele. Banan ingår i TEN-nätet samt är utpekad i det strategiska godsnetet.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Järnväg framtida	Förstudie framtagen för ny sträckning av Ådalsbanan mellan Sundsvall och Härnösand.		Utpekad verksamhetsområdet inom utpekad järnvägs-korridor, vilket står i konflikt med riksintresset. Härnösand prioriterar en utvecklad järnväg högt men anser också att järnvägskorridorrens omfattning begränsar möjligheterna till planering och utveckling. Områdena kommer att beaktas vid den fortsatta dialogen med trafikverket om avsmalnad korridor.
Härnösand C	Ingår i funktionsanpassat nät.		Utvecklingen förväntas ha en god inverkan på intresset.
Väg befintlig	Väg E4 ingår i det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse. Väg E4 sträcker sig genom hela Sverige, från Helsingborg till Haparanda, och är en viktig väg för långväga transporter.		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Väg framtida (kommunens förslag)		Förslag på ny sträckning av E4 väster om Härnösand som kan medföra en vägförkortning med nästan 6 km. Förstudie finns.	Inga konflikter ses med riksintresset, mer än kompletteringar som exempelvis av- och påfart vid Saltvik.
Sjöfart befintlig	Sjöfart befintlig består av sjöfartsleder och ankarplats: Strömskatan – Bollstabruk 665 Eggegrund – Gunvorsgrund 56 Härnöklubb – Härnösand 661 N Storön – Veda 663 Älandsfjärdens ankarplats 664		Översiktsplanens utpekade utveckling anses inte stå i konflikt med riksintresset.
Luftfart MSA-ytor			Föreslagen utveckling förväntas inte stå i konflikt med MSA områden och riksintresseområden för luftfart i kringliggande kommuner. Utveckling av höga byggnader/föremål inom MSA-ytan ska samrådats med respektive flygplats.

TOTALFÖRSVARET

Namn	Beskrivning	Kommunens utveckling	Intressekonflikter
Härnöns skjutfält	Riksintresseområdet utgörs av skjutfältet. Den verksamhet som konstituerar riksintresset innebär påverkan på omgivningen genom skottbullen som kan uppfattas som störande och i vissa fall även annan påverkan.	Områdena är värdefulla för det rörliga friluftslivet men behöver kunna samspela med försvarsmaktens verksamhet. Skjutfältet Härnön är i anslutning till Högslättens idrotts- och friluftsområde med motionsspår som passerar på verksamhetens område. Kommunen vill att dessa motionsspår ska finnas kvar och kunna utvecklas med ex. skyltning/vindskydd och upprätthållas som en del av friluftsområdet även i framtiden.	Av översiktsplanen föreslagna utveckling förväntas inte stå i konflikt med riksintresset för totalförsvaret. Om åtgärder för friluftslivet ska genomföras i verksamhetsområdet för Härnöns skjutfält (som exempelvis skyltning av motionsspår, vindskydd, grillplatser) ska dialog föras med försvarsmakten först.
Skärsvikens skjutfält	Riksintresseområdet utgörs av skjutfältet. Den verksamhet som konstituerar riksintresset innebär påverkan på omgivningen genom skottbullen som kan uppfattas som störande och i vissa fall även annan påverkan.	Områdena är värdefulla för det rörliga friluftslivet men behöver kunna samspela med försvarsmaktens verksamhet. Ingen utveckling utpekas inom Skärsvikens skjutfält eller Sjöövningsområdet, mer än noteringen att tillgängligheten till naturområdena är av vikt för boende och besökare när de inte används.	Av översiktsplanen föreslagna utveckling förväntas inte stå i konflikt med riksintresset för totalförsvaret. Fortlöpande dialog ska föras med försvarsmakten kring riksintresseområdena även i framtiden.
Sjöövningsområde Härnöns skjutfält	Sjöövningsområden med sprängområden och skjutområden utgör områden av riksintresse för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9 § andra stycket miljöbalken.	Områdena är värdefulla för det rörliga friluftslivet men behöver kunna samspela med försvarsmaktens verksamhet. Ingen utveckling utpekas inom Skärsvikens skjutfält eller Sjöövningsområdet, mer än noteringen att tillgängligheten till naturområdena är av vikt för boende och besökare när de inte används.	Av översiktsplanen föreslagna utveckling förväntas inte stå i konflikt med riksintresset för totalförsvaret. Fortlöpande dialog ska föras med försvarsmakten kring riksintresseområdena även i framtiden.
Påverkansområde för buller eller annan risk	Ett område utanför riksintresseområdet för ett öppet redovisat riksintresse, inom vilket en verksamhet eller åtgärd riskerar att påverka funktionen, tillträdet till eller möjligheten att utnyttja riksintresset. Det illustrerar även område där den verksamhet som bedrivs inom riksintresset kan påverka omgivningen.	Översiktsplanen visar inte på något utvecklingsområde inom påverkansområdena. Däremot ser kommunen att förtättningsåtgärder och enstaka bebyggelse bör kunna utvecklas inom befintligt bebyggda områden.	Det går inte i detta övergripande skede att avgöra om enstaka bebyggelseutveckling påverkar riksintresset. Därför är det av vikt att försvarsmakten remissas dessa ärenden vid detaljplanering eller vid bygglov.
Påverkansområde övrigt	Ett område utanför riksintresseområdet för ett riksintresse vilketets funktion omfattas av sekretess, inom vilket en verksamhet eller åtgärd riskerar att påverka funktionen, tillträdet till eller möjligheten att utnyttja riksintresset. Det illustrerar även område där den verksamhet som bedrivs inom riksintresset kan påverka omgivningen.	Översiktsplanen visar inte på något utvecklingsområde inom påverkansområdena. Däremot ser kommunen att förtättningsåtgärder och enstaka bebyggelse bör kunna utvecklas inom befintligt bebyggda områden.	Det går inte i detta övergripande skede att avgöra om enstaka bebyggelseutveckling påverkar riksintresset. Därför är det av vikt att försvarsmakten remissas dessa ärenden vid detaljplanering eller vid bygglov.
Påverkansområde med särskilt behov av hinderfrihet	Ett definierat avgränsat område utanför riksintresseområdet för ett öppet redovisat riksintresse inom vilket höga objekt riskerar att påverka funktionen eller möjligheten att nyttja riksintresset.	Översiktsplanen visar inte på något utvecklingsområde inom påverkansområdena. Däremot ser kommunen att förtättningsåtgärder och enstaka bebyggelse bör kunna utvecklas inom befintligt bebyggda områden.	Det går inte i detta övergripande skede att avgöra om enstaka bebyggelseutveckling påverkar riksintresset. Därför är det av vikt att försvarsmakten remissas dessa ärenden vid detaljplanering eller vid bygglov.

Ställningstaganden

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Nedan finner du ÖP-modellens kategorisering som totalkartan består av samt ställningstagandet för användningen.

KATEGORI BOVERKET – MÅNGFUNKTIONELL BEBYGGELSE

Områden för Mångfunktionell bebyggelse har tätortsmässig karaktär och innehåller olika servicefunktioner tillsammans med bostäder.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Mångfunktionell bebyggelse	Mångfunktionell bebyggelse har tätortsmässig karaktär och innehåller olika servicefunktioner.	Mångfunktionella bebyggelseområden ska fortsätta utvecklas med en blandning av småskalig handel, service och kontor tillsammans med bostäder. Utvecklingen innefattar oftast förtättningsåtgärder, i dessa fall ska grönområden värnas och ny bebyggelse komplettera den befintliga. Smarta och yteffektiva parkeringslösningar ska premieras.
Centrum	Tillsammans med bostäder.	Mångfunktionella bebyggelseområden ska fortsätta utvecklas med en blandning av småskalig handel, service tillsammans med bostäder. I centrum ska det allmänna platserna värnas högt och utvecklas därefter. Här är trygghet och tillgänglighet särskilt viktigt.
Begravningsplats	Områden för begravningsändamål.	Begravningsplatserna i kommunen är värdefulla för framtida begravningsändamål och kan innefatta begravningsplatser, minneslunder och mindre byggnader som används i sammanhanget.
Verksamhet	Områden för service, lager, tillverkning med begränsad omgivningspåverkan.	Icke störande verksamheter inom den multifunktionella bostadsbebyggelsen ska uppmuntras då de tillför en funktionsblandning på stadsdelsnivå samt skapar liv och rörelse till sitt närområde genom att bli en målpunkt. Verksamheterna får gärna vara synliga och i bottenplan för en ökad stadsmässighet.
Skola	Förskola, fritidshem, skola och annan jämförlig verksamhet.	Skolorna är viktiga målpunkter för barn och unga, till dessa platser ska en trygg trafikmiljö för barn säkerställas. Skolgårdarna och idrottshallarna är viktiga för sitt närområde, därför ska de värnas och utvecklas därefter. Boverkets riktlinjer för friytor ska särskilt beaktas.
Besöksanläggning	Områden för verksamheter som riktar sig till besökare. Här ingår kulturella och religiösa verksamheter, idrotts- och sportanläggningar med tillhörande byggnader och övriga besöksanläggningar.	Besöksanläggningar är viktiga målpunkter för besökare och invånare. Utvecklingen av dessa områden ska samspela med trafikplaneringen för att göra dem lättillgängliga. Till kommunens idrottsplatser är en trygg trafikmiljö för barn och unga särskilt viktigt.
Handel	Områden för handel med varor och tjänster.	Större handelsområde som över tid kan förtätas. Området ska komplettera stadens handel. Då området är centrumnära ska hållbara transportsätt premieras.

KATEGORI BOVERKET – SAMMANHÄNGANDE BEBYGGELSE

Områdena består huvudsakligen av bostäder och har en tydlig beroenderelation till närliggande orter.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Sammanhängande bostadsbebyggelse	Inom dessa områden finns en något tätare bebyggelse, främst permanentbostäder, utan att det är fråga om en tätort. Viss service kan även förekomma. Det finns i regel detaljplaner upprättade inom dessa områden.	Områden för sammanhängande bostadsbebyggelse som kan kompletteras med fler bostäder av olika form och storlek. Vid tillkommande bebyggelse kan detaljplaner behöva upprättas/ändras för dessa områden.
Småskalig bostadsbebyggelse	Markanvändningen utgörs i huvudsak av fritidsboenden där omkringliggande områden är värdefulla för det rörliga friluftslivet. För merparten av de bebyggda områdena finns detaljplaner upprättade.	Områden utanför kommundelscentrum, enstaka kompletteringar av bebyggelse kan uppmuntras. Kommunal service som skola, infrastruktur, VA kan inte utlovas. Vid ny exploatering inom ej detaljplanlagda områden bör upprättande av detaljplan övervägas.
Besöksanläggning	Områden för verksamheter som riktar sig till besökare. Här ingår kulturella och religiösa verksamheter, idrotts- och sportanläggningar med tillhörande byggnader och övriga besöksanläggningar.	Besöksanläggningar ska ges möjligheter att vidareutvecklas då de är viktiga målpunkter för besökare och invånare. Utvecklingen av dessa områden ska samspela med trafikplaneringen för att göra dem lättillgängliga.
Verksamheter	Områden för service, lager, tillverkning med begränsad omgivningspåverkan.	Icke störande verksamheter inom den sammanhängande bostadsbebyggelsen ska uppmuntras då de tillför en funktionsblandning på stadsdelsnivå samt skapar liv och rörelse till sitt närområde.

KATEGORI BOVERKET – LIS – LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN

Underkategori boverket	Invändning från Länsstyrelsen	Ställningstagande
LIS	Gällande LIS-områden har Länsstyrelsen Västernorrland en avvikande mening. Läs mer om Länsstyrelsens synpunkter i Bilagorna "Granskningsyttrande och tilläggsyttrande".	Inom ett LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas för att upphäva strandskyddet för att i sin tur möjliggöra för fler bostäder, fritidshus eller verksamheter som kan ha en god inverkan på landsbygdsutvecklingen. På många områden krävs kompletterande utredningar för att bedöma om utveckling av kan genomföras.

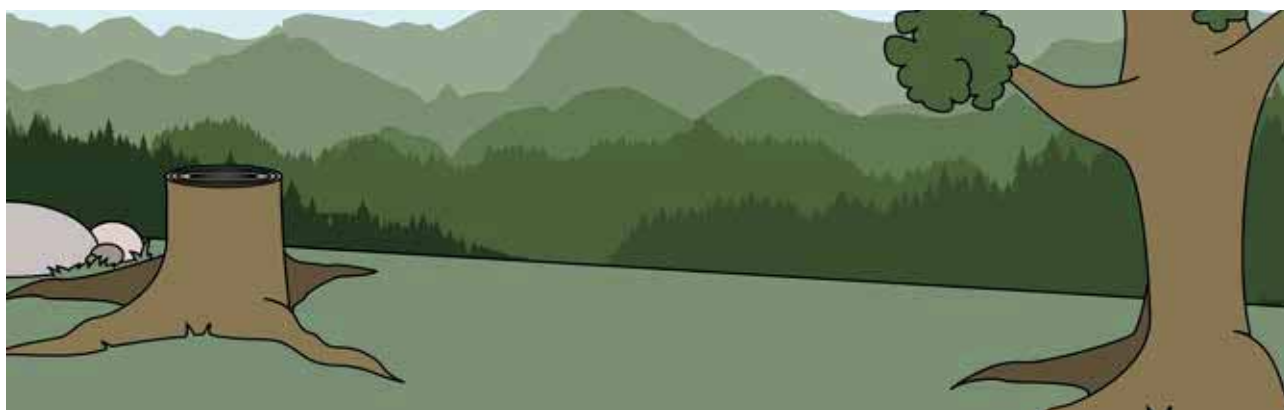
KATEGORI BOVERKET – GRÖNOMRÅDE OCH PARK

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Park	Park och parkliknande miljöer som är iordningställda och kräver skötsel.	Grönstrukturen ska prioriteras lika högt som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Parkerna ska värnas och utvecklas med kvalitet och upplevelsevärden.
Grönområde	Naturmark i tätortsmiljö och när rekreationsområden med en viss skötsel som har betydelse för ett stort omland och bör skiljas ut från övrig bebyggelsemiljö.	Grönstrukturen ska prioriteras lika högt som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Sammanhängande grönstråk ska utvecklas för att skapa förutsättningar för god folk hälsa och biologisk mångfald.

KATEGORI BOVERKET – VERKSAMHETER OCH INDUSTRI

Markanvändning Verksamhet och industri är områden för verksamheter som inte bör blandas med bostäder.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Företagsområde	Samling av flera mindre verksamheter som sammantaget inte bedöms vara förenlig med andra användningar som bostäder.	Företagsområdena är viktiga platser för näringslivsutveckling och som stora arbetsplatser. Områdena ska möjliggöra för ytkrävande och eller störande industrier och verksamheter. Kan innefatta ex. storskalig handel och produktionsindustri. Transportinfrastruktur för person- och godstrafik samt god elförsörjning är särskilt viktigt till dessa områden.
Materialutvinning	Områden där det sker utvinning av naturmaterial, både för markområden och vattenområde, som till exempel gruvor, täkter med mera.	Områden där det sker utvinning av naturmaterial ska inte förläggas i närheten av bostadsbebyggelse. Nya områden ska ses ur ett regionalt perspektiv och stor restriktivitet ska råda för uttag av naturgrus.
Ytkrävande anläggning/offentlig verksamhet	Områden för samhällsviktig verksamhet som länsjukhus, kriminalvårdsanstalt, räddningstjänst eller liknande.	Områdena består av storskaliga samhällsviktiga verksamheter som inte ska blandas med bostäder, däremot kan det blandas med andra störande och ytkrävande verksamheter.

KATEGORI BOVERKET – AREELL NÄRING

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Jordbruk	Området har ett speciellt värde för näringen. Neringen ska ha företräde framför andra användningar, men kan utvecklas med enstaka bebyggelse i samspel med landskapet.	Brukbar jordbruksmark ska inte tas i anspråk för exploatering om det inte är av väsentligt samhällsintresse och att annan mark inte finns att tillgå. Enstaka bebyggelse välkomnas men ska i dessa områden placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.
Skogsbruk		Områden för skogsbruk består till stor del av stora sammanhängande relativt otillgängliga skogs- och naturområden av värde för ostört friluftsliv, djur och växtliv. Enstaka bebyggelse kan förekomma, men storskalig bebyggelseutveckling bör undvikas.

KATEGORI BOVERKET - NATUR OCH FRILUFTSLIV

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Naturområde	Natur och friluftsliv innefattar större sammanhängande områden där värden för friluftsliv, natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster är prioriterade och förvaltas med hänsyn till friluftslivet.	Naturområden till stor del i anslutning till kusten eller tätorter vilket gör dem särskilt värdefulla för sin närmiljö. Områdena är av vikt för friluftsliv, djur och växtliv. Enstaka bebyggelse kan förekomma i anslutning till befintlig bebyggelse. Höga naturvärden och utökat strandskydd gäller för många av dessa områden.
Camping		Områden för naturcampingar ska utvecklas med hänsyn och samspel med naturmiljön.
Vandringsled		Längre vandringsleder ska utvecklas för besökare och invånare. I anslutning till lederna ska service, faciliteter och besöksmål ges möjlighet att utvecklas.
Badplats		Badplatser ska värnas särskilt för att möjliggöra god folkhälsa, som mötesplatser och för friluftsliv ⁷ . Dessa ska inte byggas bort eller privatiseras utan kompletteras med fler användningsområden och för fler säsonger. Tillgängligheten ska vara god och en trygg trafikmiljö premieras.
Friluftsområde		Den vardagsnära naturen i Härnösand är särskilt värdefull och viktig att värna då den är tillgängliga för många målgrupper. Många av dessa är friluftsområden som ska utvecklas med faciliteter som ex. skyltning, bänkar och vindskydd. Skogsbruk ska utföras varsamt och bebyggelseutveckling ska inte förekomma om det inte är för allmänhetens tillgänglighet.
Gästhamn		Utveckling av landstigningsplatser ska ges möjlighet att utvecklas men undvikas i särskilt känsliga vikar. Faciliteter, besöksmål och service ska ges möjlighet att utvecklas i anslutning till gästhamnarna där det finns ett behov.

KATEGORI BOVERKET – ANDRA VÄRDEN

Allmänna intressen som inte hanteras under mark- och vattenanvändning och som behöver redovisas i sin helhet samtidigt som de kan behöva överlagra annan markanvändning.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Biotopskyddsområden	Biotopskyddsområden är mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljöer för hotade eller särskilt skyddsvärda djur- och växtarter. I Härnösands kommun finns idag enbart skogliga biotopskyddsområden geografiskt utpekade.	Dessa är områden vars värden ska värnas särskilt vid utveckling. Det kan vara natur-, kulturmiljö- eller landskapsvärden. Kommunövergripande riktlinjer för området ska beaktas. Nya områden ska tillkomma vid ny kunskap och inventering.
Naturvårdsobjekt	Naturvårdsobjekt är områden med kända höga naturvärden av olika slag. De är indelade i tre värdeklasser - 1, 2, 3, där 1 innebär högsta naturvärde.	
Våtmarker	Våtmarkerna är viktiga då deras hydrologihar förmågan att effektivt lagra kol, samla upp och rena vatten. De är särskilt viktiga ur ett klimatanpassningsperspektiv.	
Djur- och växtskyddsområden	Djur- och växtskyddsområde bildas med stöd av miljöbalken 7 kap 12 §. Samtliga i länet är fågelskyddsområden.	
Naturminnen	Naturminnen är särpräglade naturföremål som träd, flyttblock eller liknande som är punktobjekt eller har en yta mindre än ett hektar.	
Naturreservat	Platser för reservatsbildning har höga naturvärden som behöver värnas, för att skydda biologisk mångfald och eller för att tillgodose behovet av rekreations- och friluftsområden.	
Utvidgat strandskydd	Det utvidgade strandskyddet innefattar 200 meter från strandlinjen upp på land och ut i vattnet. Områdena har ofta höga naturvärden och är till stor del orörda vilket ska bevaras.	
Kulturmiljövärden	Enskilda beskrivningar för olika platser. Utgår från äldre inventeringar och översiktsplaner. Behöver uppdateras.	
Byggnadsminnen	Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar skyddas som byggnadsminnen. Det finns statliga och enskilda byggnadsminnen.	
Odlingslandskap av värde	Odlingslandskap med höga natur- och kulturvärden utifrån inventering från 1993, behöver uppdateras.	

KATEGORI BOVERKET – VATTEN

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Vatten	Vatten avser såväl öppet hav som kustvatten, sjöar som vattendrag. Användningen Vatten anges för vattenområden som är lämpliga för olika användningar men där det inte är nödvändigt eller möjligt att avgöra den exakta platsen.	Kommunens vattenmiljöer är viktiga för människa, djur och växtliv. Många platser har höga natur- och kulturvärden vilka ska värnas. Kommande utveckling ska beakta vattenförekomsternas status och inte påverka dem negativt. Framtida vattennivåer ska beaktas vid byggnation i närheten av vattenområdet.

KATEGORI BOVERKET – TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Väg	Övergripande vägnät som har betydelse för att trafikförsörjningen.	Övergripande vägnät som är lokalt viktigt för trafikförsörjningen till Härnösands kommundelar. Transporter av farligt gods ska inte genomföras på dessa vägar.
Väg	Större transportleder	Större transportleder som är lokalt och regionalt viktiga för förflyttning av personer och gods. Vägarna är rekommenderade för farligt gods. Trafikverkets skyddsavstånd ska gälla för utveckling i anslutning till vägarna. Vägarna passerar delvis genom kommundelscentrum, här ska gång- och cykelvägar utvecklas för att skapa en tryggare trafikmiljö.
Väg	Markreservat	Markreservat för framtida förflyttning av E4 utanför tätorten. Utvecklingen ligger långt fram i tiden men behöver beaktas för att ny bebyggelse inte ska behöva rivas i ett senare skede. Dess exakta placering behöver utredas i samverkan med Trafikverket.
Gång- och cykelväg huvudnät	Gång och cykel presenteras i huvudnät och anslutningsstråk.	I tätorten ska ett sammanhängande gång- och cykelhuvudnät utvecklas. Nätet ska vara orienterbart, tryggt och tillgängligt. Utanför huvudnätet ska behovet styra om det behövs anslutningsstråk. Den exakta placeringen av huvudnätet och anslutningsstråken kommer att utarbetas i kommunens gång- och cykelprogram.
Gång- och cykelväg anslutningsstråk	Gång och cykel presenteras i huvudnät och anslutningsstråk	Längre cykelstråk i kommunen ska utvecklas för pendling, besöksnäring och friluftsliv. Planeringen av dessa ska utgå från Härnösands central och sträcka sig ut i kommundelarna. Många av dessa är intill statligt vägnät vilket kräver samverkan med Trafikverket och Regionen.
Järnväg	För såväl persontrafik som godstrafik. Befintlig sträckning.	Järnvägen är en förutsättning för pendling och transporter av varor och gods på ett hållbart sett och ska ges förutsättning att utvecklas för förbättrade restider.
Järnväg	För såväl persontrafik som godstrafik. Utvecklad sträckning av järnvägen – Ostkustbanan.	Ostkustbanans utveckling spelar en central roll i kommunens utveckling och ska därför vara en prioriterad fråga i planeringen. En avsmalnad järnvägskorridor bör utarbetas inom en snar framtid. Framtida tågstopp utpekades i första hand i Anttjärn i andra hand i Mörtsal.
Resecentrum		Trafikplaneringen ska utgå från Härnösand central som primär transportnod. Centralen ska även ses som det första mötet med kommunen utifrån ett besöksnäringssperspektiv vilket ska avspeglas i övrig planering och utveckling av området.
Farled	Allmän farled och andra båtförbindelser.	Härnösands farled ska ses som en viktig del i bevarandet av Härnösands maritima arv, utveckling av besöksnäringen och överflyttningen av gods från väg till sjöfart. Farleden ska hållas öppen för möjlig fortsatt verksamhet.
Hamn	Inklusive anläggningar kopplade till hamnverksamhet, såväl för gods som för persontrafik.	Hamnarna är viktiga för överflyttningen av gods från väg till sjöfart och ska ges rätt förutsättningar för att fortsatt bedriva och utveckla befintlig verksamhet. Områdena ska samspela med annan transportinfrastruktur.
Färjeläge		Färjeläget ska ges möjlighet att utvecklas med pendlarparkeringar, service och faciliteter i väntan på utredning av en potentiell framtida bro till Hemsön

KATEGORI BOVERKET – TEKNISK ANLÄGGNING

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Energiproduktion	Ytkrävande storskalig energiproduktion vindkraft.	Inga nya vindkraftsparker ska utvecklas i Härnösands kommun. Befintliga vindkraftsområden ska kunna utvecklas med ny teknik som möjliggör för ökad kapacitet.
Energiproduktion	Ytkrävande storskalig energiproduktion solcellsanläggning.	Områden för solkraft ska utredas och utvecklas i Härnösands kommun som ett komplement till solceller på enskilda byggnader.
Avloppshantering	Exempelvis reningsverk.	Robusta och hållbara lösningar ska eftersträvas vid vatten, avlopp och annan teknisk försörjning. Vid omfattande utveckling eller omvandling av bebyggelse kan kommunalt vatten- och avlopp behöva utredas.
Materialåtervinning	Exempelvis avfallsanläggning, återvinningscentral.	Områden för materialåtervinning ska ges möjlighet att utvecklas för en hållbar hantering av avfall och ett ökat återbruk, men även att utveckla produktion av exempelvis biogas.

Härnösands
kommun

Mitt Härnösand 2040

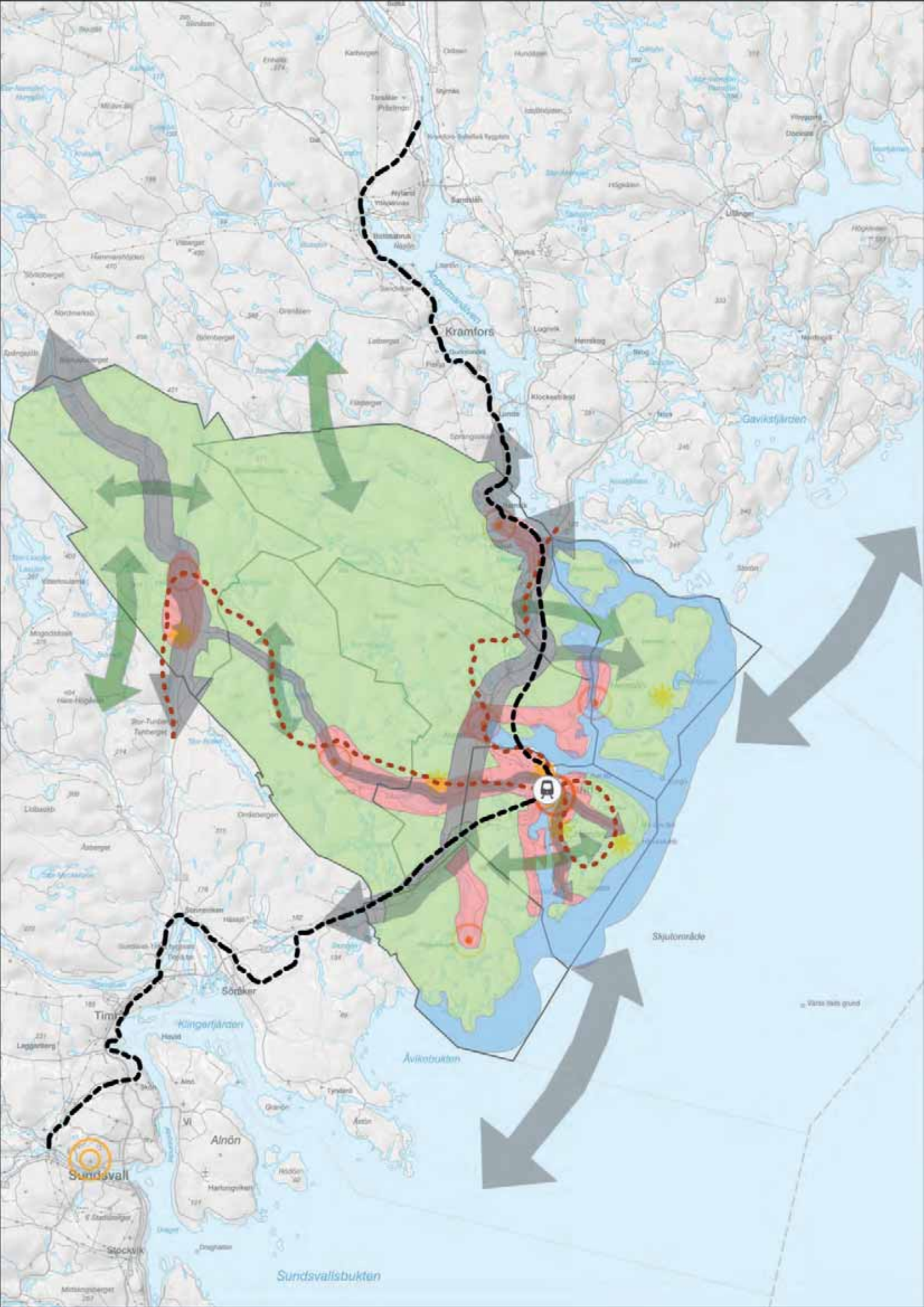
ÖVERSIKTPLAN - ANTAGANDE

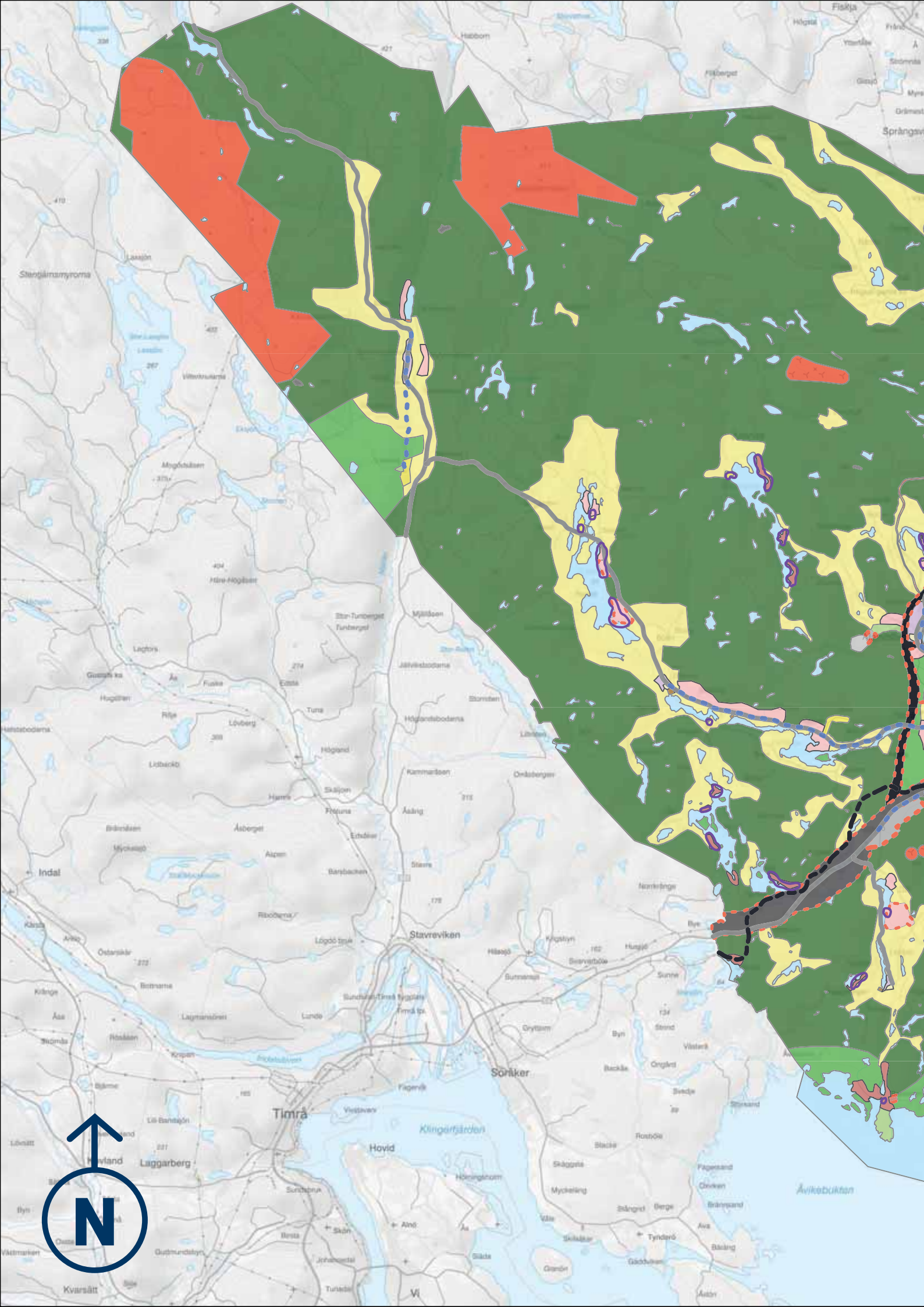
Kartbilaga

Lokal utvecklingsinriktning – Härnösand

Tecken-förklaring	Kategori boverket	Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
	Kommunikation (punkt)	Förbindelse för kollektivtrafik	Resecentrum	Härnösand Central ska vara den primära transportnoden i Härnösands kommun och ska utvecklas ur ett regionalt perspektiv med särskilt fokus på besökare.
	Kommunikation (yta)	Annan utvecklingsinriktning	Transportstråk	Transportstråk på land och vatten för oss närmare varandra lokalt, regionalt, nationellt och globalt och möjliggör för personliga livsmiljöer och företagsamhet i hela kommunen.
	Kommunikation (linje)	Annan utvecklingsinriktning	Järnväg	Järnvägen är en särskilt viktig transportinfrastruktur för framtidens hållbara resande och förflyttning av gods. Förbättrade restider genom utvecklad ostkustbana skapar en större arbetsmarknadsregion och stärker Härnösand som boende- och besöksort.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Viktig funktion för natur och friluftsliv	Vattenområdet	Allt fler väljer att färdas till Härnösand och Höga Kusten via vattnet. Befintliga landstigningsplatser har utvecklats med faciliteter, service eller besöksmål som ökar attraktionskraften.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Sammanhängande område för natur och friluftsliv	Gröna strukturer	Sammanhängande grönstrukturer är en förutsättning för den personliga livsmiljön, företagsamhet och ett rikt växt och djurliv.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Viktigt samband för natur och friluftsliv	Gröna korridorer	Gröna korridorer ska knyta grönstrukturerna närmare varandra och koppla dem samman. För en ökad biologisk mångfald och högre upplevelsevärden för friluftslivet.
	Natur- och friluftsliv (yta)	Annan utvecklingsinriktning	Vandringsled	Längre leder ska utvecklas i kommunen för att koppla samman kommundelarna och ansluta kringliggande kommuner ur ett friluftslivs- och besöksnäringssperspektiv.
	Bebyggelse (punkt)	Regional kärna	Sundsvall	Till den regionala kärnan Sundsvall har effektiva och hållbara kommunikationer prioriterats men även nya boendemiljöer i anslutning till kommunens transportnoder. Detta har stärkt Härnösand som boendeort och förstorat den lokala arbetsmarknaden.
	Bebyggelse (punkt)	Centralort	Centrala Härnösand	Centrala Härnösand ska utvecklas som en sammanhållen enhet med gångavstånd mellan viktiga målpunkter. Mångfunktionell bebyggelse ska eftersträvas med exempelvis bostäder, verksamheter och kontor för att befolka kvarteren under fler timmar på dygnet. Offentliga platser ska värdas högt och liv mellan husen ska eftersträvas.
	Bebyggelse (punkt)	Kommundelscentrum	Brunne, Viksjö, Hälledal, Häggdånger och Öarna. Härnösands tätort hänvisas som centralort i utvecklingsinriktningen.	Kommundelscentrumen ska fungera som en lokal marknad och transportnod där utveckling av ny bebyggelse, service och verksamheter ska förläggas i första hand för att uppnå täthet.
	Bebyggelse (punkt)	Större besöksmål	Dala, Hemsön, Västanå, Västernorrlandsmuseum, Kanaludden, Vårdkasen, Smitingen.	Många små och unika besöksanledningar har skapat en helhet som gör destination Härnösand till ett självklart stopp för besökare till Västernorrland och Höga Kusten. Dessa ska uppmärksammas som en del av helheten vid all planering. Stora besöksmål ska särskilt utvecklas för besökare och fler säsonger.
	Bebyggelse (yta)	Utbyggnadsriktning	Stråk som ska utvecklas med bostäder, verksamheter och annan bebyggelse.	Fler personliga livsmiljöer ska utvecklas och förstärka befintliga bostadsområden och bebyggelsestråk.
	Bebyggelse (linje)	Annan utvecklingsinriktning	Kommundelsuppdelningen	Kommundelarnas individuella värden ska beaktas vid utveckling för att göra dem än mer attraktiva för nya invånare, besökare och näringslivet.

LIS

LIS

Transportinfrastruktur, linje

Väg

Gång- och cykelväg - Huvudstråk

Järnväg

Gång- och cykelväg - Anslutningsstråk

Verksamheter och industri

Företagsområde - Pågående

Företagsområde - Ändrad användning

Materialutvinning - Pågående

Ytkrävande anläggning/offentlig verksamhet - Pågående

Transportinfrastruktur

Väg - Ändrad användning

Järnväg - Ändrad användning

Resecentrum - Pågående

Hamn - Pågående

Farled - Pågående

Färjeläge - Pågående

Sammanhängande bostadsbebyggelse

Verksamheter - Ändrad användning

Verksamheter - Pågående

Besöksanläggning - Ändrad användning

Besöksanläggning - Pågående

Sammanhängande bostadsbebyggelse - Ändrad användning

Sammanhängande bostadsbebyggelse - Pågående

Småskalig bostadsbebyggelse - Ändrad användning

Småskalig bostadsbebyggelse - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta

Centrum - Pågående

Begravningsplats - Pågående

Handel - Pågående

Besöksanläggning - Pågående

Skola - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta - Pågående

Mångfunktionell bebyggelseyta - Ändrad användning

Verksamhet - Pågående

Teknisk anläggning

Energiproduktion - Pågående

Avloppshantering - Pågående

Materialåtervinning - Pågående

Areell näring

Jordbruk - Pågående

Skogsbruk - Pågående

Vatten

Vatten - Pågående

Natur och friluftsliv

Camping - Ändrad användning

Vandringsled - Ändrad användning

Badplats - Pågående

Gästhamn - Pågående

Naturområde - Pågående

Friluftsområde - Pågående

Grönområde och park

Park - Pågående

Grönområde - Pågående

Grönområde - Ändrad användning

Ställningstaganden

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Nedan finner du ÖP-modellens kategorisering som totalkartan består av samt ställningstagandet för användningen.

KATEGORI BOVERKET - MÅNGFUNKTIONELL BEBYGGELSE

Områden för Mångfunktionell bebyggelse har tätortsmässig karaktär och innehåller olika servicefunktioner tillsammans med bostäder.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Mångfunktionell bebyggelse	Mångfunktionell bebyggelse har tätortsmässig karaktär och innehåller olika servicefunktioner.	Mångfunktionella bebyggelseområden ska fortsätta utvecklas med en blandning av småskalig handel, service och kontor tillsammans med bostäder. Utvecklingen innefattar oftast förtättningsåtgärder, i dessa fall ska grönområden värnas och ny bebyggelse komplettera den befintliga. Smarta och yteffektiva parkeringslösningar ska premieras.
Centrum	Tillsammans med bostäder.	Mångfunktionella bebyggelseområden ska fortsätta utvecklas med en blandning av småskalig handel, service tillsammans med bostäder. I centrum ska det allmänna platserna värnas högt och utvecklas därefter. Här är trygghet och tillgänglighet särskilt viktigt.
Begravningsplats	Områden för begravningsändamål.	Begravningsplatserna i kommunen är värdefulla för framtida begravningsändamål och kan innefatta begravningsplatser, minneslunder och mindre byggnader som används i sammanhanget.
Verksamhet	Områden för service, lager, tillverkning med begränsad omgivningspåverkan.	Icke störande verksamheter inom den multifunktionella bostadsbebyggelsen ska uppmuntras då de tillför en funktionsblandning på stadsdelnivå samt skapar liv och rörelse till sitt närområde genom att bli en målpunkt. Verksamheterna får gärna vara synliga och i bottenplan för en ökad stadsmässighet.
Skola	Förskola, fritidshem, skola och annan jämförlig verksamhet.	Skolorna är viktiga målpunkter för barn och unga, till dessa platser ska en trygg trafikmiljö för barn säkerställas. Skolgårdarna och idrottshallarna är viktiga för sitt närområde, därför ska de värnas och utvecklas därefter. Boverkets riktlinjer för friytor ska särskilt beaktas.
Besöksanläggning	Områden för verksamheter som riktar sig till besökare. Här ingår kulturella och religiösa verksamheter, idrotts- och sportanläggningar med tillhörande byggnader och övriga besöksanläggningar.	Besöksanläggningar är viktiga målpunkter för besökare och invånare. Utvecklingen av dessa områden ska samspela med trafikplaneringen för att göra dem lättillgängliga. Till kommunens idrottsplatser är en trygg trafikmiljö för barn och unga särskilt viktigt.
Handel	Områden för handel med varor och tjänster.	Större handelsområde som över tid kan förtätas. Området ska komplettera stadens handel. Då området är centrumnära ska hållbara transportsätt premieras.

KATEGORI BOVERKET – SAMMANHÄNGANDE BEBYGGELSE

Områden består huvudsakligen av bostäder och har en tydlig beroenderelation till närliggande orter.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Sammanhängande bostadsbebyggelse	Inom dessa områden finns en något tätare bebyggelse, främst permanentbostäder, utan att det är fråga om en tätort. Viss service kan även förekomma. Det finns i regel detaljplaner upprättade inom dessa områden.	Områden för sammanhängande bostadsbebyggelse som kan kompletteras med fler bostäder av olika form och storlek. Vid tillkommande bebyggelse kan detaljplaner behöva upprättas/ändras för dessa områden.
Småskalig bostadsbebyggelse	Markanvändningen utgörs i huvudsak av fritidsboenden där omkringliggande områden är värdefulla för det rörliga friluftslivet. För merparten av de bebyggda områdena finns detaljplaner upprättade.	Områden utanför kommundelscentrum, enstaka kompletteringar av bebyggelse kan uppmuntras. Kommunal service som skola, infrastruktur, VA kan inte utlovas. Vid ny exploatering inom ej detaljplanlagda områden bör upprättande av detaljplan övervägas.
Besöksanläggning	Områden för verksamheter som riktar sig till besökare. Här ingår kulturella och religiösa verksamheter, idrotts- och sportanläggningar med tillhörande byggnader och övriga besöksanläggningar.	Besöksanläggningar ska ges möjligheter att vidareutvecklas då de är viktiga målpunkter för besökare och invånare. Utvecklingen av dessa områden ska samspela med trafikplaneringen för att göra dem lättillgängliga.
Verksamheter	Områden för service, lager, tillverkning med begränsad omgivningspåverkan.	Icke störande verksamheter inom den sammanhängande bostadsbebyggelsen ska uppmuntras då de tillför en funktionsblandning på stadsdelsnivå samt skapar liv och rörelse till sitt närområde.

KATEGORI BOVERKET – LIS – LANDSBYGDSUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN

Underkategori boverket	Invändning från Länsstyrelsen	Ställningstagande
LIS	Gällande LIS-områden har Länsstyrelsen Västernorrland en avvikande mening. Läs mer om Länsstyrelsens synpunkter i Bilagorna "Granskningsyttrande och tilläggsyttrande".	Inom ett LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas för att upphäva strandskyddet för att i sin tur möjliggöra för fler bostäder, fritidshus eller verksamheter som kan ha en god inverkan på landsbygdsutvecklingen. På många områden krävs kompletterande utredningar för att bedöma om utveckling av kan genomföras.

KATEGORI BOVERKET – GRÖNOMRÅDE OCH PARK

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Park	Park och parkliknande miljöer som är iordningställda och kräver skötsel.	Grönstrukturen ska prioriteras lika högt som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Parkerna ska värnas och utvecklas med kvalitet och upplevelsevärden.
Grönområde	Naturmark i tätortsmiljö och när rekreationsområden med en viss skötsel som har betydelse för ett stort omland och bör skiljas ut från övrig bebyggelsemiljö.	Grönstrukturen ska prioriteras lika högt som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Sammanhängande grönstråk ska utvecklas för att skapa förutsättningar för god folk hälsa och biologisk mångfald.

KATEGORI BOVERKET – VERKSAMHETER OCH INDUSTRI

Markanvändning Verksamhet och industri är områden för verksamheter som inte bör blandas med bostäder.

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Företagsområde	Samling av flera mindre verksamheter som sammantaget inte bedöms vara förenlig med andra användningar som bostäder.	Företagsområdena är viktiga platser för näringslivsutveckling och som stora arbetsplatser. Områdena ska möjliggöra för ytkrävande och eller störande industrier och verksamheter. Kan innefatta ex. storskalig handel och produktionsindustri. Transportinfrastruktur för person- och godstrafik samt god elförsörjning är särskilt viktigt till dessa områden.
Materialutvinning	Områden där det sker utvinning av naturmaterial, både för markområden och vattenområde, som till exempel gruvor, täkter med mera.	Områden där det sker utvinning av naturmaterial ska inte förläggas i närheten av bostadsbebyggelse. Nya områden ska ses ur ett regionalt perspektiv och stor restriktivitet ska råda för uttag av naturgrus.
Ytkrävande anläggning/offentlig verksamhet	Områden för samhällsviktig verksamhet som länsjukhus, kriminalvårdsanstalt, räddningstjänst eller liknande.	Områdena består av storskaliga samhällsviktiga verksamheter som inte ska blandas med bostäder, däremot kan det blandas med andra störande och ytkrävande verksamheter.

KATEGORI BOVERKET – AREELL NÄRING

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Jordbruk	Området har ett speciellt värde för näringen. Neringen ska ha företräde framför andra användningar, men kan utvecklas med enstaka bebyggelse i samspel med landskapet.	Brukbar jordbruksmark ska inte tas i anspråk för exploatering om det inte är av väsentligt samhällsintresse och att annan mark inte finns att tillgå. Enstaka bebyggelse välkomnas men ska i dessa områden placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.
Skogsbruk		Områden för skogsbruk består till stor del av stora sammanhängande relativt otillgängliga skogs- och naturområden av värde för ostört friluftsliv, djur och växtliv. Enstaka bebyggelse kan förekomma, men storskalig bebyggelseutveckling bör undvikas.

KATEGORI BOVERKET - NATUR OCH FRILUFTSLIV

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Naturområde	Natur och friluftsliv innefattar större sammanhängande områden där värden för friluftsliv, natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster är prioriterade och förvaltas med hänsyn till friluftslivet.	Naturområden till stor del i anslutning till kusten eller tätorter vilket gör dem särskilt värdefulla för sin närmiljö. Områdena är av vikt för friluftsliv, djur och växtliv. Enstaka bebyggelse kan förekomma i anslutning till befintlig bebyggelse. Höga naturvärden och utökat strandskydd gäller för många av dessa områden.
Camping		Områden för naturcampingar ska utvecklas med hänsyn och samspel med naturmiljön.
Vandringsled		Längre vandringsleder ska utvecklas för besökare och invånare. I anslutning till lederna ska service, faciliteter och besöksmål ges möjlighet att utvecklas.
Badplats		Badplatser ska värnas särskilt för att möjliggöra god folkhälsa, som mötesplatser och för friluftsliv ⁷ . Dessa ska inte byggas bort eller privatiseras utan kompletteras med fler användningsområden och för fler säsonger. Tillgängligheten ska vara god och en trygg trafikmiljö premieras.
Friluftsområde		Den vardagsnära naturen i Härnösand är särskilt värdefull och viktig att värna då den är tillgängliga för många målgrupper. Många av dessa är friluftsområden som ska utvecklas med faciliteter som ex. skyltning, bänkar och vindskydd. Skogsbruk ska utföras varsamt och bebyggelseutveckling ska inte förekomma om det inte är för allmänhetens tillgänglighet.
Gästhamn		Utveckling av landstigningsplatser ska ges möjlighet att utvecklas men undvikas i särskilt känsliga vikar. Faciliteter, besöksmål och service ska ges möjlighet att utvecklas i anslutning till gästhamnarna där det finns ett behov.

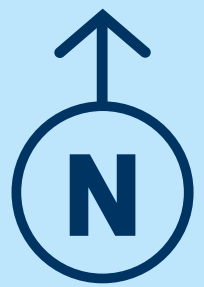
KATEGORI BOVERKET – TRANSPORTINFRASTRUKTUR

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Väg	Övergripande vägnät som har betydelse för att trafikförsörjningen.	Övergripande vägnät som är lokalt viktigt för trafikförsörjningen till Härnösands kommundelar. Transporter av farligt gods ska inte genomföras på dessa vägar.
Väg	Större transportleder	Större transportleder som är lokalt och regionalt viktiga för förflyttning av personer och gods. Vägarna är rekommenderade för farligt gods. Trafikverkets skyddsavstånd ska gälla för utveckling i anslutning till vägarna. Vägarna passerar delvis genom kommundelscentrum, här ska gång- och cykelvägar utvecklas för att skapa en tryggare trafikmiljö.
Väg	Markreservat	Markreservat för framtida förflyttning av E4 utanför tätorten. Utvecklingen ligger långt fram i tiden men behöver beaktas för att ny bebyggelse inte ska behöva rivas i ett senare skede. Dess exakta placering behöver utredas i samverkan med Trafikverket.
Gång- och cykelväg huvudnät	Gång och cykel presenteras i huvudnät och anslutningsstråk.	I tätorten ska ett sammanhängande gång- och cykelhuvudnät utvecklas. Nätet ska vara orienterbart, tryggt och tillgängligt. Utanför huvudnätet ska behovet styra om det behövs anslutningsstråk. Den exakta placeringen av huvudnätet och anslutningsstråken kommer att utarbetas i kommunens gång- och cykelprogram.
Gång- och cykelväg anslutningsstråk	Gång och cykel presenteras i huvudnät och anslutningsstråk	Längre cykelstråk i kommunen ska utvecklas för pendling, besöksnäring och friluftsliv. Planeringen av dessa ska utgå från Härnösands central och sträcka sig ut i kommundelarna. Många av dessa är intill statligt vägnät vilket kräver samverkan med Trafikverket och Regionen.
Järnväg	För såväl persontrafik som godstrafik. Befintlig sträckning.	Järnvägen är en förutsättning för pendling och transporter av varor och gods på ett hållbart sett och ska ges förutsättning att utvecklas för förbättrade restider.
Järnväg	För såväl persontrafik som godstrafik. Utvecklad sträckning av järnvägen – Ostkustbanan.	Ostkustbanans utveckling spelar en central roll i kommunens utveckling och ska därför vara en prioriterad fråga i planeringen. En avsmalnad järnvägskorridor bör utarbetas inom en snar framtid. Framtida tågstopp utpekades i första hand i Anttjärn i andra hand i Mörtsal.
Resecentrum		Trafikplaneringen ska utgå från Härnösand central som primär transportnod. Centralen ska även ses som det första mötet med kommunen utifrån ett besöksnäringssperspektiv vilket ska avspeglas i övrig planering och utveckling av området.
Farled	Allmän farled och andra båtförbindelser.	Härnösands farled ska ses som en viktig del i bevarandet av Härnösands maritima arv, utveckling av besöksnäringen och överflyttningen av gods från väg till sjöfart. Farleden ska hållas öppen för möjlig fortsatt verksamhet.
Hamn	Inklusive anläggningar kopplade till hamnverksamhet, såväl för gods som för persontrafik.	Hamnarna är viktiga för överflyttningen av gods från väg till sjöfart och ska ges rätt förutsättningar för att fortsatt bedriva och utveckla befintlig verksamhet. Områdena ska samspela med annan transportinfrastruktur.
Färjeläge		Färjeläget ska ges möjlighet att utvecklas med pendlarparkeringar, service och faciliteter i väntan på utredning av en potentiell framtida bro till Hemsön

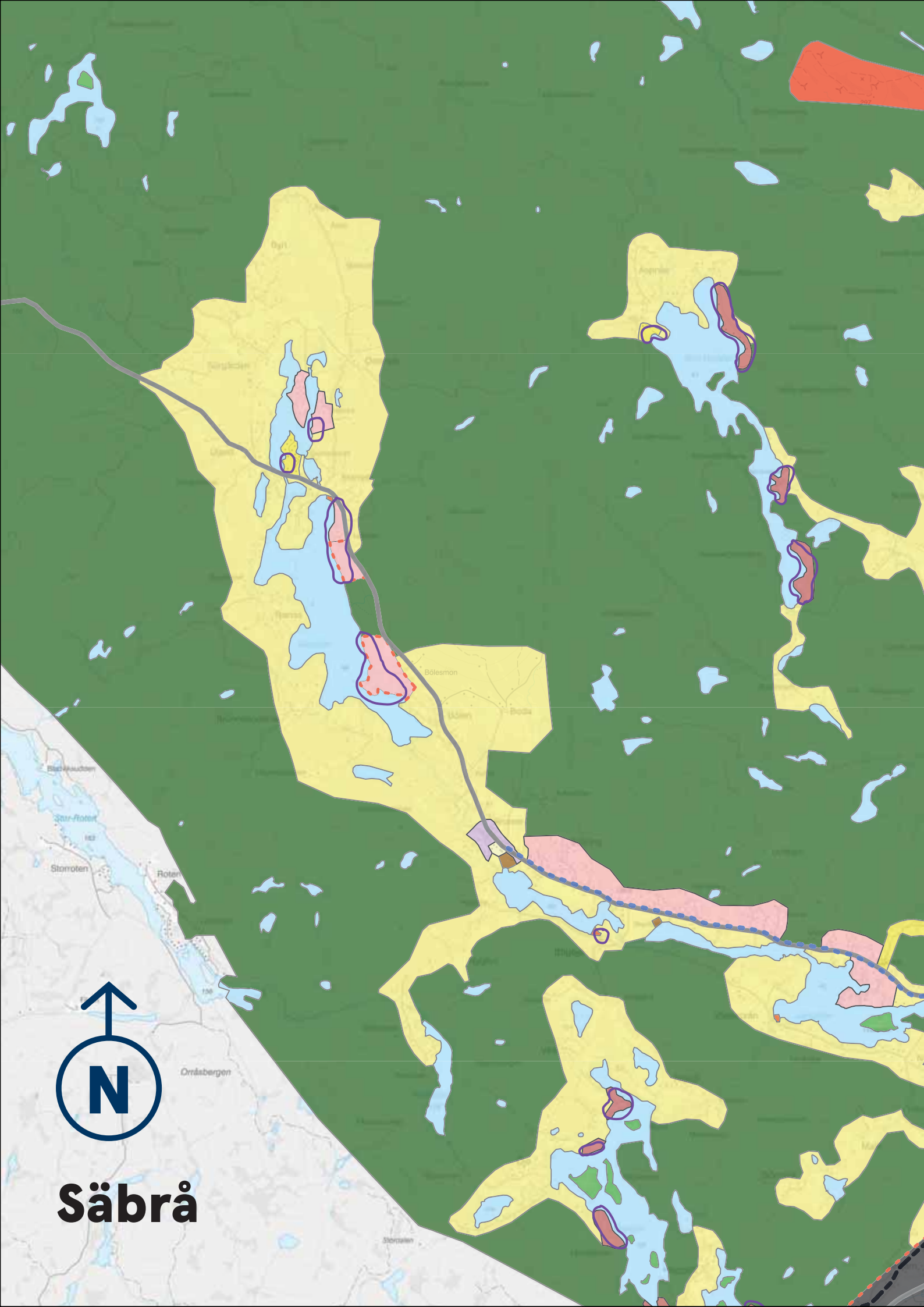
KATEGORI BOVERKET – TEKNISK ANLÄGGNING

Underkategori boverket	Beskrivning av kategori	Ställningstagande
Energiproduktion	Ytkrävande storskalig energi-produktion vindkraft.	Inga nya vindkraftsparker ska utvecklas i Härnösands kommun. Befintliga vindkraftsområden ska kunna utvecklas med ny teknik som möjliggör för ökad kapacitet.
Energiproduktion	Ytkrävande storskalig energi-produktion solcellsanläggning.	Områden för solkraft ska utredas och utvecklas i Härnösands kommun som ett komplement till solceller på enskilda byggnader.
Avloppshantering	Exempelvis reningsverk.	Robusta och hållbara lösningar ska eftersträvas vid vatten, avlopp och annan teknisk försörjning. Vid omfattande utveckling eller omvandling av bebyggelse kan kommunalt vatten- och avlopp behöva utredas.
Material-återvinning	Exempelvis avfallsanläggning, återvinningscentral.	Områden för materialåtervinning ska ges möjlighet att utvecklas för en hållbar hantering av avfall och ett ökat återbruk, men även att utveckla produktion av exempelvis biogas.

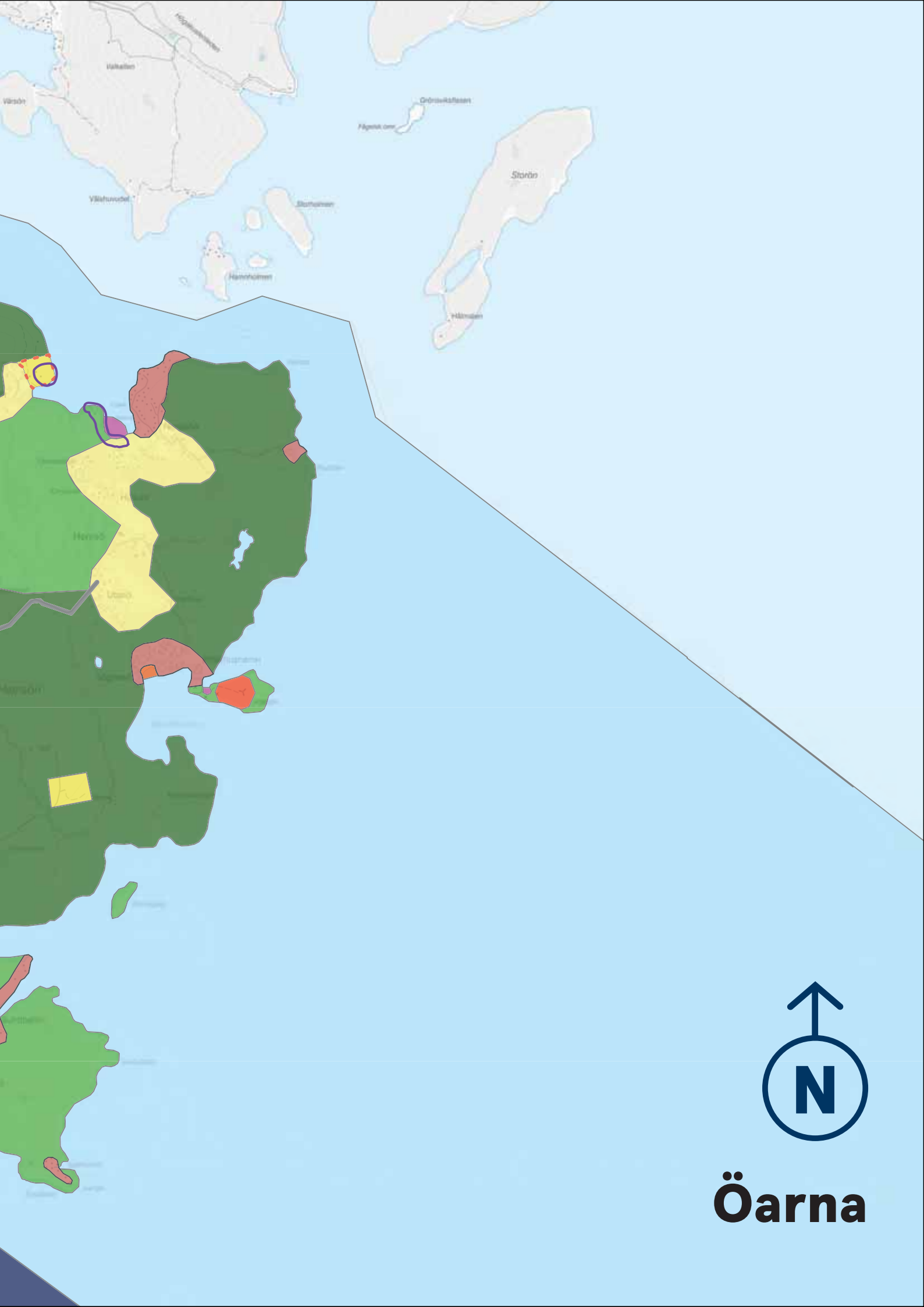
Härnösands tätort

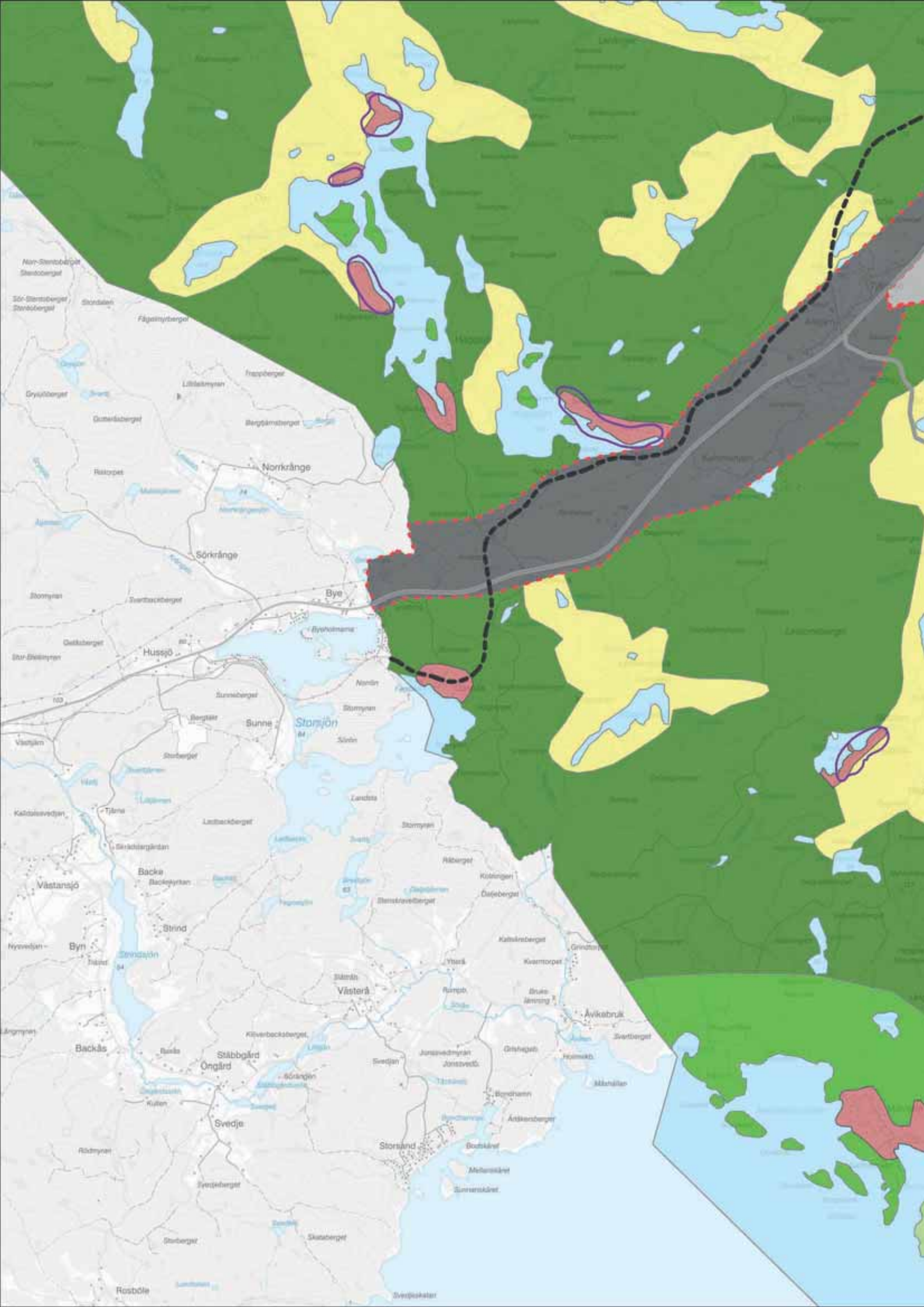
Särbrå

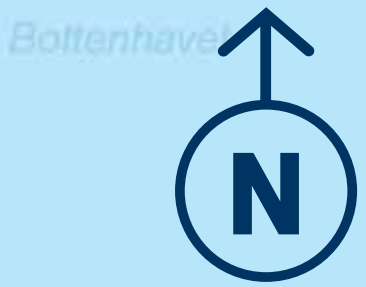
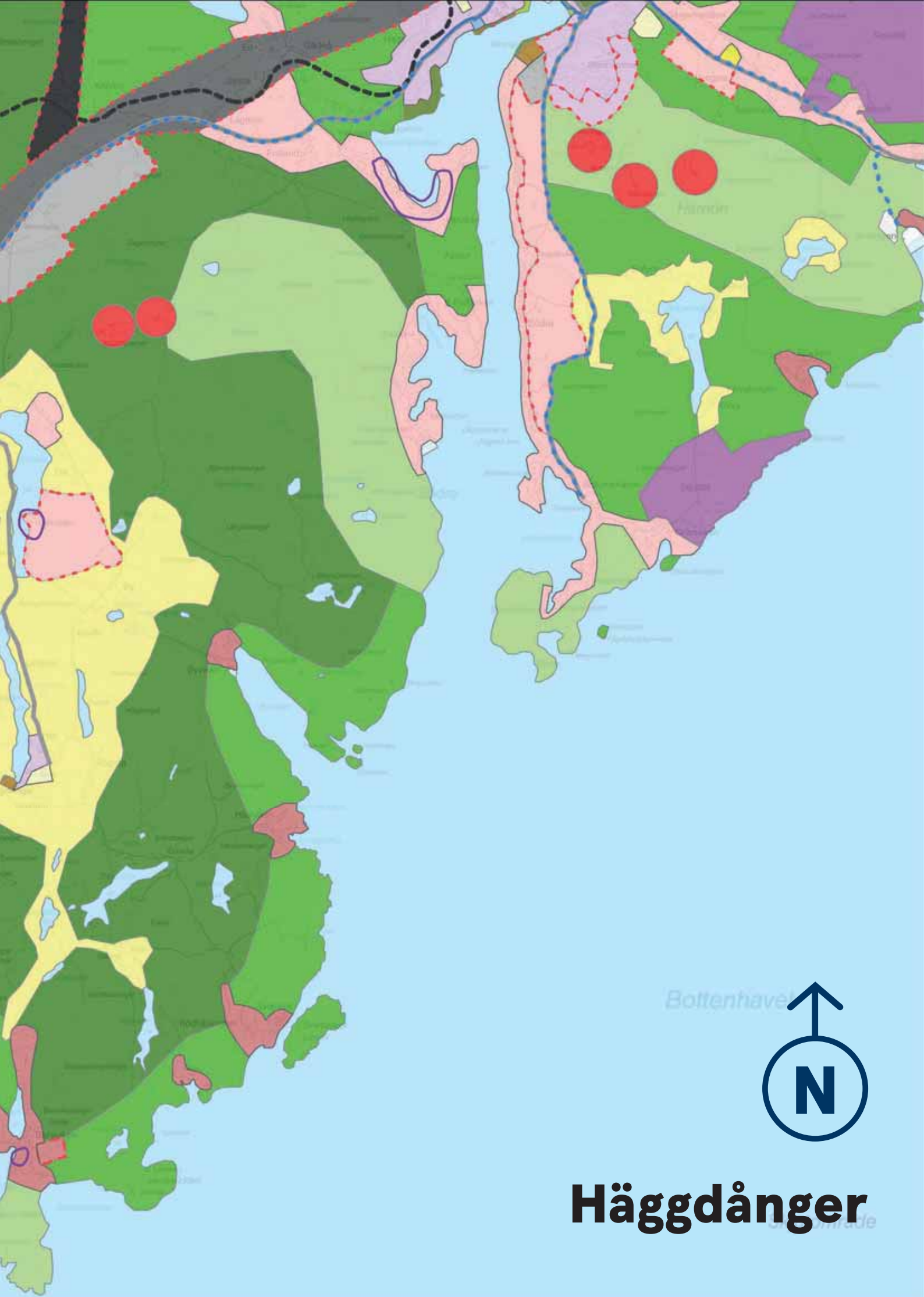

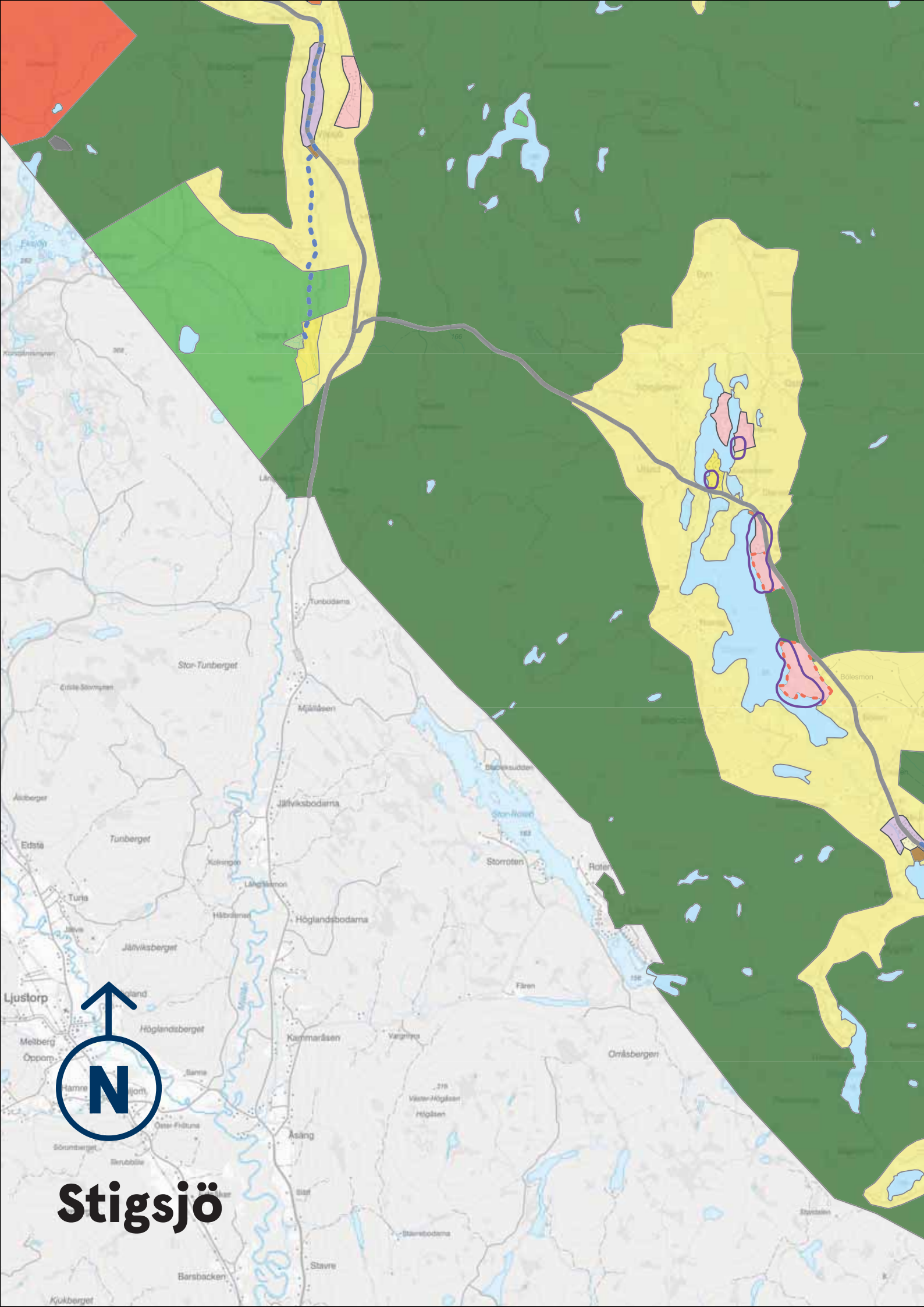
Öarna

Häggdånger

Grön område

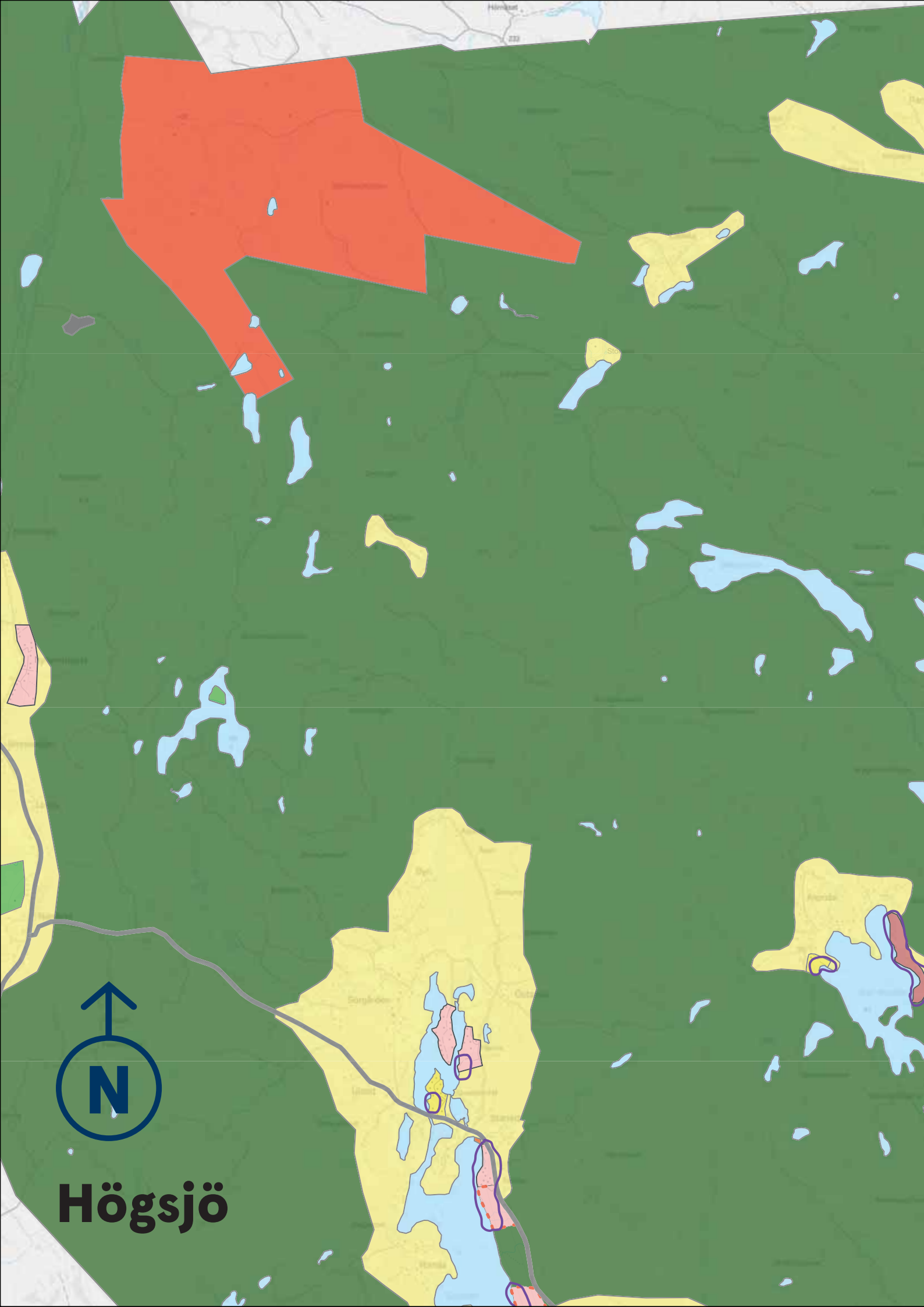

Stigsjö

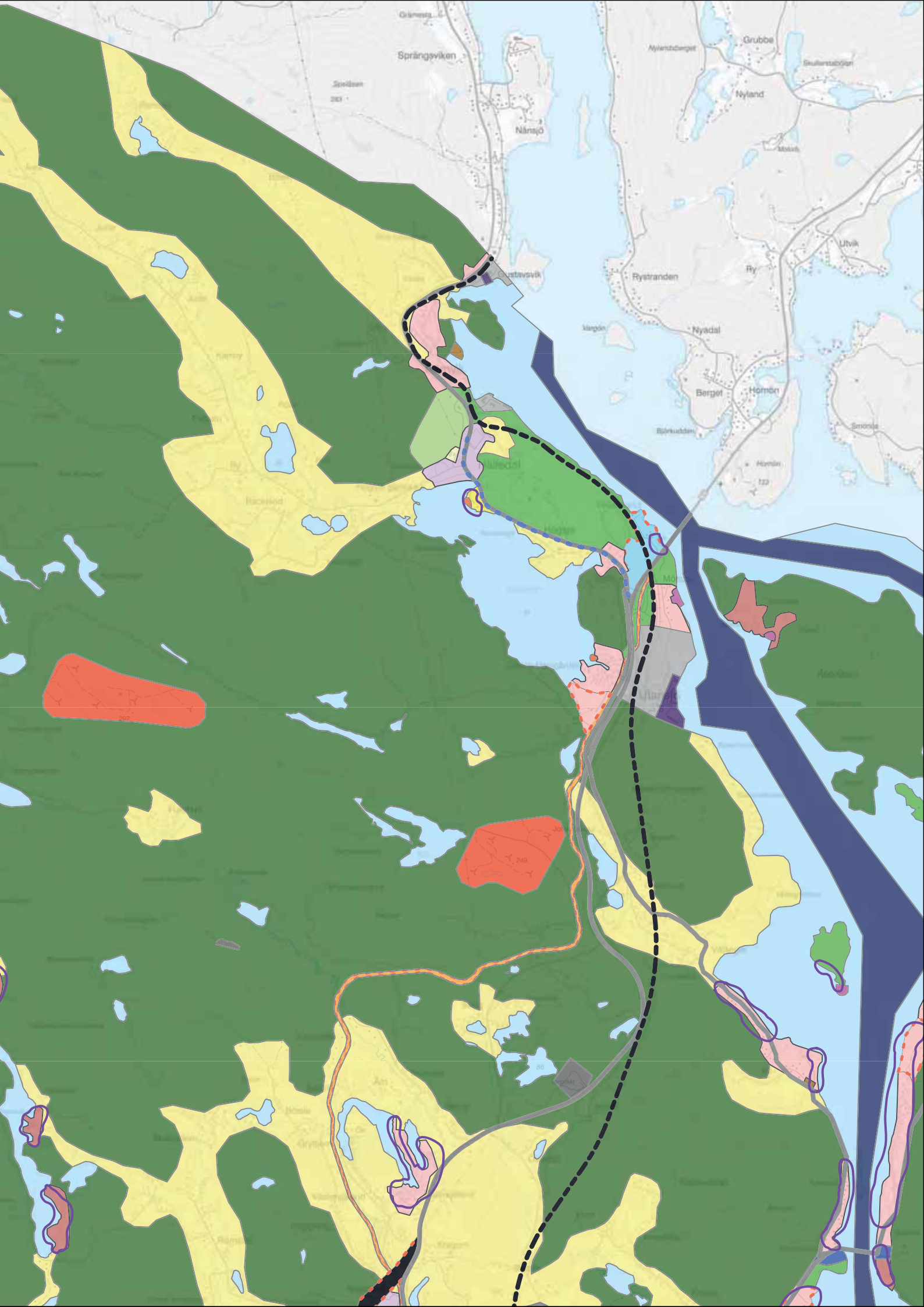

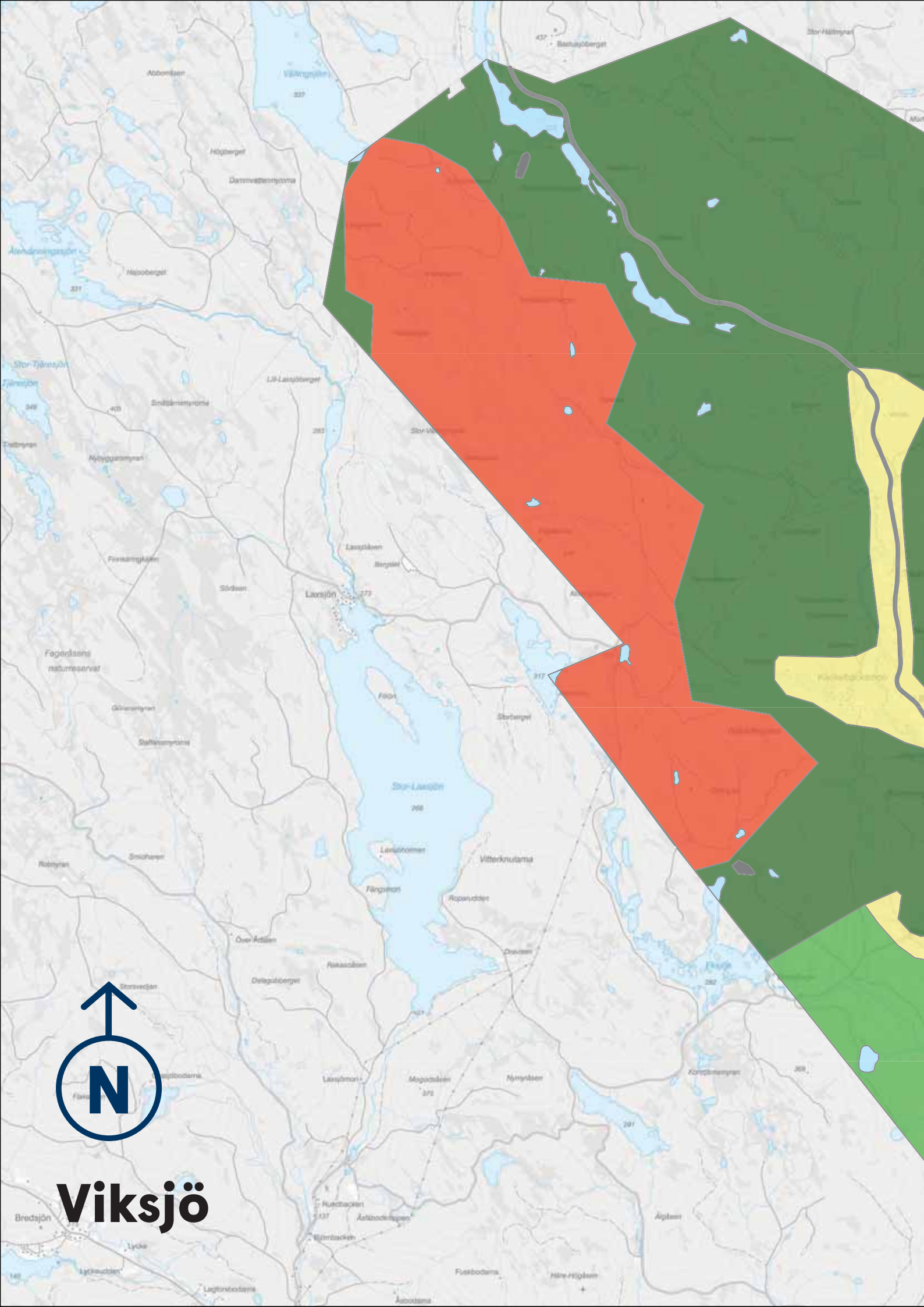
Topographic map labels including: Fässjö, Kungälv, Stor-Tunberget, Tunberget, Järviksberg, Högländsberg, Asång, Stigsjö, and various other locations. Elevation contours are visible throughout the map.

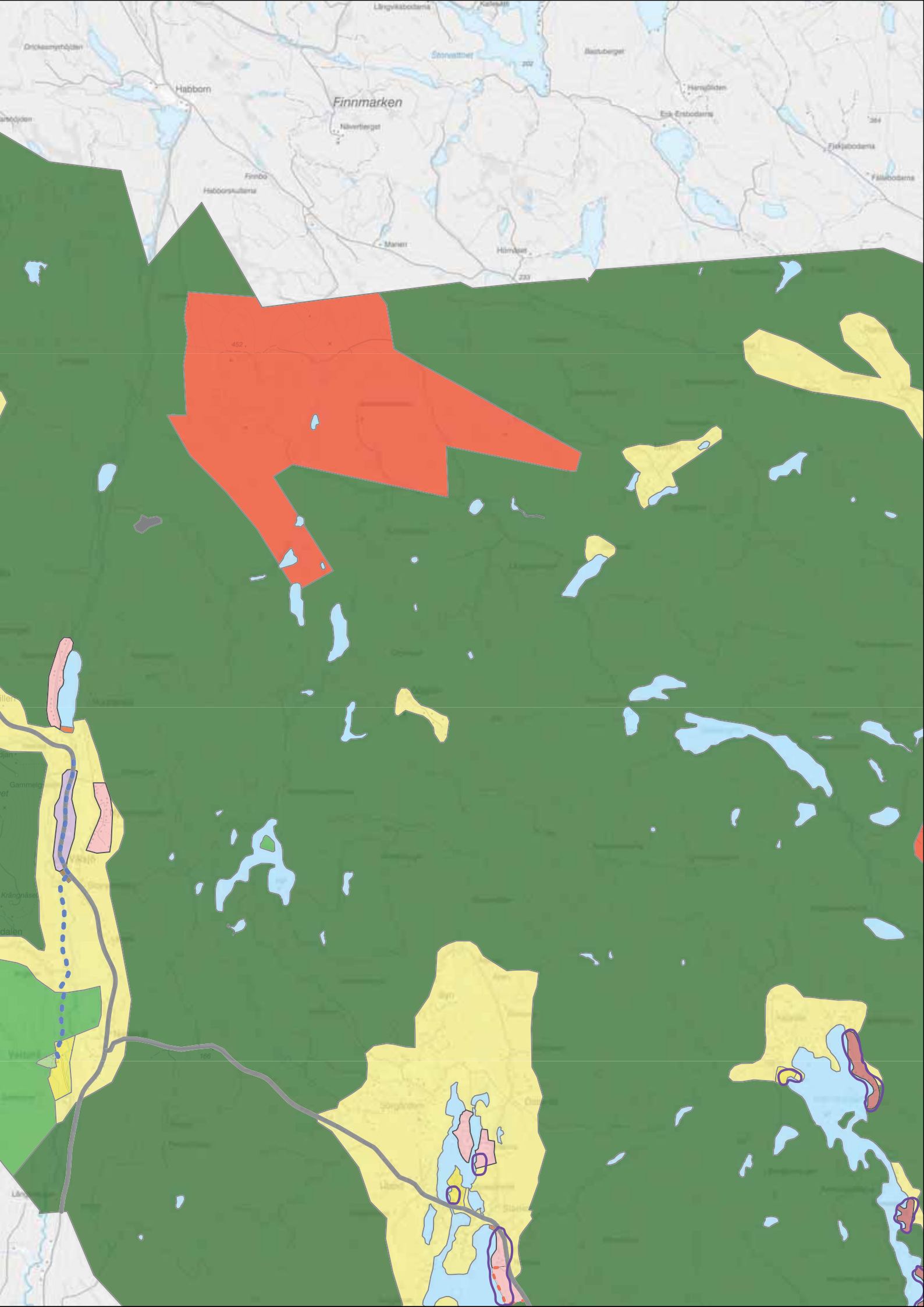

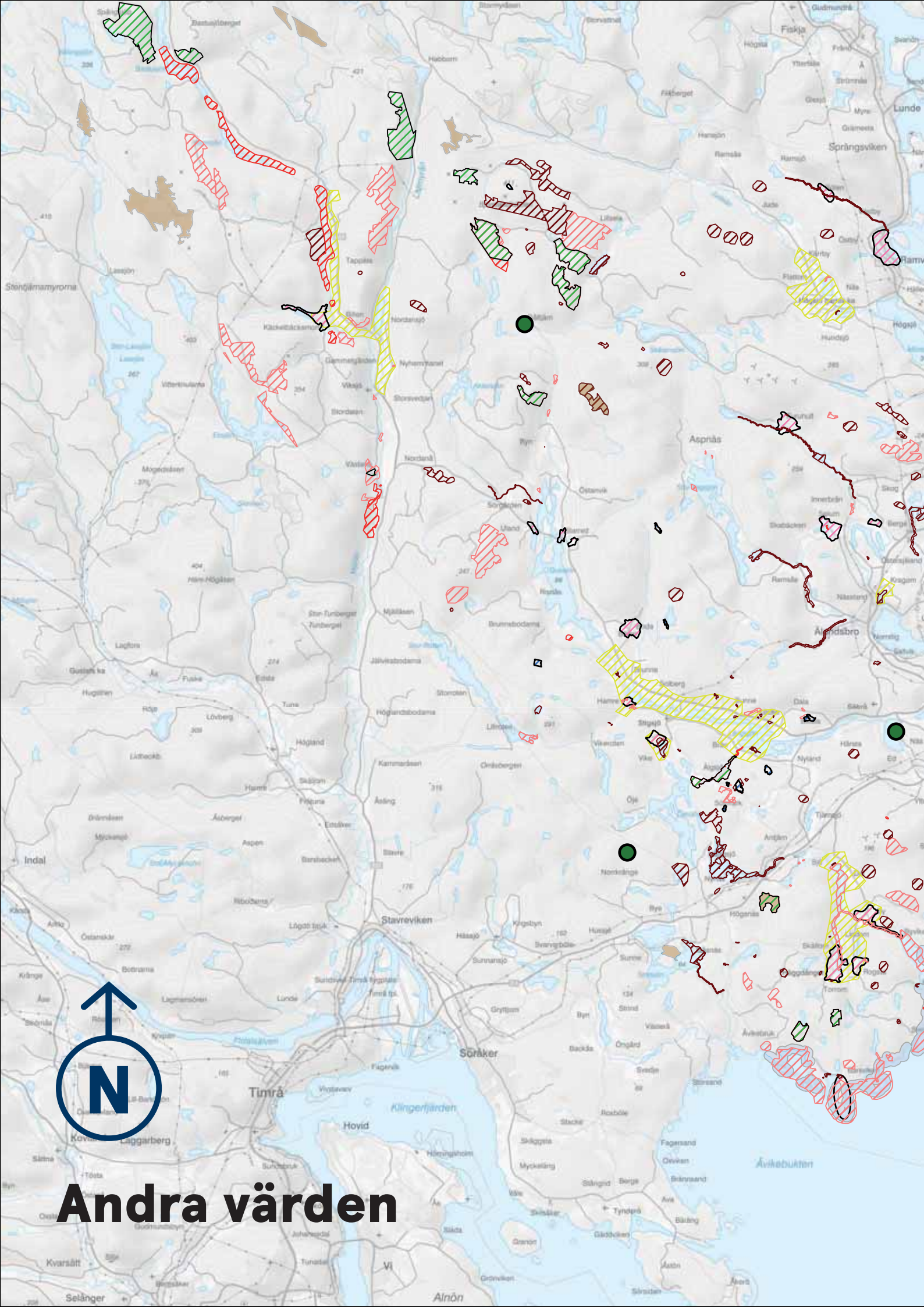
Högsjö

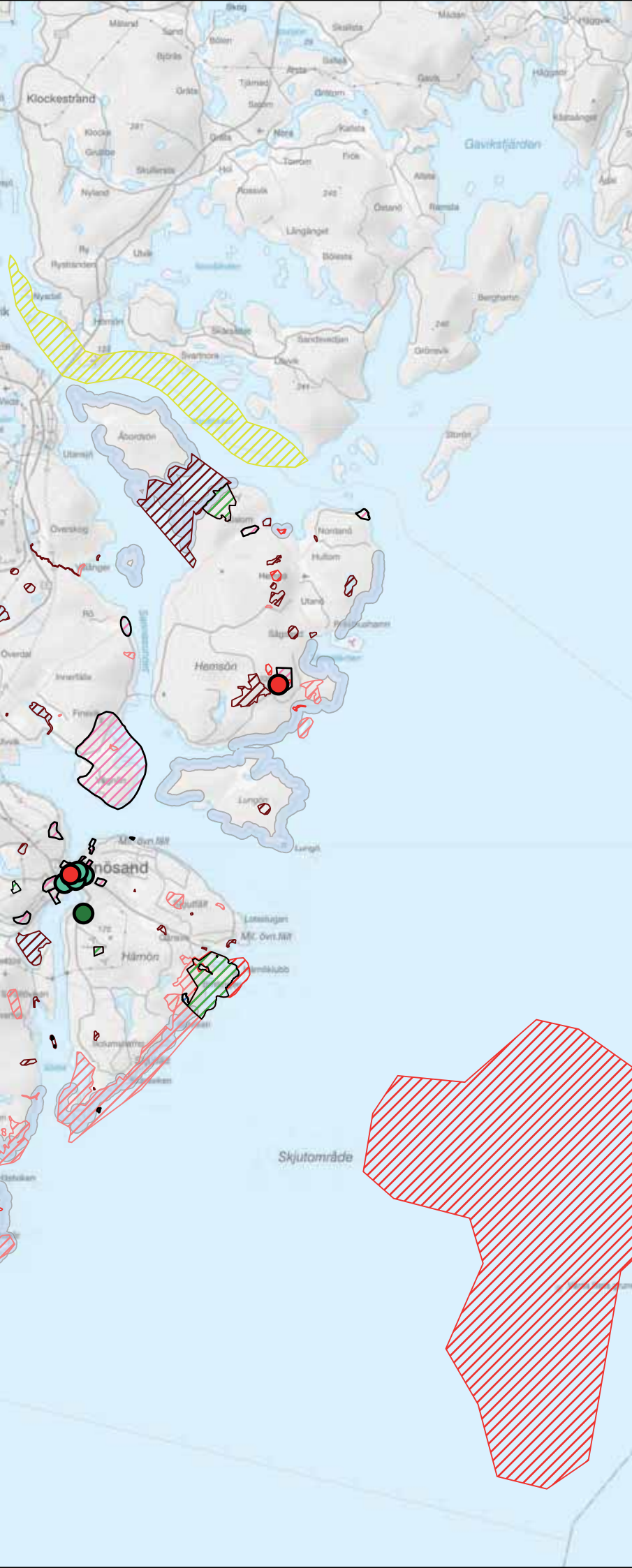

Viksjo

Andra värden

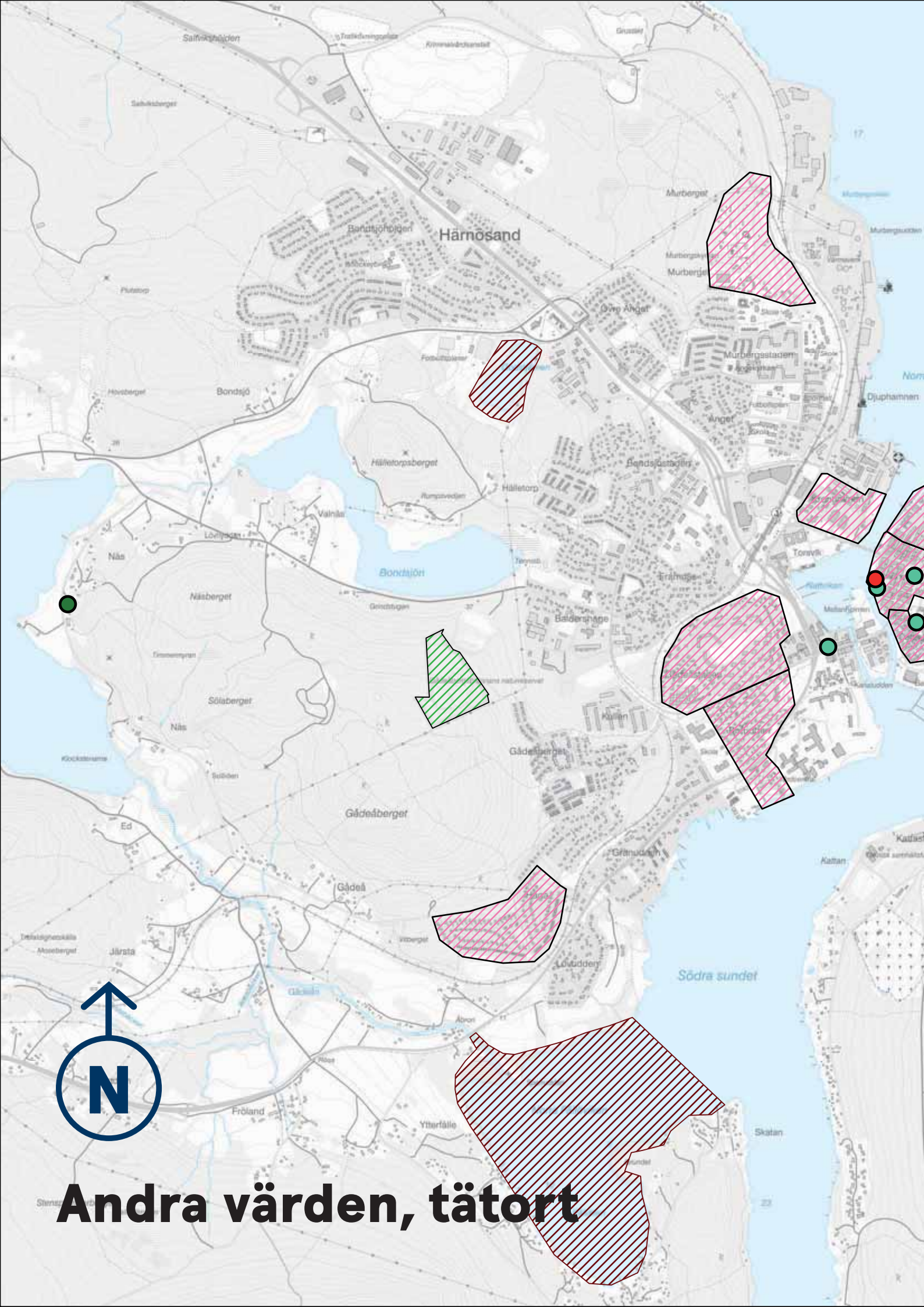
- Djur- och växtskyddsområden
- Naturreservat
- Biotopskyddsområden
- Våtmarker

- Statliga byggnadsminnen
- Enskilda byggnadsminnen
- Naturminnen

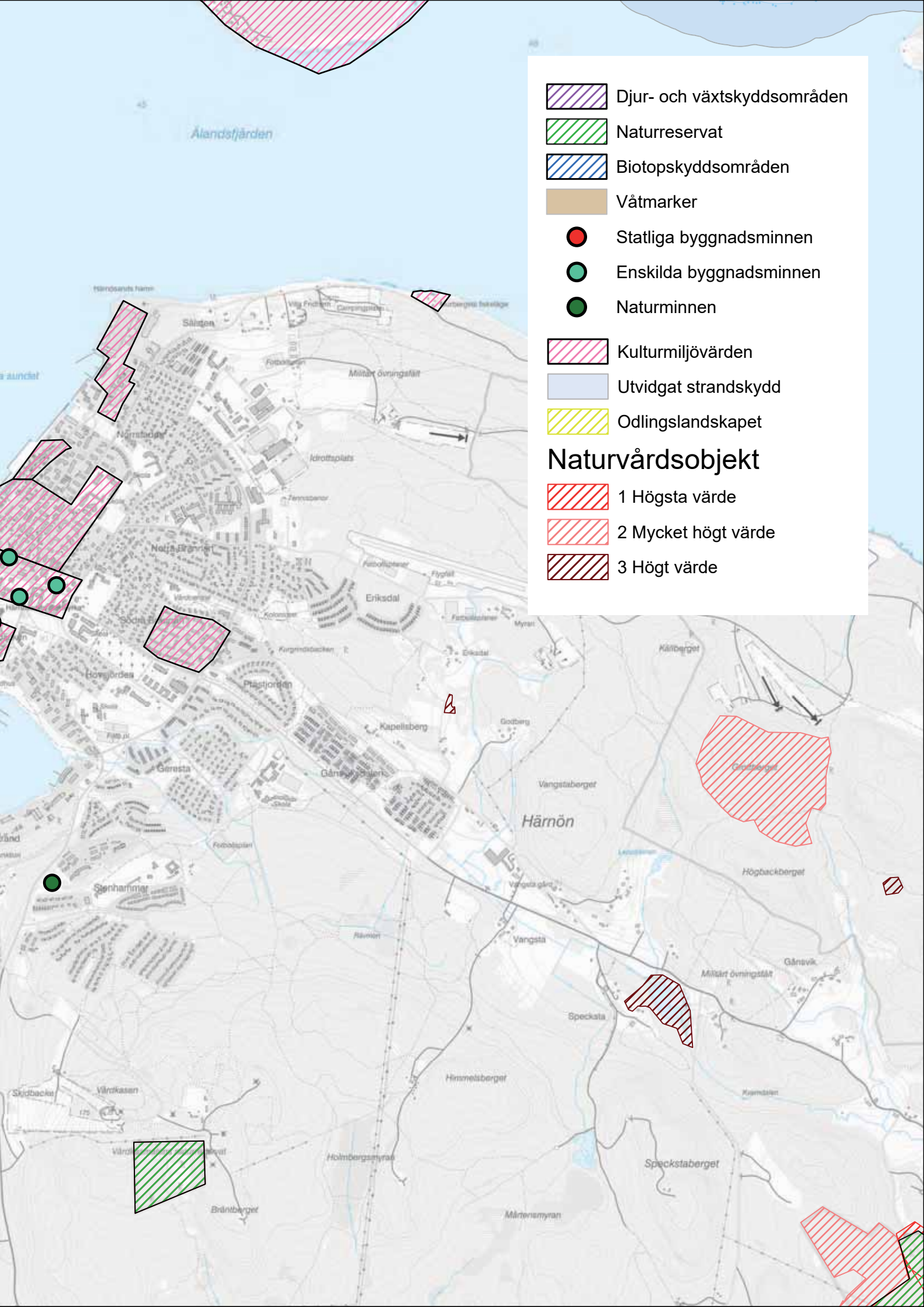
- Kulturmiljövärden
- Utvidgat strandskydd
- Odlingslandskapet

Naturvårdsobjekt

- 1 Högsta värde
- 2 Mycket högt värde
- 3 Högt värde

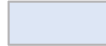

Andra värden, tätort

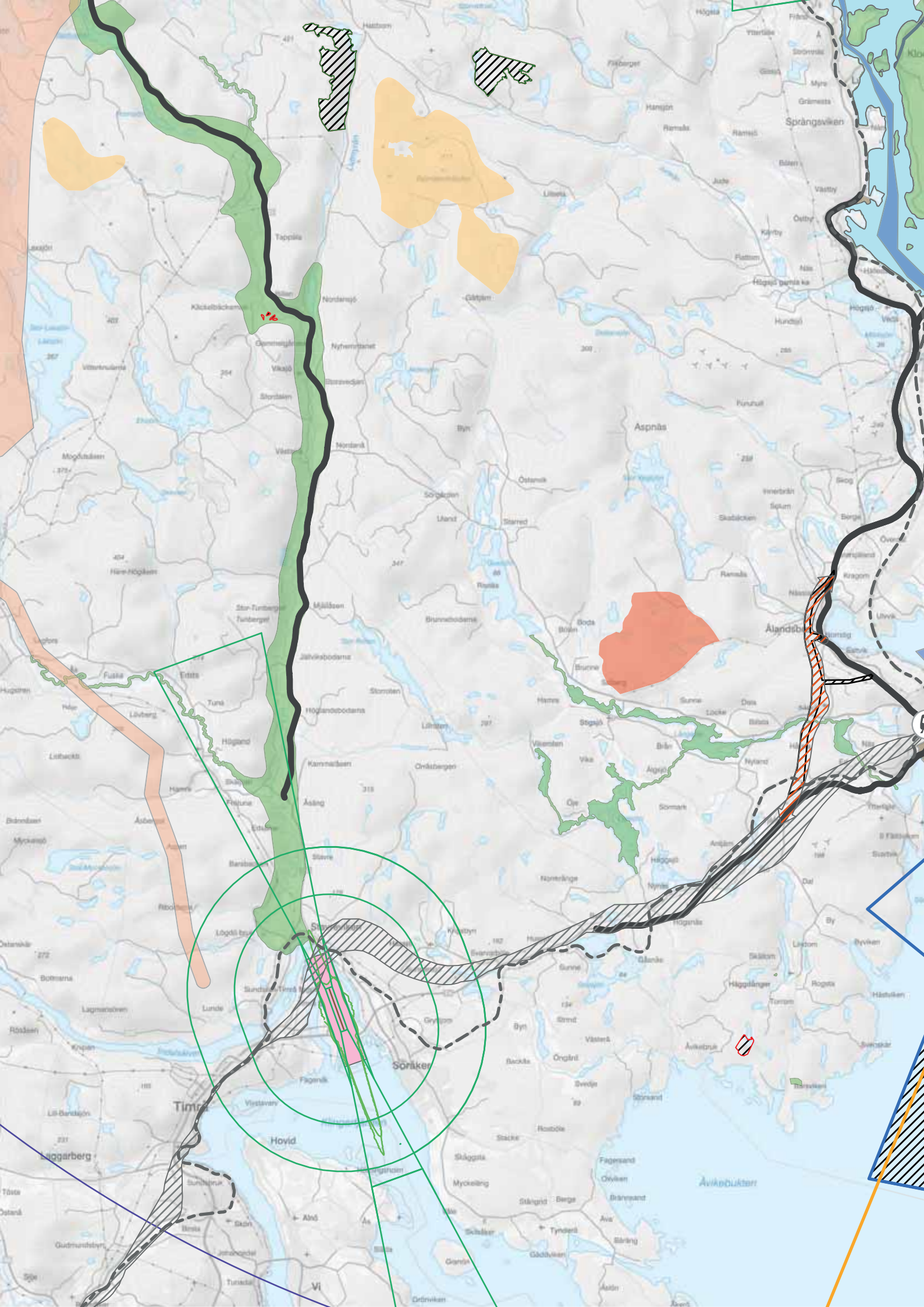
- Djur- och växtskyddsområden
- Naturreservat
- Biotopskyddsområden
- Våtmarker

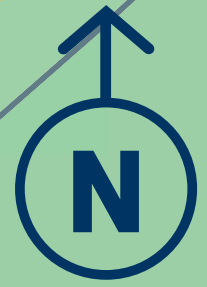
- Statliga byggnadsminnen
- Enskilda byggnadsminnen
- Naturminnen

- Kulturmiljövärden
- Utvidgat strandskydd
- Odlingslandskapet

Naturvårdsobjekt

- 1 Högsta värde
- 2 Mycket högt värde
- 3 Høgt värde

Riksintressen

- Järnväg - Framtida eller planerad
- Järnväg -
- Järnväg - Befintlig
- Väg - Planerad eller framtida
- Flygplats - Rullbana, befintlig
- Flygplats - MSA-tytor
- Flygplats - Flyghinder influensområde
- Flygplats - Flygbuller
- Flygplats - befintliga och framtida
- Sjöfart - Farled, befintliga, planerade
- trafikslag - Kn ställningstagande
- trafikslag - Väg - Befintlig
- Sjöövningsområden
- Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Influensområden riksintressen
- Influensområden övrigt riksintresse
- Riksintresse/område av betydelse
- Fågeldirektivet, SPA
- Art- och habitatdirektivet
- Yrkesfiske - Hav
- Friluftsliv
- Rennäring - Kärnområde
- Anläggningar för energiproduktion - Vindbruk
- Kulturmiljövård
- Naturvård
- Rörligt friluftsliv
- Obruten kust

Härnösands
kommun

BILAGA LIS

Landsbyggsutveckling i strandnäralägen

Härnösands
kommun

Innehåll

BILAGA - LIS	3
Kriterier för LIS-områden	3
Generellt.....	3
Riktlinjer utanför utpekade LIS-områden	4
HÖGSJÖ	5
Mörtsjön	5
Veda	6
Välön	7
ÖARNA.....	9
SÄBRÅ.....	10
Strinningen – Källsand.....	10
Flunderviken	11
Stor-Vegsjön	12
Åmsjön och Brunnässjön	13
STIGSJÖ	14
Gussjön	14
Långsjön och Brunnesjön	15
Öjesjön.....	16
HÄGGDÅNGER.....	17
Häggsjön	17
Sjösjön och Grötsjön	18
Barsviken	19

BILAGA – LIS

Gällande områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen har Länsstyrelsen Västernorrland en avvikande mening. Läs mer om Länsstyrelsens synpunkter i Bilagorna "Granskningsyttrande och Tilläggsyttrande". Synpunkterna ska beaktas vid kommande översyn av kommunens LIS-områden.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge innebär att kommunen kan peka ut områden i översiktsplanen som är lämpliga för bebyggelseutveckling som kan gynna våra kommundelar (Miljöbalken 7 kap. § 18d-e).

Syftet med att peka ut LIS-områden är att styra exploateringen till de platser där ny bebyggelse, verksamheter eller anläggningar anses lämpliga och kan möjliggöra för utvecklingen av kommundelarna utanför tätorten. Där LIS-områden utpekade ska det bli enklare att bygga om och bygga till men även utveckla helt nya bostäder, fritidshus eller verksamheter. Områdena ska vara i anslutning till befintlig bebyggelse, trafikinfrastruktur och helst vara i nära något kommundelscentrum då det möjliggör för serviceunderlag. Det är svårt att i tidiga skeden förutspå exakt hur utvecklingen av områdena kommer att bidra till landsbygdsutvecklingen då det går att veta exakt vilken utveckling som kommer att genomföras på platserna. Att fler väljer att bo på landsbygden stärker befolkningsunderlaget, andelen barn som går i den lokala skolan, andelen invånare i föreningslivet och andelen som handlar av den lokala servicen. I utpekade områden föreslås vilken utveckling som kan genomföras på platsen, men lämpligheten av en specifik utveckling kommer att behöva bedömas i nästa skede av planeringen.

Kommunens områden för Landsbygdsutveckling i strandnäralägen pekades ut 2015 i ett tematiskt tillägg. I översiktsplan 2040 har flertalet områden tagits bort och andra områden förlängts ihop för tydlighet för efterkommande planering. Detta då exempelvis detaljplaner utarbetats för vissa områden, de ansågs olämpliga eller att det fanns en vilja att styra utvecklingen till andra platser. Det tematiska tillägget kommer fortsätta att vara ett underlag till översiktsplanen. Nya LIS-områden kommer att behöva utarbetas under perioden till nästa översyn av översiktsplanen.

Kriterier för LIS-områden

Kommunen har ställt upp kriterier för att identifiera lämpliga LIS-områden. Kommunens målsättning är att

främja en utveckling på landsbygden utan att äventyra allmänna intressen.

Ur ett hållbarhetsperspektiv är det viktigt att en ny bostadsbebyggelse förstärker befintliga stråk och strukturer. Nya bostäder ska bland annat ge förutsättning för att upprätthålla och utveckla kollektivtrafiken på landsbygden samt att stärka knutpunkter för service och möten. Att förbättra underlaget för kommunens kommundelscentrum är en av målsättningarna med planen för landsbygdsutveckling.

KRITERIER LÄMPLIGA OMRÅDEN:

- Nya bostäder nära befintlig bostadsbebyggelse.
- Nya bostäder där det finns infrastruktur och kollektivtrafik.
- Där det är möjligt att utveckla befintliga verksamheter och anläggningar för besöksnäring.

KRITERIER OLÄMPLIGA OMRÅDEN:

- Nya bostäder är inte lämpliga inom områden med stor betydelse för friluftslivet.
- Skyddade områden (Natura 2000, naturreservat, biotopskyddsområden).
- Större orörda eller opåverkade strandområden.
- Där det finns risk att skada höga naturvärden

Generellt

De utpekade områdena för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är enbart en inriktning och ramverk för platser som kan vara lämpliga att utreda/pröva för utveckling i enlighet med Miljöbalken. Att vara utpekad som LIS-område innefattar inte att områdena ska exploateras eller bebyggas. Det innebär enbart att det inom dessa områden kan vara möjligt att gå vidare med de utredningar/inventeringar som krävs som underlag för bedömningar av utveckling eller byggnation enligt

Miljöbalken. Vid framtagandet av LIS-områdena genomfördes platsbesök och naturvärdesinventeringar. Det kan komma att krävas kompletterande utredningar i efterföljande skeden såsom detaljplanering och bygglov beroende på platsens förutsättningar.

Särskilt viktigt att beakta vid utveckling av LIS-områdena är bland annat: Framtida havsvattennivåer och dess konsekvenser, potentiellt förorenade områden samt andra risker som ras-, skred eller erosion som kan komma ur markens geologiska förutsättningar och ett förändrat klimat. Underlag för att efterföljande planering och lovgivning gällande dessa risker återfinns under avsnittet miljö och risker. LIS-områden efter kusten blir ett mellankommunalt intresse då det berör avrinningsområde hav.

Riktlinjer utanför utpekade LIS-områden

Att enbart medge strandnära bebyggelse inom de utpekade områdena i ÖP kan hämma en önskvärd landsbygdsutveckling. I undantagsfall finns det därför möjlighet att använda landsbygdsutveckling som ett särskilt skäl för dispens eller upphävande av strandskyddet även utanför de områden som anges i kommunens ÖP. För bedömning i dessa fall kommer det att krävas kompletterande underlag som visar att platsen kan jämföras med ett i planen utpekat LIS-område. Innan beslut om dispens i dessa fall bör kommunen även samråda med länsstyrelsen.

För att kunna använda LIS-skälet utanför utpekade områden ska åtgärden uppfylla de urvalskriterier som redovisas i föregående avsnitt. LIS-skälet ska inte användas i eller i nära anslutning till kommunens tätorter. Alla åtgärder ska självfallet också uppfylla de krav som ställs i miljöbalken. Det innebär bland annat att strandskyddets syften inte får åsidosättas samt att det

ska finnas en fri passage för allmänheten mellan strand och anläggning/byggnad.

RIKTLINJER

- Förändrad markanvändning (lov, förvaltning, planering) ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna enligt vattendirektivet uppfylls.
- Vid påtaglig utveckling och förtätning av bebyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomsternas kemiska och ekologiska status beaktas för att inte påverka vattenförekomsterna negativt.
- Brukbar jordbruksmark ska inte tas i anspråk för exploatering om det inte är av väsentligt samhällsintresse och att annan mark inte finns att tillgå.
- Bebyggelseutveckling i jordbrukslandskapet ska placeras på mark som inte är odlad, gärna i höjdlägen eller i gränsområden mellan jordbruksmark och skog.
- Allmänheten ska fortfarande ha god tillgång till strandområden och djur och växter på land och i vatten ska ha goda livsvillkor.
- Vid utveckling av eller i närheten av grunda havsvikar såsom exempelvis Dalomsviken och Nordanövikens ska detaljerade naturvärdesinventeringar genomföras.

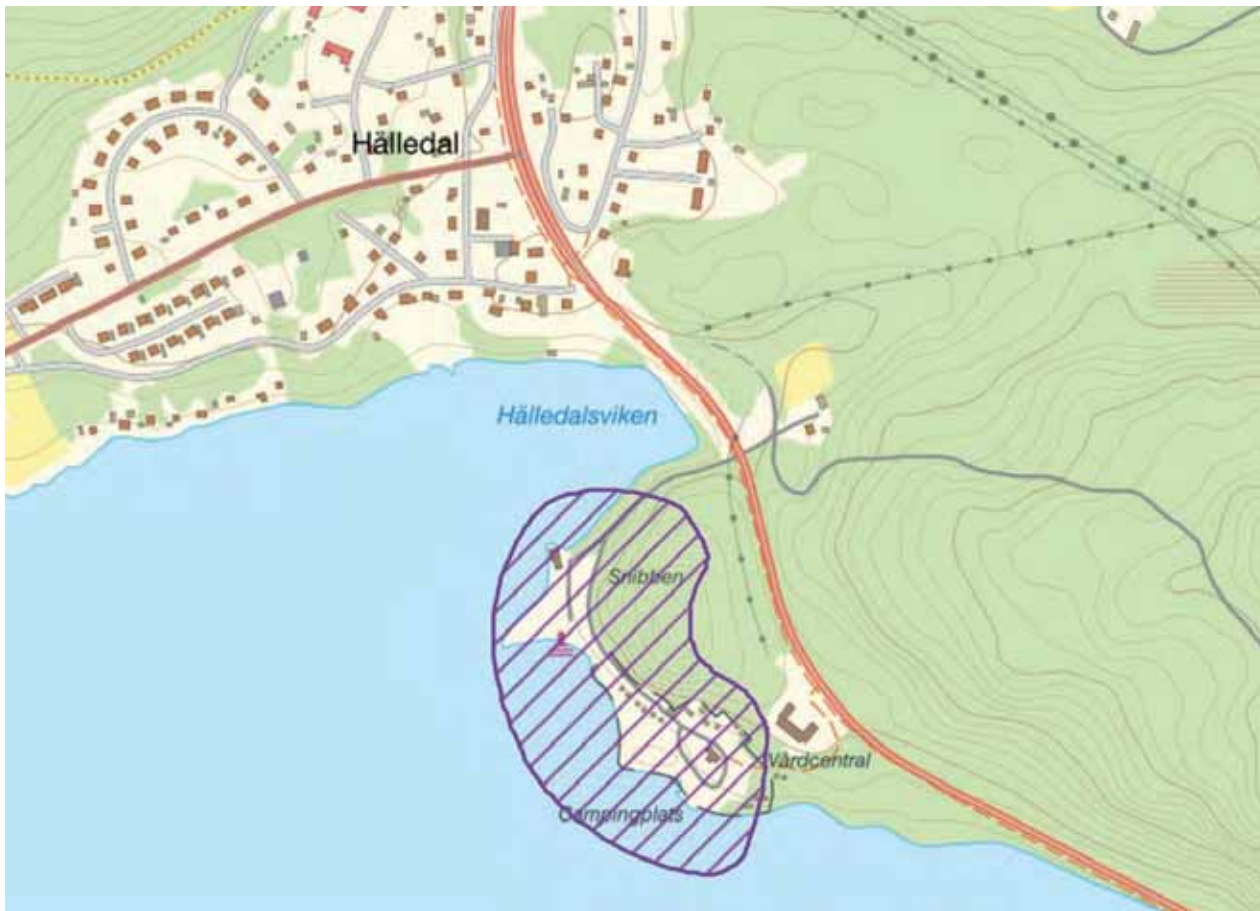
ATT GÖRA

- Översyn och utredning av nya LIS-områden som samspelar med områden för bebyggelseutvecklingen i översiktsplanen.

LÄS MER

- Underlaget "Landsbygdsutveckling i strandnära läge", 2015. (tidigare tematiskt tillägg)

Högsjö

Mörtsjön

Mörtsjön ligger mellan Utansjö och Hälledal ungefär två kilometer från Höga Kusten bron. Längs stränderna vid Smedjebacken och Kyrknäset samt inne i Hälledalsviken finns bebyggelse och öppen mark. I övrigt utgörs stränderna längs Mörtsjön i huvudsak av skogsmark. Här har antalet LIS-områden reducerats efter framtagande av det tematiska tillägget.

Snibbens camping ligger vid Mörtsjön. Här finns en sandstrand, ställplatser, stugor och annan campingservice. För att möjliggöra för fortsatt tutveckling av området anges det som LIS-område.

INFRASTRUKTUR

I anslutning till LIS-området finns riksväg 90. LIS-området omfattas av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

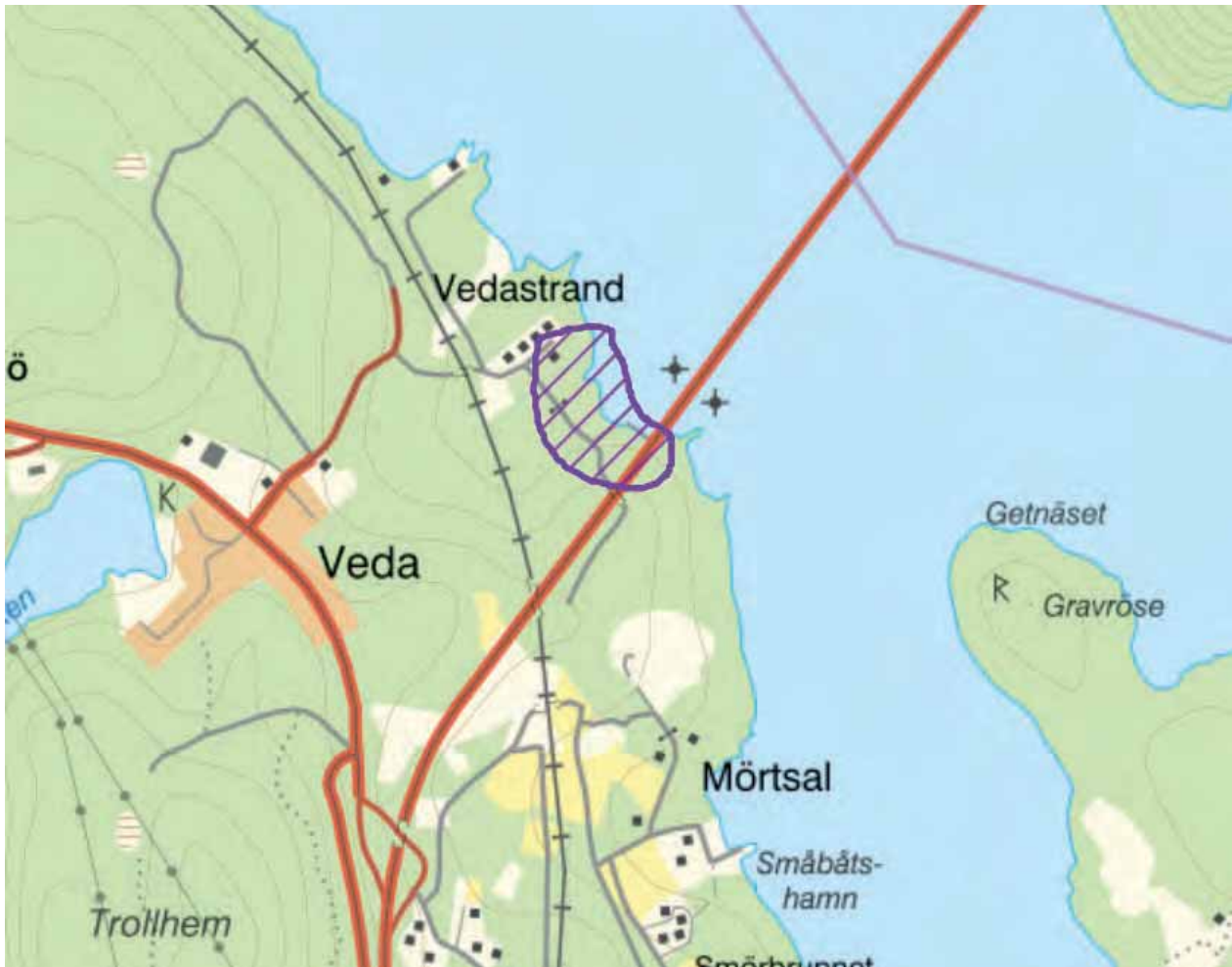
Det finns inga kända kulturmiljövärden i området.

NATURVÄRDEN

Det finns inga kända naturvärden i området.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För del av LIS-området på sjöns västra sida utgörs jordarten av isälvsmaterial. Grundvattnet kan här lätt påverkas vid spill och läckage av olämpliga ämnen. För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå vid badplatsen. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI 2009). Inga restriktioner anges.

Veda

Veda ligger vid Ångermanälvens mynning vid Höga kusten bron södra fäste. Tidigare gick bilfärjan över till Hornö på den här platsen. På andra sidan bron, i Kramfors kommun ligger flera besöksanläggningar och här börjar Höga kusten leden. Vid Veda har kommunen en detaljplan där en servicepunkt ska utvecklas. För att möjliggöra för en utveckling till förmån för besöksnäringen anges området som LIS-område. Hälledal finns inom 4 kilometer och är närliggande kommundelscentrum.

RIKSINTRESSEN

Området berör riksintresse naturvård Ångermanälven nedströms Sollefteå. Nedströms Hornö-Veda vidgar sig Ångermanälven till en bred mynningsvik med ett flertal öar. För att tillgodose riksintressets värden är det viktigt med en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation längs stranden. Området berör också riksintresse infrastruktur, yrkesfiske och sjöfart. Riksintressenas värden bedöms inte komma att påverkas negativt av föreslaget LIS-område.

INFRASTRUKTUR

Området ligger i anslutning till E4 och Järnvägen

vilket behöver beaktas. Anslutning till LIS-området sker med enskild väg. Området omfattas av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Angränsande till LIS-området ligger Norrstigen. Öster om Höga kusten bron finns två fasta fornlämningar från förhistorisk tid (RAÄ Högsjö 37:1, 37:2 gravanläggning)

NATURVÄRDEN

Se under Riksintressen.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts och behöver beaktas (SMHI, 2013). Det finns risk för höga vattennivåer i LIS-områdets norra del varpå det måste beaktas särskilt vid kommande dispensprövningar. I och med närheten till E4 ligger LIS-området inom riskområde för primär transportled för farligt gods. Hänsyn till detta ska tas i kommande dispensprövning.

Vålön

Vålön ligger vid Ångermanälvens utlopp och är ett friluft- och naturområde som endast är tillgängligt med båt. Stigar och rastplatser finns anlagda på ön. För att ytterligare möjliggöra för friluftslivet och besöksnäring anges området som LIS-område. I Rö ligger både Rö Folketshus och Sågverket som är två viktiga besöksmål. För att möjliggöra utveckling vid vattnet kopplat till anläggningarna anges området som LIS-område. I Vålånger finns det möjlighet att komplettera med fler bostäder - såväl permanent som fritidsboende och anges därför som LIS- område.

RIKSINTRESSEN

Området berör riksintressen för yrkesfiske och sjöfart, Riksintressenas värden bedöms inte komma att påverkas negativt av föreslagen exploatering.

INFRASTRUKTUR

Från E4 går väg ut mot Rö. Det finns en allmän och en gemensam vattentäkt. Rö omfattas delvis av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

I Rö finns spår av den gamla sågverksmiljön

där herrgården och diversehandeln är bevarad.

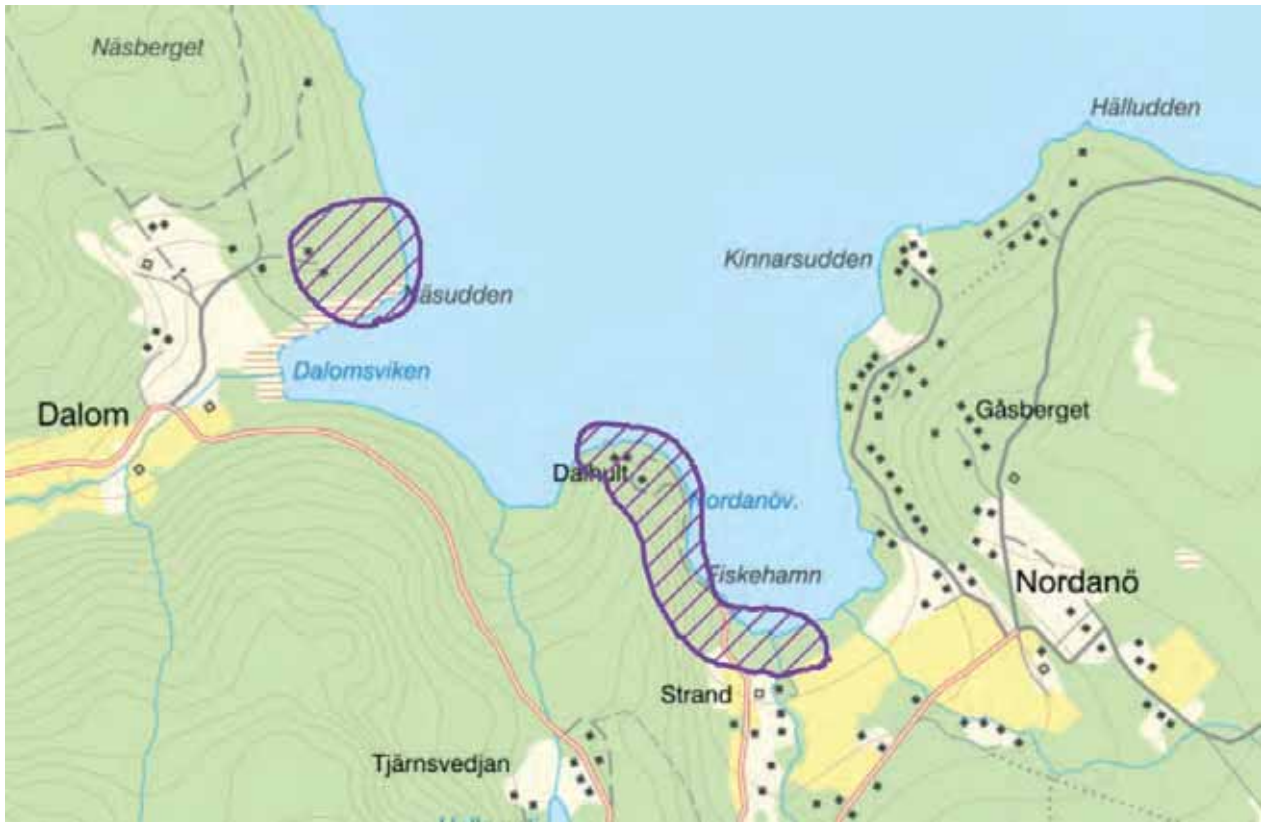
Byggnadsrester från kajen finns också kvar nere vid vattnet. Även Vålön har en intressant kulturhistoria med koppling till sågverksepoken.

NATURVÄRDEN

Vattenområdet utanför Rö och Vålön är lekrområde för siklöja. Vålångersviken innehåller värdefulla biotoper, sandstrand och bäck. Artrikedomen är stor för såväl kärlväxter, strandskalbaggar som bottenfauna.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Potentiellt förorenat område är identifierat i Rö, genom att det gamla sågverket låg här. Vid en exploatering kan krav på markundersökningar komma att krävas. Eventuella markföroreningar måste anmälas till tillsynsmyndigheten och vid behov tas omhand. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts men i den södra delen av LIS-området utgörs marken av lerjord. Hänsyn till detta ska tas vid kommande prövning. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts (SMHI, 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövningar.

Hemsön ligger norr om Härnön i Sannasundet. Från norra sidan har man utsikt över Höga kusten. På Hemsön finns ett flertal nedlagda militära anläggningar från kalla kriget. En av dem är Hemsö fästning, som idag är ett av kommunens mest välbesökta besöksmål. För att möjliggöra för fortsatt utveckling av besöksnäringen på Hemsön anges Dalom som LIS-område, här kan en enklare besöksanläggning utvecklas i samspel med naturen och med hänsyn för platsen värden.

Det finns även möjlighet att utveckla området kring färjeläget för att gynna besöksnäringen. Vid Hultom och Lungö brygga kan gästhamnar med servicefunktioner utvecklas. Områdena anges därför som LIS-områden.

På Hemsöns insida, vid Granudden och Kojbacken finns befintliga bostäder placerade inbäddat i löv- och barrskog. Här finns det ett bebyggelsestryck och en möjlighet att bygga fler bostäder för permanent- och fritidsboende. Området anges därför som LIS-område. Detaljplaner finns för delar av området. Hemsös närmaste kommundelscentrum är Ålandsbro som ligger femton kilometer bort. På somrarna finns ibland lokal handel på ön.

RIKSINTRESSEN

Området berör riksintresse för totalförsvaret sjöövningssområde, yrkesfiske, sjöfart samt till naturvård Höga kusten. Inget av riksintressenas värden bedöms komma att påverkas negativt av en exploatering i utpekade områden.

INFRASTRUKTUR

Det går en färja mellan Strinningen på fastlandet och Hemsön. Anslutning till LIS-områdena sker med

enskild väg. Områdena omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Vid Kojbacken finns den så kallade Tolvrösestenen där man enligt tradition ska ha avlagt färjeavgift. Stenen är klassad som övrig kulturhistorisk lämning (RAÄ nr 39, Hemsö socken).

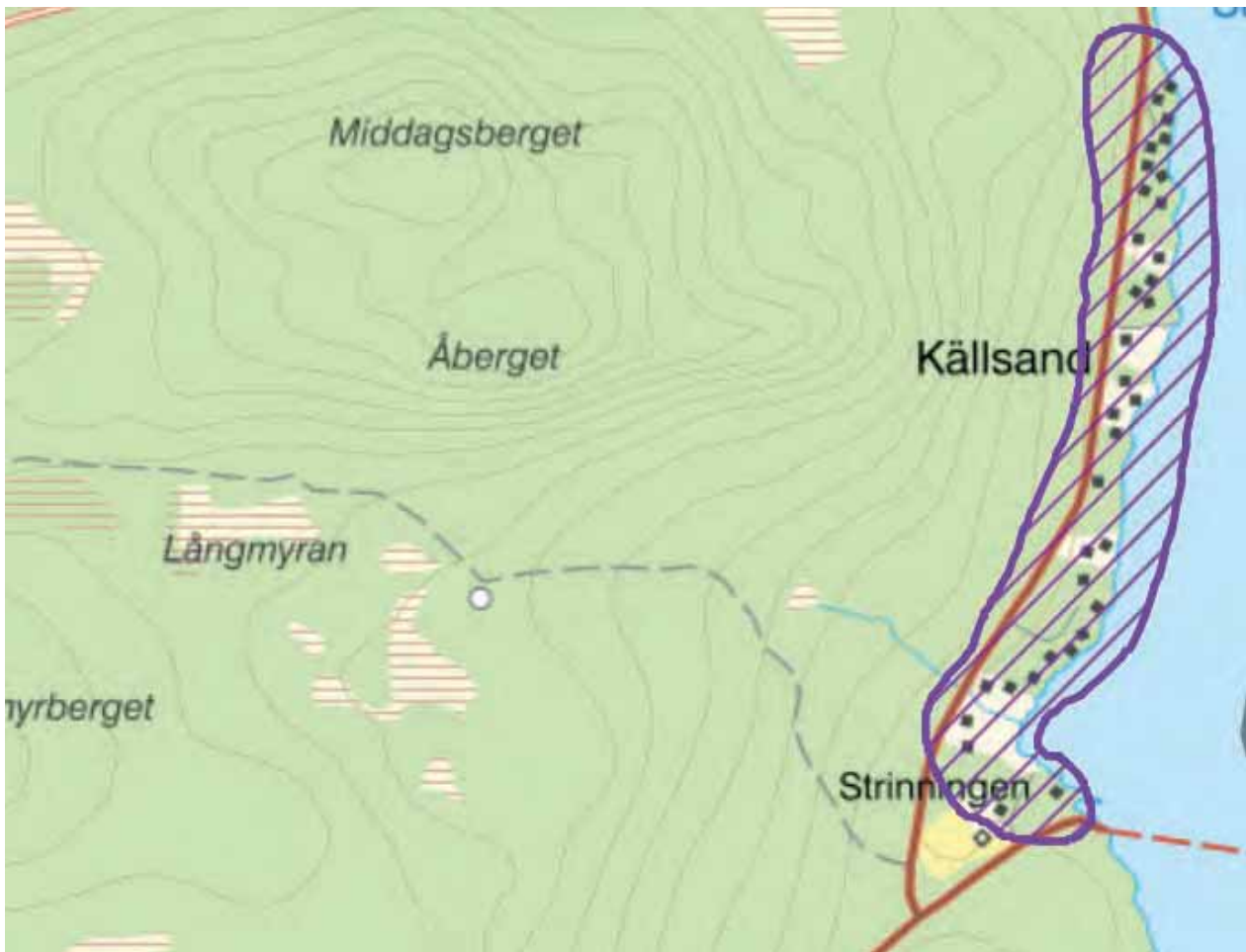
NATURVÄRDEN

Dalomsviken har värdefulla marina värden och biotoper med en artrik kärlväxtflora och ett rikt fågelliv. Exploatering av exempelvis bryggor eller liknande inne i viken ska undvikas. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena. Klapperfälten vid Kläffsön är karaktäristiska för strandlandskapet och ska bevaras.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Potentiellt förorenade område är identifierat vid Lungö brygga, Prästhushamnsvarv och Korvhamns varv. Vid en exploatering kan krav på markundersökningar komma att krävas. Eventuella markföroreningar måste anmälas till tillsynsmyndigheten och vid behov tas omhand. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts (SMHI, 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövningar. Förutsättning för erosion finns i norra delen av utpekat LIS-område Sannasundet (SGI 2006). Detta ska beaktas i kommande dispensprövning.

Säbrå

Strinningen – Källsand

Strinningen – Källsand ligger vid Sannasundet cirka tio kilometer från Ålandsbro kommunelsentrum. Norr om färjeläget finns en ganska tät bostadsbebyggelse men med möjlighet att bygga enstaka fler för permanent – och fritidsboende. Området anges därför som LIS- område.

RIKSINTRESSEN

Området berör riksintressen för yrkesfiske och sjöfart. Riksintressenas värden bedöms inte komma att påverkas negativt av föreslagen exploatering.

INFRASTRUKTUR OCH KOLLEKTIVTRAFIK

Från E4 går enskild väg ut mot Strinningen. Anslutning till LIS-områden sker med enskild väg. Strinningen ligger i närheten av färjeläget för färjan ut till Hemsön. Från Ulvik till Ålandsbro centrum finns en separerad gång- och cykelbana. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

I söder ligger fornlämningsområde för fornlämning RAÄ nr 44 Säbrå socken, ett gravröse från järnåldern. Vid en byggnation är det viktigt med ett tillräckligt stort avstånd från fornlämningen för dess långsiktiga bevarande. I kommande dispensärenden är det viktigt med arkeologisk kompetens eller motsvarande för bedömning av kulturmiljövärdena.

NATURVÄRDEN

Väster om LIS-området finns ett intressant brandfält.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts (SMHI, 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövningar.

Flunderviken

I Finsvik ligger Flunderviken cirka åtta kilometer från Älandsbro kommunalscenter. Längs strandområdet finns skogs- och öppen mark blandat med bostäder. I Finsvik kan det finnas möjlighet att bygga fler bostäder för permanent – och fritidsboende. Området anges därför som LIS-område, sannolikt handlar det i huvudsak om enstaka tillkommande bebyggelse.

I närheten av Flunderviken ligger Vagnön som är en halvö. Vagnön är cirka 7 kilometer från Älandsbro kommunalscenter. Här finns ett populärt besöksmål i form av golfbana med service. På Lustholmen utövar Härnösands segelsällskap verksamhet. För att möjliggöra för exempelvis utveckling av gästhamnen och annan utveckling som kan stärka platsen som besöksmål anges det som LIS-område.

RIKSINTRESSEN

Områdena berör riksintressen för yrkesfiske och

sjöfart. Riksintressenas värden bedöms inte komma att påverkas negativt av föreslagen användning. Områdena omfattas även av riksintresse kulturmiljövård. Här finns fornlämningar från brons och järnålder. Lämningarna visar ett typiskt exempel på en norrländsk kustrossemiljö där landhöjningsprocessen också illustreras.

Riksintressets värde bedöms inte komma att påverkas negativt av föreslagen exploatering. I kommande dispensärenden är det viktigt med arkeologisk kompetens eller motsvarande för bedömning av kulturmiljövärdena.

KULTURMILJÖ

Områdena omfattas av riksintresse för kulturmiljövård. Här finns fornlämningar från brons och järnålder. Det finns dock ingen registrerad fornlämning inom angivet LIS-område. Fornlämningar skyddas genom kulturmiljölagen. Om det påträffas en okänd fornlämning i samband med grävarbeten måste arbetet omedelbart avbrytas och anmälan göras till länsstyrelsen.

NATURVÄRDEN

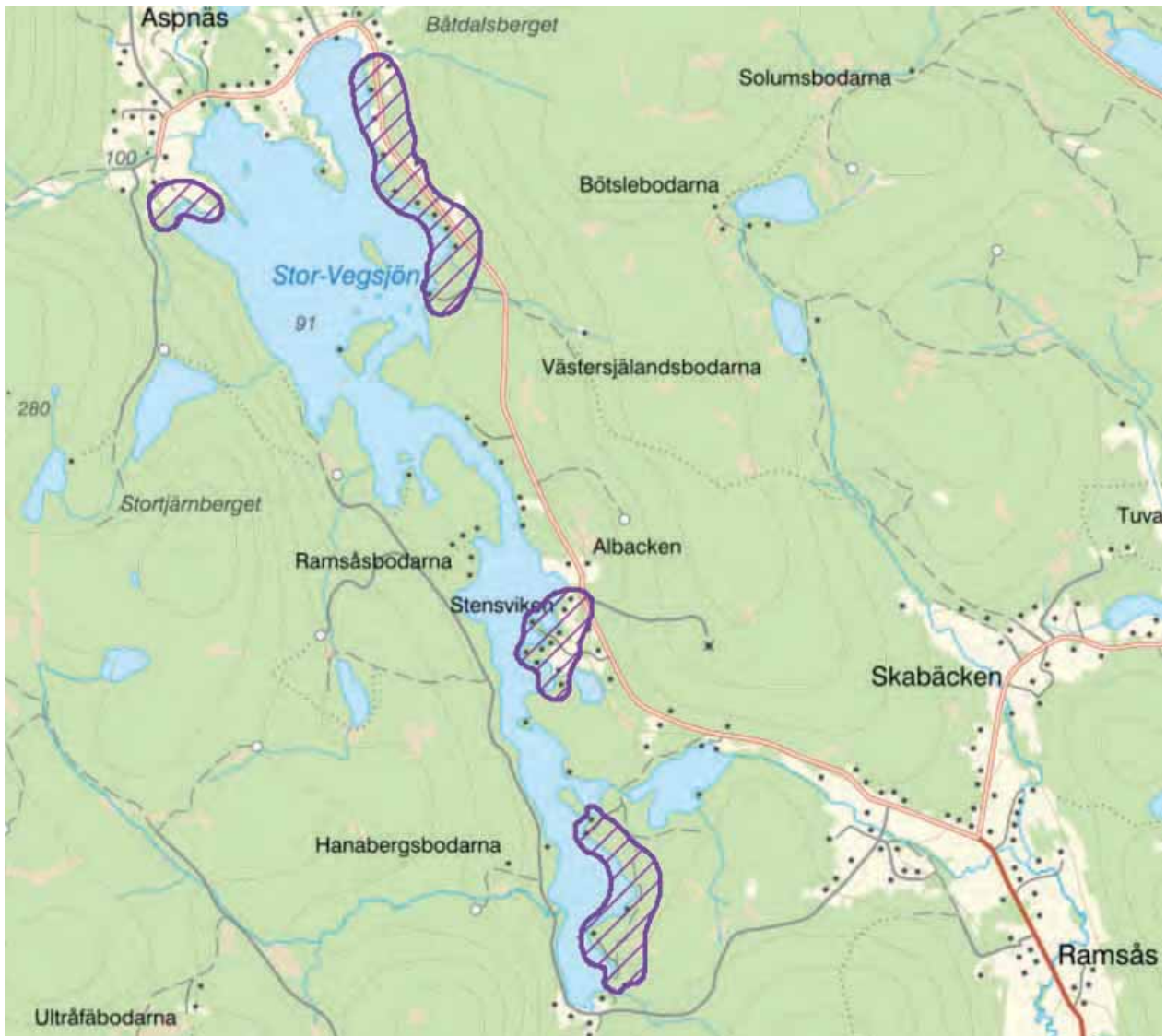
Området har höga värden för fåglar och är ett lek område för abborre och gädda.

INFRASTRUKTUR

Från E4 går kommunal väg ut mot Vagnön och Flunderviken. Anslutning till LIS-området sker med enskild väg. Det finns en separerad gång- och cykelbana från Ulvik till Älandsbro kommunalscenter. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

Juviken på Vagnön är en relativt instängd vik och det är därför viktigt att begränsa läckage av näringsämnen, partiklar och skadliga ämnen till vattnet. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. För enskilda avlopp gäller normal skydds nivå. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts (SMHI, 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövningar.

Stor-Vegsjön

Stor-Vegsjön sträcker sig från Ramsås upp till Aspås. Avståndet till Ålandsbro centrum är som närmast 7 kilometer. I Vegsjöns norra strandområden finns odlingsmark men i övrigt utgörs stränderna i huvudsak av skog. Det finns en relativt spridd och gles bostadsbebyggelse längs sjöns östra sida. Här kan det vara lämpligt att bygga fler bostäder antingen för permanent- eller fritidsboende. Områdena anges därför som LIS-områden.

Vid Vegsjöns norra del ligger Aspås kursgård, nere vid stranden finns en grillplats och bastu. För att möjliggöra för fortsatt utveckling anges området som LIS- område.

INFRASTRUKTUR

Stor Vegsjön ligger längs Ramsåsvägen. Anslutning till LIS-områden sker med enskild väg. Separerad gång- och cykelväg finns från avtagsväg Brovalla till Ålandsbro kommunelsentrum. Området omfattas inte av

kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Vid Aspås kursgård finns fossil åkermark med röjningsrösen registrerade (RAÅ nr 288 Säbrå socken).

NATURVÄRDEN

Ålandsån är ett värdefullt vattendrag med havsvandrande öring och den hotade flogpärlmusslan. I närheten av Aspås kursgård finns ett naturvårdsobjekt som visar att det finns en grov granskog med inslag av lövträd och gott om lågor i olika nedbrytningsstadier.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Det finns en damm mellan Lill Vegsjön och Stor Vegsjön. Dammen är i behov av upprustning. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI 2009). Inga restriktioner anges. Potentiellt förorenat område är identifierat i norra delen av sjön.

Åmsjön och Brunnässjön

Åmsjön och Brunnässjön ligger omkring fem kilometer norr om Ålandsbro kommunalscenter. Strandområdet utgörs i huvudsak av skogs- och odlingsmark. Det finns en badplats i Åm. Längs Åmsjöns östra sida vid Berge och Brunnäs finns det ett antal fritidshus inom strandområdet. Här kan det vara möjligt att bygga fler bostäder för antingen permanent – eller fritidsboende. Området anges därför som LIS-område.

INFRASTRUKTUR

Åmsjön ligger längs kommunal väg men i närheten av E4. Anslutning till LIS-områden sker med enskild väg. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Det finns inga kända kulturmiljövärden i området.

NATURVÄRDEN

Det finns inga kända naturvärden i området.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. Avståndet från LIS-området till E4 är som närmast ca 200 meter.

Stigsjö

Gussjön

Gussjön ligger i en dalgång två till tio kilometer norr om serviceorten Brunne. Strandområdet kring Gussjön är i huvudsak skogsmark med odlingsmark på sina håll. Vid stränderna kring Bynäset, Starred och Uland finns det grupper med bostäder, framförallt fritidsboenden. Här kan det vara lämpligt att bygga fler bostäder antingen för permanent- eller fritidsboende. Detaljplaner finns för delar av områdena. Mellan Bölen och Nabben finns ett strandområde som utgörs av skogsmark. Här kan det vara lämpligt att bygga bostäder antingen för permanent- eller fritidsboende. Därför utpekas områdena som LIS-områden.

Gussjönoret är en dansanläggning och ett besöksmål inom Gussjöns strandområde. För att möjliggöra för en eventuell fortsatt utveckling av området anges det som LIS-område.

RIKSINTRESSEN

I Gussjöns utlopp finns riksintresse naturvård, Gådeåns vattensystem. Gådeån är ett lek- och uppväxtområde för havsöring. Även flodkräfta förekommer. I vattensystemet finns även bestånd av flodpärlmussla. För att tillgodose riksintressets värden är det viktigt med en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation längs stranden. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena.

INFRASTRUKTUR

Gussjön ligger längs Stigsjövägen. Anslutning till LIS-områden sker med enskild väg. Gussjön omfattas delvis av kommunalt verksamhetsområde för vatten. Det finns en kommunal vattentäkt i Starred.

KULTURMILJÖ

I Starred finns två ovanligt välbevarade torp från 1800-talet. Det finns dock inga kända kulturmiljövärden inom LIS-områdena.

NATURVÄRDEN

Se under Riksintressen. I Sörgårdsån finns ett mindre bestånd av den skyddsvärda flodpärlmusslan.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå, förutom vid Starreds badplats där hög skyddsnivå gäller. Ett antal potentiellt förorenade områden är identifierade, dock inte inom angivna LIS-områden. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI 2009). Inga restriktioner anges. En översvämningskartering längs Gådeåns vattensystem har genomförts (Länsstyrelsen 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövning.

Långsjön och Brunnesjön

Långsjön och Brunnesjön ligger i en dalgång i kommunens västra del. Mellan tre kilometer väster om Långsjön ligger kommundelscentrumet Brunne. Strandområdet längs sjöarna utgörs i huvudsak av odlingsmark. Här har antalet LIS-områden reducerats efter framtagande av det tematiska tillägget, delvis för landskapets karaktär, den stora andelen jordbruksmark och av skydd för vattenförekomsten.

Vid Brunnesjön ligger Stallarna badplats. Idag finns toalett men ingen övrig service i anslutning till badplatsen. För att möjliggöra för exempelvis en kiosk, omklädningsrum eller liknande utveckling utpekas det som LIS-område.

RIKSINTRESSEN

Långsjön omfattas av riksintresse naturvård, Gådeåns vattensystem. Gådeån är ett lek- och uppväxtområde för havsöring. I vattensystemet finns även bestånd av flodpärlmussla. För att tillgodose riksintressets värden är det viktigt med en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation längs stranden. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena.

INFRASTRUKTUR

Långsjön ligger längs Stigsjövägen. Sträckan mellan Bondsjö och Brunne anges i ÖP som prioriterad

för utbyggnad av gång- och cykelbana längs det statliga vägnätet. Anslutning till LIS-området sker med enskild väg. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Avloppsreningsverk finns i Skjollsta.

KULTURMILJÖ

Områdena kring sjöarna omfattas av Bevarandeplan odlingslandskap. För att bevara det karaktäristiska odlingslandskapet ska inga bostäder placeras på öppen odlingsmark. I Ultrå finns en kvarnmiljö med kvarn uppförd 1920, mjölnarboställe och dammanläggning. Ovanför Stallarna badplats ligger Stigsjö kyrka.

NATURVÄRDEN

Se under Riksintressen.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

Ytvattentäkten Bondsjön – Långsjön försörjer centrala Härnösand med dricksvatten. Inga LIS-områden föreslås därför inom detta område. För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå inom angivna LIS-områden. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI 2009). Inga restriktioner anges. En översvämningskartering längs Gådeåns vattensystem har genomförts (Länsstyrelsen 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövning.

Öjesjön

Öjesjön ligger väster om centralorten Härnösand. Fem till tio kilometer norr om Öjesjön ligger kommundelscentrumet Brunne. Stora delar av strandområdet utgörs av skog. I framförallt de norra och västra delarna av sjön finns det odlingsmark och en relativt gles och spridd bostadsbebyggelse. Vid stränderna kring Vike och Öje finns bostadsbebyggelse. Här kan det vara lämpligt att bygga fler bostäder antingen för permanent eller fritidsboende. Områdena anges därför som LIS-områden.

RIKSINTRESSEN

Öjesjön omfattas av riksintresse naturvård, Gådeåns vattensystem. Gådeån är ett lek- och uppväxtområde för havsöring. I vattensystemet finns även bestånd av flodpärlmussla. För att tillgodose riksintressets värden är det viktigt med en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation längs stranden. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena.

INFRASTRUKTUR

Anslutning till LIS-områden sker med enskild väg. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Det finns inga kända kulturmiljövärden i området.

NATURVÄRDEN

Se under Riksintressen. Brånsån skyddas även som naturreservat på grund av ett rikt bestånd av den skyddsvärda flodpärlmusslan.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå. I Öjesjöns utlopp finns en damm. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI 2009). Inga restriktioner anges.

Häggdånger

Häggsjön

Häggsjön ligger väster om E4 i kommunens södra del ca 15 km från centralorten. Strandområdet utgörs i stor utsträckning av skogs- och odlingsmark. Längs delar av Häggsjön finns befintliga bostäder. Här kan det vara lämpligt att bygga fler bostäder antingen för permanent- eller fritidsboende. Områdena anges därför som lis-område. Detaljplaner för del av området finns upprättad.

RIKSINTRESSEN

Området ligger i närheten av E4, befintlig järnväg och korridoren för ny järnväg.

INFRASTRUKTUR

Häggsjön ligger i närheten av E4. Anslutning till lis-område sker med enskild väg. Järnvägen ligger strax söder om Häggsjön. Utredningskorridoren för ny järnväg mellan Härnösand och Sundsvall ligger inom samma

område som befintlig järnväg. Regional kollektivtrafik trafikerar E4. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Det finns inga kända kulturmiljövärden i området.

NATURVÄRDEN

Häggsjön är en sjö med hög grad av naturlighet. I Häggsjöbäcken finns ett svagt bestånd av den skyddsvärda flodpärlmusslan. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

Avståndet från lis-området till E4 är 400 meter. Till befintlig järnväg är det ca 200 meter. För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts.

Sjösjön och Grötsjön

Sjösjön i Häggdångers kommun ligger omkring 10–20 kilometer från Härnösands tätort. I Häggdångers finns en grundskola och en framtida plats för sametablering vid utveckling av kommundelscentrum. På många håll breder sig odlingslandskapet ut längs strandområdet. På den östra sidan, vid Dalsudden finns dock en grupp fritidshus. Här kan det finnas möjlighet att bygga fler bostäder antingen för permanent – eller fritidsboende.

Grötsjöns strandområdet utgörs i huvudsak av skog. På norra sidan finns en badplats. På Grötsjöns södra sida vid Bocknäsudden, Skällom finns ett antal befintliga bostäder, framförallt fritidshus. Här finns förutsättning att bygga fler bostäder antingen för permanent – eller fritidsboende.

Områdena anges därför som LIS-områden.

INFRASTRUKTUR

Anslutning till LIS-områdena sker med enskild väg. Områdena omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

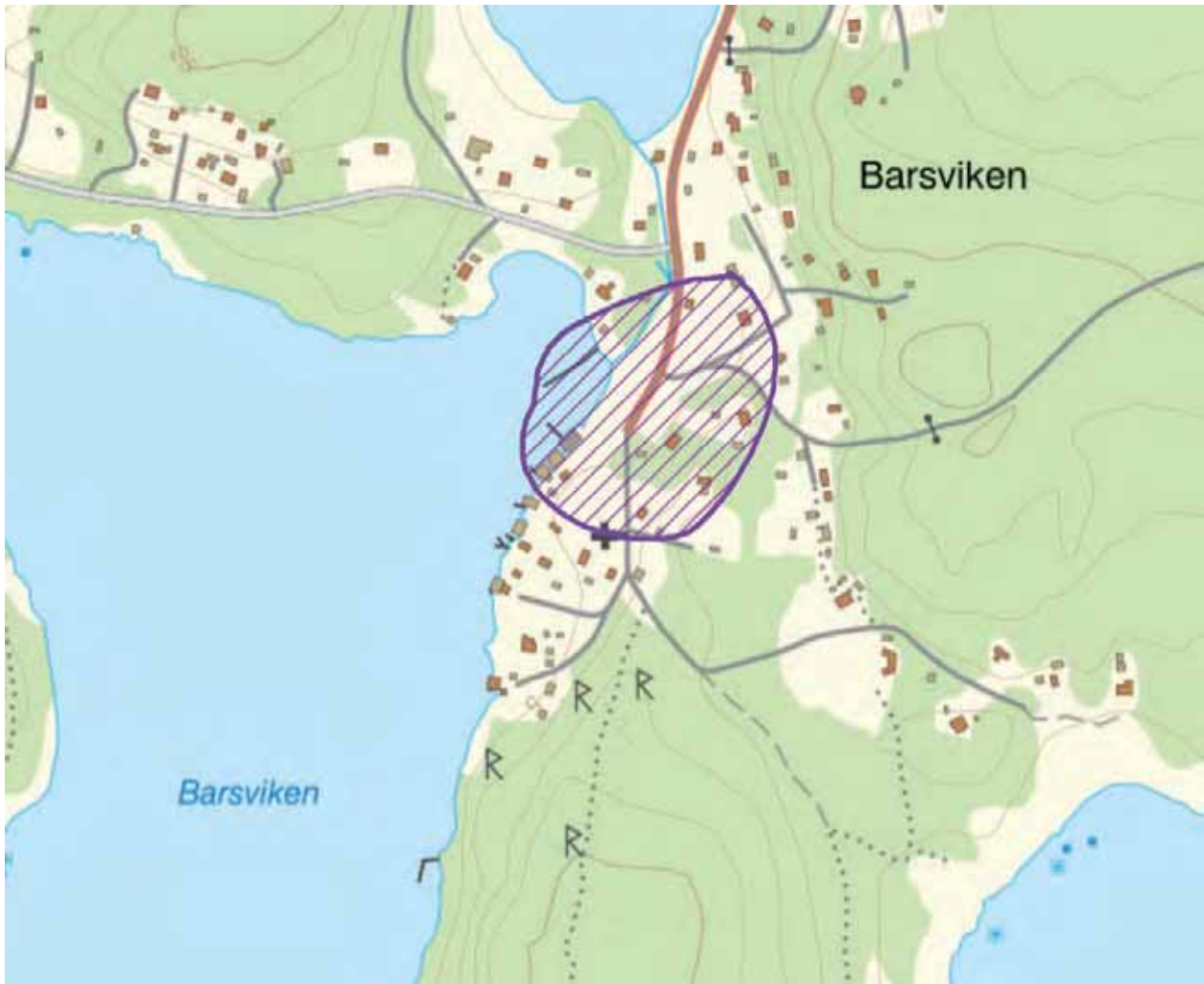
Området Sjösjön omfattas av Bevarandeplan odlingslandskap. För att bevara det karaktäristiska odlingslandskapet ska bostäder inte placeras på öppen odlingsmark. Vid det västra LIS-området finns en övrig kulturhistorisk lämning, färdväg, registrerad. Vid det östra LIS-området finns en husgrund registrerad.

NATURVÄRDEN

Byån är ett oregrerat vattendrag med havsöring. I kommande dispensärenden är det viktigt med biologisk kompetens för att kunna bedöma påverkan på naturvärdena.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller hög skyddsnivå. En översiktlig bedömning av förutsättning för ras och skred har genomförts (SGI, 2009). Inga restriktioner anges.

Barsviken

Barsviken ligger i kommundelen Häggdångers södra del. Avståndet till Härnösands tätort är cirka 20 kilometer, till ett potentiellt framtida kommundelscentrum vid skolan är det 5 kilometer. Strandområdet utgörs i stor utsträckning av sand och klippåsar med barrskog bakom. För att möjliggöra för ett strandhugg/gästhamn/friluftssändamål eller liknande utveckling utpekades Barsviken som LIS-område. Området ska inte bebyggas med bostäder. I närheten ligger Skarpudden som är ett av kommunens populära friluftsområden.

INFRASTRUKTUR

Från E4 går enskild väg till Barsviken. Anslutning till LIS-område sker med enskild väg. Området omfattas inte av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

KULTURMILJÖ

Här finns bland annat ett fiskeläge från 1500-talet och ett kapell från 1700-talets början. Skarpudden är ett

fornlämningsområde med gravrösen från brons- och järnåldern. Vid utveckling av området ska värdena skyddas och byggnadsantikvarisk eller likvärdig kompetens användas.

NATURVÄRDEN

Skarpudden, Sandstensfjärden och Malviken är utpekade som område med mycket höga naturvärden. I de grunda havsvikarna finns många intressanta kärlväxter och bottenfauna. På Skarpudden finns hällar, strandmalar och orörd hällmarktallskog. Sandstensfjärden med dess öar innehåller ett rikt fågelliv. Dessa ska värnas vid utveckling av platsen.

RISK, SÅRBARHET OCH HÄLSA

För enskilda avlopp gäller normal skyddsnivå. Potentiellt förorenat område är identifierat vid Barsviks varv. Ingen översiktlig geoteknisk undersökning har genomförts. Bedömning av höga vattenstånd i dagens och framtidens klimat har genomförts (SMHI, 2013). Underlaget ska ligga till grund vid kommande dispensprövningar.

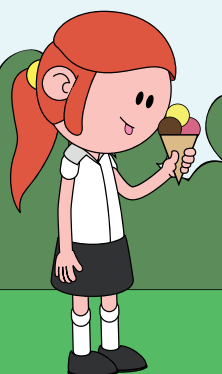
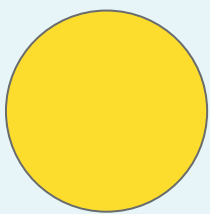
Härnösands
kommun

Mitt Härnösand 2040

ÖVERSIKTPLAN - ANTAGANDE

Handlingsplan

Handlingsplan – Översiktsplan 2040

I handlingsplanen presenteras översiktsplanens "att göra-punkter" och åtgärder för att nå ställningstaganden, dess genomförandetid och ansvarig aktör. Strukturen på dokumentet är densamma som översiktsplanens kapitel och avsnittsindelning.

Handlingsplanen ska ligga till grund för respektive förvaltning/avdelnings verksamhetsplanering och uppdateras vid översiktsplaneringens framtagande av utvecklingsstrategi vid varje ny mandatperiod.

Avsnitt	Att göra	Genomförande	Ansvar
Bostadsförsörjning	Ta fram en ortsanalys över framtida utveckling av Härnösands kommunelar utanför tätorten, tillsammans med landsbygdsråd, invånare och föreningar.	0-4 år	Utvecklingsenheten
Bostadsförsörjning	Utvärdera och marknadsföra obebyggda detaljplaner.	0-4 år	Plan- och bygg avdelningen
Bostadsförsörjning	Ta fram en strategi för framtida utveckling av boende, äldreomsorg och omsorg i kommundelarna.	0-8 år	Utvecklingsenheten samt Plan och byggavdelningen.
LIS	Översyn och utredning av nya LIS-områden som samspelar med områden för bebyggelseutvecklingen i översiktsplanen.	0-4 år	Plan- och bygg avdelningen
Idrott och motion	Utreda områden i kommundelarna utanför tätorten som är möjliga att utveckla för motion och rörelse.	0-4 år	Fritidsavdelningen
Idrott och motion	Utveckla och bredda aktivitetsutbudet på befintliga idrottsområden i Härnösands tätort.	0-8 år	Fritidsavdelningen
Parker, grönområden och grön infrastruktur	Uppdatera grönplan samt inkludera grönytefaktorer och ekosystemtjänster.	0-4 år	Teknikavdelningen
Parker, grönområden och grön infrastruktur	Inventera och analysera behov av grönområden, parker och allmänna ytor i tätorten och kommunalscentrumen.	0-8 år	Teknikavdelningen
Besöksnäring och turism	Ta fram en handlingsplan för besöksnäringen som tar avstamp i Höga Kusten strategi mot 2030.	0-4 år	Näringslivsenheten
Areella näringar	Ta fram skogsbrukspolicy för det kommunala skogsinnehavet.	0-8 år	Teknikavdelningen

Avsnitt	Att göra	Genomförande	Ansvar
Friluftsliv	Uppföljning på friluftsmålen i den kommunala friluftsplanningen.	0-4 år	Utvecklingsenheten
Kulturmiljö	Uppdatera äldre Kulturmiljöinventeringar och komplettera med nya inventeringar.	0-4 år	Utvecklingsenheten
Kulturmiljö	Ta fram Kulturmiljöprogram med mål och strategi för kommunens kulturmiljöarbete.	0-4 år	Utvecklingsenheten
Kulturmiljö	Uppdatera detaljplaner för att ge fullvärdigt skydd för kulturmiljöintressanta områden.	0-8 år	Plan- och byggavdelningen
Transportinfrastruktur - gång och cykel	Utveckla gång och cykelstråk på banvallen mellan Härnösands central och Ålandsbro kommunalscenterum.	0-10 år	Utvecklingsenheten i samverkan med trafikavdelningen.
Transportinfrastruktur - motortrafik	Uppdatera och ta fram en parkeringsplan för Härnösands kommun.	0-4 år	Teknikavdelningen
Transportinfrastruktur - motortrafik	Utreda rastplats för godstransporter med alternativa hållbarare drivmedel vid Mörtsal (framförallt laddinfrastruktur och biogas till tunga transporter).	0-4 år	Utvecklingsenheten
Teknisk anläggning - Dricksvattenförsörjning	Ta fram vattenskyddsområden med bestämmelser som ger långsiktigt skydd för de kommunala vattentäkter som behöver den typen av skydd.	0-8 år	Härnösands energi och miljö AB
Teknisk anläggning - Dricksvattenförsörjning	Kommunen ska medverka till att ta fram en värdering av de kommunala vattentäkterna.	0-8 år	Härnösands energi och miljö AB
Teknisk anläggning - Dricksvattenförsörjning	Genomföra en översyn av befintligt verksamhetsområde för VA.	0-4 år	Härnösands energi och miljö AB
Teknisk anläggning - Dagvatten	Ta fram strategier för dagvattenhantering i kommunens VA-program.	0-4 år	Härnösands energi och miljö AB
Teknisk anläggning - Solkraft	Fler markområden för utveckling av solfångarfält ska utredas i Härnösand efter testområdet har utvärderats.	0-8 år	Utvecklingsenheten
Teknisk anläggning - Fjärrvärme	Bevaka och eventuellt utreda om kraftvärmeverket i Härnösand kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan.	0-8 år	Härnösands energi och miljö AB
Miljö och risker - hänsyn - skyfall och höga flöden	Ta fram en handlingsplan för skyfall.	0-4 år	Utvecklingsenheten

Avsnitt	Att göra	Genomförande	Ansvar
Miljö och risker – hänsyn – skyfall och höga flöden	Utreda allmän höjdsättning för bostadsbebyggelse i närheten av vattenområden.	0-4 år	Utvecklingsenheten i samverkan med Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort	Kontinuerliga utbildningsinsatser och dialoger med handel, fastighetsägare och näringsliv för att skapa och uppmuntra ett liv mellan husen.	Fortlöpande	Näringslivsenheten i samverkan med Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort	Uppdatera detaljplaner i centrum för att skapa planberedskap för framtida utveckling.	0-12 år	Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort – Kronholmen	Omvandla och ta fram detaljplaner som hanterar framtida utveckling ur ett helhetsperspektiv.	0-4 år	Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort – Kronholmen	Utreda område för parkeringshus eller liknande yteffektiv parkeringslösning på Kronholmen/Torsvik.	0-4 år	Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort – Södra Sundet	Ta fram planprogram alt. detaljplaner för olika etapper i det utpekade stråket. Nickebostrand etapp 2 ska prioriteras i första hand.	0-4 år	Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort – Södra Sundet	Utreda landstigningsplats och friluftsområde kring Storholmen/Tjärskär på Härnös södra udde.	0-8 år	Fritidsavdelningen
Härnösands tätort – Södra Sundet	Fortsatt dialog med Trafikverket angående att utveckla gång- och cykelstråk, för att bemöta den ökade trafiken efter vägen.	0-8 år	Utvecklingsenheten
Härnösands tätort – Södra Sundet	Utreda anslutningsstråk för motion och friluftsliv till Vårdkasens friluftsområde från planerade bostadsområden.	0-8 år	Fritidsavdelningen
Härnösands tätort – Vangsta	Utveckla gång- och cykelväg till Hästportarenan och vidare till Smitingens camping i samverkan med Trafikverket.	0-8 år	Utvecklingsenheten
Härnösands tätort – Vangsta	Skapa anslutningsstråk för friluftsliv, idrott och motion till Vårdkasens friluftsområde.	0-8 år	Fritidsavdelningen
Härnösands tätort – Ytterfälle/Svartvik	Ta fram detaljplaner för områdena Ytterfälle och Svartvik för att möta kommande omvandling av bebyggelse och möjliggöra för fler bostäder i anslutning till den befintliga.	0-8 år	Plan- och byggavdelningen
Härnösands tätort – Friluftsliv	Ta fram utvecklingsstrategi/handlingsplan för de vardagsnära frilufts- och motionsområdena.	0-4 år	Utvecklingsenheten i samverkan med Fritidsavdelningen
Härnösands tätort – Kulturmiljö	Uppdatera tätortens kulturmiljöinventeringar.	Vid framtagande av kulturmiljöprogram. 0-4 år	Utvecklingsenheten i samverkan med Plan och byggavdelningen

Avsnitt	Att göra	Genomförande	Ansvar
Härnösands tätort - Kulturmiljö	Genomföra utbildningsinsatser om tätortens kulturmiljöer till näringsliv, fastighetsägare och invånare ur ett utvecklingsperspektiv.	Fortlöpande	Utvecklingsenheten
Säbrå	Utreda möjligheterna till markförvärv för att skapa gemensamhetsytor och ny bebyggelse i Ålandsbro kommun- delscentrum.	0-8 år	Utvecklingsenheten i samverkan med Plan- och byggavdelningen
Säbrå	Ta fram utvecklingsstrategi för området kring Banvallen mot Ålandsbro.	0-8 år	Plan och byggavdelningen
Säbrå	Samverkan med Trafikverket kring förflyttning av E4.	Fortlöpande	Utvecklingsenheten
Öarna	Utveckla friluftslivet och besöksnäringen med exempelvis vandringsleder, skyltning och faciliteter tillsammans med markägare och invånare.	0-8 år	Näringslivsenheten i samverkan med Fritidsavdelningen
Häggdånger	Utreda Antjärn för ett framtida stationsläge i samverkan med Trafikverket.	Fortlöpande	Utvecklingsenheten i samverkan med Trafikverket
Häggdånger	Utreda möjligheten för gång- och cykelstråk till Härnösands tätort alternativt iordningställa en led för cykling på kulturvägen förbi Värptjärn.	0-8 år	Utvecklingsenheten
Häggdånger	Planlägga område för industri/verksamheter i Antjärn.	0-8 år	Utvecklingsenheten
Häggdånger	Ta fram detaljplan för Barsviken vid fortsatt utveckling av området.	0-8 år	Plan och byggavdelningen
Häggdånger	Utreda behovet av detaljplan för framtida kommundelscentrum.	0-8 år	Plan och byggavdelningen
Stigsjö	Utreda behovet av ny detaljplan för Brunne kommundelscentrum som möjliggör mer bebyggelse.	0-8 år	Plan och byggavdelningen
Högsjö	Marknadsföra byggbar mark och antagna detaljplaner i Utansjö och Hälledal.	0-4 år	Utvecklingsenheten
Viksjö	Utveckla destinationen Västanå tillsammans med företag, invånare och föreningar.	0-8 år	Utvecklingsenheten

Härnösands
kommun

Hållbarhetsbedömning - Härnösands kommuns översiktsplan 2040

ANTAGANDE

Härnösands
kommun

Uppdrag 292465

Titel på rapport: Hållbarhetsbedömning – Härnösands kommuns översiktsplan 2040

Status: Granskning

Datum: 2022-06-06

Medverkande

Beställare: Uno Jonson, Härnösands kommun

Kontaktperson: Maja Nordmark, Härnösands kommun

Konsult: Frida Feil, Tyréns AB
Henrik Sjöberg, Tyréns AB
Anna Engdahl, Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Ulrika Bylund, Tyréns AB

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ICKETEKNIK SAMMANFATTNING.....	4
INLEDNING.....	5
BAKGRUND OCH SYFTE.....	5
AVGRÄNSNING.....	5
METOD/LÄSANVISNING	5
MÅL	6
BEHANDLADE ALTERNATIV	9
PLANFÖRSLAG	9
NOLLALTERNATIV.....	12
ALTERNATIVSKILJANDE	13
BEDÖMNING	15
RIKSINTRESSEN	15
MILJÖKVALITETSNORMER	17
HÅLLBARHETSMÅLEN	20
FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING.....	37
BILAGA 1 OBLIGATORISKT INNEHÅLL I EN MKB	39
BILAGA 2 MAPPNING AV SVERIGES MILJÖMÅL MOT DE GLOBALA MILJÖMÅLEN.....	40

ICKETEKNISK SAMMANFATTNING

Härnösands kommun arbetar med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan, ÖP, med sikte på år 2040. En översiktsplan kan ses som kommunens avsiktsförklaring och strategiska dokument för utveckling av den fysiska miljön i kommunen.

Som en del i arbetet med översiktsplanen upprättas en hållbarhetsbedömning för att bedöma i vilken utsträckning Härnösands kommuns översiktsplan 2040 kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. De 17 Globala hållbarhetsmålen ligger till grund för hållbarhetsbedömningen vilken görs på en övergripande nivå. För att bedöma hur utvecklingen kan bli om översiktsplanen för 2040 inte antas jämförs planförslaget med nollalternativet, dvs om gällande översiktsplan 2011–2025 fortsätter att gälla.

ÖP 2040 bedöms påverka hållbarhetsmålen i både positiv och negativ riktning.

Ett av de konkreta mål som formuleras i översiktsplan 2040 är att befolkningen ska öka med 5000 personer till år 2040. När kommunen växer ökar belastningen på miljön och klimatet. Mark tas i anspråk, avfallsmängderna ökar, trafiken ökar och fler bostäder måste försörjas med värme, vatten och avlopp mm. Med en genomtänkt utformning i enlighet med planförslagets strategier och principer om förtätning, bebyggelseutveckling i befintliga bebyggelsestråk samt ställningstaganden och riktlinjer inom områdena teknisk försörjning, trafik och transporter, grönstruktur mm bedöms dock planförslaget generellt bidra till att balansera upp de negativa miljökonsekvenser en befolkningstillväxt kan medföra.

Samhällsplanering innebär en ständig avvägning mellan olika intressen och ett och samma ställningstagande kan ha både en positiv och negativ påverkan på hållbarhet. Utifrån ett klimatperspektiv kan exempelvis förtätning vara positivt men vid förtätning av städer finns risk att andra problem uppstår såsom ökat buller, påverkan på kulturmiljöer och ianspråktagande av grönstruktur exempelvis. I ÖP 2040 redovisas dessa målkonflikter och avvägningar görs på en översiktlig nivå.

Härnösands förslag till ÖP 2040 visar att kommunen har goda intentioner och höga ambitioner för att uppnå en hållbar utveckling. Hur hållbar utvecklingen blir är dock avhängigt själva förverkligandet av översiktsplanen. Kommunen behöver genomföra de att-göra punkter som identifieras i ÖP 2040 samt efterleva de ställningstaganden och den riktlinjer som främjar en hållbar utveckling i kommande plan-, lov, tillstånds och övriga exploateringsfrågor.

I jämförelse med nollalternativet bedöms ÖP 2040 generellt sett ge en bättre vägledning för en hållbar utveckling i kommunen. Det utifrån såväl en ekologisk-, sociokulturell som ekonomisk aspekt.

INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Härnösands kommun arbetar med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan (ÖP) med sikte på år 2040. Mitt Härnösand 2040.

Vid framtagande av en översiktsplan ska en strategisk miljöbedömning göras och en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, upprättas. Meningen med det är att integrera miljöaspekter i planeringen och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas.

Begreppet hållbar utveckling brukar ses ur tre aspekter av hållbarhet - ekologisk, sociokulturell och ekonomisk. Förenklat kan sägas att den sociokulturella hållbarhetsaspekten, dvs människors möjlighet att tillfredsställa sina behov, är målet med hållbar utveckling. Den ekologiska aspekten utgör grundläggande förutsättning för att nå målet och den ekonomiska aspekten brukar ses som medel för hållbar utveckling.

Härnösands kommun har valt att göra en hållbarhetsbedömning av översiktsplanen som utgår från de 17 globala hållbarhetsmålen i AGENDA 2030.

Syftet med hållbarhetsbedömningen är att utvärdera i vilken utsträckning som Härnösands kommuns översiktsplan kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. Avsikten är att hållbarhetsbedömningen även ska uppfylla de krav som ställs på en MKB för en översiktsplan i miljöbalken och plan- och bygglagens mening. Se bilaga 1 för en MKB:s obligatoriska innehåll enligt miljöbalken.

AVGRÄNSNING

Hållbarhetsbedömningens tidsmässiga och geografiska avgränsning följer översiktsplanen, dvs kommer att omfatta hela Härnösand kommuns yta med målår 2040. Detaljeringsgraden för hållbarhetsbedömningen är densamma som den kommuntäckande översiktsplanen och det är de aspekter som kan antas ha betydande miljöpåverkan som studeras.

I enlighet med 6 kap. 10§ miljöbalken hölls ett avgränsningssamråd med Länsstyrelsen Västernorrland den 14 januari 2020.

METOD/LÄSANVISNING

Arbetet med hållbarhetsbedömningen har genomförts av Tyréns AB på uppdrag av Härnösands kommun. Arbetet har skett integrerat och parallellt med kommunens översiktsplanarbete. Planförslaget och hållbarhetsbedömningen har varit på samråd under tiden 15 januari-16 april 2021. Inkomna synpunkter under samrådet och kommunens bemötande finns sammanfattade i en samrådsredogörelse. Inför granskningen gjordes vissa revideringar och förtydliganden i översiktsplanen och hållbarhetsbedömningen.

Översiktsplanen var på granskning från 30 november 2021 till 15 februari 2022, för att hinna få in synpunkter från alla remissinstanser förlängdes granskningstiden till den 1 mars. Inkomna synpunkter under granskningen och kommunens bemötande finns sammanfattade i det särskilda utlåtandet. Efter granskning har vissa revideringar och förtydliganden genomförts i översiktsplanen och hållbarhetsbedömningen.

Det finns en mängd nationella, regionala och lokala mål som är relevanta för den fysiska planeringen. Många av målen hänger ihop och i viss utsträckning överlappar de varandra.

Genom att använda de globala hållbarhetsmålen som utgångspunkt för bedömning av Härnösands kommuns översiktsplan skapas en heltäckande och strukturerad metod och presentation av hållbarhetsbedömningens resultat.

För vart och ett av de globala hållbarhetsmålen bedöms översiktsplanens negativa och/eller positiva inverkan på målet. Inverkan bedöms också för nollalternativet, dvs den utveckling som kan förväntas om planförslaget inte antas. En samlad bedömning av konsekvenserna på hållbarhetsmålen med förslag på åtgärder presenteras. Riksintressen och miljökvalitetsnormer redovisas särskilt under egna rubriker.

MÅL

I september 2015 antog FN 17 stycken globala utvecklingsmål och 169 delmål för en bättre värld. Agenda 2030 innebär att alla medlemsländer i FN har förbundit sig att tillsammans uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling till år 2030. Det övergripande målet är att utrota extrem fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor samt att lösa klimatkrisen.

Figur 1. Globala målen Agenda 2030 (www.globalamalen.se)

Ett sätt att se på de globala hållbarhetsmålen är att dela in dem i en ekologisk, sociokulturell och ekonomisk dimension enligt figuren nedan. Planeten, den ekologiska dimensionen, sätter ramarna i nivån längst ned och därefter kommer de sociala och så småningom även de ekonomiska hållbarhetsmålen. Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap, kan ses utgöra en verktygslåda för hur de globala målen ska kunna bli verklighet. De globala hållbarhetsmålen ska ses som integrerade och odelbara. Det innebär att det behövs en balans mellan den ekonomiska, sociala och miljömässiga utvecklingen för att nå långsiktig hållbarhet. Inget mål kan uppnås på bekostnad av ett annat.

Figur 2. FN:s Globala mål indelade i ekologisk-, ekonomisk- och social dimension (www.globalamalen.se)

river det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Miljömålen kan ses som det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen och de är centrala för genomförandet av Agenda 2030. Se bilaga 2 för hur FN:s Globala mål och Sveriges miljö kvalitetsmål bedöms hänga ihop.

Generationsmålet är det övergripande målet som visar inriktning för Sveriges miljöpolitik. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den omställning av samhället som behöver ske inom en generation för att nå miljömålen.

Figur 3. Nationella miljö kvalitetsmålen (www.sverigesmiljomal.se)

För att lättare nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen har etappmål formulerats inom en rad områden.

Länsstyrelsen Västernorrland har, med undantag för målet om Storslagen fjällmiljö, antagit de nationella miljö kvalitetsmålen som länets regionala mål. Även Härnösands kommun har antagit de 15 miljömålen som sina.

Miljömålen följs upp årligen utifrån ett antal indikatorer. Målen Skyddande ozonskikt och Säker strålmiljö bedöms nationellt och dessa bedöms uppnås respektive nära att uppnås 2020. Övriga miljö kvalitetsmål följs upp på en regional nivå.

Den senaste miljömålsuppföljningen (2020) visar att inget av de tolv miljö kvalitetsmål, som Länsstyrelsen Västernorrland har bedömt, har uppnåtts. Tillståndet är särskilt allvarligt för de miljömål och preciseringar som rör biologisk mångfald. De viktigaste utmaningarna handlar om att bevara en tillräcklig mängd biologiskt värdefull skog, mark och vatten samt att motverka fortsatt fragmentering och förbättra förutsättningarna för ett levande jordbruk i hela länet. För länets vattenmiljöer sker ett omfattande arbete på flera nivåer men tillståndet är alltför kritiskt på grund av en omfattande historisk påverkan, liksom nya och pågående verksamheter. Miljömålen Frisk luft och Grundvatten av god kvalitet är nära att nås 2020. Trendbedömningen för God bebyggd miljö har ändrats från positiv till neutral i den senaste uppföljningen. Länsstyrelsen konstaterar att mycket arbete pågår ute i kommunerna med förbättrade planeringsunderlag men att det inte räcker. Länsstyrelsen har svårt att bedöma utvecklingen och vad resultaten blir för den bebyggda miljön.

Nedan presenteras ett urval av övriga nationella, regionala och lokala mål som helt eller delvis bedöms vara relevanta för Härnösands kommun när det gäller översiktsplanering och hållbar utveckling.

Nationella mål

- Klimatmål 2045
- Folkhälsomål
- Friluftslivsmål
- Mål för jämställdhet
- Mål för gestaltad livsmiljö
- Kulturmiljömål
- Transportpolitiska mål

Regionala mål

- Regional utvecklingsstrategi Västernorrland-2030

Lokala mål

- Klimatmål 2045 (delmål 2030)
- Tillväxtstrategi med målbild (2021)
- Bostadsförsörjningsprogram med mål 2035

BEHANDLADE ALTERNATIV

PLANFÖRSLAG MITT HÄRNÖSAND 2040

Den övergripande målbilden för planförslaget är att Härnösand ska vara 30 000 invånare och ha 11 5000 arbetstillfällen år 2040.

I översiktsplanen formuleras en strategi som ska sätta ton och riktning för det kommande arbetet med att forma framtidens Härnösand utifrån ett samhällsplaneringsperspektiv. Planeringsstrategin uttrycks genom följande ledord:

Nära och välkomnande – Den fysiska planeringen ska verka för att bygga vidare på Härnösands närhet. Närhet mellan invånare och besökare. Närhet mellan kommundelarna. Närhet mellan kommunen, länet och resten av Sverige. Det här göt vi genom att utveckla befintliga kommundelar med välkomnande entréer och mötesplatser, men även stråken och infrastrukturen som knyter dem samman.

Företagsamt och framåtsträvande – Den fysiska planeringen ska möjliggöra för nya företag, föreningar och verksamheter på strategiska platser. Planeringen ska vara framåtsträvande och göra det enkelt att vara en del av att utveckla Härnösand. Men även vara modig och lämna över planeringen och möjligheten att testa nya idéer och initiativ i den fysiska miljön.

Kretsloppsfrämjande och förnybart – Den fysiska planeringen ska verka för att skapa en plats där människan är i balans med miljön. Samtidigt som vi möjliggör för nya invånare och företag ska naturens värden värnas för att skapa en balanserad helhet. Vi återbrukar före vi producerar nytt och testar nya ändamål för befintliga platser, byggnader och verksamheter.

Multifunktionellt och multikulturellt – Den fysiska planeringen ska eftersträva att anta fler perspektiv, bemöta framtida problem genom gemensamma lösningar. Platser och områden ska ges flera funktioner och skapa en blandning som attraherar fler målgrupper.

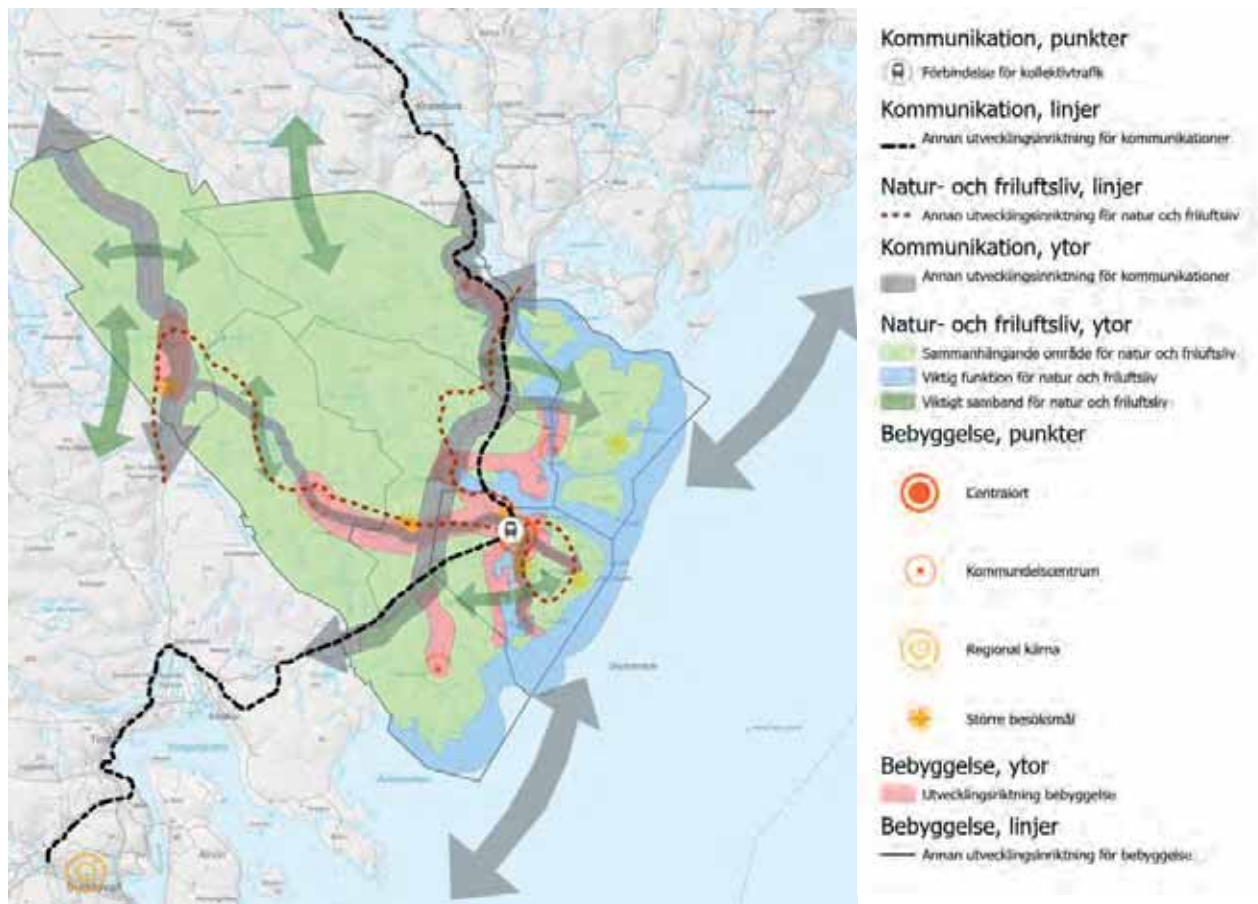
För samhällsplanering i Härnösands kommun ska samtliga globala miljömål vara vägledande. Vid framtagandet av översiktsplanen har kommunen pekat ut följande globala mål som särskilt viktiga:

Förutom de globala målen så lyfter kommunen att två av de nationella miljömålen särskilt har inkluderats i arbetet med översiktsplan 2040. Generationsmålet och målet god bebyggd miljö. Arbetet med översiktsplanen har också haft ambitionen att inkludera följande perspektiv; folkhälso-, jämställdhet och intersektionellt-, tillgänglighet, barn-, och besöksperspektiv.

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. Målet är att all utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och ett gemensamt engagemang för att bekämpa klimatförändringarna.

I översiktsplanens utvecklingsinriktning delas Härnösand in i sju kommundelar: Härnösands tätort, Häggdånger, Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Högsjö och Öarna (som innefattar Åbord, Lungön och Hemsön). Utvecklingsinriktningen sammanfattas i en kartbild som visar kommunikationsstråk, kommundelscentrum, bebyggelsestråk, större besöksmål och de sju personliga livsmiljöerna.

Figur 4. Karta utvecklingsinriktning ÖP 2040.

För att på bästa sätt forma framtidens Härnösand som fler vill verka och bo i formuleras ställningstaganden och riktlinjer som ska vara utgångspunkt för den fortsatta planeringen i kommunen. Riktlinjer uttrycks bland annat för bebyggelseutveckling, bostadsförsörjning, grönområden, verksamheter och industri, besöksnäring, areella näringar, kultur och kulturmiljöer, transportinfrastruktur, friluftsliv, idrott och motion, natur, vatten, teknisk anläggning samt miljö och risker.

Inom vissa utpekade områden lyfter kommunen fram om det är något särskilt som behöver beaktas i en kommande planering. Detta framgår under rubriken Ta hänsyn till. Ytterligare underlag eller åtgärder som kommunen anser är behövliga lyfts under rubriken Att-göra.

Den framtida mark- och vattenanvändningen redovisas i text och i karta. Strukturen i översiktsplanen är i linje med Boverkets översiktsplanemodell 2.1.

Nationella mål, planer och program omnämns inte enskilt utan kommunen menar att de behandlas som en integrerad del av planprocessen.

Följande planer och program lyfts som relevanta för planförslaget:

Lokal nivå

- Översiktsplan (1992)
- Översiktsplan 2011–2025
- Planeringsunderlag Vindkraft (tidigare tematiskt tillägg för vindkraft, 2013)
- Planeringsunderlag Landsbygdsutveckling i strandnäraläge (tidigare tematiskt tillägg, 2015)
- Trafikprogram 2015–2050
- Avfallsplan 2018–2020
- Grönplan (1998)
- Tillväxtstrategi Mitt Härnösand 2040 (2021)
- Klimat- och energiplan 2017–2020
- Kulturprogram (2021)
- Bredbandspolicy 2014–2021
- Bostadsförsörjningsprogram 2017–2022
- Gestaltungsprogram (2019)
- Naturvårdsprogram (2009)
- VA-plan (under framtagande)
- Friluftspan (under framtagande)
- Klimatanpassningsplan (under framtagande)

Regional nivå

- Regional utvecklingsstrategi 2030 och tillhörande handlingar
 - Trafikförsörjningsprogram
 - Regional transportplan
 - Energi och klimatplan
 - Besöksnäringstrategi
 - Smart specialiseringsstrategi
 - Kulturarvsprogram
- Regional vattenförsörjningsplan 2016–2021
- Handlingsplan för grön infrastruktur (2020)
- Utvecklingsinriktning för Sundsvallsregionen (under framtagande)

NOLLALTERNATIV

Härnösands gällande ÖP består av en kommuntäckande del (2012), ett tematiskt tillägg för vindkraft (2013) samt ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015).

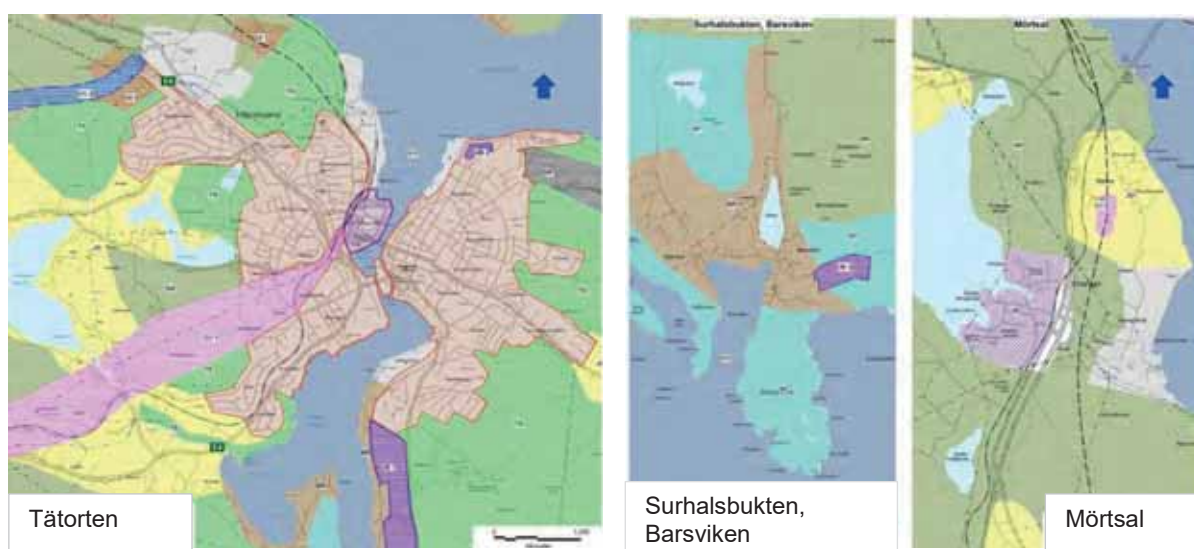
I den kommuntäckande översiktsplanen 2011–2025 uttrycks att planeringen i Härnösands kommun ska vara långsiktigt hållbar ur ett ekologiskt, sociokulturellt och ekonomiskt perspektiv. Kommunens övergripande strategi för byggande av bostäder, industri och handel är att i första hand förtäta områden, i andra hand ska det bebyggas i närheten av befintlig infrastruktur och kollektivtrafikstråk. I tredje och sista hand ska helt nya områden byggas. Vid nybyggnad av infrastruktur ska cykel och gång prioriteras framför kollektivtrafik och sist biltrafik. I planen formuleras även övergripande strategier under rubrikerna Teknisk försörjning, Natur, Demokrati, folkhälsa, trygghet, Säkerhet samt Närings- och arbetsliv.

I ÖP 2011–2025 har framtidsbilder formulerats för att visa den önskvärda utvecklingen i kommunen. Som grund till planen är även det flertalet medborgardialoger som bedrevs runt om i kommunen. All samhällsplanering i Härnösands kommun ska ske med ett genus-, barn-, folkhälso- och tillgänglighetsperspektiv.

Användningen av mark och vatten ska ske på ett sådant sätt att den långsiktiga produktionsförmågan, den biologiska mångfalden samt natur-, kultur- och friluftsvärden bevaras och utvecklas. Den markanvändning som föreslås i planen, ska vara noggrant utredd och särskilt företräde ska ges till utveckling som följer kommunens övergripande ställningstagande rörande minskad klimatpåverkan.

Härnösands kommun hade vid framtagande av ÖP 2011–2025 antagit lokala miljömål som vägledande för en hållbar planering. De lokala miljömålen Bra boende, Nära natur, Rena vattnet, Ren energi och Slut kretsloppen var kopplade till de nationella miljökvalitetsmålen.

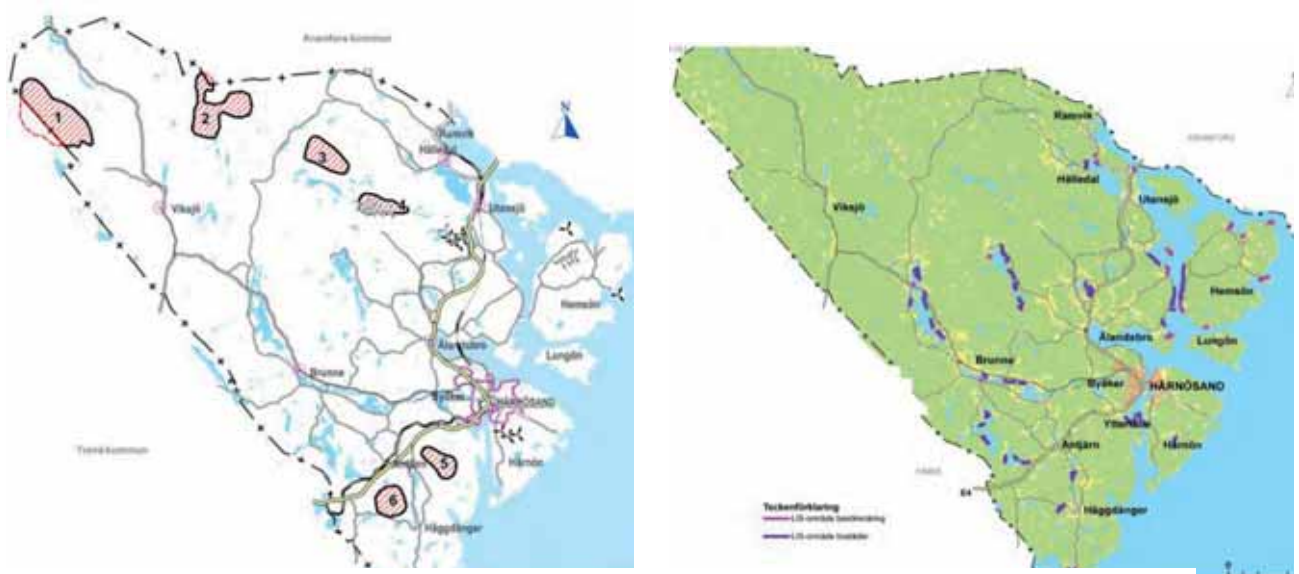
Markanvändningskartorna redovisar nya områden, s.k. utvecklingsområden, för bostäder, infrastruktur, industri samt handel, kontor och service. Kartorna redovisar också generella riktlinjer för de områden där markanvändningen inte föreslås komma att ändras i någon större omfattning.

Figur 5. Markanvändningskartor ÖP 2011–2025

I översiktsplanen har kommunen identifierat ett antal utredningar, analyser och åtgärder som ska genomföras. Dessa s.k. Att-göra-punkter ska underlätta planeringen för ett hållbart samhälle. I MKB:n till översiktsplanen framgår att kommunen bedömer att det saknas en del behövligt underlagsmaterial för att kunna göra en rimlig miljöbedömning.

I tematiskt tillägg för vindkraft (2013) anges sex områden som kommunen bedömer är lämpliga för etablering av vindkraft. I tematiskt tillägg för Landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) pekas LIS-områden ut som utgör cirka fyra procent av kommunens totala strandsträcka. Det handlar i huvudsak om fler bostäder i strandområden som redan är bebyggda samt utvecklingsmöjligheter för besöksnäring.

Figur 6. Karta tv. vindkraftsområden (vindkraftsplan 2013). Karta th. LIS-områden (LIS-plan 2015)

ALTERNATIVSKILJANDE

Planeringsinriktningen i ÖP 2011–2025 är på många sätt lik inriktningen i det nya förslaget till ÖP som tagits fram. Det är tydligt att gällande ÖP ligger till grund för det nya planförslaget och det vittnar om att kommunen har en rullande, långsiktig och robust översiktsplanering.

I aktuellt planförslag har ställningstaganden från ÖP 2011–2025 i stor utsträckning förtydligats och konkretiserats. Många av de Att-göra punkter som lyftes i ÖP 2011–2025 har delvis genomförts men ett antal kvarstår såsom att fastställa vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter som uppfyller dagens krav, upprätta kulturmiljöprogram och att uppdatera grönstrukturplanen exempelvis.

Strukturen på plandokumentet och beteckningarna i markanvändningskartorna skiljer sig något åt mellan de olika planerna. Innebörden och vägledningen för de olika områdena bedöms dock i huvudsak vara relativt lika när planförslaget jämförs med ÖP 2011–2025.

Följande konkreta skillnader mellan ÖP 2011–2025 och ÖP 2040 har identifierats:

- Befolkningstillväxt. I ÖP 2011–2025 finns inget uttalat mål om att bli fler invånare i kommunen. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på att bli 5000 fler invånare till 2040. Ställningstagandet härrör från kommunens bostadsförsörjningsprogram 2019–2022 samt från Tillväxtstrategi 2040.
- Arbetstillfällen. I ÖP 2011–2025 finns inget uttalat mål om fler arbetstillfällen. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på 11 500 arbetstillfällen i kommunen vilket är en ökning med cirka 1000 stycken jämfört med år 2019. Ställningstagandet härrör från kommunens Tillväxtstrategi 2040.
- Riksintressen. I ÖP 2011–2025 anges två korridorer för riksintresse framtida järnväg, blå och röd. I ÖP 2040 finns endast den blå järnvägskorridoren kvar. I ÖP 2040 markanvändningskarta redovisas korridoren för ny järnväg smalare än riksintresseanspråket längs vissa sträckor för att möjliggöra för bland annat verksamhetsutveckling. Område för Riksintresse Friluftsliv (Smitingen) har tillkommit.
- Utvecklings-/utredningsområden. Utvecklingsområde Mörtsal Godsterminal och hållplats för persontrafik, som pekades ut i ÖP 2011–2025 är inte längre aktuellt i ÖP 2040. Anledningen är den utredning som visar att en hållplats här inte är samhällsekonomiskt lönsam.

Utvecklingsområde för bostäder på Sälsten som angavs i ÖP 2011–2025 anges inte som område för bostäder, ändrad användning, i ÖP 2040. Det eftersom detaljplanearbete redan pågår.

Antjärn/Kittjärn pekas ut i ÖP 2040 som område för verksamheter, ändrad användning. Området finns inte med i ÖP 2011–2025.

- Områden för bostäder, ändrad markanvändning pekas ut i Vangsta, längs Gussjön, Sjösjön, Hemsön, Sannasundet i ÖP 2040. Småskalig bebyggelse - har tillkommit Områdena angavs inte som utvecklingsområden i ÖP 2011–2025. Vindkraft. Två områden (Lillsela-Skälandssjön och Lindom) för vindkraft som anges i tematiskt tillägg för Vindkraft (2013) har tagits bort i ÖP 2040.
- LIS-områden. Fyra LIS-områden för bostäder (Vid Solumsjön, Gussjön, Nickebostrand, Kläffsön och Skatan) som pekats ut i tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom detaljplaner redan finns för dessa.

LIS-områden längs Långsjön som pekats ut i tematiskt tillägg (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom de inte längre anses vara lämpliga på grund av att de ligger inom primär skyddszon för dricksvattentäkt.

LIS-område för bostäder vid Mörtsjön som pekats ut i tematiskt tillägg (2015) har tagits bort i ÖP 2040 eftersom det inte längre bedöms vara lämpligt.

Därutöver har LIS-områdenas avgränsningar setts över och reviderats något i ÖP 2040 jämfört med tidigare tematiska tillägg.

- Klimatanpassning. I ÖP 2040 har behov av klimatanpassningsåtgärder identifierats vid Godstjärn, Gådeån och Gerestabäcken.
- Statlig havsplanering. Den statliga havsplaneringen har sedan ÖP 2011–2025 tillkommit som en aktuell fråga att hantera till ÖP 2040.
- Kultur. I ÖP 2040 behandlas kultur i en vidare mening än den gör i ÖP 2011–2025.

BEDÖMNING

I följande avsnitt bedöms hur ÖP 2040 påverkar riksintresse, miljö kvalitetsnormer och en hållbar utveckling. Planförslaget jämförs med nollalternativet, dvs en sannolik utveckling om planförslaget inte genomförs utan gällande ÖP 2011–2025 fortsätter att gälla fram till 2040. Bedömningen görs på en övergripande nivå.

RIKSINTRESSEN

Att ett område är utpekade som riksintresse innebär att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Riksintressen ska behandlas och redovisas i den kommunala översiktsplaneringen så att det blir tydligt hur dessa förhåller sig till andra intressen men också för att avvägningar mellan oförenliga riksintressen ska kunna göras. Ett riksintresse får inte påtagligt skadas.

Inom Härnösands kommun finns idag riksintresse för rennäring, vindbruk, yrkesfiske, friluftsliv, naturvård, kulturmiljövård, kommunikationer, totalförsvaret samt NATURA 2000 områden. Härnösand kommun berörs också av riksintresse för luftfart genom att Sundsvall-Timrå och Högakusten airport är av riksintresse och influensområde för hinderytor (MSA-ytor) ligger inom Härnösands kommun. Övriga riksintressen som är värdefulla att beakta för Härnösands kommun är Obruten kust och rörligt friluftsliv som båda finns i Kramfors kommun. Trafikverket har för avsikt att ta bort riksintresseanspråket för framtida väg Förbifart E4 men det finns i skrivande stund inte något formellt beslut i frågan.

Samtliga riksintressanta områden belyses i planförslaget samt hur kommunen ser på den hänsyn som behöver tas. I följande avsnitt redovisas de riksintresseområden där motstående intressen har identifierats eller där särskild avvägning har gjorts.

Öp 2040

Den samlade bedömningen är att översiktsplanen tagit stor hänsyn till utpekade riksintresseområden.

RIKSINTRESSE KULTURMILJÖ

I ÖP 2040 föreslås ny bebyggelse och förtätning inom område för Riksintresse kulturmiljö, Centrala Härnösand. Kommunen anser att den riksintressanta rutnätsstrukturen ska bevaras men att enstaka undantag från rutnätet ska kunna utredas om det är av ett allmänt intresse. Kommunen ska bevara stadens årsringar och låta varje byggnad bli en representant för sin tid. Det nya som tillförs inom centrala Härnösand ska vara av kvalitet nog att i framtiden utgöra en ny årsring. På en övergripande nivå bedöms inte RI kulturmiljö centrala Härnösand komma att påverkas påtagligt negativt vid genomförande av ÖP 2040. I kommande detaljplanskeden kan dock behov uppstå som innebär att MKB med avseende på riksintresse kulturmiljö behöver upprättas.

RIKSINTRESSE FRILUFTSLIV OCH NATURA 2000

Kommunen har för avsikt att utveckla Smitingen för friluftsliv och besöksnäring. Smitingen-Härnöklubb är utpekade som riksintresse för friluftsliv samt är ett NATURA 2000-område. Området är också delvis skyddat som naturreservat. Någon risk för påtaglig skada på riksintressenas värden bedöms inte föreligga.

RIKSINTRESSE VINDBRUK OCH RENNÄRING

I kommunen finns två utpekade områden för riksintresse vindbruk, del av Hästkullen och Björnlandshöjden i Viksjö kommun. Områdena är delvis redan ianspråkta för vindkraft och kommunen är positiv till förtätning men ser helst att inga nya riksintresseområden för vindbruk pekas ut inom kommunen. Riksintresse rennäring berör också Viksjö kommun och trots att riksintresseområdena inte direkt överlappar varandra kan större ingrepp i kringliggande naturområden komma att påverka rennäringen negativt. Vid exploateringar som kan påverka rennäringen ska berörda samebyar samrådas med.

RIKSINTRESSE KOMMUNIKATIONER OCH NATURVÅRD

Inom utpekade riksintressen för framtida järnväg samt framtida väg- E4 förbifart anser Härnösands kommun att ingen ny bebyggelse bör uppföras för att undvika rivningar vid ett senare tillfälle. Korridoren för ny E4 förbifart går dock rakt igenom Älandsbrocentrum och den önskade utvecklingen som kommunen ser i Älandsbro dvs ett kommunalsentrum som utvecklas med bland annat bebyggelse, verksamheter och service går inte riktigt hand i hand med det tidigare ställningstagandet om att ingen ny bebyggelse bör uppföras. Kommunen framhåller också att de förespråkar påfart Saltvikslänken framför avfarten närmare Älandsbro centrum som anges i riksintresseanspråket.

Riksintresse för framtida väg- E4 förbifart Härnösand ligger i närheten av vattenskyddsområde Bondsjön. Att undvika negativ påverkan på vattentakten kommer att vara nödvändigt och behöver beaktas i kommande planering.

Både riksintressen för framtida E4 och framtida järnväg passerar över Gådeåns vattensystem som är ett utpekat område av riksintresse för Naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och påverkan behöver beskrivas och bedömas i kommande planeringsskede. Härnösands kommun har i sin framtida markanvändningskarta valt att smalna av korridoren för ny järnväg jämfört med Trafikverkets riksintresseanspråk. Kommunen uttrycker att de vill se ett effektivt arbete med avsmalnad riksintressekorridor för att kunna bedriva långsiktig planering i de södra delarna av kommunen. Det gäller bland annat ett utpekat nytt företagsområde i Kittjärn/Antjärn.

RIKSINTRESSE SJÖFART, YRKESFISKE, NATURVÅRD OCH TOTALFÖRSVARET

Både riksintresse för sjöfart och för yrkesfiske överlappar med riksintresse för naturvård Ångermanälvens södra del. Härnösands kommun anser att riksintressena ska samexistera med varandra. Sjöfarten pekas ut som en viktig utvecklingsfråga eftersom målet är att allt mer gods ska flyttas från väg till sjöfart.

Riksintresseområde för totalförsvaret inklusive dess påverkansområde (avseende buller och säkerhet) ligger i områden som också nyttjas flitigt för rekreation och friluftsliv. Kommunen ska fortsätta arbeta för militär närvaro i kommunen samt verka för att friluftslivet kan samspela med försvaret. Det ska bland annat ske genom dialog och information till allmänheten. Riksintresseområdet för totalförsvaret är också överlappande med riksintressena för yrkesfiske och sjöfart. Kommunen anser att intressena ska samexistera. Finns motstridiga ändamål ska försvarsintresset ges företräde i enlighet med MB 3:10.

Nollalternativ

I ÖP 2011–2025 görs ett allmänt ställningstagande kring hur riksintressen ska beaktas nämligen att vid ny markanvändning ska inte riksintressets värden påtagligt skadas. I planförslaget, ÖP 2040, formuleras mer specifikt hur och vilken hänsyn som ska tas för respektive utpekat

riksintresseområde. Det innebär att planförslaget bedöms ge en bättre vägledning i kommande plan-bygg och tillståndsärenden för kommunen och andra myndigheter när det rör områden för riksintresse.

Sedan ÖP 2025 antogs har riksintresse för Friluftsliv (Smitingen- Härnöklubb) samt två områden för vindbruk pekats ut inom kommunen. En annan förändring som skett är att de utpekade riksintressekorridorerna för framtida järnväg från Härnösand och söderut har gått från två till en korridor. I ÖP 2025 förordades den korridor som nu tagits bort. Ny järnväg från Härnösand och söderut är både i nollalternativet och planförslaget den viktigaste utvecklingsfrågan för kommunen.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljö kvalitetsnormer (MKN) syftar till att uppfylla de gemensamma kraven inom EU. För Härnösands kommuns del är det MKN för utomhusluft och vatten som är aktuellt. MKN för buller gäller också i viss omfattning. Miljö kvalitetsnormer regleras i 5 kap. miljöbalken och i anslutande förordningar.

UTOMHUSLUFT

MKN för utomhusluft finns för bl.a. partiklar, kvävedioxid, kväveoxid, bensen, svaveldioxid, bens(a)pyren och ett antal metaller. Det går i allmänhet inte att fastställa en undre säker halt där hälsoeffekter av luftföroreningar upphör. Partiklar kan exempelvis påverka människors hälsa även vid nivåer under fastställda miljö kvalitetsnormer. Nationella miljömål ligger i många fall lägre än normen. Miljö kvalitetsnormen utgör därför ett minimikrav som alltid ska uppfyllas. Kommunerna är ålagda att kontrollera att MKN för luft inte överskrids. Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft ska iaktas vid planering, planläggning, tillståndsgivning samt vid handläggning av anmälningsärenden.

I täta städer med slutna gaturum och mycket trafik finns risk att MKN för utomhusluft överskrids.

Luftkvaliteten i Härnösands kommun är överlag mycket god. Luftmätningar i Härnösand har gjorts sedan 1970-talet. De största utsläppskällorna i kommunen är fordonstrafiken, kraftvärmeverket och SCA BioNorr. Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft har aldrig överskridits vid mätningar i Härnösands kommun.

ÖP 2040

I ÖP 2040 framgår att kommunens goda luftkvalitet ska värnas och att MKN för utomhusluft ska iaktas vid all planering och myndighetsutövning.

Kommunens målsättning om fler invånare och fler bostäder innebär generellt en ökad biltrafik med risk för negativ påverkan på luftkvaliteten i kommunen. Tack vare kommunens planeringsprinciper för bebyggelse samt prioritering av gång-, cykel och kollektivtrafik bedöms inte påverkan ske i sådan omfattning att det får några större konsekvenser för uppfyllelse av miljö kvalitetsnormerna för luft.

Nollalternativ

Ställningstaganden i ÖP 2011–2025 skiljer sig mot planförslaget i det avseende att det planeras för högre befolkningstillväxt i aktuellt planförslag vilket genererar mer trafik och ger mer utsläpp till luft än nollalternativet. Inte heller i nollalternativet bedöms överskridande av MKN för utomhusluft vara sannolikt.

YT-, OCH GRUNDVATTEN

I Härnösands kommun berörs 134 ytvattenförekomster (vattendrag, sjöar och kustvatten) och 11 grundvattenförekomster av vattendirektivets miljö kvalitetsnormer (kvalitetskrav).

Grundvattenförekomsterna bedöms utifrån kemisk och kvantitativ status. Samtliga grundvattenförekomster har god kemisk och kvantitativ status.

Ytvattnet bedöms utifrån kemisk och ekologisk status. Exploatering eller annan åtgärd får inte leda till att statusen försämras. Miljö kvalitetsnormen för alla ytvattenförekomster är God ekologisk status samt god kemisk status, med undantag av bromerade difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. De flesta (99 av 134) ytvattenförekomster i kommunen har endast måttlig ekologisk status. Endast 34 av 134 ytvattenförekomster har god status. Sämst status har kustnära vattenförekomster, vilket beror på bland annat övergödning och hydromorfologiska förändringar. När det gäller kemisk status är alla vattenförekomster klassade till uppnår ej god status, främst beroende på halterna av difenyleter samt kvicksilver och kvicksilverföreningar. Halterna av dessa ämnen överskrider i alla Sveriges ytvatten på grund av atmosfärisk deposition och är således inget som översiktsplanen kan styra över.

I Vattenmyndighetens beslut om förvaltningsplan för åren 2016–2021 ingår ett åtgärdsprogram för att uppnå god status i vattenförekomsterna. I åtgärdsprogrammet framgår att nedanstående frågor utgör de vattenmiljömässigt största utmaningarna som behöver hanteras i Bottenhavets vattendistrikt under den kommande förvaltningscykeln:

1. Påverkan från fysiska förändringar av sjöar och vattendrag behöver minska, bland annat genom återskapande av fria vandringsvägar, ekologiskt anpassade flöden och vattenregleringar, återställning av flottleder samt större hänsynstagande till påverkan på vattenmiljön vid jord- och skogsbruksåtgärder.
2. Effekterna på vattenmiljön av miljögifter från både pågående och historiska utsläpp behöver minska.
3. Dricksvattenförsörjningen måste säkras.
4. Försurningseffekterna i sjöar och vattendrag behöver motverkas.
5. Övergödning är fortfarande ett problem i delar av distriktet, företrädesvis längs med kusten och i de södra delarna.

I åtgärdsprogrammet framgår att de åtgärder som åligger kommunerna är att bedriva tillsyn, ta fram strategier för dagvattenhantering, inrättande samt revidering och översyn av vattenskyddsområden och att uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner.

För närvarande bedriver Vattenmyndigheten arbetet med ny förvaltningsplan och åtgärdsprogram 2021–2027. Förslaget var ute på samråd våren 2021. När ny förvaltningsplan och åtgärdsprogram är framtagna behöver Härnösands kommun beakta dessa.

Öp 2040

Ökad exploatering leder till en ökande andel hårdgjorda ytor vilket kräver väl genomtänkta dagvattenlösningar för att minimera negativ påverkan av både yt- och grundvatten. Kommunens riktlinjer kring dagvattenhantering och att grönstruktur ska värnas vid förtätning samt att det bör tillföras grönska inom områden där det idag finns mycket hårdgjorda ytor motverkar negativ påverkan.

Flera av översiktsplanens utbyggnadsområden och utvecklingsområden för bostäder, näringsliv/turism eller verksamheter ligger nära sjöar, vattendrag eller kustvatten som omfattas av miljökvalitetsnormer. Störst risk för påverkan på MKN i och med ÖP 2040 bedöms ligga i nybyggnad eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen.

I utredning och miljöbedömning av de utpekade områdena för LIS (landsbygdsutveckling i strandnära läge, 2015) görs bedömningen att utpekade områden inte utgör risk för försämring av vattenförekomsternas status, men att eventuell påverkan på MKN måste följas upp och utredas i varje enskild tillståndsgivningsprocess. I utpekade LIS-områden finns i de flesta fall inte möjlighet att ansluta till kommunalt avlopp, varpå gemensamhetsanläggningar förespråkas.

Även inom områden där pågående markanvändning enligt översiktsplanen är tänkt att fortsätta, för exempelvis skogsbruk och jordbruk, finns en risk för påverkan på MKN vatten. Stora delar av kommunen pekats ut som just pågående markanvändning för dessa näringar och varsamhet kan behöva vidtas för att inte påverka statusen på berörda vattenförekomster. Att det saknas vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter för fyra av kommunens sju kommunala vattenverk innebär också en risk för påverkan på MKN för vatten.

Enligt ÖP 2040 ska hänsyn alltid tas till MKN vid tillståndsgivning av verksamheter som kan riskera att påverka vattenförekomsternas status eller möjligheter att uppnå MKN. Planen ger därmed förutsättningar för ett fortsatt arbete med dessa frågor. Avsaknad av VA-plan som underlag till översiktsplanen 2040 ses dock som en brist.

Då miljökvalitetsnormerna för ett antal vattenförekomster inte uppfylls i nuläget behöver arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten intensifieras. Planalternativet innehåller inga konkreta åtgärder som bidrar till förbättringar i så stor omfattning att miljökvalitetsnormerna bedöms kunna uppnås, men bedöms inte heller bidra till försämring. Kommunens avsikt är att beskriva tillståndet och påverkanskällor för kommunens kustvatten, sjöar och vattendrag samt lämpliga åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna kommer att ingå i den VA-plan som är under framtagande. Positivt med ÖP 2040 är att status och MKN för kommunens vattenförekomster redovisas som underlag i den digitala markanvändningskartan. På det sättet synliggörs kopplingen mellan föreslagen markanvändning och MKN vatten.

Nollalternativet

Inga alternativskiljande aspekter har identifierats.

BULLER

Miljökvalitetsnormen för buller gäller omgivningsbuller från alla vägar, järnvägar, flygplatser, tillståndspliktiga hamnar samt vissa större, utpekade industrigrenar i kommuner med mer än 100 000 invånare. För hela landet gäller miljökvalitetsnormen för större vägar (över 3 miljoner fordon/år) järnvägar (30 000 tåg/år) och flygplatser (över 50 000 flygflygningar/år).

För kommuner med fler än 100 000 invånare finns krav på att kartlägga omgivningsbuller och upprätta åtgärdsprogram som anges i förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Härnösands kommun omfattas således inte av skyldighet att upprätta sådant åtgärdsprogram men som alla andra kommuner ska även mindre kommuner sträva efter att begränsa bullerstörningar. Trafikverket ansvarar för att kartlägga bullersituationen för den statliga infrastrukturen.

HÅLLBARHETSMÅLEN

I följande avsnitt bedöms i vilken utsträckning Härnösands kommuns översiktsplan 2040 kan förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling. Bedömningen har skett utifrån samtliga globala hållbarhetsmål som delats in i en ekologisk, sociokulturell och ekonomisk dimension. För att bedöma hur utvecklingen kan bli om översiktsplanen för 2040 inte antas jämförs planförslaget med nollalternativet. Eftersom det är mycket som är lika mellan de båda alternativen är det i huvudsak det som skiljer alternativen åt som lyfts fram under rubriken Nollalternativ.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

Ekologisk hållbarhet handlar om upprätthållande av ekosystemets produktionsförmåga och minskad belastning på natur och människor.

Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

ÖP 2040

Härnösands kommun har som målsättning att öka sin befolkningsmängd från dagens 25 000 till 30 000 invånare år 2040. Det är en ökning med 20 procent. En ökad befolkningsmängd innebär generellt en ökad resursförbrukning och ökat resande vilket i sin tur får en negativ klimatpåverkan. Trots att den nya bebyggelsen i planförslaget planeras i eller i närheten av redan bebyggda områden så innebär det att översiktsplanen påverkar målet Bekämpa klimatförändringen i viss negativ riktning. De negativa effekterna kan dock komma att motverkas om de riktlinjer, ställningstaganden och åtgärder som lyfts i översiktsplanen för att bekämpa klimatförändringarna följs och genomförs.

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. Målet är att all utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och gemensamt engagemang för att bekämpa klimatförändringarna. Den gemensamma politiska viljan och ambitionsnivån är en viktig faktor för ett framgångsrikt hållbarhetsarbete och för möjligheten att nå måluppfyllelse.

Kommunens målsättning om att flytta över transporter från väg till järnväg, att gång- och cykel prioriteras framför kollektivtrafik och därefter fordonstrafik samt verka för klimatneutralt flyg, påverkar hållbarhetsmålet i viss positiv riktning.

Klimatförändringarna för Härnösand kommuns del kommer innebära ökade medeltemperaturer, fler värmeböljor, samt en ökad nederbörds mängd. Vid ökad nederbörd ökar risken för översvämningar, spridning av föroreningar, ökad risk för smittspridning via dricksvatten samt ökad risk för ras och skred. I översiktsplanen formuleras ett flertal riktlinjer inom en rad områden, såsom teknisk försörjning, grönstruktur och bebyggelseutveckling för att förebygga och möta förändringarna. Även ekosystemtjänster lyfts som en viktig del inom samhällsplaneringen som kommunen vill arbeta vidare med. I översiktsplanen identifieras tre områden som är aktuella för klimatanpassningsåtgärder; Godstjärn, Gerestabäcken och Gådeån.

Översiktsplanen påverkar målet Bekämpa klimatförändringen i viss positiv riktning även genom ställningstagande som rör bland annat energi, infrastruktur och transporter samt produktion och konsumtion. Läs mer under Mål 7 Hållbar energi för alla, Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Nollalternativ

Målet om befolkningstillväxt som formuleras i ÖP 2040 riskerar att innebära negativ påverkan på klimatet. Även fast inget sådant tillväxtmål uttrycks i ÖP 2011–2025 finns förutsättningar för i princip lika stor bebyggelseutveckling i båda alternativen. Den markanvändning och de utvecklingsområden som föreslås skiljer sig inte särskilt mycket åt mellan alternativen. I nollalternativet, dvs om ÖP 2011–2025 fortsätter att gälla skulle målet om 3000 nya bostäder som uttrycks i bostadsförsörjningsprogrammet (2019) ändå vara gällande.

Planförslaget bedöms kunna ge bättre vägledning och stöd i arbetet med klimatförändringar och klimatanpassningsåtgärder i jämförelse med nollalternativet. Det finns generellt ett större fokus på klimatfrågan med fler mål, ställningstaganden och överenskommelser både på internationell, nationell och kommunal nivå idag jämfört med när gällande ÖP togs fram. Kunskapsnivån har höjts och planeringsunderlag har tagits fram. Ekosystemtjänster som företeelse i samhällsplaneringen diskuterades inte på samma sätt då som idag.

Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla.

ÖP 2040

Genomförande av översiktsplanen kan delvis komma att påverka Mål 6 Rent vatten och sanitet i viss negativ riktning. Det eftersom en ökad befolkningsmängd och förtätning av bebyggelse generellt innebär en ökad andel hårdgjorda ytor, ökade utsläpp till mark, luft och vatten samt en ökad konsumtion och mer avfall. Det får till följd att föroreningsbelastningen på sjöar och vattendrag ökar. Konsekvenserna kan dock mildras med rätt åtgärder.

Det är viktigt för Härnösands kommun att säkra dricksvattenförsörjningen för kommunens invånare. Kommunens största vattenverk som försörjer Härnösands tätort tar sitt råvatten från ytvtentäkten Bondsjön. Kommunen saknar en naturlig alternativ reservvattentäkt vilket understryker vikten av att skydda vattentäkten från förorening och andra händelser som kan ske inom vattenskyddsområdet som kan påverka vattenkvaliteten negativt. I nära anslutning till Bondsjöns vattenskyddsområde uttrycker kommunen att det är viktigt att beakta detta vid en eventuell omfattande bebyggelseutveckling.

Mark som pekas ut för en framtida E4 förbifart går i närheten av Bondsjöns vattenskyddsområde. Det är av stor vikt att vattenkvaliteten inte riskerar att påverkas negativt och Trafikverket kommer att behöva hantera frågan vid en fortsatt planering.

För kommunens sju kommunala vattenverk är det endast två (Brunne och Bondsjön) som har fastställda skyddsområden med skyddsföreskrifter som uppfyller dagens krav för ett långsiktigt skydd. Detta är en risk som påtalas i översiktsplanen och något som kommunen har för avsikt att ta fram innan 2040. Om vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter fastställs påverkar det mål 6 i positiv riktning.

Det finns nio kommunala avloppsreningsverk i Härnösand. Kommunen bedömer att de kommunala anläggningarna är dimensionerade så att de klarar att ta emot avloppsvatten från ytterligare bebyggelse utan större ombyggnationer. Undantaget är anläggningarna i Rö Skjollsta där åtgärder krävs och avsikten är att det ska genomföras under hösten 2020.

I översiktsplanen föreslås ett antal utvecklingsområden utanför tätorten där det finns gemensamma eller enskilda avlopp och vattenbrunnar. En ökad utflyttning till områden utan kommunalt vatten och avlopp kan innebära en risk för negativ påverkan på det globala målet Rent vatten och sanitet. I planen framgår att olika hänsyn behöver tas inom områden beroende på om det är hög eller normal skyddsnivå som gäller för enskilda avlopp. Gemensamma avloppslösningar ska eftersträvas. För utvecklingsområdet Ytterfälle/Svartvik ska kommunen utreda om det ska försörjas med kommunalt vatten och avlopp, vilket är positivt.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet vatten och sanitet skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Att utreda kommunalt VA till Ytterfälle/Svartvik var dock inte aktuellt 2011–2025. Däremot uttrycktes behovet av att fastställa vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter redan i ÖP 2011–2025 och kommunen bör verka för att arbetet med att säkerställa långsiktig dricksvattenförsörjning prioriteras på både kommunal och regional nivå.

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling.

ÖP 2040

I Översiktsplanen föreslås ett antal områden för bebyggelseutveckling i kustområdet. Ungefär 50 procent av Härnösands 12 mil långa kustlinje har bebyggelse inom hundra meter. Genom att exploatera längs kustområden finns det en risk att planen har en negativ påverkan på mål 14 Hav och marina resurser. Kommunen framhåller dock betydelsen av att ha en balans mellan att möjliggöra för attraktiva boenden vid havet kontra växt- och djurliv och allmänhetens tillgänglighet till stränderna. Kommunen menar att utveckling av boendemiljöer i närheten av kusten bör hänvisas till prioriterade utvecklingsstråk och i anslutning till redan bebyggda områden. Ett antal områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, LIS områden, pekas ut längs kusten (läs mer under Mål 15 ekosystem och biologisk mångfald).

En ökad utflyttning till områden utan kommunalt vatten och avlopp kan innebära en risk för negativ påverkan på det globala målet Hav och marina resurser. Läs mer om det under rubriken Mål 6 Rent vatten och sanitet.

I ÖP pekar kommunen ut ett antal målpunkter som är lämpliga att utveckla för fritidsbåtar. Mer båttrafik i kustbandet kan ha en negativ inverkan på både natur- och kulturmiljöer. Kommunen menar därför att det är av vikt att styra utvecklingen till specifika platser för att minimera belastningen och lämna delar av kustbandet orörda. Muddring ska undvikas i grunda, vågskyddade områden med vegetation och i lek- och uppväxt områden för fisk.

Kommunen vill verka för att flytta över transporter från väg till sjöfart, möjliggöra för kryssningsfartyg att lägga till vid utsprångskajen och att farleden Nattviken genom centrala Härnösand fortsatt ska hållas öppen. En ökad båttrafik kan medföra risk för negativ påverkan

på havet och mål 14. En ökad sjöfart kan både innebära ökade utsläpp i havet (exempelvis avgaser och oljespill) och ökad risk för spridning av förorenade bottensediment. Samtidigt uttrycker kommunen att den miljöskuld som finns i Nattviken i form av förorenande havsbottensediment ska saneras, vilket påverkar mål 14 i positiv riktning.

I översiktsplanen framgår att kommunen ska verka för att miljö kvalitetsnormer för vatten uppnås, att riksintresse för yrkesfiske ska samverka med andra riksintressen i havet, att NATURA 2000 området Vänta litets grund ska värnas samt att den nationella Havsplanen ska beaktas. Detta är ett antal av de riktlinjer som formuleras i ÖP 2040 som kan komma att påverka målet Hav och marina resurser i positiv riktning.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet hav och marina resurser skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. I ÖP 2011–2025 uttrycktes inte att kryssningsfartyg vid utsprängskajen eller att kommunen ska verka för mer båttrafik som en viktig utvecklingsfråga för kommunen. Eftersom ÖP 2011–2025 inte heller motverkar att en sådan utveckling skulle kunna vara möjlig bedöms nollalternativet endast innebära en något mindre negativ påverkan på mål 14 Hav och marina resurser.

Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hejda förlusten av biologisk mångfald.

ÖP 2040

I planförslaget framgår att naturen i Härnösand är en av de viktigaste resurserna inför framtiden och en förutsättning för kommunens identitet, utveckling, hälsa och välmående.

Genomförande av översiktsplanen kan sannolikt komma att påverka mål 15 Ekosystem och ekologisk mångfald i både viss positiv och viss negativ riktning. Det framgår i översiktsplanen att det endast är en liten andel av naturen i kommunen som har ett skydd enligt 7e kapitlet miljöbalkens bestämmelser (naturreservat, biotopskyddsområden osv.)

Härnösands kommun ska arbeta för att öka andelen skyddad natur. Kommunen har för avsikt att revidera Naturvårdsprogrammet med åtgärdsplan, inventera naturområden för friluftslivet samt uppdatera Grönplanen med ett ekosystemperspektiv. En gemensam strategi och plan kring dessa frågor är viktigt för att påverka målet Ekosystem och ekologisk mångfald i positiv riktning.

Ett område för nya verksamheter pekas ut på Saltvik och det framgår av översiktsplanen att den våtmark som finns i området ska undvikas vid en storskalig etablering. Något kommunen bör uppmärksamma i kommande planering är att även om våtmarken inte tas i direkt anspråk så är våtmarker generellt sårbara och känsliga för förändringar även om det sker i dess närområde. Våtmarker påverkas dessutom negativt av pågående klimatförändringar.

NATURA 2000-områden, naturreservat och biotopskyddsområden behandlas i planen både i text och i karta. Områdena ska skyddas och det bedöms inte finnas några konflikter mellan dessa områden och föreslagna markanvändning. Däremot passerar både den föreslagna sträckningen av ny järnväg söderut och en ny E4-förbifart över Gädeåns vattensystem som är ett utpekade område av riksintresse för Naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada

och Trafikverket kommer att behöva beskriva och bedöma påverkan i kommande väg- och järnvägsplaner samt tillse att vattensystemet inte påverkas negativt.

Viss bebyggelse kommer att planeras inom naturmark vilket generellt bedöms som negativt ur ett klimat-, naturresurs- och ekosystemperspektiv. När jungfrulig mark tas i anspråk finns risk för negativa effekter på lokala arters habitat samt för spridning av växter och djur. Konsekvenserna är dock beroende av vilken utveckling som avses samt vilka värden som finns på platsen. I översiktsplanen pekas områden med kända höga naturvärden ut på karta. För att möjliggöra en utveckling av Ålands återvinningsanläggning pekar kommunen ut område för ändrad markanvändning verksamheter-industri i anslutning till anläggningen. Vid kommande planläggning behöver kommunen ta hänsyn till att Mjösjöbäcken som ligger inom området är ett objekt med höga naturvärden.

Bebyggelse i strandnära läge kan riskera att påverka djur- och växtliv både på land och i vatten på ett negativt sätt. Kommunen pekar ut ett antal s.k LIS-områden där det kan vara möjligt att upphäva eller få dispens från strandskyddet om åtgärden leder till utveckling av landsbygden. Kommunens ställningstagande om att djur- och växtlivet ska värnas även inom eller i anslutning till utpekade LIS-områden ses som positivt utifrån ett naturvårdsperspektiv. Inom utpekade LIS-områden vid Sjösjön, Dalomsviken på Hemsön Barsviken, Ytterfälle och vid Häggsjön finns kända höga naturvärden inom eller i närheten som behöver tas hänsyn till vid en kommande exploatering.

Till största del är kommunens intention att den pågående markanvändningen ska fortsätta och stora arealer är därför utpekade som områden för skogsbruk och jordbruk. Även inom områden med pågående markanvändning är det viktigt att höga naturvärden beaktas och inte riskerar att komma till skada. Ett långsiktigt hållbart brukande av både skog och odlingsmark är viktigt för att bevara en biologisk mångfald.

Nollalternativ

Riktlinjer, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet ekosystem och biologisk mångfald skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Att kommunen har för avsikt att öka andel skyddad natur uttrycks dock inte i ÖP 2011–2025. Den våtmark som finns i närheten av området som anges för nya verksamheter på Saltvik hade inte heller identifierats i ÖP 2011–2025. Med de naturinventeringar, planer och program som kommunen har för avsikt att ta fram så bedöms ÖP 2040 ge en något bättre förutsättning för att vägleda kommunens arbete framåt när det gäller biologisk mångfald och skyddad natur.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

ÖP 2040

- En ökning med 5000 invånare och 3000 nya bostäder till år 2040 innebär en ökad belastning på klimatet och miljön både på land och i vattnet.
- Ökad båttrafik riskerar att påverka havsmiljön negativt.
- Ett antal LIS-områden anges inom eller i närheten av områden med kända höga naturvärden (ej skyddade).
- + Planförslagets planeringsprinciper om förtätning och utveckling av bebyggelse i befintliga bebyggelsestråk motverkar negativa effekter på exempelvis klimatet.
- + Hållbara transportslag såsom gång, cykel och tåg prioriteras.
- + Klimatförebyggande ställningstaganden görs inom bl.a. områdena teknisk försörjning, energi och transporter. Ekosystemtjänster ska vara en del i kommunens samhällsplanering. Vid exploatering eller detaljplanering ska lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD övervägas).
- + Ingen utveckling av ny bostadsbebyggelse- eller LIS-områden pekas ut inom områden som är skyddade enligt miljöbalken (NATURA 2000, naturreservat, biotopskyddsområden). Tillgänglighet för allmänheten samt livsvillkor för djur- och växtliv ska beaktas vid kommunens stränder.
- + Alla förorenade områden med riskklass 1 och 2 ska vara åtgärdade till år 2050.
- + Upprättande av VA plan pågår (dricksvatten, dagvatten och avlopp). Vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter ska revideras så att de uppfyller dagens krav för långsiktigt säker dricksvattenförsörjning. Nödvattenplan för den kommunala vattentäkten Bondsjön ska upprättas.
- + Andelen skyddad natur ska öka i kommunen och Naturvårdsprogrammet revideras. Muddring i grunda, vågskyddade områden med vegetation och i lek- och oppväxtområden för fisk ska undvikas. Planeringen ska bidra till att MKN för vattenförekomster uppfylls.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka ekologisk hållbarhet i både negativ och positiv riktning. Planförslagets utvecklingsinriktning, ställningstaganden och förslag har inverkan på mål 6 Rent vatten och sanitet, mål 13 Bekämpa klimatförändringarna, mål 14 Hav och marina resurser och mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

De negativa konsekvenserna som ställningstaganden i planen innebär för ekologisk hållbarhet kan motverkas av andra ställningstaganden i ÖP 2040, inte minst när det gäller planeringsprinciperna kring ny bebyggelse och energi. Det är viktigt att ställningstaganden som motverkar negativa effekter får genomslag i kommande planering, tillståndsgivning och prövningar.

Det är viktigt att biologisk kompetens används vid kommande bedömningar av hur en åtgärd kan komma att påverka höga naturvärden och hur det i så fall kan undvikas vid en exploatering.

Det är viktigt att slutsatser och åtgärder i VA- planen efterlevs och följs upp i kommande arbeten. Särskilt med tanke på behovet av att säkerställa långsiktig vattenförsörjning. I VA-planen bör kommunen också visa på åtgärder för att uppfylla MKN för vatten.

Figur 7. Samlad bedömning och kommentarer ekologisk hållbarhet

SOCIOKULTURELL HÅLLBARHET

Sociokulturell hållbarhet handlar om att skapa ett samhälle med goda livsvillkor för alla människor.

Städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

ÖP 2040

I Härnösands förslag till översiktsplan pekas ett antal områden ut för ny bebyggelse. I huvudsak handlar det om förtätning i bebyggda områden eller en utveckling i befintliga bebyggelsestråk. Eftersom det kan innebära samnyttjande av teknisk försörjning, infrastruktur, ökat underlag för offentlig och kommersiell service samt fler möten mellan människor m.m. så påverkar det målet om Hållbara städer och samhällen i positiv riktning.

Kommunen har bostadsförsörjningsansvar och planerar för 3 000 nya bostäder fram till 2040. Det är viktigt att kommunen verkar för att det skapas ett varierat bostadsutbud vad gäller exempelvis storlek och upplåtelseform i de olika kommundelarna. Det eftersom det gynnar möten mellan människor i olika åldrar och från olika bakgrund. Kommunen har för avsikt att fokusera på barnfamiljer i kommundelarna Häggdänger, Stigsjö, Älandsbro och Högsjö. Det för att stärka underlag för skolorna som finns i dessa områden. I Brunne kommundelscentrum är avsikten att fler bostadsalternativ (lägenheter, radhus, plusboenden) ska möjliggöras som kan skapa en rotation på bostadsmarknaden så att fler målgrupper kan flytta dit samt att äldre kan bo kvar i sin kommundel. Kommunen har också för avsikt att ta fram en strategi för utveckling av boende, äldreomsorg och omsorg i kommundelarna.

Vid förtätning inom städer kan det finnas en risk att gröna stråk och människors s.k. närmiljö försvinner. Kommunen framhåller att parktytor ska värnas och utvecklas vid förtätning samt att grönsstrukturplanen ska uppdateras och inkludera grönytefaktor och ekosystemtjänster som en del av planen. Någon stor risk för att kommunen förtätas så mycket så att gröna stråk försvinner bedöms inte föreligga. Det finns nämligen såväl lucktomter som andra hårdgjorda ytor som också kan användas vid en förtätning i staden.

Kommunen menar att grönsstrukturen är lika viktig som bebyggelsestrukturen för att skapa attraktiva livsmiljöer. Härnösands kommun ska eftersträva fler gemensamhetsytor och mötesplatser som tilltalar en bred målgrupp. Kommunen uttrycker att genom sin samhällsplanering ska människor uppmuntras till att vistas i det offentliga rummet, detta kan exempelvis vara genom att skapa spännande besöksmål, mötesplatser eller genom att aktivt planera för och stimulera användande av sammanhållna cykel- och gångstråk. En gång- och cykelplan ska tas fram.

Kommunen har för avsikt att ta fram ett planprogram för stadsdelen Kronholmen som kommunen menar har goda möjligheter att utvecklas till en miljöanpassad stadsdel i centrumnära läge. Avsikten är att verksamheter, service och bostäder ska samspela för att skapa en levande miljö som binder ihop handelsområdet Ankaret, Härnösands central och centrum. Närheten till Härnösands central och ny järnväg söderut möjliggör för att Kronholmen kan bli

Härnösands framsida och boendestadsdel för pendlare. Eftersom det är ett gammalt industriområde kommer markundersökningar att vara nödvändiga i kommande planeringsskeden.

Kommunen pekar ut Antjärn/Kittjärn som ett utvecklingsområde för ytkrävande verksamheter och industri tack vare dess strategiska placering. Här möts den framtida järnvägen och den nuvarande och framtida dragningen av E4 vilket gör området strategiskt lämpligt.

Kommunen har tagit fram ett gestaltningsprogram för centrala Härnösand (2019) som ligger till grund för ÖP 2040. Gestaltningsprogrammet är en samling riktlinjer för utformning av det offentliga stadsrummet och visar vilka arkitektoniska principer som ska ligga till grund för byggnader, grönytor och gator. I ÖP 2040 framgår även att kulturmiljöer bidrar till en god bebyggd miljö, är av stor betydelse för utvecklingen av besöksmål och bidrar till kommunens unika karaktär. Kommunen har för avsikt att genomföra kulturmiljöinventeringar i utvecklingsprojekt, upprätta ett kulturmiljöprogram som omfattar hela kommunen samt ersätta detaljplanerna i Östanbäcken och Långgatan med syfte att skydda de höga kulturmiljövärden som områdena besitter. Kommunens riktlinjer angående gestaltad livsmiljö och kulturmiljöer påverkar målet Hållbara städer i positiv riktning.

I ÖP 2040 lyfts kultur även i dess vidaste mening. Kommunen menar att kultur är grundläggande för människors välbefinnande och utgör grunden i arbetet för ökad jämlikhet, demokrati och hållbar samhällsutveckling. Konstnärlig gestaltning i den offentliga miljön ska stärkas genom att minst en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig utsmyckning/gestaltning vid större investeringar och att enprocentregeln ska eftersträvas även när kommunen säljer mark för exploatering.

Översiktsplanen pekar ut områden och/eller riktlinjer kring förorenade områden, avfall, buller, och farligt gods. Det vore även fördelaktigt att arbeta med buffertzoner på markanvändningskartan kring områden för tung industri och liknande.

Översiktsplanen påverkar Mål 11 Hållbara städer och samhällen i viss positiv riktning även genom ställningstagande som rör friluftsliv, energi, teknisk försörjning, infrastruktur och transporter samt produktion och konsumtion. Läs mer under Mål 3 Hälsa och välbefinnande, Mål 7 Hållbar energi för alla, Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet Hållbara städer och samhällen skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Även fast inget mål om befolkningstillväxt uttrycks i ÖP 2011–2025 finns förutsättningar för i princip lika stor bebyggelseutveckling i båda alternativen.

Föreslagen markanvändning skiljer sig inte så mycket åt och samma planeringsprinciper kring bebyggelseutveckling är gällande. Riktlinjer har dock konkretiserats och förtydligats inom en rad ämnesområden som grönstruktur, teknisk försörjning och kultur b.l.a. vilket innebär att planförslaget bedöms kunna ge en bättre förutsättning för att vägleda kommunen framåt när det gäller arbetet med långsiktigt hållbara städer.

Säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar

ÖP 2040

Härnösands kommuns översiktsplan 2040 påverkar målet om Hälsa och välbefinnande i positiv riktning genom utvecklingsinriktningen och en rad ställningstaganden som görs i planen. Bland annat föreslås en tätare bebyggelsestruktur som ger en förutsättning för att fler människor kan gå och cykla mellan målpunkter. Gång- och cykel ska prioriteras framför kollektivtrafik och sen biltrafik. Många i Härnösand bor redan idag inom 3 km från Härnösands central vilket är en bra utgångspunkt för motion i vardagen. Fler människor, av olika bakgrund, ålder och kön, som rör sig i det offentliga rummet ger också en ökad känsla av trygghet.

Ett antal gång- och cykelstråk från centralorten och ut mot kommundelarna planeras och kommunen har för avsikt att utreda om den gamla banvallen norrut från Härnösands central kan omvandlas till vandringsled/gång- och cykelstråk. Ytterligare åtgärder för att förbättra förutsättningar för god hälsa och välbefinnandet hos invånare och besökare som nämns i planen är; friluftspan ska tas fram, ny sporthall på Högslätten planeras samt att Vårdkasen och Bondsjöhöjdens fritids- och friluftsområden ska utvecklas. Allmänhetens tillgänglighet till stränderna ska också värnas.

Arkitektur, kultur och kulturmiljöer är viktigt för vårt välbefinnande. Kommunen har för avsikt att genomföra en kulturmiljöinventering som kan fungera som underlag i kommande bygg-plan och tillståndsärenden. Kommunen har tagit fram ett gestaltungsprogram som ska vara vägledande för ny- om och tillbyggnader inom Härnösands centrala delar. Kommunen uttrycker också att medel för konstnärlig gestaltning ska avsättas vid större investeringar och när kommunen säljer mark för exploatering.

Kommunen har för avsikt att åtgärda förorenade områden i kommunen (klass 1 och 2) senast innan år 2050. Sanering av förorenade bottensediment i Nattviken, vilka härrör från tidigare industriverksamhet, ska också göras. Markundersökningar kommer att behöva genomföras inom Utvecklingsområdet Kronholmen vid kommande planläggning och vid behov åtgärdas inför exploatering. Åtgärder för att ta bort föroreningar i mark och vatten påverkar målet God hälsa och välbefinnande i positiv riktning.

Riktlinjer och ställningstaganden kring behov av trafiksäkerhetshöjande åtgärder längs Södra vägen, att god luftkvalitet ska värnas i kommunen samt att bullerpåverkan ska utredas vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur påverkar målet om hälsa och välbefinnande i positiv riktning.

Planförslaget skapar möjligheter för förbättrad folkhälsa genom att erbjuda möjligheter att bo nära stadskärnan, landsbygden samt nära kust, skärgård och hav. Sammanfattningsvis bedöms planförslaget medföra en tillgängligare, säkrare, hälsosammare och mer inkluderande kommun vilket innebär positiva konsekvenser för folkhälsan.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med fritid, hälsa och välbefinnande jämfört med nollalternativet. Det eftersom det finns fler konkreta åtgärder som rör i huvudsak fritid i ÖP 2040 jämfört med ÖP 2011–2025.

Säkerställa att alla har tillgång till förlitlig, hållbar och modern energi till en överkomlig kostnad.

ÖP 2040

En ökad befolkning och 3000 fler bostäder till 2040 innebär generellt ökade transporter, ökad bilanvändning och ökad energianvändning. Därför har översiktsplanen en viss negativ påverkan på mål 7. Hållbar energi för alla. Samtidigt så är ambitionen i översiktsplanen att det ska ske en förtätning av bostäder i befintliga bebyggelsestrukturer vilket i sin tur innebär ett ökat underlag för anslutning till fjärrvärme och kollektivtrafik osv, vilket får anses kunna ha en viss positiv inverkan på mål 7. Härnösands kommun uttrycker också att arbete med att förebygga avfall, främja återvinning och ett ansvarsfullt återbruk ska inkluderas i samhällsplaneringen vid exempelvis utvecklingen av nya bostads- och verksamhetsområden. Det särskilt eftersom en ökad befolkning ger ökade avfallsmängder.

Härnösands kommun ska med elmarknaden som möjliggörare skapa förutsättningarna för en hållbar framtid fram till 2040. Kommunkoncernen ska vara självförsörjande på lokalproducerad energi från sol, vind och trädbränslen. Fram till år 2040 ska allt fler klara sig på förnyelsebara energikällor, oavsett om man är boende i eller utanför tätorten. Härnösand ska arbeta för en elektrifierad transportsektor, där fler kan ladda sina elbilar i hemmet och på strategiska platser i kommunen.

Kommunen vill inte att några nya vindkraftsområden ska pekats ut men ser gärna att befintliga vindkraftsområden förtätas. Kommunen har också för avsikt att utreda möjligheten med solfångarfält samt om kraftvärmeverket kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan. Kommunen eftersträvar att uppnå samarbeten och synergieffekter som ökar energieffektiviteten och minskar energispillet. Alla processer där externa och interna verksamheter kan bidra med värme till fjärrvärmenätet ska uppmuntras. Detta påverkar målet om hållbar energi i positiv riktning.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens och andra myndigheters arbete med frågor som kan komma att ha en positiv påverkan på målet Hållbar energi jämfört med i nollalternativet. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

ÖP 2040

I Härnösands översiktsplan 2040 finns riktlinjer som påverkar mål 2 Ingen hunger i viss positiv riktning. Det handlar bland annat om att värna jordbrukets produktivitet och att odling ska ha företräde på jordbruksmarken framför annan markanvändning. Kommunen verkar också för närproducerat och en hållbar livsmedelsproduktion. Mål 2 Ingen hunger hänger ihop med Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med hållbar livsmedelsförsörjning. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

ÖP 2040

Utbildning som grundar är ett av ledorden i kommunens Tillväxtstrategi (2021) som i sin tur utgör utgångspunkt för kommunens planförslag. Målet God utbildning för alla är dessutom ett av de globala målen som varit prioriterade i kommunens arbete med framtagande av översiktsplanen. I översiktsplanen finns riktlinjer som kan påverka Mål 4 God utbildning för alla i viss positiv riktning. Kommunen anser exempelvis att både kulturmiljö och skogsområden ska ses som en del av utbildningsmiljön. Generellt sett så är det dock en ganska svag koppling mellan planförslaget och Mål 4.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Avskaffa all form av fattigdom överallt.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och Mål 1 Ingen fattigdom.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

ÖP 2040

Mål 5 Jämställdhet är ett av de globala målen som varit prioriterade i kommunens arbete med framtagande av översiktsplan 2040. De riktlinjer som finns i ÖP om att blanda verksamheter och bostäder, trygga utemiljöer samt en utbyggd och god kollektivtrafik bedöms öka jämställdheten i ett samhälle. I planen uttrycker kommunen också att vid urval av offentlig konst och gestaltning ska representation vara en prioriterad fråga. I övrigt bedöms det vara en relativt svag koppling mellan planförslaget och Mål 5 Jämställdhet.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

Främja fredliga och rättvisa samhällen för hållbar utveckling samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner på alla nivåer.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

SOCIAL HÅLLBARHET

ÖP 2040

- En ökad befolkning med 5000 personer till år 2040 innebär ökad resursanvändning och mer avfall.
- Förtätning inom bebyggda områden föreslås vilket kan innebära risk för ökade störningar när det gäller bland annat buller.
- + Hållbara transportslag såsom gång, cykel och tåg prioriteras. Vid befintliga och nya handelsplatser är tillgängligheten med gång-, cykel- och kollektivtrafik mycket angelägen. Bra för både hälsan och klimatet. En gång- och cykelplan ska tas fram.
- + Blanda bebyggelse, verksamheter och service på området Kronholmen för en miljöanpassad stadsdel.
- + En blandad bebyggelse ska bidra till att fler människor oavsett ålder, kön eller etnicitet får möjlighet att ta plats i det offentliga rummet. I kommunen ska det vara nära till varandra och till olika målpunkter. En blandad bebyggelse och upplåtelseformer innebär möjlighet att bidra till positiv inverkan på trygghet, jämställdhet och jämlikhet.
- + Grönstruktur ska prioriteras för att skapa attraktiva livsmiljöer. Livet mellan husen ska upplevas trygga, tillgängliga och tilltalande. De flesta i kommunen kommer ha närhet till rekreationsytor i form av grönområden
- + Arkitektur, form och design ska genomsyra utvecklingen för en attraktiv stadsmiljö. Gestaltungsprogram för centrala Härnösand ska vara vägledande. Översiktsplanens inriktning bedöms ge goda förutsättningar för att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Kommunen ska bland annat upprätta ett kulturmiljöprogram, göra kulturmiljöinventeringar samt skydda höga kulturmiljövärden genom nya detaljplaner för bostäderna i Östanbäcken och vid Långgatan.
- + Friluftslivsplan ska upprättas, fritidsanläggningarna på Högslätten, Vårdkasen och Bondsjöhöjden ska utvecklas samt att gamla banvallen norrut ska omvandlas till cykel- och vandringsled. Översiktsplanens inriktning mot att bli mer gång- och cykelvänlig kommer att påverka folkhälsan positivt.
- + Fram till år 2040 ska allt fler klara sig på förnyelsebara energikällor, oavsett om man är boende i eller utanför tätorten. Möjligheten med solfångarfält samt om kraftvärmeverket kan bli en producent av värme, elektricitet och negativ koldioxidpåverkan ska utredas. Kommunen eftersträvar samarbeten och synergieffekter som ökar energieffektiviteten och minskar energispillet.

Fortsättning på nästa sida.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka sociokulturell hållbarhet i både negativ och positiv riktning. Planförslagets utvecklingsinriktning och många av planens ställningstaganden och förslag bedöms påverka Mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 7 Hållbar energi för alla samt mål 11 Hållbara städer. När det gäller mål 1, 2, 4, 5 och 16 är det generellt en relativt svag koppling till innehållet i ÖP. Kommunen kan dock verka för positiv påverkan på målen i sin övriga verksamhet och genom andra kommunala planer, policies och program.

En översiktlig bullerkartering för områden i nära anslutning till väg/järnväg och annan störande verksamhet skulle kunna tas fram som ett planeringsunderlag för kommande plan-, bygglov- och tillståndsärenden. Även vibrationer kan med fördel hanteras i översiktsplanen.

En fungerande grön infrastruktur gynnar både folkhälsan, biologisk mångfald, ekosystemtjänster och klimatarbetet. Det är viktigt att den uppdaterade grönstrukturplanen får genomslag i kommande plan-, bygglov- och övriga exploateringsärenden.

För en god livsmiljö är det viktigt att planeringsinriktningen i kommunens gestaltungsprogram följs i kommande plan- och bygglovsärenden samt övriga åtgärder som ska genomföras i stadens centrala delar. För exploatering inom område för riksintresse centrala Härnösand kan MKB kulturmiljö komma att bli nödvändigt att upprätta i kommande detaljplaner.

Figur 8. Samlad bedömning och kommentarer Sociokulturell hållbarhet

EKONOMISK HÅLLBARHET

Ekonomisk hållbarhet handlar om god hushållning med och effektivt tillvaratagande av mänskliga och materiella resurser.

Främja hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

ÖP 2040

Översiktsplanen kan komma att innebära att Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion påverkas i viss positiv riktning.

I Härnösands kommun ska självförsörjningsgraden vara hög, både genom småskaligt jordbruk och innovativ storskalig matproduktion. Härnösands kommun ser stora möjligheter med att långsiktigt utvecklas till Norra Sveriges food tech centrum och skapa strategiska sammanhang som stärker utvecklingsområdet. Med food tech menas att med innovation, data och digital teknik förändra produktion, distribution och konsumtionen av mat. Det kan exempelvis röra sig om nya tekniker för odling i stadsmiljöer, försäljning av överblivna livsmedel via nätet eller crowdfunding av andelar i en ko exempelvis. Eftersom utvecklingen likt annan storskalig verksamhet kommer att kräva stora markarealer, kraftfull energiförsörjning, logistiklösningar och avfallshantering så är framtidens livsmedelsindustri inkluderad i kommunens utpekade verksamhets- och industriområden. Detta innebär också att det finns risk för negativ påverkan på andra globala mål såsom Hållbar energi och Minska klimatförändringen om inte tillfredsställande och hållbara lösningar uppnås.

I planförslaget uttrycker kommunen att odling ska ha företräde på den befintliga jordbruksmarken framför annan markanvändning. Det framgår också att jordbruksmarken behöver brukas för att kunna vara produktiv. Dessa riktlinjer bedöms komma att inverka positivt på uppfyllelse av mål 12.

Det finns sju materialtäkter med miljötillstånd i kommunen, varav en är av naturgrus. Kommunens målsättning är att öka uttag av berg och minska exploateringen av naturgrus samt att se tillståndsgivning av materialtäkter ur ett regionalt perspektiv. Detta bedöms påverka mål 12 i positiv riktning.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med frågor som rör målet hållbar produktion och konsumtion. Det eftersom frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 jämfört med i nollalternativet.

Verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

ÖP 2040

I ÖP uttrycker kommunen att näringslivet ska ges rätt förutsättningar och verktyg för att utvecklas till år 2040. Kommunen menar att goda förutsättningar för etablering och expansion genererar lust och engagemang som i sin tur skapar fler arbetstillfällen, innovationer och företag. En god regional samverkan ska eftersträvas för att lyckas skapa en attraktiv och stark region som lockar nya etableringar och kan tillgodose framtida kompetensförsörjning. Till detta hör att pendlingsmöjligheterna behöver utvecklas inom och utanför regionen för att skapa en större arbetsmarknad. Kommunens ställningstaganden kan komma att påverka Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt i positiv riktning.

Kommunen har i dagsläget en relativt hög andel äldre invånare jämfört med riket. I ÖP 2040 framgår att kommunen siktar på att bli 5000 fler invånare till 2040 och att 3000 nya bostäder ska byggas. Genom en variation av boenden samt andra föreslagna åtgärder för en god boendemiljö ger kommunen en god förutsättning för en demografiskt balanserad inflyttning. Många inflyttare i arbetsför ålder skulle bland annat underlätta kompetensförsörjningen till regionens företag. Kommunens samhällsplanering kan således även på det sättet påverka mål 8 i viss positiv riktning.

Besöksnäringen är en starkt växande bransch och kommunen menar att Höga Kusten som destination aldrig har varit mer attraktiv än nu. Kommunen har för avsikt att skapa en sammanhållen, tillgänglig och tydlig destination i Härnösand genom att ha besöksnäringens perspektivet i all samhällsplanering. Regional samverkan lyfts som en nyckelfaktor. En genomtänkt besöksnäringstrategi och regional samverkan kan innebära fler arbetstillfällen och en positiv påverkan på mål 8.

Nollalternativ

Ställningstaganden, förslag och planeringsinriktning för frågor som rör målet Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt skiljer sig inte så mycket åt i nollalternativet jämfört med planförslaget. Planförslaget har dock ett större fokus på besöksnäring där de ställningstaganden och riktlinjer som finns är mer konkretiserade vilket kan komma att innebära att ÖP 2040 bättre kan vara vägledande för kommunen i det framtida arbetet kring besöksnäringen.

Bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering och främja innovation.

ÖP 2040

Genom ställningstaganden som görs i planförslaget kan mål 9 Hållbar industri och infrastruktur komma att påverkas i viss positiv riktning. Kommunen har bland annat för avsikt att verka för att transporter flyttas över från väg till järnväg och båt. Utifrån ett hållbarhetsperspektiv förordar kommunen att ny järnväg söderut prioriteras framför en ny E4

förbifart. Nya Ostkustbanan lyfts som en av kommunens viktigaste frågor för kommunens framtida utveckling. Även de riktlinjer som finns i ÖP som avser bredbandsutbyggnaden i kommunen är en del i en hållbar regionförstoring eftersom det bland annat möjliggör att arbeta på en ort och bo i en annan.

Kommunens ambition att verka för storskalig matproduktion och centrum för foodtech kan innebära att kommunen lyckas locka till sig strategisk kompetens och innovativa företag inom dessa områden. Läs även mer under Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt under mål 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Nollalternativ

Planförslaget bedöms ge möjlighet till bättre vägledning för kommunens kommande arbete med frågor som kan påverka målet hållbar industri och infrastruktur i positiv riktning. Frågan har en större tyngd i planförslaget och det finns fler konkreta åtgärder i ÖP 2040 när det gäller framförallt hållbart näringsliv och innovationer jämfört med i nollalternativet.

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

ÖP 2040

Generellt sett så är det en relativt svag koppling mellan planförslaget och mål 10 Minskad ojämlikhet.

Nollalternativ

Inga alternativskiljande konsekvenser har identifierats.

EKONOMISK HÅLLBARHET

ÖP 2040

- + Som bilaga till översiktsplanen finns en handlingsplan som visar hur och i vilken takt genomförandet och förverkligandet av översiktsplanen är tänkt att gå till. I den framgår vem eller vilken förvaltning/avdelning som ansvarar för genomförande och när det ska vara genomfört. Detta underlättar även kommande uppföljning av översiktsplanen.
- + Kommunen vill att självförsörjningsgraden i Härnösands kommun ska vara hög, både genom småskaligt jordbruk och innovativ storskalig matproduktion.
- + Härnösands kommun har för avsikt att bli Norra Sveriges food tech centrum.
- + Jordbrukets produktivitet ska värnas och odling ha företräde på befintlig jordbruksmark framför annan markanvändning. Kommunen vill verka för närproducerat och en hållbar livsmedelsproduktion
- + En ny järnväg söderut är kommunens mest prioriterade utvecklingsfråga.
- + Kommunen kan genom att möjliggöra för goda boende- och livsmiljöer locka till sig invånare i arbetsförålder och säkra kompetensförsörjningen för näringslivet. En mer demografisk balans är även positivt ur ett kommunalekonomiskt perspektiv.
- + En god regional samverkan ska eftersträvas för att lyckas skapa en attraktiv och stark region som lockar nya etableringar och kan tillgodose framtida kompetensförsörjning.
- + Översiktsplanens föreslagna mark- och vattenanvändning ger god balans mellan olika typer av markanvändning och för en levande landsbygd.
- + Kommunens planeringsprinciper om förtätning och bebyggelse i befintliga bebyggelsestrukturer sparar markresurser och möjliggör en kostnadseffektiv utbyggnad och driftsekonomi av bland annat teknisk försörjning.

Kommentar och fortsatt arbete

Härnösands kommuns förslag till ÖP 2040 bedöms påverka ekonomisk hållbarhet i viss positiv riktning. Översiktsplanens riktlinjer och ställningstaganden påverkar i huvudsak Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion. När det gäller mål 10 Minskad ojämlikhet är det generellt en relativt svag koppling till innehållet i ÖP. Kommunen kan dock verka för positiv påverkan på målet i sin övriga verksamhet och genom andra kommunala planer, policys och program.

Handlingsplanen som tagits fram för förverkligandet av översiktsplanen kommer att kunna vara ett viktigt inspel för kommunen i kommande budgetarbeten.

Figur 9. Samlad bedömning och kommentarer Ekonomisk hållbarhet

FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING

Enligt lagstiftning, 6 kap 11 § miljöbalken, ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Hållbarhetsbedömningen av Härnösands förslag till ny översiktsplan 2040 är på en övergripande nivå med utgångspunkt i översiktsplanens kartor samt föreslagna strategier och ställningstaganden. Översiktsplanen är vägledande för kommunens och andra myndigheters efterföljande arbete och hur hållbar utvecklingen blir i Härnösand är avhängigt själva förverkligandet av översiktsplanen. Som bilaga till översiktsplanen har en handlingsplan tagits fram som visar hur och i vilken takt genomförandet och förverkligandet av översiktsplanen är tänkt att gå till. I den framgår vem eller vilken förvaltning/avdelning som ansvarar för genomförande och när det ska vara genomfört. Detta underlättar kommande uppföljning av översiktsplanen.

Kommunen behöver genomföra de att-göra punkter som identifieras i ÖP 2040 samt efterleva de ställningstaganden som främjar en hållbar utveckling i kommande plan-, lov-, tillstånds och övriga exploateringsfrågor. Kommunen kan med fördel också arbeta in de kommentarer till fortsatt arbete som framgår under respektive hållbarhetsaspekt i föregående avsnitt.

Uppföljning av ÖP har stor betydelse för att det långsiktiga målet om att en hållbar utveckling ska uppfyllas. Tillståndet i miljön och hälsoläget hos befolkningen bör kontinuerligt och regelbundet kartläggas och utvärderas i vilken grad översiktsplanens strategier för miljö och hälsa får genomslag i kommunens planering och beslutsfattande.

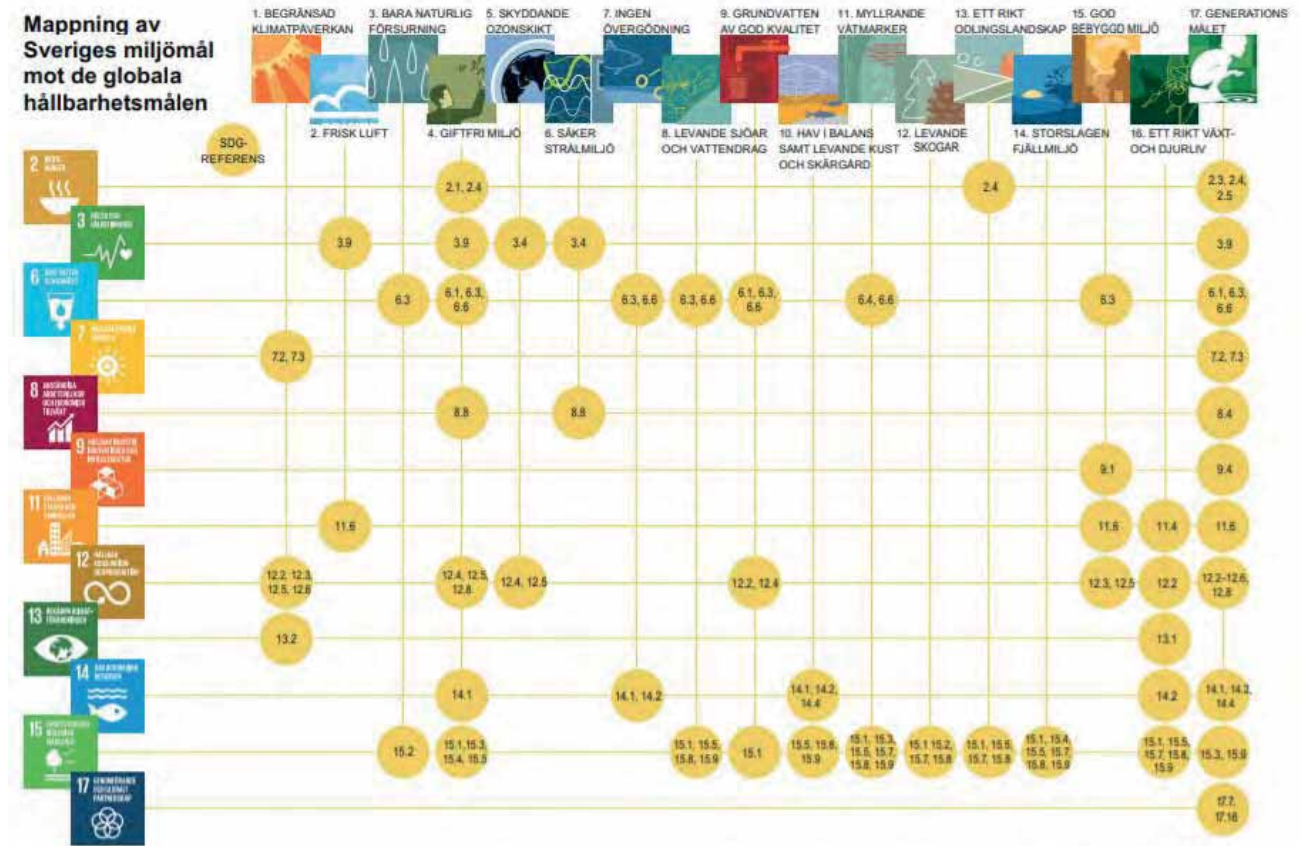
Uppföljning av översiktsplanens påverkan på människa och miljö kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet. Uppföljning görs även genom det efterföljande arbetet i kommunen, med bl.a. detaljplaner, andra planer, tillstånd och lov samt miljökonsekvensbeskrivningar som kan vara kopplade till dessa.

BILAGA 1 OBLIGATORISKT INNEHÅLL I EN MKB

En miljökonsekvensbeskrivning i en strategisk miljöbedömning ska innehålla (MB 6 kap 11§):

- En sammanfattning av planens innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program.
- En identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd.
 - Uppgifter om olika aspekter av miljöförhållanden.
 - Miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs
 - Miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt
 - Befintliga miljöproblem som är relevanta för planen, särskilt miljöproblem som rör ett sådant område som avses i 7 kap miljöbalken eller annat område av särskild betydelse för miljön, och
 - Hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn.
- En identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen kan antas medföra.
- Uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter
- En sammanfattning av de överväganden som har gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes
- En redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför
- En icke- teknisk sammanfattning

BILAGA 2 MAPPING AV SVERIGES MILJÖMÅL MOT DE GLOBALA MILJÖMÅLEN

FOTNOT: Hållbarhetsmålen Ingen fattigdom, God utbildning, Jämställdhet, Minskad ojämlikhet samt Fredliga och inkluderande samhällen saknar motsvarigheter i Sveriges miljömål. [HTTP://SVERIGESMILJOMAL.SE](http://sverigesmiljomal.se)

Figur 3. Mappning av Sveriges miljömål mot de globala hållbarhetsmålen. Naturvårdsverket, sverigesmiljomal.se.

Härnösands
kommun

Dnr KS2022-000256

Översiktsplan 2040 – Utlåtande

Innehåll

Granskningsprocessen.....	3
Utskick	4
Dialoger.....	4
Övriga ändringar efter granskning	4
Inkomna synpunkter och kommentarer	9
Myndigheter	9
Länsstyrelsen Västernorrland	9
Trafikverket.....	24
Post- och telestyrelsen	28
Naturskyddsföreningen.....	28
Svenska kraftnät.....	32
Sjöfartsverket	32
Statens geologiska undersökning.....	33
Statens geologiska institut.....	33
Sametinget	33
Region Västernorrland	33
Fortifikationsverket	34
Försvarsmakten	34
HaV.....	34
MSB	35
Kommuner och bolag	35
Sundsvall kommun.....	35
Örnsköldsviks kommun.....	36
Sollefteå kommun	36
Timrå kommun	37
Kramfors Kommun	37
HEMAB.....	38
Kommunala pensionärsrådet	40
Företag.....	40
Hemsö Energi AB och Hemsön Skog AB.....	40
Privatpersoner och föreningar	43
Byåkers intresseförening.....	43
Häggdånger	43
Myran/Sälsten.....	44
Elöverkänslighet	44
LIS-område Hemsön	45
Enkätsynpunkter	46
Bilaga 1 – Kopia av missiv	50

Översiktsplan 2040 – Utlåtande

I enlighet med Plan och bygglagen 3 kap. 17 § har kommunen efter granskningen sammanställt alla inkomna synpunkter i ett utlåtande. Här redovisas vilka eventuella ändringar i planen som synpunkterna har lett till efter granskningen. Om det finns synpunkter som inte tillgodoses i planförslaget har detta särskilt motiverats. Utlåtandet bifogas övriga översiktsplanehandlingar.

Efter granskningen har ett antal revideringar och förtydliganden genomförts i översiktsplanen som i större utsträckning förväntades bemöta Länsstyrelsens synpunkter i granskningsyttrande. Av den anledningen valde Härnösands kommun att begära ett tilläggsyttrande från Länsstyrelsen i enlighet med PBL 3 kap 18 a § 2.

Inga principiella ändringar har gjorts vad gäller inriktning och mål för översiktsplanen (PBL 3 kap. 18 §). Med föreslagna revideringar läggs förslaget fram till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för godkännande och antagande.

Granskningsprocessen

Kommunstyrelsen godkände att granskningsförslaget av översiktsplan 2040 gick för granskning den 30 november 2021. Granskningsskedet skulle pågå till den 15 februari 2022. Några remissinstanser bad om anstånd, vilket resulterade i en förlängd granskningstid till den 1 mars.

Kungörelse

Översiktsplan 2040
Kungörelse

Instans	Kommunstyrelse
Förvaringsplats för handlingarna	Sambiblioteket, Servicecenter, Universitetsbacken 3A
Ansvarig för kungörelsen	Andreas Sjölander
Dokument	Kungörelse- Översiktsplan 2040.pdf (pdf, 89.8 kB)
Tillgängligvandet publicerat	2021-12-03 t.o.m. 2022-02-15

Du kan ta del av förslaget på harnosand.se/op2040 - samt i fysisk form på Sambiblioteket, plan 1 och i de meröppna biblioteken i Hälledal och Viksjö.

Synpunkter på förslaget till översiktsplan ska lämnas skriftligt senast den 15/2 2022 till op@harnosand.se eller till Härnösands kommun, 871 80 Härnösand, Märk brevet med "Synpunkt översiktsplan".

Granskningen kungjordes i den lokala tidningen (Tidningen Ångermanland), på kommunens digitala anslagstavla och som nyhet på kommunens hemsida.

Granskningsförslaget fanns presenterat digitalt (både som kartberättelse och i PDF-format) på

kommunens hemsida under www.harnosand.se/op. Under granskningstiden gick det även att ta del av förslaget i fysiskt format både på Sambibliotekets (kommunens stadsbibliotek) entréplan men även på de "meröppna" biblioteken på landsbygden, i kommundelarna Högsjö och Viksjö.

Synpunkterna ska enligt plan- och bygglagen inlämnas skriftligen till kommunen. Därav hänvisades synpunkter på förslaget till ÖP-brevlådan (op@harnosand.se), till kommunens posthantering eller till den digitala enkäten som var en del av den digitala kartberättelsen.

Utskick

Handlingarna med bilagor och tillhörande missiv skickades ut till berörda myndigheter och kringliggande kommuner i enlighet med plan och bygglagen. Lokalt viktiga föreningar, kommunala råd, politiska partier inkluderades även i utskicket. Se missiv och sändlista i bilaga 1.

Dialoger

Inga riktade dialoger genomfördes i samband med granskning av översiktsplanen. Vissa föreningar, myndigheter och politiska partier anmälde sitt intresse för presentation av förslaget, på vilka grunder som det genomfördes.

Övriga ändringar efter granskning

Ändringar som är genomförda i handlingen mellan tiden för granskning och antagande som inte direkt kan hänvisas som ett svar på en synpunkt, presenteras nedan.

Ändringar utifrån plats

Byåker – Tagit bort utvecklingsområde bostäder för Byåker (se streckat område i kartan nedan), efter inkommen synpunkt från Naturskyddsföreningen. En att göra punkt att adderats som ska utreda på vilket sätt som Byåker kan kompletteras med fler bostäder i framtiden.

Antjärn – Utökat industriområdet efter dialog med markägarna i området. Det större området som även fanns med under granskningen kommer att vara möjligt att utveckla först på längre sikt på grund av materialtäktens verksamhet. Området runt Motorbanan på kortare sikt, vilket kommit på förslag under dialogen med markägarna. Kommunen anser att förutsättningarna är desamma och att samma utredningar kommer att behöva genomföras vid detaljplaneläggning, vilket möjliggör för komplementet i Översiktsplanen.

Saltvik – Minskat industriområdet för att passa befintliga detaljplaner och värna naturområdena runt om. Skrivningarna har kompletterats med två riktlinjer *”Utvecklingen av Saltviks industri och verksamhetsområde kommer ta grönstruktur i anspråk och skapa fler hårdgjorda ytor vilket kräver genomtänkt dagvattenhantering”*. *Grönstruktur ska värnas inom området där det är möjligt.”* *”Saltvik kommer utvecklas till en stor arbetsplats vilket kommer att kräva kollektivtrafiklösningar och gång- och cykelvägar”*.

Ändringar utifrån ämne/avsnitt

Mångfunktionell bebyggelse – underkategorin ”bostäder” har tagits bort för att inte skapa begränsningar i utifrån boverkets modell. Kontorsområden har tagits bort och slagits ihop med ”mångfunktionell bebyggelse” övergripande lager, Tätortens bebyggelseområden ersätts med denna markanvändning då sammanhängande bebyggelseområdet renodlas för att innefatta områden som i förstahand innebär boendestadsdelar. Se skillnaden i kartorna nedan.

Sammanhängande bebyggelse – Redigerat ställningstagandet till att bli mer generellt, som ett komplement har en till indelning adderats för att hantera småskaliga områden långt från kommunalsentrum (se nedan). Annat samhällsviktigt ändamål har tagits bort och har blivit en del av mångfunktionell bebyggelse.

Sammanhängande bebyggelse (småskalig) – Har tillkommit för att utpeka platser som är långt från kommunalsentrum, för att göra skillnad på boendeområden i tätort som är mer tätbebyggda med större byggrätter och småskalig fritidshusbebyggelse. Likställs och utgår från befintlig översiktsplan 2011–2025, områden ”bebyggelse och rekreation”.

Andra värden – Ämnen och områden under kategorin andra värden i karttjänsten kompletteras med beskrivningar men får istället ett gemensamt ställningstagande som hänvisar till de kommunövergripande riktlinjerna under natur och kulturmiljö då det är där skyddad natur och skyddsvärda kulturmiljöer finns att läsa mer om. Samma förtydligande koppling har lagts till avsnitten Natur – skyddad natur och Kulturmiljöer – skyddsvärda kulturmiljöer.

LIS – Utökade beskrivningar från framtagandet av det tematiska tillägget har lagts in i översiktsplanen. Beskrivningar över områdena har lagts in i översiktsplanen. Området Kläffsön har tagits bort på grund av naturvärden och begränsad möjlighet till utveckling. Tagit fram en ny bilaga som heter

LIS för att komplettera PDF handlingarna med mer information då det inte finns utrymme för dem på samma sätt som i kartberättelsen.

Parker och grönområden – Riksarkivet har adderats som viktig grönyta och södra sundet har reducerats i kartlagret, lägret har tillkommit som viktig grönyta samt kolonilotsområdet på murberget har utpekats som grönyta.

Trafikinфраstruktur – Saltvikslänken har smalnats av och förtydligats. Sträckningen är fortfarande väldigt osäker, men går nu i linje med befintlig detaljplan och utveckling vid Västra Saltvik. Justering av korridor järnväg för att fungera med industriutveckling Antjärn, dialog har förts med trafikverket gällande detta.

Vindkraft – Ändrat utbredning av vindkraftområden och enskilda verk för att förtydliga dessa i kartlagren.

Bostadsförsörjning - Bebyggelseutveckling har slagits ihop med avsnittet bostadsförsörjning, riktlinjer för skolor och äldreomsorg har lagts in.

Vatten och avlopp – Ta hänsyn till – punkter har adderats för vissa områden utanför tätorten gällande VA- utveckling. Men även förtydligande riktlinje rent generellt: *”För mångfunktionell bebyggelse och industri/verksamhetsområden bör kommunal anslutning eller större enskild lösning utredas beroende på platsens förutsättningar och verksamhet.”* Arbetet, de analyser och resultatet som genomförts vid framtagande av VA-programmet förklaras under avsnittet Teknisk anläggning – Avloppsrening.

Dricksvattenförsörjning har kompletterats med skrivning: *”Härnösand har nyligen möjliggjort intag från reservvattentäkt, vilket gör att kommunen är bättre rustad vid kris eller olycka. Det största vattenverket har också kompletterats med en mikrobiologisk säkerhetsbarriär som dessutom har gjort vattnet godare.”* **Men även: ...”**avlopp utredas. *Ibland kan en kommunal VA-anslutning vara att föredra men många gånger kan enskilda lösningar fungera lika bra och vara mer ekonomiskt för både fastighetsägaren och VA-huvudmannen”.*

Transportinfrastruktur - Sjöfart - Förtydligande skrivning gällande djuphamnens möjlighet till utveckling. *”Djuphamnen ska ges förutsättningar att fortsatt utveckla sin verksamhet för att möta framtidens behov”.*

Miljö och risker byter namn till *”Miljö och risker – Hänsyn”*– Kartmaterialet till avsnittet kommer att döpas om från ”underlag” till ”hänsyn” för att förtydliga kopplingen till de kommunövergripande riktlinjerna. Avsnittet har delvis omstrukturerats och utvecklats för att förtydliga flödet och läsbarheten.

Förklaring inlagd under **miljö och risker – hänsyn:** *”Kartmaterialet till avsnittet miljö och risker - hänsyn visas under "hänsyn" i kommunens digitala karttjänst många av dessa kartor är (WMS:tjänster) och uppdateras kontinuerligt och har därför inte några kommunala ställningstaganden, men ska beaktas ändå som underlag vid all efterföljande planering”.*

Avsnittet om ljusföroreningar flyttar **från miljö och risker till natur**. Kompletteras med riktlinje: *"Härnösands kommun ska verka för att minska andelen ljusföroreningar på befintliga men även framtida utveckling av anläggningar som är kraftigt upplysta"*.

Natur – förtydligande riktlinjer har tagits fram om våtmarker, biologisk mångfald, ekosystemtjänster och ljusföroreningar.

MKN Vatten – Utökade beskrivning av potentiella åtgärder, kompletterande riktlinjer vid utveckling, adderat perspektivet gällande avrinningsområden, fler bilder och kartor. MKN vatten har lagt in som "ta hänsyn till" punkter under Mitt Härnösand: *MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt kommundelens sjöar och vattendrag, exempelvis genom dagvattenrening.*

MKN Luft – Kompletterande skrivning kring de åtgärder som kommunen kan se idag på en övergripande nivå och ett kompletterande ställningstagande gällande att MKN för luft måste beaktas särskilt vid förtätning.

Teknisk anläggning – Avfallshantering - Har kompletterats med riktlinjen "Återbruk av byggmaterial och befintlig bebyggelse ska premieras framför nyproduktion".

Teknisk anläggning - Dagvatten – har kompletterats med att göra punkten "Ta fram strategier för dagvattenhantering i kommunens VA-program.". Avsnittet industri och verksamheter har kompletterats med riktlinjen "Dagvattenhantering och rening ska särskilt beaktas vid utveckling av industri och verksamhetsområden för att minimera belastning på kommunens vattenförekomster". Mitt Härnösand avsnittet har vissa kommundelar kompletterats med "ta hänsyn" punkter gällande att dagvattenrening kan behöva beaktas i framtiden för att uppnå MKN vatten.

Mitt Härnösand – inledning – har kompletterats med texten:
"Kommunen behöver ta hänsyn till en mängd aspekter vid kommande utveckling, dessa hanteras i sin helhet under de kommunövergripande riktlinjerna eller under hänsyn och andra värden i plankartorna".

Härnösands tätort – Två nya riktlinjer, *"Grönstrukturen ska värnas och nya gröna inslag som parker eller grönområden utvecklas i tätorten"*.
"Avrinning och dagvattenhantering är särskilt viktigt att beakta vid förtätning och utveckling av tätorten".

Men även: *Förtätning av tätorten och Härnön specifikt kan komma att resultera i utökad trafik som kan ha en negativ inverkan på luftkvalitén. MKN för luft ska alltid beaktas och åtgärder genomföras som kan reducera framtida problemområden.*

Säbrå – Kompletteras med "ta hänsyn till" punkten: *MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt Ålandsfjärden och Nässjön. Liknande komplettering genomförs för industri*

och verksamhetsområdet i älandsbro kommunfelscentrum. Stycket kompletteras: *Andelen hårdgjorda ytor förväntas inte bli fler, men dagvattenhantering/rening och avrinning behöver beaktas för att inte påverka den ekologiska statusen i Älandsfjärden negativt.*

Öarna – Bostäder kompletteras med: *”Öarna är stora och är förhållandevis oexploaterade. Bebyggelsestrukturen är koncentrerad till specifika områden vilka de flesta är i anslutning till havsmiljön vilket kräver att MKN vatten beaktas särskilt”.*

Förändrad skrivning: *Resterande områden Utanö, Hultom, Dalom och Nordanö ska enbart småskalig enstaka bebyggelse tillåtas.*

Förändrad skrivning: *Kommunen har ett markinnehav i Dalom som kan komma att utvecklas för besöksnäringen exempelvis i form av fritidsby eller annan småskalig utveckling för friluftslivet som kan samspela med naturen.*

Blir att göra punkt: *Pendlarparkering, service och annan utveckling av Sanna färjeläge ska verkas för tillsammans med Trafikverket.*

Häggdånger – Kompletteras med ta hänsyn punkten *MKN vatten ska beaktas och statusen för vattenförekomsten förbättras vid utveckling runt kommundelens kust, sjöar och vattendrag, exempelvis genom dagvattenrening.* Kompletterande skrivningar - *Det finns ett intresse av att fortsätta utveckla bebyggelse kring kommundelens vattenområden, här behöver MKN vatten beaktas särskilt för att förbättra den ekologiska statusen för vattenförekomsterna, exempelvis genom dagvattenrening.*

Industri och verksamhet kring Antjärn förtydligas i text. Ta hänsyn till punkter har adderats till avsnittet, gällande våtmarker, naturvärden och MKN vatten.

Följande att göra punkter har tagits bort eller förflyttats till andra delar av handlingsplanen

Regionala samband	Fortsatt verka för god samverkan med myndigheter, regioner och kringliggande kommuner.	Fortlöpande	Utvecklingsenheten
Bebyggelse	En översyn av allmänna platser/grönområden i Härnösands tätort och kommunfelscentrum som kan tillskapas nya värden eller gemensamhets ytor.	0-4 år	Teknikavdelningen
Bebyggelse	Utreda allmän höjdsättning för bostadsbebyggelse i närheten av vattenområden som kan komma att få förhöjda vattennivåer i framtiden.	0-4 år	Plan- och byggavdelningen

Bebyggelse	Ta fram ett program för hållbart byggande i Härnösands kommun.	0–4 år	Plan- och byggavdelningen
Trafik och transporter	Ta fram en gång- och cykelplan.	0-4 år	Teknikavdelningen
Trafik och transporter	Vägvisningsplan ska tas fram.	0-4 år	Teknikavdelningen
Trafik och transporter	Åtgärder efter Södra vägen bör genomföras för att öka trafiksäkerheten och tillgängligheten i avvaktan på en ny dragning av E4.	Fortlöpande	Teknikavdelningen i samverkan med Trafikverket.

Följande att göra punkter har adderats

Teknisk anläggning	Genomföra en översyn av befintligt verksamhetsområde för VA.	0-4 år	Härnösands energi och miljö AB
Teknisk anläggning	Ta fram strategier för dagvattenhantering i kommunens VA-program.	0-4 år	Härnösands energi och miljö AB

Inkomna synpunkter och kommentarer

Myndigheter

Länsstyrelsen Västernorrland

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Ambitionen som anges, att Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi, uppskattas och ger en bra grund för arbetet med en mer hållbar samhällsplanering.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen samt mellankommunala frågor, i huvudsak tillgodoses på ett tillfredsställande sätt i planförslaget.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att utläsa att översiktsplanen medverkar till att MKN vatten följs.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen*Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)*

Väg

Länsstyrelsen anser att kommunens förslag till skrivning angående riksintresse på väg är otydlig. Följande skrivning föreslås istället: ” Trafikverket har tagit fram ett förslag på revidering av riksintresseanspråk för kommunikationer utifrån den översyn av kriterier som har gjorts. Förslaget innebär bl a att väg 90 och 331 fortsättningsvis inte kommer utgöra riksintressen. Förbifart E4 kommer inte att markeras på karta utan den ingår i riksintresset för befintlig E4.”

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer beaktas i sin helhet och skrivningen ändras enligt förslag.

Trafikverket har samma åsikt som i samrådsskedet, att vandringsleden i dagsläget inte kan gå över Höga kusten bron. Man bör därför inte heller redovisa på kartorna och i text att vandringsleden går över bron, utan att den slutar vid Mörtsal. Aanledningen till att det man inte ska gå över bron är att det ej finns trottoar utan endast en smal vägren. Det blir inte trafiksäkert för de oskyddade trafikanterna och är även olämpligt för motortrafiken.

Kommunens kommentar: Mark och vattenanvändningskartorna redigeras enligt synpunkten, Härnösands kommun anser fortfarande att detta är något som kan utredas på långsikt med den utveckling som sker på båda sidor av brofästet nu i närtid. Därav kartstår skrivningarna.

Järnväg

Länsstyrelsen noterar att kommunens syn på riksintressekorridoren för ny järnväg inte är överensstämmande med statens intressen. Någon avsmalning går inte att göra innan linjestudien är genomförd. Däremot går det i vissa enskilda fall att göra en bedömning i vilken grad en exploatering inom korridoren påverkar riksintresset. Exempel på sådana gjorda bedömningar är för ett område i Antjärn och för ett företag vid Kretsloppsparken.

Kommunens kommentar: Den beslutade riksintressekorridoren presenteras under riksintressen, de enskilda fallen som Trafikverket hänvisar till presenteras i kommunens mark- och vattenanvändningskartor. Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Länsstyrelsen noterar att Härnösands kommun till viss del omhändertagit de synpunkter angående riksintresse totalförsvaret som lämnades vid samrådet. Länsstyrelsen vill fortsatt upplysa om att inom totalförsvarets påverkansområden riskerar ny bebyggelse att påtagligt skada riksintressena. Länsstyrelsen önskar förtydligande gällande vad bebyggelsen inom påverkansområdena innebär samt hur kommunen bedömer att riksintresset tillgodoses för de områdena.

Kommunens kommentar: Det är svårt att säga i vilken omfattning kommunens utveckling i dessa områden kommer att påverka totalförsvarets påverkansområden då det enbart handlar om enstaka

bebyggelsekompletteringar. Därför ska denna utveckling remissas till försvarsmakten vid detaljplanering och eller bygglov. Avsnittet om riksintressen kompletteras med denna skrivning.

Länsstyrelsen föreslår att benämningarna i kartan som visar totalförsvarets riksintressen ändras i enlighet med riksintressekatalogen. I kartan står det exempelvis influensområden istället för påverkansområden.

Kommunens kommentar: Kartmaterialet kommer att ändras till rätt benämning.

Kulturmiljövård (3 kap. 8§ MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet kring kulturmiljövård har beaktats. Länsstyrelsen anser att det är viktigt och positivt att kommunen nu har för avsikt att förnya kulturmiljöinventeringarna, ta fram ett kulturmiljöprogram samt se över befintliga detaljplaner för att ge fullvärdigt skydd för kulturvärden. Utifrån detaljeringsgraden i befintligt förslag till översiktsplan, kan kommande detaljplanskeden behöva upprätta miljökonsekvensbeskrivning med avseende på riksintressekulturmiljö.

Länsstyrelsen önskar att de tre kommundelarna som innehar ett riksintresseområde för kulturmiljövård, kan få en hänvisning till kapitlet för riksintressebeskrivningarna för detta platser. Kommande kulturmiljöprogram bör kunna ta tydligare ställning till hur man ämnar tillgodose dess värden. På sida 91 under rubriken 'ta hänsyn till' är riksintressebeskrivningen av Vagnön felaktig och bör korrigeras till; "Vagnön är av riksintresse för kulturmiljövård. Här finns kuströsemiljö med stråk av brons- och järnåldersrosen." Befintlig skrivning är lämningar och rösemiljö. Det är rösemiljön som är själva lämningarna.

I kapitlet Riksintressen på sida 116 bör kommunen överväga att ta bort citationstecknet kring "påtaglig skada" så att det står enbart påtaglig skada. Skrivningen blir annars otydlig.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen kommer att revideras utifrån föreslagen skrivning och kompletteras med hänvisning enligt förslag. Citationstecknen tas bort för att vara tydligare.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet, kring riksintresse naturvård, har beaktats. Länsstyrelsen noterar vidare att de båda riksintressena för framtida E4 och framtida järnväg passerar över Gådeåns vattensystem som är ett utpekade område av riksintresse för naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och det är bra att Härnösands kommun lyfter att påverkan kommer att behöva beskrivas och bedömas i kommande planeringsskede.

Det finns formuleringar i befintlig skrivning rörande Natura 2000, riksintresse enligt 4 kap. 7§ MB som bör förtydligas: På sidan 47 föreslår vi att kommunen ersätter befintlig text med; "Länsstyrelsen i Västernorrland är förvaltare för alla Natura 2000-områden i kommunen och ansvariga för bland annat

bevarandeåtgärder inom respektive område. Viktiga aktörer är också Skogsstyrelsen, Härnösands kommun, markägare och jordbrukare.”

Det bör även, i samband med att Natura 2000 beskrivs, nämnas att **det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken om man vill bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område**. Man behöver alltså hänvisa både till kap 7 i miljöbalken (skydd av områden) och miljöbalkens kap 3–4 (riksintressen).

Kommunens kommentar: Översiktsplanen kommer att revideras utifrån föreslagen skrivning: ”det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken om man vill bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område”.

Miljökvalitetsnormer

MKN – Vatten (5 kap MB)

Länsstyrelsen bedömer att det fortsatt saknas avgörande underlag för att kunna bedöma MKN-vatten enligt 5 kapitlet MB.

Miljökvalitetsnormerna för vatten anger en lägsta nivå för den kvalitet olika vattenförekomster ska ha uppnått vid en viss tidpunkt. Svensk vattenförvaltning utgår ifrån EU:s ramdirektiv för vatten som har införlivats i svensk lag-stiftning genom miljöbalken. Det är Vattenmyndigheterna som kartlägger vilken status som vattenförekomsterna har, beslutar om miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen fram-går vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormer ska följas och vem som är ansvarig för att olika åtgärder genomförs. Åtgärdena handlar bland annat om att kommunerna ska genomföra förvaltningsövergripande vattenplanering, utöka tillsynen av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och jordbruket och att översikts- och detaljplanering ska bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormer kan följas.

Länsstyrelsen noterar att kommunen har ett pågående arbete med att ta fram ett VA program, som planeras vara klart innevarande år, där bland annat MKN för vattenförekomster ska vara en del. Länsstyrelsen anser att det är viktigt och positivt att kommunen påbörjat detta arbete och framförde i samrådet vikten av att arbetet synkroniseras ihop med översiktsplanen.

Kommunen beskriver själva att fler av översiktsplanens utbyggnadsområden och utvecklingsområden för bostäder, näringsliv/turism eller verksamheter ligger nära sjöar, vattendrag eller kustvatten som omfattas av miljökvalitetsnormer. Störst risk för påverkan på MKN vatten, bedöms ligga i nybyggnad eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen.

I planförslaget finner Länsstyrelsen information om status och gällande normer för vattenförekomster i karta. Det framgår också av planförslaget under riktlinjer, att förändrad markanvändning ska bidra till att MKN enligt vattendirektivet, uppfylls samt att vid påtaglig utveckling och förtätning av bebbyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomster

ska den ekologiska och kemiska statusen beaktas för att inte påverka dem negativt.

Planalternativet innehåller dock inga konkreta åtgärder som bidrar till förbättringar i så stor omfattning att miljökvalitetsnormerna bedöms kunna uppnås, men bedöms inte heller bidra till försämring. Kommunens avsikt är att beskrivning av tillståndet och påverkanskällor för kommunens kustvatten, sjöar och vattendrag samt lämpliga åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna kommer att ingå i den VA-plan som är under framtagande.

Då miljökvalitetsnormerna för ett antal vattenförekomster inte uppfylls i nuläget behöver arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten intensifieras. Avsaknaden av integrerad helhetssyn av vattenfrågan riskerar även att direkt påverka statusen i berörda vattenförekomster negativt.

Kommunens kommentar: Kommunen håller med och kompletterar översiktsplanen med den informationen.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang om hur yt- och grundvatten påverkas av olika ingrepp på miljön, detta bör finnas under varje del som har en påverkan på vatten. Här räknas även fysiska ingrepp in, ingrepp på hydromorfologin. Om det innebär fysisk påverkan, påverkan av miljögifter, påverkan på övergödning, etcetera, bör stå med i varje del.

Kommunens kommentar: kommunen anser att det kommer att bli ett alldeles för omfattande komplement för att göra handlingen användbar. På en detaljnivå har kommunen inte idag den informationen, då viss utveckling som utpekats i översiktsplanen inte är beslutad i detalj.

Exempel på relevanta belastningar under rubrikerna avloppsledning och dagvatten kan vara att avloppsvatten även bidrar till spridning av mikroplaster och läkemedel samt att snömassor kan innehålla skadliga ämnen och ställningstaganden kring dessa belastningar.

Kommunens kommentar: dagvattenavsnittet kompletteras med denna skrivning.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang kring avrinningsområden i översiktsplanen. Att se vatten ur ett avrinningsperspektiv är viktigt, då in-grepp längre upp i ett avrinningsområde kan påverka områden längre ner. Dels i vattendrag och sjöar, dels mellan land och hav. Att utgå från ett avrinningsperspektiv ger goda förutsättningar till att MKN vatten kan följas. Länsstyrelsen saknar även ett utvecklat resonemang kring LIS-områden och MKN för vatten.

Kommunens kommentar: Kommunen kompletterar översiktsplanens avsnitt om MKN vatten med förtydligande beskrivningar och kartmaterial kring avrinningsområden och LIS avsnittet kompletteras med skrivning kring MKN vatten.

Länsstyrelsen anser att MKN för vatten, även behöver utvecklas med hänvisning till Havs- och vattenmyndighetens (HaV) föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, samt Åtgärdsprogram för havsmiljön. En beskrivning av status och relevanta belastningar bör tillföras planförslaget.

Kommunens kommentar: Avsnittet om MKN vatten kompletteras med dessa föreskrifter och åtgärdsprogram under läs mer. En förtydligande skrivning gällande statusen på kustområdet adderas.

MKN – Luft (5 kap MB)

Länsstyrelsen anser att kommunen i större mån bör konkretisera vilka åtgärder som planeras för framtiden för att minimera en påverkan eller hur kommunen planerar för att ytterligare förbättra luftkvaliteten inom kommunen, snarare än att ha målet att bibehålla den nivå kommunen ligger på idag. Detta är relevant med tanke på den samverkan för luftövervakning i Västernorrland, gällande för åren 2021 – 2024, som kommunen har varit delaktig i att ta fram tillsammans med länets övriga kommuner.

I planförslaget skriver kommunen att miljö kvalitetsnormerna för utomhus-luft aldrig har överskridits men ska värnas och utredas i kommande plane-ring. Kommunen skriver också att miljö kvalitetsnormer är minimikrav som alltid ska uppfyllas. Länsstyrelsen vill även uppmärksamma kommunen på att det aktuella luft-kvalitetsdirektivet är just nu under revidering där WHO:s nya riktlinjer kommer att utgöra ett viktigt underlag och där de flesta av riktvärdena plan-eras att skärpas än mer. En ny luftkvalitetsförordning förväntas vara på plats i Sverige tidigast 2025.

Kommunens kommentar: Då nivåerna aldrig har överskridits finns inga idag utpekade åtgärder i Härnösands kommun, mer än att verka för då exempelvis en minskad bilanvändning i den fysiska planeringen och att särskilt beakta MKN för luft vid fortsatt förtätning av Härnösands tätort. Samtidigt går bilanvändningen över till hållbarare drivmedel som ex. el vilket i sin tur kan minimera utsläpp som kan ha en negativ inverkan på luftmiljön. Översiktsplanen har kompletterats med skrivning kring bilanvändningen och förtydligande riktlinjer.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad och därför inte kan anses vara förenlig med 7 kap. 18§, första stycket miljöbalken. Enligt kommunen ska det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) ersättas och endast fungera som ett underlag när ny översiktsplan antas. Det framgår också av planhandlingen att kommunen har för avsikt att göra en översyn av befintliga och nya LIS-områden under peri-oden till nästa översyn av översiktsplanen.

Länsstyrelsen anser att om det tidigare tematiska tillägget klassas som underlag i framtiden bör kommunen arbeta in det som står i underlaget i översiktsplanen på ett tydligare sätt. I planförslaget saknas en beskrivning av och motivering till

de utpekade LIS-områdena. Kommunen behöver kunna visa på att områdena är lämpliga och att syftet med den tillkommande bebyggelsen är sådan som kan stimulera landsbygdsutvecklingen på platsen i enlighet med lagstiftningen.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen har uppdaterats med uppdaterade beskrivningar om områdena under avsnittet LIS till PDF versionen av översiktsplanen har LIS-avsnittet utvecklats till en bilaga då informationen är för omfattande.

Länsstyrelsen anser att det för tydlighetens skull vore önskvärt att LIS-områdenas syfte (bostäder eller besöksnäring) anges i det specifika kartsnittet så att man inte behöver klicka i andra kartsnitt för att förstå vad LIS-området syftar till.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte generera några ändringar i översiktsplanen då kommunen i framtiden inte vet vilken typ av utveckling som kommer att genomföras på platsen i framtiden som leder till landsbygdsutveckling. Det kommer hanteras i efterföljande planering. Beskrivningar om vilken typ av utveckling som kommunen gärna ser för områdena finns i beskrivningarna för respektive område.

Länsstyrelsen tycker fortsatt att LIS-området som ligger inom kommundelen Härnösands tätort vid Pålviken är tveksam och efterfrågar kommunens syn kring vad som anses vara landsbygd i översiktsplanen. Länsstyrelsen anser att kommunen bör vara restriktiva att föreslå LIS-områden längs länets kuster samt i eller i närheten av tätorter.

Kommunens kommentar: Pålviken är redan ett bebyggt område där LIS-skälet kan vara en möjliggörare för att utveckla befintlig bebyggelse. Härnösands kommun håller med Länsstyrelsen om restriktivitet efter kusten och har på dessa grunder tagit bort vissa LIS-områden. Kommunen anser att Pålviken är ett område utanför Härnösands tätort vilket innebär att kommunen inte ser någon anledning att ta bort LIS området i Pålviken i dagsläget.

Bland LIS-områdena finns ett flertal föreslagna exploateringsområden som ligger inom områden med höga naturvärden. Det gäller tex naturvårdsobjekt med kända höga naturvärden som Barsviken, Sjösjön/Kyrksjön och Hägg-sjön samt Dalomsviken. Länsstyrelsen kan inte se att någon naturvärdesinventering har utförts före utpekandet och att det för många områden saknas underlag.

Kommunens kommentar: GIS-analys och platsbesök genomfördes vid framtagande av det tematiska tillägget. Vid dispensprövningar har många av områdena besökts igen av kommunens planekolog. Vid kommande dispensprövningar och eller detaljplanläggning kommer naturvärdesinventeringar att behöva genomföras för vissa av områdena.

LIS-området vid Dalomsviken innebär en intressekonflikt mellan exploatering och marina naturvärden. Viken har ett högt naturvärde och stranden är i princip oexploaterad. I Översiktsplanen anges att bebyggelse ska koncentreras till redan befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen anser inte att detta ställningstagande

stämmer för LIS-objektet i Dalomsviken, vars stränder i princip varken har någon bebyggelse eller några bryggor.

Kommunens kommentar: De höga naturvärdena ska beaktas om det sker en utveckling av området. Kommunen ser fortsatt ett värde i att utveckla området med varsamhet för friluftsliv och rekreation i framtiden. På dessa grunder ser kommunen ingen anledning till att ta bort LIS-området i Dalomsviken.

Länsstyrelsen noterar att ett flertal LIS-områden ligger inom område där det finns utpekade risker kopplat till exempelvis ras- och skred eller klimatanpassning. Kommunen bör se över sina utpekanden i dessa LIS-områden.

Kommunens kommentar: Alla områden har setts över utifrån bl.a. dessa nämnda aspekter. Områdena som finns kvar i översiktsplan 2040 anses inte på denna övergripande nivå vara problematiska ur dessa avseenden. Däremot måste efterföljande detaljplanering och dispensprövning genomföra kompletterande utredningar där det finns ett behov, exempelvis ovan nämnda risker.

Länsstyrelsen vill betona att flera LIS-områden är belägna inom jordbruksmark och att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och ingen annan alternativ lokalisering finns. Kommunen skulle med fördel redovisa denna konflikt och föra ett resonemang kring hur frågan om jordbruksmark ska hanteras i kommande plan-lov- och dispensärenden för de LIS-områden där detta kan bli aktuellt.

Kommunens kommentar: LIS-områdena är övergripande områden, samma riktlinjer gäller för dessa områden som all annan utveckling, riktlinjer om byggande i jordbrukslandskapet återfinns under avsnittet Areella näringar. Översiktsplanens LIS-avsnitt har kompletterats med samma riktlinjer för tydlighet.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen har ingen synpunkt på mellankommunala frågor i förslag till översiktsplan i granskningsskedet men upprepar upplysningarna från samrådet att frågan kring avrinningsområden, är en lämplig fråga för mellankommunal samverkan.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen uppdateras med denna information under avsnittet – mellankommunala intressen.

Hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Klimatrelaterade risker

Ras och skred beskrivs nu i fler av Ortsbeskrivningarna. Det finns kartor som visar områden känsliga för ras, skred och erosion. Kommunen ger riktlinjen att vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver

framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid be-hov mer detaljerade geotekniska utredningar genomförs.

Länsstyrelsen anser dock att det fortfarande saknas kommunens syn på risken för den redan byggda miljön till följd av klimatrelaterade olyckor.

Läns-styrelsen rekommenderar att översiktsplanen kompletteras med det. De klimatrelaterade risker som berör markens hållfasthet är otydligt beskrivna under avsnittet Klimatanpassning. Informationen handlar om att risken för ras, skred och erosion ökar i ett förändrat klimat. Det blir otydligt hur kommunen hanterar denna typ av risk utifrån det längre tidsperspektivet samt vilka åtgärder man vill genomföra för att minska dessa risker.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen har uppdaterats med förtydligande skrivningar om vad som kan genomföras på en strategisk nivå för att undvika risker till följd av ett förändrat klimat under avsnittet klimatförändringar - klimatanpassning. Kommunen vill dock påpeka att det inte går att vara mer detaljerad i en översiktsplan utan att gå in och peka ut särskilda bostadsområden. Detta kommer hanteras i kommunens fortlöpande klimatanpassningsarbete.

Syftet med den nya paragrafen i PBL (3kap 5§) om att redovisa var områden finns med klimatrelaterade risker är att stärka kommunernas klimatanpassningsarbete genom att skapa en samlad bild av de klimatrelaterade riskerna i kommunen, skapa förståelse för sårbarheter och konsekvenser samt att skapa ett underlag för riskacceptans eller en plan för åtgärder.

Kommunen behöver identifiera miljöer som riskerar att drabbas av klimatrelaterade risker samt ta ställning till hur kommunen avser att hantera dessa risker.

Kommunens kommentar: Områden som kommunen behöver fortsätta utreda och hantera tillsammans med myndigheter, fastighetsägare och privatpersoner pekas ut i karta i klimatanpassningskapitlet.

Detta bör göras tydligare i översiktsplanen var dessa områden som är olämpliga att bebygga finns, så att det blir tydligt att det finns klimatrelaterade risker på dessa platser. Om så är fallet bör de geografiska platserna redovisas. Det görs med fördel i en kommuntäckande karta. Där kan även områden som man valt att inte planera för fortsatt utveckling, men som har en befintlig bebyggelse redovisas, så att det är tydligt var kommunens risker finns. En riktlinje är angiven under avsnittet ”Ras, skred och erosion”: ”att man vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomförs” Länsstyrelsen vill understryka det befintliga lagkravet att det i samband med detaljplanering alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.

Kommunens kommentar: riskområden som kan vara olämpliga att bebygga pekas ut i underlag och förklaras i avsnittet hänsyn. Det är dock svårt att vara mer specifik i detta tidiga skede, då mer utredningar behövs för dessa platser.

Dessa utredningar som ex. geologi genomförs vid framtagande av detaljplan, vilket innebär att frågan hanteras mer ingående i den efterföljande planeringen.

I planhandlingen nämns att kommunen genomfört en kartläggning av konsekvenser av kraftiga skyfall, som sedan ska ligga till grund för en skyfallsplan. **Denna kartering saknas i kartunderlagen i plankartan. Även om någon skyfallsplan inte är framtagen ännu, kan detta underlag ändå visa var riskområden för översvämning i lågpunkter kan finnas, något som kan vara viktig information för framtida planläggning, såsom planläggning av exempelvis mångfunktionella ytor.** Detta underlag är även viktigt för att kunna följa de föreslagna riktlinjerna för att minska riskerna för översvämning i kommunen.

Kommunens kommentar: Skyfallskarteringen läggs in som en övergripande bild för att visa på områden som har förhöjda risker ur ett framtida klimat. Materialet finns i sin helhet internt och används vid all planering.

Miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen anser att kommunens syn på hur miljöfarliga verksamheter bör planeras, saknas i planförslaget samt att platserna bör visas i kartor. **Det kan till exempel ske under avsnitten "Verksamheter och industri" för de olika kommundelarna i del 3, där man skulle kunna ta upp hur etablering eller utveckling av miljöfarlig verksamhet ska hanteras.** Vid utpekande av lämpliga (eller olämpliga) områden bör även klimatförändringen och till den relaterade effekter som rasrisk, dagvattenbildning och -avrinning vid extremväder, översvämningar, markpåverkan med mera, ingå i bedömningen. Det kan vara särskild angelägen för kommundelen Högsjö.

Kommunens kommentar: Detta behöver hanteras i efterföljande planering då det inte går att veta vilken typ av miljöfarlig verksamhet som det skulle kunna vara. Kommunövergripande riktlinjer och hänsyns riktlinjerna gäller även denna typ av utveckling.

I den övergripanden texten om miljöfarlig verksamhet, i översiktsplanens del 2, s. 74 anges att: *"Kemikalieverksamheterna omfattas av Sevesolagstiftningen som innehar en högre och lägre kravnivå."* Länsstyrelsen anser att syftningen kan bli otydligt; "Kemikalieverksamhet" är ingen definierat begrepp. Närmast till hands skulle i så fall ligga miljöfarliga verksamheter som kräver tillstånd eller anmälan enligt 12 eller 13 kap. Miljöprövningsförordningen (2013:251, MPF).

Kommunens kommentar: Översiktsplanen uppdateras med föreslagen hänvisning till lagstiftningen som en förklaring till det av kommunen valda begreppet.

Det finns i Härnösands kommun en miljöfarlig verksamhet som kan betecknas som "kemikalieverksamhet" enligt denna definition och den är inte klassat enligt Sevesolagen (SFS 1999:381). De miljöfarliga verksamheter som har klassats enligt Sevesolagen faller däremot under 20 kap. MPF (Hantering av bränslen) när det gäller verksamheten med den högre kravnivån och under 4

kap. MPF (Utvinning av material) när det gäller de två verksamhet-erna på den lägre kravnivån. Beskrivningen av dem som ”kemikalieverk-samhet” är något missvisande. Länsstyrelsen ser positivt på att en handlingsplan för skyfall inom område miljö och risker tas fram (Handlingsplan, s.4).

Kommunens kommentar: Översiktsplanen har uppdaterats med ny skrivning i linje med Länsstyrelsens synpunkt.

Länsstyrelsen utgår ifrån att rubrikens syftning till ”skyfall” är en generalisering och att handlingsplanen i själva verket tar upp alla negativa vädereffekter av klimatförändringen. Miljöfarliga verksamheter kan påverkas mycket negativt inte bara av sky-fall, utan även av längre torrperioder, värmeböljor, snöoväder och stark snö-smälta mm. Den negativa påverkan kan till exempel ske genom ändringar på dagvattensbildning som stör miljöfarliga verksamheter som reningsverk, av-fallsanläggningar eller andra anläggningar med stora, hårdgjorda ytor som kan vara förorenade.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen har kompletterats med en skrivning kring risker vid klimatförändringar och miljöfarliga verksamheter.

För verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen ska kommunen där en verksamhet är lokaliserad, se till att allmänheten får tillgång till aktuell information om verksamheterna. I vilket/a forum allmänheten får tillgång till informationen samt hur lättillgänglig den är, har stor betydelse men har tidigare inte prioriterats av kommunerna trots gällande bestämmelser. Skyl-digheter gällande information till allmänheten regleras i 14 § Sevesolagen (1999:381).

Kommunens kommentar: Detta arbete genomförs idag.

Förorenade områden

Länsstyrelsen anser att några synpunkter kvarstår från samrådet samt att det finns otydligheter i planhandlingarna; Kommunen bör nämna att det kan förekomma fler förorenade sediment i an-slutning till förorenade områden. När Gustavsviks varv nämns på sida 106, bör det nämnas att utvecklingen även bör ta hänsyn till potentiella föroreningar samt att det kan förekomma fler förorenade sediment.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen kompletteras med denna information.

Enligt hållbarhetsbedömningen (MKB) ska kommunen åtgärda förorenade områden i riskklass 1 och 2 senast 2050 samt sanera förorenade sediment i Nattviken, men detta finns inte med i planförslaget. I samrådsversionen av handlingsplanen fanns muddring av Nattvikens farled med samt åtgärder av förorenade områden riskklass 1 och 2 senast 2050. Om handlingsplanen har reviderats kring detta bör samrådsredogörelsen notera det.

Kommunens kommentar: översiktsplanen kompletteras med denna målsättning igen under avsnittet om förorenade områden.

Kommunen behöver tydliggöra hanteringen av sina nedlagda deponier och då framförallt Myran som är riskklass 1 och ligger inom ett populärt friluft-

område på Härnön. Det framgår av planförslaget att Högslätten är ett prioriterat utvecklingsområde avseende fritid, idrott och motion. Eftersom motionslingorna sträcker sig ända bort till Myrans deponi kan det vara värt att nämnas att det är ett förorenat område, och inte bara Härnöns skjutfält och övningsområde.

Översiktsplanen tar inte ställning till pågående deponier och vilken syn kommunen har på dessa.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen kompletteras med ett avsnitt gällande deponier under Miljö och risker.

Buller

Länsstyrelsen ställer sig positiv till kommunens förslag gällande framtagande av en översiktlig bullerkartering för områden i nära anslutning till väg/järnväg och annan störande verksamhet.

Transportled för farligt gods och säkerhetsavstånd

I översiktsplanen beskrivs att i Härnösands kommun är E4, väg 90 och väg 331 primära transportvägar för farligt gods och att intill statligt vägnät ska Trafikverkets säkerhetsavstånd gälla och beaktas vid planering och exploatering för att minimera skador vid olycka.

Länsstyrelsen vill tydliggöra att vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör man göra riskanalyser, även om man klarar angivna skyddsavstånd kan det ändå krävas riskanalyser. Det gäller särskilt farliga verksamheter som kan utgöra en risk om det uppstår ett utsläpp eller händer en olycka som kan få påverkan på själva farligt godslederna. På alla Trafikverkets järnvägar ska farligt gods kunna transporteras.

Kommunens kommentar: Förtydligande skrivning: "Vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör riskanalyser genomföras" kommer att kompletteras i avsnittet miljö och risker i översiktsplanen.

För objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt 47 § väglagen en tillståndspliktig zon på minst tolv meter från en väg. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd inom tillståndspliktig zon från väg. För vissa vägar gäller en utökad tillståndsplikt på 25, 30 eller 40 meter. Länsstyrelsen anser att detta gärna kan kompletteras planförslaget.

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer generera en komplettering under avsnittet transportinfrastruktur, motortrafik. "För utveckling av objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt väglagen en tillståndspliktig zon på minst 12 meter från en väg. På vissa vägar gäller utökad tillståndsplikt. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten."

Länsstyrelsen anser att följande riktlinje är felaktig: Under rubriken ”Transportinfrastruktur”, står att farligt gods i största möjligaste mån ska undvikas efter Stigsjövägen för att skydda dricksvattenförsörjningen vid olyckor. Länsstyrelsen anser att det säkraste sättet att transportera farligt gods är just på vägar där man vidtagit säkerhetshöjande åtgärder såsom man gjort på Stigsjövägen. Det blir olämpligt att rekommendera andra transportleder för farligt gods. Länsstyrelsen noterar dock att i granskningsförslaget har information lagts till om vägar som har inskränkningar för trafik med farligt gods med kopplingar till skyddet av kommunala vattentäkter.

Kommunens kommentar: Kommunen ser inte den skrivning som länsstyrelsen hänvisar till, tolkar synpunkten som att den kanske varit i ett tidigare planförslag.

Dricksvatten och avlopp

Länsstyrelsen har noterat att VA programmet förväntas vara klart innevarande år. Länsstyrelsen gav synpunkten i samrådet att översiktsplanen behöver bli synkroniserad med VA-programmet för att hantera perspektiven som rör vatten. Vatten och avlopp är en grundläggande planeringsförutsättning för att peka ut områden lämpliga att utveckla och bebygga.

Kommunens kommentar: Arbetet har pågått parallellt, med samma arbetsgrupp.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen fortfarande saknar redovisning kring kommunens syn på hur det långsiktiga omhändertagandet av vatten och avlopp ska säkerställas och kan därmed inte bedöma förutsättningarna för att platserna blir en lämplig mark- och vattenanvändning.

Kommunens kommentar: Kommunen har utvecklat avsnittet om dricksvattenförsörjning och avloppshantering. Se övriga ändringar.

I översiktsplanen framgår det att de naturliga förutsättningarna för kommunal vattenförsörjning i Härnösand är begränsade och därför gör det till en viktig fråga vid kommande utveckling. Kommunen lyfter också ett antal strategiska åtgärder för att skydda och förbättra möjligheterna till dricksvatten i framtiden vilket länsstyrelsen bedömer är en förbättring sedan samrådet.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen behöver visa samtliga områden som är värdefulla för dricksvattenförsörjningen. Dessa bör redovisas i kartor och i planförslag. Både de vattenresurser som används i dag och de som kan komma att användas i framtiden bör redovisas. Det ska dock inte gå att utläsa vart råvattenintag, vattenverk eller andra skyddsvärda platser för vattenresurser är. Det bör framgå i vilka områden som har, eller kan få, problem med vattenförsörjningen, hur eventuell utveckling i dessa områden kan påverkas, och vilka åtgärder som planeras för att lösa problemen.

Kommunens kommentar: Kommunen kommer inte att göra detta då det är en säkerhetsfråga. Denna information har kommunen och beaktar kommunen internt. Har diskuterat detta i dialog med Länsstyrelsen efter granskningen.

Länsstyrelsen anser att det bör framgå hur den regionala vattenförsörjningsplanen har beaktats i översiktsplanen. I den regionala vattenförsörjningsplanen påpekas att Härnösands kommun har dåliga förutsättningar för drickvattentillgång. Detta föreslås i den regionala planen, som en mellankommunal fråga mellan Härnösands kommun och Timrå kommun att hantera, samt att skyddsvärda reservvattentäkter bör pekas ut som bör skyddas för exploatering och annan påverkan.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen uppdateras med denna information, under avsnittet mellankommunala intressen. Skyddsvärda områden bör pekas ut i kommande VA-program.

Länsstyrelsen anser att följande riktlinjer som anges för dricksvatten är felaktiga: ”Skoterleder bör inte placeras över vattenskyddsområden” samt ”Skogs- och jordbruk ska inom primär zon utföras med varsamhet om dricksvattenförsörjningen”. Varje vattenskyddsområde har specifika föreskrifter som är ett resultat av separata risk och sårbarhetsanalyser. Det blir missvisande att lyfta ut dessa som generella riktlinjer för alla.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen revideras utifrån dessa synpunkter.

Länsstyrelsen anser att kommunen i översiktsplanen bör beskriva hur de ska jobba med små avlopp; vilka behov finns, skriva inventeringar och riskbedömningar översiktligt samt vilken en målsättning man har. Länsstyrelsen anser att det finns behov av inventering och riskbedömningar i några särskilt utpekade områden.

Länsstyrelsen anser också att kommunen bör överväga att komplettera planförslaget med en riktlinje att tippning i havet av snömassor är olämpligt som hantering av potentiellt förorenat dagvatten.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter gällande övriga allmänna intressen

Avfallshantering Länsstyrelsen vill framhålla betydelsen av att möjliggöra för samarbete med grannkommuner när det gäller frågor som avrinningsområden för vatten samt avfallshantering. Länsstyrelsen anser att det i översiktsplanen med för-del kan finnas en länk till kommunens avfallsplan som underlag, alternativt en sammanfattning över dess betydelse ur ett planeringsperspektiv.

Kommunens kommentar: kommunen länkar inte till några av de styrande dokumenten för att minimera förvaltningen av länkar, dessa finns alltid under styrande dokument på kommunens hemsida. En sammanfattning av dess betydelse kommer behöva kompletteras vid efterföljande revidering av översiktsplanen då dokumentet nu är under framtagande.

Fornlämningar Länsstyrelsen anser att analysen över var koncentrationen av Härnösands kommuns fornlämningar är felaktig på sida 56 i planförslaget. Länsstyrelsen anser att kommunen förslagsvis bör beskriva att ”inom kommunen finns fornlämningar i både kust och inland, som spänner över många tusen år. Från inlandsisens försvinnande fram till modern tid har människor avsatt spår i

form av boplatzlämningar, gravar, fångstanläggningar m.m. Gravarna finns till största nära kusten medan boplatserna finns i hela kommunen, speciellt vid sjöar och vattendrag på lätt-dränerade marker. I skogsmiljöer finns spår efter utmarksbruk så som fåbodräft, kolning, tjärbränning, flottning och mycket mer. Vissa områden är mycket täta på fornlämningar och kräver större varsamhet. Som exempel är dalgången vid Ramsås tät på boplatzlämningar från sten- och bronsålder och samma gäller i Häggdånger. Gravfält från bronsålder finns med större täthet i Häggdånger och vid Vagnön som också är riksintresse för kulturmiljövården. Gravhögar från järnåldern finns ofta i grupp eller i gravfält. Större höggravfält finns i Tullportsparken vid E4 och i Vangsta på Härnön.” Kartor över fornlämningsbilden hade varit värdefulla inför planering eftersom fornlämningar är skyddade av Kulturmiljölagen och får inte skadas eller påverkas negativt. Även för enskilda fastighetsägare är denna information bra att tillgängliggöra och finns i tillgängliga kartskikt.

Information som är bra att upplysa om, är att det runt varje fornlämning finns också ett fornlämningsområde som har samma skydd som fornlämningen och är till för att skydda fornlämningen och för att man ska kunna uppleva fornlämningen i sin rätta miljö. Fornlämningsområdenas storlek är mycket sällan fastställda utan bestäms av Länsstyrelsen.

Kommunens kommentar: Översiktsplanen uppdateras med den föreslagna informationen och nya skrivningen under avsnittet kulturmiljö. Kommunen lägger in fornlämningar som ett kartlager under underlag.

Områdesskydd

På sida 45 i förslaget, står kort om biotopskyddsområden och de skogliga biotopskyddsområden som finns i kommunen. Kommunen har dock inte nämnt det generella biotopskyddet som är en viktig del av natur- och kultur-landskapet och påverkar kommande handläggning av detaljplaner och bygglov. Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken, kan mindre områden som utgör livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda förklaras som biotopskyddsområde. Vissa biotoper är generellt skyddade medan andra skyddas genom särskilt beslut av Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen. De beslutade biotopskydden återfinns i tillgängliga kartskikt. De generellt skyddade biotoperna är inte inventerade och utpekade geogra-fiskt, så det finns inte något kartskikt över dem. Inför exploatering, detalj-planering etcetera, behöver man därför göra en inventering för att undersöka om det finns några generella biotopskyddsområden, eftersom de är skyddade. De biotoper som är generellt skyddade finns listade i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt kap 7 miljöbalken och de är följande sju: alléer, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Dessa biotoper har ett lagligt skydd eftersom de utgör viktiga livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningskorridorer för växt- och djurarter, men har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning.

Kommunens kommentar: I avsnittet Natur- skyddad natur har beskrivningen av biotopskyddsområden utvecklats enligt länsstyrelsens förslag.

Formuleringen på s 46 om hur naturreservat kommer till stånd kan formuleras på ett tydligare sätt. Förslagsvis; ”Kommunen eller länsstyrelsen kan fatta beslut om att bilda naturreservat. Är marken privatägd ersätts markägaren efter ekonomiska förhandlingar. ”

Kommunens kommentar: Inledande stycke under avsnittet Natur – Skyddad natur, ersätts med Länsstyrelsens förslag.

Det bör också läggas till att för-mellt skyddad natur, utöver naturreservat och biotopskyddsområden, även omfattar naturvårdsavtal, dvs civilrättsliga avtal mellan staten och markägare.

Kommunens kommentar: Naturvårdsavtal läggs till under avsnittet Natur – Skyddad natur.

Länsstyrelsen vill också passa på att upplysa om att delar av Mjällån är på väg att bli naturreservat och kommer att beslutas under 2022, vilket översiktsplanen bör upplysa om.

Kommunens kommentar: Detta finns beskrivet i översiktsplanen under avsnittet skyddad natur- naturreservat.

Formalia

I den sammanfattande redörelsen skriver kommunen att myndigheternas synpunkter gällande totalförsvarets intressen, förorenade områden, energi, klimatanpassning kommer att beaktas i sin helhet. I granskningshandlingen har dock antingen; inga förändringar gjorts eller endast delvis beaktats. Detta medför en otydlighet i frågan om hur kommunen avser att beakta synpunkterna.

Kommunens kommentar: Kommunen försöker vara ännu tydligare och presentera ändringarna mellan handlingarna i detta särskilda utlåtande.

Knappen för att hitta den digitala kartan där alla relevanta planeringsunderlag finns samlat, har varit utformad grafiskt på ett sätt så att den varit svår att hitta på startsidan, i den digitala kartberättelsen. Detta har försvårat för att hitta relevanta kartskik.

Kommunens kommentar: kartknappen kommer att förtydligas inför antagande.

Under rubriken ”Utgångspunkter”, sid 11, står att klimatanpassningsplanen är under framtagande, men den fastställdes 25 oktober 2021. På s 42 och 47 i del 2 så hänvisas till handlingsplanen för grön infrastruktur på ett inte helt korrekt sätt. Ska citeras; ”Handlingsplan för grön infrastruktur i Västernorrland - kunskapsunderlag och åtgärder 2020”,

Kommunens kommentar: Översiktsplanen kommer att revideras utifrån föreslagna åtgärder.

Trafikverket

Generella synpunkter/kommentarer

Under rubriken ”TRAFIK OCH TRANSPORTER” i avsnittet ”att göra”, på sidan 30. **Trafikverket planerar för ett sammanhängande gång- och cykelstråk med säkra passager över E4:an, södra vägen. Målet är att höja trafiksäkerheten och tillgängligheten för de oskyddade trafikanterna som går och cyklar längs europavägen. Den planerade byggstarten är 2025.**

Trafikverket håller i dagsläget på att skriva ett beslut om fortsatt hantering för ÅVS Härnön. **I beslut om fortsatt hantering kommer Trafikverket samla ihop de åtgärder som Trafikverket väjer att gå vidare med.** Det går idag inte att säga om det kommer bli en gång- och cykelbana längs väg 719 och 720.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanehandlingen.

Förbifart Härnösand

E4 genom Härnösand behöver prioriteras i nationella planen för att Trafikverket ska kunna utreda en förbifart Härnösand vidare.

Kommunens kommentar: Kommunen ser gärna att den prioriteras därför pekats den ut i översiktsplan tillsammans med Saltvikslänken, men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanehandlingen.

Gång- och cykel

Gång- och cykelvägar samt trafiksäkerhetshöjande åtgärder vid och på statlig väg, finansieras bl.a. av den regionala infrastrukturplanen. **Många av de föreslagna gång- och cykelvägarna som man lyfter i översiktsplanen ligger på regionala vägar. Om gång- och cykelvägarna ska vara statliga behöver de prioriteras in i den regionala transportplanen.**

Kommunens kommentar: Kommunen anser att dessa bör prioriteras i regionala transportplanen utifrån framtagna ÅVS:er. Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanehandlingen.

Riksintresse

Väg: Trafikverket anser att kommunens förslag till skrivning angående riksintresse på väg är otydligt och kan bli vilseledande. Trafikverket föreslår att följande skrivning används istället: *Trafikverket har tagit fram ett förslag på revidering av riksintresseanspråk för kommunikationer utifrån den översyn av kriterier som har gjorts. Översiktsplanen innebär bl a att väg 90 och 331 fortsättningsvis inte kommer utgöra riksintressen. Förbifart E4 kommer inte att markeras på karta utan den ingår i riksintresset för befintlig E4.*

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer beaktas i sin helhet och skrivningen ändras enligt förslag.

Järnväg: Trafikverket kommer inte att smalna av riksintressekorridoren för järnväg innan linjestudien är genomförd. Detta för att vi i dagsläget inte vet exakt vart järnvägen kommer att hamna. Trafikverket anser att det är den beslutade riksintressekorridoren som bör anges på kartan i ÖP. Någon avsmalning går som sagt inte att göra innan linjestudien är genomförd.

Däremot går det i vissa enskilda fall att göra en bedömning i vilken grad en exploatering inom korridoren påverkar riksintresset. Exempel på sådana gjorda bedömningar är för ett område i Antjärn och för ett företag vid Kretsloppsparken.

Kommunens kommentar: Den beslutade riksintressekorridoren presenteras under riksintressen, de enskilda fallen som Trafikverket hänvisar till presenteras i kommunens mark- och vattenanvändningskartor. Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

LIS

Exploateringarna får studeras närmare när planeringen för dem har kommit längre. Vi tar gärna diskussionen tidigt i processen då det ofta underlättar för alla parter, tex inom ramen för överenskommelsen. Förslagen på utbyggnad måste planeras och byggas så det blir goda miljöer för människor samt att trafiksäkerhet och tillgänglighet inte försämras på statlig infrastruktur. Det kan tex innebära att det ska säkerställas att riktvärden för buller och vibrationer klaras, att risker från farligt gods-transporter hanteras; att rätt antal och rätt utformade anslutningar till statlig väg, på rätt plats, skapas; samt att tillgängligheten på statliga vägar inte försämras.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

Öarna

Under rubriken ”Transportinfrastruktur” skriver kommunen om en bro till Hemsön. Det finns inga beslut ännu hos Trafikverket om att färjan skulle ersättas av en bro och i dagsläget är det oklart när en sådan utredning kommer att kunna prioriteras.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

Häggdånger

Kommunen skriver att nya stationslägen för tågtrafik ska utvecklas i Antjärn eller Mörtsal. Antjärn är ett stationsläge som inte pekades ut i den stationsutredning som nyligen har tagits fram. Beslut och finansiering av nya stationslägen är en fråga som måste lyftas till Region Västernorrland, Kollektivtrafikmyndigheteten mfl. Det är dock viktigt att kommunen i tidigt skede har en dialog med Trafikverket gällande detta. Trafikverket skulle då i framtagandet av linjestudien mellan Sundsvall och Härnösand kunna beakta detta önskemål i möjligaste mån genom att inte omöjliggöra ett framtida stationsläge.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer att generera en utvecklad skrivning gällande vilka som ska samrådas med vid utpekande av nytt stationsläge. Skivningen kommer utvecklas under avsnittet ”Järnväg och tågtrafik samt Häggdånger - Transportinfrastruktur”.

Stigsjö

Trafikverket ser att synpunkterna i samrådsskedet har beaktats och att man nu skriver att utbyggnaden sker i etapper i enlighet med genomförd

åtgärdsvalsstudie. Sträckan Brunne-Solberg är nu prioriterad i remissen av förslag till regional infrastrukturplan för 2022-2033.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

Högsjö-Mörtsal

Trafikverket har samma åsikt som i samrådsskedet att vandringsleden i dagsläget inte kan gå över Höga kusten bron. Man bör därför inte heller redovisa på kartorna och i text att vandringsleden går över bron, utan att den slutar vid Mörtsal.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen då planen siktar mot 2040.

Farligt gods och Risker

Trafikverket ser att kommunen har tagit till sig synpunkter från samrådet gällande farligt gods. Trafikverket vill förtydliga att man bör lägga till att det man behöver ta hänsyn de rekommendationer som berörd Länsstyrelse anger. **Trafikverket vill tydliggöra att vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör man göra riskanalyser, även om man klarar angivna skyddsavstånd kan det ändå krävas riskanalyser.** Det gäller särskilt farliga verksamheter som kan utgöra en risk om det uppstår ett utsläpp eller händer en olycka som kan få påverkan på själva farligt godslederna. På alla Trafikverkets järnvägar ska farligt gods kunna transporteras.

Kommunens kommentar: Förtydligande skrivning: "Vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör riskanalyser genomföras" kommer att kompletteras i avsnittet miljö och risker i översiktsplanen.

Buller

Under avsnittet buller på sid 76, under rubriken riktlinjer så behöver man också göra bullerutredningar om bostäder ska placeras i nära anslutning till statlig väg och järnväg, och inte enbart om man ska placera en bostad nära en störande verksamhet.

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer generera förtydligande skrivning: "Bullerutredning ska göras när nya bostäder ska byggas inom 200–250 meter från störande verksamheter och eller i närheten av statlig väg/järnväg" i översiktsplanen.

Tillståndspliktig zon

För objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt 47 § väglagen en tillståndspliktig zon på minst 12 max 40 meter från en väg. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd inom tillståndspliktig zon från väg. För vissa vägar gäller en utökad tillståndsplikt på 25, 30 eller 40 meter.

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer generera en komplettering under avsnittet transportinfrastruktur, motortrafik. ”För utveckling av objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt väglagen en tillståndspliktig zon på minst 12 meter från en väg. På vissa vägar gäller utökad tillståndsplikt. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten.”

Post- och telestyrelsen

I översiktsplanen på Härnösands nya översiktsplan finns under rubriken Teknisk infrastruktur nämnt Bredband. I avsnittet beskrivs att infrastrukturen utgör basen för all utveckling och tillgången till bredband och mobiltäckning utgör en viktig utvecklings- och hållbarhetsfråga. Vidare beskrivs att tillgången till bredband är en förutsättning för att fler ska kunna flytta till, bo kvar och arbeta i Härnösands kommun. PTS instämmer i att en bredbandsuppkoppling, såväl fast som mobil, är en förutsättning för att människor ska kunna bo, verka och leva på en plats. PTS vill samtidigt understryka betydelsen av att lyfta in den digitala infrastrukturen i en samhällelig kontext, mot bakgrund av betydelsen av digital delaktighet samt digitalisering i samhällets olika sektorer och verksamheter, på ett individuellt, organisatoriskt, regionalt och lokalt plan. Den kommunala fysiska planeringen ger unika möjligheter att skapa framförhållning för den digitala infrastrukturen, vilken kräver utrymme såväl ovan som under jord, liksom i luften. Risk för målkonflikter och motstridiga behov finns idag och kommer att uppstå på många flera platser (t.ex. gentemot riksintressen och sådana som tar sig uttryck i överklagandeprocesser). Som en grundläggande infrastruktur behöver digital infrastruktur finnas med som en röd tråd genom planeringen av exploatering, byggnation, anläggning osv, liksom annan teknisk infrastruktur. Den digitala infrastrukturen måste vara robust och anläggas säkert inför kommande miljö- och klimatutmaningar. Att den digitala infrastrukturen måste motsvara krav på driftsäkerhet och motstå störningar och avbrott är en förutsättning för de flesta verksamheter, vilket inte minst har märkts under covid-19-pandemin.

Kommunens kommentar: Informationen noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen, då dessa delar är hanterade under kapitlet om bredband och teknisk försörjning.

Naturskyddsföreningen

Hållbar utveckling

Härnösands kommun har som övergripande mål att vara ”en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi. All utveckling i Härnösand ska präglas av hållbarhet och genomföras med gemensam kraft för att bekämpa klimatförändringarna. Med kunskap ska vi utvecklas och skapa ett hållbart samhälle och en hållbar framtid. Då är vi också med och bidrar till att de nationella och globala målen nås”.

Vi ställer oss bakom det övergripande målet att vara en ledande miljökommun men tvingas konstatera att översiktsplanen till ÖP inte kommer att leda till att ambitionsnivån nås. Den viktigaste orsaken är att det

globala målet 15 (Ekosystem och biologisk mångfald) inte finns med bland de särskilt utpekade målen. Det här påpekade vi redan i vårt förra yttrande och kommunens kommentar i samrådsredogörelsen står det att synpunkten ska beaktas. I det nya översiktsplanen finns dock målet ändå inte med.

Kommunens kommentar: På sidan 14 i översiktsplanen belyses att alla målen (däribland mål 15) är odelbara och vägledande för en hållbar samhällsplanering i Härnösands kommun. Däremot så har några mål pekats ut som särskilt viktiga att beakta i ett tidigt skede av översiktsplanarbetet. Synpunkten genererar inga ändringar i översiktsplanen.

World Economic Forum har i årets ”Global risk report 2022”, som presenterades 11 januari, listat förlust av biodiversitet som den tredje allvarligaste globala risken i ett 10-årsperspektiv. Endast oförmåga att hantera klimatförändringarna, samt extrema väderhändelser, ses som mer allvarliga risker. De här tre riskerna är sammanflätade på så sätt att de inte kan lösas var och en för sig. För att den biologiska mångfalden ska säkerställas måste klimatförändringarna hejdas och om inte biodiversiteten värnas kan klimatmålen inte nås.

Kommunens kommentar: Härnösands kommun håller med och hanterar dessa frågor mer i detalj i kommunens klimatanpassningsplan. Utöver detta utpekas åtgärder som revidering av naturvårdsprogram och grönplan. Synpunkten genererar inga ändringar i översiktsplanen.

En färsk studie från Mittuniversitet och Umeå universitet visar att i ett kortare tidsperspektiv (30–50 år) gör svensk skog mest nytta för klimatet genom att stå kvar och inte avverkas. Vi har inte mer tid än så för att undvika en oöverskådlig klimatkris. Får skogen stå kvar gynnas även biodiversiteten. När vi kritiserar avskogningen i Amazonas glömmet vi att nordliga skogar är lika viktiga som tropiska för kolbindning globalt sett.

Kommunens kommentar: Kommunen har för ambition att ta fram en Skogsbrukspolicy för det egna skogsinnehavet. ”Se att göra punkt”.

Härnösands kommun har stora ambitioner när det gäller att minska utsläpp av växthusgaser men ambitionen inskränker sig till tekniska och administrativa åtgärder. Om vi bara använder oss av sådana lösningar och bortser från den hjälp vi kan få från naturen kommer vi inte att kunna lösa klimatkrisen. Det är därför Härnösands Naturskyddsförening bedömer att kommunens övergripande mål om att vara en ledande miljökommun inte kommer att nås. Skälet är att det globala målet 15 (Ekosystem och biologisk mångfald) inte finns med bland de särskilt utpekade målen. Dels kan man inte göra anspråk på att vara en ledande miljökommun när man inte prioriterar arbetet med att motverka det allvarliga hotet mot biologisk mångfald, dels kommer klimatarbetet att misslyckas om inte man använder sig av de ekosystemtjänster naturen erbjuder.

Kommunens kommentar: Kompletteras med ett stycke gällande biologisk mångfald. Finns en bilaga till Härnösands kommun Naturvårdsprogram hanterar Biologisk mångfald ur ett naturvårdsperspektiv.

Avsnittet om skyddad natur har tillkommit. Det är bra men det är i stort sett bara en redovisning av vilka skyddsformer som finns men behöver kompletteras med riktlinjer för hur fler skyddsvärda områden kan avsättas.

Kommunens kommentar: Kommunen är i processen av att uppdatera kommunens naturvårdsprogram med åtgärdsplan som hanterar dessa frågor på en mer detaljerad nivå, som exempelvis utpekandet av nya skyddade områden.

Planprocessen

I kommunens kommentarer i samrådsredogörelsen framgår att det saknas underlag och kunskaper inom flera områden. Det gäller bl a skydd av natur, kulturvärden och VA-frågor. Eftersom kunskapsunderlag saknas är därför inte möjligt att bedöma om planöversiktsplanen leder till en uthållig utveckling. Det är bra att bristerna ska åtgärdas genom att ta fram planer för varje delområde. Det är lite sent påkommet men bristerna kan delvis åtgärdas genom att översiktsplanen anger tydliga mål och riktlinjer för arbetet med delplanerna.

Kommunens kommentar: Kommunen har för avsikt att verka för en mer kontinuerlig översiktsplanering, som enligt boverkets ÖP-modell ska ses över vart fjärde år. Mer detaljerade planer och program kommer således att inarbetas eftersom arbetet fortlöper.

Tätortsnära skogar

Skogsområdet mellan bebyggelsen i Bondsjön och Säbrå är ett uppskattat och flitigt använt rekreationsområde. Men det har även andra värden som är viktiga att skydda. I samband med att en detaljplan för Västra Saltvik upprättades gjordes en inventering som visade på skyddsvärd natur.

Härnösands Naturskyddsförening har även gjort en inventering som visar på områdets potential att utvecklas till en riktigt värdefull skog. Enligt inventering består värdet i områden av 6-8 rödlistade arter, områdets ekologiska mognad är uppenbar och där naturmiljön, trädålder och artlista gör att bevarandevärdet är stort. En skog med levande, växande, avdöende och döda träd är en högst levande skog och det är ofta vid denna tidpunkt som den kan börja leva fullt ut och ha ett ekologiskt fungerande nätverk. En sådan naturskog är motståndskraftig där alla träd hjälper varandra för att stå emot naturliga påfrestningar.

Kommunens kommentar: Kommunen kommer att utreda detta område tillsammans med andra liknande områden i kommunens Naturvårdsprogram med åtgärdsplan som är under framtagande.

I ett bälte kring tätorten finns liknande tätortsnära skogar både på fastlandet och på ön. Härnösands kommun har ett relativt stort tätortsnära skogsinnehav och det finns därför förutsättningar att skydda betydligt fler områden än idag. Förlust och fragmentering av tätortsnära skogar måste begränsas. Översiktsplanen bör därför avsätta tätortsnära skogsområden som kan utveckla höga naturvärden och med spridningskorridorer mellan kärnområdena.

Kommunens kommentar: Naturvården och Friluftslivet ska där det är möjligt kunna samspela i den tätortsnära skogen. Detta hanteras mer detaljerat i kommunens styrande dokument exempelvis Naturvårdsprogram, kommande friluftsplån och arbetsdokumentet skogsbruksplan.

En ganska omfattande exploatering anges i Bondsjöskogen. Stora områden med värdefull natur (se ovan) hotas och spridningskorridorer reduceras så att den biologiska mångfalden hotas. Naturskyddsföreningen motsätter sig därför en så omfattande bebyggelse i skogsområdet väster och norr om bebyggelsen i Bondsjön.

Kommunens kommentar: Området tas bort som utvecklingsområde.

LIS-områden

I översiktsplanen pekats ett stort antal områden längs kusten som LIS-områden. Kusten i Härnösands kommun är redan idag kraftigt exploaterad – t o m kraftigare än hos vissa kommuner i Stockholm län. Fria stränder är en knapp resurs som vi måste hushålla med på samma sätt som andra ändliga resurser om utvecklingen ska vara hållbar. Att föreslå åtgärder som ger en tveksam effekt på landsbygdsutvecklingen är slöseri. Kommunen har en alltför enkel analys på vad som ger landsbygdsutveckling när man hävdar att desto fler som väljer att bo landsbygden desto större möjligheter finns det till landsbygdsutveckling.

Kommunens kommentar: Synpunkten noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen. Flertalet LIS-områden är borttagna vid framtagandet av översiktsplan 2040, resterande områden har ett bebyggelsetryck och anses vara lämpliga för vidare utredningar som genomförs vid bygglovsdispens eller detaljplan.

Strandskydd

Det största nyttillkomna bostadsområdet ligger vid Södra Sundets östra sida. Området har i dag en ganska gles bebyggelse och det finns därför möjligheter till förtätning. Men den måste ske varsamt. De grunda stränderna har höga naturvärden och området är attraktivt för friluftslivet. I planbeskrivningen står det att det är av stor vikt att värdena i vattenområden och tillgång till stränder säkerställs och inte byggs bort eller helt privatiseras. Det är en bra ambitionsnivå men Naturskyddsföreningen är ändå orolig för att natur- och friluftslivsvärden kommer att skadas. I flera detaljplaner som berör strandskyddet har kommunen etablerat en egen strandskyddsstandard. 10-30 meter anses vara tillräckligt för att uppfylla strandskyddets syfte. Det är en helt oacceptabel tolkning och får inte tillämpas i det föreslagna bostadsområdet vid Södra Sundet.

Kommunens kommentar: Synpunkten noteras men kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen. Stora delar av sträckan efter södra sundet är redan bebyggd av fritidshus.

Vatten- och avloppsfrågor

Konsekvenserna av kunskapsbristerna är särskilt tydliga när det gäller VA-frågor. Men här handlar det inte bara om att underlag saknas. Enligt de

gemensamma förutsättningarna (sid 21) ska vi ha världens bästa dricksvatten. Det ska genomföras genom regionala och lokala vattenförsörjningsplaner som utgår från att skyddet av vårt dricksvatten väger tyngre än andra markanvändningsintressen. Översiktsplanen prioriterar dock inte en markanvändning enligt denna princip. Kring det vattensystem där tätortens vattentäkt ingår har åtta LIS-områden avsatts. Även med effektiva reningsanläggningar kan recipienterna påverkas och dessutom förekommer det annan verksamhet på tomterna som påverkar sjöar och vattendrag.

Kommunens kommentar: Synpunkten noteras. Men kommer inte att generera någon ändring i översiktsplanen. Avsnitten om Dricksvatten och avloppshantering har utvecklats för att tydligare hantera dessa områden.

Hållbarhetsbedömningen

Begreppet ”hållbar utveckling” är numera urvattnat och översiktsplanens hållbarhetsbedömning är ett belysande exempel på det. På det sätt det används har begreppets inneboende betydelse tappat kraft som i hållbarhetsbedömningen där det blivit relativistiskt och godtyckligt.

Vår kritik mot hållbarhetsbedömningen gäller därför fortfarande. Att den formellt uppfyller krav som ställs på en MKB för översiktsplaner innebär inte att den ger en rättvis bild av utvecklingen. Påståendet att hållbarhetsbedömningen ger en övergripande bild av översiktsplanens påverkan på långsiktig hållbarhet utifrån de globala målen är felaktigt eftersom 0-alternativet är nu gällande översiktsplan och hur den förhåller sig till de globala målen är oklart. När man dessutom anger att ingen förändring innebär en förbättring måste helhetsbedömningen ifrågasättas. Det blir lite Orvellskt över det hela: ”ingen förändring är en förändring till det bättre”. Vår bedömning är att översiktsplanen inte leder till hållbar utveckling. Eftersom det nya översiktsplanen till översiktsplan inte på något avgörande sätt skiljer sig från nu gällande översiktsplan är det inte möjligt att nå de regionala, nationella och globala målen.

Kommunens kommentar: Synpunkten noteras, men kommer inte att generera någon ändring i översiktsplanen då den uppfyller kravet för MKB.

Svenska kraftnät

Svenska Kraftnät har i yttrande daterat 2021-03-09 framhållit synpunkter och har noterat att hänsyn tagits till våra synpunkter i samrådsredogörelsen. Svenska Kraftnät har ingenting ytterligare att erinra.

Inga synpunkter.

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket har tagit av del av Härnösands kommuns förslag på översiktsplan, vilket nu är granskningsskedet, och har i likhet med tidigare inga synpunkter.

Inga synpunkter.

Statens geologiska undersökning

På grund av resursbrist avstår SGU från att yttra sig i rubricerat ärende.

Inga synpunkter.

Statens geologiska institut

SGI lämnade ett yttrande i samrådsskedet. Yttrandet är daterat 2021-03-01 med SGI dnr som ovan. Vi efterfrågade då bland annat en strategi för hur de geotekniska frågorna ska klarläggas. Vi pekade också på några planeringsunderlag från statliga myndigheter för redovisning av riskområden för ras, skred och erosion. Ras och skred beskrivs nu i fler av Ortsbeskrivningarna. Det finns kartor som visar områden känsliga för ras, skred och erosion. Kommunen ger riktlinjen att vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomföras. SGI instämmer i detta, **men saknar fortfarande kommunens syn på risken för den byggda miljön till följd av klimatrelaterade olyckor. Vi rekommenderar att ÖP kompletteras med det.**

Kommunens kommentar: Avsnittet hänsyn (tidigare miljö och risker) har kompletterats med utvecklade skrivningar och förtydligande kartor och riktlinjer gällande frågan.

Sametinget

Sametinget har yttrat sig tidigare i ärendet där vi skrev att information om den samiska kulturen och renskötseln som bedrivs i kommunen är ett viktigt kunskapsunderlag inför framtida planering och exploatering. Kommunen har i sina kommunövergripande riktlinjer informerat vad de anser vara av vikt att lyftas och sedan hänvisat vidare till Sametingets hemsida. De har också tagit upp att berörda samebyar ska samrådas vid framtagande av detaljplaner. Samt att samebyar ska komma in tidigt i processen. Kommunen har kommenterat samrådsyttrandena om rennäringen. **Vi anser att kommunen hade kunnat informera mer om renskötseln/rennäringen men att det framgår hur de ska tillse rennäringen i planeringen.**

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen då den tolkas som att den är beaktad.

Region Västernorrland

Region Västernorrland tackar för möjligheten att få lämna synpunkter på förslag till ny översiktsplan (ÖP) för Härnösands kommun i granskningsskedet. Kommunen har beaktat merparten av våra synpunkter från samrådet på ett tillfredställande sätt. Exempelvis ser vi nu att folkhälsoperspektivet genomgående tagits i beaktande i planöversiktsplanen. Hur skogs- och jordbruk samt friluftsliv avses värnas vid eventuell målkonflikt med exempelvis bebyggelseutveckling har också tydliggjorts. Sammantaget ser vi nu bättre förutsättningar för naturvårdsinsatser i den fysiska planeringen - som därmed kan gynna den regionala utvecklingen. Genomgående inkorporerar underlaget storregionala perspektiv där så är relevant och därför anses planöversiktsplanen möjliggöra målen för den regionala utvecklingsstrategin (RUS).

Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen.

Fortifikationsverket

Fortifikationsverket önskar att kommunen samråder med Fortifikationsverket vid framtagande av nytt kulturmiljöprogram.

Synpunkten noteras till arbetet med framtagande av kulturmiljöprogram.

Försvarsmakten

Det synpunkter Försvarsmakten framförde i samrådsyttrande gällande beskrivning och redovisning av riksintressen för totalförsvarets militära del kvarstår. Detta för att redovisningen ska takta med hur dessa beskrivs i Försvarsmaktens underlag och därmed underlätta tolkningen av de utpekade riksintresseanspråken i kommande planering och processer. **Försvarsmakten föreslår att benämningarna i kartan som visar totalförsvarets riksintressen ändras enligt det som framgick i samrådsyttrandet.**

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer beaktas och namnen uppdateras enligt försvarsmaktens underlag. Ändringen kommer att genomföras i avsnittet riksintressen.

HaV

HaV bedömer att översiktsplanen bör redovisa hur miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön följs. En beskrivning av status och relevanta belastningar kan tillföras planöversiktsplanen.

Miljö kvalitetsnormer för havsmiljön är normer enligt 5 kap. 2 § första stycket 4 miljöbalken (1998:808) vilket innebär att det av översiktsplanen ska framgå på vilket sätt dessa har följts enligt 7 kap. 3 § första stycket 1 Plan- och bygglagen (SFS 2010:900). Grunden för miljö kvalitetsnormer för havsmiljön återfinns i havsmiljödirektivet som beslutades i EU 2008 och införlivades i svensk lagstiftning 2010, genom havsmiljöförordningen. Det är Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för de olika moment som ska genomföras enligt direktivet bl. a. bedömning av miljöstatus och framtagande av föreskrifter. Miljö kvalitetsnormerna är, med stöd av havsmiljöförordningen, fastställda i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön (HVMFS 2012:18). Miljö kvalitetsnormerna är framtagna och strukturerade för att möta de viktiga belastningar som HaV identifierat: tillförsel av näringsämnen och organiskt material, tillförsel av farliga ämnen, biologisk störning, fysisk störning samt skräp och buller. Dessa normer är verktyg för att minska dessa belastningar så att den övergripande miljö kvalitetsnormen att god miljöstatus enligt 17 § havsmiljöförordningen kan följas i Sveriges förvaltningsområden. Vad god miljöstatus innebär förtydligas i HaV:s föreskrifter. Havsmiljöarbetet, relaterat till bedömning av miljöstatus, åtgärdsprogram och miljö kvalitetsnormer, är en cyklisk process som inleds med en inledande bedömning. Resultatet i bedömningen blir antingen att god miljöstatus uppnås eller inte uppnås, för en viss deskriptor. Jämfört med vattenkvalitetsnormerna, finns alltså ingen skala.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen, då både status och miljö kvalitetsnormer hanteras under avsnittet miljö och risker.

MSB

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) lyfter här några aspekter som kan vara av intresse att beakta i länsstyrelsens yttrandetill Härnösandskommun. I övrigt hänvisar MSB till myndighetens tidigare remissvar som lämnades vid samråd.

Kommunens kommentar: Synpunkterna som lämnades vid samrådet anser kommunen har beaktats, men då MSB enbart hänvisar till tidigare skrivningar är det svårt att veta vilka av delarna MSB menar att kommunen inte har bemött. Förtydligande skrivningar har genomförts efter granskningen gällande risker i den redan bebyggda miljön från ett förändrat klimat.

Kommuner och bolag

Sundsvall kommun

Allmänt

Det är bra att Härnösands kommun strävar efter att ha en aktuell översiktsplanering. Planöversiktsplanen är väl genomarbetad, är lätt att hitta i och har en trevlig och snygg layout. Regionala frågor lyfts fram på ett positivt sätt. Det är också bra att Härnösand valt att jobba med Boverkets modell 2.1 för översiktsplanering. Det gör även Sundsvall och det underlättar för gemensamma analyser och samarbete. Det är positivt att Härnösands kommun på flera ställen i översiktsplanen lyfter vikten av samarbete mellan kommunerna. Det är en uppfattning vi delar.

Mellankommunala intressen

Mellankommunala intressen fått en egen rubrik. Det var något vi saknade i samrådshandlingen. Förändringen till granskningshandlingen är välkommen då det blir tydligare vilka frågor som kan röra andra kommuner.

Ostkustbanan

Sundsvalls kommun ser det som mycket positivt att översiktsplanen lyfter behovet av dubbelspår längs Ostkustbanan.

Gemensam utvecklingsinriktning för Sundsvallsregionens översiktsplanering

Den gemensamma utvecklingsinriktningen som kommunerna i Sundsvallsregionen arbetat fram redovisas som en del i Härnösands översiktsplan. Det är mycket positivt att Härnösand nyttjat denna inriktning som en grund för fortsatt planering och att utvecklingsinriktningen föreslås bli en del av gällande översiktsplan.

Kommunens kommentar: Synpunkterna innefattar inga ändringar och kommer därför inte att generera någon ändring i översiktsplanen.

Örnsköldsviks kommun

Härnösand kommun utgår från den regionala utvecklingsstrategins ”Ett Västernorrland” vars syfte är samarbete för att till 2030 skapa en växande region med attraktiva, livskraftiga städer och landsbygder. Härnösands lokalisering centralt i länet bidrar till att även lyfta andra regionala och mellankommunala frågor och samarbeten inom ramen för såväl Sundsvallsregionen som destination Höga Kusten.

Härnösand kommuns lyfter fram samverkan med övriga Höga Kusten-kommuner, det vill säga Kramfors, Sollefteå och Örnsköldsvik, främst från ett besöksnäringssperspektiv och inom ramen för det mellan kommunala bolaget Höga Kusten Destinationsutveckling. Detta fokus på besöksnäringen är av nytta även för Örnsköldsvik mot bakgrund av den mellankommunala destinationens geografiska utformning. Det faktum att besöksnäringen är ett våra mer centrala gemensamma intressen innebär att Örnsköldsviks kommun uppskattar att besöksnäringen fått ett betydande utrymme i såväl mark- och vattenanvändningskartan som i utvecklingsinriktningen.

Örnsköldsviks kommun ser positivt till att Härnösands ställningstaganden kring vindkraft tar hänsyn till riksintressena obruten kust och rörligt friluftsliv, som sträcker sig över Kramfors och Örnsköldsviks kommuner.

Örnsköldsviks kommun har i övrigt inga synpunkter på granskningshandlingarna, och välkomnar att Härnösands kommun tydliggör sin viljeinriktning för mark- och vattenanvändningen med en ny översiktsplan.

Kommunens kommentar: Synpunkterna innefattar inga förändringar och genererar inga ändringar i översiktsplanen.

Sollefteå kommun

Sollefteå kommun ser positivt på att kommuner i Västernorrlands förnyar och aktualiserar arbetet med översiktlig planering. Därför är det mycket glädjande att Härnösands kommun utfört ett så gediget, ambitiöst och framåtsyftande arbete med översiktsplanering.

Vi delar bedömningen att Ådalsbanans utveckling är en central utvecklingsfråga för framtida näringsliv och arbetsmarknad. Samtidigt driver Sollefteå kommun ett aktivt arbete med återinförande av persontrafik på Ådalsbanan med en direkt sträckning mellan Umeå-Östersund som passerar bland annat Sollefteå kommun. Planerad vändslinga i Västerasby underlättar detta arbete samtidigt som det har stora fördelar för godstrafiken. En vändslinga möjliggör smidigt omledning av godståg från Botniabanan till Stambanan vid eventuella störningar eller banarbeten. **Vi anser att det finns en stor regional och mellankommunal nytta i att Härnösands kommun uttrycker vilja av fortsatt prioritering och arbete med vändslinga Västerasby i sin översiktsplan.** För godstrafiken såväl som för ett framtida mer sammanhållet och hållbart regionalt transportnät. Med 2040

som tidshorisont kan återinförande av persontrafik inom Sollefteå kommun innebära stora möjligheter för transporter inom och till Västernorrland.

Höga Kusten Airport nämns som viktig ur ett besöksnäringssperspektiv, något vi i Sollefteå ser som glädjande. Det faller sig naturligt att Sundsvall-Timrå Airport som är geografiskt närmast Härnösand får ett stort utrymme i planens riktlinjer. Vår önskan är att även Höga Kusten Airport ska få plats inom ramen för riktlinjerna i översiktsplanen. Besöksnäringen och Höga Kusten är för berörda kommuner av stor vikt idag samtidigt som mellankommunal samverkan strävar efter att ytterligare utveckla destinationen. **Därför anser vi att vikten Höga Kusten Airport för Härnösands och regionens besöksnäring tydligt ska framgå även i angivna riktlinjer.**

Slutligen vill vi bestyrka vikten av skog som är av intresse för turismen. Besökare till Västernorrland och Höga Kusten beaktar sällan kommungränser utan vill ta del av allt som destinationen har att erbjuda. Tätortsnära skogar och skogar som har betydelse för besöksnäringen kan kräva en mer speciell skötsel med extra hänsyn till friluftslivets intressen. Skogliga åtgärder bör därför planeras utifrån kunskaper om områdets användning.

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer att generera förändringar i form av utvecklade skrivningar och ställningstaganden under transportinfrastruktur avsnittet, tågtrafik och flygtrafik.

Timrå kommun

Inte lämna några synpunkter på översiktsplanen.

Inga synpunkter har lämnats.

Kramfors Kommun

Kramfors kommun har redan yttrat sig under samrådsförfarandet och framför återigen att kommunen ser positivt på framtagandet av en ny översiktsplan för Härnösand.

I samrådshandlingen fanns ett ställningstagande om att fortsätta verka för militär närvaro och utvecklingen av regemente Västernorrland tillsammans med Sollefteå och Kramfors. Detta ställningstagande återfinns inte i granskningshandlingen. **Viljan att fortsätta verka för totalförsvarets utveckling i området, i samverkan med nämnda kommuner, kan gärna återinföras i planhandlingen.** Västernorrland, Sundsvallsregionen och Höga kusten destinationsutveckling beskrivs som tre regionala samband. Den tillhörande kartan illustrerar dock bara två av dessa samband, Västernorrland och Sundsvallsregionen. **Kartan bör kompletteras med utbredningen av Destination Höga kusten, för att förtydliga detta samband.**

I samrådshandlingen uttrycktes en ambition om att tillskapa ett gång-, cykel och rekreativstråk för att ansluta till Höga kusten-leden. I

granskningshandlingen finns utförligare skrivningar om att detta innebär att gång- och cykeltrafikanter ska få passera över Höga kusten-bron, och att detta behöver utvecklas tillsammans med Trafikverket. Kramfors kommun anser, som nämnt i tidigare remissvar, att detta är en intressant idé. I en kartanalys för regionala cykelstråk i Västernorrland, framtagen av Region Västernorrland, framgår dock att Höga kusten-bron har den lägsta trafiksäkerhetsklassningen som finns. I analysen bedöms sträckan exempelvis aldrig kunna ingå i en cykelled med utmärkning. Höga kusten-bron är det vill säga mycket trafikfarlig för oskyddade trafikanter. **Kramfors kommun önskar därför ett förtydligande om att denna ambition förutsätter åtgärder som säkerställer trafiksäkerhet för oskyddade trafikanter på Höga kusten-bron, innan den kan bli verklighet. Då det aktuella gång- cykel- och rekreationsstråket bör anses vara av mellankommunal karaktär kan det gärna framgå i planen att denna utveckling även bör ske i samråd med Kramfors kommun.**

Granskningsöversiktsplanen är för övrigt välskrivet och genomarbetat och Kramfors kommun har inget övrigt att erinra.

Kommunens kommentar: Synpunkterna har genererat utvecklade skrivning som belyser samarbetet med gång- och cykel under avsnittet transportinfrastruktur. Risker med den här typen av utveckling behöver hanteras i det samarbetet. Gällande försvarsmaktens utveckling som en samverkansfråga så anser Härnösands kommun att det inte direkt är en fråga som rör mark- och vattenanvändningen utan driver denna separat tillsammans med nämnda kommuner. På dessa grunder kommer det inte att hanteras i översiktsplanen. Kartan som Kramfors hänvisar till kommer kompletteras.

HEMAB

Materialutvinning sid 37

”I Härnösands kommun finns sju materialtäkter med miljötillstånd. Sex av dem är av berg/morän, en är av naturgrus. Målsättningen ur miljömålssynpunkt är att öka uttaget av berg och minska exploateringen av naturgrus. En annan målsättning är att se tillståndsgivning av materialtäkter ur ett regionalt perspektiv, vilket kräver dialog med kringliggande kommuner.”

Kommentar: Om vi ska arbeta för cirkulär ekonomi och naturresurshushållning bör även möjlighet materialåtervinning beaktas.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen då detta hanteras på en övergripande under avfall och återvinning.

Kollektivtrafik sid 61

Kommentar; HEMAB skulle gärna se ett ställningstagande i ÖP att kollektivtrafiken med fördel sa drivas med lokalproducerad fordons gas. Detta är i linje med den ambition kommunen har med att vara en miljökommun.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer hanteras genom att lyfta in ställningstagande från kommunens klimatplan vilket innefattar: ”*Verka för en mer energieffektiv fordonspark och främja användning av lokalproducerade och kretsloppsfrämjande drivmedel med låg klimatpåverkan*”

Teknisk anläggning

Allmän kommentar: svenskan behöver ses över, för att få ett bättre flyt i läsningen och ökad tydlighet.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer beaktas och textavsnittet under teknisk anläggning förtydligas.

Avfall och Materialåtervinning s 65

”Härnösand har genom HEMAB en återvinningscentral (Kretsloppsparken) och en återvinningsanläggning (Åland) som möjliggör för en hållbart omhändertagande av avfall för återanvändning, materialåtervinning eller energiåtervinning. Ålands återvinningsanläggning innefattar även lokal biogas-produktion som är en viktig resurs för hela Västernorrlands län. Anläggningen ska tillsammans med kretsloppsparken ges utrymme att växa för att tillhandahålla kretsloppsbaserade och hållbara tjänster för flera. ”

Kommentar: Med nedanstående justeringar tycker vi att texten blir ännu tydligare ”Ålands återvinningsanläggning innefattar en rötningsanläggning där lokal biogas och biogödsel produceras av matavfall. ”

HEMAB är positiv till att det finns en tydlig viljeinriktning. Vi önskar förtydliga sista stycket ”Ålands Återvinningsanläggning ska tillsammans med Kretsloppsparken ges utrymme för utveckla fler cirkulära och hållbara tjänster”

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer beaktas och skrivningarna förtydligas under avsnittet gällande avfall och materialåtervinning.

Dricksvattenförsörjning sid 66

”Skogs- och jordbruk ska inom primär zon utföras med varsamhet om dricksvattenförsörjningen”

Kommentar: Förslag på formulering; ”För att skydda resursen dricksvattenförsörjning ska skogs- och jordbruk bedrivas med varsamhet inom vattenskyddsområden. Föreskrifter för vattenskyddsområden tydliggör behov av skydd och försiktighet”

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer beaktas och skrivningen förtydligas under avsnittet dricksvattenförsörjning.

Avloppsrening sid 67

”Vid omfattande utveckling eller omvandling av exempelvis fritidshusområden ska behovet av kommunalt avlopp utredas. utredningsarbetet kommer att genomföras i den kommunala VA-planeringen.”

Kommentar: Kommunalt VA kan bestå av anslutning till befintligt kommunalt VA-nät eller genom byggnation och anslutning till en mindre lokal anläggning.

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer att kompletteras med skrivningen i kommentaren under avsnittet avloppsrening i enlighet med ovanstående förslag.

Kommunala pensionärsrådet

VI ställer oss positiva till ÖP 2040. Särskilt att KPR:s synpunkter redovisats. Dock finner vi att en del planer behöver revideras, särskilt de som berör den nya anläggningen vid HK brons södra fäste.

Kommunens kommentar: Synpunkten har inte genererat några ändringar i översiktsplanehandlingen.

Företag

Hemsö Energi AB och Hemsön Skog AB

Hemsön Energi AB och Hemsön Skog AB välkomnar att Härnösands kommun ("Kommunen") har identifierat betydelsen av att ansluta Hemsön till bredband via fiber då detta kommer att gynna såväl besöksnäringen, fritidsboende och permanentboende som lokala entreprenörer. Ett praktiskt exempel som illustrerar detta är att de som under pandemin arbetade på distans från Hemsön nog gärna hade önskat att det redan då fanns bredband. Hemsön Energi AB och Hemsön Skog AB kan därför lämna det glädjande beskedet att Projekt Grönmyrberget ("Projektet") kommer att påskynda anslutningen av Hemsön till bredband. Hade Projektet redan kunnat realiserats hade de som vistas på Hemsön haft tillgång till bredband.

I den tidigare ÖP som var gällande vid tidpunkten då tillståndet för Projektet vann laga kraft var Projektet tydligt angivet, se bilaga 1. Det är därför svårt att förstå att Kommunen i den uppdaterade ÖP2040 utelämnar Projektet, som har ett lagakraftvunnet tillstånd och som innefattar en investering på ca två hundra femtio miljoner kronor. Det pågår för närvarande ett intensivt arbete med nätanslutning, upphandling av lokal entreprenör för byggandet av vägar, kranplatser och fundament samt upphandling av turbiner. Projektet håller således på att genomföras i enlighet med det lagakraftvunna tillståndet.

Självfallet bör därför ÖP2040, liksom tidigare, inkludera de projekt, inklusive Projektet, som Kommunen redan har tagit ställning till och där ett lagakraftvunnet tillstånd har givits.

Hemsön Energi AB och Hemsön Skog AB får härmed begära att ÖP2040 kompletteras med en tydlig information om att Projektet ingår i ÖP2040 inklusive markering på karta. En av Kommunens målsättningar är att förbättra sitt företagsklimat och ett optimalt sätt att främja ett konstruktivt

företagsklimat är att Kommunen förhåller sig till tillståndsgivna projekt och respekterar de tillstånd som givits liksom att Kommunen har tillstyrkt Projektet då Kommunen planerar långsiktig markanvändning.

Motsatsen kan annars lätt uppfattas som att Kommunen motarbetar Projektet. Projektet kommer att skapa arbetstillfällen för lokalbefolkningen dels genom att lokala entreprenörer kommer att erbjudas uppdrag men även genom att Härnösands hamn kommer att nyttjas för lossning av turbiner och annan materiel. Härigenom bidrar Projektet till att uppnå Kommunens målsättning om att förbättra Kommunens företagsklimat. I sammanhanget kan även nämnas att Hemsön Skog AB kommer att förstärka den lokala infrastrukturen genom att bygga skogsbilvägar vilket ökar värdet för skogsbruket på såväl Hemsön Skog AB:s fastigheter som för grannfastigheterna. Även lokalbefolkningen på Hemsön såsom exempelvis jägare och övriga skogsbrukare kan komma att kunna dra nytta av dessa vägar. Den planerade infrastrukturen bidrar även till att främja friluftslivet på Hemsön. Ur ÖP2040 uttalas följande:

”Inom den fysiska planeringen handlar det i första hand om att hitta synergieffekter med andra näringar och utveckla en infrastruktur som möter framtida behov från näringen”

Hemsön Skog AB, som bedriver bl a skogsbruk inom kommunen, instämmer till fullo och får härmed och för sin egen del begära att Kommunen aktivt medverkar till att Projektet kan realiseras på bästa sätt och att detta kommer till uttryck i ÖP2040. Projektet har ett mycket stort värde för skogsägare på Hemsön eftersom infrastrukturen medger ett betydligt mer rationellt skogsbruk. Översiktsplanen innehåller mängder av hänvisningar till ett mera hållbart och mindre sårbart samhälle. Sålunda och som ett exempel uttalas följande i ÖP 2040: ”Härnösands tekniska försörjningssystem är viktiga förutsättningar för ett välfungerande Härnösand nu och i framtiden. Dessa system är särskilt känsliga för klimatförändringar, naturolyckor och yttre angrepp. Det är därför viktigt att vi planerar för ett förändrat klimat och kontinuerligt gör risk- och sårbarhetsanalyser”

Trots att Kommunen är helägare till Härnösands Energi och Miljö AB verkar det av förslaget till ÖP2040 okänt för Kommunen att Projektet innebär en högst betydlig förstärkning av L126 som är en högst väsentlig högspänningsledning för försörjning av Härnösands stad. Genom Projektet kommer L126 att förstärkas vilket direkt och högst påtagligt gagnar Kommunen och dess invånare. Utan Projektet kommer en sådan förstärkning av skjutas på framtiden vilket gör att risken för störningar i försörjningen av

el till Härnösands stad förblir påtaglig och i vart fall inte minskar. Projektet har med andra ord en direkt och påtaglig betydelse för Kommunens största tätort vilket inte kan sägas gälla för de övriga vindkraftprojekt som Kommunen har främjat i närtid. För en kommun som hoppas på tillväxt kan betydelsen av en robust infrastruktur knappast överskattas och den infrastrukturen ska givetvis finnas i anslutning till tätort där lasten är stor och förväntas bli större. Det finns många exempel i Sverige på hur man i stadsplanering har underskattat betydelsen av detta förhållande och ÖP2040 förefaller vara ett ytterligare exempel på detta. Kommunstyrelsens ordförande Andreas Sjölander m fl har i en artikel daterad den 5 februari 2022 dessvärre angett ett antal grundlösa påståenden som vi härmed måste bemöta eftersom politiken dels föregriper processen med översiktsplanen men även tydligt visar att dessa folkvalda har blivit helt missledda vad gäller fakta.

Påstående 1: ”Hemsön har blivit en nod i besöksnäringen och en viktig del av Höga Kusten. Hemsön är inte av kommunen utpekad som lämplig plats att placera vindkraft på, vare sig i den nu gällande eller den kommande översiktsplanen.” Det finns såvitt vi vet inget i översiktsplanen som anger att Hemsön är en ”Nod”. Dessutom så är Hemsön sedan tidigare utpekad som en lämplig plats för vindkraft. Detta är helt naturligt då vindförhållandena är ett av de bästa i Sverige.

Påstående 2: ”Företaget har misslyckats med sin viktigast uppgift, förankringsprocessen.” Detta påstående stämmer inte. Projektet har blivit väl förankrat lokalt då samråd enligt Miljöbalken (1998:808) har ägt rum i laga ordning med följande utfall: Av 303 personer i samrådskretsen har endast fem (5) personer uttalat sig negativt mot ärendet med en ökning av totalhöjden från 150 m till 200 m. Något ”massivt motstånd” till den föreslagna höjningen finns inte, åtminstone inte i samrådskretsen. Samrådsprocessen enligt Miljöbalken syftar till att ge berörda personer möjlighet att uttala sin ståndpunkt. Dessa berörda personer gavs möjlighet att uttala sin ståndpunkt under den aktuella processen år 2020 varvid 98,3% inte ställde sig negativa till den föreslagna höjningen. När 98,3 procent av de berörda inte har något att invända mot föreslagen åtgärd måste åtgärden anses godtagen av en helt överväldigande majoritet i den av lagen angivna processen. Att nu, efter att samrådsprocessen sedan länge är avslutad, grundlöst påstå något annat är mer än anmärkningsvärt och måste i bästa fall bero på att politiken blivit missledd av ett särintresse.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen. Redan i skedet med framtagande av tematiskt tillägg för Vindkraft 2013 ströks Hemsön som område för vindkraft efter

politiskt beslut. Arbetet med Översiktsplan 2040 har genererat en utökad kunskap och strategisk riktning gällande Hemsöns värde och framtid. Något som resulterat i att den politiska processen ännu en gång fastslagit att Hemsön inte kommer att pekas ut som område för vindkraft i Översiktsplanen. Det finns ett nuvarande tillstånd som möjliggör för en etablering av vindkraft på platsen.

Privatpersoner och föreningar

Byåkers intresseförening

- Det är med glädje som vi tagit del av att Härnösands kommun nu utreder möjligheten till att bygga en gång- och cykelväg mellan Bondsjöhöjden och Byåker/Helgumsbro.
- Vi kan se att flera av de utgångspunkter som Översiktsplanen utgår ifrån omfattas av att denna gång- och cykelväg blir verklighet.
- Idrott och motion, friluftsliv, kulturmiljö samt trafik och transporter är några av dessa utgångspunkter. I tidigare inskickat underlag har boende i området preciserat olika positiva effekter som en gång- och cykelväg skulle bidra till inom ovanstående områden.
- Vi vill även betona den stora positiva skillnaden som en gång- och cykelväg skulle innebära för boende på Bondsjöhöjden och Byåker med omnejd, när det gäller möjligheten för barn och ungdomar att träffas på fritiden och för dem att delta i olika aktiviteter tillsammans.
- Enligt översiktsplanen så är det GC-väg hela sträckan Bondsjöhöjden - Brunne som avses och det tycker vi är jättebra. **Men det vore bra om sträckan Bondsjöhöjden - Byåker/Helgumsbro kunde skyndas på och prioriteras då detta är ett väldigt populärt promenadstråk och sträckan inte känns trafiksäker för oskyddade trafikanter** med smala vägrenar och 80km/h.
- **Vi anser även att denna GC-väg borde vara kommunal.** Då även Byåkersvägen är kommunal så blir drift och underhåll lättsammare samt att projektering och byggande då kan påbörjas omedelbart.

/ Styrelsen, Byåkers Intresseförening

Kommunens kommentar: Synpunkterna kommer inte att generera några ändringar i översiktsplanen då dessa i stor utsträckning finns med i förslaget. Angående i vilken ordning som utvecklingen av gång- och cykelväg till Byåker kommer genomföras hänvisar översiktsplanarbetet till den tillsammans med Trafikverket genomförda åtgärdsvalstudien. Översiktsplanen kan inte hantera frågan gällande ägandeskapet av framtida gång- och cykelväg då det blir på en allt för detaljerad nivå.

Häggdånger

Häggdångers representant i Landsbygdsrådet och tidigare kommunikatör på Häggdångers Intresseförening. Jag tittar i Översiktsplanen och blir väldigt förvånad över gränsdragningen för områdena. Vi har varit jättetydliga med

att vi i Häggdånger inte accepterar de nya gränserna som tagits upp som förslag av er under processen. Se bifogad fil, det är gränserna vi i Häggdånger accepterar och som vi tex nu kommer göra en LEA utifrån tillsammans med Coompanion.

Kommunens kommentar: Synpunkten har beaktats och gränsen för kommundelsdragningen ändrats utifrån angivet förslag.

Myran/Sälsten

Som ridande från Vangsta till Myran och Sälsten så har kommunen enbart ökat barriäreffekten med att bygga spång och bro på de stigar som tar oss över till Myran/Sälsten. Barriäreffekten blir till fullo nu när Myran föreslås byggas ut. Vi som ryttare kommer inte att kunna passera planer, parkeringar och bollar på ett tryggt och säkert sätt om översiktsplanen genomförs. Vi har idag redan problem. Lösningar för ridande behöver anordnas för att nå områdena vid Myran och Sälsten, kompensationsåtgärder!

Bifogar karta med historik och kommentarer.

Mvh Marie Svahn

Kommunens kommentar: Synpunkten genererar ingen ändring i översiktsplanen då det är på en för detaljerad nivå. Synpunkten är vidarebefordrad till samhällsförvaltningen.

Elöverkänslighet

Beakta behovet av tryggt livsrum för kommuninvånare med funktionsnedsättningen elöverkänslighet. Det innebär låg strålning av radiovågor/ mikrovågor. Sedan länge har personer med elöverkänslighet svårt att hitta boende att kunna må bra i. Med den planerade utbyggnaden av 5G-mobilnätet kommer den radiofrekventa strålningen i mikrovågsområdet att öka massivt. Idag har många redan tvingats på flykt efter att 5G-sändare installerats. Människor är olika känsliga för påverkan av strålning. Enligt Elöverkänsligas Riksförbund är strålningen från 4G och 5G-mobilnäten särskilt aggressiva för elöverkänsliga. Det är också de frekvenser som företaget Mikronät använder sig av. Flera kommer nu att få behov av att skydda sig. Förbundet rekommenderar fibernät för telekommunikation.

Uppmaning: Komplettera tidigare gjorda strålningsmätningar (av J. von Boisman till exempel) och reservera och inrätta lågstrålande områden för boende respektive rekreation till kommuninvånare med elöverkänslighet. Områdena skulle även kunna utnyttjas av personer som vill minimera sin exponering för strålning. Det vore även intressant att kunna följa livet hos djur och natur och jämföra det med påverkan i hårdare strålningssexponerade miljöer.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera någon ändring i förslaget på översiktsplan, då det inte finns utrymme eller skyldighet enligt Plan- och bygglagen för att utreda dessa frågor i dagsläget.

LIS-område Hemsön

Vi föreslår att fastigheten Dalom 1:13 1 vid Varglund på Hemsön pekas ut som LIS-område i den nya översiktsplanen. Syftet är att möjliggöra avstyckning av tomter och uppförande av två fritidshus. Som vi ser det är fastigheten ett lämpligt LIS-område, inte minst för att det har likadana förhållanden avseende miljö och infrastruktur som de närliggande och redan utpekade LIS-områdena vid Granudden och Kojbacken:

-Fastigheten ligger i anslutning till befintlig bebyggelse:

På Dalom 1:13 1 finns redan idag en redskapsbod, och i anslutning till fastigheten finns befintliga bostäder både i söder och norr (se gula inringningar på kartan). Vi menar att byggnation av ytterligare enstaka fritidshus inte skulle ändra områdets karaktär eller användning i stort, och att det ligger i linje med syftet med LIS.

-Fastigheten har god tillgång till nödvändig infrastruktur

Fastigheten nås enkelt via Hemsöfärjan, väg 729 och därefter enskild väg som löper längs hela den östra fastighetsgränsen. Kollektivtrafik finns lättillgänglig via busslinje 519 med stopp vid Varglund och Hultom. Närliggande fastigheter har utan problem kunnat ordna tillgång till vatten, el och enskilda avlopp.

-Minimal påverkan på allmänhetens intresse och strandskyddets syfte

Vår uppfattning är att varsamt utförd nybyggnation på fastigheten inte ska påverka allmänhetens intressen eller strandskyddets syften negativt. Inga för oss kända kulturmiljö- eller naturvärden finns i området. Fastigheten är avskilt belägen vid en enskild väg och används idag inte för något särskilt friluftssändamål av allmänheten. Bibehållen tillgång till strandlinjen för allmänheten och minimal påverkan på växt- och djurliv är möjlig genom att lämna en orörd landremsa mot vattnet.

-Det finns ett stort intresse och potential att utveckla fastigheten

Fastighetsägarna och den närmsta familjen har ett stort intresse av att bebygga fastigheten med två fritidshus. Fastighetens läge, med utsikt till väst mot höga kusten-bron och närhet till stränder och bad gör den attraktiv för fritidsboende. Vi brinner för miljö- och klimatanpassat boende, och om det ges möjlighet att bygga kommer detta göras med fokus på hållbara materialval och arkitektur som smälter in i omgivningen. Vi är övertygande om att man på platsen kan skapa en mycket attraktiv boendemiljö som håller för generationer framöver.

Sammanfattningsvis önskar vi att kommunen lägger till fastigheten Dalom 1:13 1 som utpekad LIS-område i den nya översiktsplanen, med syftet att kunna uppföra två fritidshus.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte att generera någon ändring i översiktsplanen då det inte finns utrymme till att utreda nya områden för LIS. Vid kommande översyn av kommunens LIS områden kommer synpunkten att beaktas igen.

Enkätsynpunkter

Kvinna 31–40 år

Transportinfrastruktur

Jag anser att kommunen ska prioritera gång- & cykelvägar både ut till smitingen och ut mot byåker-brunne. Trafiksituationen utanför stads kärnan har allt för länge ignorerats. Men fakutum är ju att även vi som bor utanför stan har rätt till en säker trafikmiljö, både för oss själva men också för våra barn. Gc-väg är en del i den förbättrade trafikmiljön, men också sänkta hastigheter i byar och områden med befolkning och fler fartkameror vore suveränt!

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte generera några ändringar i översiktsplanen då gång- och cykelstråk till dessa platser redan är utpekade i översiktsplanen. Hastighetssänkningar och fartkameror blir på en för detaljerad nivå för att översiktsplanen ska kunna hantera dessa.

Kvinna 61–65 år

Transportinfrastruktur

Hej, Jag vill lyfta fram initiativ kring Gång och cykelvägar. Jag har tidigare lagt in synpunkter gällande gång och cykelväg mellan Bondsjöhöjden och Helgumsbro, Byåker. Förutom att det innebär möjlighet för en säker väg mellan Bondsjöhöjden och Byåker, där både promenader, löpturer och möjlighet för ungdomar att ta dig till varandra utan att behöva skjuts av föräldrar, så finns det mycket att se utifrån kultur och som många fler av kommunens invånare skulle kunna ta del av. Att Nässjön också är ett ”paradis” för fågelskådare ska inte glömmas bort i detta ärende. Så jag hoppas att gång- och cykelvägar prioriteras och att sträckan Bondsjöhöjden-Helgumsbro, Byåker, finns med där.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte generera några ändringar i översiktsplanen då gång- och cykelstråk till dessa platser redan är utpekade i översiktsplanen.

Man 41–50 år

Transportinfrastruktur

Gc-väg till Byåker borde prioriteras. Väldigt mycket oskyddade trafikanter med dålig trafiksäkerhet! Möter alltid någon som promenerar, cyklar eller motionerar.

Kommunens kommentar: Synpunkten kommer inte generera några ändringar i översiktsplanen då gång- och cykelstråk till dessa platser redan är utpekade i översiktsplanen.

Tillägg till granskningsyttrande över översiktsplan för Härnösands kommun

Inledning

På kommunens begäran ska länsstyrelsen tillhandahålla ett reviderat granskningsyttrande enligt 16 § om;

1. kommunen ändrar planförslaget efter granskningstiden utan att en ny granskning enligt 18 § äger rum, och
2. länsstyrelsens yttrande till följd av ändringen helt eller delvis inte längre är relevant. *Lag (2020:76) PBL 3 Kap 18a§.*
- 3.

Härnösands kommun har översänt ett reviderat förslag till översiktsplan för att bemöta Länsstyrelsens synpunkter i ärendet dnr: 401-11772-21, och begär ett nytt yttrande. Länsstyrelsen tilläggsyttrande fokuserar på ingripandegrunderna enligt 11 kap.10 § PBL;

Förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,

Redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

Bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Sammanfattning

Härnösands kommun har gjort ett ambitiöst arbete med att förbättra sin översiktsplan sedan granskningsskedet. Många avsnitt har utvecklats och däribland de ingripandegrunder som rör miljö kvalitetsnormer för vatten enligt 5 kap miljöbalken, samt att bebyggelse inte blir olämplig med tanke på klimatrelaterade risker.

Däremot kvarstår många av de synpunkter som tagits upp under samrådsprocessen rörande att peka ut att områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen på ett sätt som länsstyrelsen anser är förenlig med 7 kap. 18 e §, första stycket, miljöbalken.

Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap miljöbalken.

Länsstyrelsen anser att beskrivningarna om MKN vatten är avsevärt förbättrade både i kapitlet om MKN vatten och även under andra relevanta delar av översiktsplanen.

Redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Efter granskningsskedet av översiktsplanen har kommunen kompletterat beskrivning och motivering av de områden som kommunen anser är lämpliga områden för landsbygdsutveckling i strandnäraläge. Kommunen har gjort detta dels som kompletteringar av texten i huvuddokumentet, dels som en separat bilaga. Kompletteringarna härrör i huvudsak från tematiskt tillägg för LIS-områden antagen 2015.

Det som dock fortfarande saknas i förslag till ny översiktsplan är kommunens syn på vad som anses vara landsbygd i Härnösands kommun. I tematiskt tillägg LIS (2015) finns det ett avsnitt *4.1 Markanvändning och landskapskaraktär* där det framgår att följande markkategorier; Tätort (T), tätortsnäraskog (TS) samt militärt övningsområde och friluftsliv (MF) inte ses som landsbygd och att det därför inte är möjligt att använda LIS-skälet för dispens eller upphävande av strandskyddet inom dessa områden. I nuvarande förslag till översiktsplan används andra benämningar på markkategorier än i det tematiska tillägget från 2015 vilket gör att det är otydligt vilka områden som definieras som landsbygd i kommunen. Avsaknad av en sådan definition i översiktsplanen gör att länsstyrelsen fortsatt anser att LIS-området som ligger inom kommundelen Härnösands tätort vid Pålviken är tveksam. Att kommunen inte definierar vad som är landsbygd innebär därutöver en otydlighet, framförallt när det gäller bedömning av var kommande dispenser med LIS-skälet utanför utpekade LIS-områden kan komma att vara aktuellt, eller inte.

Länsstyrelsen anser fortsatt att det för tydlighetens skull vore önskvärt att LIS-områdenas syfte (bostäder eller besöksnäring) anges i det specifika kartskiktet så att man inte behöver klicka i andra kartskick för att förstå vad LIS-området syftar till.

Bland LIS-områdena ligger ett flertal inom områden med höga naturvärden. Det gäller tex naturvårdsobjekt med kända höga naturvärden som Barsviken, Sjösjön/Kyrksjön och Häggsjön samt Dalomsviken. Länsstyrelsen anser att dessa naturvärden ska värnas och att naturvärdesinventeringar behöver tas fram i kommande dispens- eller planärenden.

Länsstyrelsen vill fortsatt betona att LIS-området vid Dalomsviken innebär en intressekonflikt mellan exploatering och marina naturvärden. Viken har ett högt naturvärde och stranden är i princip oexploaterad. Översiktsplanen anges att bebyggelse ska koncentreras till redan befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen anser inte att detta ställningstagande stämmer för LIS-objektet i Dalomsviken, vars stränder i princip varken har någon bebyggelse eller några bryggor.

Länsstyrelsen noterar att ett flertal LIS-områden ligger inom område där det finns utpekade risker kopplat till exempelvis ras- och skred eller klimatanpassning. Kommunen bör se över sina utpekanden i dessa LIS-områden. Exempelvis ligger LIS-område Källsand inom område utpekade som särskilt känsligt för ras och skred. Länsstyrelsen ifrågasätter lämpligheten av detta område och anser att uppgift om detta åtminstone bör kompletteras i beskrivningen av LIS-området under rubriken Risk, sårbarhet och hälsa i bilagan sidan 10. Kommunen pekar också ut ett flertal LIS-områden inom

markerat utredningsområde för klimatanpassningsåtgärder, Gussjön, Långsjön. Länsstyrelsen anser att även detta bör framgå av de berörda LIS-områdenas beskrivning under rubriken Risk, sårbarhet och hälsa.

Bebyggelsens lämplighet med hänsyn till klimatanpassning

I den omarbetade versionen av kommunens översiktsplan har det blivit mycket tydligare, i såväl kartunderlag som i planhandlingen, vilka de klimatrelaterade riskerna är och vilka riktlinjer och åtgärder man planerar för att minska dessa risker i områden som är utpekade och för att inte fler sådana risker ska uppstå. Samtliga klimatrelaterade risker är samlade under samma avsnitt och informationen om vilka riskerna är och hur de kan förstärkas i ett förändrat klimat är skrivet på ett sätt som kan förstås av alla som läser dokumentet. Det är också tydligt presenterat vilka riktlinjer som finns för att motverka negativa konsekvenser av dessa risker. Särskilt positivt är även att området förhöjda temperaturer beskrivs här, och att riktlinjer finns för att möta denna risk. Detta omarbetade avsnitt om Miljö och risker kommer att ge en bra vägledning för den fortsatta fysiska planeringen av kommunen, men ger även en bra kunskap till kommunens medborgare om de riskområden som bör ta särskild hänsyn till dessa risker, och att kommunen har påbörjat arbetet med att identifiera dem.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med Karin Hermans som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Viveka Sjödin, Ulrika Bylund och Anders Sahlin, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilaga 1 – Kopia av missiv

Välkommen att ta del av och lämna era synpunkter på granskningsförslag av Översiktsplan 2040.

Kommunstyrelsen har den 30 november godkänt granskning av förslag på översiktsplan. Granskningsskedet kommer att pågå fram till den 15 februari 2022. Under denna period kommer synpunkter på förslaget att tas emot i enlighet med Plan- och bygglagens 3 kapitel.

Lagen anger att kommunen senast den dag då kungörelsen anslås på kommunens anslagstavla skicka planförslaget och kungörelsen till länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. *Lag (2020:76)*.

Samt att den som vill lämna synpunkter på planförslaget ska göra det skriftligen under granskningstiden. *Lag (2020:76)*.

Efter granskningen kommer kommunen sammanställa synpunkter som kommit in i ett granskningsutlåtande och även redogöra för vilka eventuella ändringar i planen som synpunkterna har lett till.

För fullständig förteckning över vilka aktörer som mottagit utskicket, se sändlista på sista sidan.

Översiktsplan 2040

Översiktsplanen beskriver på vilket sätt Härnösands kommun bör utvecklas för att forma ett framtida samhälle där människor mår bra och fler väljer för att bo, leva och verka. Översiktsplanens handlingar innefattar även en hållbarhetsbedömning (miljökonsekvensbeskrivning) som redovisar konsekvenserna av förslaget.

Förslaget på Översiktsplan går att ta del av på många olika sätt, i PDF-format, karttjänst eller genom digital kartberättelse. Utskicket kommer inte att inkludera planhandlingarna på grund av filernas storlek. Ta del av den digitala kartberättelsen på www.harnosand.se/op2040 alternativt ladda ned handlingarna i PDF format på www.harnosand.se/op

Vid behov kan handlingarna lämnas ut digitalt, efterfrågan skickas till mailadress: op@harnosand.se

Handlingar i granskningsförslaget

Digital kartberättelse (www.harnosand.se/op2040)

Planförslag (www.harnosand.se/op)

Hållbarhetsbedömning (MKB)

Handlingsplan

Samrådsredogörelse

Synpunkter

Synpunkter på granskningshandlingen lämnas via e-post till: centraldiariet@harnosand.se

Märk ärendet med ”Synpunkt granskning Översiktsplan 2040” och diarienumret KS2021-422.

Vid frågor om granskningen eller granskningshandlingen, kontakta:

Maja Nordmark

Översiktsplanerare

0611–348254

op@harnosand.se

Sista svarsdatum

15 februari 2022

SÄNDLISTA - GRANSKNING ÖVERSIKTSPLAN 2040

Trafikverket

Region Västernorrland

Västernorrlands Länsmuseum

Polismyndigheten

Räddningstjänsten Höga kusten – Ådalen

Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län

Kustbevakning

Sametinget (samt berörda samebyar)

Ånge kommun

Örnsköldsviks kommun

Timrå kommun

Sollefteå kommun

Sundsvalls kommun

Kramfors kommun

Samtliga kommunala förvaltningar

Samtliga politiska partier i Kommunfullmäktige

Härnösand Energi- och Miljö

Technichus

Härnösands hus

Höga kusten Destinationsutveckling AB

HÄR - Handelsförening

Naturskyddsföreningen

Handelskammaren MittSverige

LRF (Lantbrukarnas Riksförbund)

Sundsvall/Timrå Airport

Höga kusten Airport

Härnösands kommun
centraldiariet@harnosand.se

Yttrande över översiktsplan för Härnösands kommun

Inledning

Härnösands kommun har i enlighet med 3 kap. 14 § plan- och bygglagen (PBL) översänt ett förslag till översiktsplan till Länsstyrelsen för granskning.

Länsstyrelsens granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § PBL. Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsstadium.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av granskningsyttrandet framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Granskningsyttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 20 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Försvarmakten, Post- och Telestyrelsen, Svenska Kraftnät, Sveriges geologiska institut, Sveriges geologiska undersökningar, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sametinget och Sjöfartsverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Ambitionen som anges, att Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi, uppskattas och ger en bra grund för arbetet med en mer hållbar samhällsplanering.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen samt mellankommunala frågor, i huvudsak tillgodoses på ett tillfredsställande sätt i planförslaget.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att utläsa att översiktsplanen medverkar till att MKN vatten följs.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Väg

Länsstyrelsen anser att kommunens förslag till skrivning angående riksintresse på väg är otydlig. Följande skrivning föreslås istället: ”*Trafikverket har tagit fram ett förslag på revidering av riksintresseanspråk för kommunikationer utifrån den översyn av kriterier som har gjorts. Förslaget innebär bl a att väg 90 och 331 fortsättningsvis inte kommer utgöra riksintressen. Förbifart E4 kommer inte att markeras på karta utan den ingår i riksintresset för befintlig E4.*”

Trafikverket har samma åsikt som i samrådsskedet, att vandringsleden i dagsläget inte kan gå över Höga kusten bron. Man bör därför inte heller redovisa på kartorna och i text att vandringsleden går över bron, utan att den slutar vid Mörtsal. Anledningen till att det man inte ska gå över bron är att det ej finns trottoar utan endast en smal vägren. Det blir inte trafiksäkert för de oskyddade trafikanterna och är även olämpligt för motortrafiken.

Järnväg

Länsstyrelsen noterar att kommunens syn på riksintressekorridoren för ny järnväg inte är överensstämmande med statens intressen. Någon avsmalning går inte att göra innan linjestudien är genomförd. Däremot går det i vissa enskilda fall att göra en bedömning i vilken grad en exploatering inom korridoren påverkar riksintresset. Exempel på sådana gjorda bedömningar är för ett område i Antjärn och för ett företag vid Kretsloppsparken.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Länsstyrelsen noterar att Härnösands kommun till viss del omhändertagit de synpunkter angående riksintresse totalförsvaret som lämnades vid samrådet.

Länsstyrelsen vill fortsatt upplysa om att inom totalförsvarets påverkansområden riskerar ny bebyggelse att påtagligt skada riksintressena. Länsstyrelsen önskar förtydligande gällande vad bebyggelsen inom påverkansområdena innebär samt hur kommunen bedömer att riksintresset tillgodoses för de områdena.

Länsstyrelsen föreslår att benämningarna i kartan som visar totalförsvarets riksintressen ändras i enlighet med riksintressekatalogen. I kartan står det exempelvis influensområden istället för påverkansområden.

Kulturmiljövård (3 kap. 8 § MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet kring kulturmiljövård har beaktats. Länsstyrelsen anser att det är viktigt och positivt att kommunen nu har för avsikt att förnya kulturmiljöinventeringarna, ta fram ett kulturmiljöprogram samt se över befintliga detaljplaner för att ge fullvärdigt skydd för kulturvärden. Utifrån detaljeringsgraden i befintligt förslag till översiktsplan, kan kommande detaljplanskeden behöva upprätta miljökonsekvensbeskrivning med avseende på riksintresse kulturmiljö.

Länsstyrelsen önskar att de tre kommundelarna som innehar ett riksintresseområde för kulturmiljövård, kan få en hänvisning till kapitlet för riksintressebeskrivningarna för detta platser. Kommande kulturmiljöprogram bör kunna ta tydligare ställning till hur man ämnar tillgodose dess värden.

På sida 91 under rubriken 'ta hänsyn till' är riksintressebeskrivningen av Vägnön felaktig och bör korrigeras till; *"Vägnön är av riksintresse för kulturmiljövård. Här finns kuströsemiljö med stråk av brons- och järnåldersrösen."* Befintlig skrivning är lämningar och rösemiljö. Det är rösemiljön som är själva lämningarna.

I kapitlet Riksintressen på sida 116 bör kommunen överväga att ta bort citationstecknet kring "påtaglig skada" så att det står enbart påtaglig skada. Skrivningen blir annars otydlig.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet, kring riksintresse naturvård, har beaktats. Länsstyrelsen noterar vidare att de båda riksintressena för framtida E4 och framtida järnväg passerar över Gådeåns vattensystem som är ett utpekade område av riksintresse för naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och det är bra att Härnösands kommun lyfter att påverkan kommer att behöva beskrivas och bedömas i kommande planeringsskede.

Det finns formuleringar i befintlig skrivning rörande Natura 2000, riksintresse enligt 4 kap. 7 § MB som bör förtydligas:

På sidan 47 föreslår vi att kommunen ersätter befintlig text med; ”*Länsstyrelsen i Västernorrland är förvaltare för alla Natura 2000-områden i kommunen och ansvariga för bland annat bevarandeåtgärder inom respektive område. Viktiga aktörer är också Skogsstyrelsen, Härnösands kommun, markägare och jordbrukare.*”

Det bör även, i samband med att Natura 2000 beskrivs, nämnas att det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken om man vill bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. Man behöver alltså hänvisa både till kap 7 i miljöbalken (skydd av områden) och miljöbalkens kap 3-4 (riksintressen).

Miljökvalitetsnormer

MKN – Vatten (5 kap MB)

Länsstyrelsen bedömer att det fortsatt saknas avgörande underlag för att kunna bedöma MKN-vatten enligt 5 kapitlet MB.

Miljökvalitetsnormerna för vatten anger en lägsta nivå för den kvalitet olika vattenförekomster ska ha uppnått vid en viss tidpunkt. Svensk vattenförvaltning utgår ifrån EU:s ramdirektiv för vatten som har införlivats i svensk lagstiftning genom miljöbalken. Det är Vattenmyndigheterna som kartlägger vilken status som vattenförekomsterna har, beslutar om miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormer ska följas och vem som är ansvarig för att olika åtgärder genomförs. Åtgärderna handlar bland annat om att kommunerna ska genomföra förvaltningsövergripande vattenplanering, utöka tillsynen av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och jordbruket och att översikts- och detaljplanering ska bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormer kan följas.

Länsstyrelsen noterar att kommunen har ett pågående arbete med att ta fram ett VA program, som planeras vara klart innevarande år, där bland annat MKN för vattenförekomster ska vara en del. Länsstyrelsen anser att det är

viktigt och positivt att kommunen påbörjat detta arbete och framförde i samrådet vikten av att arbetet synkroniseras ihop med översiktsplanen.

Kommunen beskriver själva att fler av översiktsplanens utbyggnadsområden och utvecklingsområden för bostäder, näringsliv/turism eller verksamheter ligger nära sjöar, vattendrag eller kustvatten som omfattas av miljökvalitetsnormer. Störst risk för påverkan på MKN vatten, bedöms ligga i nybyggnad eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen.

I planförslaget finner Länsstyrelsen information om status och gällande normer för vattenförekomster i karta. Det framgår också av planförslaget under riktlinjer, att förändrad markanvändning ska bidra till att MKN enligt vattendirektivet, uppfylls samt att vid påtaglig utveckling och förtätning av bebyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomster ska den ekologiska och kemiska statusen beaktas för att inte påverka dem negativt.

Planalternativet innehåller dock inga konkreta åtgärder som bidrar till förbättringar i så stor omfattning att miljökvalitetsnormerna bedöms kunna uppnås, men bedöms inte heller bidra till försämring. Kommunens avsikt är att beskrivning av tillståndet och påverkanskällor för kommunens kustvatten, sjöar och vattendrag samt lämpliga åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna kommer att ingå i den VA-plan som är under framtagande.

Då miljökvalitetsnormerna för ett antal vattenförekomster inte uppfylls i nuläget behöver arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten intensifieras. Avsaknaden av integrerad helhetssyn av vattenfrågan riskerar även att direkt påverka statusen i berörda vattenförekomster negativt.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang om hur yt- och grundvatten påverkas av olika ingrepp på miljön, detta bör finnas under varje del som har en påverkan på vatten. Här räknas även fysiska ingrepp in, ingrepp på hydromorfologin. Om det innebär fysisk påverkan, påverkan av miljögifter, påverkan på övergödning, etcetera, bör stå med i varje del.

Exempel på relevanta belastningar under rubrikerna avloppsledning och dagvatten kan vara att avloppsvatten även bidrar till spridning av mikroplaster och läkemedel samt att snömassor kan innehålla skadliga ämnen och ställningstaganden kring dessa belastningar.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang kring avrinningsområden i översiktsplanen. Att se vatten ur ett avrinningsperspektiv är viktigt, då ingrepp längre upp i ett avrinningsområde kan påverka områden längre ner. Dels i vattendrag och sjöar, dels mellan land och hav. Att utgå från ett avrinningsperspektiv ger goda förutsättningar till att MKN vatten kan följas.

Länsstyrelsen saknar även ett utvecklat resonemang kring LIS-områden och MKN för vatten.

Länsstyrelsen anser att MKN för vatten, även behöver utvecklas med hänvisning till Havs- och vattenmyndighetens (HaV) föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, samt Åtgärdsprogram för havsmiljön. En beskrivning av status och relevanta belastningar bör tillföras planförslaget.

MKN – Luft (5 kap MB)

Länsstyrelsen anser att kommunen i större mån bör konkretisera vilka åtgärder som planeras för framtiden för att minimera en påverkan eller hur kommunen planerar för att ytterligare förbättra luftkvaliteten inom kommunen, snarare än att ha målet att bibehålla den nivå kommunen ligger på idag. Detta är relevant med tanke på den samverkan för luftövervakning i Väster-norrland, gällande för åren 2021 – 2024, som kommunen har varit delaktig i att ta fram tillsammans med länets övriga kommuner.

I planförslaget skriver kommunen att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft aldrig har överskridits men ska värnas och utredas i kommande planering. Kommunen skriver också att miljö kvalitetsnormer är minimikrav som alltid ska uppfyllas.

Länsstyrelsen vill även uppmärksamma kommunen på att det aktuella luftkvalitetsdirektivet är just nu under revidering där WHO:s nya riktlinjer kommer att utgöra ett viktigt underlag och där de flesta av riktvärdena planeras att skärpas än mer. En ny luftkvalitetsförordning förväntas vara på plats i Sverige tidigast 2025.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad och därför inte kan anses vara förenlig med 7 kap. 18§, första stycket miljöbalken.

Enligt kommunen ska det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) ersättas och endast fungera som ett underlag när ny översiktsplan antas. Det framgår också av planhandlingen att kommunen har för avsikt att göra en översyn av befintliga och nya LIS-områden under perioden till nästa översyn av översiktsplanen.

Länsstyrelsen anser att om det tidigare tematiska tillägget klassas som underlag i framtiden bör kommunen arbeta in det som står i underlaget i översiktsplanen på ett tydligare sätt. I planförslaget saknas en beskrivning av och motivering till de utpekade LIS-områdena. Kommunen behöver kunna visa

på att områdena är lämpliga och att syftet med den tillkommande bebyggelsen är sådan som kan stimulera landsbygdsutvecklingen på platsen i enlighet med lagstiftningen.

Länsstyrelsen anser att det för tydlighetens skull vore önskvärt att LIS-områdenas syfte (bostäder eller besöksnäring) anges i det specifika kartsnittet så att man inte behöver klicka i andra kartsnitt för att förstå vad LIS-området syftar till.

Länsstyrelsen tycker fortsatt att LIS-området som ligger inom kommundelen Härnösands tätort vid Pålsviken är tveksam och efterfrågar kommunens syn kring vad som anses vara landsbygd i översiktsplanen. Länsstyrelsen anser att kommunen bör vara restriktiva att föreslå LIS-områden längs länets kuster samt i eller i närheten av tätorter.

Bland LIS-områdena finns ett flertal föreslagna exploateringsområden som ligger inom områden med höga naturvärden. Det gäller tex naturvårdsobjekt med kända höga naturvärden som Barsviken, Sjösjön/Kyrksjön och Hägg-sjön samt Dalomsviken. Länsstyrelsen kan inte se att någon naturvärdesinventering har utförts före utpekandet och att det för många områden saknas underlag.

LIS-området vid Dalomsviken innebär en intressekonflikt mellan exploatering och marina naturvärden. Viken har ett högt naturvärde och stranden är i princip oexploaterad. I Översiktsplanen anges att bebyggelse ska koncentreras till redan befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen anser inte att detta ställningstagande stämmer för LIS-objektet i Dalomsviken, vars stränder i princip varken har någon bebyggelse eller några bryggor.

Länsstyrelsen noterar att ett flertal LIS-områden ligger inom område där det finns utpekade risker kopplat till exempelvis ras- och skred eller klimatanpassning. Kommunen bör se över sina utpekanden i dessa LIS-områden.

Länsstyrelsen vill betona att flera LIS-områden är belägna inom jordbruksmark och att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och ingen annan alternativ lokalisering finns. Kommunen skulle med fördel redovisa denna konflikt och föra ett resonemang kring hur frågan om jordbruksmark ska hanteras i kommande plan-lov- och dispensärenden för de LIS-områden där detta kan bli aktuellt.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen har ingen synpunkt på mellankommunala frågor i förslag till översiktsplan i granskningskedet men upprepar upplysningarna från samrådet att frågan kring avrinningsområden, är en lämplig fråga för mellankommunal samverkan.

Hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Klimatrelaterade risker

Ras och skred beskrivs nu i fler av Ortsbeskrivningarna. Det finns kartor som visar områden känsliga för ras, skred och erosion. Kommunen ger riktlinjen att vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomföras.

Länsstyrelsen anser dock att det fortfarande saknas kommunens syn på risken för den redan byggda miljön till följd av klimatrelaterade olyckor. Länsstyrelsen rekommenderar att översiktsplanen kompletteras med det.

De klimatrelaterade risker som berör markens hållfasthet är ottydligt beskrivna under avsnittet Klimatanpassning. Informationen handlar om att risken för ras, skred och erosion ökar i ett förändrat klimat. Det blir ottydligt hur kommunen hanterar denna typ av risk utifrån det längre tidsperspektivet samt vilka åtgärder man vill genomföra för att minska dessa risker.

Syftet med den nya paragrafen i PBL (3kap 5§) om att redovisa var områden finns med klimatrelaterade risker är att stärka kommunernas klimatanpassningsarbete genom att skapa en samlad bild av de klimatrelaterade riskerna i kommunen, skapa förståelse för sårbarheter och konsekvenser samt att skapa ett underlag för riskacceptans eller en plan för åtgärder.

Kommunen behöver identifiera miljöer som riskerar att drabbas av klimatrelaterade risker samt ta ställning till hur kommunen avser att hantera dessa risker. Detta bör göras tydligare i översiktsplanen var dessa områden som är olämpliga att bebygga finns, så att det blir tydligt att det finns klimatrelaterade risker på dessa platser. Om så är fallet bör de geografiska platserna redovisas. Det görs med fördel i en kommuntäckande karta. Där kan även områden som man valt att inte planera för fortsatt utveckling, men som har en befintlig bebyggelse redovisas, så att det är tydligt var kommunens risker finns.

En riktlinje är angiven under avsnittet ”Ras, skred och erosion”:

”att man vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomföras” Länsstyrelsen vill understryka det befintliga lagkravet att det i samband med detaljplanering alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.

I planhandlingen nämns att kommunen genomfört en kartläggning av konsekvenser av kraftiga skyfall, som sedan ska ligga till grund för en skyfallsplan. Denna kartering saknas i kartunderlagen i plankartan. Även om någon skyfallsplan inte är framtagen ännu, kan detta underlag ändå visa var riskområden för översvämning i lågpunkter kan finnas, något som kan vara viktig information för framtida planläggning, såsom planläggning av exempelvis mångfunktionella ytor. Detta underlag är även viktigt för att kunna följa de föreslagna riktlinjerna för att minska riskerna för översvämning i kommunen.

Miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen anser att kommunens syn på hur miljöfarliga verksamheter bör planeras, saknas i planförslaget samt att platserna bör visas i kartor. Det kan till exempel ske under avsnitten "Verksamheter och industri" för de olika kommundelarna i del 3, där man skulle kunna ta upp hur etablering eller utveckling av miljöfarlig verksamhet ska hanteras. Vid utpekande av lämpliga (eller olämpliga) områden bör även klimatförändringen och till den relaterade effekter som rasrisk, dagvattenbildning och -avrinning vid extremväder, översvämningar, markpåverkan med mera, ingå i bedömningen. Det kan vara särskild angelägen för kommundelen Högsjö.

I den övergripanden texten om miljöfarlig verksamhet, i översiktsplanens del 2, s. 74 anges att: "*Kemikalieverksamheterna omfattas av Sevesolagstiftningen som innehar en högre och lägre kravnivå.*" Länsstyrelsen anser att syftningen kan bli otydligt; "Kemikalieverksamhet" är ingen definierat begrepp. Närmast till hands skulle i så fall ligga miljöfarliga verksamheter som kräver tillstånd eller anmälan enligt 12 eller 13 kap. Miljöprövningsförordningen (2013:251, MPF).

Det finns i Härnösands kommun en miljöfarlig verksamhet som kan betecknas som "kemikalieverksamhet" enligt denna definition och den är inte klassat enligt Sevesolagen (SFS 1999:381). De miljöfarliga verksamheter som har klassats enligt Sevesolagen faller däremot under 20 kap. MPF (Hantering av bränslen) när det gäller verksamheten med den högre kravnivån och under 4 kap. MPF (Utvinning av material) när det gäller de två verksamheterna på den lägre kravnivån. Beskrivningen av dem som "kemikalieverksamhet" är något missvisande.

Länsstyrelsen ser positivt på att en handlingsplan för skyfall inom område miljö och risker tas fram (Handlingsplan, s.4). Länsstyrelsen utgår ifrån att rubrikens syftning till "skyfall" är en generalisering och att handlingsplanen i själva verket tar upp alla negativa vädereffekter av klimatförändringen. Miljöfarliga verksamheter kan påverkas mycket negativt inte bara av skyfall, utan även av längre torrperioder, värmeböljor, snöoväder och stark smälta mm. Den negativa påverkan kan till exempel ske genom ändringar på

dagvattensbildning som stör miljöfarliga verksamheter som reningsverk, avfallsanläggningar eller andra anläggningar med stora, hårdgjorda ytor som kan vara förorenade.

För verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen ska kommunen där en verksamhet är lokaliserad, se till att allmänheten får tillgång till aktuell information om verksamheterna. I vilket/a forum allmänheten får tillgång till informationen samt hur lättillgänglig den är, har stor betydelse men har tidigare inte prioriterats av kommunerna trots gällande bestämmelser. Skyldigheter gällande information till allmänheten regleras i 14 § Sevesolagen (1999:381).

Förorenade områden

Länsstyrelsen anser att några synpunkter kvarstår från samrådet samt att det finns otydligheter i planhandlingarna;
Kommunen bör nämna att det kan förekomma fler förorenade sediment i anslutning till förorenade områden.

När Gustavsviks varv nämns på sida 106, bör det nämnas att utvecklingen även bör ta hänsyn till potentiella föroreningar samt att det kan förekomma fler förorenade sediment.

Enligt hållbarhetsbedömningen (MKB) ska kommunen åtgärda förorenade områden i riskklass 1 och 2 senast 2050 samt sanera förorenade sediment i Nattviken, men detta finns inte med i planförslaget. I samrådsversionen av handlingsplanen fanns muddring av Nattvikens farled med samt åtgärder av förorenade områden riskklass 1 och 2 senast 2050. Om handlingsplanen har reviderats kring detta bör samrådsredogörelsen notera det.

Kommunen behöver tydliggöra hanteringen av sina nedlagda deponier och då framförallt Myran som är riskklass 1 och ligger inom ett populärt friluftsområde på Härnön. Det framgår av planförslaget att Högslätten är ett prioriterat utvecklingsområde avseende fritid, idrott och motion. Eftersom motions slingorna sträcker sig ända bort till Myrans deponi kan det vara värt att nämnas att det är ett förorenat område, och inte bara Härnöns skjutfält och övningsområde.

Översiktsplanen tar inte ställning till pågående deponier och vilken syn kommunen har på dessa.

Buller

Länsstyrelsen ställer sig positiv till kommunens förslag gällande framtagande av en översiktlig bullerkartering för områden i nära anslutning till väg/järnväg och annan störande verksamhet.

Transportled för farligt gods och säkerhetsavstånd

I översiktsplanen beskrivs att i Härnösands kommun är E4, väg 90 och väg 331 primära transportvägar för farligt gods och att intill statligt vägnät ska Trafikverkets säkerhetsavstånd gälla och beaktas vid planering och exploatering för att minimera skador vid olycka.

Länsstyrelsen vill tydliggöra att vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör man göra riskanalyser, även om man klarar angivna skyddsavstånd kan det ändå krävas riskanalyser. Det gäller särskilt farliga verksamheter som kan utgöra en risk om det uppstår ett utsläpp eller händer en olycka som kan få påverkan på själva farligt godslederna. På alla Trafikverkets järnvägar ska farligt gods kunna transporteras.

För objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt 47 § väglagen en tillståndspliktig zon på minst tolv meter från en väg. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd inom tillståndspliktig zon från väg. För vissa vägar gäller en utökad tillståndsplikt på 25, 30 eller 40 meter. Länsstyrelsen anser att detta gärna kan kompletteras planförslaget.

Länsstyrelsen anser att följande riktlinje är felaktig: Under rubriken ”Transportinfrastruktur”, står att farligt gods i största möjligaste mån ska undvikas efter Stigsjövägen för att skydda dricksvattenförsörjningen vid olyckor. Länsstyrelsen anser att det säkraste sättet att transportera farligt gods är just på vägar där man vidtagit säkerhetshöjande åtgärder såsom man gjort på Stigsjövägen. Det blir olämpligt att rekommendera andra transportleder för farligt gods. Länsstyrelsen noterar dock att i granskningsförslaget har information lagts till om vägar som har inskränkningar för trafik med farligt gods med kopplingar till skyddet av kommunala vattentäkter.

Dricksvatten och avlopp

Länsstyrelsen har noterat att VA programmet förväntas vara klart innevarande år. Länsstyrelsen gav synpunkten i samrådet att översiktsplanen behöver bli synkroniserad med VA-programmet för att hantera perspektiven som rör vatten. Vatten och avlopp är en grundläggande planeringsförutsättning för att peka ut områden lämpliga att utveckla och bebygga.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen fortfarande saknar redovisning kring kommunens syn på hur det långsiktiga omhändertagandet av vatten och avlopp ska säkerställas och kan därmed inte bedöma förutsättningarna för att platserna blir en lämplig mark- och vattenanvändning.

I översiktsplanen framgår det att de naturliga förutsättningarna för kommunal vattenförsörjning i Härnösand är begränsade och därför gör det till en viktig fråga vid kommande utveckling. Kommunen lyfter också ett antal

strategiska åtgärder för att skydda och förbättra möjligheterna till dricksvatten i framtiden vilket länsstyrelsen bedömer är en förbättring sedan samrådet.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen behöver visa samtliga områden som är värdefulla för dricksvattenförsörjningen. Dessa bör redovisas i kartor och i planförslag. Både de vattenresurser som används i dag och de som kan komma att användas i framtiden bör redovisas. Det ska dock inte gå att utläsa vart råvattenintag, vattenverk eller andra skyddsvärda platser för vattenresurser är. Det bör framgå i vilka områden som har, eller kan få, problem med vattenförsörjningen, hur eventuell utveckling i dessa områden kan påverkas, och vilka åtgärder som planeras för att lösa problemen.

Länsstyrelsen anser att det bör framgå hur den regionala vattenförsörjningsplanen har beaktats i översiktsplanen. I den regionala vattenförsörjningsplanen påpekas att Härnösands kommun har dåliga förutsättningar för dricksvattentillgång. Detta föreslås i den regionala planen, som en mellankommunal fråga mellan Härnösands kommun och Timrå kommun att hantera, samt att skyddsvärda reservvattentäkter bör pekas ut som bör skyddas för exploatering och annan påverkan.

Länsstyrelsen anser att följande riktlinjer som anges för dricksvatten är felaktiga: ”Skoterleder bör inte placeras över vattenskyddsområden” samt ”Skogs- och jordbruk ska inom primär zon utföras med varsamhet om dricksvattenförsörjningen”. Varje vattenskyddsområde har specifika föreskrifter som är ett resultat av separata risk och sårbarhetsanalyser. Det blir missvisande att lyfta ut dessa som generella riktlinjer för alla.

Länsstyrelsen anser att kommunen i översiktsplanen bör beskriva hur de ska jobba med små avlopp; vilka behov finns, skriva inventeringar och riskbedömningar översiktligt samt vilken en målsättning man har. Länsstyrelsen anser att det finns behov av inventering och riskbedömningar i några särskilt utpekade områden.

Länsstyrelsen anser också att kommunen bör överväga att komplettera planförslaget med en riktlinje att tippning i havet av snömassor är olämpligt som hantering av potentiellt förorenat dagvatten.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter gällande övriga allmänna intressen

Avfallshantering

Länsstyrelsen vill framhålla betydelsen av att möjliggöra för samarbete med grannkommuner när det gäller frågor som avrinningsområden för vatten

samt avfallshantering. Länsstyrelsen anser att det i översiktsplanen med fördel kan finnas en länk till kommunens avfallsplan som underlag, alternativt en sammanfattning över dess betydelse ur ett planeringsperspektiv.

Fornlämningar

Länsstyrelsen anser att analysen över var koncentrationen av Härnösands kommuns fornlämningar är felaktig på sida 56 i planförslaget. Länsstyrelsen anser att kommunen förslagsvis bör beskriva att ”*inom kommunen finns fornlämningar i både kust och inland, som spänner över många tusen år. Från inlandsisens försvinnande fram till modern tid har människor avsatt spår i form av boplatzlämningar, gravar, fångstanläggningar m.m. Gravvar finns till största nära kusten medan boplatserna finns i hela kommunen, speciellt vid sjöar och vattendrag på lätttränerade marker. I skogsmiljöer finns spår efter utmarksbruk så som fåboddrift, kolning, tjärbränning, flottning och mycket mer. Vissa områden är mycket täta på fornlämningar och kräver större varsamhet. Som exempel är dalgången vid Ramsås tät på boplatzlämningar från sten- och bronsålder och samma gäller i Häggdånger. Gravfält från bronsålder finns med större täthet i Häggdånger och vid Vagnön som också är riksintresse för kulturmiljövården. Gravhögar från järnåldern finns ofta i grupp eller i gravfält. Större högggravfält finns i Tullportsparken vid E4 och i Vangsta på Härnön.*”

Kartor över fornlämningsbilderna hade varit värdefulla inför planering eftersom fornlämningar är skyddade av Kulturmiljölagen och får inte skadas eller påverkas negativt. Även för enskilda fastighetsägare är denna information bra att tillgängliggöra och finns i tillgängliga kartskikt.

Information som är bra att upplysa om, är att det runt varje fornlämning finns också ett fornlämningsområde som har samma skydd som fornlämningen och är till för att skydda fornlämningen och för att man ska kunna uppleva fornlämningen i sin rätta miljö. Fornlämningsområdenas storlek är mycket sällan fastställda utan bestäms av Länsstyrelsen.

Områdesskydd

På sida 45 i förslaget, står kort om biotopskyddsområden och de skogliga biotopskyddsområden som finns i kommunen. Kommunen har dock inte nämnt det generella biotopskyddet som är en viktig del av natur- och kulturlandskapet och påverkar kommande handläggning av detaljplaner och bygglov. Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken, kan mindre områden som utgör livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda förklaras som biotopskyddsområde. Vissa biotoper är generellt skyddade medan andra skyddas genom särskilt beslut av Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen. De beslutade biotopskydden återfinns i tillgängliga kartskikt.

De generellt skyddade biotoperna är inte inventerade och utpekade geografiskt, så det finns inte något kartskikt över dem. Inför exploatering, detaljplanering etcetera, behöver man därför göra en inventering för att undersöka om det finns några generella biotopskyddsområden, eftersom de är skyddade.

De biotoper som är generellt skyddade finns listade i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt kap 7 miljöbalken och de är följande sju: alléer, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Dessa biotoper har ett lagligt skydd eftersom de utgör viktiga livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningskorridorer för växt- och djurarter, men har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning

Formuleringen på s 46 om hur naturreservat kommer till stånd kan formuleras på ett tydligare sätt. Förslagsvis; *"Kommunen eller länsstyrelsen kan fatta beslut om att bilda naturreservat. Är marken privatägd ersätts markägaren efter ekonomiska förhandlingar."* Det bör också läggas till att formellt skyddad natur, utöver naturreservat och biotopskyddsområden, även omfattar naturvårdsavtal, dvs civilrättsliga avtal mellan staten och markägare.

Länsstyrelsen vill också passa på att upplysa om att delar av Mjällån är på väg att bli naturreservat och kommer att beslutas under 2022, vilket översiktsplanen bör upplysa om.

Formalia

I den sammanfattande redögörelsen skriver kommunen att myndigheternas synpunkter gällande totalförsvarets intressen, förorenade områden, energi, klimatanpassning kommer att beaktas i sin helhet. I granskningshandlingen har dock antingen; inga förändringar gjorts eller endast delvis beaktats. Detta medför en otydlighet i frågan om hur kommunen avser att beakta synpunkterna.

Knappen för att hitta den digitala kartan där alla relevanta planeringsunderlag finns samlat, har varit utformad grafiskt på ett sätt så att den varit svår att hitta på startsidan, i den digitala kartberättelsen. Detta har försvårat för att hitta relevanta kartskik.

Under rubriken "Utgångspunkter", sid 11, står att klimatanpassningsplanen är under framtagande, men den fastställdes 25 oktober 2021.

På s 42 och 47 i del 2 så hänvisas till handlingsplanen för grön infrastruktur på ett inte helt korrekt sätt. Ska citeras; "*Handlingsplan för grön infrastruktur i Västernorrland - kunskapsunderlag och åtgärder 2020*",

<https://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/tjanster/sokresultat.html?query=Handlingsplan+f%C3%B6r+gr%C3%B6n+infrastruktur+i+V%C3%A4sternorrland%C2%A0+kunskapsunderlag+och+%C3%A5tg%C3%A4rder+2020>

I handläggningen av ärendet har länsråd Daniel Gustafsson varit beslutande och planhandläggare Karin Hermans varit föredragande

Daniel Gustafsson
Länsråd

Karin Hermans,
Planhandläggare
Telefon 0703-346268

Kopia till:

Försvarmakten
Post- och Telestyrelsen
Svenska Kraftnät
Sveriges geologiska institut
Sveriges geologiska undersökningar
Trafikverket
Havs- och vattenmyndigheten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Sametinget
Sjöfartsverket
Medverkande handläggare på Länsstyrelsen

Kommunstyrelsen

§ 133

Dnr 2022-000304 1.1.3.1

Begäran om utökad investeringsbudget 2022

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att godkänna förändring av skolnämndens investeringsbudget för 2022 och 2023 genom en ökning av investeringsbudgeten för 2022 om 3,0 mnkr och motsvarande minskning av investeringsbudgeten för 2023.

Bakgrund

Skolnämnden äskar om en utökning av investeringsbudgeten om 2,5 mnkr för 2022. Grunden för äskandet är att upphandlingen av ett hyrköp av ett skolfartyg till Sjöfartsprogrammet inte kan genomföras enligt förhoppningarna från och med hösten 2022, då inga anbud inlämnades. Med anledning av det behöver skolnämnden köpa ett skolfartyg för att säkerställa ett kvalitativt genomförande av utbildningsmoment i Sjöfartsprogrammet. Antalet elever i Sjöfartsprogrammet är idag 66.

I den beslutade investeringsbudgeten för skolnämnden för år 2022 och 2023 är det avsatt 5,0 mnkr totalt för hyra och anpassning av skolfartyg.

Den totala investeringsramen för skolnämnden år 2022 är enligt årsplanen 8,1 mnkr och för år 2023 är investeringsbudgeten 7,2 mnkr.

Kanslienheten föreslår att skolnämnden beviljas en utökning av investeringsbudgeten för år 2022 om 3,0 mnkr för att säkerställa och ta höjd för att investeringsbudgeten täcker kostnaden för inköpet av skolfartyg 2022 och att investeringsbudgeten minskas med motsvarande belopp 2023.

Vid bifall av föreslagen förändring blir den totala investeringsbudgeten för skolnämnden år 2022 11,1 mnkr och för år 2023 4,2 mnkr.

Socialt perspektiv

Beslutet bedöms inte påverka perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Beslutet bedöms inte påverka perspektivet.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Kommunstyrelsen

Ett beslut enligt förslaget innebär en utökning av investeringsbudget och en minskning av densamma för år 2023.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens arbetsutskott protokollsutdrag, 2022-08-23 § 32

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-08-04

Ordförandebeslut, 2022-07-08, SKN/2022-395

Kommunstyrelseförvaltningen

Petra Werner, 0611-34 85 30
petra.werner@harnosand.se

Kommunfullmäktige

Begäran om utökad investeringsbudget 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsens arbetsutskott föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att godkänna förändring av skolnämndens investeringsbudget och investeringsplan för 2022 och 2023 genom en ökning av investeringsbudgeten för 2022 om 3,0 mnkr och motsvarande minskning av investeringsbudgeten för 2023.

Beskrivning av ärendet

Skolnämnden äskar om en utökning av investeringsbudgeten om 2,5 mnkr för 2022. Grunden för äskandet är att upphandlingen av ett hyrköp av ett skolfartyg till Sjöfartsprogrammet inte kan genomföras enligt förhoppningarna från och med hösten 2022, då inga anbud inlämnades. Med anledning av det behöver skolnämnden köpa ett skolfartyg för att säkerställa ett kvalitativt genomförande av utbildningsmoment i Sjöfartsprogrammet. Antalet elever i Sjöfartsprogrammet är idag 66.

I den beslutade investeringsbudgeten för skolnämnden för år 2022 och 2023 är det avsatt 5,0 mnkr totalt för hyra och anpassning av skolfartyg.

Den totala investeringsramen för skolnämnden år 2022 är enligt årsplanen 8,1 mnkr och för år 2023 är investeringsbudgeten 7,2 mnkr.

Kanslienheten föreslår att skolnämnden beviljas en utökning av investeringsbudgeten för år 2022 om 3,0 mnkr för att säkerställa och ta höjd för att investeringsbudgeten täcker kostnaden för inköpet av skolfartyg 2022 och att investeringsbudgeten minskas med motsvarande belopp 2023.

Vid bifall av föreslagen förändring blir den totala investeringsbudgeten för skolnämnden år 2022 11,1 mnkr och för år 2023 4,2 mnkr.

Socialt perspektiv

Beslutet bedöms inte påverka perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Beslutet bedöms inte påverka perspektivet

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Ett beslut enligt förslaget innebär en utökning av investeringsbudget och en minskning av densamma för år 2023.

Beslutsunderlag

Ordförandebeslut, 2022-07-08, SKN/2022-395

Ordförandebeslut, 2022-06-30

Petra Werner
Chef för kansliheten

Anna-Karin Norell, 070-3003759
anna-karin.norell@harnosand.se

Revidering investeringsbudget 2022

Skolnämndens beslut

Skolnämndens ordförande beslutar

att upphäva att-sats tre och fyra i ärende Ordförandebeslut ändring och flytt av investeringsmedel samt investeringsplan daterat 2022-06-30, dnr SKN 2022-000388,

att äska om 2,5 mnkr i utökad investeringsbudget 2022 för inköp av skolfartyg hos kommunfullmäktige, samt

att översända ärendet till kommunstyrelsen för beredning

Beskrivning av ärendet

Den planerade upphandlingen av hyra av skolfartyg var tvungen att avbrytas då inga anbud lämnades. Det innebär att skolförvaltningen kommer att stå utan ändamålsenligt skolfartyg inför höstterminen. Skolförvaltningen har tidigare hyrt ett ändamålsenligt skolfartyg men eftersom nuvarande ägare av fartyget inte kommer att ha möjlighet att hyra ut i den utsträckning som behövs för sjöfartsutbildningen, så behöver en annan lösning hittas.

För att säkerställa tillgång till ett ändamålsenligt skolfartyg under höstterminen och framöver föreslås istället att kommunen köper ett skolfartyg. Det ändamålsenliga skolfartyget är av stor vikt för att elever vid Sjöfartsprogrammet ska få en väsentlig utbildning.

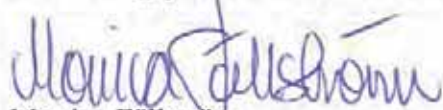
Skolnämndens investeringsmedel för 2022 kommer inte att räcka till detta då inköp av fartyg i gott skick utan renoveringsbehov beräknas uppgå till 5 000 000 kr. I investeringsbudgeten för 2022 och 2023 finns 2 500 000kr vardera år för ändamålet anpassning och renovering av skolfartyg. Utifrån uppkommit behov 2022 äskar nämnden om utökad investeringsbudget 2022 om 2 500 000 kr, till totalt 5 000 000 kr 2022. En utökning av investeringsmedel med 2 500 000 kr för 2022 innebär ett minskat behov under 2023 med lika stor summa. På ett års sikt innebär detta följaktligen ingen utökning av investeringsmedel för nämnden.

Datum
2022-07-12Dnr
SKN/2022-000395

Investeringsbudget (mnkr)	Budget	Budget	Plan	Plan	Plan	Plan	Summa
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Beslutad budget Skolfartyg.	0,0	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	5,0
Ny budget Skolfartyg, inköp	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,0

Beslutsunderlag

Ordförandebeslut ändring och flytt av investeringsmedel samt investeringsplan daterat 2022-06-30, dnr SKN 2022-000388

Monica Fällström
Ordförande skolnämnen

Kommunstyrelsen

§ 134

Dnr 2022-000289 3.3.7.0

Antagande - Gång- och cykelprogram för Härnösands kommun

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta Gång- och cykelprogram (2022–2040) med tillhörande handlingsplan.

Yttranden

I ärendet yttrar sig Karl Rönnkvist (C) och Andreas Sjölander (S).

Bakgrund

Processen med att ta fram en ny översiktsplan för Härnösands kommun resulterade i övervägande del synpunkter gällande kommunens gång och cykelplanering. Detta samt samhällsnämndens beslut om att uppdatera befintlig gång- och cykelplan har legat till grund för framtagandet av ett nytt gång- och cykelprogram. Dokumentet byter inriktning från en plan till ett program för att bättre passa en strategisk och långsiktig produkt som gång- och cykelprogrammet ämnar vara. Arbetet med gång- och cykelprogrammet har varit ett samarbete mellan kommunstyrelseförvaltningen och samhällsförvaltningen, för att inkludera både ett strategiskt och ett detaljerat perspektiv.

GC-programmets mål är att bidra till en ökad andel gående och cyklande i kommunen genom välplanerade gång- och cykelvägar. Programmets syfte är att fungera som ett underlag för att planera för kommande byggnationer, göra prioriteringar och ekonomiska bedömningar. Programmet ska dessutom verka som underlag när detaljplaner och planprogram tas fram.

I uppdraget att ta fram gång- och cykelprogrammet angavs den geografiska avgränsningen Härnösands tätort. Programmet pekar även på viktiga gång- och cykelstråk utanför tätorten och handlingsplanen tar till viss del hänsyn till dessa trots den geografiska avgränsningen. Detta för att skapa en helhetsbild av cykelvägnätet och belysa kommunens ambitioner och vilja att utveckla dessa stråk.

Dialoger

Kommunstyrelsen

Dialoger med allmänheten har genomförts genom en digital enkät. Målgruppen skolbarn valdes ut för en särskild dialog, för att tillgodose behovet av tryggare skolvägar. Dialogerna med skolbarnen genomfördes i årskurserna 4–6 på fyra skolor i Härnösands tätort. Ett utkast på handlingar har även varit på remiss till berörda aktörer och förvaltningar, se bifogad sändlista. Synpunkter har sammanfattats i en remissammanställning som bifogas detta förslag till beslut.

Handlingen

Gång- och cykelprogrammet består av ett strategiskt dokument och en handlingsplan. Strategidokumentet hanterar hur Härnösand ska arbeta långsiktigt med gång- och cykelplaneringen. Handlingsplanen visar på konkreta platser för åtgärder. Programmet tar sikte på år 2040 och handlingsplanen ska uppdateras minst vartannat år eller oftare om det finns behov. Handlingarna finns även i en digital kartberättelse som förenklar för **läsare och handläggare vid kommande planering, www.harnosand.se/gc.**

Socialt perspektiv

Genomförs åtgärder i enlighet med handlingsplanen och GC-programmet skapas många positiva sociala effekter.

- Folkhälsan blir bättre genom goda förutsättningar för rörelse i staden.
- Invånare som har som enda alternativ att förflytta sig till fots eller på cykel pga. socioekonomiska skäl gynnas av goda GC-vägar.
- Trygga GC-vägar gör att fler barn själva kan ta sig till och från skolan och fritidsaktiviteter. Detta ger barnen mer frihet, självförtroende och godare hälsa.
- Om cykeltrafiken med tiden ersätter bilresande blir trafikmiljön lugnare och därmed tryggare.

Ekologiskt perspektiv

Effekten av att fler väljer att cykla eller gå istället för att ta bilen innebär stora positiva följder för klimatet. Mindre utsläpp, mindre buller, lägre slitage på kommunens vägar och mindre mikroplaster från bilens däck.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Att öka gång- och cykeltrafiken i en stad ger samhällsekonomiska vinster. Ofta är de sammantagna vinsterna av att anlägga och underhålla cykelbanor högre än kostnaderna. De samhällsekonomiska vinsterna av en ökad andel gående och cyklande beräknas vara tre till fem gånger högre än kostnaderna. Vinsterna beror bland annat på bättre hälsa hos människor som går eller cyklar, mindre slitage på vägar och däck samt mindre avgaser och buller. Det finns även vinster i form av en minskad andel trafikolyckor samt att den

Kommunstyrelsen

negativa klimatpåverkan som skapas av biltrafiken minskas om fler väljer att gå och cykla. Kortsiktigt följer en ökad kostnad vid om- och nybyggnation av GC-vägarna. En ökad standard på väghållningen bidrar också till en ökad kostnad. Långsiktigt kan kostnaden för upprustning pga. slitage på kommunens bilvägar minska genom ökad cykeltrafik.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-07-04

Protokollsutdrag samhällsnämnden, 2022-06-15 § 125

Samhällsförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-06-03

Bilaga 1 - GC-program

Bilaga 2 - Handlingsplan

Bilaga 3 - Sändlista

Bilaga 4 - Remissammanställning GC 2022-05-25

Kommunstyrelseförvaltningen
Tillväxtavdelningen
Maja Nordmark
maja.nordmark@harnosand.se

Kommunfullmäktige

Antagande - Gång- och cykelprogram för Härnösands kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att anta Gång- och cykelprogram (2022–2040) med tillhörande handlingsplan.

Beskrivning av ärendet

Processen med att ta fram en ny översiktsplan för Härnösands kommun resulterade i övervägande del synpunkter gällande kommunens gång och cykelplanering. Detta samt samhällsnämndens beslut om att uppdatera befintlig gång- och cykelplan har legat till grund för framtagandet av ett nytt gång- och cykelprogram. Dokumentet byter inriktning från en plan till ett program för att bättre passa en strategisk och långsiktig produkt som gång- och cykelprogrammet ämnar vara. Arbetet med gång- och cykelprogrammet har varit ett samarbete mellan kommunstyrelseförvaltningen och samhällsförvaltningen, för att inkludera både ett strategiskt och ett detaljerat perspektiv.

GC-programmets mål är att bidra till en ökad andel gående och cyklande i kommunen genom välplanerade gång- och cykelvägar. Programmets syfte är att fungera som ett underlag för att planera för kommande byggnationer, göra prioriteringar och ekonomiska bedömningar. Programmet ska dessutom verka som underlag när detaljplaner och planprogram tas fram.

I uppdraget att ta fram gång- och cykelprogrammet angavs den geografiska avgränsningen Härnösands tätort. Programmet pekar även på viktiga gång- och cykelstråk utanför tätorten och handlingsplanen tar till viss del hänsyn till dessa trots den geografiska avgränsningen. Detta för att skapa en helhetsbild av cykelvägnätet och belysa kommunens ambitioner och vilja att utveckla dessa stråk.

Dialoger

Dialoger med allmänheten har genomförts genom en digital enkät. Målgruppen skolbarn valdes ut för en särskild dialog, för att tillgodose behovet av tryggare skolvägar. Dialogerna med skolbarnen genomfördes i årskurserna 4–6 på fyra skolor i Härnösands tätort. Ett utkast på handlingar har även varit på remiss till berörda aktörer och förvaltningar, se bifogad sändlista. Synpunkter har sammanfattats i en remissammanställning som bifogas detta förslag till beslut.

Handlingen

Gång- och cykelprogrammet består av ett strategiskt dokument och en handlingsplan. Strategidokumentet hanterar hur Härnösand ska arbeta långsiktigt med gång- och cykelplaneringen. Handlingsplanen visar på konkreta platser för åtgärder. Programmet tar sikte på år 2040 och handlingsplanen ska uppdateras minst vartannat år eller oftare om det finns behov. Handlingarna finns även i en digital kartberättelse som förenklar för läsare och handläggare vid kommande planering, www.harnosand.se/gc.

Socialt perspektiv

Genomförs åtgärder i enlighet med handlingsplanen och GC-programmet skapas många positiva sociala effekter.

- Folkhälsan blir bättre genom goda förutsättningar för rörelse i staden.
- Invånare som har som enda alternativ att förflytta sig till fots eller på cykel pga. socioekonomiska skäl gynnas av goda GC-vägar.
- Trygga GC-vägar gör att fler barn själva kan ta sig till och från skolan och fritidsaktiviteter. Detta ger barnen mer frihet, självförtroende och godare hälsa.
- Om cykeltrafiken med tiden ersätter bilresande blir trafikmiljön lugnare och därmed tryggare.

Ekologiskt perspektiv

Effekten av att fler väljer att cykla eller gå istället för att ta bilen innebär stora positiva följder för klimatet. Mindre utsläpp, mindre buller, lägre slitage på kommunens vägar och mindre mikroplaster från bilens däck.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Att öka gång- och cykeltrafiken i en stad ger samhällsekonomiska vinster. Ofta är de sammantagna vinsterna av att anlägga och underhålla cykelbanor högre än kostnaderna. De samhällsekonomiska vinsterna av en ökad andel gående och cyklande beräknas vara tre till fem gånger högre än kostnaderna. Vinsterna beror bland annat på bättre hälsa hos människor som går eller cyklar, mindre slitage på vägar och däck samt mindre avgaser och buller. Det finns även vinster i form av en minskad andel trafikolyckor samt att den negativa klimatpåverkan som skapas av biltrafiken minskas om fler väljer att gå och cykla. Kortsiktigt följer en ökad kostnad vid om- och nybyggnation av GC-vägarna. En ökad standard på väghållningen bidrar också till en ökad kostnad. Långsiktigt kan kostnaden för upprustning pga. slitage på kommunens bilvägar minska genom ökad cykeltrafik.

Beslutsunderlag

Samhällsnämnden, sammanträdesprotokoll, 2022-06-16 § 125

Samhällsnämnden, tjänsteskrivelse, 2022-06-03

Sammanställning remissvar.

Uno Jonsson
Tillväxtchef

Maja Nordmark
Översiktsplanerare

Bilagor

- Bilaga 1 Gång- och cykelprogram
- Bilaga 2 Handlingsplan
- Bilaga 3 Sändlista
- Bilaga 4 Remissammanställning

Samhällsnämnden

§ 125

Dnr 2022-000113 1.1.3.1

Gång- och cykelprogram

Samhällsnämndens beslut

Samhällsnämnden föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att anta Härnösands kommuns Gång- och cykelprogram (2022–2040) med tillhörande handlingsplan.

Bakgrund

Processen med att ta fram nytt förslag till översiktsplan 2040 och samhällsnämndens beslut om att uppdatera befintlig gång- och cykelplan har legat till grund för framtagandet av ett nytt gång- och cykelprogram. Dokumentet byter inriktning från en plan till ett program för att bättre passa en strategisk och långsiktig produkt som gång- och cykelprogrammet ämnar vara.

Gång- och cykelprogrammet består av ett strategiskt dokument som berör hur Härnösand ska arbeta långsiktigt med gång- och cykelplaneringen. Till detta dokument finns en handlingsplan som visar på åtgärder och hur programmets intentioner ska utföras. Programmet tar sikte på år 2040 och handlingsplanen ska uppdateras minst vartannat år eller oftare om det finns behov.

GC-programmets mål är att bidra till en ökad andel gående och cyklande i kommunen genom välplanerade gång- och cykelvägar både när det gäller sträckning och utformning. Programmets syfte är att fungera som ett underlag för att planera för kommande byggnationer, göra prioriteringar och ekonomiska bedömningar. Programmet ska dessutom verka som underlag när detaljplaner och planprogram tas fram.

GC-programmet har utifrån översiktsplanens prioriterade målgrupper beaktat fyra övergripande perspektiv:

- Barnperspektivet
- Folkhälsoperspektivet
- Tillgänglighetsperspektivet
- Genusperspektivet

Samhällsnämnden

I Samhällsnämndens uppdrag att ta fram gång- och cykelprogrammet angavs den geografiska avgränsningen Härnösands tätort. Programmet pekar även på viktiga gång- och cykelstråk utanför tätorten och handlingsplanen tar till viss del hänsyn till dessa trots den geografiska avgränsningen. Detta för att skapa en helhetsbild av cykelvägnätet och belysa kommunens ambitioner och vilja att utveckla dessa stråk. Detaljer kring åtgärder utanför tätorten i de längre stråken hanteras delvis i kommunens översiktsplan men även som en del i samverkan med Trafikverket då de längre stråken till kommundelarna oftast består av statligt vägnät.

GC-programmet samt handlingsplanen var ute på remiss under tiden 2022-04-25 till 2022-05-09 till berörda aktörer och förvaltningar, se bifogad sändlista. Synpunkter har sammanfattats i en remissammanställning som bifogas detta förslag till beslut. Sammanfattningsvis gjordes inga större förändringar utifrån remissvaren, det mesta var förtydliganden och språkändringar.

Socialt perspektiv

Genomförs åtgärder i enlighet med handlingsplanen och GC-programmet skapas många positiva sociala effekter.

- Folkhälsan blir bättre genom goda förutsättningar för rörelse i staden.
- Invånare som har som enda alternativ att förflytta sig till fots eller på cykel pga. socioekonomiska skäl gynnas av goda GC-vägar.
- Trygga GC-vägar gör att fler barn själva kan ta sig till och från skolan och fritidsaktiviteter. Detta ger barnen mer frihet, självförtroende och godare hälsa.
- Om cykeltrafiken med tiden ersätter bilresande blir trafikmiljön lugnare och därmed tryggare.

Ekologiskt perspektiv

Effekten av att fler väljer att cykla eller gå istället för att ta bilen innebär stora positiva följder för klimatet. Mindre utsläpp, mindre buller, lägre slitage på kommunens vägar och mindre mikroplaster från bilens däck.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Att öka gång- och cykeltrafiken i en stad ger samhällsekonomiska vinster. Ofta är de sammantagna vinsterna av att anlägga och underhålla cykelbanor högre än kostnaderna. De samhällsekonomiska vinsterna av en ökad andel gående och cyklande beräknas vara tre till fem gånger högre än kostnaderna. Vinsterna beror bland annat på bättre hälsa hos människor som går eller cyklar, mindre slitage på vägar och däck samt mindre avgaser och buller. Det finns även vinster i form av en minskad andel trafikolyckor samt att den

Samhällsnämnden

negativa klimatpåverkan som skapas av biltrafiken minskas om fler väljer att gå och cykla.

Kortsiktigt följer en ökad kostnad vid om- och nybyggnation av GC-vägarna. En ökad standard på väghållningen bidrar också till en ökad kostnad. Långsiktigt kan kostnaden för upprustning pga. slitage på kommunens bilvägar minska genom ökad cykeltrafik.

För invånarna kan bättre GC-förutsättningar gynna dem ekonomiskt då bilresor blir allt dyrare i takt med stigande bränslepriser.

Antas GC-programmet och handlingsplanen innebär det att dokumenten blir styrande och i viss mån vägledande. Dokumenten ska därför efterföljas och användas av berörda aktörer inom kommunen.

Beslutsunderlag

Samhällsförvaltningens tjänsteskrivelse

Agenda 2030

Nationella miljökvalitetsmålen

Regeringens nollvision

Nationella cykelstrategin

Regionala transportplanen 2021–2029

Härnösands kommuns översiktsplan 2040

Härnösands kommuns trafikprogram 2015–2050

Härnösands kommuns tillväxtstrategi 2040

HÄRNÖSANDS KOMMUN

Gång- och cykelprogram

2022–2040

Härnösands
kommun

Förord

Att gå och cykla är ett naturligt och hållbart val för kortare sträckor inom Härnösands tätort. Att fler väljer att gå eller cykla är hållbart ur flera perspektiv, exempelvis för folkhälsa, klimatet, samhällsekonomin och markanspråk. Gång- och cykeltrafikanter skapar även rörelse i det offentliga rummet som gör att staden upplevs levande.

För barnen, som är en stor del av Härnösands invånare, är gång och cykel de enda alternativen när de ska röra sig på egen hand. Det ställer stora krav på att både befintliga och nya trafikmiljöer utformas utifrån barnens perspektiv. Att skapa tillgängliga och trafiksäkra gång- och cykelvägar är speciellt viktigt för att underlätta för barn och ungdomar att själva ta sig till skolor och fritidsaktiviteter. På så sätt minskar trycket från biltrafiken runt våra skolor och idrottsanläggningar vilket skapar en bättre trafikmiljö och minskar risken för olyckor.

Gator och vägar ska utformas utifrån fotgängarens och cyklistens perspektiv och vara tydliga, trygga och tillgängliga. Framkomlighet och flyt är viktigt för att invånarna ska välja att gå eller cykla till sina målpunkter i vardagen. För att det ska bli enklare, roligare och säkrare att cykla i Härnösand krävs ett sammanhållet och tydligt cykelnät. Detta gång- och cykelprogram är Härnösands kommuns styrdokument med målet att främja fler hållbara resor till och med 2040.

Gång- och cykelprogrammet förkortas i följande text till GC-programmet.

Innehåll

Del 1 - Inledning	6	Folkhälsa	21
Bakgrund till uppdraget	7	Jämlikhet och jämställdhet	21
Programmet och handlingsplanen	7	Trygghet	23
Syfte och målsättning	8	Grönstruktur	23
Barnperspektivet.....	8	Lokala initiativ	23
Geografisk avgränsning.....	9	Del 4 - Framtagandeprocessen	24
Kommunbeskrivning	10	Viktiga målpunkter i tätorten	25
Andelen bilar i Härnösands tätort.....	11	Inventering av gång- och cykelvägar	26
Befintligt gång- och cykelvägnät.....	12	Utppekande av gång- och cykelnäten	27
Övriga färdmedel.....	12	Genomförda dialoger	28
Del 2 - Styrande planer och program.....	14	Enkätundersökning.....	28
Agenda 2030	15	Dialog med skolungdomar	28
Nationella miljö kvalitetsmål	15	Del 5 - Riktlinjer	30
Regeringens nollvision	17	Definitioner och kravställningar i nätet	31
Nationell cykelstrategi	17	Huvudnätet	31
Regional transportplan 2021-2029	17	Sekundärt nät	32
Härnösands kommuns översiktsplan 2040	18	Vägvisning	33
Härnösands kommuns trafikprogram 2015 - 2050.....	19	Gång- och cykeltrafik i fysisk planering	34
Härnösands kommuns tillväxtstrategi 2040.....	19	Beteendeförändrande åtgärder	36
Del 3 - Vinster vid prioritering av gående och cyklisterna	20	Cykelmätningar.....	38
Samhällsekonomi	21	Gång- och cykeldialog.....	38
		Drift och underhåll	39
		Vinterväghållning	39
		Vår-, sommar- och höstväghållning.....	39

Begreppsförklaring

Cykelpassage: En del av en väg som är avsedd att användas av cyklande eller förare av moped klass 2 för att korsa en körbana eller en cykelbana och som anges med vägmärkning. En cykelpassage är bevakad om trafiken regleras med trafiksignaler.

Cykelöverfart: En del av en väg som enligt en lokal trafikföreskrift är avsedd att användas av cyklande eller förare av moped klass 2 för att korsa en körbana eller en cykelbana och som anges med vägmärkning och vägmärke. Vid en cykelöverfart ska trafikmiljön vara utformad så att det säkras att fordon inte förs med högre hastighet än 30 kilometer i timmen.

Gent: Den närmsta vägen mellan start- och målpunkt.

Konfliktzon: En konfliktzon är ett geografiskt område i trafiken där det finns risk för otillräcklig säkerhet. En plats eller ett område med exempelvis sidbyten, otrygga och olämpliga övergångar eller ett otydligt cykelnät som kan skapa konflikter mellan trafikslagen.

Mobilitet: Mobilitet kan beskrivas som förflyttning mellan platser. Mobilitet i gång- och cykelprogrammet handlar om människors möjlighet att transportera sig själva och gods till de platser de vill nå. Det ska kunna ske så effektivt, snabbt, säkert och miljövänligt som möjligt.

GC: Gång- och cykel. Används ofta som förkortning i löptext, till exempel GC-bana och GC-stråk

Vägmärkning: Målade linjer i gatan med olika betydelser som upplyser trafikanter om villkor som gäller i trafiken.

Vägmärke: Skyltar med symboler i trafikmiljöer som används för information om trafikförhållanden.

Vägvisning: Vägmärke som visar avstånd och riktning till olika målpunkter.

Blandtrafik: Område där olika trafikslag samsas på samma yta.

GC-bana: En väg eller del av väg som är avsedd för cykeltrafik och trafik med moped klass 2.

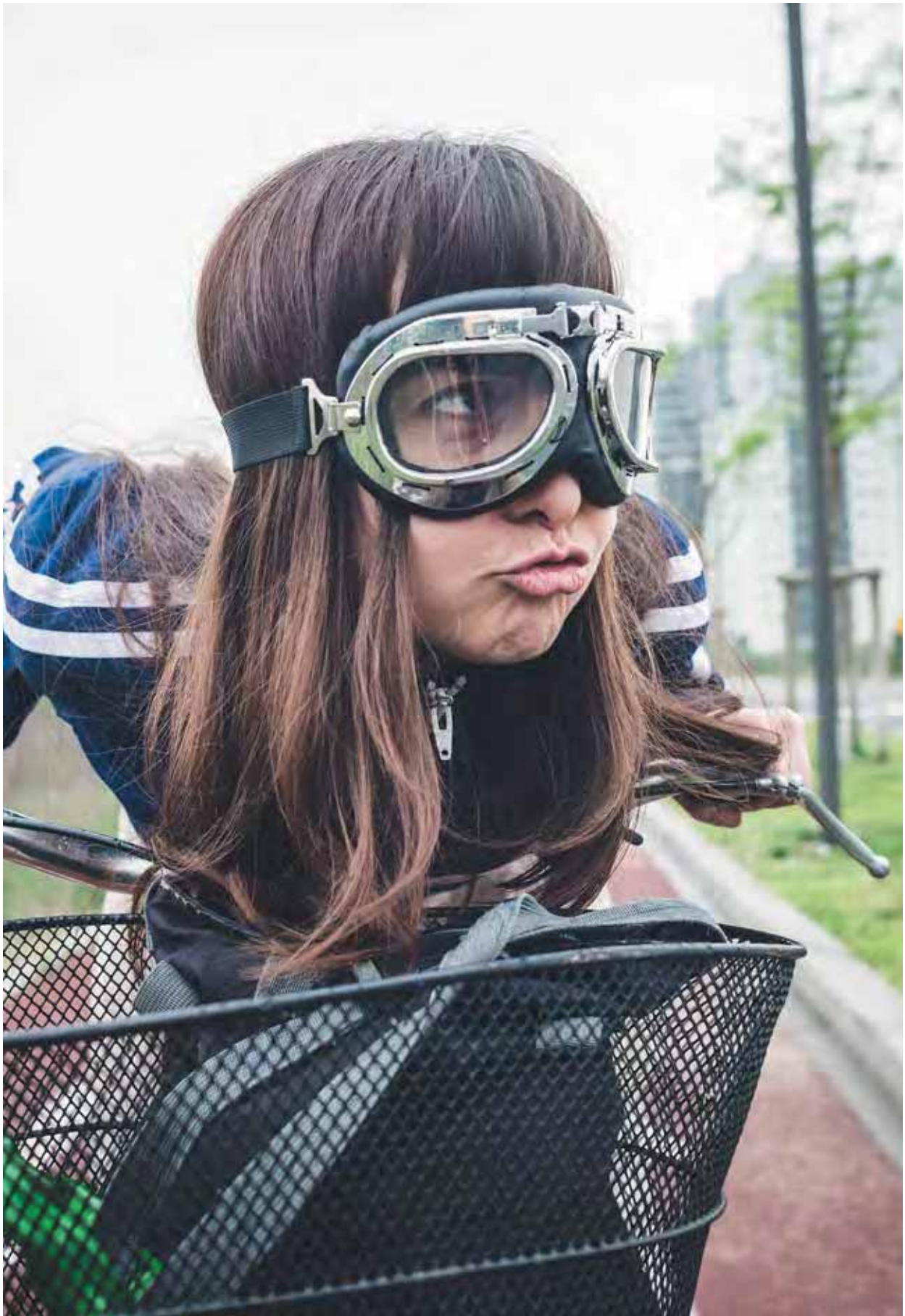
Fordon: En anordning på hjul, band, medar eller liknande som är inrättad huvudsakligen för färd på marken och inte löper på skenor. Fordon delas in i motordrivna fordon, släpfordon, efterfordon, sidvagnar, cyklar, hästfordon och övriga fordon.

Cykelfält: Ett körfält på en gata som är avsedd för cyklister och mopedister. Fältet separeras från biltrafiken genom vitmålad cykelfältslinje. Cykelfält är alltid enkelriktade.

Gångfart: Fordon ska anpassa sin hastighet efter de som går.

Trafikanter har själva ansvar för att skaffa sig förståelse för och följa de anvisningar som de omfattas av. En cyklist behöver exempelvis ha kunskap om de vägmärken och markeringar som förekommer i den aktuella trafikmiljön. Generellt kan trafikreglerna sammanfattas med att ingen trafikant har några rättigheter i trafiken utan endast skyldigheter mot sina medtrafikanter.

Del 1

Inledning

En ökad andel gång- och cykeltrafik är en viktig del i ett långsiktigt hållbart transportsystem. Omställningen från bil till mer hållbara transportslag som gång och cykel är en förutsättning för att nå nationella och lokala miljömål. Som kommun skapar vi förutsättningarna för ett hållbart resande i vår samhällsplanering och genom utformningen av våra fysiska miljöer. För att kommande projekt och planer ska främja hållbara resor krävs ett långsiktigt strategiskt tänk. Detta GC-program är Härnösands kommuns styrdokument med målet att främja fler hållbara resor till och med 2040.

Bakgrund till uppdraget

Vid arbetet med att ta fram översiktsplan 2040 genomfördes omfattande dialoger med olika målgrupper. Den genomgående viktigaste frågan för invånarna var infrastruktur och gång- och cykelplanering. Utifrån dialogerna fick gång- och cykelperspektivet en allt större roll i planförslaget till översiktsplanen. Den viktigaste utvecklingsfrågan handlade om att skapa ett sammanhållet och tydligt huvudnät i tätorten som passerar viktiga målpunkter såsom skola, vård, handel och stora arbetsplatser. Huvudnätet ansågs vara ett hållbart sätt att möta

behoven av tydliga och bra gång- och cykelstråk av hög standard till tätortens bostadsområden. Till huvudstråket skulle det sedan anslutas längre stråk för rekreation och pendling ut i kommundelarna. Processen med att ta fram översiktsplanen och samhällsnämndens beslut om att uppdatera befintlig gång- och cykelplan har legat till grund för framtagandet av ett nytt gång- och cykelprogram. Dokumentet byter även inriktning från en plan till ett program för att bättre passa en strategisk och långsiktig produkt som gång- och cykelprogrammet ämnar vara.

Programmet och handlingsplanen

Gång- och cykelprogrammet består av ett strategiskt dokument som berör hur Härnösand ska arbeta långsiktigt med gång- och cykelplaneringen (det är det dokument du nu läser). Till detta dokument

finns en handlingsplan som visar på åtgärder och hur programmets intentioner ska utföras. Programmet tar sikte på år 2040 och handlingsplanen ska uppdateras minst vartannat år eller oftare om det finns behov.

Syfte och målsättning

GC-programmets mål är att bidra till en ökad andel gående och cyklande i kommunen genom välplanerade gång- och cykelvägar både när det gäller sträckning och utformning. Programmets syfte är att fungera som ett underlag för att planera för kommande byggnationer, göra prioriteringar och ekonomiska bedömningar. Programmet ska dessutom verka som underlag när detaljplaner och planprogram tas fram.

Att GC-programmets målsättning får genomslag och att genomförda åtgärder ger önskat resultat ska följas upp minst vid varje revidering av handlingsplanen. Uppföljning på förändringar i trafikbeteende görs bäst genom kombination av trafikmätningar och enkätundersökningar, exempelvis genom Cykelfrämjandets *Cyklistvelometer* som skickas ut vartannat år. En enkät som *Cyklistvelometer* eller motsvarande bör genomföras vartannat år via kommunen för att nå så många innevånare som möjligt.

Samtliga utpekade brister i huvudnätet bör vara åtgärdade inom fyra (4) år. Problematiska brister i sekundära nätet bör vara åtgärdade inom sex (6) år.

Övriga brister i sekundära nätet bör vara åtgärdade inom tio (10) år. Samtliga åtgärder, även mindre, ska tas med i planering och genomförande av alla beläggnings- eller ombyggnadsåtgärder på sträckor som pekats ut i handlingsplanen.

Gång- och cykelprogrammet har utifrån översiktsplanens prioriterade målgrupper beaktat fyra övergripande perspektiv:

- Barnperspektivet
- Folkhälsoperspektivet
- Tillgänglighetsperspektivet
- Genusperspektivet

Dessa perspektiv ska alltid finnas med när kommunala planer och program tas fram. För många av perspektiven finns dessutom lagstiftning som ställer krav på kommunen att beakta särskilda frågor. Riktade dialoger har genomförts med barn i och med att de är en stor andel av stadens gående och cyklist. Barn är beroende av säkra vägar för att kunna ta sig till skolor och fritidsaktiviteter.

Barnperspektivet

Barnkonventionen blev svensk lag 1 januari 2020 och ska därmed tillämpas i samhällsplaneringen. Barnkonventionen syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för de fyra grundprinciperna och ska alltid beaktas när det handlar om frågor som rör barn. Enligt artikel 3 ska det i alla frågor som berör barn tas hänsyn till barnets bästa.

Forskning visar att det skiljer sig markant mellan generationer hur långt avstånd från hemmet barn kan, får och vågar röra sig. Avståndet ens gammelmormor självständigt utan vuxet sällskap rörde sig kan skilja flera kilometer jämfört med hur långt du eller ditt barn rör sig självständigt, se figur 1 nedan. Varför rörelseradien har minskat över åren är komplext, men

Figur 1. Skillnaden på olika generationers rörelsemönster

enligt en studie från trafikverket uppgav vart femte barn att de föredrog att cykla till skolan framför andra färdssätt. Varför barn inte cyklade till skolan var till stor del på grund av att föräldrarna valde att skjutsa sina barn. Vanliga påståenden varför föräldrar väljer att skjutsa barnen var bekvämlighet, trafikolyckor, och eller rädsla för att barnen ska bli utsatta för brott.

Att verka för att fler barn cyklar till skolan innebär således att gaturummet behöver vara och uppfattas så tryggt och tydligt att barn och vuxna kan känna sig bekväma med att barnen cyklar till skolan. Men även att investeringar för tryggare skolvägar även behöver innefatta åtgärder för beteendeförändringar. Ett ökat fokus på gång och cykel kan också få minskad bilkörning som effekt i takt med att fler väljer att gå eller cykla till sina målpunkter. Det kan i sin tur gynna barns mobilitet, utveckling och självständighet.

Här är några tänkvärda citat från genomförda dialoger med barn, som finns sammanställda mer i detalj under del 4:

”Tycker att cykelbanan borde vara längst in och att gångbanan borde vara närmst biltrafiken. För på cykeln kan man svaja mer och det känns otryggt att vara nära bilar då”

”Det borde finnas fler tunnlar och ramper, det är roligare att cykla på”

”Där man har barnvagn inomhus borde man få cykla!”

”Det måste finnas vita streck på trottoaren så man vet vart man får cykla och vilket håll man ska cykla”

”Det borde finnas en vattenkran så man kan dricka vatten när man cyklar”

”Det bästa med att cykla är att det är så jädra roligt och att man kan göra tricks”

”Det borde vara olagligt att gå för många i bredd”

Geografisk avgränsning

I Samhällsnämndens uppdrag att ta fram gång- och cykelprogrammet angavs den geografiska avgränsningen Härnösands tätort. Programmet pekar även på viktiga gång- och cykelstråk utanför tätorten och handlingsplanen tar till viss del hänsyn till dessa trots den geografiska avgränsningen. Detta för att skapa en helhetsbild av cykelvägnätet och belysa kommunens ambitioner och vilja att utveckla dessa stråk. Detaljer kring åtgärder utanför tätorten i de längre stråken hanteras delvis i kommunens Översiktsplan men även som en del i samverkan med Trafikverket då de längre stråken till kommundelarna oftast består av statligt vägnät.

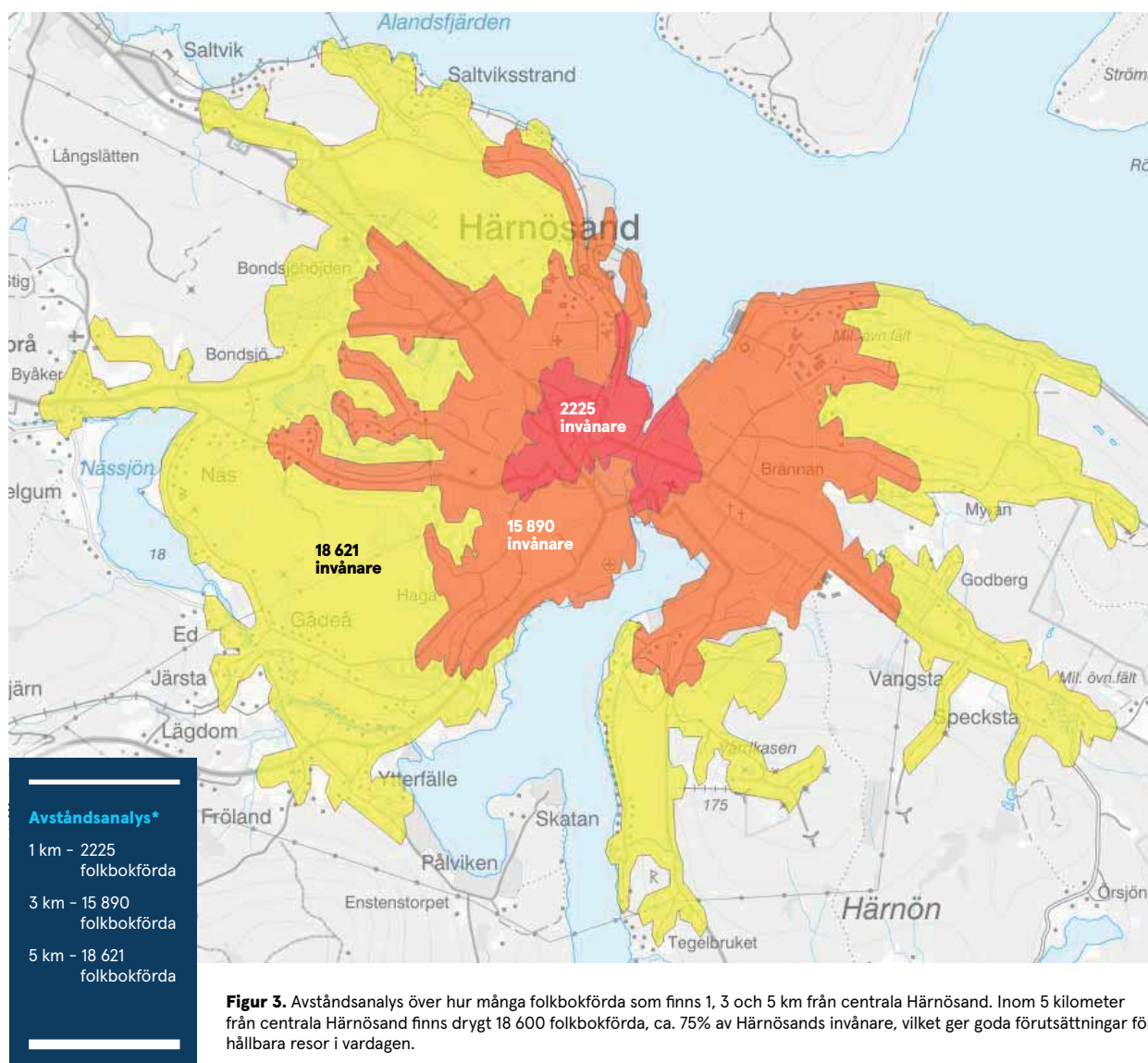
Figur 2. Den geografiska avgränsningen för gång- och cykelprogrammet

Kommunbeskrivning

I Härnösand har de flesta nära till det mesta. Vardagslivets målpunkter såsom skolor, arbetsplatser, handel och naturområden finns inom promenad- och cykelavstånd för en stor del av Härnösands befolkning. Det skapar stora möjligheter för en övergång mot mer hållbara transportsätt. Kommunen har omkring 25 000 invånare där cirka 75 procent är bosatta inom fem kilometer från kommunens primära transportnod, Härnösands resecentrum (se avståndsanalysen nedan). Att utveckla gång- och cykelnätet till transportnoden

gör det möjligt att resa hållbart inom och utanför kommunens gränser genom att skapa sömlösa byten från gång och cykel till buss och tåg.

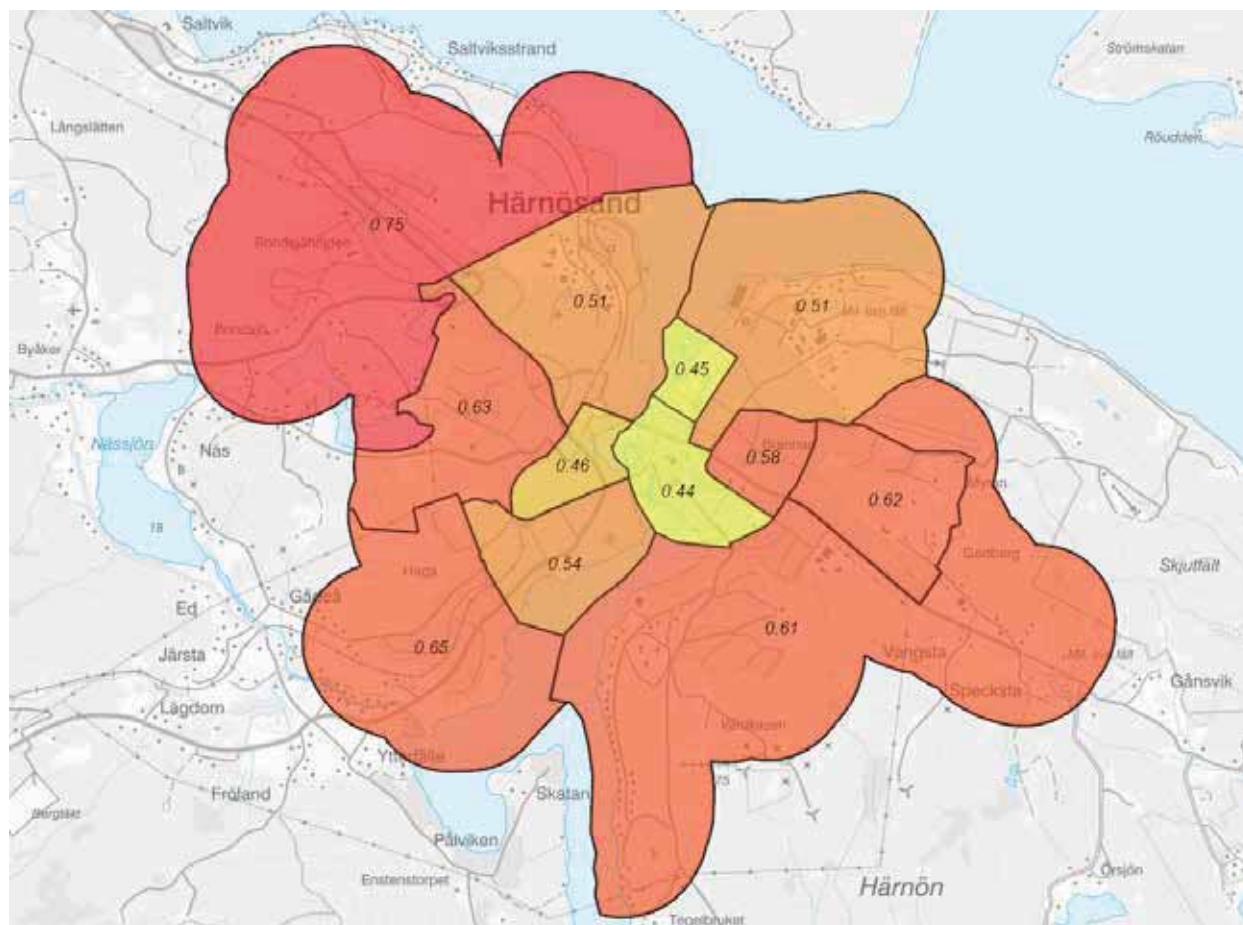
Kommunens topografi är som på många andra håll i Höga Kusten väldigt kuperad. De höga bergen och djupa dalarna är en del av områdets identitet och skönhet, men kan samtidigt upplevas som en begränsning när det gäller framkomligheten för gående och cyklist.

Andelen bilar i Härnösands tätort

För att skapa förutsättningar för ett hållbart resande där fler väljer att gå eller att cykla framför att ta bilen behöver avståndet styra behovet av bil. Utgångspunkten bör vara att desto närmare centrumkärnan invånarna bor desto mindre behov ska det finnas för egen bil.

Detta främst för att närheten och utbudet på dessa platser gör det möjligt att välja mer hållbara alternativ. I framtiden kan bilpooler och utvecklad kollektivtrafik göra det enklare att gå och cykla i Härnösands tätort.

Figur 4: Analys av andelen bilar per person inom Härnösands tätort.

Analysen visar på att det redan idag är fler bilar per person ju längre ut från centrumkärnan invånarna bor. Bondsjöhöjdens område visar på den högsta andelen bilar per person i Härnösands tätort vilket kan bero på flera faktorer men det visar på att det finns ett behov av att verka särskilt för utveckling av mer hållbara transportslag i det här området. Där andelen bilar per vuxen person är lägre kan anledningen bland annat vara socioekonomisk status, alltså individers olika ekonomiska och sociala status i ett samhälle. I dessa områden kan goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik vara en fråga om jämställdhet då det är det enda möjliga sättet för de boende att ta sig runt

i tätorten. Områden som Kullen, Artilleriparken, Östanbäcken och södra Skeppsbron visar låga siffror på antal bilar per person vilket kan förstås utifrån socioekonomisk status men även utifrån demografi och närhet till centrum.

Genom att studera områden ur olika perspektiv (socioekonomisk status, demografi, kön, vardagsliv, familjebildning osv) kan olika förståelse skapas och åtgärder bättre anpassas och göra nytta. För att göra sådana djupare utredningar krävs mer underlag, statistik och framförallt dialog med invånare innan det planeras för åtgärder.

Befintligt gång- och cykelväg nät

Härnösands kommuns tätort har delvis vuxit fram genom en kontinuerlig utveckling av bostadsområden och verksamheter, men även genom enskilda utvecklingsinsatser utefter behov och efterfrågan. Det här har resulterat i att det finns många gång- och cykelvägar i Härnösands tätort men att de till viss del inte hänger ihop. Nya vägsträckningar och länkar har byggts till och byggts om i olika skeden där skilda rekommendationer och trender har influerat

utformningen, något som i sin tur har resulterat i en varierande standard i nätet. Denna sporadiska ombyggnation har begränsat möjligheterna att planera för en helhet vilket i sin tur har resulterat i så kallade konfliktzoner, en plats eller ett område med exempelvis sidbyten, otrygga och olämpliga övergångar eller ett otydligt cykelnät som kan skapa konflikter mellan trafikslagen.

Övriga färdmedel

Utvecklingen av olika typer av transportmedel har gått särskilt snabbt på senare tid. Elcykelns intåg har underlättat och tillgängliggjort cykeln som transportmedel för fler personer för längre avstånd och kuperad terräng. Lådcyklar har blivit allt mer populära som transportmedel för exempelvis barnfamiljer, för storhandling och för leveranser av bud. Dessa färdmedel ska uppmuntras som ett alternativ till bilen inom Härnösands tätort men det kräver i sin tur att de beaktas vid utveckling av cykelbanor. Lådcyklar tar exempelvis mer utrymme på cykelbanor och vid cykelparkeringar vilket behöver beaktas särskilt.

På senare år har elsparkcykeln blivit ett tillskott till stadsbilden i de större städerna och fortsätter utökas och även etablera sig i mindre kommuner. Vid utveckling av uthyrning av elsparkcyklar i Härnösands tätort behöver dessa utvecklas under ordnade former med hänsyn till tillgänglighet, trafiksäkerhet och framkomlighet. Lagstiftningen har inte följt med utvecklingen gällande dessa färdmedel men förväntas förändras inom en snar framtid.

Del 2

Styrande planer och program

Den kommunala gång- och cykelplaneringen påverkas både av nationella, regionala och lokala strategier, planer och program. Nedan presenteras ett urval av dessa samt deras koppling till den lokala gång- och cykelplaneringen.

Agenda 2030

2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda för hållbar utveckling som innehåller 17 globala mål som ska uppnås till år 2030. Agenda 2030 är den mest ambitiösa överenskommelsen för

hållbar utveckling som världens ledare någonsin har antagit. I begreppet hållbar utveckling integreras de tre dimensionerna av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig.

Figur 5. Agenda 2030 och de 17 globala målen

De globala miljömålen syftar främst till:

- Avskaffa extrem fattigdom
- Minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Främja fred och rättvisa
- Lösa klimatkrisen

De globala målen är universella vilket innebär att de riktar sig till alla världens länder och att alla länder bär ett gemensamt ansvar för att de genomförs. De globala målen är även odelbara, vilket innebär att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat och framgång krävs inom alla mål för att genomförandet ska lyckas.

Nationella miljökvalitetsmål

Det finns även tydliga målsättningar nationellt för att främja en god samhällsutveckling vilket har sin grund i det övergripande Generationsmålet och ett av de 16 underordnade svenska miljökvalitetsmålen "God bebyggd miljö".

Generationsmålet är ett övergripande mål för den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Generationsmålet visar på den samhällsomställning som krävs för att kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta till kommande

generationer, där trafiksystemen i våra samhällen spelar en central roll. Gång- och cykelplanering i ett tidigt skede är en insats för att eftersträva förbättringar mot dessa hållbarhetsmål.

Miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö" innebär att våra städer och tätorter ska verka för att utgöra en god och hälsosam livsmiljö. En av preciseringarna till målet har kopplingar till cykeltrafik:

"Kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar".

Begränsad klimatpåverkan

Frisk luft

Bara naturlig försurning

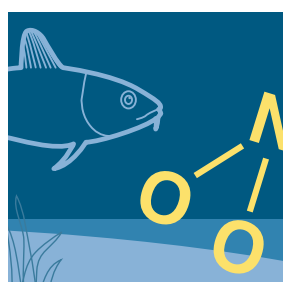
Giffri miljö

Skyddande ozonskikt

Säker strålmiljö

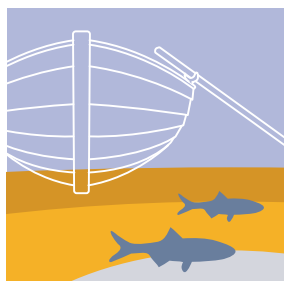
Ingen övergödning

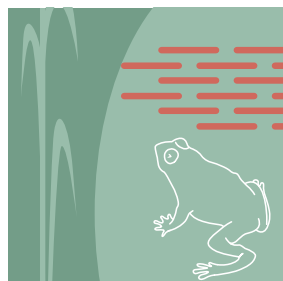
Levande sjöar & vattendrag

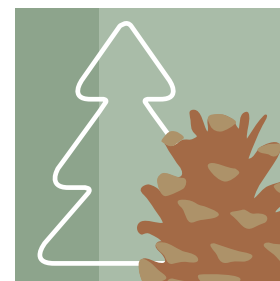
Grundvatten av god kvalitet

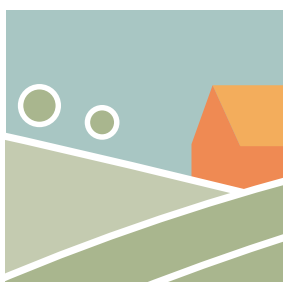
Hav i balans samt levande kust & skärgård

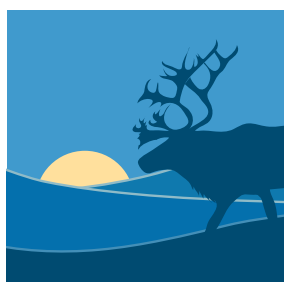
Myllrande våtmarker

Levande skogar

Ett rikt odlingslandskap

Storslagen fjällmiljö

God bebyggd miljö

Ett rikt växt- & djurliv

Figur 6. Sveriges 16 nationella miljö kvalitetsmål. Illustratör: Tobias Flygar

Regeringens nollvision

År 1997 tog svenska riksdagen beslutet att Nollvisionen ska vara grunden för trafiksäkerhetsarbetet i Sverige. På sikt ska ingen dödas eller allvarligt skadas inom vägtransportsystemet. Med nollvisionens synsätt är omsorgen om människors liv och hälsa ett absolut krav vid vägtransportsystemets utformning och funktion. Detta gör att trafiksäkerhetstänkandet

behöver integreras i alla de processer som påverkar vägtransportsystemets trafiksäkerhet. År 2020 tog regeringen fram ett etappmål ”på väg till noll” som innefattar att antalet omkomna i vägtrafiken ska halveras till år 2030, och allvarligt skadade ska minska med minst 25 procent. Utgångsvärden är medelvärden av utfallen år 2017–2019.

Nationell cykelstrategi

Regeringen beslutade hösten 2017 om en nationell cykelstrategi för ökad och säker cykling som bidrar till ett hållbart samhälle med hög livskvalitet i hela landet. I strategin konstateras att det bör finnas potential att föra över bilresor till cykel, framför allt inom och nära tätorter och att cyklingens betydelse bör lyftas i

samhällsplaneringen. Planering av städer och tätorter påverkar mäns och kvinnors rörelsemönster och val av transportmedel där cykel bör ingå som ett viktigt alternativ. Bland annat kan förutsättningarna förbättras för ökad fysisk aktivitet bland barn och unga genom ökat cyklande.

Regional transportplan 2021–2029

I den regionala transportplanen står att målsättningen är att utveckla sammanhängande gång- och cykelvägnät på lokal och regional nivå. Det finns ett stort behov av gång- och cykelvägar längs såväl kommunala som statliga vägar i länet. Vissa av kommunerna i

Västernorrland har tagit fram cykelstrategier men det saknas på regional nivå vilket behöver tas fram. Regionen ser att åtgärder i gång- och cykelinfrastruktur kan kombineras med attitydpåverkande insatser för ökad användning av infrastrukturen.

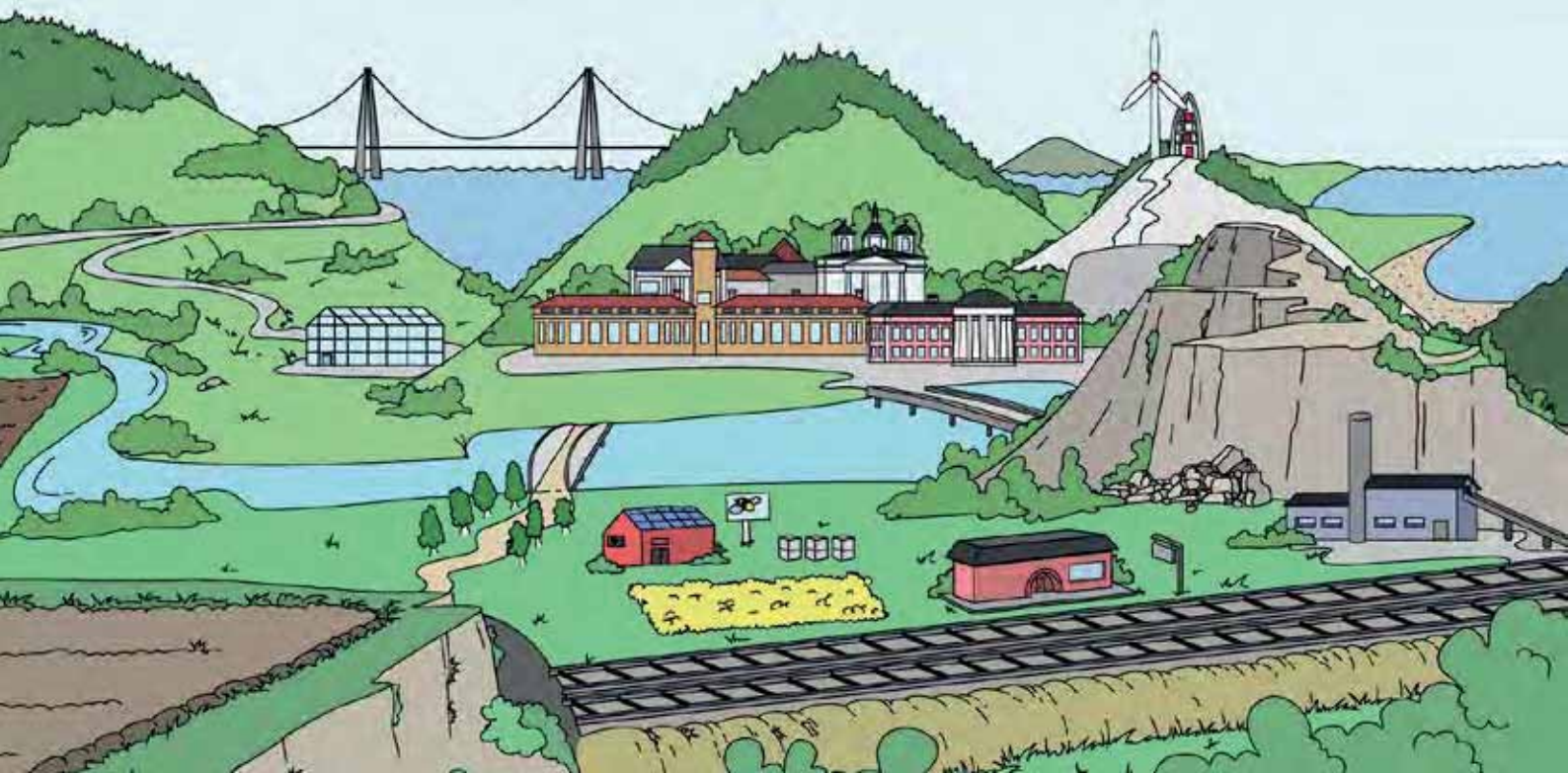

Härnösands kommuns översiktsplan 2040

Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste strategiska styrdokument. Översiktsplanen visar kommunens mål, viljeriktningar samt rekommendationer och är ett viktigt underlag för såväl detaljplaner, bebyggelseutveckling och gång- och cykelplanering. Gång- och cykelprogrammet ska förverkliga översiktsplanens ambitioner och mål samt att dess riktlinjer ska beaktas vid planering och byggnation.

Riktlinjer från översiktsplanen:

- Gång- och cykeltrafik ska prioriteras och uppmuntras i Härnösands tätort och kommunalsentrum.
- Tydligheten i gaturummet ska förbättras genom exempelvis skyltar eller markeringar för prioriterade gång- och cykelstråk.
- Gång- och cykelvägar i anslutning till statliga eller regionala vägar ska utvecklas tillsammans med Trafikverket och Region Västernorrland.

Härnösands kommuns trafikprogram 2015 – 2050

I kommunens trafikprogram från 2015 utpekas både ställningstaganden och strategier för att öka andelen gående och cyklister i Härnösand genom sammanhängande och trygga gång- och cykelstråk uppbyggda efter användarnas behov. I trafikprogrammet utpekas även en prioriteringsordning som ska gälla vid nybyggnation:

1. Cykeltrafik
2. Gångtrafik

3. Kollektivtrafik
4. Biltrafik

Trafikprogrammet nämner även att det ska vara lätt för besökare att orientera sig och nå olika målpunkter i kommunen. Trafikprogrammet nämner att i stadskärnan ska gångtrafiken ges högst prioritet. Gaturummen ska även omgestaltas för lägre hastigheter och färre upplevda barriäreffekter.

Gång- och cykelprogrammet ska gå i linje med och förverkliga trafikprogrammets intentioner.

Figur 7. Illustration från kommunens trafikprogram över Nybrogatan och Nybron där gående och cyklister tydligt ges utrymme bland bil- och kollektivtrafiken

Härnösands kommuns tillväxtstrategi 2040

Tillväxtstrategin består av en målbild och sex delstrategier. Målbilden är att Härnösands kommun ska växa till 30 000 invånare och 11 500 arbetstillfällen till år 2040. För att det ska var möjligt krävs bland annat en personlig och trygg livsmiljö samt infrastruktur som basen för utveckling (delstrategi 4

och 6). Ledorden för att uppnå målen är robusthet och flexibilitet i infrastrukturplaneringen och närhet och trygghet när vardagsmiljöerna utformas. Dessa strategier har beaktats vid framtagande av gång- och cykelprogrammet.

Del 3

Vinster vid prioritering av gående och cyklister

Det finns många anledningar till att gång- och cykelprogrammet har som uttalat mål att öka andelen personer som går och cyklar till sina målpunkter i vardagen. Förbättrad folkhälsa, samhällsekonomiska vinster, ökad jämställdhet, ökad trygghet och minskade koldioxidutsläpp är några av de effekter som en ökad satsning på gång- och cykelvägar för med sig. Med en fysisk miljö som stöttar gång- och cykeltrafikanters behov kan alla dessa positiva effekter uppnås. Den byggda miljön har möjlighet att både skapa, förstärka och förändra beteenden. Genom bättre planerade stråk och andra främjande insatser för gång- och cykeltrafik kan dessa former av mobilitet bli ett mer självklart och attraktivt val.

Samhällsekonomi

Att öka gång- och cykeltrafiken i en stad ger samhällsekonomiska vinster. Ofta är de sammantagna vinsterna av att anläggas och underhålla cykelbanor högre än kostnaderna. Trafikverket menar att de samhällsekonomiska vinsterna av en ökad andel gående och cyklande beräknas vara tre till fem gånger högre än

kostnaderna. Vinsterna beror bland annat på bättre hälsa hos människor som går eller cyklar, mindre slitage på vägar och däck samt mindre avgaser och buller. Det finns även vinster i form av en minskad andel trafikolyckor samt att den negativa klimatpåverkan som skapas av biltrafiken minskas om fler väljer att gå och cykla.

Folkhälsa

Stillasittande är ett av vår tids största folkhälsoproblem. Folkhälsomyndigheten menar att vuxna bör begränsa den tid som de sitter stilla. Långa perioder av stillasittande bör brytas av och ersättas med någon form av fysisk aktivitet. Vuxna bör vara fysiskt aktiva på måttlig intensitet i minst 150–300 minuter per vecka, eller 20–40 minuter varje dag. Fysisk aktivitet på måttlig intensitet ger en ökad puls och andning vilket kan motsvara en rask promenad eller cykeltur.

Att gå eller cykla till arbetet eller för att uträtta ärenden borde vara det mest realistiska sättet för många

människor att få ihop vardagens krav med vårt behov av rörelse. Men då krävs en planering och fysisk miljö som stöttar och uppmuntrar detta beteende. Planeringen behöver se till alla människors möjlighet att kunna röra sig i staden och skapa tillgängliga, trygga och attraktiva miljöer. Miljöerna ska vara universellt utformade och passa både för en vuxen sportcyklist, en stressad barnfamilj, en ungdom på elsparkcykel och för en person med synnedläggelse.

Jämlikhet och jämställdhet

Jämställdhet och jämlikhet handlar om alla människors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Oavsett kön (i fråga om jämställdhet) och oavsett ålder, funktionsförmåga, etnicitet och så vidare.

När det gäller jämställdhet visar forskning att kvinnor och män (som grupper betraktade) reser olika och också till viss del har olika värderingar för vad de tycker är viktigt i utformningen av transportsystemet. Till exempel har forskning visat att det är en majoritet av kvinnor som utnyttjar cykelbanor kring skolor, större köpcentrum och i anslutning till sjukhusområden, medan arbetsplatser mer dominerade av män har en större andel män som

nyttjar cykelbanorna. Så vardagscyklingen och hur folk arbetar, bor och vilka målpunkter som man besöker spelar stor roll för resmönstret.

För att cykelplaneringen inte ska missgynna vissa grupper kan man göra en genus- eller jämlikhetsanalys av planerade åtgärder för att se om det finns grupper som exkluderas i transportsystemet. Det finns indikationer på att tillgängligheten är ojämnt fördelad mellan olika befolkningsgrupper, såväl lokalt som regionalt och nationellt. Det är därför viktigt att beakta hur investeringar i transportinfrastruktur fördelar sig så att de blir rättvist fördelade mellan olika gruppers behov.

Exempelvis kan ett område där invånare inte har bil på grund av socioekonomisk status gynnas av en utbyggnad av gång- och cykelnät medan ett område där många har råd att ha bil kanske fortsättningsvis tar bilen, trots utbyggnad av gång- och cykelnät. Därför krävs kompetens kring dessa perspektiv när fysiska åtgärder planeras så att effekten på samhället i stort skapar mer jämlika förutsättningar. Forskning visa till exempel att barn som har föräldrar med en

låg socioekonomisk status är överviktiga i större utsträckning än andra barn. Om barns hälsa påverkas negativt av föräldrarnas socioekonomiska status krävs att den fysiska miljön stöttar och främjar rörelse, lek och fysisk aktivitet för barn i socioekonomiskt utsatta områden för att jämna ut. Här kan satsningar i gång- och cykelplaneringen i dessa områden spela en avgörande roll i att främja jämlik hälsa för barn.

Trygghet

En god bebyggd miljö definieras av många människor som levande, trivsamt och tryggt. För att skapa liv och rörelse i en stad, tätort eller enskilt område behöver gång- och cykelplaneringen prioriteras. Många individer i rörelse efter gång- och cykelstråk skapar inte bara rörelse och liv utan ökar även den upplevda

tryggheten då fler människor finns på platsen. I förlängningen uppmuntrar även detta, tillsammans med begränsningar för biltrafiken, fler att välja att lämna bilen hemma till förmån för att gå eller cykla, vilket skapar en tryggare trafikmiljö.

Grönstruktur

Infrastrukturen för gång- och cykeltrafik kan även gå hand i hand med kommunens klimat- och grönstrukturarbete. En fysisk miljö som stöttar cyklister och gångtrafikanter och minskar bilens attraktivitet kan skapa ett beteende där bilen väljs bort till förmån för gång och cykel. Det gynnar en långsiktigt hållbar miljö för dagens invånare samt för kommande generationer. En utbyggnad av gång- och cykelvägnätet bör samtidigt inkludera

grönstrukturperspektivet så att stråken utformas både ur ett framkomlighetsperspektiv och ur det gröna perspektivet. På det sättet kan gång- och cykelbanor utformas till att bli mer attraktiva och mångfunktionella. Utöver att vara ett transportstråk kan stråket bidra med ekosystemtjänster så som friskare luft, bättre dagvattenhantering, stressreducering, biologisk mångfald och en mer upplevelserik miljö.

Lokala initiativ

Under remisstillfället framkom att Socialförvaltningen för sin hemtjänstverksamhet strävar efter att bli en bilfri innerstad. Detta görs genom att vid rekrytering av personal till hemtjänsten ställa krav att personen ska kunna cykla. Socialförvaltningen har även köpt in speciella cyklar för att kunna samcykla med brukare och ta del av omgivningarna. Detta skapar stort mervärde för brukare och personal och bör tas hänsyn till i

utformningen av cykelvägar så det säkerställs tillräcklig bredd, jämn markbeläggning och inga snäva kurvor. Socialförvaltningen har höga sjuktal för sin personal och genom att locka personalen att välja att gå eller cykla till arbetet, förutsatt att det finns bra gång- och cykelvägar, kan hälsan förbättras och sjuktalet minska. Vilket för stora effekter på samhällsekonomin och verksamheten i stort.

Del 4

Framtagande- processen

Arbetet med gång- och cykelfrågorna fick ökat fokus redan när översiktsplan 2040 togs fram. Där var önskemål och synpunkter gällande gång- och cykeltrafik framträdande i dialogerna med invånarna, näringsliv och föreningar. Gång- och cykelprogrammet har tagit avstamp i översiktsplanens dialoger och medskapande processer och därmed byggt vidare på ett mer detaljerat underlag i form av ett program och en handlingsplan.

Figur 8. Tidslinje över genomförda aktiviteter och dialoger vid framtagandet av gång- och cykelprogrammet

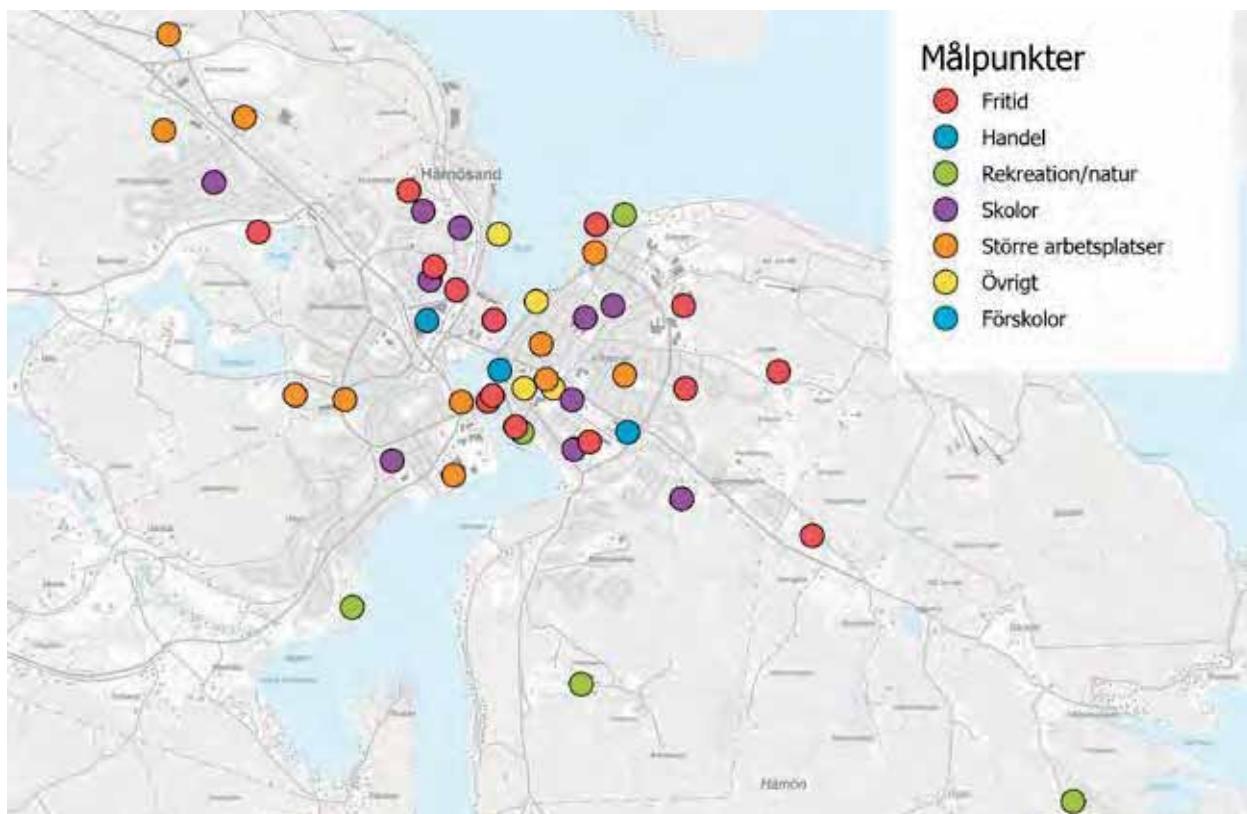
I arbetet med gång- och cykelprogrammet har en inventering i fält genomförts. Viktiga målpunkter där huvudnätet behöver gå har pekats ut och dialoger med berörda myndigheter, aktörer och invånare samt flera

riktade dialoger med skolungdomar på Härnön och fastlandet har genomförts. Dessa aktiviteter beskrivs mer detaljerat nedan.

Viktiga målpunkter i tätorten

Stadens cykelnät ska på ett enkelt och säkert sätt leda människor mellan viktiga målpunkter i vardagen. Det var därför viktigt att tidigt i processen peka ut de viktigaste målpunkterna inom programmets geografiska

avgränsning. Målpunkterna valdes bland annat utifrån besöksstäthet, målpunkter av intresse för oskyddade trafikanter såsom barn och äldre, större arbetsplatser och rekreationsområden.

Figur 9. Identifierade viktiga målpunkter som gång- och cykelprogrammet tagit hänsyn till i utpekandet av huvud- och sekundärnät

Inventering av gång- och cykelvägar

Under sommaren 2021 inventerades det utpekade huvudcykelnätet i översiktsplanen. För att genomföra inventeringen användes ett GIS-program där synpunkter som uppkom under inventeringen kunde läggas in direkt i en applikation där bilder, text och kategorier kunde bifogas. Gång- och cykelprogrammets projektgrupp färdades längs huvudnätet, antingen genom att gå eller cykla. Projektgruppen rapporterade in sina observationer i det digitala verktyget och därefter gick hela projektgruppen igenom alla noteringar och synpunkter för att överblicka och skapa samsyn i hur nuläget är och var huvudnätet bör gå.

Projektgruppens resultat jämfördes sedan med Tyréns underlag Cykelbarhet – ett underlag för kartor och analyser (2020), som är en nationellt täckande klassificering av cykelbarhet som baseras på cyklisters preferenser vad gäller gång- och cykelvägar. Kartmaterialet visar på vägars cykelbarhetsklass – vilket underlag sträckan har, hur säkra korsningar är, om sträckan är tillräckligt bred, om blandtrafik är lämplig eller inte och så vidare. Resultatet av inventeringen stämde till stora delar överens med Tyréns material vilket stärkte slutsatserna som drogs efter projektgruppens inventering.

Figur 10. Bilder från inventeringen där otydliga vägmarkeringar och konfliktzoner mellan bil och gående och cyklister var vanligt förekommande

Generella brister i gång- och cykelnätet som identifierats under inventeringen:

- Ojämnt markunderlag
- Brist på vägvisande skyltning

- Fragmenterat nät utan sammanhängande koppling
- Otrygga överfarter
- Höga och många kanter för cyklister att ta sig upp och ner för
- Smala gång- och cykelbanor med tvära svängar

Utpekande av gång- och cykelnäten

Utifrån översiktsplanens utpekade huvudcykelnät och den genomförda inventeringen arbetades ett mer komplett och detaljerat nät fram. Nätet tar hänsyn till viktiga målpunkter och befintliga gång- och cykelvägar för att skapa ett sammanhängande och gent nät. Nätet delades in i kategorier efter stråkens olika betydelse där huvudnätet står högst i rang.

Härnösand befintliga gång- och cykelvägar som inte ryms inom de utpekade näten kommer fortsatt att underhållas som de gör idag.

1. Huvudnät (Marinblå)

Huvudnätet utgör ett skelett av gång- och cykelvägar inom tätorten som förbinder stadsdelar och viktiga målpunkter i staden. Huvudcykelvägar ska ha god framkomlighet och i övrigt hög standard. Utformningen bör vara sådan att cykeln har företräde framför bilen längs med dessa sträckor.

2. Sekundärt nät (Ljusblå)

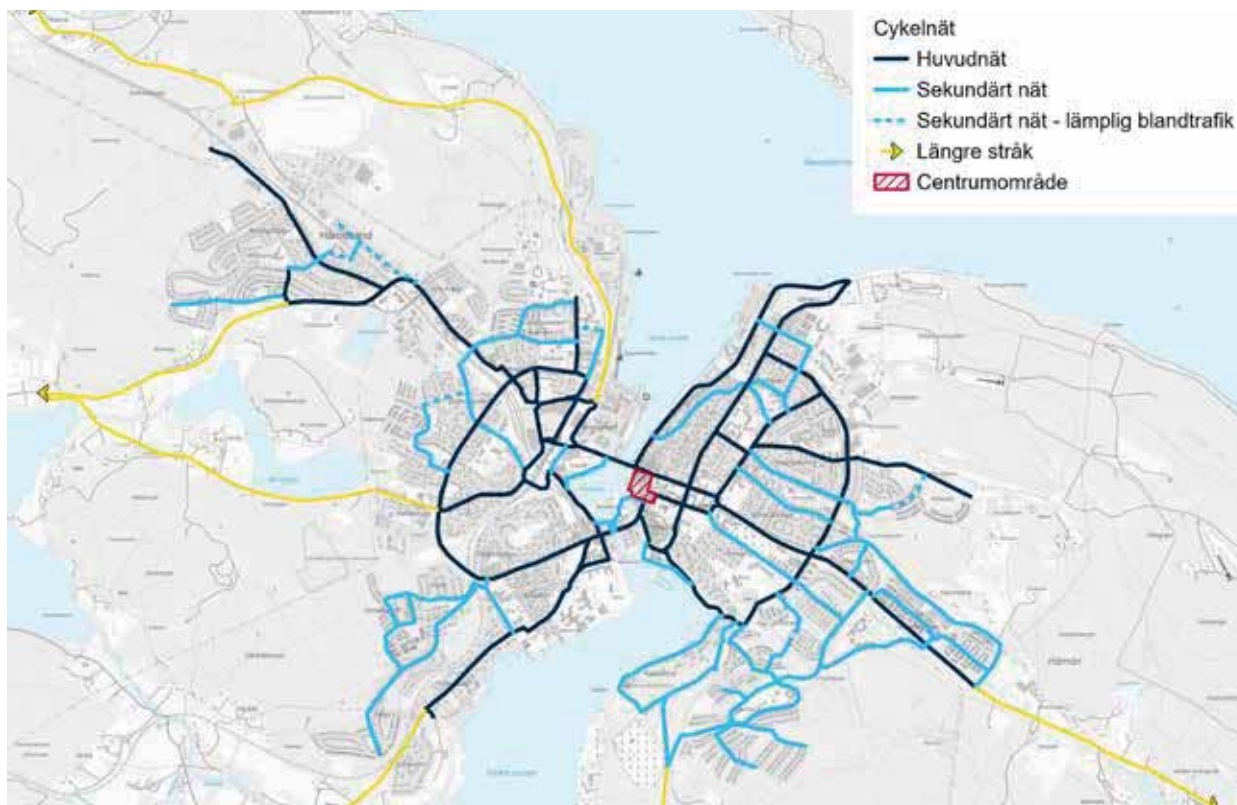
Dessa sträckor är viktiga anslutande leder som kopplar an till huvudnätet och viktiga målpunkter. Även de ska ha god framkomlighet och hög standard. Sekundära näten ska om möjligt ha samma standard som huvudnätet, men anpassningar och prioriteringar kan göras.

3. Sekundärt nät – lämplig blandtrafik (Ljusblå streckad)

Det finns sträckor av sekundära näten som är utpekade som lämplig blandtrafik, vilket innebär att de är en viktig del i nätet men där åtgärder i dagsläget inte behöver genomföras. Vägvisning bör dock utredas på dessa platser.

4. Längre stråk (Gul)

De gula sträckningarna är utanför programmets geografiska område, men visar att de är likvärdigt viktiga för kommunen. I många fall har dessa längre stråk lyfts upp som särskilt viktiga att åtgärda och utveckla vid genomförda dialoger, både i översiktsplanen och när gång- och cykelprogrammet tagits fram. Gång- och cykelvägar på eller i anslutning till statliga och regionala vägar ska utvecklas tillsammans med Trafikverket och Regionen. Idag finns framtagna ÅVS:er (åtgärdsvalsstudie) för många av vägarna, som är ett steg på vägen. Men kommunen vill understryka vikten av att utvecklingen i dessa stråk prioriteras, framförallt till platser med hög belastning av trafik och många oskyddade trafikanter ex. Smitingens havsbad.

Figur 11. Kartbild över huvudnät, sekundärt nät, sekundärt nät – lämplig blandtrafik och längre anslutande stråk

Genomförda dialoger

Enkätundersökning

Mellan 9 december 2021 och 14 januari 2022 fanns en digital enkät publicerad på kommunens hemsida. Enkätens syfte var att få in upplevelser och lokalkunskap från invånarna om gång och cykling i Härnösands kommuns tätort och att samla kunskap om valet av att cykla eller gå framför alternativa trafikslag. Enkäten efterfrågade även konkreta förslag på förbättringsåtgärder för att öka andelen gående och cyklister.

Enkäten besvarades av 496 personer. Majoriteten svarande var kvinnor, 63%, medan andelen män var 35%. Övriga valde annat eller att inte svara. 25 % av de svarande var 36–45 år och majoriteten av svaren kom från personer mellan 36–65 år. Endast drygt 3 % av de svarande var 0–18 år. Det resulterade i en kompletterande dialog med målgruppen barn (se rubrik nedan).

I den sista frågan ombads deltagaren skicka med förbättringsförslag till kommunens arbete med gång-

och cykelnätet. De tre vanligaste förslagen med antal röster inom parentes var:

1. GC längs statliga vägar **(92)**
2. Bättre vinterväghållning på GC, prioritera GC framför bilväg vid snöröjningen. **(57)**
3. Knyt ihop cykelnätet **(47)**

På frågan vad som krävs för att invånarna ska gå eller cykla i sin vardag var de tre vanligaste svaren:

1. Säkrare gång- och cykelvägar samt överfarter **(275)**
2. Bättre vinterväghållning/snöskottning **(195)**
3. Ingenting, jag cyklar och går redan! **(149)**

På frågan om vad invånarna tycker om Härnösands gång- och cykelvägar generellt blev resultatet i genomsnitt 4,9 på en 10-gradig skala där 10 är bäst och 1 är minst bra.

Dialog med skolungdomar

Vad ett barn respektive en vuxen behöver när det gäller trafikrummets utformning kan skilja sig stort. I gång- och cykelprogrammet har skolor identifierats som viktiga målpunkter och huvudnätet har dragits med hänsyn till det. För att barn och unga självständigt och tryggt ska kunna ta sig till och från skolan måste det finnas gång- och cykelbanor, gärna separerade från övrig trafik, till och från skolorna.

I mars 2022 genomfördes sex invånardialoger med elever i klass 4–6 från två skolor i Härnösands tätort, en skola på fastlandet och en på Härnön. Det var ett strategiskt val då det är av vikt att få in båda perspektiven. Dialogernas syfte var att skapa ett kunskapsunderlag om barns perspektiv i gång- och cykelfrågor. Dialogen handlade även om att skapa

engagemang och delaktighet kring frågan för att vidare kunna prata om barns upplevelser av gång- och cykelbanor i dagsläget och hur banorna kan förbättras utifrån deras perspektiv. De sex klasserna bestod vardera av 20–30 elever. Barnen fick först svara på korta ja/nej-frågor. Därefter delades de in i mindre grupper för att diskutera frågor om vad som är bra/mindre bra med att cykla och gå samt vad som alltid/aldrig borde finnas på en gång- och cykelväg.

Resultatet av dialogen pekar på att det är relativt jämn spridning mellan de som går/cyklar till skolan och de som får skjuts eller åker buss. Det finns en tydlig säsongskillnad där det är få som cyklar på vintern. Då väljer de flesta att åka bil/buss eller att gå. Många av eleverna var tydliga med att det är bättre att gå och

Figur 12. Eleverna fick använda tummar för att svara på korta ja- och nej frågor. Frågor så som: cyklar du till skolan? Använder du cykelhjälm? Cyklar/går dina föräldrar till arbetet? Använder du ringklockan?

cykla, till stor del för klimatet, men även för den egna hälsan. Flertalet lyfte även att det är en frihet att slippa vänta in föräldrarna och att det är en social aktivitet att cykla/gå tillsammans med vänner.

Eleverna lyfte osäkerheter och otydlighet i trafiken som sådant som kan leda till att de väljer andra trafikslag. Några specifika exempel är att inte veta var man får eller inte får cykla, särskilt i centrum, vilket känns otydligt och därmed otryggt. Smala gång- och cykelbanor skapar osäkerhet, särskilt när flera personer

går i bredd. Flera lyfte att de då inte visste om de kunde eller hur de skulle ta sig förbi. Här var eleverna tydliga med att vägmarkeringar och vägmärken hade varit bra. Om det hela tiden är tydligt var man får och inte får cykla/gå blir det mindre jobbigt. Detsamma gäller överfarter, särskilt vid större vägar, där det kan kännas otryggt och osäkert hur man ska ta sig över. Andra synpunkter var att det kan vara jobbigt att cykla, att det kan vara farligt om det är halt, även när det är mycket grus kvar efter vintern.

Del 5

Riktlinjer

Utifrån inventeringarna, dialogerna och analyserna föreslås följande riktlinjer för att uppnå god standard på gång- och cykelvägnätet i Härnösands tätort. Gång- och cykelnätet har delats upp i tre kategorier för att särskilja dem och vilka standarder som ska gälla för respektive stråk. Där det saknas sträckningar enligt kategorierna nedan bedöms blandtrafik vara lämplig och inga särskilda krav behöver ställas. På stråk genom parkområden kan kraven lättas och/eller undantas om de bedöms ha en negativ inverkan på parkmiljön.

Definitioner och kravställningar i nätet

Följande kravställningar utgår från Trafikverkets riktlinjer. Dessa kravställningar ska beaktas vid planering, gestaltning och utformning av gator, gång- och cykelbanor i Härnösands kommun.

Huvudnätet

Huvudnätet utgör ett skelett av gång- och cykelvägar inom tätorten som förbinder stadsdelar och viktiga målpunkter i staden. Huvudcykelvägar ska ha god framkomlighet och i övrigt hög standard. Utformningen bör vara sådan att cykeln har företräde framför bilen längs med dessa sträckor.

För hela stråket:

- Gent
- Skyltat
- Leda mellan viktiga målpunkter
- Belyst
- Separera trafikslagen
- GC-stråk på båda sidor av vägsträckan där vägbredden tillåter det

Längs med sträckor:

- Krav på separerad yta
- Mål: separerat med kantsten/ledstråk etc.
- Minimikrav: vägmarkering
- Tillräcklig bredd
- Gångbana: 2 meter (minimum 1.80) är gångbanan smalare behöver det finnas vändzoner för rullstol med jämna mellanrum
- Kombinerad gång- och cykelbana: minst 4 meter.
- Separerad gång- och cykelbana: 1.80 + 2.25 +

utrymme för säkerhetszon (utrymme mellan banan och stolpar/bänkar/snöupplag etc.)

- Dubbelriktad cykelbana 2.25 meter.
- Enkelriktad cykelbana: 1.60 m
- Cykelfält: 1.50 m
- På sträckor med extra höga flöden av gående och cyklister bör bredden utredas särskilt.
- Jämn beläggning
- Inga tvära svängar
- Undvika onödiga sidbyten
- Snöupplag/växtlighet ska inte hindra sikten och säkerheten

För korsningar:

- Cykel- och gångtrafik ges företräde framför bil
- Hastighetssäkrade övergångar och korsningar, även för cykel i korsningar där det finns risk för cyklister i hög fart
- Nivåskillnader som kantsten ska undvikas utan att göra det otillgängligt för funktionshindrade
- Undvika 90-graderssvängar för cykel

Övrigt:

- Huvudnätet ska vara möjligt att använda året runt för både gående och cyklister
- Bommar och hinder ska undvikas
- Cykelparkeringar vid målpunkter

Sekundärt nät

Dessa sträckor är viktiga anslutande leder som kopplar an till huvudnätet och viktiga målpunkter. Även de ska ha god framkomlighet och hög standard. Sekundära nätet ska om möjligt ha samma standard som huvudnätet, men anpassningar och prioriteringar kan göras.

Det finns sträckor av sekundära nätet som är utpekade som lämplig blandtrafik, vilket innebär att de är en viktig del i nätet men där åtgärder i dagsläget inte behöver genomföras. Vägvisning kan vara lämpligt på dessa platser ändå.

För hela stråket:

- Ansluta till huvudnätet och viktiga målpunkter
- Gent
- Vägvisning
- Belyst
- Separera trafikslagen där det är möjligt

Längs med sträckor:

Där det är möjligt ska stråken separeras med förslagsvis kantsten/ledstråk/vägmarkering. För sträckor som pekats ut som "okej för blandtrafik" i det sekundära nätet ställs inte dessa krav.

- Tillräcklig bredd
- Gångbana: 2 meter (minimum 1.80) är gångbanan smalare behöver det finnas vändzoner för rullstol

med jämna mellanrum

- Kombinerad gång- och cykelbana: minst 4 meter.
- Separerad gång- och cykelbana: 1.80 + 2.25 + utrymme för säkerhetszon (utrymme mellan banan och stolpar/bänkar/snöupplag etc.)
- Dubbelriktad cykelbana 2.25 meter.
- Enkelriktad cykelbana: 1,60 m
- Cykelfält: 1.50 m
- På sträckor med extra höga flöden av gående och cyklister bör bredden utredas särskilt.
- Jämn beläggning
- Inga tvära svängar
- Undvika onödiga sidbyten
- Snöupplag/växtlighet ska inte hindra sikten och säkerheten, exempelvis i korsningar

För korsningar:

- Hastighetssäkrade övergångar och korsningar, även för cykel i korsningar där det finns risk för cyklister i hög fart
- Nivåskillnader som kantsten ska undvikas utan att göra det otillgängligt för funktionshindrade
- Undvika 90-graderssvängar för cykel

Övrigt:

- Hög standard på drift och underhåll
- Bommar och hinder ska undvikas
- Cykelparkeringar vid målpunkter

Figur 13. Vägvisning. Cykelfrämjandets handbok för cykelvägsanalys (2021)

Vägvisning

I dagsläget saknar Härnösand vägvisning för gång- och cykeltrafikanter. Det är ett problem som visat sig under inventering, analys och i dialog med invånare. Vägvisningen är viktig för att cyklister och gående ska ha lätt att orientera sig och hitta till viktiga målpunkter i kommunen. Vägvisningen ska vara tydlig och visa cyklister och gående till rätt stråk och även ange avståndet till målpunkten.

Vägvisningen måste vara placerad på ett sätt så det inte blir farligt om någon behöver stanna för att läsa och förstå skyltarna. Det får inte finnas för många skyltar på samma ställe och de ska vara konsekventa och lättbegripliga. Det är viktigt att vägvisningen placeras på en höjd och i en riktning som gör dem väl synliga.

En tydlig vägvisning visar trafikanterna att kommunen satsar på att göra gång- och cykelnätet säkrare och lättare att orientera sig i.

Vägvisning bör främst finnas mellan utpekade målpunkter längs huvudnätet i Härnösands tätort. Det bör även finnas vägvisning till andra viktiga målpunkter utanför huvudnätet, till exempel Smitingens badplats. Vägskyltarna ska visa trafikanterna till torget, resecentrum, viktiga besöksmål som Murberget, Stadsparken och Högslätten samt förskolor och skolor. Vägvisning ska också finnas på gator med blandtrafik för att visa trafikanterna den genaste vägen till målpunkten. Exakt hur och var vägvisningen ska ske behöver utredas närmare.

Gång- och cykeltrafik i fysisk planering

För att andelen gående och cyklister ska öka i Härnösand ska de framtagna strategierna i gång- och cykelprogrammet vara vägledande i alla efterföljande planprocesser som exempelvis planprogram, detaljplaner och genomförandeskedet. Gång- och cykelperspektivet ska lyftas tidigt och likställas med

övrig infrastrukturplanering för exempelvis tåg eller bil. Finns det inte tillräckligt markutrymme för att ordna med de olika trafikslagen gäller prioriteringsordningen; gång, cykel, kollektivtrafik och biltrafik. Det innebär att parkeringsytor och vägbredd för bilar kan behöva minskas för att ge plats för gående och cyklister.

I detaljplaneringen är det viktigt att verka för goda förutsättningar för hållbar mobilitet inom planområdet. Det kan göras genom att mark planläggs för gång- och cykelvägar eller genom att säkerställa att bredden på gator är tillräcklig för tillgängliga och trygga GC-stråk. Tillräcklig bredd beror på vilken standard GC-stråket ska ha och hur omkringliggande trafikmiljö ser ut. I vissa fall kan det vara motiverat med enkelriktade stråk och i andra fall kan det krävas separerade stråk för att värna gåendes och cyklisters trygghet och **säkerhet**. För att GC-stråken ska upplevas trygga och välbevakade är det bra att placera dem i närheten av andra trafikslag

och bebyggelse. Om det på grund av trafikmängd eller liknande krävs kan GC-stråket placeras i naturmark, men det är föredra att ha GC-stråk i anslutning till bilvägar. Att reservera mark för annan nödvändig infrastruktur som cykelparkeringar är också viktigt att tänka på i detaljplaneringen. Sammanhängande nät är viktigt att beakta och nya detaljplaner ska så långt det går verka för att binda samman GC-nätet. Detaljplanearbetet bör därför i den mån det går även se utanför det aktuella planområdet för att planera för ett sammanhängande GC-nät.

I genomförandeskedan är det viktigt att skapa förutsättningar för invånarna att gå eller cykla till sina målpunkter i vardagen. Det kan handla om service som cykelparkeringar och servicestationer med luftpump. Det handlar även om GC-stråkens specifika utformning och hur stråket upplevs som resenär. Tillräcklig bredd, belysning, jämn beläggning, inga skarpa kurvor och tydliga vägmarkeringar

och vägmärken är grundläggande egenskaper som måste följas längs huvud- och sekundärnätet. I genomförandeskedan ska man eftersträva att skapa stråk som upplevs trygga under alla tider av dygnet, särskilt nattetid. Detta kan göras genom belysning av vägbanan eller omkringliggande miljö samt genom att gång- och cykelstråken placeras i närheten av andra trafikslag och bebyggelse.

Beteendeförändrande åtgärder

Fysiska åtgärder påverkar på ett mer direkt sätt människors och fordons beteenden, möjligheter och förutsättningar i miljön. Det finns även en mängd icke-fysiska åtgärder som GC-programmet föreslår genomföras för att uppnå målet om ökad andel gående och cyklister i kommunen. Beteendeförändrande åtgärder kan vara att använda sig av nudging i planeringen. Begreppet nudging (på svenska: puffning/ge en knuff i rätt riktning) är ett verktyg för att ändra människors beteenden genom att göra det enklare att göra vissa val. Det kan till exempel handla om att göra det lättare att följa en regel, agera mer hälsosamt eller att öka andelen gående och cyklister. Exempel på insatser och aktiviteter kan vara evenemang som cyklistens dag, vintercyklist eller liknande satsningar tillsammans med andra aktörer.

För att nudging ska funka måste också rätt förutsättningar finnas. I gång- och cykelprogrammet vill kommunen påverka folk att välja gång och cykel som transportmedel i fler resor. Då kan det finnas flera anledningar till att folk inte gör det idag. Något som framkommit under dialogerna är till exempel att bristfällig vinterväghållning gör att folk tar bilen istället för att gå och cykla. Det har också framkommit att det saknas säkra gång- och cykelbanor längs vissa stråk, vilket gör att man tar bilen istället. Detta är exempel på

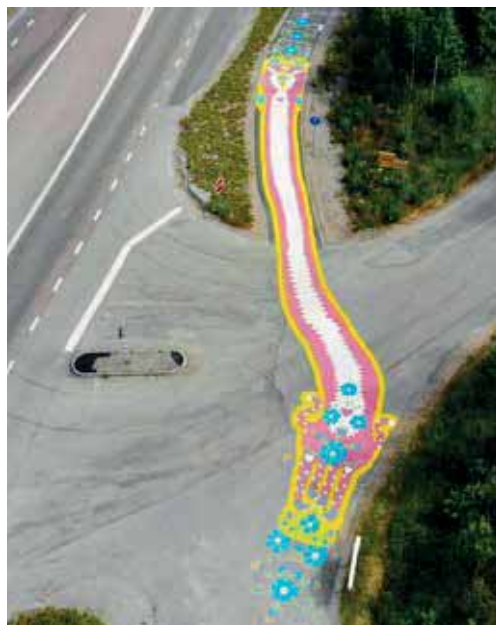
fysiska åtgärder som måste åtgärdas innan nudging kan påverka folk att gå och cykla.

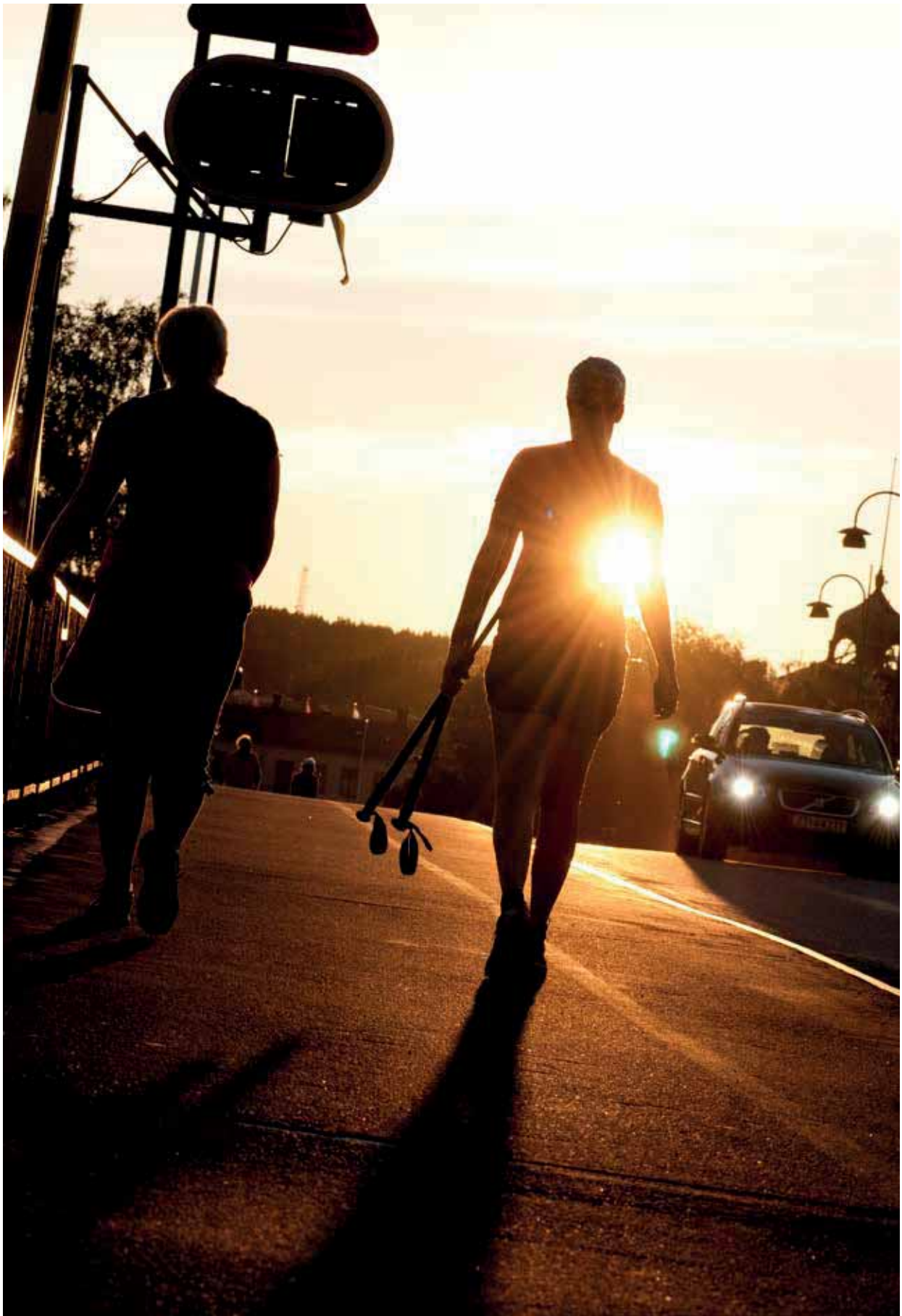
Ingredienser i en framgångsrik nudge:

- Förenkla och koppla till en specifik handling
- Steg-för-steg-manualer
- Framhäv viktig information på ett enkelt sätt
- Undvik för mycket information

Exempel på beteendeförändrande åtgärder

- Uppmuntra cykelresor till och från jobbet som arbetsgivare
- Informationstavlor med statistik för hur många cyklister som passerat
- Informationskampanjer gällande trafikregler för allmänheten och mot skolorna
- Öka cykelparkeringar och placera dem på strategiska platser (skolor, arbetsplatser, badplatser, systembolaget)
- I Gävleborg lät man en konstnär måla en gång- och cykelbana för att skapa nyfikenhet och en positiv upplevelse samtidigt som det blir en säkerhetsåtgärd då även bilister kan förväntas köra mer försiktigt då de ser målningen.
- Kunskaphöjande åtgärder gällande drift bland de som arbetar med frågorna samt de som drifvar GC-vägarna.

Cykelmätningar

I syfte att öka kunskapen om bland annat cykelflöden, antalet cyklande och cykeltrafikens fördelning över dygnets timmar använder sig kommunen av mätningar. Fram till idag har mätningar av cykel utförts samtidigt som övrig trafik mätts och då har mätningen skett under ungefär en vecka.

I samband med att handlingsplanen genomförs har kommunen för avsikt att hitta nya sätt att mäta cykeltrafik – helst före och efter en åtgärd, men minst efter att åtgärden genomförts. Till skillnad från biltrafik som håller sig efter en gata och därför kan mätas på traditionellt sätt med slang så är förhållandet inte detsamma när det gäller cykel. Cyklisterna kan

använda sig av olika typer av vägar: bilvägar, trottoarer, gångvägar, cykelvägar, gång- och cykelvägar/banor, stigar i naturen och så vidare. Det är därför en viss utmaning att mäta just gång och cykel men det finns teknik för det och den kommer i större grad att behöva användas. Mätning av cykel och mätning av biltrafik kan också behöva göras vid olika tidpunkter under året. Biltrafik mäts oftast när det är helgfria vardagar under senhösten medan cykeltrafik, av naturliga skäl, är mer lämplig att mäta under försommaren, sommar och tidigt på hösten. Cykelmätning behöver också göras under en längre tidsperiod eftersom den typen av trafik är väderberoende. Att då bara mäta under en vecka ger inte tillräckligt tillförlitliga uppgifter.

Gång- och cykeldialog

Som ett komplement till kvantitativa cykelmätningar bör invånardialoger om gång- och cykelnätet samt dess utveckling genomföras vart annat år. Dessa kan utföras i samband med revideringen av handlingsplanen.

Exempelvis kan Cykelfrämjandets enkät "Velometern" användas, men behöver då marknadsföras från kommunens sida för att nå ut till en bred allmänhet.

Drift och underhåll

Vinterväghållning

En avgörande faktor för att få fler människor att välja att cykla även under de kallare månaderna är att vinterväghållningen sköts på ett bra sätt. Redan vid några få centimeters snödjup kan det vara besvärligt för en cyklist att ta sig fram på ett bra sätt. Många cyklister upplever också säkerhetsrisker med kombinationen av halka och mörker. Därför är det av största vikt att vinterväghållningen sker med mycket hög kvalitet. Gång- och cykelbanorna bör inte vara hala, spåriga eller ha ett snödjup som försvårar framkomligheten eller skapar otrygghet hos dem som promenerar eller cyklar.

I Härnösands tätort ska gång- och cykelvägar snöröjas före bilvägar - i enlighet med trafikprogrammet. Inom cykelnätet ska prioriteringsordningen vara följande:

1. Huvudnätet
2. Sekundära nätet
3. Övriga gång- och cykelvägar

Härnösands kommun ska ha som mål att snöröjning ska ske på de primära gång- och cykelstråken inom två timmar när snödjupet överstiger två centimeter. Detta för att göra det möjligt att cykla på vintern och ett ökat nyttjande av gång- och cykelbanorna året runt.

- Det innebär att snöröjningen bör starta senast vid två centimeter nysnö
- Vinterväghållningen bör ske innan morgontrafiken drar igång (kl. 6.30)
- Halkbekämpning bör ske minst en gång per dygn
- Skrapning/sopning eller liknande för att motverka spår- och moddbildning bör ske minst en gång per dygn

Vår-, sommar- och höstväghållning

Efter vintersäsongen är det viktigt att sanden sopas upp snarast eftersom det har stor betydelse för cyklisternas säkerhet och framkomlighet. På hösten är det också viktigt att löv sopas upp kontinuerligt. Upptagning av sand och löv ska prioriteras på gång- och cykelvägar framför bilvägar. Under sommarmånaderna ska gång- och cykelvägarna vara fria från ogräs och annan växtlighet som kan vara en säkerhetsrisk för fotgängare och cyklister. Beskränning av skymmande häckar och träd längs med gång- och cykelvägar ska ske ur både säkerhets- och trygghetssynpunkt.

Detaljerna för riktlinjerna för drift och underhåll av gång- och cykelvägarna regleras i den tekniska beskrivningen i entreprenadavtalen för Gata och Park. Riktlinjerna i entreprenadavtalen ska gå i linje med de övergripande målen i gång- och cykelprogrammet vad gäller prioriteringar, avvägningar och utförande. Gång- och cykelprogrammet utelämnar därför detaljerad information om riktlinjer för drift och underhåll.

Härnösands
kommun

Handlingsplan

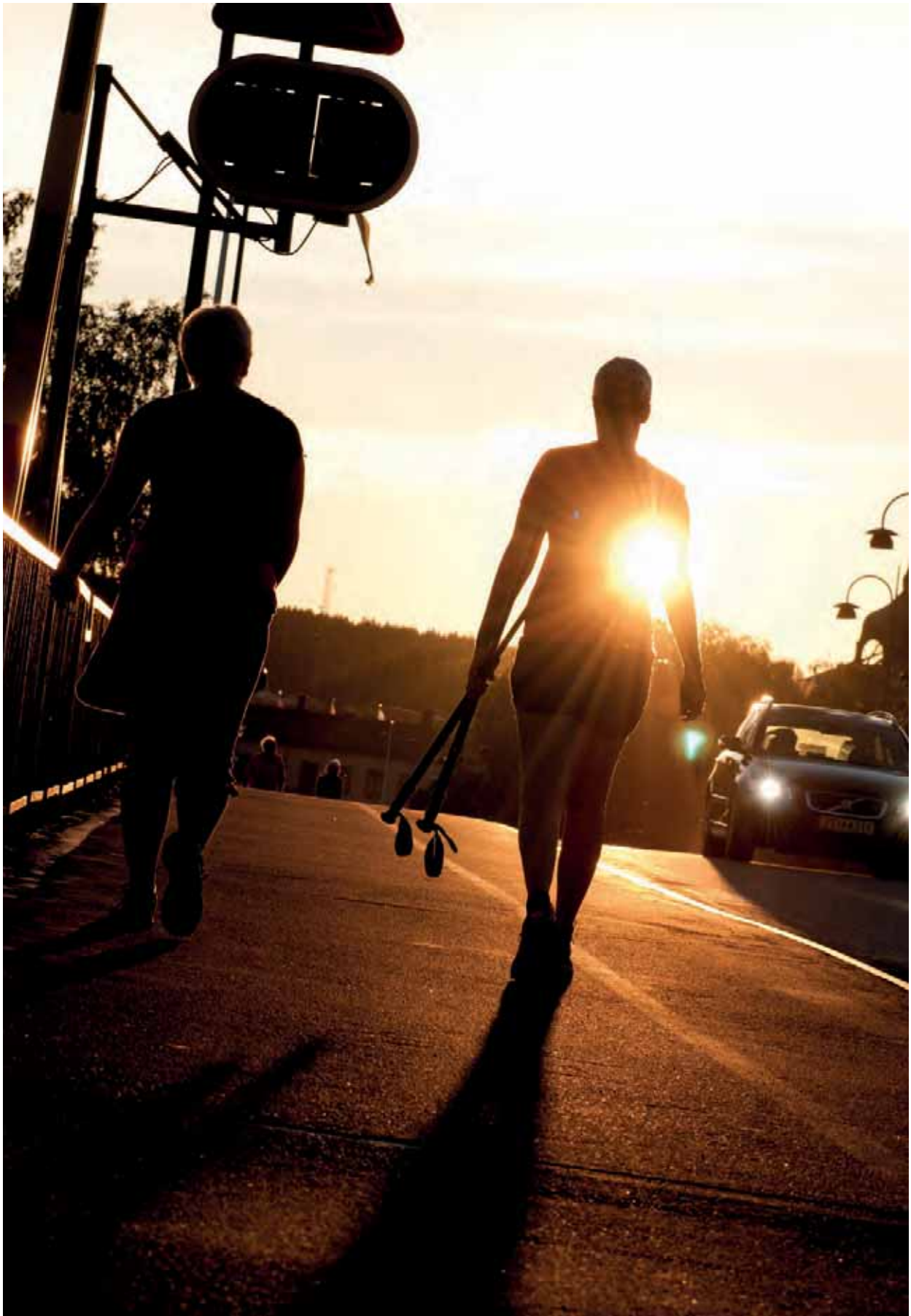
För Härnösands kommuns gång- och cykelprogram (2022–2040)

Härnösands
kommun

Innehåll

Inledning	4
Generella åtgärder	4
Prioritering av åtgärder	4
Checklista	5
Åtgärds-karta Fastlandet	6
Åtgärds-karta Härnön	7
Åtgärder Fastlandet	8
Åtgärder Härnön	26
Checklista	49
För hela stråket	49
Korsning	50
Trafiksignal - vägmärken	50
Övrigt	51

Inledning

Handlingsplanen beskriver problemområden som behöver åtgärdas i gång- och cykelvägnätet. Specifika lösningar presenteras inte utan hanteras i kommande projekteringsskeden. Befintligt GC-nät finns inte redovisat i handlingsplanen om det inte krävs åtgärder längs stråk eller vid korsningspunkter.

Utpekade problemområden innefattar dels mindre åtgärder som att tydliggöra trafikanternas skyldigheter eller förbättra framkomligheten genom att ta bort hinder – dels större ombyggnationer eller ny vägdragnings. Inventering i fält, dialog med skolungdomar, enkätsvar, analyser av det befintliga vägnätet och identifiering av viktiga målpunkter ligger till grund för handlingsplanens åtgärder.

Generella åtgärder

Det finns flera generella åtgärder som inte står nämnda i handlingsplanen men som ändå behöver genomföras och beaktas.

- Det ska tas fram ett separat dokument med riktlinjer för vägvisning till strategiskt viktiga målpunkter i kommunen med tydliga resmål (Högslätten, Sälstens badplats med mera) och avstånd (gärna i tid och i kilometer).
- Huvudnätet och sekundärnätet ska uppnå riktlinjerna för utformning och drift som beslutats i GC-programmet.
- GC-stråket ska inventeras löpande för att få syn på platser där vägmärken saknas, ojämn markbeläggning finns eller där det finns andra brister.
- Dialog och eller information ska utföras med berörda

Prioritering av åtgärder

Handlingsplanen har för vissa åtgärder i beskrivningen av problembilden pekat ut dessa som högt prioriterade att genomföra. Det kan gälla stråk som pekas ut som huvudnät men som i dag helt saknar GC-bana. Det kan även vara åtgärder där det identifierats stora otydligheter där det finns risk för att oskyddade trafikanter kan skada sig.

Kompletterande dialoger krävs när det planeras för om- och nybyggnation av GC-nätet.

Handlingsplanen ska revideras minst vartannat år eller i takt med att åtgärder och områden åtgärdas. Planen ska därför ses som en nulägesbild över vad som identifierats som behov nu och i framtiden. Åtgärderna i planen är numrerade, utpekade och kategoriserade i kartor som visas i början av detta dokument. Handlingsplanen har identifierat större utredningsområden som behöver utredas särskilt utifrån ett gång- och cykelperspektiv i kommande planeringsprocesser. Handlingsplanen finns också sammanställd i sin helhet i en kartberättelse, så kallad story map.

aktörer (näringsliv, skola, boende) vid planering eller om- och nybyggnation av GC-stråk.

- Finns det inte tillräckligt markutrymme för att ordna med de olika trafikslagen gäller prioriteringsordningen; gång, cykel, kollektivtrafik och sist biltrafik. Det innebär att parkeringsytor och vägbredd för bilar kan behöva minskas eller tas bort för att ge plats för gående och cyklister.
- Vid detaljplanering är det viktigt att verka för goda förutsättningar för hållbar mobilitet inom planområdet.
- Genomföra invånardialoger (kvalitativ mätning) vartannat år, innan handlingsplanen ska uppdateras.
- Genomföra cykelmätningar innan och efter en åtgärd på en gata.

För vissa åtgärder står det att de är lågt prioriterade. Då kan det gälla mindre sträckor som utpekats för att binda samman GC-nätet men där det inte föreligger risker eller stort behov av GC-banor eftersom blandtrafik kan vara acceptabelt utifrån trafikmängd. Vissa åtgärder föreslås genomföras om det görs annat

anläggningsarbete eller åtgärder, men behöver enskilt inte prioriteras åtgärdas först.

För de åtgärder där det inte står prioritering gäller följande på kommunens gator:

1. Huvudnät. GC-banor byggs ut och åtgärdas först på utpekade huvudnät
2. Problematiska åtgärder längs sekundärt nät. Åtgärder som behövs för att lösa en problematisk trafiksituation längs sekundärt nät prioriteras näst högst om det inte är en uppenbar risk för olyckor. Då ska åtgärden prioriteras högre.
3. Övriga åtgärder på sekundärt nät. När huvudnätet

är gent, sammanhängande, vägvisat och uppnår huvudnätstandard och när de problematiska åtgärderna är genomförda längs sekundärnätet genomförs övriga åtgärder på sekundärnätet.

4. Övriga åtgärder. Det kan gälla mindre åtgärder för att förtydliga en GC-bana längs en gata där det är okej med blandtrafik eller kortare stråk som byggs ihop för att skapa kopplingar mellan målpunkter som inte är utpekade i huvudnät eller sekundärt nät.

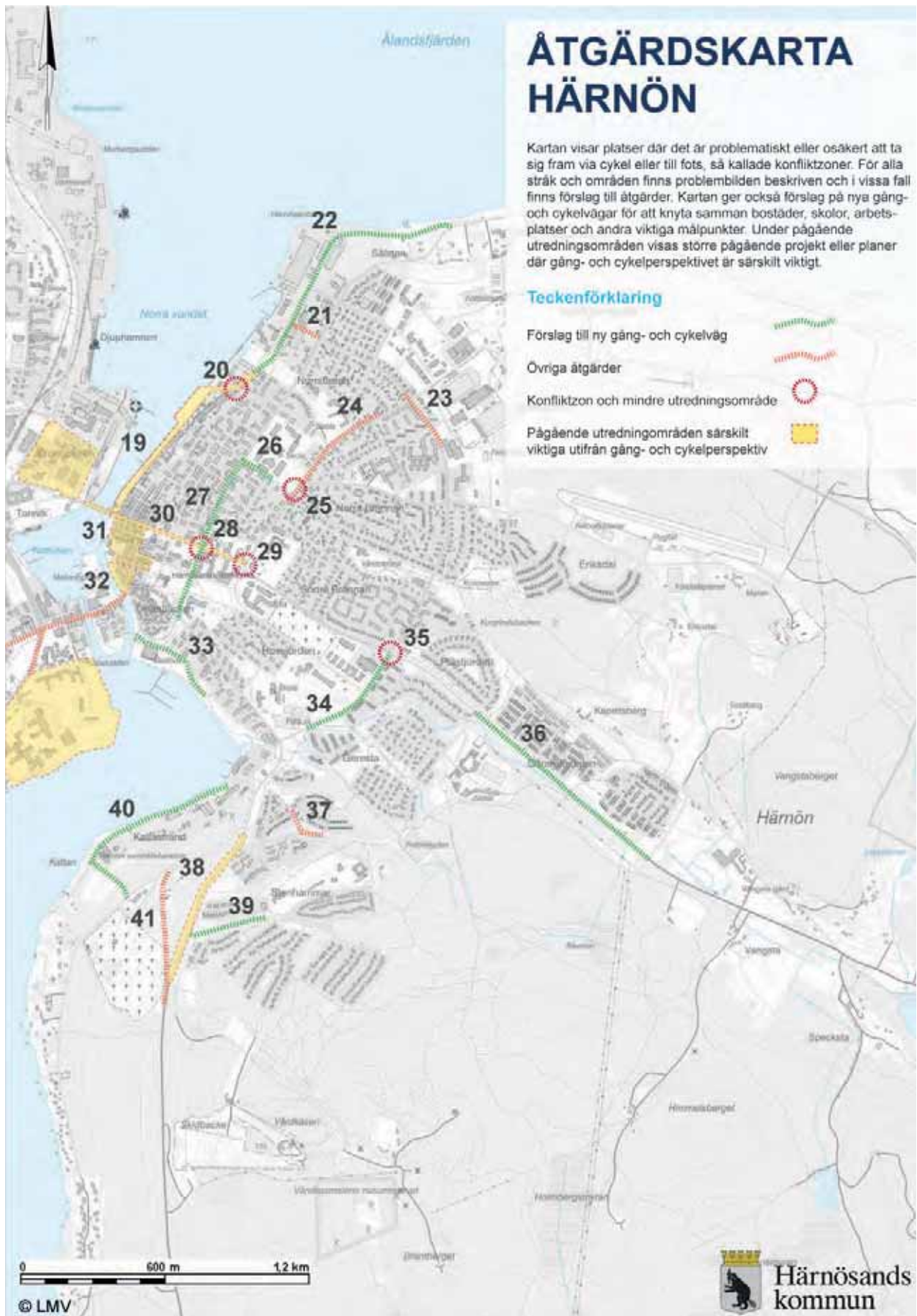
För statliga vägar sätts prioriteringsordningen generellt i åtgärdsvalsstudier tillsammans med Trafikverket och Regionen och behandlas inte i detalj i varken GC-programmet eller handlingsplanen.

Checklista

I slutet av handlingsplanen finns en checklista att använda sig av i planering, genomförande och slutrapportering av specifika projekt. Checklistan kan med fördel användas som ett dialogverktyg mellan entreprenör och beställare för att säkerställa att GC-programmets riktlinjer efterlevs.

Åtgärder Fastlandet

ÅTGÄRD 1

Nuläge:

Västra Saltvik utvecklas till ett blandat verksamhetsområde med handel, kontor och industri. Till området finns idag inga gång- och cykelbanor, cykeltrafikanter är hänvisade till villagator. Längs Gamla ådalsvägen finns många hus med utfarter längs vägen samt en större möbelbutik.

Föreslagen åtgärd:

Eftersom Västra Saltvik planeras för flera arbetsplatser behöver hållbara resor till området främjas. Att anlägga en gång- och cykelbana kan möjliggöra för fler andel hållbara resor. Stråket är utpekad som ett huvudnät och bör eftersträva tillräcklig bredd och säkerhet som huvudnätet har som standard. Längs delar av Gamla ådalsvägen finns en detaljplan som gör ett separerat GC-stråk i naturmark möjligt. Utfarterna längs Gamla ådalsvägen behöver beaktas i kommande projektering och säkerhetsåtgärder ska till för att undvika risker från backande fordon på GC-stråk.

ÅTGÄRD 2

Nuläge:

Cyklister leds idag under Sehlstedtsvägen via en separerad GC-bana för att sedan ledas ut på Löpargatan där sidbyte krävs för att fortsätta norrgående.

Föreslagen åtgärd:

Sträckan pekas ut som huvudnät i GC-programmet med en gen sträckning mellan GC-banan och Löpargatan. Detta för att undvika att gående och cyklister först måste ner under Sehlstedtsvägen och sedan över bilvägen på Löpargatan för att fortsätta sin resa. Detta behöver åtgärdas efter kraven som ställs på huvudnätet.

ÅTGÄRD 3

Nuläge:

Hela Sehlstedtsvägen saknar separerad GC-bana och är utpekat som del av det sekundära cykelnätet. Relativt mycket skolbarn i området med tanke på att både Wendela Hellmanskolan samt Murbergsskolan finns i närheten. Det finns även långt gångna planer på en ny idrottsarena på gamla Ängevallen, vilket kommer påverka trafikflödena både av bil, buss och oskyddade trafikanter. Det kommer även vara en central målpunkt för barn, vilket ställer stora krav på att det byggs en säker trafikmiljö omkring.

Föreslagen åtgärd:

Anlägg GC-bana längs sträckan utifrån sekundärnätstandard. GC-banan ska utformas särskilt för att vara tryggt för barn att självständigt färdas längs sträckan eftersom området kring Ängevallen kommer nyttjas mycket för fritidsändamål och av barn. Finns tillräcklig bredd längs sträckan bör GC-banan utformas väl tilltagen för att ta höjd för höga flöden av gående och cyklister.

ÅTGÄRD 4

Nuläge:

Hela Theodor Hellmans väg saknar GC-bana och är utpekad som en del av det sekundära nätet. Relativt mycket skolbarn i området med tanke på att Murbergsskolan finns i närheten.

Föreslagen åtgärd:

Anlägg GC-bana längs sträckan utifrån sekundärnätstandard. Finns tillräcklig bredd längs sträckan bör GC-banan utformas väl tilltagen för att ta höjd för höga flöden av gående och cyklister.

ÅTGÄRD 5

Nuläge:

Hela Murbergsvägen saknar GC-bana och är utpekad som en del av huvudnätet.

Föreslagen åtgärd:

Högt prioriterad åtgärd. Anlägg GC-bana längs sträckan utifrån huvudnätets utformning. GC-banan ska utformas särskilt för att vara tryggt för barn att självständigt färdas längs sträckan eftersom området kring Ängevallen kommer nyttjas mycket för fritidsändamål och av barn. GC-banan måste utformas för att säkerställa att bilar håller låga hastigheter och att gående och cyklister ges företräde i trafiken. Eftersom vägen lutar nedåt kan hastighetsreglerande åtgärder krävas både för bil och cykel.

ÅTGÄRD 6

Nuläge:

Passagen över Ängsvägen mot Norra Ringvägen är inte säker för oskyddade trafikanter. Bommnar hindrar cyklisters framfart på GC-banan som sträcker sig från Norra Ringvägen till Västra Bondsjögatan som är utpekad som huvudcykelväg. Det finns en cykelpassage som uppmanar bilister att hålla uppsikt för cyklister och gående men bilarna har fri framfart på Ängsvägen och har inte väjningsplikt för cyklister.

Föreslagna åtgärder:

Bör hastighetssäkras för att ge företräde till cyklister och gående. Cykelöverfart bör övervägas för att skapa en trygg trafikmiljö. Bommarna bör tas bort för att förbättra framkomligheten men då krävs att det införs andra hastighetssäkrande åtgärder för att förhindra att cyklister kommer för fort ut på bilvägen.

ÅTGÄRD 7

Nuläge:

Otydlig cirkulationsplats i huvudstråk för gående och cyklister. Ett vältrafikerat område som är en av entréerna till Härnösand från E4. Cirkulationsplatsen ligger vid Ankaret som också är ett stort besöksmål för handel och service. I och kring cirkulationen stämmer inte vägmärken överens med det faktiska flödet.

Föreslagen åtgärd:

Tydliggör huvudstråk med fysiska åtgärder och anvisningar. Större utredning krävs. Högt prioriterad åtgärd! Områdets gator måste utformas och regleras utifrån faktiska rörelsemönstren och behov, där fokus ska ligga på trygg trafikmiljö för oskyddade trafikanter.

ÅTGÄRD 8

Nuläge:

Sträckningen Ådalsvägen saknar helt GC-bana och är utpekad som en del av det sekundära nätet. Det finns tillräcklig bredd för att anlägga GC-bana längs Ådalsvägen.

Föreslagen åtgärd:

I programmet är stråket utpekad som sekundärt nät och har hög prioritet eftersom det sker många olyckor i korsningen Ådalsvägen/Västra Ringvägen.

ÅTGÄRD 9

Nuläge:

Sträckan från Säbråvägen till Ådalsvägen längs med Västra Ringvägen är utpekad som huvudnät men saknar GC-bana idag. Det är en högt trafikerad sträcka. Något otydligt för GC vid passage över korsningen Västra Ringvägen/Säbråvägen. Övergångsställen/passager saknas. Korsningen mot Jaktstigen saknar överfart för GC och trafikanterna leds ut i biltrafiken.

Föreslagen åtgärd:

En högt prioriterad åtgärd på grund utav att den kopplar samman huvudnätet. Västra Ringvägen bör ses över i samband med nybyggnation av GC-bana för ett sammanhållet stråk och tydliga och trygga passager.

ÅTGÄRD 10

Nuläge:

Behov av förtydligande i korsning Säbråvägen/Ådalsvägen. Cykelväg med många skarpa svängar på kort sträcka för cyklister som ska passera Ådalsvägen från/mot Säbråvägen.

Föreslagen åtgärd:

Möjlighet att förenkla stråk för cyklister bör ses över. GC på bägge sidor av Ådalsvägen är att föredra.

ÅTGÄRD 11

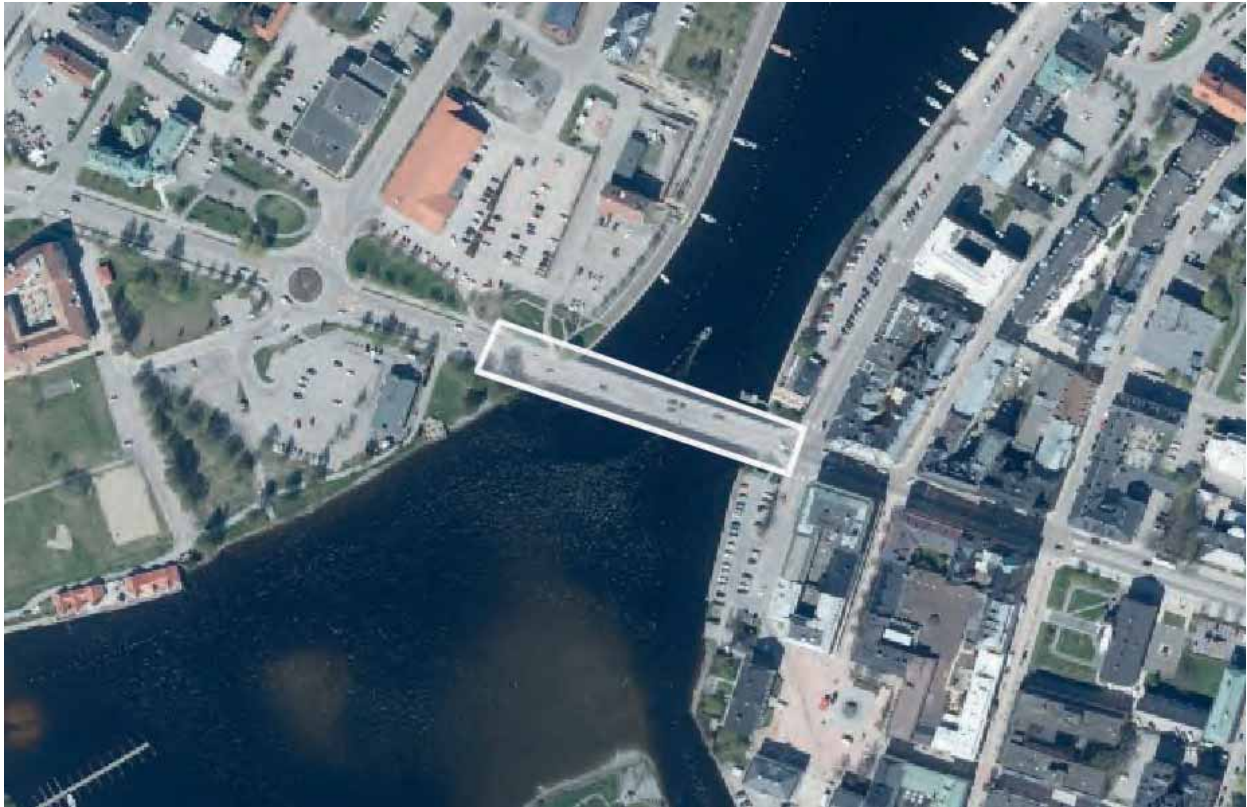
Nuläge:

Kronholmen är en brokig och levande stadsdel med många verksamheter och aktörer. I området är det en del tunga fordon som kör till olika industrier och verksamheter. Det finns trottoarer men infrastrukturen för gång och cykel är eftersatt och behöver ses över. Samtidigt har det länge funnits tankar på att utveckla Kronholmen med mer bostäder, handel och grönska. Ett detaljplaneärende är påbörjat och i det ska gång- och cykelperspektivet tidigt finnas med. Arbetet med hållbara resor finns som en tydlig vision i området på grund av dess närhet till resecentrum. Kommunens fritidsgård har även etablerat sig på Kronholmen vilket gör att GC-vägar måste planeras för att ungdomarna tryggt ska kunna ta sig till målpunkten.

Föreslagen åtgärd:

Utbyggnad av gång- och cykelbanor i samklang med detaljplanearbete och andra utvecklingsprocesser i området. Vid prioritering av gatuutrymme ska företräde alltid ges för gående och cyklister, sist bilen. Avstängning av bilvägar bör övervägas för att skapa levande gaturum. Tunga transporter bör förläggas till Järnvägsgränd och inte ledas in i Kronholmens kvartersstruktur.

ÅTGÄRD 12

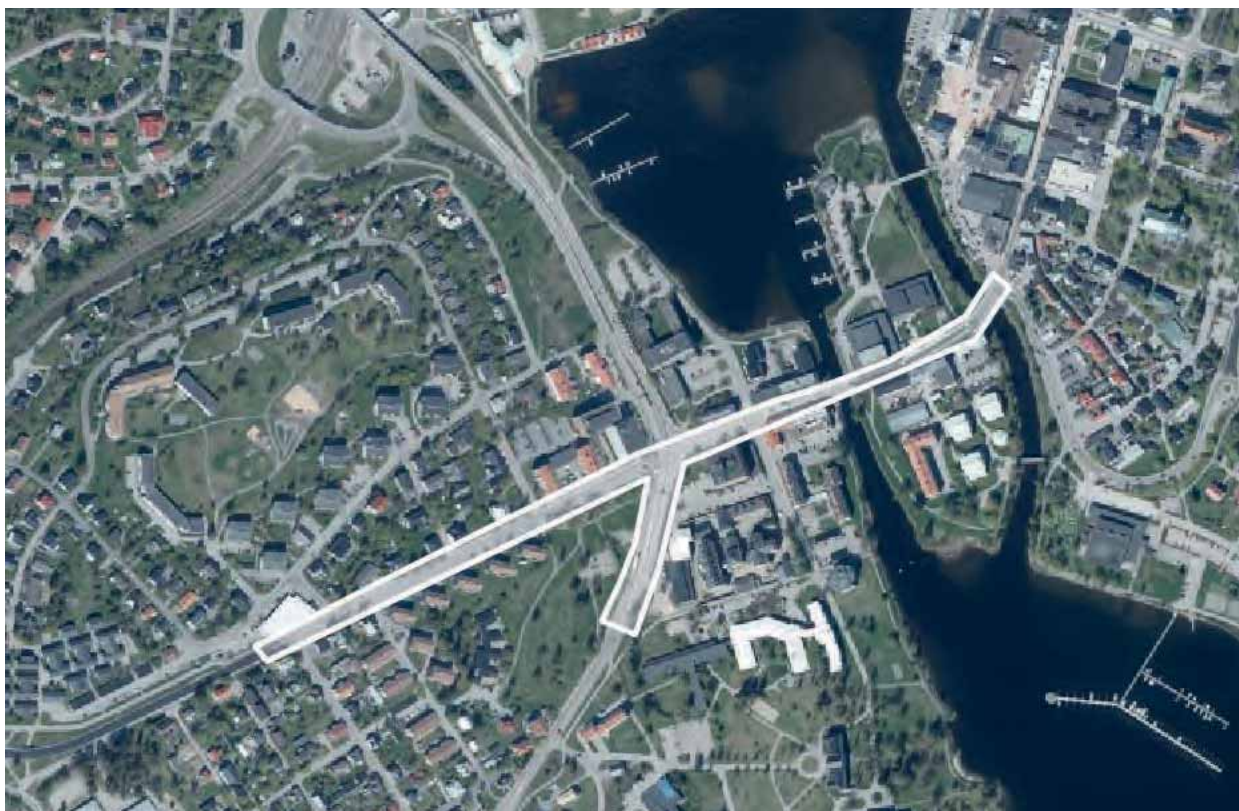
Nuläge:

Nybron har haft stort behov av reparation och nu pågår planering för att byta ut bron. Bron har idag två gång- och cykelbanor, dock ej enkelriktade. Många resenärer färdas över bron och det är en av två infarter till staden, vilket gör att säkerhet för oskyddade trafikanter är viktigt. Se även åtgärd nummer 19 på Skeppsbron.

Föreslagna åtgärd:

Längs Nybron bör det utredas med separerade och enkelriktade gång- och cykelbanor. Det bör även finnas utrymme för att stanna på bron för att vila, kolla på utsikten och båtlivet. Eftersom bron troligen kommer vara öppningsbar måste det säkerställas att gående- och cyklister kan stanna på lämpliga ställen vid öppningar av bron. Framkomligheten kan begränsas av detta, men genom att skapa en upplevelserik och behaglig trafikmiljö kan negativa effekter av detta motverkas.

ÅTGÄRD 13

Nuläge:

Sträckan Tullportsbacken över E4 till Teatern har många olycksdrabbade korsningar. Lutningen skapar en otrygg trafikmiljö i båda riktningar. Storgatan är komplex med många aktiviteter som ska samspela på liten yta. Storgatan är även en av Härnösands entréer, vilket gör det viktigt att främja trygga trafikmiljöer för oskyddade trafikanter för att möjliggöra för invånare att gå- och cykla till stan.

Föreslagen åtgärd:

Korsningar mot Trossgatan, Vasagatan, Artillerigatan bör hastighetssäkras. Stråket längs Storgatan (E4-Härnön) behöver förtydligas, separerad GC-bana bör anläggas hela sträckan. Besluta om och tydliggör huvudstråk mot E4 syd. Detta bör ske i samråd med utvecklingen av Sjukhusområdet och Trafikverkets åtgärder längs södra infarten, se åtgärd 14.

ÅTGÄRD 14

Nuläge:

Sjukhusområdet är ett stort sammanhängande verksamhetsområde med stora gröna kvalitéer. Det är en uppskattad plats i människors vardag, både för promenader och för cyklar. Idag finns en grusad väg längs delar av parkstråket och vägen saknar belysning. Kommunen äger inte parkmarken och saknar möjlighet att åtgärda GC-stråket. I dagsläget går gång- och cykelstråket längs fängelset vid E4, vilket kan vara en gen väg för en snabb cyklist men för en som promenerar/cyklar för trivsel är E4 ingen trevlig eller trygg trafikmiljö.

Det pågår ett arbete där Trafikverket planerar för upprustning längs med södra delen av E4 genom Härnösand. Trafikverket planerar för ett gång- och cykelstråk med tryggare passager över E4 för att öka trafiksäkerheten och tillgängligheten för de oskyddade trafikanterna som går och cyklar längs

europavägen. Trafikverket kommer även se över placering av busshållplatsernas läge utifrån dagens behov. Trafikverket ska även förbättra för drift och skötsel av gång- och cykelvägen vintertid. I korsningen med Skarpskyttegatan vid bensinstationen Gulf och sjukhuset planeras en ny cirkulationsplats. Byggstart planeras till år 2025.

Föreslagen åtgärd:

För området har arbetet med en detaljplan startats. I planen ska gång- och cykelfrågorna utredas och möjligheten för kommunen att ta över parkmark ska ses över. Det behövs fler och tydligare stråk inom området. Stråken ska ta hänsyn till parkmiljöerna och stora ingrepp i parkmiljön ska inte göras. Avsteg från nätets standard kan därmed göras för att värna kulturmiljön och grönstrukturen i området. Även infarten till området via Hospitalsgatan behöver förtydligas och arbetas med i kommande skeden.

ÅTGÄRD 15

Nuläge:

Runt Solenskolan rör sig många barn och ungdomar under och efter skoltid. Många föräldrar lämnar och hämtar sina barn och det finns en avlämningslinga där det stundtals är höga trafikflöden. Vårstagatan har en gång- och cykelbana som är för smal. Många korsningspunkter.

Föreslagen åtgärd:

Eftersom det är många barn som vistas i området krävs förtydligande främst på Vårstagatan från Sockenvägen – infart ”avlämningslinga”. Relativt liten åtgärd, GC behöver förtydligas. Eventuellt hastighetsäkra GC-passage över Vårstagatan närmast Sockenvägen. En översyn av korsningspunkterna bör göras för att få en bra helhetslösning på platsen. Informationsinsatser för föräldrar som lämnar sina barn på avlämningslingan bör göras för att främja fler resor med gång och cykel till skolan.

ÅTGÄRD 16

Nuläge:

Från Sockenvägen längs Skogsstigen saknas GC-väg mellan befintliga GC-vägar.

Föreslagna åtgärd:

Sammankoppla GC-banorna och/eller förstärk med vägmarkeringar för att skapa ett sammanhängande nät. Sträckan är inte högt prioriterad eftersom det är relativt små trafikmängder, men bör åtgärdas om arbeten i gatan utförs för att knyta ihop stråk.

ÅTGÄRD 17

Nuläge:

Stora delar av Sockenvägen saknar GC-bana idag. Smal gata med många intressen som ska samspela. Busslinje trafikerar sträckan och det finns många utfarter från villor.

Föreslagen åtgärd:

GC-programmet föreslår att sträckan utreds och att lämpliga åtgärder görs utifrån trafikmängd och analyser.

ÅTGÄRD 18

Nuläge:

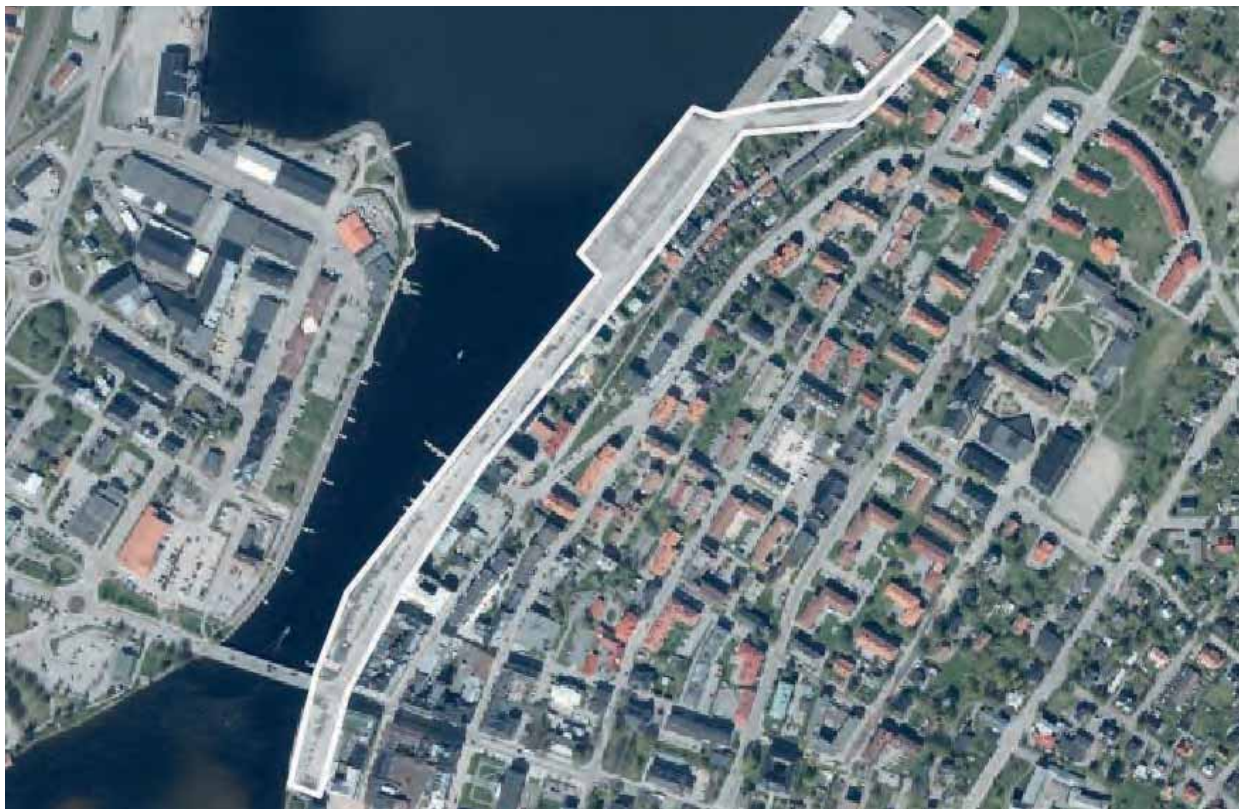
En otrygg trafikmiljö för oskyddade trafikanter där de leds under en järnvägsbro utan trottoar eller andra trafiksäkerhetsåtgärder.

Föreslagen åtgärd:

Förslagsvis en vägmarkering för att separera biltrafik från gående och cyklister. Belysning under järnvägsbron skulle också kunna öka den upplevda tryggheten.

Åtgärder Härnön

ÅTGÄRD 19

Nuläge:

Skeppsbron är ett kajstråk utan tydlig och tillgänglig GC-väg. Trafikmiljön uppmanar till höga hastigheter för motortrafik. Ett planprogram håller på att tas fram för området Skeppsbron. I dialogen för planprogrammet har synpunkter framkommit på att trafikmiljön och beläggningen på gatorna är dålig och behöver åtgärdas. Befintliga trottoarer längs stråket är inte tillgängliga och gör att en stor del av kommunens invånare inte kan färdas längs sträckan. Utsprängskajen har rasrisk och inväntar politisk inriktning. Det finns planer på att göra Utsprängskajen tillgänglig för större kryssningsanlöp.

Föreslagen åtgärd:

En högt prioriterad åtgärd eftersom det är ett stråk som saknar GC-nät och är utpekad som huvudnät. Ett GC-stråk av huvudnätstandard ska utvecklas längs Skeppsbron. Stråket är brett och består till stora delar av hårdgjord mark för bilväg och parkering. Här gäller vid åtgärd prioriteringen; gång, cykel, kollektivtrafik och bil. Det bör utredas enkelriktade gång- och cykelbanor åt båda håll för att leda trafiken på ett säkert sätt längs sträckan. Tillkommer större båttrafik på Utsprängskajen ska enkelriktade gång- och cykelbanor anläggas för att säkerställa trafikmiljön för oskyddade trafikanter. Infrastrukturplaneringen bör åtgärdas samtidigt som åtgärder görs i områdets grönstruktur så att GC-stråken både blir funktionella, tillgängliga, gröna och upplevelserika.

ÅTGÄRD 20

Nuläge:

Utfarten från Långgatan/korsningen Skeppsbron är mycket bred och otydlig. Ingen cykelbana finns och trottoarerna är mycket smala. Här samspelar parkeringar, gående, cyklister och biltrafik kring en yta med dålig sikt för alla trafikslagen.

Föreslagen åtgärd:

Åtgärd bör utredas för att förtydliga trafikmiljön och smala av ytan. Dessa ska samtidigt samspela med de åtgärder som krävs för att uppnå huvudnässtandard. Åtgärden kan med fördel vara en del av utvecklingen av grönstrukturen längs stråket, där till exempel lägre planteringar, ängsmark eller platser för bänkar och vila kan finnas på platsen.

ÅTGÄRD 21

Nuläge:

Strengbergsgatan som passerar under Tobaks är mycket smal där flera trafikslag möts och delar yta. Sträckan har många utfarter med dålig sikt.

Föreslagen åtgärd:

Gatan kan i GC-programmet inte utpekas som en del av GC-nätet på grund av det problematiska trafikläget men då det nyttjas frekvent av både gående och cyklister är det viktigt att utreda möjliga förbättringar.

ÅTGÄRD 22

Nuläge:

Sträckan från Långgatan till Sälstens badplats saknar delvis separerad GC-bana. Belysning saknas närmst badplatsen.

Föreslagen åtgärd:

En högt prioriterad åtgärd eftersom det är ett stråk som saknar GC-bana och är utpekad som huvudnät. Gång- och cykelstråk av huvudnätstandard ska utvecklas längs Skeppsbron. Vid badplatsen kan standarden anpassas för att harmonisera med omkringliggande miljö men kravet på trygghet och tillgänglighet för gående och cyklister ska ändå uppfyllas.

ÅTGÄRD 23

Nuläge:

Brännavägen i anslutning till Högslätten har tre problematiska korsningar.

Vid stora entrén in till Högslättens parkering finns ingen möjlighet för gående och cyklister att korsa Brännavägen på ett hastighetssäkrat sätt. Det finns en väldigt smal funktionsseparerad GC-bana inne på området.

GC-banan vid korsningen Brännavägen/Gamla Karlebyvägen är smal, har tvära svängar och skapar otydlighet för gående och cyklister.

Hela korsningen Kastellgatan/Brännavägen behöver ses över. Här sker ett sidbyte utan möjlighet för trygg överfart.

Föreslagen åtgärd:

Stråket bör utredas för att både uppnå huvudnätsstandard och öka säkerheten vid korsningspunkterna. Högt prioriterad eftersom det är utpekad huvudnät och det rör sig många barn i området.

ÅTGÄRD 24

Nuläge:

På Kastellgatan vid Brännaskolan sker ett sidbyte i huvudnätet. Många sidbyten längs Kastellgatan generellt.

Föreslagen åtgärd:

Bör utredas för att både uppnå huvudnätetsstandard och öka säkerheten vid korsningspunkten. Se över om alla överfarterna verkligen är nödvändiga. Högt prioriterad åtgärd eftersom det är utpekat huvudnät och finns mycket barn i området på grund av gymnasiet och Brännaskolan.

ÅTGÄRD 25

Nuläge:

Korsningen Eriksbergsgård/Kastellgatan är brant samt har ett dåligt placerat vägmärke samt bom.

Föreslagen åtgärd:

Bör utredas för att både uppnå huvudnässtandard och öka säkerheten vid korsningspunkten. Ta bort vägmärke i GC-banan. Utred möjligheten att ta bort bom för att förbättra framkomlighet för gående och cyklister. Utred möjlighet för att hastighetssäkra bilvägen.

ÅTGÄRD 26

Nuläge:

Eriksbergsgränd är försedd med GC-bana endast utmed halva sträckan, mellan Brunshusgatan och Kastellgatan.

Föreslagen åtgärd:

Sträckan bör länkas samman med GC-banan på Kastellgatan samt uppdatera hela sträckan till huvudnätsstandard. Dialog när åtgärd görs kan med fördel göras med elever på gymnasiet för att få in ett användarperspektiv på utformningen.

ÅTGÄRD 27

Nuläge:

Brunnhusgatan har ingen GC-bana från gymnasiet fram till rondellen mot Hovsgatan.

Föreslagen åtgärd:

Ska åtgärdas med gång- och cykelbana av huvudnätstandard för att skapa trygga skolvägar för gymnasieskolans elever. Den ska vara sammanhängande och knytas ihop med Eriksbergstränd och befintlig GC-väg mot Simhallen. GC-bana på bägge sidor av Brunnhusgatan mellan gymnasiet och Trädgårdsgatan är att föredra.

ÅTGÄRD 28

Nuläge:

Problematisk korsning Nybrogatan/Brunnshusgatan.
Smala GC-banor och höga trafikflöden.

Föreslagen åtgärd:

Korsningen Nybrogatan behöver hanteras och utredas för att skapa en trygg överfart för passerande gående och cyklister på Brunnshusgatan utan att för den delen begränsa framkomligheten för gång-, cykel- och motortrafik längs Nybrogatan. Det bör utredas om det är möjligt att låta cyklar få egna trafikljus för att förbättra flytet för cyklister som färdas längst huvudnätet.

ÅTGÄRD 29

Nuläge:

Korsningen Kastellgatan/Nybrogatan är problematisk ur flera perspektiv. Många trafikslag ska samspela i denna korsning. Våldigt otydlig vad bilar och cyklister ska och får göra. Korsningen är bred och mycket information i form av vägvisningar, skyltar och annat som gör att det är en svårnavigerbar miljö.

Föreslagen åtgärd:

Korsningen behöver utformas för att på ett lämpligt sätt hantera mötet mellan gång-, cykel- och motortrafik för de som vill fortsätta ner för Nybrogatan.

ÅTGÄRD 30

Nuläge:

Nybrogatan och korsningen Nybron har en problematisk trafiksituation som är under pågående utredning i Nybrogatan-projektet. Trafiken kör enligt hastighet oftast men det är brant terräng och mycket trafik vilket gör stråket otryggt.

Föreslagen åtgärd:

Sträckan ska utvecklas med huvudnätstandard om än av enklare slag, exempelvis fält snarare än upphöjd cykelbana. Vid korsningen vid Nybron föreslås GC i båda riktningar för att hantera större flöden av trafik. Vid ett byte av Nybron behöver gång- och cykelperspektivet särskilt beaktas eftersom det är en av Härnös infarter.

ÅTGÄRD 31

Nuläge:

I centrumkärnan samexisterar idag många trafikslag med otydliga riktlinjer för vad som gäller. Här finns uteserveringar, butiker, restauranger, leveranstrafik, marknadsplatser samt utrymme för demonstrationer och evenemang.

Föreslagen åtgärd:

Inom centrumkärnan ska gående ges högsta prioritet i enlighet med trafikprogrammets riktlinjer. Det krävs åtgärder för att verka för detta. Varutransporter och färdtjänst behöver ta sig fram inom området men då på gåendes villkor. Önskvärt är att leveranser sker på särskilda tider och/eller med mindre fordon.

Inom centrumkärnan bör initiativ om sommargågor och andra främjande insatser för gåendes tillgänglighet i centrum uppmuntras. Riktlinjer för motorfordon bör utredas och genomföras.

ÅTGÄRD 32

Nuläge:

I området som innefattar Storgatan – Västra Kyrkogatan – Östra Kanalgatan är trafiksituationen problematisk. Smala gator där parkeringar, biltrafik, busslinje, gående och cyklister ska samsas om utrymmet.

Föreslagna åtgärder:

Hela området behöver utredas med hänsyn till alla trafikslagen. Gatumiljön behöver göras om så att den bättre överensstämmer med den prioritering som gäller i centrum, gång och cykelns framkomlighet före bussens och bilens. Den större korsningen vid Kanalbron behöver förbättras för gående och cyklister när det gäller framkomlighet och företräde i huvudnätsstandard.

ÅTGÄRD 33

Nuläge:

Cykelvägen leder idag in cyklister på parkeringsytan från Kanaluddens parkområde.

Föreslagna åtgärder:

Färdigställa planerad sträckning på nedsidan av parkeringsytan där det redan finns riktad belysning från tidigare planer om GC-bana där. Då sträckan leds genom parkyta ställs inte lika höga krav trots att det utpekats som huvudnät - utformning ska anpassas efter omkringliggande miljö utan att kompromissa med säkerhet och trygghet.

ÅTGÄRD 34

Nuläge:

Det saknas idag cykelbana längs Brännavägen mellan Solumsvägen och Gånsviksvägen. Det finns en smal trottoar för gående.

Föreslagen åtgärd:

Gång och cykelväg av huvudnätstandard ska utvecklas efter Brännavägen för att ansluta mot befintlig gång- och cykelbana. Högt prioriterad åtgärd.

Förslagsvis bör GC-banan placeras på Brännavägens norra sida, mot parkområdet vid Landsarkivet på grund av radhusbebyggelsen och utfarterna på södra sidan. Det innebär en ny GC-överfart som möter befintlig GC-bana som sträcker sig mot vägtunneln under Solumsvägen.

ÅTGÄRD 35

Nuläge:

Detta är en otydlig korsning för gående och cyklister både vad gäller sträckning, skyltning och vägmarkering.

Föreslagen åtgärd:

I korsningen ska förtydligande åtgärder genomföras samt knyta ihop befintliga och nya GC-banor med varandra.

ÅTGÄRD 36

Nuläge:

På denna sträcka längs Gånsviksvägen saknas idag GC-bana där det är utpekad som huvudnät. Sträckan är en viktig länk mot Härnösand Hästsport Arena och Smitingen där barn och unga färdas. Vägen är kommunal fram till korsningen Eriksdalsgatan och Gånsviksvägen och blir därefter statlig. Utveckling av Gånsviksvägen fortsättningsvis behöver ske i samverkan med Trafikverket. Sträckan har utretts av Trafikverket och Härnösands kommun i en åtgärdsvalsstudie

Föreslagen åtgärd:

Sträckan ska utvecklas med huvudnätstandard. Eftersom det är höga hastigheter längs sträckan och det finns en målpunkt som många barn tar sig till, ridskolan, längs sträckan kan det behövas ytterligare utrymme och åtgärder för att GC-banan ska upplevas trygg.

ÅTGÄRD 37

Nuläge:

En sträcka som idag används som genväg/stig mellan Tjädervägen och Kackelabacken.

Föreslagen åtgärd:

Enklare anslutning anläggs för att knyta ihop sekundära gång- och cykelnätet från Tjädervägen till Kackelabacken. Inte högt prioriterad men kan göras i samband med andra gatu- eller anläggningsarbeten.

ÅTGÄRD 38

Nuläge:

Vältrafikerad vägsträckning som saknar GC-bana idag. Flertalet önskemål om GC-bana efter denna sträckning har framkommit under dialogen i samband med framtagandet av GC-programmet samt i tidigare dialoger inom kommunen. Vägen är kommunal fram till avfarten mot Vårdkasen och blir därefter statlig, därför behöver utveckling av stråket ske i samverkan med Trafikverket och Regionen. Sträckan mot Solumshamn har utretts av Trafikverket och Härnösands kommun i en åtgärdsvalsstudie.

Föreslagen åtgärd:

Anlägga GC-bana längs sträckan med sekundärnätstandard med hänsyn till fortsatt sträckning på statlig väg.

ÅTGÄRD 39

Nuläge:

Infarten till Stenhammarsvägen från Solumsvägen saknar GC-bana. Separerad GC finns längre upp på Stenhammarsvägen och kan anslutas.

Föreslagen åtgärd:

Koppla samman GC längs Stenhammarsvägen.

ÅTGÄRD 40

Nuläge:

Finns endast GC-bana fram till Bryggaren strand. Resterande stråk är i ett industri- och verksamhetsområde som är under omvandling. Det finns tidiga planer på bostadsutveckling i området. Det är ett vackert havsnära stråk där det finns stor potential att lyfta fram rekreationsvärden och koppla samman stadens stränder.

Föreslagen åtgärd:

Vid ombyggnation av Kattastrand mot bostadsbebyggelse ska gång- och cykelnät av sekundärnårsstandard möjliggöra för passage till Södersundsvägen.

ÅTGÄRD 41

Nuläge:

Från Solumsvägen ner mot Kyrkogårdsvägen finns en separerad GC-bana men väl på Kyrkogårdsvägen saknas tydlighet kring hur cyklister ska fortsätta sin resa.

Föreslagen åtgärd:

Överfart och anslutning behöver utredas på lång sikt. Framför allt vid utveckling av bostadsområden bortom kyrkogården, längs med Södra sundet.

Checklista

Följande checklista är tänkt att kunna appliceras på riktlinjerna för huvudnätet och ska användas för att säkerställa att gång- och cykelprogrammets strategier efterföljts i genomförda projekt. Kolla gärna igenom checklistan innan projektet påbörjas för att få kunskap om, följa upp och se till att gång- och cykelstråket uppfyller checklistan. Valda delar eller hela checklistan kan kryssas i beroende på projektets omfattning.

För hela stråket	Ja	Nej	Ej aktuellt
Är bredderna tillräckliga för gång- och cykelbana/-fält?			
Är stråket sammanhållet och gent?			
Har stråket god orienterbarhet och känns logiskt?			
Är stråket utpekade och vägvisade?			
Har stråket jämn beläggning?			
Är linjeföringen så rak som möjligt för cykel?			
Är kurvor tilltagna och säkerhetsmarginalerna tillräckliga?			
Är separeringen mot gående utförd på lämpligt sätt utifrån omkringliggande trafikmiljö?			
Har åtgärder vidtagits för att begränsa motorfordonstrafikens hastighet i eventuella konfliktpunkter eller korsningar?			
Finns det fasta hinder som till exempel skyltar, stolpar, bommar eller träd på eller i direkt anslutning till gång- och cykelbanan?			
Har trafikflödena mätts? Om "Nej" överväg behovet.			
Är det tydligt markerat där cykelbanan slutar och övergår i blandtrafik? På sträcka ska övergång göras innan eventuell korsning.			
Om blandtrafik – är det få motorfordon och låga hastigheter?			

Korsning	Ja	Nej	Ej aktuellt
Är det logiskt och begripligt hur man ska cykla i korsningen?			
Tas cyklisterna om hand genom korsningen, d.v.s. finns det fungerande anslutningar mot tvärgator, korsande cykelstråk och viktiga målpunkter från alla håll och riktningar?			
Finns rimlig vänstersvängsmöjlighet i korsningarna?			
Är avslut och start av bana utformade för bekväm och säker körning?			
Om huvudnät - är stråket prioriterat på så sätt att trafik ska väja för de cyklade?			
Är hastigheten på korsande motortrafik låg?			
Finns acceptabla siktinklar utan skrymmande föremål i vägen (reklamtaflor, vägmärken osv.)?			

Trafksignal – vägmärken	Ja	Nej	Ej aktuellt
Finns stopplinje där cyklisterna har egen signal?			
Finns erforderliga Lokala trafikföreskrifter där det klart framgår vilka väjningsregler som gäller?			
Är skyltningen i överensstämmelse med Lokala trafikföreskrifter			
Har antalet vägmärken och antalet vägmärkesstolpar minimerats?			
Är minsta säkerhetsavstånd till vägmärkesstolparna tillräckligt?			
Är vägmärkesstolpar och dylikt som sätts inom säkerhetsavståndet försedda med kontrastmaterial, t.ex. stolprör?			
Har markerat övergångsställe även över cykelbanan undvikits?			
Finns tillräckligt med cykelsymboler, pilar och gångsymboler på strategiska platser?			
Är cykelvägvisningen riktig och fullständig?			
Finns tillräckligt stort utrymme för cyklister som väntar vid trafiksignal så att de inte stoppar korsande cyklister eller fotgängare?			

Övrigt	Ja	Nej	Ej aktuellt
Finns goda parkeringsmöjligheter vid målpunkter?			
Är stråket belyst?			
Fungerar stråket dygnet runt och året om?			
Är stråket i en behaglig och trygg miljö?			
Går det på ett enkelt sätt att nå cykelparkeringar? Är t.ex kantstenen nedsänkt?			
Har det genomförts informationsdialog med berörda aktörer, exempelvis näringsliv, föreningar, skolor, boende eller verksamheter i anslutning till att en gång- och cykelbana byggs om?			

Härnösands
kommun

Sändlista för remiss av gång- och cykelprogram samt handlingsplan

Myndigheter

Länsstyrelsen Västernorrland
Räddningstjänsten
Trafikverket
Region Västernorrland

Intresseföreningar och sammanslutningar

Utveckla Härnösand
Naturskyddsföreningen
Länsmuseet Västernorrland

Trafik

Kollektivtrafikmyndigheten

Övriga

NTF Västernorrland
STF Härnösand
Handelsplats Härnösand, centrumutveckling
HSOs
Synskadades riksförbund
AB Härnösandshus

Kommunala nämnder, förvaltningar m.fl.

Samhällsförvaltningen förvaltningschef
Samhällsförvaltningen, plan- och byggchef
Samhällsförvaltningen, trafik- och fritidschef
Samhällsförvaltningen, teknikchef
Samhällsnämndens ordförande
Samhällsnämndens vice ordförande
Samhällsnämndens 2: e vice ordförande

Kommunstyrelseförvaltningen, Tillväxtavdelningen
Kommunstyrelseförvaltningen, Utvecklingsenheten
Kommunstyrelseförvaltningen, Näringslivsavdelningen

Skolförvaltningen
Socialförvaltningen
Arbetslivsförvaltningen

Folkhälsosamordnare
Ungdomsdemokratiutvecklare

Kommunala råd

Tillgänglighetsrådet
Pensionärsrådet
Rådet Trygghet och Hälsa

Sändlistan upprättad av

Matildha Landström Litström, Parkingenjör och projektledare
Hanna Krämmer, Plansamordnare

Samhällsförvaltningen
Matildha Landström Litström
matildha.landstrom.litstrom@harnosand.se

Gång- och cykelprogram samt handlingsplan

Remissammanställning

Rubricerade handlingar har varit utsända för remiss under tiden 2022-04-25 till 2022-05-09. Handlingarna har skickats till statliga och kommunala myndigheter och förvaltningar enligt sändlista samt till berörda intressenter och föreningar som kommunen bedömt påverkas av gång- och cykelprogrammet och handlingsplanen.

Remissredogörelsen är en sammanställning av de yttranden som har framförts under remisstiden. Kommunens bemötande görs löpande i texten under rubriken *Kommentar* och ändringar i dokumenten redovisas i punktform i slutet av detta dokument. Yttrandena är delvis sammanfattade och finns i sin helhet som diarieförd handling.

Inkomna yttranden

- NTF
- Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen
- Socialförvaltningen
- Trafikverket
- Länsstyrelsen
- Region Västernorrland

Västernorrlands Läns Trafiksäkerhetsförbund (NTF Västernorrland)

NTF ser att gång- och cykelprogrammet har stor potential till att verka för att korta bilresor i tätort överförs till gång- och cykeltrafik. Att skapa bättre förutsättningar för gång- och cykeltrafik i samband med kollektivtrafiken har också strategisk betydelse för utvecklingen av hela res-kedjan.

NTF vill lyfta fram nollvisionens krav och påpekar att vid 30km/timme överlever de allra flesta en kollision med motorfordon. Nollvisionens grundläggande tankegång är att det långsiktiga målet för trafiksäkerheten

är att ingen ska behöva dödas eller allvarligt skadas till följd av trafikolyckor samt att transportsystemets utformning och funktion ska anpassas till de krav som följer av detta. Gång- och cykelprogrammet kan utifrån detta resonemang skapa bättre trafiksäkerhet, samtidigt är det viktigt att hänsyn tas till faktorer som miljö, tillgänglighet och regional utveckling.

En positiv bieffekt vid sänkt hastighet för bilar är dessutom mindre buller och lägre utsläpp av växthusgaser, vilket går hand i hand med hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Trafiksäkerhet, miljö och folkhälsa är alla hållbarhetsaspekter som måste länkas ihop. Ett hållbart vägtransportsystem måste vara säkert för att kunna anses som långsiktigt hållbart. Utifrån Agenda 2030 lyfter NTF fram delmål 11.2 som handlar om hållbara transportsystem för alla och då med särskilt fokus på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.

NTF saknar resonemang kring hur gång- och cykelprogrammet ska ta hänsyn till framtidens fordon, så som elcyklar, elskotrar och trehjulingar (både el och vanliga).

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

Vi lyfter fram nollvisionen i programmet samt skriver ett stycke kring kommunens syn på bland annat eldrivna fordon och hur dessa ska hanteras i trafiken.

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen har mottagit remissen gällande gång och cykelprogram av Härnösands kommun med Dnr SAM 2022-1668.

Räddningstjänsten har granskat inkomna dokument och har inget att erinra att tillstånd ges.

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningen anser att gång- och cykelprogrammet samt handlingsplanen är bra och lyfter viktiga utgångspunkter så som tillgänglighet, barnperspektiv, folkhälsa samt genusperspektiv. Socialförvaltningen vill lyfta fram vikten av belysning av gång- och cykelvägar ytterligare, både utifrån trygghet, tillgänglighet samt barnperspektiv.

Socialförvaltningen vill lyfta vikten av att tänka på beläggningen av gång- och cykelvägar. Detta för att möjliggöra promenader för medborgare med rollator eller rullstol. Gång- och cykelbanorna bör ha lämplig beläggning samt vara fria från hinder och nivåskillnader så fallolyckor undviks.

Tillgänglighetsperspektivet är viktigt att beakta i utformningen av gång- och cykelvägar. Hänsyn bör tas till topografi och möjligheten att vila längs stråk.

Socialförvaltningen vill upplysa om att vid rekrytering av personal till hemtjänsten ställs kravet att man ska kunna cykla eftersom verksamheten strävar efter att bli en bilfri innerstad. Socialförvaltningen har höga sjuktal och det finns möjlighet att personal väljer att gå eller cykla till arbetet om det finns bra gång- och cykelvägar vilket i sin tur påverkar hälsan och sjuktalen.

Socialförvaltningen har köpt in speciella cyklar för att kunna samcykla med brukare och ta del av omgivningarna. Detta skapar stort mervärde och är ett relevant inspel i planering och utformning av cykelvägar.

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

Vi håller med om att tillgänglighet är viktigt i utformandet av gång- och cykelbanor. För huvudnätet ska det vara tillräcklig bredd och beläggningen ska vara jämn och stråket utformas tillgängligt utifrån nivå och belysning. Projektgruppen ser positivt på socialförvaltningens krav på ökad andel cyklande inom hemtjänsten och ser med fördel att fler förvaltningar tar efter socialförvaltningens exempel.

Socialförvaltningens initiativ att främja cykelresor inom hemtjänsten kommer att lyftas i programmet som ett gott exempel för att förändra beteenden och byta till mer hållbara resor.

Trafikverket

Trafikverket ser positivt på att kommunen tar fram ett gång- och cykelprogram där man tydligt lyfter samhällsplaneringens betydelse och hur Härnösands kommun ska arbeta med ett hållbart resande fram till 2040. Programmet är väl strukturerad, pedagogiskt upplagd och kommer att fungera som ett bra stöd i fortsatta diskussioner.

Det är bra att man har tagit med en handlingsplan som visar konkreta insatser som behöver göras i gång- och cykelnätet. Trafikverket saknar däremot en tydlig prioritering av de behov som finns längs med det statliga vägnätet. En prioritering över vad som är viktigast att åtgärda är ett bra underlag för Trafikverket.

Majoriteten av de längre stråken ligger efter regionala vägar och det är den regionala transportplanen som finansierar gång- och cykelvägar efter dessa. För att åtgärderna ska kunna komma till utförande måste de därför prioriteras in i länstransportplanen och åtgärderna konkurreras med andra åtgärder i regionen.

För väg 718 gjordes en ÅVS för sträckan Brunne-Bondsjö, ett beslut om fortsatt hantering togs 2018 där gjorde man följande prioriteringsordning med bl.a. Härnösands kommun.

1. Solberg-Brunne
2. Bondsjö-Byåker
3. Byåker-Billsta
4. Ultrå-Solberg

Trafikverket saknar någon beskrivning varför väg 721 och 718 är utpekade som längre viktiga stråk, eftersom man har pekat ut båda. Det råder förbud mot genomfartstrafik efter väg 721, därför är det möjligt idag att cykla och gå efter vägen. Trafikverket ställer därför frågan vad kommunen vill med stråken, finns det viktiga olika målpunkter varför man inkluderar båda vägarna?

Åtgärder

Åtgärd 16. Om kommunen planerar att göra någon skyltning behöver det ske i samråd med Trafikverket.

Åtgärd 17. Trafikverket håller på att ta fram en vägplan för att rusta upp sträckan mellan den hastighetsskylt som visar 50 i söder, i höjd med Lövudden, och korsningen mot Sida i norr. Trafikverket planerar för ett gång- och cykelstråk med tryggare passager över E4an. Detta för att öka säkerheten och tillgängligheten för de oskyddade trafikanterna.

Åtgärd 40: Väg 720 ut mot Smitingen har också utretts i åtgärdsvalstudien för Härnön. Trafikverket håller på att ta ett beslut om fortsatt hantering för de statliga vägarna 720 och 719.

Åtgärd 42: för denna åtgärd kan man tolka det som att hela sträckan är statlig väg, huvuddelen av sträckan/åtgärden ligger på kommunal väg. Det är otydligt hur långt åtgärd 42 sträcker sig och det behöver förtydligas. Trafikverket håller på att ta ett beslut om fortsatt hantering för de statliga vägarna 720 och 719.

I gång och cykelprogrammet har man på sidan 18 visat de utpekade gång- och cykelnäten. Under rubriken "längre stråk" bör man formulera om meningen, till exempelvis "Gång- och cykelvägar på eller i anslutning till statliga och regionala vägar ska utvecklas tillsammans med Trafikverket och regionen". Även om vägen är regional så är den statlig samt att

Trafikverket deltar gärna som dialogpart i framtiden med de åtgärder som avses i gång- och cykelplanen.

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

En utläggning gällande prioriteringar längs med de statliga vägarna kommer inte att göras i detta program. Detaljer kring åtgärder utanför tätorten i de längre stråken hanteras delvis i kommunens Översiktsplan men även som en del i löpande samverkan med Trafikverket.

Synpunkt gällande åtgärd 42 tas hänsyn till och revideras för att tydliggöra gränsen mellan kommunal och statlig väg.

Under rubriken 'Längre stråk' omformuleras beskrivningen enligt Trafikverkets förslag samt lagt till information om framtagna åtgärdsvalsstudier (ÅVS).

Länsstyrelsen

Allmänt

Länsstyrelsen ser positivt på att Härnösands kommun tagit fram ett Gång- och cykelprogram med handlingsplan för att öka andel gång- och cykeltrafik i kommunen.

Social hållbarhet

Länsstyrelsen vill, kopplat till område folkhälsa, också lyfta betydelsen av att barn och unga ges förutsättningar till vardagsmotion. Att i tidig ålder få rutiner som innefattar gång och cykel som transportmedel i stället för bil är viktigt inte bara för den egna hälsan, utan också för att få samhällseffekter på längre sikt.

Länsstyrelsen tycker det är positivt att dialog förts direkt med skolungdomar och att kommunen försökt fånga upp deras behov.

Länsstyrelsen ser också gärna att kommunen bedömer om det finns särskilda bostadsområden med boende vars rörlighet i större utsträckningen skulle gagnas av ett förbättrat gång- och cykelnät, t.ex. områden med stor andel barn eller vuxna utan bil. Detta skulle kunna ha positiva effekter på t.ex. integration.

Väghållning

Länsstyrelsen menar att väghållning är centralt om man vill att antalet gående och cyklande ska öka. Där är det särskilt viktigt med reparation av beläggning bland annat. Det är också viktigt med kontinuitet och tydlighet i hur GC-banor ska hållas rena och framkomliga, så att användaren vet vad som kan förväntas.

Länsstyrelsen lyfter fram kommunens trafikprogram där ställningstaganden om snöröjningsprinciper inarbetas i programmet som positivt. Det är även bra att övriga årstider benämns.

Länsstyrelsen frågar om Härnösands kommun övervägt att tillämpa sopsaltning på gång- och cykelbanor, likt Umeå kommun gör.

Övrigt

På sidan 5, Förklaring av vanligt förekommande skyltar saknas en förklaring till vad de olika märkena betyder.

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

Kommunen håller med om att vardagsmotion är viktigt både för barn och vuxna och har försökt anlägga ett huvudnät där hänsyn tas till flera målpunkter som skolor, aktivitets- och naturområden.

Kommunen kompletterar med statistik kring vilka bostadsområden som har låg andel bilar och hur gång- och cykelnätet kan få olika effekter i olika områden utifrån klass, demografi, bakgrund.

Kommunen har i programmet inte tagit ställning till sopsaltning eller andra metoder för att upprätthålla god året-runt-standard. Programmet visar på den standard och funktion som eftersträvas och utelämnar hur det praktiskt ska genomföras.

Region Västernorrland

Region Västernorrland tycker att det är positivt och välkommet att Härnösands kommun har för avsikt att stärka de mer hållbara trafikslagen och lyfter fram att det går i linje med regionens prioriteringar och strategiska arbete samt den regionala utvecklingsstrategin och den regionala transportplanen.

Regionen lyfter fram att det är en styrka att programmet kompletteras med en plan för utbyggnad. Det bidrar till förståelse till kommunens avsikter på kort och lite längre sikt.

Regionen lyfter fram att Härnösand är i behov av ett större grepp kring gång- och cykelinfrastrukturen, vilket bekräftas av invånarnas svar på enkäten (4,9 i betyg på en 10-gradig skala) över den befintliga infrastrukturen i Härnösand.

Region Västernorrland har inga detaljerade synpunkter på vilka objekt som föreslås byggas ut eller i vilken ordning. De önskar dock framhålla vikten av att bygga ihop stadens centrala delar, genom gång- och cykelvägar, med de verksamheter som regionen bedriver i staden, exempelvis Regionens hus, hälso- och vårdcentraler, folktandvård med mera. Det är även viktigt för regionen att tillgängligheten med gång och cykel är god till annan viktig verksamhet som exempelvis läns museet, bibliotek, Technicus och andra viktiga lokala och regionala institutioner och resmål som är placerade i staden.

Regionen lyfter även vikten av att säkerställa framkomligheten och tillgängligheten till viktiga bytespunkter för kollektivtrafik och att det finns goda möjligheter för byte mellan gång, cykel, buss och tåg. Det är viktigt att utgå från en helhet i infrastrukturplaneringen för att på sikt kunna minska behovet av bil och busstrafik. Genom att underlätta för gång och cykel kan det i fortsättningen göras insatser för att minska annan mindre hållbar trafik som till exempel biltrafiken.

Regionen lyfter fram att underhållet av den befintliga och den planerade infrastrukturen är också av största vikt, inte minst under vinterhalvåret. Vilket är viktigt att ta med i planering och genomförandet av utbyggnationen som föreslås i handlingsplanen.

Avslutningsvis önskar Region Västernorrland gratulera Härnösands kommun för ett väl utfört uppdrag så här långt in i processen och understryka vikten av fortsatt gott samarbete mellan kommunen och regionen.

Kommentar:

Tack för ert yttrande.

Kommunen har utgått från viktiga målpunkter i utpekandet av gång- och cykelnätet. Där har vissa av de målpunkter ingått som regionen nämner.

Revideringar efter remiss

Gång- och cykelprogrammet

Programmet kompletteras eller ändras i nedanstående utsträckning:

- Tillägg av stycke gällande andra fordon som använder GC-banor, exempelvis elcykel, lådcykel och elsparkcykel.
- Lyft fram nollvisionen i programmet.
- Under rubriken 'Längre stråk' omformuleras beskrivningen enligt Trafikverkets förslag. Information om framtagna åtgärdsvalsstudier (ÅVS) har även lagts till.
- Kompletterat med statistik kring vilka bostadsområden som har låg andel bilar per person och hur gång- och cykelnätet kan få olika effekter i olika områden.
- Ett lokalt initiativ har lyfts fram i programmet där socialförvaltningen arbetar med att främja cykelresor inom hemtjänsten.

Handlingsplanen

Planen kompletteras eller ändras i nedanstående utsträckning:

- Synpunkt gällande åtgärd 42 tas hänsyn till och revideras för att tydliggöra gränsen mellan kommunal och statlig väg.

Härnösand 2022-05-25

Matildha Landström Litström
Projektledare

Samhällsförvaltningen
Matildha Landström Litström
0611- 34 81 45
matildha.landstrom.litstrom@harnosand.se

Beslut om antagande gällande Härnösands kommuns gång- och cykelprogram med tillhörande handlingsplan

Förslag till beslut

Samhällsförvaltningen föreslår samhällsnämnden föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att anta Härnösands kommuns Gång- och cykelprogram (2022–2040) med tillhörande handlingsplan

Beskrivning av ärendet

Processen med att ta fram nytt förslag till översiktsplan 2040 och samhällsnämndens beslut om att uppdatera befintlig gång- och cykelplan har legat till grund för framtagandet av ett nytt gång- och cykelprogram. Dokumentet byter inriktning från en plan till ett program för att bättre passa en strategisk och långsiktig produkt som gång- och cykelprogrammet ämnar vara.

Figur 1. Gång- och cykelprogrammet (2022–2040) med tillhörande handlingsplan

Gång- och cykelprogrammet består av ett strategiskt dokument som berör hur Härnösand ska arbeta långsiktigt med gång- och cykelplaneringen. Till detta dokument finns en handlingsplan som visar på åtgärder och hur programmets intentioner ska utföras. Programmet tar sikte på år 2040 och handlingsplanen ska uppdateras minst vartannat år eller oftare om det finns behov.

GC-programmets mål är att bidra till en ökad andel gående och cyklande i kommunen genom välplanerade gång- och cykelvägar både när det gäller sträckning och utformning. Programmets syfte är att fungera som ett underlag för att planera för kommande byggnationer, göra prioriteringar och ekonomiska bedömningar. Programmet ska dessutom verka som underlag när detaljplaner och planprogram tas fram.

GC-programmet har utifrån översiktsplanens prioriterade målgrupper beaktat fyra övergripande perspektiv:

- Barnperspektivet
- Folkhälsoperspektivet
- Tillgänglighetsperspektivet
- Genusperspektivet

Figur 2. Geografisk avgränsning för gång- och cykelprogrammet och handlingsplanen

I Samhällsnämndens uppdrag att ta fram gång- och cykelprogrammet angavs den geografiska avgränsningen Härnösands tätort. Programmet pekar även på viktiga gång- och cykelstråk utanför tätorten och handlingsplanen tar till viss del hänsyn till dessa trots den geografiska avgränsningen. Detta för att skapa en helhetsbild av cykelvägnätet och belysa kommunens ambitioner och vilja att utveckla dessa stråk. Detaljer kring åtgärder utanför tätorten i de längre stråken hanteras delvis i kommunens översiktsplan men även som en del i samverkan med Trafikverket då de längre stråken till kommundelarna oftast består av statligt vägnät.

GC-programmet samt handlingsplanen var ute på remiss under tiden 2022-04-25 till 2022-05-09 till berörda aktörer och förvaltningar, se bifogad sändlista. Synpunkter har sammanfattats i en remissammanställning som

Härnösands kommun
Samhällsförvaltningen

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2022-06-03

Diarienummer
SAM-2022-1668
SAM-2022-1681

bifogas detta förslag till beslut. Sammanfattningsvis gjordes inga större förändringar utifrån remissvaren, det mesta var förtydliganden och språkändringar.

Socialt perspektiv

Genomförs åtgärder i enlighet med handlingsplanen och GC-programmet skapas många positiva sociala effekter.

- Folkhälsan blir bättre genom goda förutsättningar för rörelse i staden.
- Invånare som har som enda alternativ att förflytta sig till fots eller på cykel pga. socioekonomiska skäl gynnas av goda GC-vägar.
- Trygga GC-vägar gör att fler barn själva kan ta sig till och från skolan och fritidsaktiviteter. Detta ger barnen mer frihet, självförtroende och godare hälsa.
- Om cykeltrafiken med tiden ersätter bilresande blir trafikmiljön lugnare och därmed tryggare.

Ekologiskt perspektiv

Effekten av att fler väljer att cykla eller gå istället för att ta bilen innebär stora positiva följder för klimatet. Mindre utsläpp, mindre buller, lägre slitage på kommunens vägar och mindre mikroplaster från bilens däck.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Att öka gång- och cykeltrafiken i en stad ger samhällsekonomiska vinster. Ofta är de sammantagna vinsterna av att anlägga och underhålla cykelbanor högre än kostnaderna. De samhällsekonomiska vinsterna av en ökad andel gående och cyklande beräknas vara tre till fem gånger högre än kostnaderna. Vinsterna beror bland annat på bättre hälsa hos människor som går eller cyklar, mindre slitage på vägar och däck samt mindre avgaser och buller. Det finns även vinster i form av en minskad andel trafikolyckor samt att den negativa klimatpåverkan som skapas av biltrafiken minskas om fler väljer att gå och cykla.

Kortsiktigt följer en ökad kostnad vid om- och nybyggnation av GC-vägarna. En ökad standard på väghållningen bidrar också till en ökad kostnad. Långsiktigt kan kostnaden för upprustning pga. slitage på kommunens bilvägar minska genom ökad cykeltrafik.

För invånarna kan bättre GC-förutsättningar gynna dem ekonomiskt då bilresor blir allt dyrare i takt med stigande bränslepriser.

Antas GC-programmet och handlingsplanen innebär det att dokumenten blir styrande och i viss mån vägledande. Dokumenten ska därför efterföljas och användas av berörda aktörer inom kommunen.

Härnösands kommun

Samhällsförvaltningen

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2022-06-03

Diarienummer
SAM-2022-1668
SAM-2022-1681

Beslutsunderlag

Till grund för framtagandet av GC-programmet och handlingsplanen har flera styrande planer och program varit vägledande, bland annat:

- Agenda 2030
- Nationella miljökvalitetsmålen
- Regeringens nollvision
- Nationella cykelstrategin
- Regionala transportplanen 2021–2029
- Härnösands kommuns översiktsplan 2040
- Härnösands kommuns trafikprogram 2015–2050
- Härnösands kommuns tillväxtstrategi 2040

Thomas Jenssen
Förvaltningschef

Matildha Landström Litström
Teknisk handläggare och projektledare

Hanna Krämmer
Plansamordnare

Bilagor

Gång- och cykelprogram

Handlingsplan

Sändlista

Remissammanställning

Kommunstyrelsen

§ 137

Dnr 2022-000336 3.8.1.0

Reglemente Överförmyndarnämnden

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att anta reglemente för Härnösands kommuns och Kramfors kommuns gemensamma Överförmyndarnämnd,

att beslutet gäller under förutsättning att Kramfors kommun fattar erforderliga beslut, samt

att uppdra till kommundirektören att införliva överförmyndarnämndens reglemente i gemensamma reglementet för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun.

Bakgrund

Kommunfullmäktige i Härnösands kommun och Kramfors kommun beslutade 2022-06-20 att inrätta en gemensam nämnd från och med 2023-01-01. Härnösands kommun ska enligt beslutet vara värdkommun och Kramfors kommun ska vara samarbetskommun. Regelverket för tillsättande av gemensam nämnd mellan kommuner framgår i 9 kap. 19–36 §§ kommunallagen (2017:72).

Bakgrunden till beslutet om en gemensam överförmyndarnämnd är att Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillkalla en särskild utredning för att göra en översyn över reglerna om gode män och förvaltare. Sammanfattningsvis pekar utredningen (SOU 2021:36) mot att överförmyndarnämnd ska vara obligatorisk organisationsform, samt att överförmyndarnämnden ska åläggas fler och mer komplexa uppgifter. Som ett led i fortsatt kvalitets- och utvecklingsarbete genom samarbete beslutade respektive kommunfullmäktige i Härnösands och Kramfors att bilda en gemensam överförmyndarnämnd.

Det övergripande syftet med en gemensam Överförmyndarnämnd är att åstadkomma förbättringar för de personerna som har behov av ställföreträdare och samtidigt stödja och stärka ställningen för huvudmännen i linje med SOU 2021:36.

Reglementet anger den gemensamma överförmyndarnämndens ansvarsområden och övergripande uppgifter.

Kommunstyrelsen

Överförmyndarnämnden ska bestå av sju ledamöter och sju ersättare, varav Härnösands kommun har fyra ledamöter och fyra ersättare och Kramfors kommun har 3 ledamöter och tre ersättare.

Härnösands kommun utser ordförande och vice ordförande för den gemensamma Överförmyndarnämnden.

Socialt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det sociala perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det ekologiska perspektivet.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det ekonomiska perspektivet men definierar nämndens verksamhetsområde och övergripande ansvar, vilket ur rättssäkerhetsaspekten gör ansvaret tydligt för nämnden som helhet, förvaltningen samt invånarna i respektive kommun.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-08-26

Bilaga – Reglemente överförmyndarnämnd Härnösand och Kramfors kommun

Kommunfullmäktige Härnösands kommun protokollsutdrag 2022-06-20 § 61

Kommunfullmäktige Kramfors kommun protokollsutdrag 2022-06-20 §53

Kommunstyrelseförvaltningen

Petra Werner, 0611-34 85 30
petra.werner@harnosand.se

Kommunfullmäktige

Reglemente Överförmyndarnämnden

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige

att anta reglemente för Härnösands kommuns och Kramfors kommuns gemensamma Överförmyndarnämnd,

att beslutet gäller under förutsättning att Kramfors kommun fattar erforderliga beslut, samt

att uppdra till kommundirektören att införliva överförmyndarnämndens reglemente i gemensamma reglementet för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige i Härnösands kommun och Kramfors kommun beslutade 2022-06-20 att inrätta en gemensam nämnd från och med 2023-01-01. Härnösands kommun ska enligt beslutet vara värdkommun och Kramfors kommun ska vara samarbetskommun. Regelverket för tillsättande av gemensam nämnd mellan kommuner framgår i 9 kap. 19–36 §§ kommunallagen (2017:72).

Bakgrunden till beslutet om en gemensam överförmyndarnämnd är att Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillkalla en särskild utredning för att göra en översyn över reglerna om gode män och förvaltare. Sammanfattningsvis pekar utredningen (SOU 2021:36) mot att överförmyndarnämnd ska vara obligatorisk organisationsform, samt att överförmyndarnämnden ska åläggas fler och mer komplexa uppgifter. Som ett led i fortsatt kvalitets- och utvecklingsarbete genom samarbete beslutade respektive kommunfullmäktige i Härnösands och Kramfors att bilda en gemensam överförmyndarnämnd.

Det övergripande syftet med en gemensam Överförmyndarnämnd är att åstadkomma förbättringar för de personerna som har behov av ställföreträdare och samtidigt stödja och stärka ställningen för huvudmännen i linje med SOU 2021:36.

Reglementet anger den gemensamma överförmyndarnämndens ansvarsområden och övergripande uppgifter.

Överförmyndarnämnden ska bestå av sju ledamöter och sju ersättare, varav Härnösands kommun har fyra ledamöter och fyra ersättare och Kramfors kommun har 3 ledamöter och tre ersättare.

Härnösands kommun utser ordförande och vice ordförande för den gemensamma Överförmyndarnämnden.

Socialt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det sociala perspektivet.

Ekologiskt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det ekologiska perspektivet.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Beslutet har ingen anknytning till det ekonomiska perspektivet men definierar nämndens verksamhetsområde och övergripande ansvar, vilket ur rättssäkerhetsaspekten gör ansvaret tydligt för nämnden som helhet, förvaltningen samt invånarna i respektive kommun.

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktige Kramfors protokollsutdrag 2022-06-20 53§

Kommunfullmäktige Härnösand protokollsutdrag 2022-06-20 61§

Petra Werner
Chef för Kanslienheten

Jonas Nyberg
Enhetschef Överförmyndarenheten

Bilagor

Bilaga 1 - Reglemente Överförmyndarnämnd

Reglemente Överförmyndarnämnd Härnösand och Kramfors kommun

Utöver vad som stadgas i kommunallagen (2017:725) (KL) och överförmyndarnämnd i föräldrabalken (1949:381) (FB) gäller bestämmelserna i detta reglemente.

I FB framgår att i varje kommun ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. Vad som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:725) gäller, med de avvikelser som följer av föräldrabalkens bestämmelser.

Härnösands kommun och Kramfors kommun utgör en gemensam överförmyndarnämnd. Härnösands kommun är värdkommun för nämnden.

Överförmyndarnämndens verksamhetsområde och övergripande uppgifter

§1 Överförmyndarnämnden är en kommunal förvaltnings- och tillsynsmyndighet med uppgift att utöva tillsyn över gode män, förvaltare och förmyndare.

- 1) Överförmyndarnämnden ansvarar för att överförmyndarverksamheten i kommunerna bedrivs i enlighet med reglerna i föräldrabalken samt andra författningar som reglerar frågor knutna till överförmyndarverksamhet.
- 2) Överförmyndarnämnden ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt.

Kommunstyrelsen

§ 138

Dnr 2022-000337 3.8.1.0

Samarbetsavtal gemensam Överförmyndarnämnd

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

att godkänna samarbetsavtalet gällande gemensam Överförmyndarnämnd Härnösand Kramfors,

att avtalet träder ikraft 2023-01-01, samt

att beslutet gäller under förutsättning att Kramfors kommun fattar erforderliga beslut.

Bakgrund

Kramfors kommun och Härnösands kommun beslutade 2022-06-20 att inrätta en gemensam överförmyndarnämnd där Härnösands kommun är värdkommun och Kramfors kommun är samarbetskommun.

Respektive kommunfullmäktige i samverkande kommuner beslutade att uppdra till kommunstyrelsen att återkomma till kommunfullmäktige i Härnösand och Kramfors med ett reglemente samt ett samarbetsavtal i september 2022.

2022-02-18 ingick Härnösand och Kramfors kommun ett samverkansavtal som beskriver överenskommen samverkan i den gemensamma tjänstemannaorganisationen. Samverkansorganisationen har varit i drift sedan januari 2022.

Föreliggande samarbetsavtal reglerar vad respektive kommun ansvarar för. Samt:

- Att det åligger både värdkommun (Härnösand) och samarbetskommun (Kramfors) att bidra till införande och genomförande för att möjliggöra bildandet av en gemensam nämnd inom stipulerad tid.
- Att reglementet för den gemensamma nämnden fastställs av kommunfullmäktige i båda kommunerna.
- Hur kostnader fördelas och vilken kommun som betalar ut ersättning till förtroendevalda i nämnden.

Kommunstyrelsen

- Hur respektive kommunfullmäktige får insyn i förvaltningen, ekonomiska ställning samt hur verksamheten utvecklas.
- Slutarkivering av nämndens dokument och var de förvaras.
- Inkallelseordning
- Regressrätten
- Samt avtalets utformning och förfarande vid eventuell tvist i tolkning eller tillämpning av samarbetsavtalet.

Socialt perspektiv

Bedöms inte påverka detta perspektiv

Ekologiskt perspektiv

Bedöms inte påverka detta perspektiv

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Strävan inom den gemensamma organisationen som nämnden ansvarar för är att upprätthålla kontinuitet, kompetens, kvalitet (rättssäkerhet) och effektivitet. Genom att formalisera samarbetet genom ett samarbetsavtal förtydligas respektive och gemensamt ansvar, för förtroendevalda och invånare i respektive kommun.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2022-08-30

Samarbetsavtal gemensam nämnd Härnösand Kramfors

Kommunstyrelseförvaltningen
Petra Werner, 0611-34 85 30
petra.werner@harnosand.se

Kommunfullmäktige

Samarbetsavtal gemensam Överförmyndarnämnd

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningen föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige

att godkänna samarbetsavtalet gällande gemensam Överförmyndarnämnd Härnösand Kramfors,

att avtalet träder ikraft 2023-01-01, samt

att beslutet gäller under förutsättning att Kramfors kommun fattar erforderliga beslut.

Beskrivning av ärendet

Kramfors kommun och Härnösands kommun beslutade 2022-06-20 att inrätta en gemensam överförmyndarnämnd där Härnösands kommun är värdkommun och Kramfors kommun är samarbetskommun.

Respektive kommunfullmäktige i samverkande kommuner beslutade att uppdra till kommunstyrelsen att återkomma till kommunfullmäktige i Härnösand och Kramfors med ett reglemente samt ett samarbetsavtal i september 2022.

2022-02-18 ingick Härnösand och Kramfors kommun ett samverkansavtal som beskriver överenskommen samverkan i den gemensamma tjänstemannaorganisationen. Samverkansorganisationen har varit i drift sedan januari 2022.

Föreliggande samarbetsavtal reglerar vad respektive kommun ansvarar för. Samt:

- Att det åligger både värdkommun (Härnösand) och samarbetskommun (Kramfors) att bidra till införande och genomförande för att möjliggöra bildandet av en gemensam nämnd inom stipulerad tid.
- Att reglementet för den gemensamma nämnden fastställs av kommunfullmäktige i båda kommunerna.

- Hur kostnader fördelas och vilken kommun som betalar ut ersättning till förtroendevalda i nämnden.
- Hur respektive kommunfullmäktige får insyn i förvaltningen, ekonomiska ställning samt hur verksamheten utvecklas.
- Slutarkivering av nämndens dokument och var de förvaras.
- Inkallelseordning
- Regressrätten
- Samt avtalets utformning och förfarande vid eventuell tvist i tolkning eller tillämpning av samarbetsavtalet.

Socialt perspektiv

Bedöms inte påverka detta perspektiv

Ekologiskt perspektiv

Bedöms inte påverka detta perspektiv

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Strävan inom den gemensamma organisationen som nämnden ansvarar för är att upprätthålla kontinuitet, kompetens, kvalitet (rättssäkerhet) och effektivitet. Genom att formalisera samarbetet genom ett samarbetsavtal förtydligas respektive och gemensamt ansvar, för förtroendevalda och invånare i respektive kommun.

Beslutsunderlag

Kommunfullmäktige Kramfors protokollsutdrag 2022-06-20 53§

Kommunfullmäktige Härnösand protokollsutdrag 2022-06-20 61§

Samverkansavtal om gemensam överförmyndarförvaltning Härnösand och Kramfors kommun 2022-02-18

Petra Werner
Chef för Kanslienheten

Jonas Nyberg
Chef för Överförmyndarenheten

Bilagor

Samarbetsavtal gemensam Överförmyndarnämnd

Samarbetsavtal om gemensam överförmyndarnämnd Härnösand och Kramfors kommun

Mellan Härnösands (nedan värdkommunen) och Kramfors kommun (nedan samarbetskommunen) träffas genom detta avtal en överenskommelse om samverkan i gemensam nämnd avseende lagstadgad överförmyndarverksamhet i respektive kommun. Nämndens säte ska vara i Härnösand. Syftet med en gemensam nämnd är att gemensamt nyttja resurser för att få en organisation som långsiktigt klarar såväl ökad ärendetillströmning som skärpta lagkrav på överförmyndarens verksamhet. Strävan inom den gemensamma organisationen är att upprätthålla kontinuitet, kompetens, kvalitet (rättssäkerhet) och effektivitet.

§1. Inledning

Den gemensamma nämnden är en egen myndighet liksom övriga nämnder och utgör personuppgiftsansvarig för nämndens verksamhet. Inrättandet av en gemensam nämnd innebär dock inte att en ny juridisk person tillskapas. Den gemensamma nämnden ses istället som en företrädare för de samverkande huvudmännen. Nämnden ansvarar gentemot respektive huvudman för den verksamhet och de uppgifter som denne lägger på nämnden vilket innebär att huvudmannskapet kvarstår på respektive kommun.

Stöd för inrättande av gemensam nämnd finns 19 kap. 16 § Föräldrabalken (1949:381) FB) samt 9 kap. 19 § Kommunallagen (2017:725) (KL).

§2. Genomförande

Härnösand och Kramfors kommun bildar gemensam överförmyndarnämnd från 1 januari 2023. Värdkommunen ska, i samråd med samarbetskommunen, leda införandeprojektet. Det åligger både värdkommun och samarbetskommun att bidra till införande och att genomföra sina respektive åligganden för att möjliggöra bildandet av gemensam nämnd inom stipulerad tid.

§3. Uppgifter

Nämnden ansvarar för gemensamma uppgifter för de samverkande kommunerna i enlighet med regler i föräldrabalken samt andra författningar som reglerar frågor knutna till överförmyndarverksamhet.

Reglemente för den gemensamma nämnden fastställs av kommunfullmäktige i båda kommunerna.

§4. Vårdkommun

Härnösands kommun är vårdkommun och den gemensamma nämnden ingår i Härnösands kommuns organisation.

§5. Information till medborgaren

Nämnden ska tillse likvärdig information och service i de samarbetande kommunerna. Detta kan ske genom informationsträffar, information på nämndens hemsida, särskilt riktad information, utbildningar, rekryteringsinsatser eller på annat sätt.

§6. Administration och förvaltning

Förvaltningen är placerad i vårdkommunen. Förvaltningen ansvarar för beredning och verkställighet av nämndens beslut samt handhar planering och administration av nämndens verksamhet.

Lös egendom, till exempel tekniska hjälpmedel, tillses och ägs av vårdkommunen.

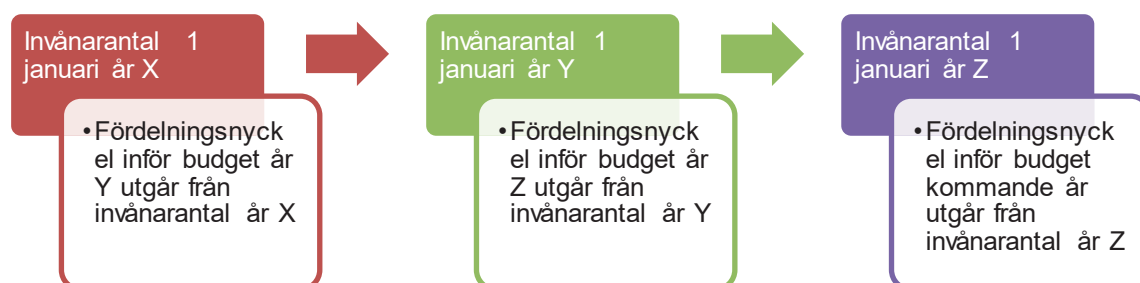
§7. Försäkring

Vårdkommunen ansvarar för att personal och lös egendom hålls försäkrade.

§8. Kostnadsfördelning och ersättning till förtroendevalda

Vårdkommunen fastställer budget för nämndens verksamhet.

Kommunernas andel av budget relateras till antalet invånare den 1 januari året före verksamhetsåret. Kostnader för arvoden till förtroendevalda bestäms och utbetalas av respektive kommun.

Samarbetskommunen betalar för innevarande budgetår i förskott mot faktura, efter budgeterat belopp, och senast den 31 mars.

Om över- eller underskott uppkommer i verksamheten fördelas detta mellan kommunerna efter samma principer som kostnadsfördelningen.

Reglering görs efter prognos per 30 november för 1 jan– 30 nov. Slutlig reglering av kostnaderna görs senast den 31 mars året efter verksamhetsåret.

§10. Insyn

Samarbetskommunen har rätt till löpande insyn i förvaltningen och redovisning. Sekretess gäller som huvudregel mellan nämnden och respektive fullmäktige och andra nämnder. Sekretessbelagda uppgifter får lämnas mellan myndigheter endast enligt vad som framgår av offentlighets- och sekretesslagen.

Nämnden är ansvarig att rapportera till respektive fullmäktige hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är.

§11. Arkivregler

Vad gällande slutarkivering av nämndens dokument och handlingar förvaras detta hos värdkommunen. Kramfors kommun har tillgång till dokumenten på samma premisser som värdkommunen.

§12. Sammansättning

Nämnden består av sju ledamöter och sju ersättare. Från värdkommunen utses fyra ledamöter med fyra ersättare, från samarbetskommunen utses tre ledamöter med tre ersättare. Ordförande och vice ordförande väljs av värdkommunen för fyra år i taget. Ledamot eller ersättare får inte ha uppdrag som god man eller förvaltare inom nämndens verksamhetsområde.

§ 12. Inkallelseordning

Var kommun i den gemensamma nämnden utformar sin egna inkallelseordning i enlighet med kommunallagens bestämmelser. Vid förfall för en ledamot ska denne i första hand ersättas med en förtroendevald från samma kommun som ledamoten. Om ingen förtroendevald från samma kommun finns att tillgå ska denne ersättas med en ledamot från samverkande kommun. Vid inkallelse av ersättande ledamot från samverkande kommun gäller respektive kommuns inkallelseordning i sådant fall.

§13. Revision

Nämnden granskas av respektive revision i värdkommun och samarbetskommun.

§.14 Regressrätt

Värdkommunen kan för det fall skadeståndsskyldighet uppkommer till följd av samarbetskommuns agerande och/eller underlåtenhet att agera, ställa regresskrav på samarbetskommunen motsvarande skadeståndet.

§.15 Tvist

Tvist rörande tolkning eller tillämpning av detta avtal ska i första hand lösas genom förhandlingar mellan parterna och i andra hand avgöras av allmän domstol.

§.16 Avtalets utformning

Detta avtal gäller från och med 1 januari 2023 till någon part säger upp avtalet. Uppsägning ska ske sex månader innan ny mandatperiod inleds. Vid behov ska parterna, utöver vad som framgår i §.8 i detta avtal, mötas för att följa upp avtalet, uppdrag och diskutera förbättringsmöjligheter.

Inför varje mandatperiod genomförs en översyn av samarbetsavtalet.

Överenskommelse om avtalsförändring enligt ovan sker efter båda parter godkännande och fastställs skriftligen.

Om förändring och tillägg till detta avtal medför att avtalets övergripande karaktär ändras ska sådant beslut fattas i respektive fullmäktige.

Originalavtal

Detta avtal har upprättats i två original varav parterna tagit var sitt.

Härnösands
kommun

Härnösand den _____

Andreas Sjölander

Kommunstyrelsens ordförande

Härnösands kommun

KRAMFORS
KOMMUN

Kramfors den _____

Malin Svanholm

Kommunstyrelsens ordförande

Kramfors kommun

Kommunfullmäktige

Avsägelse 2022

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta

att bevilja avsägelse från Stefan Backlund (M) som ersättare i Härnösands Energi och miljö.

Beslutsunderlag

Avsägelse från Stefan Backlund (M), 2022-09-06

Kommunfullmäktige

Valärenden 2022

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta

att välja xx som ledamot i RE:store Höga Kusten AB?

Bakgrund

Fullmäktige ska välja nya ersättare och ledamöter efter de förtroendevalda som avsagt sig sina uppdrag i nämnderna och i kommunstyrelsen. Val av nya ersättare och ledamöter till fullmäktige sker genom begäran hos Länsstyrelsen.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige

Ärenden för kännedom till kommunfullmäktige 2022

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige föreslås besluta

att lägga ärenden för kännedom till handlingarna.

Bakgrund

Kommunfullmäktige erhåller förteckning över de handlingar som inkommit till kommunfullmäktige och ej föranlett någon åtgärd. Krisledningsnämndens beslut ska enligt gällande reglemente anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde.

Ärenden som gått för kännedom till fullmäktige på dagens sammanträde:

- Protokollsutdrag socialnämnden, 2022-06-22 – Rapportering av ej verkställda gynnande beslut samt bilaga
- Föreläggande – Laglighetsprövning enligt kommunallagen, mål 2262-22
- Utbildningsdepartementet – Uppdrag att införa en kontorsgemenskap och omlokalisera verksamhet till Härnösands kommun
- Information om Lekmannarevision – Angående fördjupad granskning HEMAB
- Samtliga revisionsberättelser donationsstiftelser
- Kramfors kommunfullmäktige, 2022-06-20 § 53, Beslut om gemensam överförmyndarnämnd för Kramfors- och Härnösands kommun
- Kramfors kommunfullmäktige, 2022-06-20 § 47, Ansvarsfrihet 2021 Räddningstjänsten Höga Kusten - Ådalen
- Kramfors kommunfullmäktige, 2022-06-20 § 46, Årsredovisning 2021 Räddningstjänsten Höga Kusten - Ådalen
- Regionfullmäktige 2022-06-22 § 133, Årsredovisning 2021 för Kommunförbundet kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län

Socialnämnden

§ 80

Dnr 2022-000001 1.1.3.1

Ej verkställda gynnande beslut 2022

Socialnämndens beslut

Socialnämnden beslutar

att godkänna rapporteringen av ej verkställda beslut, samt

att rapporten delges kommunfullmäktige och revisionen för kännedom.

Bakgrund

Socialnämnden är skyldig att till Inspektionen för vård och omsorg, IVO, och kommunens revisorer rapportera alla gynnande beslut som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslut. Skyldigheten att rapportera framgår i 16 kap. 6 f-g §§ socialtjänstlagen (SoL) och 28 f-g §§ lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Följande beslut ska rapporteras en gång per kvartal:

- Alla gynnande beslut som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut.
- Alla gynnande beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader efter det att verkställigheten avbröts.

Rapportering ska ske även om inte finns några ej verkställda beslut.

Socialnämnden ska fortsätta att rapportera ett ej verkställt beslut fram till att beslutet är verkställt eller avslutat av annan anledning.

Följande beslut ska rapporteras löpande:

- Ett beslut som har verkställts och som tidigare rapporterats som ej verkställt.
- Ärenden som har avslutats av annan anledning.

Socialnämnden skall till fullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden skall vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Socialnämnden

§ 80. Fort

Socialnämnden skall till fullmäktige även lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden skall vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut. Rapportering skall ske en gång per kvartal.

Biståndsenheten har följande att rapportera:

Denna period finns det 43 ej verkställda gynnande beslut att rapportera. Det är 11 beslut om särskilt boende äldre, 2 beslut om Bostad med särskild service-servicebostad, 6 beslut om Bostad med särskild service, gruppboend, 10 beslut om kontaktperson LSS, 4 beslut om kontaktperson SoL, 6 beslut om ledsagarservice LSS, 1 beslut om ledsagarservice SoL, 2 beslut om avlösarservice LSS samt 1 beslut om korttidsvistelse i familjehem LSS.

Barn- och familjeenheten har inget att rapportera.

Ekonomi- och vuxenenheten har inget att rapportera.

Socialt perspektiv

Socialt perspektiv är att personer i behov av vård och omsorg har lagstadgad rätt att få den hjälp och det stöd de behöver från kommunen. Beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen eller insats enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade gäller omedelbart. Det innebär att beslut om bistånd eller insats också ska verkställas direkt.

Ekologiskt perspektiv

Inget direkt ekologiskt perspektiv.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Ekonomiskt perspektiv är att konsekvenser i form av vite kan ske. Juridiskt perspektiv är att ytterst stärka rättssäkerheten för den enskilde som har beviljats bistånd.

Beslutsunderlag

Socialförvaltningen, tjänsteskrivelse 2022-08-22.

Socialförvaltningen - Bilaga 1 - Rapport av ej verkställda gynnande beslut andra kvartalet 2022 Biståndsenheten.

Socialförvaltningen

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut kvartal 2, 2022 Biståndsenheten

Tabell 1. Ej verkställda gynnande beslut

Typ av beslut	Lagrum	Datum för beslut	Orsak
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-02-04	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-02-16	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-02-21	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-09	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-17	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-21	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-22	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-22	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-22	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-29	Brist på boendeplats.
Särskilt boende Äldre	4 kap. 1 § SoL	2022-03-30	Brist på boendeplats.
Gruppboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2020-03-31	Brist på boendeplats. Tackat nej ett tillfälle.
Gruppboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2021-01-28	Brist på boendeplats. Tackat nej ett tillfälle.
Gruppboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2021-10-05	Brist på boendeplats.
Gruppboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2021-01-29	Brist på boendeplats.
Serviceboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2021-11-15	Brist på boendeplats.
Serviceboestad LSS	9 § p. 9 LSS	2021-12-10	Brist på boendeplats.

Gruppbostad LSS	9 § p. 9 LSS	2022-01-24	Brist på boendeplats.
Gruppbostad LSS	9 § p. 9 LSS	2022-02-10	Brist på boendeplats.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2021-11-09	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2021-11-24	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2021-07-01	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson SoL	4 kap. 1 § SoL	2022-02-14	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2022-02-02	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson SoL	4 kap. 1 § SoL	2021-12-21	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson SoL	4 kap. 1 § SoL	2022-01-10	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2022-03-01	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2021-12-16	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2022-02-21	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2022-02-21	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson SoL	4 kap. 1 § SoL	2022-01-01	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2022-01-01	Brist på uppdragstagare.
Kontaktperson LSS	9 § p. 4 LSS	2021-09-21	Brukare vill avvakta.
Ledsagarservice SoL	4 kap. 1 § SoL	2021-11-09	Brist på uppdragstagare.
Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2022-02-24	Brist på uppdragstagare.
Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2022-03-04	Brist på uppdragstagare.

Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2022-01-01	Brist på uppdragstagare.
Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2022-01-01	Brist på uppdragstagare.
Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2021-07-29	Brist på uppdragstagare.
Ledsagarservice LSS	9 § p. 3 LSS	2022-03-14	Brist på uppdragstagare.
Avlösarservice LSS	9 § p. 5 LSS	2022-02-02	Brist på uppdragstagare.
Avlösarservice LSS	9 § p. 5 LSS	2022-02-18	Brist på uppdragstagare.
Korttidsvistelse i familjehem	9 § p. 6 LSS	2022-03-31	Brist på uppdragstagare.

Härnösands kommun

Parter: Sven-Arne Staflund ./. Härnösands kommun
Målet gäller: laglighetsprövning enligt kommunallagen

Domstolen har fått in ett överklagande för prövning. Överklagandet följer med detta brev.

Svara på överklagandet

Lämna in ett skriftligt svar till domstolen och tala om ifall ni går med på eller motsätter er det som begärs i överklagandet. Om ni motsätter er – förklara varför.

Vill ni lägga fram några bevis ska ni tala om det. Förklara vad ni vill visa med varje bevis. Skicka in de skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Svara i tid

Domstolen måste ha svaret **senast en vecka efter nästa kommunstyrelsesammanträde**. När tiden har gått ut kan domstolen komma att avgöra målet även om ni inte har svarat.

När ni skickar in svaret

Kom ihåg att uppge målnummer 2262-22. Skicka gärna in handlingarna med e-post, helst i PDF-format. De behöver då inte lämnas på annat sätt. För högre säkerhet än vanlig e-post, använd www.domstol.se/kontaktformular. För handlingar som ska signeras, använd istället www.domstol.se/digitalhandling.

Har ni frågor?

På webbplatsen finns information om domstolen och om handläggningen. Kontakta oss gärna vid frågor – ni når oss enklast per telefon 0611-460607.

Carina Sandblom

Bifogade handlingar: aktbilaga 1

Sida 1 (av 1)

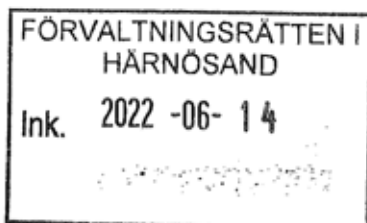
Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Backgränd 9
Telefon
0611-46 06 00

Öppettider
måndag–fredag
08:00–16:00

Postadress
Box 314
871 27 Härnösand

E-post
forvaltningsratteniharnosand@dom.se
Webbplats
www.forvaltningsratteniharnosand.domstol.se

Förvaltningsrätten i Härnösand
Backgränd 9

871 32 Härnösand

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I HÄRNÖSAND	
INKOM:	2022-06-14
MÅLNR:	2262-22
AKTBIL:	1

Betr.: Överklagan av beslut i Härnösands kommuns styrelse (KS) 2022-05-31 § 100

Bakgrund

Härnösands kommuns styrelse (KS) beslutade vid sammanträde 2022-05-31 § 100 att verksamheten som bedrivits i **Hemab** (Härnösand Energi & Miljö AB) under år 2021 anses ha varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Hemab är till 100 % ägt av Härnösands kommun och ett viktigt dokument bolaget har att förhålla sig till är det ägardirektiv Härnösands Kommunfullmäktige (KF) fastställde 2020-11-10, bilaga 1.

Kommunen har enligt kommunallagen (2017:725) 6 kap. 1 och 9 §§ att utöva tillsyn över kommun- och landstingsägda bolag. De förstärkta uppsiktsreglerna beskrivs i skriften, *Förstärkta uppsiktsregler över kommun- och landstingsägda bolag* av professorn i civilrätt vid Uppsala universitet, Daniel Stattin, bilaga 2.

Kommunen har, inför den årliga prövningen om de kommunala bolagens verksamhet är förenligt med det kommunala ändamålet och inom ramen för den kommunala kompetensen, begärt svar från Hemab angående den kontroversiella importen av asbest från Grekland/Italien, Hemabs svar återfinns i bilaga 3.

Beslutsunderlag i KS

I det beslutsunderlag som tagits fram av kanslienheten bedöms sammantaget att Hemabs verksamhet gällande hantering av miljöfarligt avfall och bedrivande av tjänsteexport såsom den sett under 2021 faller inom ramen för den kommunala kompetensen, bilaga 4.

Bedömning har helt gjorts utifrån det svar Hemab lämnat enligt bilaga 3.

Kanslienheten har helt utelämnat att pröva importen mot gällande ägardirektiv där det i § 6 Bolagets verksamhet framgår att

Utförandet av fastighetsrenhållningstjänster kan ske helt eller delvis i egen regi eller genom att upphandla nödvändiga tjänster från entreprenör. Bolaget får även erbjuda den **regionala marknaden** andra renhållningstjänster under förutsättning att det sker på marknadsmässiga villkor.

Grunder för överklagan

Mot bakgrund av bifogade handlingar ber jag domstolen pröva beslutet enligt KS § 100, 2022-05-31, bilaga 4

- a) Kanslienhetsens underlåtenhet att i handlingarna till KS inte gjort någon jämförelse med gällande ägardirektiv.
- b) Huruvida Grekland/Italien kan anses ingå i den **regionala marknaden** för HEMAB?
- c) Huruvida KS kan ta över beslutsrätten från KF när HEMAB har agerat mot gällande ägardirektiv som fastställts och beslutats av KF?

Härnösand 2022-06-13

Med vänlig hälsning

.....

Sven-Arne Staflund

V:a Ringvägen 132

871 42 Härnösand

e-post: sastaflund@gmail.com

070-563 14 73

Bilaga 1	Ägardirektiv Härnösand Energi & Miljö AB år 2021–2023
2	Förstärkta uppsiktsregler över kommun- och landstingsägda bolag
3	Hemabs <i>Redovisning inför kommunens årliga prövning</i>
4	Protokollsutdrag § 100 från KS 2022-05-31

ÄGARDIREKTIVDatum
2020-11-10

Bil. 1

**Ägardirektiv Härnösand Energi och Miljö AB
år 2021-2023**

Dokumentnamn	Ägardirektiv 2021-2023 Härnösand Energi och Miljö AB		Dokumenttyp Ägardirektiv	
Fastställd/upprättad av	Kommunfullmäktige		Datum 2020-12-21	Diarienummer KS2020-000093
Dokumentansvarig/processägare	Kommunstyrelseförvaltningen	Version 1	Senast reviderad	Giltig t o m 2023-12-31
Dokumentinformation	Ägardirektiv för Härnösand Energi och Miljö AB			
Dokumentet gäller för	Härnösand Energi och Miljö AB			
Annan information	Ersätter det tidigare antagna direktivet från 2017-12-18			

**Härnösands
kommun**

Innehåll

1	Bolaget som en del av den kommunala organisationen.....	3
2	Kommunernas direktivrätt.....	3
3	Kommunens ledningsfunktion	3
4	Sekretess	4
5	Bolagets ändamål	4
6	Bolagets verksamhet	4
7	Fullmäktiges ställningstagande	7
8	Förvaltningsberättelsen.....	7
9	Granskningsrapporten	7
10	Ekonomiska mål	7
11	Finansiering och kapitalförvaltning	8
12	Information och ägardialog	8
13	Budget och affärsplan	8
14	Kommunal koncernredovisning och budget	9
15	Bolagsstämma.....	9
16	Suppleanter	9
17	Taxa för utlämnande av allmänna handlingar	9
18	Arkivreglemente.....	9
19	Allvarliga händelser	9

Detta ägardirektiv gäller Härnösand Energi och Miljö AB¹, 556526-3745, nedan kallat bolaget.

1 Bolaget som en del av den kommunala organisationen

Bolaget ägs av Härnösands kommun. Bolaget är en del av kommunens verksamhet. Bolaget ska i sin verksamhet beakta detta. Bolagets verksamhet regleras, utöver av lag och av bolagsordningen, av ägardirektiv utfärdade av kommunfullmäktige, som fastställs av bolagsstämman. För de kommunala bolagen i Härnösands kommun finns ingen juridisk koncern. Bolaget ska dock i sin verksamhet tillämpa koncerntänkande genom att i samråd söka lösningar som tillgodoser koncernens (Härnösands kommuns) samlade intressen. Samordning av funktioner ska ske där fördel kan uppstå för koncernen (Härnösands kommun) som helhet. Om nackdelar kan uppstå för bolaget ska samråd ske med bolagets styrelse och kommunstyrelsen.

2 Kommunernas direktivrätt

Bolagets styrelse och verkställande direktör har att följa utfärdade direktiv, såvida dessa inte strider mot bolagsordningen, mot tvingande bestämmelser i lag eller annan författning, exempelvis aktiebolagslagen och offentlighets- och sekretesslagen, eller strider mot bolagets intresse.

Detta ägardirektiv är ett komplement till bolagsordningen.

3 Kommunens ledningsfunktion

Bolaget står enligt 6 kap. 1 § kommunallagen under uppsikt av kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen utövar kommunens ledningsfunktion över bolaget i enlighet med vad som anges i kommunstyrelsens reglemente.

Kommunstyrelsen har rätt att ta del av bolagets handlingar och räkenskaper samt i övrigt granska bolaget och dess verksamhet. Bolaget ska lämna kommunstyrelsen den information om verksamheten som den begär. Den närmare omfattningen av informationen fastställs i samråd med bolagets styrelse, samt i kommunstyrelsens riktlinjer för uppsiktsplikt och i rutinbeskrivning för kommunstyrelsens uppsikt över bolagen.

Bolaget uppmärksammas på att kommunstyrelsen enligt 6 kap. 9 § kommunallagen årligen ska fatta beslut om huruvida verksamheten varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

¹ Härnösand Energi och Miljö AB (HEMAB), nedan kallat bolaget, verkar även genom hel- eller delägda dotterbolag. Detta ägardirektiv gäller i alla tillämpliga delar för hela HEMAB-koncernen.

4 Sekretess

Föreligger på grund av lagstadgad sekretess hinder mot att överlämna viss uppgift till kommunen får uppgiften uteslutas. Bolaget ska i så fall uppge att strykning/utelämnande skett.

5 Bolagets ändamål

Föremålet för bolagets verksamhet anges i bolagsordningen för bolaget. Bolaget får ej bedriva verksamhet som inte är förenlig med bolagsordningen.

Bolaget får ej heller bedriva verksamhet som inte är förenlig med den kommunala kompetensen.

Bolagets grundläggande uppgift är att tillhandahålla teknisk infrastruktur med tillhörande produkter och tjänster i Härnösand, enligt god teknisk praxis och med optimalt resursutnyttjande, affärsmässig inriktning och med största miljöhänsyn.

Kunderna ska erbjudas moderna och hållbara produkter och tjänster med hög leveranssäkerhet och god kvalitet inom energiförsörjning, dricksvattenproduktion, avloppsrening, avfallshantering och erbjudas en säker och effektiv kommunikation i en stabil och effektiv IT-infrastruktur i Härnösands kommun.

Konkurrenskraftiga, och för Härnösand gynnsamma, priser och taxor ska prioriteras före hög avkastning.

6 Bolagets verksamhet

Syfte och målsättning för bolagets verksamhet, utöver vad som anges i bolagsordningen är att:

- Bedriva en elnätsverksamhet med hög leveranssäkerhet, bland annat genom vädersäkring och utveckling av elnäten för att klara effektutmaningar och bidra till energiomställningen.
- Främja och själv delta i utbyggnad av förnyelsebar energi samt ge förutsättningar för utveckling av samhället genom utveckla lösningar för att balansera energi och effekt.
- Ansvara för tillsyn, skötsel och underhåll samt dokumentation av de vägbelysningsanläggningar som ägs av kommunen, samt rondering och tillsyn av övriga elanläggningar som ägs av kommunen med omfattning och gränsdragning som preciseras i särskilt dokument. Bolagets kostnader för ovanstående regleras enligt självkostnadsprincipen. Beräknings- och betalningsvillkor preciseras i särskild överenskommelse.
- På affärs- och miljömässiga principer administrera, insamla, transportera, behandla och återvinna avfall i enlighet med kommunens renhållningsordning och gällande avfallsplan.
- Genomföra insatser för att minska uppkomsten av avfall och arbeta efter avfallstrappan.

- Aktivt genomföra kommunens avfallsplan samt initiera erforderliga förändringar och uppdateringar av renhållningsföreskrifterna och avfallsplanen för kommunen.
- Utförandet av fastighetsrenhållningstjänster kan ske helt eller delvis i egen regi eller genom att upphandla nödvändiga tjänster från entreprenör. Bolaget får även erbjuda den regionala marknaden andra renhållningstjänster under förutsättning att det sker på marknadsmässiga villkor.
- Utverka kapacitet för jordbehandling och deponi av förorenad jord och andra icke farligt avfall som till exempel betong, porslin och tegelrester som tillhandahålls för regionen på kommersiella villkor.
- Uppmuntra återbruk genom utveckling av återvinningscentralerna och genom samarbeten med andra intressenter. Kommunens behov av arenor för integration samt rehabiliterings- och sysselsättningsåtgärder ska beaktas.
- Utforma förslag till renhållningstaxa som bidrar till att relevanta miljömål uppnås. Taxan ska grundas på företagets kostnader för hela renhållningsverksamheten enligt den så kallade självkostnadsprincipen. Taxan ska täcka bolagets utgifter för omhändertagande av miljöfarligt avfall i den mån producenten eller annan inte har ett ansvar enligt lagar och förordningar.
- Erbjuder dricksvatten av god kvalitet och hög leveranssäkerhet inom kommunala verksamhetsområden för vatten och långsiktigt verka för att säkra kommunens vattentäkter. Erbjuder miljö- och sanitetsmässigt god avloppsrening inom kommunala verksamhetsområden för avlopp.
- Genom affärsmässig biogasproduktion utvinna energi från organiskt avfall. I möjligaste mån använda, och verka för användning av, koldioxidneutrala bränslen samt tillgängliggöra biogas som drivmedel i regionen.
- Aktivt arbeta för att bidra till att uppnå EU:s, nationella och lokala miljömål.
- Aktivt informera allmänheten, företag, skolor, bostadsföretag med flera om miljöfrågor relaterade till företagets verksamhetsområde, inklusive avfallsområdet och kommunens avfallsplan
- Tillhandahålla ett öppet operatörsneutralt bredbandsnät samt samordna och finansiera utbyggnadsprojekt av fibernätet. Dessutom ska bolaget bidra till utveckling av digitala tjänster i kommunen, till exempel kopplat till system för mätvärdesinsamling.
- Samverka med högskolor/universitet och andra intressenter i syfte att medverka och stimulera till forskningsprojekt och framtagandet av hållbara lösningar inom bolagets verksamhetsområden.
- Engagera sig i utvecklingsarbete och kompetensutveckling som stödjer nya energilösningar och ger inspiration för nytänkande i hållbarhetsfrågor. Bedriva aktivt utvecklingsarbete inom energi och miljö som bidrar till innovativ samhällsnytta och utveckling av

affärer. Energiparken ska fortsätta att utvecklas som test- och visningsanläggning för moderna hållbara energitjänster och innovationer.

- På affärs- och miljömässiga grunder tillföra nya produkter och tjänster inom energi, miljö, IT-struktur och övriga relevanta områden.
- På affärs- och miljömässiga principer bedriva produktion, distribution samt handel med energi med begränsat ekonomiskt risktagande och långsiktigt god ekonomi samt tillhandahålla tjänster i anslutning därtill.
- Bidra med insatser för utmaningar i vår tid, till exempel gällande arbetslöshet och integration gärna i samverkan med andra. För utveckling av Härnösands kommun ska bolaget samverka med kommunens verksamheter/bolag, kunder, företag, myndigheter och med regionens kommuner.
- Ha höga ambitioner för att bidra till ekologisk hållbarhet genom att bolaget succesivt ställer om till miljövänliga fordonsslag och maskinell utrustning och att verka för infrastruktur för koldioxidneutrala fordonsslag.
- Upphandlingar ska styras av hög integritet. Förutsättningen att upphandla lokalt bör beaktas genom att lokala aktörers deltagande i upphandlingar möjliggörs. I upphandlingar ska socialt ansvarstagande och sociala villkor samt övriga hållbarhets- och cirkulära perspektiv beaktas.

Bolagets verksamhet omfattar produkter och tjänster inom områdena:

- Fjärrvärme
- Förnyelsebar elproduktion inklusive vind-, sol- och kraftvärme
- Vatten och avlopp
- Elnät
- Elförsäljning
- Bredband
- Biogas
- Fordonsgasstation och laddinfrastruktur
- Renhållning/Återvinning
- Kommunala elanläggningar
- Energi/miljökompetens, utvecklingsarbete och innovation

Bolaget ska arbeta för att säkerställa en ekonomisk, social och ekologisk långsiktig hållbar utveckling i Härnösands kommun. Bolaget ska stimulera och underlätta för intressenter att minska negativ miljöpåverkan och bidra till en bättre miljö. Vid investeringar och reinvesteringar ska den långsiktiga hållbarheten beaktas.

7 Fullmäktiges ställningstagande

Bolaget ansvarar för att kommunfullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

Av sådan vikt är alltid:

- investering eller försäljning av tillgångar överskridande 25 mnkr
- bildande och/eller förvärv av dotterbolag

Av bolagsordningen framgår att vissa beslut i bolaget fattas av bolagsstämman. En fråga som faller utanför uppräkningsordningen i bolagsordningen kan trots detta vara en sådan fråga som kräver ställningstagande enligt denna punkt. Uppstår tveksamhet huruvida ställningstagande krävs, ska bolaget samråda med kommunstyrelsen.

Bolaget ska följa de av kommunfullmäktige antagna övergripande policydokumenten samt övriga styrdokument beslutade av kommunfullmäktige där det anges att bolaget berörs. Kan inte bolaget följa något av dessa utifrån sina speciella förutsättningar, ska bolagets styrelse tillskriva kommunfullmäktige och anhålla om undantag från den specifika policy som inte kan efterlevas. Har bolaget egna policydokument som är mer omfattande än kommunens så gäller dessa.

8 Förvaltningsberättelsen

Bolagets styrelse ska årligen i förvaltningsberättelsen, utöver aktiebolagslagens krav, redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av innehåll i bolagsordning och detta direktiv.

Uttalandet ska vara så utformat att det kan läggas till grund för kommunstyrelsens uppsikt och beslut enligt 6 kap. 1 § kommunallagen samt till lekmannarevisorns granskning.

Bolaget upphandlar själv revisionen och bolagsstämman beslutar om vilken auktoriserad eller godkänd revisor som ska utses för bolaget.

9 Granskningsrapporten

Bolagets lekmannarevisorer ska årligen i sin granskningsrapport yttra sig om huruvida bolaget bedrivits på ett ändamålsenligt sätt utifrån det syfte som angivits i bolagsordningen och i detta direktiv, samt de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten.

Om lekmannarevisorerna inom ramen för sin granskning finner brister i de avseenden som anges i första stycket ska lekmannarevisorerna löpande kommunicera sina iakttagelser med kommunstyrelsen.

10 Ekonomiska mål

För att uppnå en god ekonomisk hushållning, bland annat genom att långsiktigt förbättra bolagets soliditet och kassalikviditet, ska målsättningen vara att avkastningen på bolagets totala tillgångar under en treårsperiod

successivt ökar till 3 procent, och att avkastningsnivån över tid stabiliseras över 3 procent.

Soliditeten ska överstiga 20 procent och bör över tid öka med följd att belåningsgraden minskar.

11 Finansiering och kapitalförvaltning

Beslut om justering av vatten- respektive renhållningstaxa beslutas av kommunfullmäktige.

Bolaget ska till kommunstyrelsen årligen inge sitt behov av sådana investeringar och lånebehov som förutsätter borgen, så att detta kan beaktas i samband med kommunens budgetarbete.

Bolaget ska följa kommunens finanspolicy och ska ingå i kommunens koncernkontorutin. Vid behov av upplåning ska i första hand likvida medel inom det gemensamma koncernkontot användas. I andra hand ska extern finansiering med kommunal borgen användas.

Bolaget har rätt att placera eventuellt överskott av likvida medel hos annan förutsatt att medlen inte behövs på koncernkontot och att bättre förräntning kan erhållas än vid placering på koncernkontot.

Bolaget har inte rätt att pantsätta tillgångar för något ändamål.

12 Information och ägardialog

Kommunen ska fortlöpande hållas informerad av bolaget om dess verksamhet. Bolaget ska initiera möten med kommunen om omständigheterna så påkallar.

Bolaget ska till kommunstyrelsen redovisa bolagets ställning och resultat per den 30/4, 31/8 och 31/12. Bolaget ska därvid uppmärksamma kommunen på viktigare omständigheter och förändringar som kan inverka på bolagets verksamhet.

Kommunstyrelsen ska få del av:

- protokoll från bolagsstämma (snarast)
- protokoll från styrelsesammanträde (löpande)
- bolagets årsredovisning med revisionsberättelse och granskningsrapport från lekmannarevisor (senast 31/3)

Bolagets styrelse, VD och andra nyckelpersoner i bolaget ska delta vid möte med företrädare för kommunen minst en gång per år (ägardialog).

13 Budget och affärsplan

Bolaget ska årligen fastställa affärsplan med strategiska mål för åtminstone de närmaste tre räkenskapsåren och budgetför nästkommande räkenskapsår. Fastställd affärsplan och budget ska tillställas kommunen senast för kännedom i november till kommunfullmäktige.

14 Kommunal koncernredovisning och budget

Bolaget ska till kommunen lämna de uppgifter som av kommunen bedöms nödvändiga för upprättande av årsredovisning och delårsrapport enligt lag (1997:614) om kommunal redovisning.

Bolaget ska till kommunen lämna de uppgifter som av kommunen bedöms nödvändiga för upprättande av kommunens budget.

15 Bolagsstämma

Bolaget ska årligen senast före utgången av maj månad hålla bolagsstämma/årsstämma.

Av bolagsordningen framgår hur kallelse till bolagsstämma ska ske.

16 Suppleanter

Suppleant ska kallas till styrelsens sammanträden. Icke tjänstgörande suppleant har närvaro- och yttranderätt vid styrelsens sammanträden.

Suppleant som ej tjänstgör ska åläggas att iaktta samma tystnads- och lojalitetsplikt som ledamot.

17 Taxa för utlämnande av allmänna handlingar

Bolaget ska tillämpa den för Härnösands kommun gällande taxan för utlämnande av allmänna handlingar.

18 Arkivreglemente

Härnösands kommuns arkivreglemente ska tillämpas i bolaget.

Arkivmyndighet är kommunstyrelsen i Härnösands kommun.

19 Allvarliga händelser

Bolaget har skyldighet att omedelbart till kommundirektören anmäla händelser, som kan utgöra en överhängande fara för bolagets kunder eller tillgångar.

Bolaget har skyldighet att ställa samtliga sina operativa resurser till krisledningsnämndens förfogande, om den så begär, i samband med att någon extraordinär händelse har inträffat i kommunen. Det kan till exempel gälla disposition av bolagets personal, lokaler eller material/maskiner efter uppkomna behov inom kommunen.

Ersättning för detta inklusive merkostnader för bolaget regleras mellan bolaget och kommunen i efterhand. Ersättningens storlek fastställs av kommunstyrelsen.

Om kommunens krisledningsorganisation aktiveras vid denna typ av allvarlig händelse ska bolagets verkställande direktör, om kommundirektören bedömer att det behövs, kallas för att ingå i kommunens krisledning.

Förstärkta uppsiktsregler över kommun- och landstingsägda bolag

Daniel Stattin
Professor i civilrätt, ssk. associationsrätt
Uppsala universitet

2 juli 2018

Förord

Denna skrift har tillkommit på uppdrag av Sveriges Kommuner och Landsting. Bakgrunden till skriften är de förändrade regler om uppsikt över kommun- och landstingsägda bolag som återfinns i kommunallagen.

I skriften ingår en praxisstudie. För hjälp med praxisstudien riktar jag tack till de kommuner och landsting (som här får vara anonyma) som bidragit med material.

Uppsala den 2 juli 2018

Daniel Stattin

Förkortningar

Fullmäktige kommun- eller landstingsfullmäktige

KL kommunallagen

Styrelsen kommun- eller landstingsstyrelsen

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Inledande anmärkningar	6
1.2 Problemet	6
1.3 Plan för den fortsatta framställningen	7
2. Teoretisk bakgrund.....	8
2.1 Inledande anmärkningar	8
2.2 Varför bolagsverksamhet?.....	8
2.3 Bolagsstyrning i kommun- och landstingsägda bolag.....	9
2.3.1 Bolagsstyrning i allmänhet.....	9
2.3.2 De kommun- och landstingsägda bolagens särart	10
3. Regler om uppsiktsplikt.....	13
3.1 Inledande anmärkningar	13
3.2 Uppsiktsplikt över kommun- och landstingsägda bolag	13
3.3 Åtgärder med anledning av uppsiktsplikten.....	14
3.3.1 Regleringen	14
3.3.2 Kommunalt ändamål och kommunal kompetens	15
3.3.3 Årliga beslut och initiativ	17
3.3.4 Andra initiativ	20
4. Uppsiktsplikt i praktiken.....	21
4.1 Inledande anmärkningar	21
4.2 Regelverk	21
4.3 Organ och ansvarsområden	22
4.4 Beslutsfattande	23
4.5 Extern granskning av uppsiktsplikten	23
4.7 Några slutsatser angående praxis	25
5. Lekmannarevisorernas roll	26

6. Några rekommendationer	29
6.1 Uppsiktsmodeller	29
6.2 Förslag till struktur avseende innehåll i uppsiktsregler.....	30
Bilaga – Praxisstudie	32

1. Inledning

1.1 Inledande anmärkningar

Sedan den 1 januari 2013 gäller en utökad uppsiktsplikt över kommun- och landstingsägda bolag med en korresponderande handlingsplikt om det framkommer att bolagen inte förvaltas i enlighet med reglerna om kommun- och landstingsägda bolag i 10 kap. KL. Lagtexten och förarbetena är kortfattade och har medfört tolkningsproblem i kommuner och landsting.

I det följande kommer uppsikts- och handlingsplikterna att undersökas. I detta första kapitel kommer några av de huvudfrågor som behöver hanteras i kommuner och landsting att identifieras och presentera en plan för den fortsatta framställningen göras.

1.2 Problemet

Styrelsen skall enligt 6 kap. 9 § KL utöva en förstärkt uppsiktsplikt över kommun- och landstingsägda bolag. Uppsiktsplikten är utökad i förhållande till styrelsens allmänna uppsiktsplikt över all kommunal verksamhet enligt 6 kap. 1 § KL. Styrelsen skall sammanfatta sina iakttagelser i en redogörelse till fullmäktige. Om styrelsen finner att något förhållande i ett bolag inte är förenligt med reglerna i 10 kap. 3-5 §§ KL skall styrelsen vidta nödvändiga åtgärder.

Av lagtexten framgår inte hur uppsiktsplikten skall utföras – får det, till exempel, ske via ett utökat uppdrag till de lekmannarevisorerna som finns i bolagen? Det framgår i förarbetena att styrelsens ställningstagande skall utformas som ett beslut som är överklagbart – det framgår emellertid inte vad som gäller för fullmäktiges hantering av styrelsens redogörelse.

En annan oklarhet är vad som gäller med avseende på de ”nödvändiga åtgärder” som styrelsen skall vidta – innebär det att styrelsen skall agera på egen hand eller föreslå fullmäktige åtgärder i samband med att redogörelsen överlämnas till fullmäktige.

Ett särskilt problem är vad som gäller i delägda kommunala bolag, där det är oklart om en, några eller alla kommuner skall utöva uppsiktsplikten. Likaså är det oklart vad som gäller beträffande sådana bolag som ägs av en kommun eller ett landsting tillsammans med privata aktörer.

Det har gått några år sedan reglerna om förstärkt uppsiktsplikt och korresponderande handlingsplikt infördes. Det har i många kommuner och landsting – men inte i alla – hunnit utbildas en praxis för hur uppsikten hanteras. Det finns emellertid vissa skillnader och tvistefrågor som inte är lösta i svensk praxis.

1.3 Plan för den fortsatta framställningen

Syftet med denna skrift är att undersöka innebörden av reglerna om förstärkt uppsiktsplikt och korresponderande handlingsplikt samt att lämna några motiverade förslag på hur reglerna kan användas för att förbättra styrningen över kommun- och landstingsägda bolag.

Framställningen inleds med en teoretisk bakgrund om bolagsstyrning med tonvikt på kommun- och landstingsägda bolag (avsnitt 2). Därefter behandlas lagreglerna om uppsiktsplikt (avsnitt 3) och några erfarenheter av hur uppsiktspliktsreglerna har tillämpats i praktiken (avsnitt 4). Särskilda frågor om lekmannarevisionens roll – en fråga där det finns olika uppfattningar behandlas separat (avsnitt 5). Avslutningsvis (avsnitt 6) sammanfattar jag några synpunkter och förslag avseende hanteringen av uppsiktsreglerna i kommuner och landsting.

2. Teoretisk bakgrund

2.1 Inledande anmärkningar

Detta kapitel innehåller en kort teoretisk bakgrund till den bolagsrätt och bolagsstyrning som gäller för kommun- och landstingsägda bolag. Syftet med kapitlet är att ge en introducerande bakgrund till den fortsatta diskussionen om rättsreglerna.

2.2 Varför bolagsverksamhet?

Kommuner och landsting har bedrivit verksamhet i aktiebolagsform sedan andra hälften av 1800-talet, medan de första statliga aktiebolagen tillkom under de första decennierna av 1900-talet. Efterhand har mer kommunal verksamhet bolagiserats, bland annat genom att så kallade kommunala affärsverk, såsom kommunala energi- och vattenverk, och stiftelser för till exempel bostadsändamål omvandlats till aktiebolag.

Det kan noteras att utvecklingen varit likartad i staten, i vart fall när det gäller statliga affärsverk, till exempel Statens Järnvägar AB, PostNord AB och Celsius AB. För närvarande pågår en utredning om styrningen av de tre kvarvarande statliga affärsverken Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Svenska kraftnät vid Riksrevisionen. Också stiftelseformen har bedömts mindre lämplig för statlig verksamhet.¹

I diskussionen om kommun- och landstingsägda bolag brukar anges att sådana kan vara en lämplig verksamhetsform när verksamheten är i medborgarnas nytta, faller inom ramen för den kommunala kompetensen, inte innefattar myndighetsutövning och lämpar sig för att bedrivas i privaträttslig form.² För statlig bolagsverksamhet har några kriterier för när verksamhet kan bedrivas i bolagsform diskuterats i en rapport till Förvaltningspolitiska kommissionen.³ Diskussionen i rapporten bygger på bolagiseringskriterier som sattes upp av regeringen i 1993 års budgetproposition:

¹ SOU1997:38, 1.4.6.

² Stattin, *Kommunal aktiebolagsrätt (2007)* och Sveriges Kommuner och Landstings *Principer för styrning av kommun- och landstingsägda bolag. Erfarenheter och förslag (2004)*.

³ SOU1997:38.

1. Verksamheten är av betydande omfattning.
2. Verksamheten styrs inte primärt av politiska uppgifter och mål.
3. Verksamheten bedrivs under fungerande konkurrensvillkor.
4. Verksamheten har kommersiella förutsättningar och är oberoende av direkta anslagsmedel.
5. Verksamheten innefattar inte myndighetsutövning.⁴

Dessa kriterier har varit styrande för statlig bolagisering. Det kan emellertid noteras att två viktiga kriterier saknas, nämligen privaträttslig form som samverkansform med både andra offentliga och privata aktörer⁵ och fördelen att bedriva verksamhet i bolagsform om den omfattar en större mängd rättsliga kontakter med andra, eftersom det blir enklare och billigare för ett aktiebolag att ingå privaträttsliga rättshandlingar.⁶

I stort sett kan man anta att samma värderingar som för staten gäller för kommuner och landsting avseende förutsättningar för bolagisering. I kommunala sammanhang brukar det emellertid i större utsträckning betonas att den verksamhet som bedrivs i kommun- och landstingsägda bolag bör bli föremål för återkommande utvärdering av huruvida den är nyttig och förenlig med den kommunala kompetensen.⁷

Frågan om varför verksamhet bedrivs i kommun- och landstingsägda bolag är förknippad med kommunstyrelsens uppsikt över dem. Kommunstyrelsens uppsikt skall enligt 6 kap. 9 § KL bland annat svara på om verksamheten i bolagen är förenliga med de kommunala ändamål för vilka vårderna har lämnats över från kommunen och de så kallade kommunalrättsliga principerna. Hur samspelet närmare kan uppfattas kommer att diskuteras i det följande.⁸

2.3 Bolagsstyrning i kommun- och landstingsägda bolag

2.3.1 Bolagsstyrning i allmänhet

Termen bolagsstyrning har ingen exakt innebörd, men ofta brukar den avse reglerna om bolagsorganen, bolagsorganens funktioner och fördelningen av funktioner mellan dem. Bolagsstyrningsdiskussionen har huvudsakligen utvecklats kring de förhållanden som råder i börsnoterade aktiebolag i England och USA, och avviker därför i viktiga avseenden från förhållandena i Sverige i allmänhet och beträffande kommun- och landstingsägda bolag i synnerhet.

⁴ Prop. 1992/93:100, bil. 1, s. 92-93.

⁵ Stattin, Kommunal aktiebolagsrätt, s. 35 f.

⁶ A.a., s. 22 f.

⁷ Principer för styrning av kommun- och landstingsägda bolag. Erfarenheter och förslag, avsnitt 1.

⁸ Avsnitt 2.3.2.

Börsnoterade aktiebolag utmärks av att de har omfattande verksamhet,⁹ en diversifierad ägarkrets med många aktieägare som innehar få aktier, en stark företagsledning och en bolagsstyrelse som har som huvuduppgift att utöva uppsikt över företagsledningen. I bolagsstyrningsdiskussionen är en huvudfråga hur relationen mellan bolagsorganen, och då särskilt bolagsstyrelsen och företagsledningen, skall utformas för att minska de så kallade principal- och agentkostnader som uppkommer när företagsledningen skall sköta egendom som formellt lämnats i deras händer av ett stort antal anonyma aktieägare.¹⁰ Om inte en effektiv övervakning – kombinerad med lämpliga incitament – förekommer anses en teoretisk risk att företagsledningen börjar utnyttja bolagets tillgångar till sin egen fördel uppkomma.

Verksamheten i börsnoterade aktiebolag syftar till att skapa avkastning som kan fördelas mellan aktieägarna enligt 3 kap. 3 § aktiebolagslagen, så kallat *vinstsyfte*. Vinstsyftet är det huvudsakliga rättesnöret för bolagsstyrelsens och företagsledningens förvaltning av aktiebolaget. Eftersom vinstsyftet skall fungera som ett rättesnöre är det efter förmågan att skapa vinst som företagsledningen mäts. Det är *relativt* enkelt att i teorin mäta om företagsledningen lyckats förvalta bolaget genom att undersöka vilken vinst som har uppkommit. I praktiken kan emellertid vinstsyftet vara svårt att tillämpa – frågor som på vilken tid vinsten skall uppnås, om den skall bli så stor som möjligt till varje pris och om hänsyn får tas till andra intressenter än aktieägarna kan vara svåra att besvara inom den aktiebolagsrättsliga regleringen. Fortfarande är emellertid vinstsyftet lättare att utvärdera än andra, ”mjukare”, syften.

2.3.2 De kommun- och landstingsägda bolagens särart

Kommun- och landstingsägda bolag avviker i viktiga avseenden från börsnoterade aktiebolag, vilket gör att bolagsstyrningsteorierna måste appliceras på lite annat sätt:

- De har en dominerande ägare, som visserligen representerar många kommun- eller landstingsmedborgare, men som har ett direkt inflytande i bolagen i kraft av att inneha alla rösterna på bolagsstämman. Också om det finns flera ägare – offentliga eller privata – har de i allmänhet stort inflytande över bolaget.
- Kommunen eller landstinget utser styrelseledamöter och kan entlediga dem.
- Det finns både yrkesrevisorer och lekmanarevisorer.
- Kommun- och landstingsägda bolag har inte syfte att lämna avkastning till aktieägarna (jämför 3 kap. 3 § aktiebolagslagen), utan skall uppfylla särskilda kommunala ändamål som regleras i bolagsordningen.

När kommun- och landstingsägda bolag har endast en, eller i fråga om delägda bolag några få, ägare innebär det att ägaren har en närmare relation till bolaget och dess verksamhet. Närheten

⁹ De flesta kommun- och landstingsägda bolag är emellertid relativt små. Undantag finns, t.ex. de större kommunernas holdingbolag.

¹⁰Stattin, Företagsstyrning, s. 91 ff.

jämfört med ett börsnoterat aktiebolag yttrar sig i att aktieägaren har möjlighet att kontrollera bolagsstämman, utse styrelseledamöter, revisorer och lekmannarevisorer och har både tid och incitament att följa bolagets verksamhet.

Närheten innebär att bolagsstyrelsens roll som övervakande organ minskar i betydelse, eftersom ägaren själv kan utföra övervakningsuppgifter. Styrelsen blir därmed mer ett operativt organ, men som utgångspunkt utan att styrelseledamöterna har en branschkunskap som kan matcha företagsledningens branschkunskap, eftersom de i praktiken utses som representanter för de politiska partier som är representerade i fullmäktige.

Det förekommer att det utses så kallade *sakkunniga ledamöter* i kommun- och landstingsägda bolag. Dessas roll torde vara dubbelriktad, dels att stödja företagsledningen som "bollplank", dels att bidra till styrelsearbetet med sina kunskaper.¹¹

Styrelseledamöternas ställning i förhållande till ägaren accentueras av att det är ägaren, i fullmäktige, som väljer styrelseledamöter. Ledamöternas flertal utses indirekt av de politiska partierna, vilket innebär att de får en form av oberoende ställning i förhållande till ägarna. Detta i förening med att övervakningsuppgiften inte är lika viktig och att styrelseledamöterna oftast inte har branschkunskap gör att de i praktiken kan antas inta en roll som allmänna företrädare för kommun- eller landstingsintressen i första hand, styrelseledamöter i aktiebolagens mening i andra hand. Detta är kommunaldemokratiskt väl förenligt med den politiska karaktären hos de kommun- och landstingsägda bolagen, men innebär att styrelseledamöternas roll i bolagsstyrningssystemet avviker från såväl börsnoterade bolag som andra privata bolag.

I kommun- och landstingsägda bolag skall de kommunala ändamålen med verksamheten framgå av bolagsordningen. I det föregående har jag konstaterat att det är relativt enkelt att utvärdera ett bolags verksamhet mot bakgrund av det vinstsyfte som gäller om inte annat reglerats i bolagsordningen enligt 3 kap. 3 § aktiebolagslagen. I de flesta fall är de kommunala ändamålen med bolagsverksamheten mer mångfacetterade. Att ha pluralistiska syften innebär en utmaning för bolagsstyrelsen och företagsledningen och gör att det är svårare att utvärdera om verksamheten i bolaget förvaltas enligt ägarens intentioner.

Ett exempel kan illustrera problematiken – det är vanligt att kommunala bostadsaktiebolag har syften som kan beskrivas på följande sätt:

1. Avkastning på eget kapital i enlighet med reglerna om avkastning från allmännyttan. Avkastningen motsvarar en betalning för kommunens – och indirekt kommunmedborgarnas – risk att tillhandahålla bostäder.
2. Förädling av bostadsbeståndet, såsom nybyggnation, förvärv och försäljning av fastigheter, som ökar det totala beståndets värde, till exempel genom att skapa en mer lätt-skött och värdebeständig fastighetsportfölj.
3. Kommunnytta, det vill säga att tillhandahålla attraktiva bostäder som gör att kommunen kan konkurrera på marknaden för att tillhandahålla bostäder.

¹¹ Sakkunskapen anses vara viktig i bolagsstyrningssystemet i små aktiebolag. Jfr Stattin, Bolagsstyrelser, kön och kvotering, De Lege, 2017, avsnitt 7 med vidare hänvisningar.

4. Bostäder till sådana kommunmedborgare som av olika skäl har svårt att få bostäder på den vanliga bostadsmarknaden.

Dessa fyra tämligen typiska och delvis motstridiga syften kan medföra att bolagsstyrelsen och företagsledningen har svårt att prioritera ägarens ändamål. Det innebär en risk att bolaget antingen blir handlingsförlamat, eftersom det inte kan prioritera, eller börjar agerasjälvständigt, eftersom snart sagt varje åtgärd kan motiveras med något av de olika syftena.¹² Det är jämförelsevis enklare

En ägare som anförtror viss egendom eller verksamhet till ett aktiebolag har ett naturligt intresse av att följa upp verksamheten. När ägaren ger ett aktiebolag flera syften, som ofta är fallet med kommun- och landstingsägda bolag, blir övervakningen svårare än om syftet är enbart att generera avkastning.¹³

¹² Jfr Stattin, Regeringens möjlighet att påverka beslut om försäljning av tillgångar i Vattenfall AB (publ.), Working Paper, 2016:2.

¹³ Stattin, Lekmannarevisorer. Om allmän granskning i kommun- och landstingsägda aktiebolag, FT 2011 s. 141.

3. Regler om uppsiktsplikt

3.1 Inledande anmärkningar

Reglerna om en särskild uppsiktsplikt över kommun- och landstingsägda bolag infördes i numera 6 kap. 9 § KL den 1 januari 2013. De är förenade med en särskild plikt att agera för att säkerställa att de iakttagelser som kommunstyrelsen gör leder till åtgärder i 6 kap. 1a § KL. I sak tillfördes inget nytt i och med att 2 st. infördes – kommunstyrelsen hade redan en kommunalrättslig plikt att utöva uppsikt över all kommunal verksamhet. I den kommunala verksamheten ingick, sedan länge, också den verksamhet som bedrevs i kommun- och landstingsägda bolag.

Den särskilda uppsiktsplikten kan ses ur två olika perspektiv. För det första har kommun- och landstingsägda bolag under lång tid varit omdiskuterade i den allmänna debatten.¹⁴ Av och till hade hörts röster om att den verksamhet som bedrevs i kommun- och landstingsägda bolag borde bli föremål för ytterligare uppföljning.¹⁵ För det andra sammanföll diskussionen om uppsikt över kommun- och landstingsägda bolag med diskussionen om huruvida upphandling enligt lag om offentlig upphandling borde ske från sådana bolag eller om bolagen vara att se som egenregiverksamhet.¹⁶ Reglerna har alltså en bakgrund som går utanför den konkreta frågan om hur uppsikt över kommunal ändamålsenlighet och tillämpning av kommunalrättsliga principer i kommun- och landstingsägda bolag borde utformas.

3.2 Uppsiktsplikt över kommun- och landstingsägda bolag

Den nuvarande uppsiktspliktregeln för kommun- och landstingsägda bolag återfinns i 6 kap. 1 § 2 st. KL och har följande lydelse:

¹⁴ Stattin, Kommunal aktiebolagsrätt, s. 21 ff.

¹⁵ Jfr remissvaren. Vissa branschföreträdare ville sanktionera reglerna.

¹⁶ Vidare Stattin, Teckal-kriteriernas kontrollrekvisit -- Förutsättningar för det allmännas anskaffning av varor och tjänster från hel- eller delägda aktiebolag eller ekonomiska föreningar, Working Paper, 2010:7.

”Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget är medlem i.”

I den nya kommunallag som träder i kraft den 1 januari 2018 har regeln motsvarande utformning. Enligt regeln – som alltså egentligen inte tillför något nytt annat än ett krav på offentliggörande av resultatet av kommunstyrelsens uppsiktsplikt¹⁷ – skall kommunstyrelsen ha uppsikt över sådan kommunal verksamhet som överlämnats till vissa juridiska personer och offentligtgrättsliga rättssubjekt. Regeln är tillämplig på sådana aktiebolag som är helägda och delägda kommunala bolag, handelsbolag som är delägda kommunala bolag (ett handelsbolag kan bara vara ett delägt kommunalt bolag, även om alla bolagsmän i sin tur ägs av kommunen), föreningar och stiftelser.

Det skulle undantagsvis kunna tänkas att en kommun eller ett landsting är delägare i eller medlem i en association som inte omfattas av uppräkningsen i 6 kap. 1 § 2 st. KL med hänvisningar. Det innebär emellertid inte att kommunstyrelsen i sådana fall skulle slippa uppsiktsplikten, eftersom 2 st. som konstaterats inte tillför något nytt i sak. Sådan uppsiktsplikt skulle falla in under huvudregeln i 1 st.

3.3 Åtgärder med anledning av uppsiktsplikten

3.3.1 Regleringen

Som komplement till 6 kap. 1 § 2 st. KL finns regler i 9-10 §§ samma kapitel om åtgärder som måste vidtas av kommunstyrelsen med anledning av uppsiktsplikten. I den nya kommunallagen finns motsvarande bestämmelser i 6 kap. 9-10 §§ KL. Av 9 § framgår att styrelsen skall sammanfatta resultatet av sin uppsikt i årliga beslut:

”Styrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 3 kap. 2 § pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.”

Det finns anledning att notera att styrelsens beslut skall avse ”varje [...] aktiebolag”. Det är alltså inte förenligt med lagen att fatta beslut för alla kommun- eller landstingsägda bolag tillsammans, fatta beslut för kommunala bolagskoncerner eller liknande. Genom hänvisningen till

¹⁷ HFD dom den 22 maj 2018 i mål nr 6335-16, s. 5: ”Det som skiljer den löpande uppsikten från den förstärkta är alltså att den senare innehåller ett krav på redovisning och därmed ger möjligheter till rättslig prövning av kommunstyrelsens beslut.”

10 kap. 4 § KL framgår vidare att styrelsen skall fatta beslut för såväl direkt som indirekt helägda bolag, som för delägda bolag.

Det heter vidare i 6 kap. 10 § KL:

”Styrelsen ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i 10 kap. 3-5 §§ är uppfyllda i fråga om sådana aktiebolag som avses i dessa bestämmelser.”

Av 9 § följer dels att styrelsen i årliga beslut skall sammanfatta sina iakttagelser från uppsikten över hel- och delägda kommun- och landstingsägda bolag (dock inte handelsbolag eller andra associationer), dels att styrelsen skall föreslå fullmäktige de åtgärder som föranleds av uppsikten. Medan 9 § innehåller nya regler i sak, kan 10 § närmast ses som ett förtydligande av en skyldighet som styrelsen redan haft, det vill säga att vidta de åtgärder som styrelsens utövande av uppsiktsplikt föranleder, utan att avvakta den årliga sammanställningen enligt 9 §. Paragraferna är därmed delvis överlappande. Även 10 § är tillämplig på hel- och delägda kommun- och landstingsägda aktiebolag, även om den lagtekniska utformningen skiljer sig åt mellan paragraferna. Däremot skiljer sig 9 § och 10 § såtillvida att den senare regeln inte innehåller något krav på att överklagbara beslut fattas. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen är det överklagbara beslutet kommunstyrelsens övergripande beslut om det enskilda bolaget. Högsta förvaltningsdomstolen har beträffande vad som är överklagbart anfört:

”När det gäller omfattningen av en laglighetsprövning i en situation av nu aktuellt slag framgår det varken av lagtexten eller av förarbetena att föremålet för domstolens prövning skulle kunna vara något annat beslut än kommunstyrelsens beslut om verksamheten som helhet. Detta innebär att en laglighetsprövning inte innefattar frågan om av bolaget fattade beslut eller specifika affärshändelser har varit kompetensliga eller inte.”¹⁸

Reglerna i 9-10 §§ är inte direkt tillämpliga på andra associationer än aktiebolag, vilket har motiverats med att de flesta kommunala företag ändå är sådana. Som noterats i det föregående torde kommunstyrelsen ändå ha att utöva uppsikt över andra juridiska personer enligt den generella uppsiktspliktregeln i 6 kap. 1 § 1 st. KL och därmed att vidta sådana åtgärder som uppsikten föranleder. 9-10 §§ skall alltså inte tolkas så att de utesluter plikt att vidta åtgärder avseende andra associationsformer än aktiebolag.

3.3.2 Kommunalt ändamål och kommunal kompetens

Uppsiktsplikten skall utövas avseende hur de för ett kommun- och landstingsägda bolag gällande kommunala ändamålen följts och hur de kommunalrättsliga principerna om kommunal kompetens tillämpats i verksamheten. En kommun eller ett landsting skall enligt 10 kap. 3 § 1-2 pp. KL i samband med att vården av en kommunal angelägenhet överlämnas till ett kommun- och landstingsägda bolag ”fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten” och

¹⁸ HFD dom den 22 maj 2018 i mål nr 6335-16, s. 6.

”se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen”. Det innebär att såväl det kommunala ändamålet med verksamheten som de kommunalrättsliga principerna skall införas i bolagsordningen. Genom införande i bolagsordningen blir ändamålet respektive principerna bolagsrättsligt giltiga och bindande för bolagsorganen.¹⁹

När det kommunala ändamålet diskuteras är det viktigt att hålla i minnet att ändamålet kan ses från två håll. Ur kommunens eller landstingets perspektiv torde ändamålet främst framstå som den verksamhet bolaget skall bedriva begränsad genom de kommunalrättsliga principerna så att bolaget, till exempel, inte skall vara vinstdrivande. Kommunalrätten ställer i vart fall i princip – en annan sak är om det i praktiken blir så – ett relativt högt krav på precision i bestämningen av det kommunala ändamålet, så att det inte skall vara möjligt att bedriva annan än avsedd verksamhet. Vilken precisionsgrad som skall eftersträvas kan inte utläsas ur förarbetena, utom det relativt meningslösa uttalandet att

”[d]et är inte godtagbart med en allmänt hållen formulering som den i rent privata sammanhang vanliga avslutande meningen att ett bolag skall ’idka annan i samband därmed stående rörelse’.”²⁰

Rättsfallet RÅ84 2:25 brukar anföras som exempel på behovet att precisera verksamhetsföremålet. Fallet gäller emellertid i första hand precisionen i ett fullmäktigebeslut att överlämna näringslivsfrämjande verksamhet till ett kommunägt bolag. I referatet sägs i detta sammanhang inget om det kommunägda bolagets bolagsordning, så jag har svårt att se att man kan hämta annat stöd från Regeringsrättens resonemang än att det är viktigt att precisera de kommunala uppgifter som överlämnas till ett annat rättssubjekt för att undvika risk för kompetensöverskridanden. De slutsatser som kan dras av fallet torde innefattas i kammarrättens dom:

”I det uppdrag fullmäktige lämnat bolaget har inte närmare angivits vad som avses med allmänt näringslivsfrämjande åtgärder. Uppdragets omfattning har därigenom blivit obestämt. En viss precisering av uppdraget får anses ligga i att åtgärderna skall falla inom ramen för den kommunala kompetensen. En sådan precisering framstår dock som otillräcklig med hänsyn till att uppkommande kompetensfrågor kan antas i många fall bli svårbedömbara. Eftersom det är bolaget som i första hand har att ta ställning i dessa frågor är risken för kompetensöverskridanden vid verksamhetens utövande påtaglig.”

Bolagsrättsligt är det kommunala ändamålet närmast att uppfatta som bolagets syfte och verksamhetsföremål. Som framgått i det föregående har ett aktiebolag vinstsyfte enligt 3 kap. 3 § aktiebolagslagen, om inte något annat bestäms i bolagsordningen. Syftesregleringen komplieras av att den också måste omfatta hur man skall förfara med behållna medel vid bolagets upplösning. Verksamhetsföremålet skall bestämmas till sin art i bolagsordningen, till exempel ”uthyrning av bostäder”. Det är vanligt att verksamhetsföremålet i bolagsordningar innehåller att

¹⁹ Stattin, *Bolagsordning i kommun- och landstingsägda bolag*, FT 2010 s. 303.

²⁰ Prop. 1990/91:117, s. 162.

viss verksamhet och ”därmed förenlig verksamhet” skall bedrivas, sådana skrivningar används för att skapa viss flexibilitet, men är åtminstone enligt äldre praxis tveksamma ur kommunalrättslig aspekt.²¹

Bolagsordningens syfte och verksamhetsföremål skall tolkas enligt särskilda tolkningsprinciper.²² Dessa kan sammanfattas med att tekniska och ekonomiska landvinningar får beaktas och att den praxis som utvecklats i bolaget skall tillmätas betydelse. Det senare innebär att en verksamhet som i och för sig inte omfattas av bolagsordningens bestämmelser, ändå kan anses kompetensenlig om den i praktiken utförts under en tid.

Högsta domstolen uttalade i NJA 1987 s. 394 att verksamhetsföremålet i en förening skulle tolkas så som föreningen faktiskt tillämpat det. Rättsfallet anses tillämpligt också på andra associationstyper.

När det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna prövas av styrelsen måste alltså den associationsrättsliga tillämpningen beaktas. Det innebär till exempel att det kan finnas anledning att framställa till fullmäktige om precisering av ett kommun- och landstingsägda bolags bolagsordning eftersom verksamheten i praktiken kommit att få en annan omfattning i någon del än vad fullmäktige förutsett vid bolagsbildningen.

3.3.3 Årliga beslut och initiativ

Kommunstyrelsen skall årligen sammanfatta sina iakttagelser av uppsikten över kommun- och landstingsägda bolag i ett beslut. Beslutet skall överlämnas till fullmäktige med i förekommande fall förslag till åtgärder. Det framgår inte av lagtexten när beslutet skall lämnas över, men det anges att en lämplig tidpunkt kan vara i samband med att den kommunala årsredovisningen lämnas.²³

I sitt beslut skall styrelsen ta ställning till om det kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna följts i bolagens verksamhet. Styrelsens skyldighet föranleder en prövning i sak för de enskilda bolagen. Frågan om prövningens omfattning har blivit föremål för behandling i ett kommunalbesvärsmål, där Kammarrätten i Göteborg uttalade bland annat det följande:

”Av [numera 6 kap. 9] § KL framgår att kommunstyrelsen i årliga beslut för varje helägt kommunalt bolag ska pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner att så inte är fallet, ska den lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder. Sådana beslut av kommunstyrelsen kan bli föremål för laglighetsprövning enligt KL. Den prövningen, om klaganden anfört sådana grunder, ska även innefatta en prövning av om det kommunala

²¹ Se vidare RÅ 1963 I 193, RÅ 1965 I 70, RÅ 1967 K 1471 och RÅ 1974 A 1722.

²² Stattin, Företagsstyrning, s. 148 ff.

²³ Av praxisgenomgången tycks det som om de flesta kommuner och landsting valt att följa denna ordning beträffande när rapportering sker till fullmäktige.

bolagets verksamhet är förenlig med det fastställda kommunala ändamålet eller de kommunala befogenheterna [...]”²⁴

Det är intressant att notera att domstolen – helt enligt lagtexten – fokuserar på det fastställda kommunala ändamålet och inte hur det kommit till uttryck i bolagsordningen. Kommunstyrelsens prövning skall alltså avse det ändamål som fullmäktige preciserade i samband med att vården av en kommunal angelägenhet överlämnades, inte det uttryck det senare fått. Den prövning som skall göras är alltså kommunalrättslig – inte aktiebolagsrättslig. Det innebär att sedvanliga tolkningsprinciper för tolkning av bolagsordning, ägardirektiv och liknande aktiebolagsrättsliga handlingar får mindre intresse, än vad fullmäktige uttryckt om det kommunala ändamålet med verksamheten.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställde den 22 maj 2018 det kammarrättens domslut. Högsta förvaltningsdomstolen anförde beträffande prövningens omfattning:

”Kommunstyrelsens uppsiktsskyldighet över de kommunala företagen är, liksom över all annan kommunal verksamhet, övergripande (prop. 1990/91:117 s. 90 och 195 f.). Av detta följer, enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening, att kommunstyrelsen inte är skyldig att granska samtliga enskilda affärshändelser som har förekommit under kalenderåret i fråga. Granskningen ska dock vara tillräckligt omfattande för att möjliggöra en bedömning av om verksamheten som helhet har haft en sådan inriktning och bedrivits på ett sådant sätt att den varit kompetensenlig. Hur granskningen ska ske och vilket underlag som krävs får bedömas utifrån förhållandena i det enskilda fallet med hänsyn till omfattningen av och komplexiteten i den verksamhet som bedrivits.”²⁵

Om det kommunala ändamålet anses vara för vagt uttryckt eller av andra skäl behöver preciseras torde det åligga styrelsen i kommunen eller landstinget att ta initiativ för att ändra i de bolagsrättsliga styrdokumenterna (en motsvarande skyldighet för *bolagsstyrelsen* i ett kommun- eller landstingsägt bolag kan i och för sig finnas på aktiebolagsrättslig grund). Här kan två olika situationer särskiljas. Om vagheten inte innebär att det finns risk för kommunalt kompetensöverträdande²⁶ torde det räcka med att kommunen eller landstinget preciserar den verksamhet som bolaget skall ägna sig åt genom ett ägardirektiv, som blir bindande om det beslutas på bolagsstämma enligt 8 kap. 41 § 2 st. aktiebolagslagen. Den situationen skulle kunna uppkomma om den verksamhet som bolaget inte skall bedriva i och för sig är kompetensenlig. Om, däremot, det finns risk för kommunalt kompetensöverskridande torde styrelsen behöva ta initiativ till att ändra bolagsordningen.

På motsvarande sätt torde styrelsen ha att pröva verksamheten vid varje prövningstillfälle mot de kommunalrättsliga befogenheterna, det vill säga om bolaget oavsett vad bolagsordningen innehåller efterlever till exempel principer om lokalisering av verksamheten,

²⁴ KammR i Göteborg dom den 21 dec. 2016 i mål nr 5923-15, s. 2 f.

²⁵ HFD dom den 22 maj 2018 i mål nr 6335-16, s. 6.

²⁶ Jfr Stattin, Stattin, *Bolagsordning i kommun- och landstingsägda bolag*, FT 2010 s. 303, avsnitt 4.3 för en diskussion av praxis.

självkostnad (i den mån den inte är specialreglerad i lagstiftning som gäller för verksamheten) eller andra kommunalrättsliga principer.

En fråga där förarbetena inte lämnar någon upplysning är vilket underlag kommunstyrelsen skall ha för sin prövning. Styrelsen måste inledningsvis ha ett underlag mot vilket prövningen skall ske. Detta är fullmäktiges beslut om det kommunala ändamålet och de kommunalrättsliga principer som anger de kommunala befogenheterna. Mot detta underlag skall bolagets verksamhet prövas. Verksamheten kan beskrivas som faktiskt handlande, det vill säga de åtgärder av olika slag som bolaget vidtagit. Upplysningar om bolagets åtgärder torde kunna fås från bolagets periodiska informationsgivning, till exempel kvartalsrapporter, årsredovisning och i förekommande fall bolagsstyrningsrapport, samt de beslut som fattats i bolaget. Bolagets styrelsebeslut skall enligt aktiebolagslagen antecknas i protokoll. Till styrelsen brukar också viktigare beslut som fattats av verkställande direktören anmälas, vilket leder till att de protokolleras. Som utgångspunkt är det svårt att se att kommunstyrelsen skulle ha någon skyldighet att granska åtgärder som vidtagits av andra än bolagsorgan (i lagtexten framgår att det är bolagets tillämpning av kompetensreglerna som skall granskas, vilket gör att det är nära tillhands att utgå från att det är organhandlande – det vill säga beslut fattade i bolagsstyrelsen eller av verkställande direktör – som avses), om det inte finns särskilda indikationer på att sådant handlande av annan än organledamot skulle vara särskilt viktigt. Om organen delegerat beslutsbefogenheter kan det emellertid också bli aktuellt att granska dels delegationen i sig, dels de beslut som fattats av delegaten. Sådana delegationsbeslut torde typiskt sett vara dokumenterade i protokoll, delegationsordning eller liknande handlingar. Det torde i linje med det förda resonemanget vara tillräckligt om delegerade beslut som utan delegation skulle ha fattats i bolagsledningen granskas. Utökad granskningsplikt torde vidare rent generellt uppkomma om det finns indikationer, till exempel genom vidtagna granskningsåtgärder, på att något i bolagets verksamhet gått fel.

Som framgått i det föregående har kommunstyrelsen också att ta ställning till om de gällande styrdokumentet för bolaget fortfarande är adekvata.

Mot denna bakgrund drar jag slutsatsen att granskningsunderlaget borde omfatta:

- Periodisk informationsgivning.
- Beslut av bolagsstyrelse och verkställande direktör.
- Styrdokument, som bolagsordning och ägardirektiv.

Parallellt med kommunstyrelsens utövande av uppsikt företar kommun- och landstingsägda bolags lekmannarevisorer granskning av ändamålsenligheten i bolagens verksamhet.²⁷ Jag avser diskutera lekmannarevisorerens roll särskilt,²⁸ men det kan redan nu sägas att jag inte ser något

²⁷ Stattin, *Lekmannarevisorer. Om allmän granskning i kommun- och landstingsägda aktiebolag*, FT 2011 s. 141 för vidare diskussion.

²⁸ Avsn. 5.

hinder mot att lekmannarevisorerna i och för sig *bidrar* till kommunstyrelsens utövande av uppsikt, även om de inte kan *utöva* uppsikten.

3.3.4 Andra initiativ

Som framgått skall kommunstyrelsen enligt 10 § ta de andra initiativ som den löpande uppsikten föranleder. 10 § kan betraktas som enbart ett förtydligande av styrelsens redan gällande uppsiktsplikt med åtföljande initiativskyldighet. Enligt min uppfattning har 9 § och 10 § delvis överlappande tillämpningsområden. I det praktiska rättslivet har de uppfattas som parallellt tillämpliga, så att 9 § bara gäller åtgärder till följd av det årliga beslutet och 10 § bara gäller åtgärder som föranleds av den löpande uppsiktsplikten. I stället vill jag se reglerna som kommunicerande kärn, där en åtgärd enligt 10 § under löpande år mycket väl kan flyta in i det årliga beslutet och kanske också föranleda åtgärder enligt 9 §.

Det finns anledning att understryka att det många gånger torde vara i den löpande uppsikten som styrelsen i praktiken kan påverka bolagets verksamhet. Det torde helt enkelt vara effektivare att korrigera felaktigheter i nära anslutning till att de uppkommer än att fatta beslut om korrigerande i efterhand utifrån en årlig sammanställning. Den löpande uppsikten, som är jämförelsevis etablerad i kommunalrätten, faller emellertid utanför syftet med denna utredning.

4. Uppsiktsplikt i praktiken

4.1 Inledande anmärkningar

Inför denna skrift har en sammanställning av hur uppsiktsreglerna tillämpas i praktiken framställts. Studien är inte en statistisk studie, utan bygger på ett urval av kommuner och landsting. Urvalet har gjorts utifrån en bedömning av att de aktuella kommunerna och landstingen tillhör dem som arbetat mer med bolagsstyrningsfrågor. Syftet med studien är att få exempel på hur uppsiktspliktsreglerna har tillämpas som kan utgöra en grund för den vidare diskussionen.

Praxisstudien bygger på underlag från 12 kommuner och landsting. Kommunerna och landstingen har tillfrågats om

- vilket regelunderlag som styr tillämpningen av uppsiktsplikten i kommunen eller landstinget,
- vilka organ – både i kommunen eller landstinget och i bolagskoncern och bolag – som har uppgifter kring utförandet av uppsiktsplikten, till exempel avseende genomförande eller sammanställande av underlag, samt
- hur styrelsen och fullmäktige hanterar underlaget för genomförande av uppsikten, såsom underhandsrapporter och styrelsens redogörelse.

En anonymiserad sammanställning av resultatet återfinns som bilaga till denna skrift.

Utöver praxisstudien har ett urval granskningar av hur kommuner och landsting arbetar med uppsiktspliktsfrågor som gjorts av revisionsbyråer beaktats.

4.2 Regelverk

Två kommuner finns vad jag uppfattar som generella riktlinjer för uppsiktsplikten som är inordnade i kommunens företagspolicy eller bolagsstyrningspolicy.

I sex kommuner finns särskilda regler om uppsiktsplikten i form av till exempel en tjänsteskrivelse, särskilda riktlinjer för verksamhetsstyrning- och kontroll, interna handböcker och liknande. Dessa riktlinjer skiljer sig typiskt sett från de fall då uppsiktsplikten inarbetats i företags-

eller bolagsstyrningspolicyn genom att de är mer kasuistiskt inriktade på uppföljning. Det behöver inte innebära att de fungerar dåligt, men kan innebära att den utökade uppsiktsplikten så att säga faller lite vid sidan om den övriga bolagsstyrningen i kommunen. Det kan notera att lagstiftningen inte ställer något krav på att en samordning skall ske.

I fem kommuner finns inga särskilda riktlinjer för hur den utökade uppsikten skall bedrivas. Inte heller detta kan kritiseras utifrån lagstiftningens utformning, men man kan dra slutsatsen att det innebär att den utökade uppsiktsplikten blir sidoordnad mot övriga bolagsstyrningsåtgärder.

4.3 Organ och ansvarsområden

I samtliga kommuner har kommunstyrelsen och fullmäktige de roller som lagen förutsätter. I de kommuner som har bolagsrättsliga koncerner har moderbolagets styrelse ofta rollen av insamlare av information och, troligen, också handläggare av den tillsammans med relevanta stabsfunktioner på kommunledningskansliet. Det framgår inte av alla svar, men det tycks som om det är den centrala kanslifunktionen som sammanställer underlag till kommunstyrelsen, eventuellt med en extra beredning i form av ett ägar- eller arbetsutskott.

Dotterbolagens styrelser har självfallet en roll när kommunstyrelsen skall fullgöra sin uppsiktsplikt. Två huvudsakliga lösningar kan iaktas, antingen att dotterbolaget sammanställer information som ändå skulle sammanställas, till exempel årsredovisning, och lämnar över den till kommunen, eller att dotterbolagen tar fram ett särskilt underlag för uppsiktspliktens fullgörande. I det senare fallet verkar det vanligt att huvuddokumentet är en bolagsstyrningsrapport.

Det framgår inte klart, men om man värderar vilken information dotterbolaget lämnar kan det röra sig om information som är relevant för prövningen av hur dotterbolaget följer det kommunala ändamålet som det kommer till uttryck i bolagsordning och ägardirektiv, inte så som det kom till uttryck i fullmäktiges beslut om kommunalt ändamål. I praktiken bör detta inte föranleda stora problem, men det finns ändå anledning att vara observant på vilken följsamhet mot mål som mäts i den information som lämnas.

Lekmannarevisorernas granskningsrapport tillmäts uttryckligen betydelse i ungefär två tredjedelar av kommunerna. Detta säger emellertid inte att den inte skulle få betydelse om den innehöll relevant kritik också i andra fall. I samtliga de aktuella fallen kan konstateras att granskningsrapporten tillmäts betydelse, inte att lekmannarevisorerna har fått särskilda uppgifter med anledning av uppsiktsplikten.

Det tycks i allmänhet som om underlaget för uppsikten är vad som skulle kunna sägas vara ”passiv informationsinhämtning”, det vill säga att ändamålsenligheten och förenligheten med kommunalrättsliga principer bedöms av kommunstyrelsen utifrån information som lämnas över till styrelsen och bereds i centrala kommunfunktioner. Generellt tycks det inte som om uppsikt

utövas i form av uppsökande granskning med olika granskningstemata. Det kan jämföras med att såväl revision som allmän granskning förväntas läggas upp med beaktande av väsentlighet och risk vid varje aktuellt tillfälle.

4.4 Beslutsfattande

I den övervägande andelen av kommuner och landsting tar styrelsen beslut enligt 3 kap. 9 § och överlämnar ärendet för information till fullmäktige. Genom att förfara på så sätt har lagens intentioner uppfyllts, det vill säga det finns ett överklagbart beslut och fullmäktige har fått information. I ett fall i det empiriska underlaget har styrelsen överlämnat ärendet till beslut i fullmäktige – det framgår inte att det skulle vara ett ärende som fordrar åtgärd från fullmäktige, utan framstår som ett godkännandebeslut av styrelsens beslut. I ett fall hade ännu inga beslut tagits.

För att lagens intentioner skall uppfyllas om det finns anledning att agera krävs att styrelsen överlämnar ett förslag till åtgärder till fullmäktige. I sådana fall måste naturligtvis fullmäktige agera genom att fatta beslut av en eller annan art. Det torde emellertid också vara möjligt att om åtgärden ligger inom styrelsens kompetensområde, styrelsen själv fattar beslut och lämnar information till fullmäktige.

4.5 Extern granskning av uppsiktsplikten

Av det empiriska underlaget framgår inte om utövandet av uppsiktsplikten blir föremål för extern kvalitetssäkring. Genom att söka på sökorden ”uppsiktsplikt” och ”bolag” på internet är det emellertid lätt att hitta en stor mängd rapporter från olika revisionsbyråer som behandlar hur uppsiktsplikten utövas i olika kommuner och landsting. De rapporter som kan hittas på så sätt synes närmast undantagslöst ha tagits fram på uppdrag av kommuners och landstings förtroendevalda revisorer. Det innebär indirekt en form av kvalitetssäkring av utövandet av uppsiktsplikten, men inte att kommuner och landsting anlitar externt biträde för utövandet. I flera externa granskningar – som typiskt sett genomförs av revisionsbolag – får kommuner kritik. Kritiken kan sammanfattas med ett citat ur en extern granskningsrapport:

”Vi bedömer att kommunstyrelsen endast delvis har en ändamålsenlig uppsiktsplikt över sina bolag. Detta grundar vi på att i ägardirektivet framgår hur kommunikation och dialog ska ske mellan kommunstyrelsen och respektive bolag. Under åren 2015 och 2016 har inte kommunikationen och dialogen skett enligt ägardirektiven, exempelvis har inte två årliga träffar mellan kommunstyrelsen och bolagsledningen ägt rum. Spårbarheten i

kommunstyrelsens protokoll över hur uppsiktsplikten har bedrivits saknas till stor del, exempelvis ska verksamhetsplan vara kommunstyrelsen tillhanda samt bolagets budget kommuniceras med kommunstyrelsen i samband med styrelsens sista sammanträde inför varje nytt räkenskapsår.

Kommunstyrelsen har, enligt kommunallagen, prövat om verksamheten som bolagen bedrivit under förgående år (2015) varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Vi bedömer att det saknas underlag och vad som ligger till grund för prövningen. Samtliga bolag har prövats och noterats i samma uppsats.

Respektive helägt bolag, förutom [ett av dem], delger kommunstyrelsen sina styrelseprotokoll med tillhörande handlingar. Informationen redovisas under meddelande på kommunstyrelsens sammanträde. Någon förklaring till att [det aktuella bolagets] protokoll inte delges kommunstyrelsen ges inte.

Det är viktigt att beakta att hela kommunstyrelsen är ansvarig för uppsiktsplikten. Det är därför viktigt att kommunstyrelsens arbetsutskott tillser att den information som lämnas på arbetsutskottet även kommer övriga ledamöter i kommunstyrelsen till del.”

Kritiken är tämligen typisk för den kritik som riktas mot vissa kommuner för att inte ha en ändamålsenlig uppsikt över kommunala bolag. Att märka är att temat i kritiken är att det är svårt att följa vilka åtgärder som vidtagits, eller om de åtgärder som enligt interna regler borde vidtagits faktiskt genomförts, och att det är svårt att i efterhand klargöra på vilket underlag kommunstyrelsen baserat sitt ställningstagande. Det innebär emellertid inte att det i kommunallagens mening skulle saknas ändamålsenlig uppsikt, utan att det i revisionell mening är svårt att följa hur uppsikten utövats. Ett konkret exempel som lett till kritik är att det inte av kommunstyrelsens beslutsunderlag framgår i vilken utsträckning följsamheten mot olika kommunala direktiv och policier, såsom bolagsordningar, ägardirektiv och företagspolicy granskats.

I flera av de externa granskningarna av utövandet av uppsiktsplikten poängteras att detta bör vara en angelägenhet för hela kommunstyrelsen. Det är alltså utifrån denna ståndpunkt inte tillräckligt om uppsikten utövas genom dialog med kommunstyrelsens presidium eller genom att presidiet får del av handlingar från bolagen. Kommunen eller landstinget måste tillse – och ledamöterna måste begära – att hela kommunstyrelsen får del av granskningsunderlaget.

Som anmärkts i det föregående finns en viss tendens att kommunstyrelsen i första hand utövar uppsikt över ett kommunalt holdingbolag, och låter holdingbolaget utöva uppsikt över de kommunala dotterbolagen. Ett sådant förfarande är inte förenligt med 6 kap. KL. Det torde emellertid inte finnas något som hindrar att kommunen låter ett holdingbolag samla in handlingar och göra egna bedömningar som styrelsen i kommunen eller landstinget sedan kan använda för sitt självständiga, utövande av uppsiktsplikten.

Kommuner som tydligt dokumenterat utövandet av uppsiktsplikten, följt upp följsamheten mot styrdokument och policier, tillsett att hela kommunstyrelsen får del av beslutsunderlaget, rapporterat särskilt om resultatet avseende de olika direkt och indirekt ägda bolagen och som upprättat en plan, till exempel i form av en årscykel, för utövandet av uppsiktsplikten har i allmänhet ansetts ha en ändamålsenlig uppsiktsmodell.

Det framstår av det underlag jag haft tillgång till inte som om kommuner eller landsting i någon större utsträckning låter någon extern aktör ta fram hela underlaget för uppsikten.

4.7 Några slutsatser angående praxis

Generellt kan slutsatsen dras att kommuner och landsting lojalt verkar för att lagstiftningen intentioner uppfylls. Eftersom lagstiftningen är relativt ny, är det inte förvånande att utformningen av regler och handläggning kommer att skifta mellan olika kommuner och landsting. Likaså generellt tycks det som om två ambitionsnivåer kan skönjas i det empiriska materialet:

- Det befintliga underlaget i form av periodisk rapportering från bolagen, styrdokument och lekmannarevisorernas granskningsrapporter används.
- Särskild information tas fram i anslutning till en bolagsstyrningsrapport eller annat dokument upprättas och utgör grund för utförande av uppsiktsplikten.

Vilken ambitionsnivå som väljs är inte direkt avhängig av hur kommunen eller landstinget valt att se på regelunderlaget för uppsiktsplikten, men en tendens att mer ambitiöst utförande av uppsiktsplikten föranleder utförligare regler om informationsspridning kan iakttas.

I det följande kommer jag att utveckla några synpunkter på hur uppsiktsplikten kan utföras mot bakgrund av den tidigare rättsutredningen och det här redovisade empiriska underlaget. Det finns redan nu anledning att slå fast att det inte är något självändamål med utförliga regler kring uppsiktsplikten, utan att det är bolagskoncernens omfattning och utformning som bör vara avgörande. Avgörande för kvaliteten avseende utövande av uppsiktsplikt är alltså inte formella regler om uppsiktens genomförande, utan hur den utförs i praktiken. Särskilda regler som inte fyller någon reell funktion behöver alltså inte – och bör sannolikt inte heller – införas.

5. Lekmannarevisorernas roll

Lekmannarevisorernas funktion i allmänhet har diskuterats utförligt tidigare,²⁹ så det finns inte anledning att göra mer än korta kommentarer i detta sammanhang.

Lekmannarevisorer är ett bolagsorgan som styrs av bestämmelser i 10 kap. aktiebolagslagen. Enligt lagen skall de utföra ”allmän granskning” som skall svara på om verksamheten i ett aktiebolag skötts på ett ändamålsenligt sätt. Lekmannarevisorn skall i sin granskning iakttä ”god sed på detta område”.

Bolagsstämman är lekmannarevisorernas huvudman, och kan i begränsad omfattning lämna anvisningar om hur granskningen skall utföras som lekmannarevisorerna har att följa i den mån de inte strider mot lag, bolagsordning eller god sed. Prövningen av om en anvisning skall följas åligger den enskilde lekmannarevisorn.

Utifrån aktiebolagsrättsliga ståndpunkter är det helt okontroversiellt att anvisa lekmannarevisorer att medverka i uppsiktsplikten genom att lämna anvisningar på bolagsstämman. Lekmannarevisorn skall då pröva i vilken utsträckning han eller hon kan medverka utan att oberoendet påverkas eller det på någon annan grund skulle strida mot lekmannarevisorns uppdrag enligt lagen. Prövningen omfattar två moment, för det första om anvisningen är förenlig med lag, bolagsordning och god sed för lekmannarevisorer, för det andra om jäv för lekmannarevisorn kan uppkomma enligt 10 kap. 10 § aktiebolagslagen.

I teorin kan det tyckas att det finns ett så kallat *självgranskningshot* när om lekmannarevisorer anvisas att lämna upplysningar eller på annat sätt delta i styrelsens granskning av kommun- eller landstingsägda bolag.³⁰ Självgranskningshotet skulle bestå i att lekmannarevisorn granskar ändamålsenligheten i ett aktiebolag, sedan medverkar i styrelsens granskning av bolaget och slutligen granskar styrelsens förvaltning av kommunens eller landstingets angelägenheter, däribland styrelsens uppsikt över bolagens verksamhet. Så länge lekmannarevisorn enbart genomför eller deltar i olika granskningsåtgärder blir det emellertid inte fråga om en egentlig självgranskning på samma sätt som om lekmannarevisorns till exempel biträder vid bolagets bokföring. Lekmannarevisorn kommer med andra ord inte att granska egna aktiva förvaltningsåtgärder, utan enbart delta i granskningsåtgärder på olika nivå i en kommunal koncern. Så länge lekmannarevisorn inte får i uppgift att genomföra aktiva åtgärder vid sidan av granskningen

²⁹ *Lekmannarevisorer. Om allmän granskning i kommun- och landstingsägda aktiebolag*, FT 2011 s. 141 och Kommunal aktiebolagsrätt, delkap. 10.4. Kommunal revision i allmänhet behandlas av Olle Lundin i avhandlingen *Kommunal revision* (1999).

³⁰ Jfr Diamant, *Revisors oberoende* (2004).

torde alltså inget självgranskningshot uppkomma. I praktiken torde lekmannarevisorn vara förhindrad att vidta andra aktiva åtgärder, eftersom lekmannarevisorn inte har bolagsrättslig kompetens att genomföra något sådant. Det innebär heller inget självgranskningshot om lekmannarevisorn får särskilda granskningsuppgifter som skall utföras i bolaget, till exempel för att ligga till grund för granskning av ändamålsenlighet som utförs av moderbolag eller styrelse i kommunen eller landstinget.³¹ I 10 kap. 18 § 3 st. aktiebolagslagen finns en särskild bestämmelse om lekmannarevisorns upplysningsplikt ibland annat kommun- och landstingsägda bolag:

”Lekmannarevisorn i ett aktiebolag som omfattas av 2 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är även skyldig att på begäran lämna upplysningar om bolagets angelägenheter till de förtroendevalda revisorerna i kommunen, landstinget eller i sådana kommunalförbund som kommunen eller landstinget ingår i.”

Lekmannarevisorn har alltså redan en skyldighet att medverka i den kommunala granskningen av bolagsverksamheten på aktiebolagsrättslig grund. Kommunalrättsligt finns till detta ett krav på personalunion mellan de förtroendevalda revisorerna i kommunen eller landstinget och lekmannarevisorererna.

Jäv gäller vidare för en kommunal revisor enligt 6 kap. 28 § KL efter hänvisning från 12 kap. 14 § samma lag. I första hand är det jävsgrunderna i 6 kap. 28 § 2 och 5 pp. KL som kan aktualiseras för en revisor. Emellertid finns en specialbestämmelse om kommun- och landstingsägda bolag i 6 kap. 31 § KL (till vilken 12 kap. 14 § inte hänvisar, men eftersom regeln är en bestämning till 6 kap. 28 § är det rimligt att anta att den ändå skall tillämpas). 31 § lyder i relevanta avseenden:

”Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller landstinget äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller landstinget utser minst hälften av styrelseledamöterna, skall jäv enligt 28 § 2 eller 5 inte anses föreligga enbart på grund av att den som handlägger ärendet är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit.”

Regeln är inte direkt skriven för revisorer, även om de sannolikt kan anses innefattade i lokutionen ”på något annat sätt är knuten dit”. Hur som helst tycks ändamålen med regeln vara att begränsa de kommunala jävsbestämmelsernas tillämpningsområde i situationer när någon har uppgifter dels i bolag, dels i den kommunala organisationen.³²

Slutsatsen av diskussionen är att lekmannarevisorererna kan få kompletterande granskningsuppgifter som är kopplade till uppsiktsplikten. Det skulle till exempel kunna ske i form av frågor som lekmannarevisorn skall undersöka i sin granskning. Sådana uppgifter skall rapporteras av lekmannarevisorn i hans eller hennes granskningsrapport – det föreligger alltså ingen rätt att

³¹ Jfr 10 kap. 4 § aktiebolagslagen.

³² Se vidare Lundin, Kommunal revision, 182 ff. och 271 ff.

löpande rapportera iakttagelser till kommunstyrelsen utan att det utfärdats särskilda instruktioner om detta från bolagsstämman enligt 10 kap. 4 § aktiebolagslagen.

Eftersom lekmannarevisorn delvis utför samma granskning som kommunstyrelsen skall göra enligt 6 kap. 1 § 2 st. KL, kan lekmannarevisorns granskningsrapport utan tvekan vara en del av kommunstyrelsens underlag.

6. Några rekommendationer

6.1 Uppsiktsmodeller

Mot bakgrund av diskussionen om uppsiktsplikt och åtgärder föranledda av uppsiktsplikten i det föregående kan några rekommendationer för tillämpningen lämnas. Rekommendationerna lämnas i tabellform, där den första kolumnen klargör vad som – enligt min uppfattning – måste göras, och den andra kolumnen ger exempel på sådant som kan göras i den kommun eller det landsting som har utökade ambitioner beträffande bolagsstyrning.

Det finns anledning att klargöra att "utökade ambitioner" inte nödvändigtvis är eftersträvsvärt. För en kommun eller ett landsting med endast mindre viktig bolagsverksamhet kan det vara väl så effektivt att nöja sig med att säkerställa att lagens krav efterlevs.

	Lagkrav	Möjliga tillägg
Reglering	<ul style="list-style-type: none">• Ingen eller kortfattad reglering vid sidan av lagstiftningen.	<ul style="list-style-type: none">• Underlag som beskriver processen, t.ex. i bolagspolicy.• Underlaget kan ange frågor som skall behandlas.• Se exempel på regleringen av uppsiktsplikt i avsnitt 6.2.
Processer	<ul style="list-style-type: none">• Underlag i form av periodisk rapportering m.m. lämnas av bolag till styrelsen.• Styrelsen tar de initiativ som underlaget föranleder.• Bolagen lämnar fastställt underlag och svarar på frågor.	<ul style="list-style-type: none">• Särskilt underlag, till exempel bolagsstyrningsrapport, framställs i tillägg till t.ex. periodisk rapportering. Det finns en instruktion vad underlaget skall innehålla.• Underlaget dialogiseras med ett särskilt ägarutskott, kansliet, e.dyl. i kommunen.• Lekmannarevisorerna integreras delvis och får särskilda uppgifter.

Underlag	<ul style="list-style-type: none"> • Periodisk rapportering, t.ex. delårsrapporter, årsredovisning. • Protokoll. • Bolagsordning, ägardirektiv, fullmäktiges beslut om kommunalt ändamål. • Lekmannarevisorernas granskningsrapporter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bolagsstyrningsrapport. • Särskilda frågeformulär som underlag för dialog. • Reflektion från bolagen som underlag för dialog.
Beslut	<ul style="list-style-type: none"> • Styrelsen fattar beslut om huruvida ändamål och befogenheter iakttagits (ingen närmare beskrivning ges om det inte behövs). • Beslutet lämnas till fullmäktige. 	<ul style="list-style-type: none"> • Styrelsen fattar beslut och motiverar detta. • Beslutet (motivet) redovisas och används som underlag för ägardialog.
Uppföljning	<ul style="list-style-type: none"> • Vid behov föreslås fullmäktige att fatta beslut. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ägardialog inleds som bl.a. behandlar bolagens mål, verksamhet och hur ägare, styrelse och ledning ser på detta.

Som framkommer är den huvudsakliga skillnaden att de utökade ambitionerna präglas av dels ett mer utförligt och reflekterande underlag, dels att detta används som grund för ägardialog.

6.2 Förslag till struktur avseende innehåll i uppsiktsregler

Utöver innehållet i uppsikten kan det finnas anledning att utifrån de externa granskningar som gjorts av huruvida ändamålsenlig uppgift utövas att lämna förslag på vad som i formell mening behöver regleras i kommunens regelverk för uppsikt över de kommunala bolagen. Avsikten med denna förteckning är att den skall vara exemplifierande – beroende på vilken ambitionsnivå som kommunen väljer kan reglerna om uppsiktsplikt göras mer eller mindre utförliga.

1. Ansvaret för uppsikten.
 - a. Kommunstyrelsens ansvar i dess helhet.
 - b. Eventuellt moderbolags och andra aktörers roller.
2. Underlag för uppsikten.
 - a. Styrdokument och andra handlingar som lämnar upplysning om det kommunala ändamålet, m.m., med bolagsverksamheten, såsom företagspolicy, bolagsordning och ägardirektiv.

- b. Andra kommunala styrinstrument, såsom särskilda uppdrag, budget, kommunala policies.
 - c. Bolagens ekonomiska rapporter.
 - d. Protokoll från bolagsstämma och bolagsstyrelse.
 - e. Löpande information, beslutsunderlag till styrelsen m.m.
 - f. Ärenden som underställs fullmäktige pga. att de är av principiell beskaffenhet eller större vikt.
 - g. Lekmannarevisorernas granskningsrapporter.
3. Dokumentation
- a. Förteckning över vilka handlingar som lämnas över till kommunstyrelsen.
 - b. Kommunstyrelsens beslutsunderlag.
 - c. Protokoll över kommunstyrelsens behandling av ärendet.
 - d. Kommunstyrelsens åtgärder och rapportering med anledning av gjorda iakttagelser.
 - e. Handlingar som överlämnas till kommunfullmäktige.
 - f. Dokumentation av eventuella åtgärder under löpande år.
4. Tidsplan för uppsikten.
5. Uppföljning av uppsikten.
- a. Uppföljningsåtgärder.
 - b. Resultat av uppföljningen.

Bilaga – Praxisstudie

Till den teoretiska studien har gjorts en praxisstudie. Praxisstudien bygger på utformningen av uppsikten hos 13 kommuner, vilka här har anonymiserats. Avsikten har varit att använda underlag från såväl stora som små kommuner för att få en rimlig representativitet i underlaget. En genomgång av slutsatser har presenterats i det föregående.

Kommun	Regelverk/Riktlinjer	Organ	Ansvarsområden	Beslutsfattande
1	<p>Företagspolicy för kommunalt ägda bolag innehållande</p> <ul style="list-style-type: none"> - delegationsordning, - rutin för uppsiktsplikten, innehållande krav på bolagsstyrningsrapport som ska ge underlag till bedömningen - ägardirektivens struktur, - policys och styrdokument 	<ul style="list-style-type: none"> • KFM 	<ul style="list-style-type: none"> - Ärenden enligt 3:16-18 KL - Ärenden som rör kommunkoncernens vision och övergripande mål samt fastställande av principer för ägarstyrningen - Framtagande av ägardirektiv m.m. - Kommunens ägarfunktion gentemot moderbolaget och andra delägda bolag - Uppsiktsplikten av bolagen - Styrelse för moderbolag - Styrelse för dotterbolag - Lekmannarevisor 	<p>Tjänsteskrivelse från arbetsutskottet till KS från 2016 med förslag till beslut om att bolagen föregående år varit förenliga med de kommunala ändamålen och befogenheterna.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
2	<p>Förslag från KS till KFM om beslut att</p> <ul style="list-style-type: none"> - ändring av bolagsordningar för att även innefatta kommunala ändamålet med verksamheten, - ändring av ägardirektiv för att belysa kommunens inflytande genom uppsiktsplikten <p>Förslaget innehåller ad hoc-regler och inga specifika rutiner för uppsiktsplikten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Styrelse för moderbolag • Styrelse för dotterbolag 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Kommunens ägarfunktion gentemot bolagen - Uppsiktsplikten av bolagen - Ge kommunstyrelsen underlag till årliga beslut gällande uppsiktsplikten - Ge lekmannarevisor underlag till granskning - Informera moderbolagets styrelse om bolagets verksamhet genom bolagsstyrningsrapporter 	<p>Beslut från KS från 2016 om att bolagen föregående år varit förenliga med de kommunala ändamålen och befogenheterna.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats

	<ul style="list-style-type: none"> • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Nämnas ej ansvar i förhållande till uppsiktsplikten 	
<p>3 Finns vissa riktlinjer för hur verksamhetscontrolling ska gå till, innefattande uppsiktsplikten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Stadskontoret 	<ul style="list-style-type: none"> - Beslut om hantering av underlaget gällande de kommunala bolagen - Hanterar det underlag som framkommer genom verksamhetscontrolling och beslut - Utför verksamhetscontrolling 	<p>Tjänsteskrivelser från KS till KFM från 2016 med förslag till beslut om att bolagen föregående år varit förenliga med de kommunala ändamålen och befogenheterna.</p> <ul style="list-style-type: none"> - KFM har beslutat i enlighet med förslaget
<p>4 Tjänsteskrivelse från KS med rutiner för hanteringen av uppsiktsplikten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Stadskontoret • Bolagsstyrelse • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Fattar årliga beslut, grundat på rapporter och tjänsteskrivelse - Sammanställer underlag i en tjänsteskrivelse till KS med förslag till beslut - Rapporterar genom årsredovisningarnas förvaltningsberättelse om bolagets efterlevnad av ändamål och befogenheter - Granskningsrapporterna används i vissa fall som underlag till de årliga besluten från KS 	<p>Tjänsteskrivelse från stadskontoret till KS från 2015 med förslag till beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
<p>5 Handbok från kommundirektören med relativt detaljerade rutiner för hur uppsiktsplikten ska hanteras.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslut om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter 	<p>Tjänsteskrivelse från kommunledningskontoret till KS från 2016 med förslag till beslut om att</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Kommunledningskontor • Bolagsstyrelser • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Sammanställer underlag i en tjänsteskrivelse till KS med förslag till beslut - Rapporterar genom årsredovisningarnas förvaltningsberättelse om bolagets efterlevnad av ändamål och befogenheter - Granskningsrapporterna används i vissa fall som underlag till de årliga besluten från KS 	<p>de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
6	Särskilda implementeringsregler finns ej	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Kommunledningskontor • Bolagsstyrelser • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter - Sammanställer underlag i en tjänsteskrivelse till KS med förslag till beslut - Förmedlar information om verksamheterna genom ägardirektiv och årsredovisningar - Granskningsrapporterna tillmäts betydelse vid beslut hos KS 	<p>Tjänsteskrivelse från kommunledningskontoret till KS från 2016 med förslag till beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
7	Fastställd rutin för hanteringen av uppsiktsplikten	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Styrelse för moderbolag • Styrelse för dotterbolag 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter - Rapporterar till KS och kommer med förslag till beslut - Rapporterar om verksamheten till moderbolagets styrelse genom bolagsstyrningsrapporter 	<p>Tjänsteskrivelse från moderbolaget till KS från 2016 med förslag till beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p>

8		<ul style="list-style-type: none"> • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Nämnns ej ansvar i förhållande till uppsiktsplikten 	<ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
9	Särskilda implementeringsregler finns ej	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Arbetsutskottet • Bolagsstyrelser • Lekmannarevisorer 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter - Granskar bolagens verksamheter och kommer med förslag till beslut till KS - Rapporterar årligen till KS om bolagens verksamheter genom bolagsstyrningsrapporter - Granskningen tillmäts betydelse till den del som framkommer av bolagsstyrningsrapporten 	<p>Tjänsteskrivelse från arbetsutskottet till KS från 2016 med förslag till beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - KS beslutade i enlighet med förslaget - Inga uppgifter om att KFM har informerats
10	Särskilda implementeringsregler finns ej	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Styrelse för moderbolag • Styrelse för dotterbolag • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter - Upprättar årsredovisningar som ligger till grund för beslut hos KS - Upprättar årsredovisningar som skickas till moderbolaget och sedan ligger till grund för beslut hos KS - Granskningsrapporterna tillmäts betydelse vid beslutet 	<p>Ännu finns inga beslut</p>
11	Särskilda implementeringsregler finns ej	<ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse 	<ul style="list-style-type: none"> - Tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter. KFM ska informeras 	<p>Tjänsteskrivelse från kommunstyrelseförvaltningen till KS från 2015 med förslag till beslut om att de kommunala</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunstyrelseförvaltningen • Bolagsstyrelser • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Granskar bolagens verksamheter och kommer med förslag till beslut till KS - Rapporterar genom årsredovisningarnas förvaltningsberättelse om bolagets efterlevnad av ändamål och befogenheter - Granskningsrapporterna tillmäts betydelse vid beslutet 	<p>bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - KS beslutade i enlighet med förslaget - Beslutet skickades till KFM för kännedom
12	<p>Bolagspolicy för ägarstyrning av de kommunala bolagen</p> <ul style="list-style-type: none"> • KFM • Kommunstyrelse • Kommunledningskontor • Styrelse moderbolag • Styrelse dotterbolag • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - KS lämnar rapport till KFM avseende bolagens verksamhet och KFM tar beslut om åtgärder om KS anser det nödvändigt - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter. KFM ska informeras - Sammanställer underlag i en tjänsteskrivelse till KS med förslag till beslut - Lämnar löpande information till KS om bolagens ekonomi och verksamhet genom bolagsstyrningsrapporter - Lämnar löpande information till moderbolaget - Granskningsrapporterna tillmäts betydelse vid beslutet 	<p>Tjänsteskrivelse från kommun-ledningskontoret till KS från 2016 med förslag till beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att KFM har informerats
13	<p>Riktlinjer från regionfullmäktige kring regionstyrelsens uppsiktsplikt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionfullmäktige • Regionstyrelsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Beslutar om bolagens förenlighet med ändamål och befogenheter. RFM ska underrättas. 	<p>Tjänsteskrivelse från regionstyrelsens samordningsberedning till RS från 2016 med förslag till</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Regionstyrelsens samordningsberedning 	<ul style="list-style-type: none"> - Ge RS underlag för sitt beslut 	<p>beslut om att de kommunala bolagen bedrivit föregående års verksamhet enligt kommunala ändamål och befogenheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inga uppgifter om att RFM har informerats
<ul style="list-style-type: none"> • Bolagsstyrelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Rapporterar genom bolagsstyringsrapporter om bolagets efterlevnad av ändamål och befogenheter 	
<ul style="list-style-type: none"> • Lekmannarevisor 	<ul style="list-style-type: none"> - Granskningsrapporterna tillmäts betydelse vid beslutet 	

Till Styrelsen i HEMAB

BESLUTSÄRENDE**Redovisning inför kommunens årliga prövning****Bakgrund**

Kommunen har att göra en årlig prövning om de kommunala bolagens verksamhet är förenlig med det kommunala ändamålet och inom ramen för den kommunala kompetensen.

Inför prövningen 2022 efterfrågas särskilt redovisning av mottagningen av verksamhetsavfall vid Älands återvinningsanläggning.

Ärendet

Aktuell anläggning har utvecklats från att vara en deponi till en återvinningsanläggning där deponering har kompletterats med utvinning av deponigas, mottagning av verksamhetsavfall, sortering, behandling och återvinning av avfall. Anläggningens utveckling följer utvecklingen i samhället i stort där ambitionerna inom hållbarhetsområdet ger en ökad materialåtervinning och ett allt mer specialiserat mottagande av avfallsfraktioner, för att minimera belastning på miljö och hälsa samt möjliggöra återvinning/återbruk av material.

Deponeringen sker numer endast av sådant material där det idag inte finns någon annat sätt att hantera materialet. Investering för att öppna deponicell 3, den sista som det finns tillstånd till vid Älands återvinningsanläggning, beslutades av styrelsen inför budget 2021. Tillstånd finns att i anläggningen deponera avfall som om vid deponering är ickefarligt. Ambitionerna generellt i samhället är att deponering ska kunna fasas ut över tid, men bedömningen är samtidigt att deponering som metod kommer att behövas åtminstone 10 år framåt. Asbestinnehållande material är en av de avfallstyper som behöver deponeras och där detta av hälsoskäl är angeläget. Asbest är hälsovådligt vid felaktig hantering, varför bara specialiserade anläggningar med tillstånd där för tar emot avfallet. Det krävs bland annat väl utarbetade rutiner vid hanteringen. Efter deponering är asbest varken hälsofarligt eller miljöfarligt. Älands återvinningsanläggning är en av få anläggningar som är specialiserade och godkända för sådan mottagning. Asbest har tagits emot vid Älands återvinningsanläggning sedan lång tid tillbaka.

För att en anläggning som på ett specialiserat och ett seriöst sätt ska kunna ta emot det avfall som uppkommer inom kommunen, behövs en större marknad än den kommunmedlemmarnas kommunala avfall ger upphov till. Syftet är att skapa ett tillräckligt underlag för att på ett ekonomiskt godtagbart sätt kunna driva anläggningar som primärt finns för att kunna tillgodose de behov som finns avseende det kommunala renhållningsansvaret.

HEMAB samlar in allt avfall som uppkommer i kommunen från kommuninnevånarna, men även viss del från andra verksamheter inom kommunen. HEMAB har inte anläggningar för att behandla eller återvinna merparten av de avfallsfraktioner som samlas in, utan är beroende av att

avfallet kan mottas av andra seriösa aktörer. Till exempel skickas det miljöfarliga avfallet som samlas till anläggningar som är specialiserade för att ta hand om just det materialet. Det kan handla om destruktion, återvinning eller deponering. Det gäller också andra avfallsfraktioner som genereras av kommunmedlemmarna såsom metall, elektronik, textilier, well-papp, plast, glas, kartong, avloppsslam mm. HEMAB har inte tillstånd eller anläggningar för att ta hand om detta material, utan är beroende av att seriösa aktörer i regionen, nationellt och internationellt finns som kan ta ansvar för fortsatt hantering av avfallet. Bland annat sker återvinning av de textilier som inte går till återbruk i Sverige, Baltikum eller Afrika, i anläggning i Tyskland.

Juridisk avvägning

Av 9 kap. 37 § första stycket kommunallagen (2017:725) följer att en kommun eller en region får ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan). Sådan avtalssamverkan hindras inte av kravet i 2 kap. 1 § på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar. Genom att bolaget enbart tar emot avfall från andra kommuner/kommunala bolag efter avtal med dessa uppfyller det kravet på avtalssamverkan i kommunallagen och därigenom undantas tillämpningen av lokaliseringsprincipen på den här typen av tjänster som bolaget tillhandahåller.

En viktig aspekt är skillnaden mellan kommunalt avfall och annat avfall. Kommunen har ansvaret (och monopol) för hanteringen av kommunalt avfall. När det gäller annat avfall föreligger inga kommunala skyldigheter för mottagande av sådant men det finns vissa möjligheter att ändå hantera sådant avfall. Det handlar dels om resursutnyttjande av befintliga anläggningar. För att kunna bygga och driva anläggningar av olika slag behövs ofta en större marknad/upptagning än vad den egna kommunen och de egna kommunmedlemmarnas kommunala avfall ger upphov till. Om en viss verksamhet, som normalt faller utanför den kommunala kompetensen, har en anknytning till en redan befintlig och erkänd kommunal verksamhet kan det te sig opraktiskt och verklighetsfrämmande att inte tillåta verksamheten. Exempel på en verksamhet som anses kompetenslig på grund av anknytningsmomentet är förädling och försäljning av grus från kommunägda grustag eller stuveriverksamhet i kommunala hamnar. Av detta kan slutsatsen dras att upplåtelse av behandlingskapacitet i kommunala avfallsanläggningar eller mottagande av annat avfall än hushållsavfall vid återvinningscentraler rimligtvis har sådana anknytningsmoment till befintlig kommunal verksamhet för behandling av hushållsavfall att den måste anses vara kompetenslig. Det viktiga är emellertid att kommunens utgångspunkt är att underlaget som tillkommer genom anknytningskompetensen behövs för att skapa förutsättningar för drift av anläggningarna men att anläggningarna primärt har tillkommit och drivs för att tillgodose kommunens ansvar för den kommunala avfallshanteringen. I detta avseende saknar det betydelse om avfallet kommer från verksamheter i den egna kommunen, från någon annan del av landet eller från utlandet. Syftet är att skapa ett tillräckligt underlag för att på ett ekonomiskt godtagbart sätt kunna driva anläggningar som primärt finns för att kunna tillgodose de behov som finns avseende det kommunala renhållningsansvaret. Älands återvinningsanläggning finns primärt för kommunmedlemmarnas behov, vilket gör att verksamheten ryms inom den kommunala kompetensen.

Det är dessutom så att det visserligen existerar en marknad för avfallstjänster men där tjänsterna inte kan tillhandahållas fullt ut till alla som har behov av dem, vilket gör att det inte kan anses konkurrensstörande att kommunerna agerar på marknaden. Det är helt enkelt en bristande marknad vilket ger kommuner kompetens på området. I sammanhanget är det dessutom av vikt att konstatera att avfallshantering främst är en tjänst av allmänt intresse och enligt Lissabonfördraget i första hand är en miljöåtgärd och i andra hand en marknadstjänst. De kommunala verksamheterna, främst de infrastrukturella avfallsanläggningarna, är till följd av underkapacitet på den privata marknaden nödvändiga för att garantera en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö.

Upplåtelse av behandlingskapacitet i kommunala avfallsanläggningar eller mottagande av annat avfall än hushållsavfall vid återvinningscentraler bör dessutom vara att betrakta som sådana åtgärder som kommuner och regioner får genomföra för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller regionen i enlighet med 2 kap. 8 § kommunallagen.

Det är typiska exempel på kommunalteknisk service till företag, som hade haft svårigheter att behandla sitt avfall på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt i enlighet med kraven i miljöbalken om inte kommunerna hade ställt sin kapacitet till förfogande.

Sammanfattningsvis bedrivs verksamheten på Älands återvinningsanläggning inom den kommunala kompetensen då det primära syftet är att kunna tillgodose de behov som finns avseende det kommunala renhållningsansvaret. Att ta emot även annat avfall till anläggningen ger ett tillräckligt underlag för att på ett ekonomiskt godtagbart sätt kunna driva den anläggning som primärt finns för att kunna tillgodose de behov som finns avseende det kommunala renhållningsansvaret.

Styrelsen för HEMAB föreslås besluta

att överlämna redovisningen ovan som underlag för kommunens prövning av bolagets verksamhets förenlighet med den kommunala kompetensen och inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Härnösand den 4 maj 2022

Lena af Geijerstam Unger

Irene Hedlund

Bi1.4

Kommunstyrelsen

Plats och tid	Kommunstyrelsesalen i Rådhuset, tisdagen den 31 maj 2022 kl. 08.15-14.50 Ajournering kl.09.30-09.45, 11.20-14.00		
Beslutande	<p>Ledamöter</p> <p>Andreas Sjölander (S), ordförande Carl Fredrik Edgren (V), 1:e vice ordförande §§ 92-116 Christina Lindberg (C), 2:e vice ordförande Ann-Charlotte Visén (S) Monica Fahlén (S) Susanne Forsberg (S) tjänstgörande ersättare för Håkan Viklund (S) Lennart Molin (S) §§ 91-107, 109-116 Ann Kristine Elfvendal (S) tjänstgörande ersättare för Lennart Molin (S) § 108 Mattias Sjölander (MP) tjänstgörande ersättare för Johan Sundqvist (MP) Ingemar Wiklander (KD) §§ 91-107, 109-116 Ulla Bylund (KD) tjänstgörande ersättare för Ingemar Wiklander (KD) § 108 Ulrika Sundgren (C) tjänstgörande ersättare för Erik Hultin (C) Anders Gäfvert (M) §§ 91-107, 109-116 Eva-Clara Viklund (M) tjänstgörande ersättare för Anders Gäfvert (M) § 108 Ida Skogström (M) §§ 92-116 Ingemar Ljunggren (M) §§ 91-107, 109-116 Fredrik Olsson (S) tjänstgörande ersättare för Ingemar Ljunggren § 108 Glenn Sehlin (SD) Alireza Samadi (V)</p>		
Närvarande ej tjänstgörande ersättare	<p>Ersättare</p> <p>Charlotte Bystedt (SD) Natalia Sjöberg (V) Linnéa Sverkersson (V)</p>		
Övriga närvarande	Lars Liljedahl, kommundirektör, Anna Bostedt, chef för ekonomi- och kansliavdelningen, Malin Ullström, t.f. chef kanslienheten, Uno Jonsson, tillväxtchef, § 91, Johanna Laine, kommunsekreterare, föredraganden under informationsärenden enligt § 91		
Justerare	Christina Lindberg (C)		
Justeringens plats och tid	Rådhuset 2022-06-03		
Underskrifter	Sekreterare	Johanna Laine	Paragrafer §§ 91-116
	Ordförande	Andreas Sjölander	
	Justerare	Christina Lindberg	
	ANSLAG/BEVIS		
	Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.		
Organ	Kommunstyrelsen		
Sammanträdesdatum	2022-05-31		
Datum då anslaget sätts upp	2022-06-03	Datum då anslaget tas ned	2022-06-25
Förvaringsplats för protokollet	Kommunstyrelseförvaltningen		
Underskrift	Johanna Laine		

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsen

§ 100

Dnr 2022-000104 1.1.2.1

Uppsiktsplikt kommunala bolag 2021

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att verksamheten som bedrivits i **Hemab** (Härnösand Energi & Miljö AB) under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **Hefab** (Hemab Elförsäljning AB) under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **Heab** (Härnösand Elnät AB) under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **AB Härnösandshus** under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **AB Härnösands kommunfastigheter** under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **Invest i Härnösand AB** under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna,

att verksamheten som bedrivits i **Technichus i Mittsverige AB** under år 2021 anses ha varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och att verksamheten har utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna och

att skicka ärendet till kommunfullmäktige för kännedom.

Yttranden

I ärendet yttrar sig Glenn Sehlin (SD), Andreas Sjölander (S) och Christina Lindberg (C).

Yrkanden

Christina Lindberg (C) yrkar på avslag på kommunstyrelseförvaltningens förslag avseende första attsatsen.

Kommunstyrelsen

Propositionsordning

Ordföranden finner att det avseende första attsatsen finns två förslag för beslut, kommunstyrelseförvaltningens förslag och Christina Lindbergs (C) förslag om avslag.

Ordföranden frågar om kommunstyrelsen avser besluta enligt kommunstyrelseförvaltningens förslag avseende första attsatsen.

Ordföranden frågar om kommunstyrelsen avser besluta enligt Christina Lindbergs (C) förslag avseende första attsatsen.

Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutat enligt kommunstyrelseförvaltningens förslag avseende första attsatsen.

Votering

Votering begärs och genomförs.

Ordföranden ställer följande propositionsordning: ja för kommunstyrelseförvaltningens förslag och nej för Christina Lindbergs (C) förslag.

Med 12 ja-röster och 3 nej-röster finner ordföranden att kommunstyrelsen beslutat enligt kommunstyrelseförvaltningens förslag. Hur de enskilda ledamöterna röstat framgår av tabellen nedan.

Ledamot	Ersättare	Parti	§ 100	
			Ja	Nej
Andreas Sjölander		S	X	
Carl Fredrik Edgren		V	X	
Christina Lindberg		C		X
Lotta Visén		S	X	
Lennart Mohlin		S	X	
Monica Fahlén		S	X	
Håkan Viklund	Susanne Forsberg	S	X	
Ali Reza Samadi		V	X	
Johan Sundqvist	Mattias Sjölander	MP	X	
Ingemar Wiklander		KD	X	
Erik Hultin	Ulrika Sundgren	C		X
Anders Gäfvert		M	X	
Ida Skogström		M	X	
Ingemar Ljunggren		M	X	
Glenn Sehlin		SD		X

Reservation

Centerpartiet och Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för Christina Lindbergs (C) förslag. Christina Lindberg (C) lämnar in följande skriftliga reservation:

Kommunstyrelsen

Centerpartiet känner sig inte övertygad eller trygg med att kommunens bolag Hemab tar emot miljöfarligt avfall, asbest, från utlandet eller att detta är förenligt inom det kommunala ändamålet eller att verksamheten utförs inom ramen för de kommunala befogenheterna. Att Hemab bedriver tjänsteexport (regleras i Lag 2009:47) finns inte med i bolagsordningen och rättsläget anges oklart. Här krävs klarhet innan beslut fattas liksom genomgång av tolkning av ägardirektiv. Centerpartiet anser att en opartisk juridisk analys görs för att bringa klarhet i om detta har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bakgrund

Ärendet handlar om kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt mot de kommunala bolagen. Till skillnad från beslut i kommunens övriga verksamheter kan inte de kommunala bolagens beslut överklagas och komma att prövas rättsligt. Att kommunstyrelsen i beslut tar ställning till innehållet i bolagens verksamhet öppnar upp för möjligheten att redovisa bolagens kompetensenlighet inför fullmäktige och inför kommunmedborgarna. Prövningen skapar en viktig transparens i de kommunala bolagens verksamhet som finns till för att i första hand tjäna medborgarna.

Kommunstyrelsens årliga prövning av de kommunala bolagens verksamhet går ut på att se tillbaka och bedöma om bolagens verksamhet varit i linje med de uppgifter som antagits i bolagsordningen; det kommunala ändamålet. Prövningen ska vara övergripande och även ta ställning till om verksamheterna i stora drag hållit sig inom de grundläggande begränsningarna som gäller för all kommunal verksamhet; de kommunala befogenheterna. Prövningen syftar således inte till att följa upp bolagens måluppfyllelse varken verksamhetsmässigt eller finansiellt.

Socialt perspektiv

Ärendet har ingen social anknytning utan handlar enbart om formalia.

Ekologiskt perspektiv

Ärendet handlar om formalia och beslutet om verksamheternas kompetensenlighet har ingen ekologisk anknytning eller koppling till natur eller miljö, även om bolagens verksamheter i flera fall har det.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Att kommunstyrelsen ska följa upp verksamheten i de kommunala bolagen regleras i Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 1 och 9 §§. Kravet på att vidta nödvändiga åtgärder vid behov framgår av 10 § samma lag. Det som ska säkerställas, det vill säga detaljerna för innehållet i uppföljningen, anges i kommunallagens 10 kap. 3-5 §§. Ärendet handlar i första hand inte om en ekonomisk uppföljning och har därmed ingen direkt koppling till kommunens ekonomi.

Kommunstyrelsen

Hemab-koncernen

Bolagen Hemab, Hefab och Heab följer i stort ägardirektivens krav att löpande skicka protokoll från styrelsesammanträden och anteckningar från kvartalsmöten med kommunledningen. Årsredovisning med tillhörande handlingar har skickats in. Lekmannarevisionen har bedömt att bolagens verksamhet under året skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Kommunstyrelsens prövning ska vara övergripande och inte hamna på en för detaljerad nivå. Den bör dock vara tillräckligt omfattande för att möjliggöra en bedömning av om verksamheten som helhet haft en sådan inriktning och bedrivits på ett sådant sätt att den varit kompetenslig (HFD 2018 ref.33). Kanslienheten bedömer därför att en viss nytänkande affärsutveckling kan vara lämplig att ingå i den övergripande granskningen. Även revisionen har rekommenderat att nedan följande verksamhet ska prövas i ärendet.

Bakgrund

Hemab har under 2021 utvecklat sin deponiverksamhet i Älandsbro där bolaget hanterar miljöfarligt avfall och utövar tjänsteexport genom att erbjuda slutförvaring av asbest även på den internationella marknaden. Tjänsteexport regleras i Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter där det i 5 kap 1 § framgår att kommuner får direkt eller indirekt (dvs via kommunala bolag) tillhandahålla kunskap och erfarenhet som finns i den kommunala verksamheten för export. Endast befintlig verksamhet kan komma i fråga, man får alltså inte skapa en helt ny verksamhet bara med syfte på att göra utlandsaffärer. I Hemabs fall är det den befintliga erfarenheten och den kommunala spetskompetensen i avfallshantering som är föremålet för export genom mottagning av miljöfarligt avfall från utomlands, under 2021 specifikt från Grekland och Italien. Hemab har på kanslienhetens begäran och på revisionens rekommendation lämnat in en skriftlig redogörelse för hur bolaget ser på kompetensligheten av den aktuella verksamheten. Bland annat framgår det av skrivelsen att det råder brist på professionella aktörer på affärsområdet i Europa vilket leder till att alla som har expertisen och möjligheten att bidra behöver ta sitt långsiktiga miljöansvar även internationellt.

Bedömning

Kanslienheten bedömer sammantaget att Hemabs verksamhet gällande hantering av miljöfarligt avfall och bedrivande av tjänsteexport såsom den sett ut under 2021 faller inom den kommunala kompetensen. Avfallshantering är en kommunal angelägenhet enligt Miljöbalken och ingår i Hemabs bolagsordning som en av bolagets kommunala ändamål. Rättsläget är oklart i fråga om rätten att bedriva tjänsteexport behöver anges i bolagsordningen. Det kan dock konstateras att aktuell export avser befintlig kommunal verksamhet som i enlighet med kommunallagens 3 kap 11 §

Kommunstyrelsen

överlåtits till det kommunala bolaget, och som framgår av bolagsordningen. Därutöver har kommunala bolag enligt ovan uttryckligen rätt att tillhandahålla kunskap och erfarenhet som finns i den kommunala verksamheten för export.

Vad de kommunala befogenheterna gäller så är tjänsteexport enligt Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter 1 kap 3 § undantagen från skyldigheten att följa lokaliseringsprincipen som för övrigt gäller i all kommunal verksamhet. Verksamheten bedrivs affärsmässigt i enlighet med lagkraven men konkurrerar inte ut privat näringsverksamhet eller på annat sätt sneddriver konkurrensen inom området (proportionalitetsprincipen). Verksamheten strider inte heller mot förbudet att ta sig an uppgifter som enbart ankommer på någon annan (KL 2 kap 2 §).

Av ägardirektivets stycke 6 framgår att bolaget ska arbeta för att nå EU:s miljömål. Bolaget ska även stimulera och underlätta för intressenter att minska negativ miljöpåverkan och bidra till en bättre miljö. Utöver detta tillkommer krav på affärsmässighet och de ekonomiska grundkraven på lönsamhet. Det förutsätts och uppmantras i ägardirektivet att bolaget ska vara innovativt och effektivt vilket i praktiken leder till att viss kreativitet bör vara tillåtet i verksamheten.

Härnösandshus och kommunfastigheter

Bolagen följer i stort ägardirektivens krav att löpande skicka protokoll från styrelsesammanträden och anteckningar från kvartalsmöten med kommunledningen. Årsredovisning med tillhörande handlingar har skickats in. Lekmannarevisionen har bedömt att bolagets verksamhet under året skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Invest i Härnösand och Technichus

Bolagen följer i stort ägardirektivens krav att löpande skicka protokoll från styrelsesammanträden och anteckningar från kvartalsmöten med kommunledningen. Årsredovisning med tillhörande handlingar har skickats in. Lekmannarevisionen har bedömt att bolagets verksamhet under året skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Kommunens upphandlade revision, KPMG, har i sin grundläggande granskning av de kommunala bolagen uttryckt att det eventuellt skulle kunna finnas risk för att viss affärsverksamhet som Technichus driver faller utanför den kommunala kompetensen. Vilken verksamhet det är som ligger i farozonen har inte specificerats. Noteras kan även att lekmannarevisionen inte fäst någon betydelse vid denna eventualitet. Kanslienheten har inhämtat uppgifter från Technichus och bedömer sammantaget att Technichus skött sin verksamhet kompetensenligt och inom befogenheterna.

Kommunstyrelsen

Beslutsunderlag

Kommunallag (2017:725)

Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Bolagsordning Hemab, Hefab, Heab, AB Härnösandshus, Härnösands Kommunfastigheter, Invest i Härnösand AB, Technichus i Mittsverige AB

Ägardirektiv Hemab, AB Härnösandshus, Invest i Härnösand AB, Technichus i Mittsverige AB

Lekmannarevisorernas granskningsrapporter Hemab, Hefab, Heab, AB Härnösandshus, Härnösands Kommunfastigheter, Invest i Härnösand AB, Technichus i Mittsverige AB

Grundläggande granskning helägda bolag, KPMG

Underlag till kommunstyrelsens prövning, Hemab

2022-06-09
U2022/02260
U2022/02262
U2022/02320

Utbildningsdepartementet

Adressater: se *bilaga 1*

Uppdrag att inrätta en kontorsgemenskap och omlokalisera verksamhet till Härnösands kommun

Regeringens beslut

Regeringen ger Specialpedagogiska skolmyndigheten i uppdrag att inrätta och vara värdmyndighet för en kontorsgemenskap, bestående av lokallösning och kontorservice, med Kammarkollegiet, Socialstyrelsen och Statens skolverk i Härnösands kommun.

Kammarkollegiet, Socialstyrelsen och Statens skolverk ska lokalisera delar av sin respektive verksamhet till kontorsgemenskapen i Härnösands kommun.

Kammarkollegiet, Socialstyrelsen och Statens skolverk ska omlokalisera arbetstillfällena enligt följande:

- Statens skolverk: arbetstillfällena motsvarande minst 15 årsarbetskrafter.
- Socialstyrelsen: arbetstillfällena motsvarande minst 15 årsarbetskrafter.
- Kammarkollegiet: arbetstillfällena motsvarande minst 5 årsarbetskrafter.

Kontorsgemenskapen ska vara inrättad senast den 2 maj 2024.

Omlokaliseringen av arbetstillfällena ska vara genomförd senast den 1 juni 2024.

Myndigheterna ska i arbetet med uppdraget samråda med Arbetsgivarverket och Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Myndigheterna ska vidare föra dialog med Härnösands kommun och andra relevanta aktörer.

Specialpedagogiska skolmyndigheten ska till Regeringskansliet (Finansdepartementet) senast den 1 mars 2025 redovisa hur uppdraget genomförts samt de verksamhetsmässiga, ekonomiska och personella

konsekvenserna. Specialpedagogiska skolmyndigheten ska inför redovisningen ge möjlighet till Kammarkollegiet, Socialstyrelsen och Statens skolverk att inkomma med för redovisningen relevanta uppgifter.

Ärendet

Regeringen gav den 30 augusti 2018 en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för att öka den statliga närvaron i Västernorrlands län genom att samla arbetsuppgifter, motsvarande minst 50 årsarbetskrafter, från flera statliga myndigheter i Stockholms län och tillhandahålla gemensamma lokaler med gemensam kontorservice i Härnösands kommun för dessa uppgifter (dir. 2018:100).

Utredningen lämnade sitt betänkande den 17 juni 2019 (SOU 2019:33). I betänkandet föreslår utredningen att delar av verksamheter från fem olika myndigheter flyttas till Härnösands kommun, merparten till en gemensam kontorsgemenskap där Specialpedagogiska skolmyndigheten fungerar som värdmyndighet. Utredningens förslag omfattar verksamhet i myndigheterna Kammarkollegiet, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Skatteverket, Statens skolverk och Socialstyrelsen. Utredningens betänkande har remissbehandlats. Sida har den 7 juni 2022 getts i uppdrag (UD 2022/08930) att omlokalisera 5 årsarbetskrafter från Stockholm till Härnösands kommun. I februari 2020 har Skatteverket meddelat att myndigheten påbörjat en lokalisering av upp till 30 årsarbetskrafter till Härnösands kommun.

Närmare om uppdraget

Inrättandet av kontorsgemenskapen och omlokaliseringen av arbetstillfällena ska ske på ett sådant sätt att myndigheternas verksamheter kan fungera effektivt och med bibehållen kvalitet på både kort och lång sikt. Eventuella merkostnader till följd av uppdraget ska hanteras inom myndigheternas befintliga ramar.

På regeringens vägnar

Lina Axelsson Kihlblom

Ulf Hermelin

Kopia till

Arbetsgivarverket
Härnösands kommun
Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Adressater

Kammarkollegiet
Box 2218
103 15 Stockholm

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Specialpedagogiska skolmyndigheten
Box 1100
871 29 Härnösand

Statens skolverk
Box 4002
171 04 Solna

Härnösands kommuns revisorer

Till styrelsen i
Härnösands Energi och Miljö AB (koncernen)

För kännedom:
Kommunfullmäktiges presidium
Kommunstyrelsen

2022-06-16

Angående fördjupad granskning

KPMG har på uppdrag av kommunens revisorer i deras roll som lekmannarevisorer fått i uppdrag att genomföra en granskning enligt bifogad projektplan.

Enligt revisionens reglemente (§ 10) svarar respektive företag för kostnaderna för lekmannarevisorerna i aktiebolagen samt för sakkunniga biträden till dessa. Vi föreslår att kostnaden, se projektplanen, faktureras kommunen som får i uppdrag att vidarefakturera till respektive bolag.

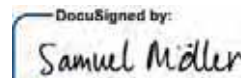
Om ni har några frågor angående ovanstående vänligen kontakta undertecknade lekmannarevisorer.

För Härnösands kommuns revisorer i rollen som lekmannarevisorer

DocuSigned by:

Bo Anders Öberg

Av fullmäktige utsedd lekmannarevisor

DocuSigned by:

Samuel Möller

Av fullmäktige utsedd lekmannarevisor

Granskning av beslut och underlag

Projektplan
Härnösand Energi och Miljö AB

KPMG AB

2022-06-09

Antal sidor 5

Härnösand Energi och Miljö AB
Projektplan

2022-06-09

Innehållsförteckning

1.	Bakgrund	2
2.	Syfte	2
3.	Avgränsning	2
4.	Revisionskriterier	3
5.	Ansvarig styrelse	3
6.	Metod	3
7.	Projektorganisation	3
8.	Prövning av oberoende och integritet	3
9.	Resurser	3
10.	Introduktion och avrapportering	3
11.	Kvalitetssäkring	4
12.	Godkännande	4

Härnösand Energi och Miljö AB
Projektplan

2022-06-09

1. Bakgrund

Vi har av lekmannarevisorerna i Härnösands Energi och Miljö AB (Hemab) fått i uppdrag att granska styrelsens beslut och underlag. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Kommuner och regioner kan bilda företag, till vilka de kan överlåta kommunala angelägenheter. Bolagen är egna juridiska personer och reglerade av olika lagstiftning, främst aktiebolagslagen.

Kommunala bolag bestämmer om sig själva, men kommunen som ägare ska genom olika instrument styra och kontrollera. Beslutsprocessen i bolaget måste vara tydliga och följa det uppdrag beslutanderätt som bolaget fått från kommunfullmäktige i bolagsordning och ägardirektiv.

Med anledning av ovanstående drar kommunens revisorer slutsatsen i sin riskanalys, att styrelsens beslut och underlag till beslut behöver granskas.

2. Syfte

Granskningen syftar till att bedöma om styrelsen har säkerställt att styrelsen behandlar ärenden som åligger styrelsen att besluta om samt att beslut fattas på tillräckliga underlag.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Finns ändamålsenliga styrdokument för styrelsen arbete?
- Behandlar styrelsen de frågor som regleras av lag samt i beslutade styrdokument?
- Får styrelsen tillräckliga underlag inför beslut?
- Är protokollen från styrelsens sammanträden tydliga avseende vilka beslut som har fattats och på vilka underlag?
- Vilken uppföljning och återrapportering genomförs av fattade beslut?
- Har styrelsen utvärderat sitt arbete och vid behov vidtagit åtgärder med anledning av resultatet?

3. Avgränsning

Granskningen omfattar verksamhetsåret 2022.

Härnösand Energi och Miljö AB
Projektplan

2022-06-09

4. Revisionskriterier

Vi kommer att bedöma om rutinerna/verksamheten uppfyller:

- Kommunallagen
- Aktiebolagslagen
- Bolagsordning
- Ägardirektiv
- Interna regelverk, policys och riktlinjer

5. Ansvarig styrelse

Granskningen avser Härnösand Energi & Miljö AB samt dess dotterbolag.

6. Metod

Granskningen kommer att genomföras genom dokumentstudier, protokollsgranskning och intervjuer/avstämningar med berörda tjänstepersoner.

Vi kommer även tillfråga styrelsen om hur styrelsearbetet upplevs, endera via enkät eller stickprovsvisa telefonintervjuer.

7. Projektorganisation

Granskningen kommer att utföras av Frida Hald, kommunal revisor, under ledning av Lena Medin, certifierad kommunal revisor.

8. Prövning av oberoende och integritet

Vi har i enlighet med Skyrevs rekommendationer prövat vårt oberoende. Vi har inte funnit några sådana omständigheter som tyder på att vårt oberoende och integritet kan ifrågasättas.

9. Resurser

Kostnaden för projektet uppgår enligt revisionsplanen till 70 000 kr exkl. moms.

10. Introduktion och avrapportering

Projektet kommer att inkludera en introduktion till berörda vid Hemab. Vi kommer vid introduktionen att beskriva syftet med granskningen, vilka metoder som kommer att användas samt vad som förväntas av de som blir berörda av granskningen.

Den skriftliga rapporten kommer att presenteras vid ett tillfälle för revisorerna vid sammanträdet december 2022.

Presentation kommer att ske via TEAMS.

För ytterligare presentationstillfällen tillkommer extra kostnader.

Härnösand Energi och Miljö AB
Projektplan

2022-06-09

11. Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring av granskningen och revisionsrapporten sker i enlighet med KPMGs gällande rutiner.

12. Godkännande

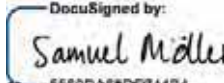
Projektplanen har godkänts vid sammanträdet den 9 juni 2022 av lekmannarevisorerna för Härnösand Energi & Miljö AB.

2022-06-09

DocuSigned by:

154086886FE1478
Bo-Anders Öberg

*Av fullmäktige i Härnösands kommun
utsedd lekmannarevisor*

DocuSigned by:

5560DA8DE24484
Samuel Möller

*Av fullmäktige i Härnösands kommun
utsedd lekmannarevisor*

KPMG

DocuSigned by:

154086886FE1478
Lena Medin

Certifierad kommunal revisor

Härnösands kommuns revisorer

Till
Kommunstyrelsen

För kännedom:
Kommunfullmäktiges presidium

2022-06-09

Stiftelser

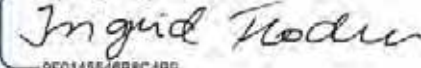
Översänder PM och revisionsberättelser för stiftelserna.

Vi vill också uppmana kommunstyrelsen att undersöka möjligheten att upplösa stiftelser som har en liten eller ingen avkastning eller där ändamålet gör att det är svårt att dela ut medel. Sådan begäran om permutation kan göras hos Länsstyrelsen för små stiftelser eller hos Kammarkollegiet.

För Härnösands kommuns revisorer

DocuSigned by:

Sigge Tjernlund
Ordförande

DocuSigned by:

Ingrid Flodin
Vice ordförande

DocuSigned by:

Bo-Anders Öberg
2:a vice ordförande

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Härnösands allmänna samstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

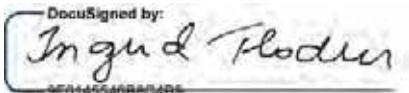
Vi har granskat Härnösands allmänna samstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

2F01455465880425
Ingrid Flodin

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Dynäs AB:s jubileumsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

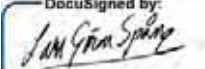
Vi har granskat Dynäs AB:s jubileumsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

88A7AACC81DD42F...

Lars Göran Spång

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Fredrika Swedbom-Limnells donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

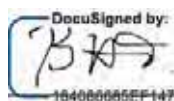
Vi har granskat Fredrika Swedbom-Limnells donationsstiftelsers räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

194080005EF1478

Bo-Anders Öberg

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Ing. Föreningen TLH donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvalttad stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

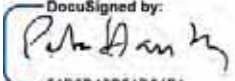
Vi har granskat Ing.Föreningen TLH donationsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

*Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar.
Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.*

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

51B6D12B51D64F1...

Peter Hasselborg

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Himla Svedboms donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Himla Svedboms donationsstiftelsens räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Ingrid Flodin
DF0148546B8C4B0

Ingrid Flodin

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för J.C Kempes minnesstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat J.C Kempes minnesstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

184066635EF1478
Bo-Anders Öberg

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Johan Haslums donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Johan Haslums donationsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Samuel Möller
5500D690E74454
Samuel Möller

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Johan Nybergs donationsstiftelse för bostäder år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

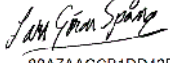
Vi har granskat Johan Nybergs donationsstiftelse för bostäders räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

88A7AACCB1DD42F...
Lars Göran Spång

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen L.M Altins Donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

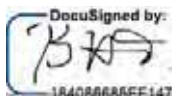
Vi har granskat L.M Altins donationsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

184086686EF1478

Bo-Anders Öberg

KPMG

S-851 29 Sundsvall

Besöksadress Nya Hamngatan 12
Telefon +46 60 645000
E-post lena.medin@kpmg.se
Internet www.kpmg.se

Härnösands Kommun
Kommunstyrelsen
871 80 HÄRNÖSAND

2022-06-09

Iakttagelser vid revision av donationsstiftelser förvaltade av Härnösands Kommun

Vi har fått i uppdrag av kommunens revisorer att granska de donationsstiftelser som förvaltas av Härnösands Kommun.

Vi har i vår revision några iakttagelser som kommunen bör se över i de sammanställda räkenskaperna till kommande år.

1. **Klassificering av Likvida medel** - I boksluten för stiftelserna klassificeras likvida medel som anläggningstillgångar och redovisas tillsammans med fonderna. Vi rekommenderar att likvida medel kommande år särredovisas på egen rad som omsättningstillgång.
2. **Klassificering av kostnader** – I boksluten för stiftelserna har övriga externa kostnader redovisats som personalkostnader. Det framgår dock i not vad kostnaderna avser. Vi rekommenderar att kontoplanen och använda konton ses över till kommande år så att kostnaderna klassificeras korrekt i sammanställningen.
3. **Not kopplingar** – Vi rekommenderar att kommunen kopplar noterna i sammanställningen till balans- och resultaträkningen och att de kommer i samma ordning som posterna i balans och resultaträkningen.

Med vänlig hälsning

DocuSigned by:
Lena Medin
Lena Medin

Certifierad kommunal revisor

DocuSigned by:
Mariene Olsson
Mariene Olsson

Auktoriserad revisor

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Sidnerska donationsstiftelsen år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

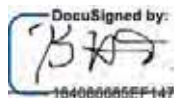
Vi har granskat Sidnerska donationsstiftelsens räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

194080005EF1478

Bo-Anders Öberg

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Sjökapten Johan Nybergs donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

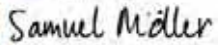
Vi har granskat Sjökapten Johan Nyberg donationsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

5560DA69DE744B4

Samuel Möller

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Härnösands skolstiftelse nr 1 år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Härnösands skolstiftelse nr 1:s räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Samuel Möller
8560DA69DF744B4

Samuel Möller

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Härnösands skolstiftelse nr 2 år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Härnösands skolstiftelse nr 2:s räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Larsa Nicklasson
51D64FD003874F5

Lars Nicklasson

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Härnösands skolstiftelse nr 3 år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

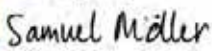
Vi har granskat Härnösands skolstiftelse nr 3:s räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

5580DAB9DE74484
Samuel Möller

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Härnösands skolstiftelse nr 4 år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

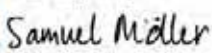
Vi har granskat Härnösands skolstiftelse nr 4:s räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

8560DA86DE74484
Samuel Möller

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Härnösands Sociala samstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

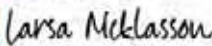
Vi har granskat Härnösands Sociala samstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

51C84FD003874E8
Lars Nicklasson

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Svenning Anderssons Donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltad stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Svenning Andersson donationsstiftelsens räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

18408888EF1478
Bo-Anders Öberg

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Stiftelsen Syskonen Lindstedts minne år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat stiftelsen Syskonen Lindstedts minnes räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Lars Nicklasson
61D64FD003874E5

Lars Nicklasson

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Wilhelm Swedboms donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

Vi har granskat Wilhelm Swedboms donationsstiftelses räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsd i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:
Larsa Nicklasson
61D64FD003874E8

Lars Nicklasson

Att hållas tillgänglig för envar
Till fullmäktige

Revisionsberättelse för Yrkesskolans donationsstiftelse år 2021, av Härnösands Kommun förvaltd stiftelse

Kommunens revisorer har av fullmäktige tilldelats uppdraget att granska stiftelser som kommunen förvaltar, även kallade donationsstiftelser.

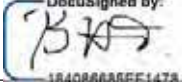
Vi har granskat Yrkesskolans donationsstiftelsens räkenskaper, sammanställning och förvaltning för år 2021. Vi har granskat om räkenskaperna är rättvisande, om förvaltaren sköter stiftelsen i enlighet med dess stadgar och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt god revisionsred i kommunal verksamhet, med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning.

Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att sammanställningen är upprättad enligt stiftelselagen.

Revisorerna bedömer att förvaltaren har skött stiftelsen i enlighet med dess stadgar. Revisorerna bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Härnösand 2022-06-09

DocuSigned by:

1840866855F1478

Bo-Anders Öberg

Kommunfullmäktige

§ 53 Beslut om gemensam överförmyndarnämnd för Kramfors- och Härnösands kommun

Diarienummer: KS 2022/306

Slutlig beslutsinstans

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktiges beslut

1. Inrätta en gemensam överförmyndarnämnd tillsammans med Härnösands kommun från och med 2023-01-01.
2. Härnösands kommun är värdkommun för den gemensamma nämnden.
3. Uppdra till kommunstyrelsen att bereda ett ärende som möjliggör att kommunfullmäktige i september kan besluta om samarbetsavtal samt reglemente.
4. Beslutet gäller under förutsättning att Härnösands kommun fattar erforderliga beslut.

Ärendet

Överförmyndaren är en lagfäst kommunal tillsyn- och förvaltningsmyndighet med det huvudsakliga uppdraget att se till att den som har god man eller förvaltare, och barn som står under förmyndarskap, inte lider några rättsförluster på grund av ställföreträdarskapet.

Överförmyndarens verksamhet är juridiskt komplex och ställer höga krav på rättssäkerhet, juridisk kompetens och verksamhetsmässig kontinuitet.

Den 1 januari 2022 bildades en gemensam förvaltningsorganisation för överförmyndarverksamheterna i Härnösand och Kramfors. Värdkommun för den gemensamma förvaltningsorganisationen är Härnösands kommun.

Nuläge

De uppgifter som ligger under överförmyndaren kan inte läggas under en annan nämnd. Att så är fallet följer av att föräldrabalkens bestämmelser inte ändrades i samband med 1991 års kommunallag. Därmed gäller föräldrabalkens bestämmelser att i varje kommun ska det finnas en överförmyndare eller överförmyndarnämnd om kommunfullmäktige väljer den formen. I Härnösands kommun har fullmäktige beslutat om ensam

Justerandes signaturer

Utdragsbestyrkande

överförmyndare med ersättare, och Kramfors kommun har motsvarande en överförmyndarnämnd. Kommuner har dock möjlighet att inrätta gemensam överförmyndarnämnd. Regelverket för tillsättande av gemensam nämnd mellan kommuner framgår i 9 kap. 19–36 §§ kommunallagen (2017:72).

Kommande förutsättningar

Regeringen beslutade den 18 juli 2019 att tillkalla en särskild utredning för att göra en översyn över reglerna om gode män och förvaltare. Utredningen utmynnande sedermera i betänkandet SOU 2021:36. ”Gode män och förvaltare – en översyn”. Av betänkande framgår bland annat förslag till lag om ändring av föräldrabalken vad gällande obligatorisk organisationsform överförmyndarnämnd. Förslaget innebär således att kommuner inte längre ska kunna välja ensam överförmyndare med ersättare som politisk organisation.

I SOU 2021:36 har underlag inför utredningens förslag inhämtats från bland annat sju Länsstyrelser, nyckelpersoner inom SKR, förtroendevalda hos 12 överförmyndare med olika organisationsformer, erfarna ställföreträdare samt adekvata intresseföreningar. Av underlaget har utredningen dragit följande slutsats:

”Det är av central betydelse att överförmyndaren är organiserad på ett sätt som ger förutsättningar för hög rättssäkerhet och kvalitet i verksamheten. Det finns starka skäl som talar för att överförmyndarnämnd är att föredra som organisationsform framför ensam överförmyndare. Nämndformen medför att förtroendevalda med olika kompetenser och erfarenheter kan engageras för uppgifterna och det skapas förutsättningar för ökad rättssäkerhet i myndighetsutövningen. Verksamheten blir också mindre sårbar och risken minskar för kompetensförluster vid ändrade majoritetsförhållanden eller frivilliga avgångar. Nämnd som organisationsform går vidare hand i hand med en professionell tjänstemannaorganisation och kvaliteten i många verksamheter har ökat när man gått över till överförmyndarnämnd. Risken för jäv minskar. Vidare markeras överförmyndarens viktiga uppdrag genom nämndorganisationen, och verksamheten blir mer lik annan kommunal verksamhet. Detta har betydelse inte minst eftersom överförmyndarverksamheten fortfarande ofta är eftersatt och har låg status i vissa kommuner.”

Av SOU 2021:36 framgår vidare förslag om att fler och mer komplexa uppgifter ska flyttas från vad som idag åligger domstolen. Dessa förslag sammanfattas:

Justerandes signaturer	Utdragsbestyrkande
------------------------	--------------------

- ”Beslutanderätt i ärenden om anordnande, jämkning och upphörande av godmanskap enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken ska flyttas från domstol till överförmyndaren på så sätt att ärendena som utgångspunkt ska prövas av överförmyndaren. Om någon som är behörig att yttra sig i ärendet motsätter sig anordnande, jämkning eller upphörande ska överförmyndaren överlämna ärendet till rätten för prövning. Detta innebär att handläggningen i dessa ärenden alltid ska inledas hos överförmyndaren. Bestämmelser om detta tas in i paragraferna 11 kap. 4 a §, 19 b § andra stycket och 23 § andra stycket föräldrabalken.
- I ärenden där överförmyndaren är behörig att fatta beslut om anordnande och jämkning av godmanskap ska myndigheten få besluta interimistiskt i frågorna. Bestämmelser om detta tas in i 11 kap. 18 a § och 23 a § andra stycket föräldrabalken.
- Överförmyndarens beslut ska kunna överklagas till tingsrätten.
- Bestämmelsen i 11 kap. 17 § föräldrabalken om rättens skyldighet att i vissa fall inhämta läkarintyg och annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd ska även gälla för handläggningen hos överförmyndaren. Det ska också göras andra ändringar i handlägningsreglerna i 11 kap. föräldrabalken, som en följd av att överförmyndaren får beslutanderätt i ärenden om godmanskap.”

Av utredningen (se bilaga ”Förslag till gemensam överförmyndarnämnd”) framhålls följande punkter:

- Bättre förutsättningar för kompetensutveckling i nämndarbetet och därmed bättre kvalitet till invånarna i Kramfors- och Härnösands kommun.

Framtidssäkra nämndarbetet utifrån de ökade kraven som SOU 2021:36 pekar mot.

Bättre förutsättningar för ett långsiktigt strategiskt förvaltningsarbete som också skulle bidra till en effektivare förvaltning.

Det övergripande syftet med gemensam nämnd är att åstadkomma förbättringar för de personerna som har behov av ställföreträdare och samtidigt stödja och stärka ställningen för huvudmännen i linje med SOU 2021:36.

Sammanfattningsvis pekar SOU 2021:36 mot att överförmyndarnämnd ska vara obligatorisk organisationsform, samt att överförmyndarnämnden ska åläggas fler och mer komplexa uppgifter. Som ett led i fortsatt kvalitets- och utvecklingsarbete genom samarbete föreslås därav att överförmyndarens

Justerandes signaturer				Utdragsbestyrkande
------------------------	--	--	--	--------------------

respektive politiska organisation i Härnösand och Kramfors bildar en gemensam överförmyndarnämnd.

Medborgarens nyttoperspektiv är en fundamental aspekt att väga in vid upprättande av en gemensam överförmyndarnämnd. Ett sammangående av Härnösands och Kramfors överförmyndare innebär flera verksamhetsfördelar såsom förutsättning att bygga en robust överförmyndarnämnd med bättre möjligheter att möta kommande utmaningar såsom digitaliseringsbehov, lagförändringar och kompetenskontinuitet i nämnden. En väl rustad och stabil överförmyndarnämnd minskar individberoende och leder till generell ökad kvalitet, rättssäkerhet och tillgänglighet för medborgaren.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Var kommun behåller ansvaret för arvodering för kommunens politiker. För värdkommun tillkommer kostnader att förknippa med funktion för nämndsekreterare samt övriga kostnader för nämndarbete. För samverkanskommun tillkommer resekostnader för förtroendevalda vid sammanträden.

Yttrande

Ida Stafrin (C) och Malin Svanholm (S) yttrar sig.

Yrkande

Ida Stafrin (C) och Malin Svanholm (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Beslutsunderlag

Förslag till gemensam överförmyndarnämnd

Beslutet skickas till

Härnösands kommun
Kommunstyrelsen
Revisionen
Maria Hedman

Justerandes signaturer				Utdragsbestyrkande
------------------------	--	--	--	--------------------

Kommunfullmäktige

§ 47 Ansvarsfrihet 2021 Räddningstjänsten Höga Kusten - Ådalen

Diarienummer: KS 2022/224

Slutlig beslutsinstans

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktiges beslut

I enlighet med revisorernas förslag bevilja direktionen samt de enskilda ledamöterna ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2021.

Ärendet

Utifrån årsredovisningen gör revisorerna bedömningen att direktionen har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Revisorerna bedömer att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål som direktionen uppställt.

Direktionens interna kontroll har dock enligt revisorerna inte varit tillräcklig med hänvisning till de iakttagelser som revisorerna gjort vid sin granskning under år 2020 av ekonomirutiner och där svaret indikerar på att några åtgärder ännu inte vidtagits. Revisorerna bedömer också att resultatet enligt årsredovisningen inte är förenligt vad gäller tre av de fyra verksamhetsmålen.

Revisorerna tillstyrker att direktionen samt de enskilda ledamöterna beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2021.

Beslutsunderlag

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen, Årsredovisning 2021, fastställd 2022-03-30.

Revisionsberättelse för år 2021, Räddningstjänsten Höga Kusten, daterad 2022-04-01

KPMG, Revisionsrapport Granskning av bokslut och årsredovisning 2021 daterad 2022-04-01

Justerandes signaturer				Utdragsbestyrkande
------------------------	--	--	--	--------------------

Beslutet skickas till

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen

Sollefteå kommun

Härnösands kommun

Revisionen

Justerandes signaturer	Utdragsbestyrkande
------------------------	--------------------

Kommunfullmäktige

§ 46 Årsredovisning 2021 Räddningstjänsten Höga Kusten - Ådalen

Diarienummer: KS 2022/300

Slutlig beslutsinstans

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktiges beslut

Godkänna årsredovisning 2021 för Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen.

Ärendet

Årsredovisningen för Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen 2021 fastställdes av direktionen 2022-03-30.

Utifrån årsredovisningen gör revisorerna bedömningen att direktionen har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Revisorerna bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Revisorerna bedömer att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål som direktionen uppställt. Direktionens interna kontroll har dock enligt revisorerna inte varit tillräcklig med hänvisning till de iakttagelser som revisorerna gjort vid sin granskning under år 2020 av ekonomirutiner och där svaret indikerar på att några åtgärder ännu inte vidtagits. Revisorerna bedömer också att resultatet enligt årsredovisningen inte är förenligt vad gäller tre av de fyra verksamhetsmålen.

Utgående från revisionsberättelsens slutsatser, föreslås kommunfullmäktige att godkänna Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalens årsredovisning.

Beslutsunderlag

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen, Årsredovisning 2021, fastställd 2022-03-30

Revisionsberättelse för år 2021, Räddningstjänsten Höga Kusten, daterad 2022-04-01

KPMG, Revisionsrapport Granskning av bokslut och årsredovisning 2021 daterad 2022-04-01

Justerandes signaturer				Utdragsbestyrkande
------------------------	--	--	--	--------------------

Beslutet skickas till

Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen

Sollefteå kommun

Härnösands kommun

Revisionen

Justerandes signaturer	Utdragsbestyrkande
------------------------	--------------------

**§ 133 Årsredovisning 2021 för Kommunalförbundet
Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län**

Diarienummer: 22RS4464
Ärendeansvarig: Roger Wetterstrand
Handläggare: Henric Fuchs

Ärendebeskrivning

Kommunalförbundet Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län (KTM) har överlämnat årsredovisningen för 2021 års verksamhet.

Yrkande

Isabell Mixer (V) och Robert Thunfors (SJVP) yrkar bifall till regionstyrelsens förslag.

Beslutsunderlag

Årsredovisning Kommunalförbundet Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län 2021, **bilaga 81**
Revisionsberättelse för år 2021, **bilaga 82**
Grundläggande granskning år 2021, **bilaga 83**
Granskning av bokslut och årsredovisning per 2021-12-31, **bilaga 84**
PM om uppföljning av Kommunalförbundet Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län 2021, **bilaga 85**
Protokollsutdrag Nämnden för hållbar utveckling den 11 maj 2021, § 83, **bilaga 86**

Beredning

Nämnden för hållbar utveckling den 11 maj 2021, § 83
Finansutskottet den 31 maj 2022, § 139. Ärendet överlämnades till regionstyrelsen utan eget förslag till beslut.
Regionstyrelsen den 7 juni 2022, § 197

Beslut:

Regionfullmäktige beslutar på regionstyrelsens förslag

att förbundsdirectionen och de enskilda ledamöterna i denna beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2021; samt

att lägga Årsredovisning 2021 Kollektivtrafikmyndigheten i Västernorrlands län till handlingarna.

Ordförandens sign. 	Justerandens sign. 	Exp den	Ultradgsbestyrkande
---	---	---------	---------------------

Jäv

Lars-Gunnar Hultin (V), Henrik Sendelbach (KD) och Per Wahlberg (-)

Delges
Regiondirektören,
Länets kommuner
Kommunalförbundet

Ordförandens sign

Justerandens sign

Exp den

Utdragsbestyrkande